YASALARIN İÇİNDEN TMMOB'NİN ÖYKÜSÜ

Derleyen-Yazan
Kaya Güvenç

ISBN

Sayfa Tasarımı
Dijle Konuk

Baskı

Kardelen Ofset, 312 435 37 90

Baskı Tarihi
Mayıs 2006

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

Atatürk Bulvarı No: 131 Kat: 9 06640 Bakanlıklar/ANKARA
Tel: (0312) 418 12 75 •**Faks:** (0312) 417 48 24
Web: http://www.tmmob.org.tr • **e-posta:** tmmob@tmmob.org.tr

İçindekiler

Sunuş....7

Önsöz....9

YASALARIN İÇİNDEN TMMOB'NİN ÖYKÜSÜ....13

Giriş....15

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Mühendis ve Mimarların Sayıları İhtiyacı Karşılamıyor....16

Yeniden İnşa Politikaları Mühendislik Mimarlık Alanlarına Yansıyor....17

Mühendislik ve Mimarlık Yapma Yetkisi Belirleniyor....18

Odalaşma Girişimleri İvme Kazanıyor....22

Girişimler Kanun Tekliflerine Dönüşüyor....24

TMMOB Yasası Çıkıyor....26

Kuruluş Tamamlanıyor ve Yasa Beş Yıl Sonra Değişiyor....28

Meslek Kuruluşları Anayasa Hükmüne Konu Oluyor,
TMMOB Kendisini Tasfiye Etmek İçin Karar Alıyor....32

Adalet Partisi, Birliği ve Odaları Fiilen Tasfiye Etmeye Çalışıyor....37

12 Eylül İle Yasaklar Dönemine Giriliyor....41

Tsk Mensuplarına Bıyık Bırakmak ve Odalara Üye Olmak Yasaklanıyor....43

TMMOB Yasası Yasaklarla Doluyor....44

Yasaklar Gevşetiliyor....45

Depremle Birlikte TMMOB Yasası Yaz – Boz Tahtasına Dönüyor....47

TMMOB Yabancı Sermayenin Gelmesine Engel Oluyormuş....50

Öykü Sürüyor....54

BELGELER....57

I. BÖLÜM: Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki Yasalar....59

1035 Sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun....61

Yasa Metni....63

Yasa Teklifi, Komisyon Raporu ve Görüşme Tutanakları....64

Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki 1035 Sayılı Kanuna Ek Kanun....69

Yasa Metni....71

Yasa Tasarısı ve Komisyon Raporu....72
Görüşme Tutanakları....74

3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun....77
Yasa metni....79
Yasa Tasarısı ve Komisyon Raporları....81
Komisyon Raporları....86
Görüşme Tutanakları....93
II. BÖLÜM: TMMOB Yasası ve Bu Yasada Değişiklik Yapan Düzenlemeler....99
6235 Sayılı TMMOB Kanunu....101
Yasa Metni....103
Yasa Teklifleri ve Komisyon Raporları....109
Görüşme Tutanakları....138
7303 sayılı Kanunu....143
Yasa metni....145
Yasa Teklifleri ve Komisyon Raporları....148
Görüşme Tutanakları....161
Anayasa Mahkemesi Kararı....177
66 sayılı Kanun Hükmünde Kararname....181
Kanun Hükmünde Kararname Metni....183
Kanun Hükmünde Kararnamenin Gerekçesi....188
85 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname....191
Kanun Hükmünde Kararname Metni....193
Yasa Metni....195
4276 sayılı Kanuu....197
Yasa metni....199
Yasa Tasarısı ve Teklifleri ve Komisyon Raporu....200
Görüşme Tutanakları....205
601 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname....221
Kanun Hükmünde Kararnamenin Metni....223
4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanunu....225
Yasa metni....227
Yasa Tasarısı ve Komisyon Raporları....228
Görüşme Tutanakları....234
4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunu....237

Yasa metni....239
Yasa Tasarısı....240
Komisyon Raporları....243
Görüşme Tutanakları....249
III. BÖLÜM: İlgili Anayasal Düzenlemeler....261
1961 Anayasası....263
Anayasanın 122. Maddesinin Metni....265
Gerekçe ve Görüşme Tutanakları....266
1982 Anayasası....269
Anayasanın 135. Maddesinin Metni....271
Danışma Meclisi Görüşme Tutanakları....272
Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonunun Raporu....307
1982 Anayasası Değişikliği: 4121 Sayılı Yasa....311
Yasa Metni (ilgili maddeler)....313
Teklifler ve Komisyon Raporu....315
Görüşmeler....321
IV. BÖLÜM - Sonuçlanmayan Tasfiye Girişimleri....339
TMMOB'nin Kendini Tasfiye Girişimini TBMM'ne Yansıtan Teklifler....341
Adalet Partisi Milletvekillerinin Tasfiye Girişimi....365
Kanun Teklifi....367
Millet Meclisi Komisyonu Raporu....370
Millet Meclisi Görüşme Tutanakları....372
Senato Komisyon Raporu....375
Senato Görüşmeleri....381
EK - Karşılaştırmalı TMMOB Yasası....431

Sunuş

Yönetim Kurulu (Başkanı)

Önsöz

Bu kitaba konu olan çalışmalar, 28-29 Nisan 2000'de toplanması kararlaştırılmış olan TMMOB Mühendislik ve Mimarlık Kurultayının hazırlıkları sırasında gündeme geldi. Çalışmalar mühendislik ve mimarlık alanlarını düzenleyen belgelerin toplanmasını amaçlamaktaydı. Mühendislik, mimarlık hakkındaki yasalar ile TMMOB yasası ile ilgili arşiv taramaları da böylece başladı.

Belgeleri bir araya getirmişken, örgütümüz ve üyeleri açısından olduğu kadar, bu alanlarda araştırma yapmak isteyenler açısından da başvuru kaynağı niteliğinde bir kitabın hazırlanmasının yararlı olacağı düşüncesi doğdu. Bu düşünce Kurultay'ın sekreterliğini üstlenmiş olan Makina Mühendisleri Odamız tarafından da paylaşıldı ve bu kapsamda bir kitabın basılması kararı alındı. Ben de araştırmalarımın bir bölümünü o tarihlerde tamamladım; Odamızın yayın bölümündeki arkadaşlarımız da bu belgeleri yine aynı dönemde yazdılar.

Sıra belgelerden oluşan bu çalışmayı yayınlamaya geldiğinde, yaptığım araştırmalar sonucunda soruların arttığını, çalışmanın kapsamının da genişlediğini farkettim. Yasalaşmamış da olsa, TMMOB'yi tasfiye etmeyi amaçlayan yasa tekliflerine değinmeden geçmeyi doğru bulmadım. Bunun yanısıra, çalışmayı salt bir belgeler derlemesi olmaktan çıkarıp, söz konusu yasal düzenlemelerin yapıldığı tarihlerdeki koşulları, kısaca da olsa özetleyen bir metnin daha yararlı olacağını düşündüm. Bu anlamda çalışmanın sonuçlanması ertelendi. O dönemde yaptığım incelemelerin bir bölümü, özet olarak TMMOB Mühendislik ve Mimarlık Kurultayı Karar Taslakları kitabının (Nisan 2000) Ekler Bölümünde yayınlandı.

Örgüt bünyesinde bu konular farklı bir kapsamda da olsa daha önce incelemelere konu olmuştu. Çalışma Raporlarının ve anonim çalışmaların dışında, Bülent Tanık'ın Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi'ndeki (İletişim Yayınları) yazıları, Murat Gümrükçüoğlu ve Nejat Haksal'ın 1981 yılında TMMOB tarafından düzenlenen Teknik Kongreye sundukları "Cumhuriyet Döneminde Mühendislik Mimarlık" adlı bildiri, İsmail Kulaksızoğlu'nun Jeoloji M.O. Bülteninde yayınlanan "TMMOB Yasası Üzerine" adlı yazısı bunlardan birkaçıdır. Çetin Ünalın'ın "Türk Mimarlar Cemiyetinden Mimarlar Derneği 1927'ye" adlı kitabı, örgütümüzün kuruluş dönemine ilişkin önemli bilgiler içeriyor. TMMOB 50. Yıl Andacı bu alandaki çalışmalardan birisini oluşturuyor. Bu listenin çok eksik olduğunu biliyorum ve bu eksiklikten dolayı çalışma yapmış arkadaşlarımın beni bağışlamalarını diliyorum.

Kurultay sonrasındaki yılların yoğun gündemi, bana bu çalışmayı tamamlama olanağı vermedi. Bununla birlikte, bu gecikme nedeniyle kitaba yeni düzenlemeleri de ekleme fırsatını buldum.

2000 yılını izleyen dönem, bir taraftan IMF, Dünya Bankası, vb. uluslararası sermaye kuruluşları tarafından dikte ettirilen, bir taraftan da Avrupa Birliği siyasal kriterlerine uyum sağlama adına pazarlıkların bir parçası olarak gündemde önemli bir yer tutan, ve her ikisi de yapısal uyum adı altında gerçekleştirilen yoğun bir yasalaşmaya tanık oldu. Yasama çalışmaları bir taraftan kabul edilen yasaların sayısıyla, diğer taraftan yasaların görüşülmesindeki hızla, siyasi iktidarların, kendi övünmeli deyimleriyle, "rekorlara" konu

oldu. 1999 Marmara ve Düzce depremleri de, meslek alanlarımızı doğrudan ilgilendiren konularda yeni yasal düzenlemelere gerekçe yarattı. TMMOB yasası da bu gelişmeler nedeniyle yaz – boz tahtasına döndü: TMMOB Yasası son beş yılda üç kez değişti.

Konu ilginçti. Araştırma sürüyor, belgelerin sayısı artıyor, yeni belgelere ulaşma ihtiyacı doğuyordu. Kitabın yayına hazırlanması da geciktikçe gecikiyordu. TMMOB Yönetim Kurulumuz kitabı bu Dönem çalışmalarının kapsamına almıştı. Yönetim Kurulu Başkanımız Mehmet Soğancı'nın kitabın 39. Genel Kurul öncesinde yayınlanması önerisi, benim için önemli bir dürtü oldu, çalışmalarımı tamamlamaya olanak sağladı. Bunlar için Yönetim Kurulumuza teşekkür ediyorum.

Çalışmanın hala eksik olduğunu düşünüyorum. Ancak, bu eksiklikleri, özellikle de mühendislerin ve mimarların toplum içindeki konumlarını, mühendis mimar örgütlerinin tarihlerini, vb. konuları başka çalışmalara bırakarak, mevcut araştırmayı eksikleriyle birlikte yayınlamak, artık ertelenmesi anlamsız olacak bir aşamaya geldi.

Bu Kitap, 1927 yılında çıkarılan mühendislik ve mimarlık yasasından başlayarak, TMMOB yasasını ve bu yasada yapılan değişiklikleri, sonuçlanmayan tasfiye girişimlerini, ilgili anayasal düzenlemeleri, bütün bu düzenlemelerin gerçekleştiği tarihlerdeki koşulları anlatan bir sunuşla başlıyor ve dört bölüm halinde sunduğum Belgeler ile devam ediyor.

1) Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki yasalar;

2) TMMOB Yasası ve bu yasada değişiklik yapan yasalar ve kanun hükmünde kararnameler ile Anayasa Mahkemesinin TMMOB Yasasının iki tümcesini iptal eden kararı;

3) TMMOB ve diğer kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının temel ilkelerini düzenleyen 1961 ve 1982 Anayasalarının ilgili hükümleri ile, 1982 Anayasasında 1995 yılında yapılan değişiklik;

4) Sonuçlanmayan tasfiye girişimleri.

Son olarak, 6235 sayılı yasada yapılan değişiklikleri maddeler itibariyle karşılaştıran bir belgeyi de kitaba ekledim.

Belgeleri bütünüyle ve olduğu gibi aktarmaya çabaladım. Ama kitabın hacmini makul bir düzeyde tutma isteğinin de etkisiyle, bu belgelerde kimi kısaltmalar yaptım. TMMOB yasasının yanı sıra başka yasaları da ilgilendiren düzenlemeleri içeren belgelerde genel değerlendirmeleri ve TMMOB'ni ilgilendiren bölümleri aktarmakla yetindim. Belgelerin önemli bir bölümü Meclis ya da Senato görüşmelerinden oluşmaktadır. Bu belgeleri Kitaba aktarırken, partiler arasında polemik niteliğindeki görüşmeleri, konumuzu doğrudan ilgilendirmeyen ya da değerlendirmelere doğrudan katkısının olmayacağını düşündüğüm bölümleri çıkardım.

Belgelerde yer alan ve günümüzde sık kullanılmayan kimi sözcüklerin yanında [köşeli parantezler içinde ve italik olarak] bu günkü karşılıklarını belirttim. Çok sayıda sözcüğün yazılışı tarih içinde değişmiş bulunuyor; ama bunları belgelerdeki özgün şekillerinde bırakmayı yeğledim. Giriş kısmındaki dipnotların sayısı fazla oldu; ama belgelerin bütününü incelemek isteyenlere kaynak sağlamak amacıyla bir kısıtlamaya gitmedim.

Çalışmanın başında, 35. Dönemde birlikte çalıştığım Mühendislik Mimarlık Kurultayı Yürütme Kurulu üyelerine, belgelerin derlenmesindeki yardımları için TBMM Kütüphanesi Müdürleri A. Rıza Cihan ve İsmet Baydur ile Kütüphane çalışanlarına, belgelerin önemli bir bölümünün 2000 yılında yazılmasındaki katkıları için Makina Mühendisleri Odası yayın bölümü çalışanlarına, eksik yazıları yazan ve kitabı yayına hazırlayan TMMOB çalışanlarına, katkıları için Yücel Özel'e ve Nurten Çağlar Yakış'a ve çalışma boyunca verdiği destek, yaptığı katkılar ve kitabın isim anneliği için eşim Serpil Güvenç'e teşekkür ediyorum.

Kitabın mühendis - mimar mücadelesinin değerlendirilmesine katkıda bulunacağını umuyorum.

Kaya Güvenç,
Mayıs 2006

YASALARIN İÇİNDEN
TMMOB'NİN ÖYKÜSÜ

Giriş

İnsanlık tarihi aynı zamanda maddi hayatın üretimi tarihidir. Bu süreç içinde insanlar, toplumların içinde bulundukları üretim biçimlerine ve üretim ilişkileri içindeki yerlerine göre belli konularda uzmanlaşmışlardır. Kimileri doğal yeteneklerin geliştirilmesiyle kısa bir sürede, kimileri daha uzun sürelerde çıraklık gibi, okul eğitimi gibi süreçlerden geçmişlerdir. Bu uzmanlıkların bir bölümü, üretim biçiminin gelişmesi sürecinde yok olmuş, yerine o üretim biçiminin gerektirdiği yeni uzmanlıklar ortaya çıkmıştır. Bu uzmanlıkların genel adı meslektir.

Mühendislik ve mimarlık meslekleri, sözcük olarak çok önceleri ortaya çıkmış olmalarına karşın, özellikle mühendislik , bilimin *"emekten farklı üretken bir güç"*[1] haline geldiği, denemeye yanılmaya dayanan ampirik teknolojinin bilimsel bulgular temeline dayanmaya başladığı, koşulların, sanayi devriminin devamı olan büyük sanayinin ürünleridir.

Sanayi devrimini yakalayamamış olan ülkemizde, 20. yüzyılın başlarında mühendislik ve mimarlık meslekleri gelişmemiş bir durumdadır.

Bu mesleklerle ilgili düzenlemelerin, Cumhuriyet döneminde ve bu dönemin imar, kalkınma ve 1930'lardan sonra ki sanayileşme politikalarının bir sonucu olarak gündeme gelmiş olması beklenen bir gelişmedir.

Mühendislik mimarlık mesleklerinin uygulanması ile gelişmişlik düzeyi arasında doğrudan bir bağ olduğu açıktır. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında görülen tablo yarı sömürgeleşmiş ve geri kalmış bir tarım toplumu özelliklerini açıkça ortaya sermektedir.

Boratav'ın belirttiği gibi, "*... 1908'de İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde kümelenmiş ihtilalcilerin ve 1922'de Kemalist devrimcilerin devraldıkları Osmanlı ekonomik mirasının ana özelliklerini ... 'yarı sömürgeleşmiş bir toplum yapısı' olarak nitelendirmek doğrudur*".[2]

1926-1930 arasında GSYİH'nın % 48,9'unu tarım, %14,4'ünü sanayi, % 3,6'sını ulaştırma ve haberleşme, % 33,1'ini diğer hizmetler oluşturmaktadır. Buna koşut olarak, toplam 13,6 milyon olan nüfusun %80,9'u tarımda, % 10,2'si hizmetlerde, %8,9'u sanayide çalışmaktadır. 1924 yılında demir-çelik, kağıt, cam ürünleri ve şekerin tümü yurt dışından temin edilmektedir. Yerli üretimin yurtiçi arzdaki payı ise, pamuklu dokumada % 4, yünlü dokumada % 19'dur. 1921'de imalat sanayisi kuruluşları arasında tekstil-elbise, deri işleme ve ürünleri, madeni eşya, ağaç işleme ve ürünleri, gıda-tütün, tuğla-toprak ürünleri, kimya yer almaktadır ve toplam 33 bin kuruluşta çalışan ortalama işçi sayısı 2,3'tür. 1927'de ise 65 bin işletmenin % 44,59'u tarım sanayi, %23,83'ü dokuma sanayi ve %22,61'i ise madencilik, maden işletme, vb. sanayilerdir. Bu işletmelerde çalışan ortalama işçi sayısı 2,5'tir.

Kentleşme doğal olarak çok zayıftır. 1927'de en az 10 bin nüfuslu kentler, toplam nüfusun sadece %16,4'ünü barındırmaktadır. Okur-yazarlık oranı %11'dir.

Madencilik gelişmemiştir. Elektrik üretimi 1924 yılında 45 milyon kws kadardır. Tarım ilkel yöntemlerle sürdürülmektedir.[3] Yine Boratav'ın vurguladığı gibi:

---

1 Karl Marks, Kapital Birinci Cilt, 7. Baskı, Sol Yayınları, Ankara 2004, s. 349.

2 Korkut Boratav, Türkiye İktisat Tarihi, 1908-2002, 9. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, 2003, s. 19.

3 Bu kısa özet için büyük ölçüde Korkut Boratav'ın adı geçen kitabı ile Tevfik Çavdar'ın "Türkiye Ekonomisinin Tarihi", 1900-1960 (İmge Kitabevi Yayınları, Eylül 2003) ve Yahya S. Tezel'in "Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi" (Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 4. Baskı, Eylül 2000) adlı kitaplarından yararlanılmıştır.

"'Milli İktisat' okulunun korumacı ve dolayısıyla sanayileşmeci yönelimleri bu dönemde Lozan Antlaşması ile gümrük politikasına konan engeller yüzünden arka plana düşmüştür. Ancak aynı okulun devlet desteğiyle bir yerli ve milli burjuvazi 'yetiştirilmesi'ni kalkınma ve modernleşmenin temel mekanizması olarak gören yaklaşımı, 1923 sonrasının iktisat politikalarına ve atmosferine tamamen damgasını vurmuştur".[4]

Hükümetlerin, bu dönemde, bir yandan Cumhuriyet rejimini yerleştirmeye çalışırken, bir yandan da demiryollarının işletilmesi ve yapımı başlarda olmak üzere bir dizi girişimde bulundukları görülmektedir.

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Mühendis ve Mimarların Sayıları İhtiyacı Karşılamıyor

Bu girişimlerin hayata geçirilebilmesi için mühendislere ve mimarlara ihtiyaç vardır. Ama bu meslek mensuplarının sayıları ihtiyacı karşılamaya yeterli değildir.

1924 yılında Bayındırlık Bakanlığı Müsteşarı Ali Rıza Bey, şunları söylemektedir: "*Bu sene birçok yeni nafıa [bayındırlık] faaliyetleri karşısındayız. Memleketin umuru nafıaya müteallik [bayındırlık işlerine yönelik] ihtiyaçlarını muntazaman temin etmeyi düşünüyoruz. Yalnız bu hususta bizi müşkülata sevk eden cihet, kafi derecede mühendisin bulunmamasıdır...*" [5] Bakanlık Müsteşarı aynı söyleşisinde, bu eksikliği gidermek için, özellikle de demiryollarının devlet tarafından işletilmesi, yeni demiryolu hatlarının yapımı ve sulama işleri için yeni mühendis okullarının açılacağını, bu arada Macaristan'dan mühendis getirtileceğini belirtmektedir. Benzer bir görüş de, Yüksek Mühendis Mektebi Tasarısını inceleyen Bütçe Komisyonu Raporunda yer almaktadır: *"Cumhuriyet Hükümetinin memlekette yaptığı en önemli gelişmelerden birisi de memleketin imarının ve canlandırılmasının oluşturduğu ve bu alanın en etken organlarının da mühendisler ile fen adamlarının olduğu bilinen bir hususdur".* [6]

Mühendis, mimar eğitimi alanında Avrupa'nın sanayileşmiş ülkelerini yaklaşık seksen yıl geriden izleyen ülkemizde, 1920'lerde mühendislik veya mimarlık eğitimi veren okulların sayısı gibi, bu okullardan mezun olanların sayıları da sınırlıdır.

Bilindiği gibi, askeri mühendis okullarından sonra, devletin ihtiyaç duyduğu diğer mühendislerin eğitimi, 1884 yılında açılan Hendese-i Mülkiye Mektebi ile başlamıştır. Bu okuldan 1909 yılına kadar 230 mühendis mezun olmuştur. İkinci Meşrutiyetten hemen sonra, Hendese-i Mülkiye Mektebi 1909 yılında askeri yönetimden ayrılmış ve adı Mühendis Mekteb-i Ali'si [Mühendis Yüksek Okulu] olarak değiştirilerek Bayındırlık Bakanlığına bağlanmıştır. [7] Ülkemizin ilk sivil mühendislik okulu sayılması gereken bu okuldan, 1922 yılına kadar toplam 187 mühendis mezun olmuştur.

---

[4] Korkut Boratav, agy., s. 40.

[5] 31 Mayıs 1924 tarihli Cumhuriyet Gazetesinden aktaran, Osman Bahadır, Cumhuriyet Pazar Dergi, 1 Ağustos 2004.

[6] Yüksek Mühendis Mektebinin Şahsiyeti Hükmiyeyi Haiz Olması Hakkında (1/148) Numaralı Kanun Layihası ve Nafıa ve Bütçe Encümenleri Mazbataları, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre III, İçtima Senesi I, Cilt 4

[7] Mühendislik eğitimi konusunda Çağatay Uluçay ve Enver Kartekin'in Yüksek Mühendis Okulu (İstanbul, 1956) adlı kitabında ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

Böylece Cumhuriyet dönemine kadar ülkemizdeki mühendislik okullarından mezun olanların toplamı 417'dir.[8] Ülkeden göç edenler ile vefat edenler çıktıktan sonra, bu sayı 1928 yılında "*... 380 Türk Mühendisi*" olarak tahmin edilmektedir. [9]

Mimar diploması veren tek okul ise, 1881'de açılan ve Cumhuriyet döneminde Güzel Sanatlar Akademisi adını alan Sanayi-i Nefise Mektebidir. 1926 yılına kadar bu okuldan toplam 145 mimar mezun olmuştur.[10]

Henüz mühendis unvanına sahip olmayan Robert Kolej mezunlarını bir tarafa bırakırsak, bu yıllarda geriye Orman Mektebi Ali'si [11] ve Halkalı Ziraat Yüksek Mühendis Mektebi mezunları kalmaktadır. [12]

Yurt dışında öğrenim görenlerin sayısı ile ilgili bilgilere ulaşamadım, ancak, yurt dışına öğrenci gönderme esas olarak 2. Meşrutiyetten sonra başladığına göre, bu sayının çok yüksek olmadığı öngörülebilir.

Sonuçta, 1923'lerdeki toplam mühendis ve mimar sayısının 500 dolayında olduğunu söylemek mümkündür.

İmar ve İnşa Politikaları Mühendislik Mimarlık Alanlarına Yansıyor

Cumhuriyet ile başlayan yeniden imar çabaları, mühendislik ve mimarlık alanlarında da bir dizi girişimi ve yasal düzenlemeyi gündeme getirmiştir.

Bu düzenlemeler arasında yeni okulların açılmasının yanı sıra, mühendisliği ve mimarlığı özendirme çabaları yer almaktadır.

Tevfik Çavdar, 17 Şubat 1923'te açılan İzmir İktisat Kongresinde, "Sanayi Grubunun İktisadi Esasları" adlı teklifleri üzerine alınan kararlar arasında "*mühendislerin dış ülkelerde ihtisas yapmasının sağlanması*" konusunun da yer aldığını belirtmektedir. [13]

Tarih sırasıyla ele alırsak, 1924 yılında Zonguldak'ta İktisat Bakanlığına bağlı olarak Maadin Mühendisi Mekteb-i Ali'si kurulmuştur. [14]

1926 yılında İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesinde meslek şubeleri kurulmuştur. Bu şubelerden birisi "Kimyagerlik Meslek Şubesi"dir ve bu şubeden mezun olan kimyagerlere bir yıl daha okumaları halinde "Kimyagerlik Mühendis şahadetnamesi" verilmesi öngörülmüştür. Diğer şube ise "tatbiki makine ve elektrik mühendisliği meslek şubesi"dir. Bu şubeden mezun olanlara ise "Makine ve Elektrik Mühendisliği şahadetnamesi" verilmesi kararlaştırılmıştır.[15]

---

8 Mezunların sayıları ile ilgili bilgiler Mühendis Mektebi Mecmuası, 1inci Kanun [Aralık] 1930, Numara 43'e ekli grafiklerden alınmıştır.

9 Yüksek Mühendis Mektebinin Şahsiyeti Hükmiyeyi Haiz Olması Hakkında (1/148) Numaralı Kanun Layihası ve Nafıa ve Bütçe Encümenleri Mazbataları, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre III, İçtima Senesi I, Cilt 4

10 Çetin Ünalın, Türk Mimarlar Cemiyetinden Mimarlar Derneği 1927'ye,"Mimarlar Derneği 1927" Yayınları, Nisan 2002.

11 M. Mesut Erden, Türkiye'de Ormancılık Yüksek Öğretimi, 1857-1959, Gürpınar Matbaası, Adana, 1978.

12 Baki Remzi Suiçmez, Türkiye'de Mühendislik Eğitiminin Tarihsel Gelişimi, TMMOB ve Mühendislik Eğitimi, TMMOB Yayınları, Ocak 2006.

13 Tevfik Çavdar, agy., s. 161.

14 Nadir Avşaroğlu, Maden M.O. 50. Yıl Andacı, Kasım 2006, s. 42.

15 Emre Dölen, İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Elektromekanik Şubesi (1926-1935), Türk Teknoloji Tarihi, Türk Bilim ve Teknoloji Kongresi (15-17 Kasım 2001) Bildirileri.

1928 yılında Yüksek Mühendis Mektebi Hakkında Kanun çıkarılmıştır. "Yüksek Mühendis Mektebinin Şubeler Oluşturulması Suretile Genişletilmesi ve Tüzel Kişiliğe Sahip Olması Hakkında Kanun Tasarısı" adıyla Meclis'e sevk edilen Tasarının gerekçesi ile Meclis Bayındırlık Komisyonu ile Bütçe Komisyonu raporlarında *"Cumhuriyet ile birlikte, ülkenin imarı için önemli çalışmalar yapıldığı, bu işler için mühendislere ihtiyaç duyulduğu, oysa mevcut okulun hem sayı hem de nitelik bakımından yeterli olmadığı"*; ayrıca ihtiyaç duyulan nitelikte mühendislerin eğitimi için kurumun özerk olması gerektiği belirtilmiştir.[16]

Bu çalışmalar yapılırken, bir yandan da mühendislik - mimarlık teşvik edilemktedir.

Haziran 1927'de çıkarılan 1128 sayılı yasa ile *"... münhasıran Hükümetçe inşa edilmekte olan demiryolları ve limanlarında müstahdem olanların veya bu maksad için yabancı ülkelerde öğrenim görenlerin..."* askerlik hizmetleri ertelenmiştir.

Mühendisleri de kapsayan başka bir düzenleme, yüksek okullardan mezun olanların devletin göstereceği yerlerde çalışmalarını sağlamak üzere, yüksek okul öğrencilerine avans ödenmesi kararıdır.

1929 yılında çıkarılan 1437 sayılı *"Ali mektep mezunlarından devlet hizmetine gireceklere verilecek avans hakkında kanun"* ile, tayinlerinden itibaren bir yıl içinde geri ödenmek üzere başvuranlara 200 lira avans verilmesi" kararlaştırılmıştır.[17] Avans uygulaması daha sonra, Nafıa Fen Mektebi mezunlarına da ve 100 lira olarak yaygınlaştırılmıştır.[18] Bu tutarlar, o günlerde azımsanmayacak tutarlardır. *"1927 bütçesine göre, Bayındırlık Bakanlığı müsteşarının 100 lira, genel müdürlerin 70-75 lira aylık maaşları olduğunu göz önüne alırsak, bu kanunun, yeni mezun mühendisler için bir başlangıç avantajı olduğu olarak düşünüldüğü anlaşılır"*.[19]

Mühendislik ve Mimarlık Yapmak Yasal Yetkiye Bağlanıyor

Mühendislik ve mimarlıkla ilgili düzenlemelerin ilki 12 Mayıs 1927 yılında kabul edilen 1035 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun olmuştur. Yasayla mesleğini mühendislik ve mimarlık unvanı ve yetkisi ile uygulama yetkisi, sadece "yüksek mühendislik veya mimarlık gösteren Türk mekteplerinden verilen diplomalara" veya bu okullara denk yabancı okullarda okuyanlara verilecek ruhsatnameye sahip olanlara tanınmaktadır. Bu belgelere sahip olmayanların mühendislik ve mimarlık unvan ve yetkisiyle mesleklerini uygulamaları yasaklanmaktadır.

İki mühendis Milletvekili tarafından verilen Kanun Teklifinin gerekçesinde *"...son zamanlarda hiçbir sıfat ve salahiyeti olmadığı halde mühendis ve mimar ismini taşıyanların türediği ....."* belirtilmektedir. Yasa teklifi ile ilgili olarak Bayındırlık Komisyonu raporunda ise

"... Memleketin en uzak köşelerine kadar imalat ve inşa duygusunun yerleşmiş olmasından yararlanarak yerli ve yabancı birçok kimseler mühendis ve mimarlık gibi uzun ve yorucu inceleme ve araştırmaya muhtaç mesleklerin isimlerini kendilerine mal ederek çok büyük inşaatları üstlendikleri ve yaptıkları işlerin ise çoğunlukla acınacak şekilde sonuçlandığı görülmekte olmasından dolayı doktorluk ve avukatlık ve sair mesleklerde olduğu gibi mühendislik ve mimarlık işlerinin de mesleği üzerinde uğraşmış ve yatkınlık edinmiş beceri sahiplerine bırakma zamanı gelmiş olduğu ..." belirtilmiştir. [20]

---

16 TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 3, İçtima Senesi 1, Cilt 4.

17 TBMM Kanunlar Mecmuası, Devre 3, İçtima 2, Cilt 7, s.427

18 TBMM Kanunlar Mecmuası, Devre 3, İçtima 3, Cilt 8, s. 268.

19 N. Yücel Mutlu, Bayındırlık Bakanlığı Tarihi (8 Ekim 1848 - 31 Aralık 2004), Genişletilmiş İkinci Baskı, Ankara 2005, s.251

20 Günümüz Türkçesine uyarlanmıştır; aslı Belgeler bölümünde yer almaktadır.

Kanunun, kabul tarihinden yaklaşık bir yıl sonra, Haziran 1928 başından itibaren yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır. Yürürlüğün, kanunun kabulünden bir yıl sonraya ertelenmesi kararının *"Türkiye'de çalışan yabancıları ve, mühendis unvanında çalışan fakat mühendis olmayan fen elemanlarını işbaşından hemen uzaklaştırarak baymdırlık çalışmalarında boşluklar meydana getirmemek"* amacıyla alındığı yorumu yapılmıştır.[21]

Bu yasanın uygulanması için, 17 Haziran 1928 tarihinde 6758 sayılı *"Mühendis ve Mimarlara verilecek ruhsatnameler hakkında tanzim olunan talimatnamenin meriyete vaz'ına dair kararname"* çıkarılmıştır.[22] Bu kararname ile, ruhsatnamelerin uzmanlık yönüyle ilgili Bakanlıklar tarafından verilmesi hükme bağlanmıştır. Ayrıca, Türk okullarına ait diplomaların ruhsatname niteliğinde olduğu, sadece diplomaların ilgili bakanlıklar tarafından kaydedilmesi ile yetinileceği belirtilmiş, yabancı okullardan alınan diplomaların hangi işlemlere tabi olacağı ve nihayet, yüksek öğretim görmemiş olanların sınavla ruhsatname alma koşulları belirlenmiştir.

Kararnamede sözü edilen uzmanlık alanları ve "uzmanlık yönüyle ilgili bakanlıklar" 4. maddede şöyle düzenlenmiştir: *"Yollar, demiryollar, sular, limanlar, elektrik, makine, şehircilik ve sıhhiye mühendisliği ve tayyare inşaat mühendislerine müteallik [yönelik] tescil, tetkik, ve imtihan gibi muamelat Nafıa Vekaletine ve mimarlığa müteallik muamelat Maarif Vekaletine ve maden, ziraat, orman ve sanayii nesçiye [dokuma] ve kimyeviye mühendislerininki İktisat Vekaletine ve inşaatı bahriye mühendislerininki Müdafaai Milliye Vekaletine merbut [bağlı] yüksek meslek mektepleri tarafından ifa ve icra olunur."*

Bu kararname kısa bir süre sonra, 21 Ocak 1929'da çıkarılan bir kararname ile değiştirilmiştir.[23] Kararnamenin girişinde yer alan "*... bütün meslek mektepleri Maarife devr edileceği tarihe kadar...*" ifadesi gelecek için önemli bir ipucudur.

Kararname 29 Aralık 1930'da bir kez daha değiştirilmiştir.[24] *"Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki 1035 numaralı kanunda musarrah [belirtilmiş] ruhsatnamelerin usulü ihdasına dair talimatname"* adını taşıyan belgede yabancı okullardan mezun olanların, öğrenim gördükleri okulların programlarının, ülkemizdeki yüksek okulların programlarından daha alt düzeyde olamayacağı vurgulanmıştır. Uzmanlıklar ve ilgili bakanlıklar ise şöyle düzenlenmiştir: *"Yollar, Demiryollar, Sular, Limanlar, Elektrik, Makine, Şehircilik ve Sıhhiye Mühendisliği ve Tayyare [uçak] İnşaat Mühendislerine ve mimarlara müteallik [yönelik] tescil, tetkik, ve imtihan gibi muamelat Nafıa Vekaletine ve Maden, Ziraat, Orman ve Sanayii Nesciye [dokuma] ve Kimyeviye mühendislerininki İktisat Vekaletine ve İnşaatı Bahriye mühendislerininki Müdafaai Milliye Vekaletine merbut [bağlı] Yüksek Meslek Mektepleri tarafından ifa ve icra olunur."*

Bu arada, Erkanı Harbiye fen bölümünün Yüksek Mühendis Mektebine muadil olup olmadığı yönündeki bir başvuru üzerine, TBMM *"...lağvedilmiş olan Erkanı Harbiye Mektebi fen bölümünün Yüksek Mühendis ve Mimarlık hakkındaki 1035 sayılı kanunun (A) fıkrasında yazılı Yüksek Mühendis ve mimarlık eğitimini gösteren mekteplere tamamen denk olmadığına .."* karar vermiştir.[25]

---

21 N. Yücel Mutlu, agy, s. 250

22 Düstur, Üçüncü Tertip, Cilt 9, s. 1099.

23 7490 sayılı Kararname, Resmi Gazete, 21 Kanunsani 1929, sayı 1098.

24 10308 sayılı Kararname, Resmi Gazete, 29 Kanunevvel 1930, sayı 1685.

25 TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 3, İçtima 2, Cilt 9, Kırk altıncı İnikat, 30.3.1929. Tarafımdan günlük dile uyarlanmıştır.

1035 sayılı yasanın çıkarılmasından sonra mühendislik eğitimi ile ilgili iki gelişme dikkati çekmektedir. Birincisi, 1924 yılında Zonguldak'ta kurulan Maden Mühendisliği Okulunun, *"çıkarılacak madenlerle ilgili gereksinme yeterli olacağı ya da fazlasının işsiz kalacağı, 1929 Dünya ekonomik bunalımının Türkiye'yi de etkilemesi gerekçeleriyle"* kapatılmış olmasıdır.[26] İkincisi ise 1933 yılında Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsünün kurulmasıdır.

1933 yılında İstanbul Darülfünunu lağvedilerek İstanbul Üniversitesi kurulmuş, 1935 yılında da, Üniversite bünyesindeki Elektromekanik Şubesi Yüksek Mühendis Mektebine devredilmiştir.[27]

1936 yılında çıkarılan 1074 sayılı yasayla Nafıa Fen Mektebinin adı Teknik Okul olarak değiştirilmiş ve bu okuldan mezun olanlara mühendis unvanı verilmesi hükme bağlanmıştır. [28] Hükümet tasarısının gerekçesinde şunlar belirtilmektedir: *"Mevcut mühendis ve fen memurlarının memleketin bayındırlık işlerindeki ihtiyacını tam karşılayamadığı, bu yüzden Yüksek mühendis mektebi mezunlarının gördükleri uzun tahsile ve yüksek ehliyetlerine rağmen alelade işlerde kullanıldığı, fen memurlarına da vilayet ve belediyelerde mühendislik vazifesi gördürüldüğü göz önünde bulundurularak Yüksek mühendis mektebi mezunu ile fen memuru arasında bir sınıf mühendise şiddetle ihtiyaç görüldüğü ortaya çıkmaktadır."* Bayındırlık Komisyonu da aynı görüşleri savunmaktadır. Komisyon raporunda ayrıca bir de öneri yapılmıştır:

"... memlekette elektrik tesisatı günden güne çoğalmakta ve bir çok kasabalarımız elektrikle tenvir edilmektedir [aydınlatılmaktadır]. Hali hazırda montör olarak ecnebilerin istihdamına ihtiyaç hasıl olmaktadır. Teknik okulu müessesinde bu ihtiyacı da karşılayacak bir şubenin açılması lüzumunu encümenimiz yerinde bulmaktadır".[29]

Bu kanunla kurulan Teknik Okul'dan mezun olanlara da mühendislik yapma yetkisi verilmesi gereği ortaya çıkmış, bunun üzerine 1035 sayılı yasaya ek bir hüküm konulması gündeme gelmiştir. 3077 sayılı, "Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki 1035 Sayılı Kanuna Ek Kanun" bu çerçevede çıkarılmıştır. Yasanın 1. maddesi ile mühendislik ve yüksek mühendislik unvanlarının hangi eğitime bağlı olarak verileceği de hükme bağlanmıştır. Buna göre, yüksek mühendislik ve mimarlık okullarından verilen diplomalara sahip olan mühendislere "Yüksek mühendis", mimarlara "Yüksek mimar" unvanı, Teknik Okulu mezunlarına ise "Mühendis" unvanı verilmesi kararlaştırılmıştır.

Yüksek mühendis ya da yüksek mimar unvanının belirlenmesi süreci ilginçtir. Hükümet Tasarısında "yüksek" yerine "diplomalı" sözcüğü önerilmiş, Bayındırlık Komisyonu bunu "diplom" olarak değiştirmiş, Meclis'teki görüşmeler sırasında "yüksek" sözcüğü kabul edilmiştir.

Bu tarihlerde mühendislik eğitimini sürdüren Robert Kolej mezunlarının, bu kanunlar uyarınca, ancak sınavla mühendislik ruhsatnamesi aldıklarını da belirtelim. [30]

---

26 Aktaran Nadir Avşaroğlu, Maden M. O. 50. Yıl Andacı, Kasım 2004, Ankara, s. 44.

27 Emre Dölen, agy. s. 153

28 Nafıa vekaletinin teşkilat ve vazifelerine dair 2443 sayılı kanuna ek kanun, TBMM Kavanin Mecmuası, Devre 5, İçtima 2, Cilt 17, s. 96.

29 TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, İçtima 2, Cild 14, İnikad 11, 4.12.1936.

30 Emre Dölen, agy., s. 116

Bu iki yasa 1938'de yürürlükten kaldırılarak, yerlerine, bugün de yürürlükte bulunan 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun çıkarılmıştır. Bu düzenlemenin gerekçesi, 1035 sayılı yasanın artık yetersiz kaldığı görüşüdür. Yasa Tasarısında değişiklikler şöyle tanımlanmıştır: *"... yeni kanun muntazam bir mühendislik tahsili görmeden imtihanla mühendis olmak imkanlarını ortadan kaldırmış ve mühendislik ve mimarlık unvanlarını ve bu sıfatı taşımaya salahiyetli fen erbabını himaye eden müeyyideleri koymuş ve bilhassa yüksek mühendis ve yüksek mimar mekteplerinden neşet etmeyip [çıkmayıp] bu mekteplere muadil olmayan ecnebi yüksek mühendis mekteplerinden mezun olanların yüksek mühendis ve yüksek mimar unvanlarını alabilmelerini bazı kayıtlara bağlamıştır."* Özetle, mühendislik ve mimarlık unvanlarının sadece bu dallarda yüksek öğrenim görenlere verilmesi kararlaştırılmış, yabancıların yeterli eğitim almadan ülkemizde mühendislik-mimarlık yapmaları engellenmiştir

Yeni yasayla, unvanlara ve yabancı ülkelerden mezun olanlara verilecek ruhsatnamelere açıklık getirilmiş, diplomasız ya da ruhsatnamesiz çalışanlara ve çalıştıranlara ceza uygulanması öngörülmüştür. Aynı kanunla kamuda çalışan mühendis ve mimarlara serbest çalışma olanağı getirilmiştir.

Bu yasanın uygulanması için çıkarılan kararname ile Türk okullarından alınan diplomaların ilgili bakanlıklarca kaydedilmesi gerekliliği kaldırılmıştır.[31]

Aynı kararnamede, *"yabancı okullardan alınmış diplomalara istinaden verilecek yüksek mühendis veya mimar, mühendis veya mimar ruhsatnamesi"* metni şöyle belirlenmiştir:

"..Vekaleti tarafından yukarıda hüviyeti yazılı ve fotoğrafı yapıştırılmış olan .. oğlu .. a .. de .. mektebinin ... tarihinde kendisine vermiş olduğu ... dereceden ... mühendisliği diplomasına istinaden 3458 numaralı kanun hükümlerine göre Türkiye dahilinde icrayı sanat eylemek üzere işbu ... "ihtisas: ..." yüksek mühendisliği / yüksek mimarlığı / mühendisliği / mimarlığı ruhsatnamesi verilmiştir."

Kararnamede mühendislik şubeleri ise şöyle belirlenmiştir: *"Sivil mühendislik (İhtisasları: yol, demiryol, su, liman, vs.); Elektro-mekanik mühendisliği (İhtisasları: elektrik, makine, vs); Muhabere mühendisliği (İhtisasları: Radyo, telefon, vs.); Tayyare mühendisliği; Sıhhiye mühendisliği; Jeodezi mühendisliği; Mimarlık; Mühendis mimarlık (İhtisasları: şehircilik, vs.); Maden mühendisliği; Sanayi mühendisliği (İhtisasları: kimya, metalürji, mensucat, vs); Gemi inşaatı mühendisliği; Orman mühendisliği; Ziraat mühendisliği (İhtisasları: ameliyoratör mühendisliği, vs)."*

1944 tarihinde yabancı okullardan mezun olanlara ruhsatname vermesi yetkisi Milli Eğitim Bakanlığına verilmiştir. 1981'de kabul edilen 2547 sayılı yasayla, yurt dışından alınmış diplomaların denkliğinin saptanması Yükseköğretim Kuruluna devredilmiştir.

[31] 10941 sayılı Mühendislik ve mimarlık ruhsatnameleri hakkında Nizamname, Resmi Gazete, 22 Mayıs 1939, sayı 4212

Odalaşma Girişimleri İvme Kazanıyor

Yasal düzenlemeler alanında kısaca bu gelişmeler yaşanırken, mühendisler ve mimarlar da örgütlenmelerini geliştirmektedirler.

Bilindiği gibi, 1908'de Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti ile başlayan mühendis-mimar örgütlenmesi, etkinlikleri kısa süren örgütlerden sonra, Türk Mühendisleri Birliğinin 17 Mayıs 1926'da, Türk Mimarlar Cemiyetinin de 18 Şubat 1927'de kurulması ile yeni bir aşamaya gelmiştir. [32, 33]

Burada altı çizilmesi gereken nokta, daha önce aynı çatı altında örgütlenen mühendislerin ve mimarların, bu kez ayrı çatılar altında örgütlenmiş olmalarıdır. Bu eğilim sürmüş, mühendisler arasında çok sayıda uzmanlık örgütü kurulmuştur. Nitekim, 1954'de TMMOB yasası uyarınca oluşturulan 1. Genel Kurulda temsilcisi bulunan örgüt sayısı dokuz olmuştur.

Türk Yüksek Mühendisler Birliği de, Türk Yüksek Mimarlar Birliği de, mühendislik ve mimarlık alanlarının düzenlenmesini ve, başka meslek mensupları için olduğu gibi, mühendis ve mimarların da odalar bünyesinde bir araya getirilmesini talep etmişlerdir. Bilindiği gibi, Cumhuriyetin ilk yıllarında, tabip odaları kurulmuştur; barolar ile ticaret ve sanayi odalarının kuruluşu daha önce gerçekleşmiştir. Bu örgütlerin görev ve yetkileri kanunla belirlenmiştir. Mesleklerini yapanlar bu örgütlere üye olmak zorundadırlar. Bu örgütlerin meslektaşlar üzerinde denetim yapma yetkisi bulunmaktadır. Odalar ve Barolar, kamu kurumları gibi üçüncü şahısları da bağlayabilecek düzenlemeler yapma yetkisine sahiptirler. Yani odaların yetkileri derneklere göre daha geniştir. Bu meslekler arasından, özellikle tabiplerin ve avukatların durumu, mühendis ve mimarların odalaşma taleplerini etkilemiştir.

1035 sayılı yasanın teklifinde yer alan "Genel çıkarları korumak üzere her meslek sahibi yasal bazı kayıtlara tabi tutulmuş olduğu halde kamu çıkarları ile en azami ve yakından ilişkisi olan ve her nasılsa şimdiye kadar yasal kayıtlardan yoksun bırakılmış olan mühendis ve mimarların da şimdilik bu Tasarıda gözönünde bulundurulan kayıtlara tabi tutulması pek önemli yararlar temin edeceği düşünüldüğünden bu Tasarı düzenlenmiştir" ifadesini bu çerçevede yorumlamak gerekmektedir.

Girişimler 1930'larda başlamıştır. Bu girişimi Ünalın şöyle anlatmaktadır:[34]

"Mimarların odalaşma mücadelesini konu alan eski bir bilgiye Arkitekt Dergisinin 1931 yılında çıkan ilk sayısında rastlıyoruz. 'Mimarlar Odaları Kanunu izhar [oluşturma] komisyonu mesaisini bitirmek üzeredir'. Komisyondan çıkan taslak 1931 yılı kongresinde okunur, tartışılarak son şekli verilir ve hükümetin tetkikine sunulur".

---

[32] Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti ve onu izleyen örgütler konusunda Feza Günergun'un 1. Milli Türk Bilim Tarihi Sempozyumuna verdiği "Osmanlı Mühendis ve Mimarları Arasında İlk Cemiyetleşme Teşebbüsleri" adlı bildiride ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır. (Bu bildiri Çetin Ünalın'ın kitabında yer almaktadır). Prof. Dr. Feza Günergun TMMOB'nin 50. Yılında Geçmişe bakış konulu Sempozyumuna da aynı konuda bir bildiri ile katılmıştır. (TMMOB 50 Yaşında, TMMOB Yayınları, Şubat 2005, s. 42).

[33] Burada örgütlerle ilgili bir yanlışı düzeltmek istiyorum. Mühendislik ve Mimarlık Kurultayı Karar Taslakları kitabında (Ankara, 2000, s. 75), Türk Mühendisleri Birliği ile Türk Yüksek Mühendisleri Birliğinin aynı tarihte kuruldukları belirtilmektedir. Oysa, 1926'da kurulan Türk Mühendisleri Birliği, daha sonra Türk Yüksek Mühendisleri Birliği adını almıştır. Türk Mühendisleri Birliği adını kullanan ikinci örgüt ise 1948 yılında kurulmuştur.

[34] Çetin Ünalın, agy., s.48.

1939 yılında, 3458 sayılı mühendislik ve mimarlık hakkındaki yasa tasarısı ile ilgili olarak Eğitim Bakanlığının Başbakanlığa yazdığı yazıda "*... serbest çalışan mimarları ve mühendisleri organize edecek olan (Mimar Odaları) ve (Mühendis Odaları) nizamnamelerini resmi mahiyete sokacak olan maddelerin kanuna ilavesi yerinde olacağı*" bildirilmiştir. Yine aynı yasa tasarısının TBMM'de görüşülmesi sırasında, Trabzon Milletvekili Mühendis Mithat Aydın şu talepte bulunmaktadır: "*... Sayın Nafıa ve Dahiliye vekillerimizden, memlekette vatandaşların bu hususta yekdiğerine karşı vaziyetlerini bildirecek, yani ustaların mühendis ve iş sahalarının vaziyetlerini iyi bir nizam içerisine koyabilecek bir talimatname, bir nizamname veya kanun vücuda getirmelerini çok istirham ederim*".

Türk Yüksek Mimarlar Birliği Nizamnamesinin 1939 baskısının ekinde yer alan "Türk Yüksek Mimarlar Birliği Şubeleri Bölge Taksimatı" sayfasında ise "... yakında büyük bir alaka ile beklediğimiz (Yüksek Mimar Odaları) kanunu ..." sözleri yer almaktadır.[35]

Türk Yüksek Mühendisleri Birliğinin 16. Yıllık Umumi Kongreye Ait Raporlar, Kararlar ve Zabıtlar Broşüründen anlaşılacağı üzere, Türk Yüksek Mimarlar Birliği, 1939 yılında "Türk Yüksek Mimar Odaları Kanun Projesi" hazırlayarak Bayındırlık Bakanlığına iletmiştir. Bakanlık ise "*... gerek mimarlarla mühendislerin iş sahasındaki sıkı münasebetleri bakımından gerek mühendisler için buna uygun olabilecek hak ve çıkarların incelenmesi*" için taslağı Türk Yüksek Mühendisler Birliğine göndermiş, Birlik de bu taslak yerine daha kapsamlı olan "*Türk Yüksek Mühendisleri ve Yüksek Mimarlarının salahiyetleri ve bunlara ait olarak kurulacak birlikler hakkındaki kanun projesini*" hazırlamıştır. [36]

Başka bir belgeden de, 1947 yılında Türk Yüksek Mühendisleri Birliği İstanbul Şubesi ile Türk Yüksek Mimarlar Birliği İstanbul Şubesinin karşılıklı görüşmelerinden sonra Türk Yüksek Mühendisler ve Yüksek Mimarlar Odaları Kanun Tasarısının hazırlandığı anlaşılmaktadır. Tasarının 1. Maddesiyle kuruluş şöyle belirlenmiştir: "*bütün inşaat, makine, elektrik, gemi inşaatı, maden, mensucat, topografya ve jeodezi ve kimya mühendislerini içine alan bir Mühendisler Odaları ile bütün mimarları içine alan bir Mimarlar Odaları kurulmuştur*". Taslağın Mühendisler Odaları ve Mimarlar Odaları İttihadı [Birliği] bölümünde ise, Birliğin amacı "*odalar arası müşterek mesleki meseleleri, odaların göstereceği lüzum veya devletin bir müracaatı üzerine ele almak ve yalnız o mesele ile ilgili odalar delegelerinin iştirakiyle sonuçlandırmak*" olarak belirlenmiştir.[37]

1949 yılında Türk Yüksek Mühendisler Birliği İstanbul Şubesinin hazırladığı kanun taslağı, "Mühendisler Odası Kanununun Mucip Sebepleri ve Mühendisler Odası Kanun Taslağı" adıyla yayınlanan broşürde tanıtılmıştır.[38]

Taslağın gerekçe bölümünde çeşitli ülkelerden örnekler verilerek sistemler incelenmiş ve ülkemize en uygun sistemin "*teknik adamları mühendis odalarına bağlama sistemi*" olduğu belirtilmiştir.

---

35 Türk Yüksek Mimarlar Birliği Nizamnamesi, 1939, s. 15.

36 Türk Yüksek Mühendisleri Birliğinin 7.12.1941 Tarihinde Akdettiği 16. Yıllık Umumi Kongreye Ait Raporlar, Kararlar ve Zabıtlar Broşürü, Ankara 1942, s.17-19

37 Türk Yüksek Mühendisler ve Yüksek Mimarlar Odaları Kanun Tasarısı, Ankara 1948

38 TYMB İstanbul Şubesi Yayınları No:1, İstanbul, Kutulmuş Yayınevi, 1949.

Kanun taslağının "Mühendisler Odası" başlığını taşıyan 1. maddesi ile *"Türkiye'de Mimar mühendislik ile İnşaat, Makine, Elektrik, Gemi inşaatı, Maden, Mensucat, Topoğrafya, Jeodezi ve Kimya mühendisliği mesleklerinin icrası suretini tanzim ve kontrol etmek maksadile 'Mühendisler Odası' namını taşıyan bir amme müessesesi [kamu kuruluşu] kurulmuştur"* denilmektedir.

Taslağın diğer temel maddelerine göre ise, Odaya üye olma zorunluluğu getirilmiş, üye olma koşulları ve Odanın görevleri belirlenmiştir. Odanın, sayılan bu yetki ve görevlerini *"lonceler (federaller) vasıtasile"* kullanması öngörülmüştür. Sözü edilen "lonceler (fedareller)" bir çok madde ile tanımlanmıştır. *"Mühendisler odasına kaydolan ve ayni bir ihtisas şubesine mensup bulunan mühendisler, bu kanunun 3 üncü maddesinde yazılı gayelerini tahakkuk ettirmek amacile genel kurula müracaat ile aralarında bir lonca kurulmasına müsaade olunmasını isteyebilirler. Genel kurul bu hususa ait lüzumu inceler ve bahis konusu olan ihtisas şubesine mensup mühendisler sayısının, encümenler teşkili suretile ilmi ve mesleki mesai yapılabilmesine müsait bulunduğu teeyyüt edince [kanıtlanınca] bu loncenin (federalin) kurulmasına karar verir."* Taslağa göre, *"... kanunun 4 üncü maddesinde muayyen olan görev ve yetkilerin icrasında sadece kendi ihtisas şubelerini ilgilendiren kararları kesindir. Birkaç lonceyi (federali) ayni zamanda ilgilendiren meseleler hakkındaki nihai kararlar lonceler (federaller) tarafından incelendikten sonra Mühendisler Odası tarafından verilir. Bu nevi kararların ittihazında [kabul edilmesinde] lonceler (federaller) istişari reyi haiz olmak üzere bir mümessil bulundurabilirler. Lonceler (federaller) hükümet ile olan temaslarını Mühendisler Odası vasıtasile yaparlar".* Taslakta belirtilen "mesleki encümenlerin" "lonce" genel kurulunca seçilmesi öngörülmüştür. Mühendisler Odası Yönetim kurulunun, Oda genel kurulu tarafından seçilen "başkan, asbaşkan, veznedar ve genel sekreter ile lonce genel kurullarınca seçilen, lonce sayısı kadar müşavirden oluşması" teklif edilmiştir.

Türk Mühendisleri Birliği 26 Ocak 1950 tarihinde TBMM Başkanlığına bir yazı ekinde TYMB İstanbul Şubesi tarafından hazırlanan taslakla ilgili olarak görüşlerini sunmuştur.[39] Broşür olarak da basılan bu yazıda "Mühendisler Odası" kanun taslağı desteklenmekte, taslak madde madde incelenmektedir. Oldukça ayrıntılı olan bu incelemede, Robert Kolej mezunu mühendisler ile Teknik Okulunun "yüksek tahsil" dereceli olmadan önceki mezunlarının da kapsam içine alınması için düzenleme yapılması da önerilmektedir.

Girişimler Kanun Tekliflerine Dönüşüyor

Bu çalışmalar, 2 Aralık 1949 yılında, hepsi de mühendis olan, Yakup Kalgay, Raşit Börekçi, Musa Kazım Aydar, Mithat Aydın, Kemal Zeytinoğlu ve Ahmet Çınar tarafından hazırlanan "Mühendisler Odası" adlı bir kanun teklifiyle parlamentoya yansımıştır.[40] Teklif metni arşiv dosyasında bulunamadığından teklifle ilgili bir yorum yapma olanağı bulunmamaktadır. Buna karşın, Yakup Kalgay'ın, Türk Yüksek Mühendisleri Birliğinin 5.12.1948 tarihinde toplanan 23. Yıllık Umumi Kongresinde yaptığı konuşmadan, verilen teklifin Birlik tarafından hazırlanan ve yukarıda kısaca özetlenen teklife yakın olduğu yönünde bir yorum yapmamıza yol açmaktadır. Bu konuşma Kongre Tutanağında şöyle özetlenmiştir:[41]

---

39 Türk Mühendisleri Birliğinin TBMM Başkanlığına yazdığı 26 Ocak 1950 tarihli ve 9 sayılı yazı, TBMM Arşivi.

40 T.B.M.M. Arşivi.

41 Türk Yüksek Mühendisleri Birliği Dergisi, 1 Ocak 1949, sayı 66, s. 24.

"(Meslektaş Milletvekillerinin bu kanunu teklif etmeleri temennisi üzerine) ... kanun konusunun Milletvekili meslektaşlar tarafından ele alınmış olduğunu ve her birinin tedarik ettikleri kopyalar üzerinde yapmakta oldukları tetkiklerinin bitmek üzere bulunduğunu yalnız muhtelif zamanlarda bu tasarı üzerinde bir takım tadil, ilave tekliflerde bulunulmasının mesaiyi uzatmakta olduğunu izah eyledikten sonra tasarının tetkikinin Bayındırlık Bakanlığına intikal etmiş olmasile bu işin şimdi yerini bulmuş olduğunu beyan ve kendilerinin de bu hususda Bakanlıkla icabeden temasda bulunarak tetkikat biter bitmez tasarının Büyük Millet Meclisine gelmesi işi üzerinde çalışacaklarını vadetti."

Türk Yüksek Mimarlar Birliğinin 1951 yılı Merkez Yönetim Kurulu Çalışma Raporunda, bu konu ile ilgili şu bilgiler yer almaktadır [42]: *"1949 yılı Genel Kurulumuzda, Mühendisler ve Mimarlar Odası Kanun Tasarısının, Türk Yüksek Mühendisler Birliği İstanbul Şubesi ile teşriki mesai edilerek hazırlanması, İstanbul Şubemize vazife olarak verilmişti. Üzüntü ile kayıt etmek lazımdır ki, geçen bir yıl içinde bütün meslektaşları ve müşterek ana davaları içine alan bir kanun tasarısı elde edilemedikten başka, mühendis milletvekilleri tarafından ayrı bir kanun tasarısının Büyük Millet Meclisine sunulmasına sebebiyet vermiştir. Büyük Millet Meclisi Başkanlığına, Milletvekillerine, Bayındırlık Komisyonu Üyelerine yapılan devamlı müracaatlarımız sonunda, kanunun Mühendisler ve Mimarlar Odası Kanunu olarak çıkması, Birliğimizin düşünce ve görüşlerinin de nazarı dikkate alınması temin edilebilmiştir."*

Ancak 14 Mayıs 1950 seçimlerine kadar üzerinde işlem yapılamayan teklif geçersiz kalmıştır.

1950 seçimlerinden sonra TMMOB'nin kuruluşu için iki ayrı kanun teklifi verilmiştir. Bunlardan ilki 20 Haziran 1951 tarihinde Konya Milletvekili Himmet Ölçmen tarafından "Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği" adıyla, ikincisi ise 17 Mayıs 1952 yılında Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel tarafından "Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları" adıyla Meclise sunulmuştur.

Himmet Ölçmen Türk Yüksek Mühendisler Birliğinin Yönetim Kurulunda görev almış, bir önceki yasa teklifini veren Yakup Kalgay ile Birliğin Genel Kurul Divanında birlikte çalışmış bir yüksek mühendistir. Süleyman Kuranel ise yüksek mimardır ve 4.9.1952'den 25.12.1954 tarihleri arasında Türk Yüksek Mimarlar Birliği Başkanlığını yapmıştır.[43] Teklifleri inceleyen TBMM Bayındırlık Komisyonunun Başkanı Süleyman Kuranel, sözcüsü ise Himmet Ölçmen'dir.

Süleyman Kuranel'in teklif vermesinde Türk Yüksek Mimarlar Birliğinin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Birliğin 1952 yılı Çalışma Raporunda *"Yönetim Kurulumuz geçen seneki kongrede karar altına alınmış olan Odalar Kanunu tasarısı tadil teklifini kıymetli arkadaşımız Süleyman Kuranel'e 16 Şubat 1952 Cumartesi günü, Büyük Millet Meclisi Bayındırlık Komisyonuna havale edilmek üzere takdim etmiştir"* denilmektedir. [44]

---

42 Çetin Ünalın, agy, s.55

43 Türk Yüksek Mühendisler Birliği dergileri ile Çetin Ünalın, agy., s. 56.

44 Çetin Ünalın, agy, s.55

Himmet Ölçmen teklifini şöyle tanımlamaktadır: *"Türkiye'de tekniğin devamlı olarak inkişafının sağlanması ve bu suretle memleketin imar ve bayındırlık işlerinde teknikten azami şekilde faydalanma imkanlarının elde edilmesi gayesiyle mühendislerin ve mimarların teşkilatlandırılması bu tasarının esasını teşkil eder"*. Ölçmen, teklifinde TMMOB bünyesinde kurulacak odaları, inşaat, makina, elektrik ve maden mühendisleri ve mimarlar ile sınırlandırmıştır. Ölçmen bu sınırlamanın, *"ilk teşekkülü yıllarında birlik mesaisinin muayyen hedeflere teksif edilmesi amacıyla"* yapıldığını ve *"... makine, elektrik ve maden mühendisliği geniş manaları ile ele alınmakta, ve bu gruplarda mesela gemi ve uçak inşaat, muhabere ve izabe mühendisliği gibi branşların dahil olduğunu" belirtmiştir. Teklifte, Birlik üst kuruluş olarak önemli yetkilere sahiptir. Teklifin 8. maddesinde şöyle denilmektedir: "... odalar ... yetki ve görevlerden yalnız kendi ihtisas şubelerini ilgilendiren hususlar ile meşgul olur ve kararlarını Birlik İdare Kuruluna bildirir. Birkaç Odayı aynı zamanda ilgilendiren meseleler odalar tarafından incelendikten sonra nihai karar Birlik tarafından verilir. Odalar resmi makamlar ile temaslarını Birlik İdare Kurulu vasıtasiyle yaparlar..."*

Süleyman Kuranel'in teklifinde ise *"Türkiye Mimarlar Odası"* ile her mühendislik dalında bir "Türkiye ... Mühendisleri Odası" kurulması önerilmektedir. Bu teklifte *"...ayrı Oda teşkilatlarını aynı zamanda ilgilendiren meseleler çıktığı zaman toplanan ..."* bir "Odalar arası Kurul" öngörülmekte, bu Kurulun halledemediği sorunların çözümü ise bir hakem kuruluna bırakılmaktadır.

Ayrıntılarda çok sayıda faklılık içeren bu iki teklifin temel ayrılık noktası Birlik kavramında ortaya çıkmaktadır: bir teklifte Birlik esastır, diğerinde ise Odalar. İki teklifte ifadesini bulan bu iki ayrı görüş, iki temel eğilim olarak TMMOB'nin kurulmasından sonra da devam etmiş, günümüze kadar gelmiştir.

TMMOB Yasası Çıkıyor

Gelişmeleri aktarmadan önce, kısaca, bu dönemin siyasi, ekonomik ve idari yönlerine bakmamız, TMMOB'nin kuruluşunun değerlendirilmesi ile ilgili ipuçları verecektir.

Bu dönemin koşulları, "TMMOB'nin 50. Yılında Geçmişe Bakış" adlı Sempozyumda, özellikle de, Prof. Dr. Cem Eroğul, Prof. Dr. Oktar Türel, Prof. Dr. Birgül Ayman Güler'in katıldığı "TMMOB'nin Kuruluş Döneminin Siyasal, Ekonomik, İdari Görünümü" panelinde geniş bir ölçüde ele alınmıştır. [45]

Bu Sempozyumda belirtilen görüşlerden yararlanarak, dönemin öne çıkan özelliklerini kısaca belirtmenin yararlı olacağını düşünüyorum.

Faşizme karşı zaferle sonuçlanan 2. Dünya Savaşı sonrasında, emperyalist sistem karşısında güçlü bir sosyalist sistem bulmuştur. Emperyalist sistemin liderliği artık tartışmasız olarak ABD'ye geçmiştir. Türkiye'nin egemen sınıfları için *"tek siyaset emperyalizmin kuyruğuna takılmaktır"*.[46] Siyasi iktidar da dış politikanın temelini, resmi söylem olarak, "ABD ile sıkı dostluk ilişkilerine" dayandırmıştır.

45 TMMOB 50 Yaşında, TMMOB Yayınları, Şubat 2005, s. 11-105.
46 Cem Eroğul, agy, s. 20.

Dönemin iki ana partisi durumundaki CHP ile DP arasında, dış ilişkiler, ekonomi politikaları, devletin yapılandırılması arasında önemli bir farklılık yoktur. Bu iki parti arasındaki temel farklılık, DP'nin doğrudan büyük toprak sahiplerine ve ticaret burjuvazisine dayanmasıdır. Sola, emekçi sınıfların örgütlerine ve kısa bir dönem dışında basına karşı baskılar, ABD ile sıkı ilişkiler, Köy Enstitülerinin tasfiyesi, Kore'ye asker gönderme, vb. aynı temel anlayışın ürünleri olmuştur.

Ekonomik politikaların temelinde, liberalizm, dünya ekonomisiyle eklemlenmeye çalışma ve özel sektörün önceliği yer almış, tarımsal kalkınma, ulaştırma ve enerji yatırımları ön plana çıkmıştır. Türel'e göre "*1950'li yıllar mühendislik ve mühendisler için çok önemli bir atılımı simgelemekte idi; çünkü ... GSMH'yı kabaca üç katına çıkaran, kişi başına GSMH'yı kabaca ikiye katlayan ve mütevazı da olsa ekonomide yapısal bir dönüşümü başlatan model yeni teknik kadrolara muhtaçtı ve talep, arzını yarattı.*"[47]

Bu dönemde ABD'nin etkisi altında yeniden yapılanma hareketi başlamıştır. Marshall Planı ve Truman Doktrini çerçevesinde gelişen Tombrug ve Barker Raporları ile doğrudan yönlendirilen reformlar içinde, sanayici, tüccar, çiftçi örgütlerinin özerkleştirilmesi talebinin yer aldığı görülmektedir. Raporun teknik elemanlarla ilgili bölümü ilginçtir: "*Tomburg Raporunun 'teknik mütehassıslar' başlığında deniliyor ki: 'Türk mesleki cemiyetlerinin teşekkülü ve aynı meslekten Amerikan teşekkülleriyle fikir ve neşriyat teatisi, Türk teknologlarının bütün Amerikan teknik ilerleme sahalarına olan yakınlığı arttıracaktır*".[48]

Bu çerçevede Cumhuriyet'in ilk yıllarında kurulmuş bulunan, tabip odaları, sanayi ve ticaret odaları ile ilgili kanunlar da değiştirilmiştir. Bu kapsamda, Hükümet Tasarısıyla gündeme getirilen ve 8.3.1950 tarihinde, yani CHP Hükümeti sırasında, ilk kurulan birlik Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği olmuştur. Bu Birliği, kanun teklifiyle gündeme getirilen ve 23.1.1953 tarihinde kurulan Türk Tabipleri Birliği izlemiştir. TMMOB'nin kurulmasından sonra bu tür birlikler kurulması sürmüştür: 9.3.1954 tarihinde Türk Veteriner Hekimleri Birliğini, 25.1.1956 tarihinde Türk Eczacıları Birliği, 15.5.1957 tarihinde Ziraat Odaları Birliği izlemiştir. (Bu arada bir not olarak, 15.2.1954 tarihinde 6269 sayılı Kimyagerlik ve Kimya Mühendisliği Hakkında bir kanunun kabul edildiğini de belirteyim.)

Mühendis ve mimar odaları ile ilgili teklifler TBMM Bayındırlık Komisyonunda birleştirilmiş, Odalar Birliği esas alınmıştır. Odalar, beş odayla sınırlı tutulmamış bütün mühendislik ve mimarlık dallarına yayılmıştır; orman ve ziraat mühendislerinin de kendi birliklerinde alacakları kararlarla TMMOB'ne katılmaları öngörülmüştür.

Yasanın ayrıntılı bir incelemesine girmeyeceğim. Ancak bir kaç noktaya kısaca değinmek yararlı olacaktır.

47 Oktar Türel, agy., s. 26.
48 Birgül Ayman Güler, agy., s. 30.

Kanun, Birliği, "mesleki faaliyette bulunan mühendis ve mimarları örgütü içinde toplayan kuruluş" olarak tanımlamakta, amaçlarının başına meslek mensuplarını odaların bünyesinde toplamayı koymaktadır. Amaç maddesinin geniş kapsamlı diğer fıkraları TMMOB'ne "kamunun ve ülkenin çıkarları, mesleğin gelişmesi, meslek mensuplarının hak ve çıkarları açısından gerekli gördüğü bütün girişim ve etkinliklerde bulunma", "resmi makamlarla işbirliği yapma, meslekle ilgili mevzuatı, normları, fenni şartnameleri inceleme" hedeflerini getirmektedir. Kanun, mühendislik ve mimarlık mesleklerinin yapılabilmesi için Odalara üye olmayı şart koşmaktadır. Ancak, 3458 sayılı yasanın 7. maddesinde "... mühendis veya mimar unvanile istihdam olunmak, bu imzalarla sanat icra etmek ve bu unvanları kullanarak bilirkişi olarak görüş bildirmek" için diploma ve ruhsatname şartları sayılmışken, TMMOB yasasında unvan kullanmak, istihdam ve bilirkişilik için Odalara üyelik koşulu aranmamıştır.

Birlik ile Odaların konumları ise, esas olarak yönetim kurullarının görev ve yetkileri içinde belirlenmiştir. Odaların yönetim kurullarına "...bu kanunda tanınan hak ve yetkileri iyi bir şekilde kullanmak ve Oda ile Birlik arasındaki ilişkiyi ve işbirliğini sağlamak" görevleri verilmiştir. Birlik Yönetim Kurulunun görevleri ise "Odaların çalışmalarını kontrol etmek ve kolaylaştırmak, bu kanunla tanınan hak ve yetkilerin iyi bir şekilde kullanılmasını sağlamak ve Birliği içeride ve dışarıda temsil etmek" olarak belirlenmiştir. Bu anlayış siyasi iktidarın, mühendis ve mimarlarla ilişkilerini tek bir örgüt aracılığıyla sürdürmeyi yeğlediğini göstermektedir.

Özetlemek gerekirse, siyasi iktidarların İkinci Dünya Savaşı sonrası politikaları, yirmi yıldır girişimlerini sürdüren ve "Türkiye'nin 1950'li yıllarında yükselen üst ve orta kentli sınıfların önemli bir katmanı ve burjuvaziyle aynı toplumsal gelişme perspektifini paylaşan" [49] mühendislerin ve mimarların taleplerine uygun altyapıyı oluşturmuş ve 6235 sayılı TMMOB Yasası, TBMM tarafından 27 Ocak 1954 tarihinde kabul edilmiştir.

Kuruluş Tamamlanıyor ve Yasa Beş Yıl Sonra Değişiyor

TMMOB Yasasının kabulüne giden süreç içinde, meslek dalları arasında çelişkilerin ortaya çıkması, mühendislik dallarının ve mimarların kendi hak ve çıkarları doğrultusunda ayrı ayrı örgütlenmeleri, mühendislerin ve mimarların çalıştıkları alanların sektörel dağılımı, TMMOB'nin örgüt yapısının, diğer meslek örgütlerinden farklı olarak, daha başından uzmanlık alanları temeline dayanmasına neden olmuştur. Unvanlarını yüksek öğrenim yoluyla kazanmış olan diğer mesleklerin aynı nitelikteki örgütleri, Birlik ve bu Birliğe bağlı il odaları şeklinde örgütlenirken; TMMOB, merkezi yapıda Odalar olarak örgütlenmiştir. Birlik Yönetim Kurulu her Odadan bir temsilcinin katılımıyla oluşmaktadır. Birliğin illerde örgüt birimleri yoktur; illerde örgütlenme Odaların Şubeleri aracılığıyla sağlanacaktır.

Mühendislerin ve mimarların bir bütün olarak görülememesi, meslek dalları çıkarlarının, ya da başka bir deyişle çıkar ayrılıklarının ön plana çıkmasına neden olmuştur. Özellikle mimarlar ile inşaat mühendisleri arasındaki yetki tartışması, bir çok konuya damgasını vurmuştur. Bu durum, mühendislerin ve mimarların ortak çıkarlarının öncelik taşıyacağı 1960'lı yılların sonlarına kadar sürmüştür.

[49] Oktar Türel, agy., s. 25.

S. Kuranel'in 1952'deki teklifinin gerekçesinde yer alan "*... pek sarih çizgilerle ayırdedilmesi lazım gelen bir mimar ile bir mühendisin iş sınırları bile birbirine geçmiş, hak ve salahiyetleri bir biriyle çatışmıştır*" ibareleri o tarihlerdeki duruma ilişkin bir ipucu vermiştir. Öte yandan, TYMB İstanbul Şubesi tarafından 1949 yılında hazırlanan TMMOB yasa taslağının gerekçe bölümünde mimarlık için şu ilginç saptama yapılmıştır: "*Tekniğin bir tekamül [gelişme] sanatı olduğu anlaşılınca, teknik işlerin çerçevesi genişledi... Her alanda aynı zamanda emekten ve iptidai [ham] maddeden tasarruf temin eden teknik, sonra birçok ihtisas kollarına ayrıldı, mimarlık o zamana kadar taşıdığı geniş manayı kaybetti ve birçok memleketlerde olduğu gibi mühendisliğin bir kolu haline geldi...*" [50]

1954 yılında uzlaşma sağlanmış ve TMMOB kanunu bütün mühendis ve mimar örgütlerince büyük bir sevinçle karşılanmıştır.

Kanun uyarınca Bayındırlık Bakanlığının girişimi ile "faaliyet halinde bulunan mesleki birliklerce gönderilecek ikişer temsilci ile Bayındırlık Bakanlığının tayin edeceği beş temsilciden oluşan girişimci kurul" Tüzük taslağını hazırlamış, kurulacak odalara ilişkin ön çalışmaları yapmış ve "TMMOB Birinci Umumi Heyeti" 18 – 22 Ekim 1954 tarihleri arasında toplanmıştır.

TMMOB Birinci Genel Heyeti tutanaklarında, temsilci gönderen örgütlerin üye sayıları ve 1. Genel Kurul delege sayıları şöyle belirtilmiştir: Türk Yüksek Mühendisler Birliği (1351 üye, 68 delege), Türk Yüksek Mimarlar Birliği (700 üye, 35 delege), Türk Mühendisler Birliği[51] (978 üye, 49 delege), Türk Yüksek Ziraat Mühendisleri Birliği (1220 üye, 61 delege), Türk Yüksek Maden Mühendisleri Cemiyeti (129 üye, 7 delege), Türk Maden Mühendisleri Cemiyeti (99 üye, 5 delege), Türkiye Ormancılar Cemiyeti (862 üye, 43 delege), Türk Gemi Mühendisleri Cemiyeti (83 üye, 5 delege), (Karabük) Ağır Sanayi Mühendisleri Derneği 46 üye, 3 delege). Tutanakta, "*Türkiye Harita ve Kadastrocular Cemiyetinin Harita müteahhidi ve Fen memuru üyeleri bulunduğu, mühendis olarak 7 kayıtlı azasının bulunduğu, Türkiye Jeoloji kurumunda 230 aza kayıtlı ise de bunlardan yalnız 2 sinin mühendis vasfını haiz olduğu*" belirtilmektedir. Bu iki örgütten Genel Kurula delege katılmamıştır.

Genel Kurul, TMMOB Tüzüğünü kabul etmiş, Odalara hangi ihtisas sahiplerinin gireceğini ve Odaların nerede kurulacağını kararlaştırmıştır. Genel Kurulu izleyen aylarda, Elektrik, Gemi, Harita ve Kadastro, İnşaat, Kimya, Maden, Makina, Orman ve Ziraat Mühendisleri Odaları ile Mimarlar Odası kurulmuş ve sayıları 6829 olarak tahmin edilen mühendis ve mimarların meslek örgütünün kuruluşu tamamlanmıştır.

Kanun çıkarken, Ölçmen'in teklifi ile Kuranel'in teklifi arasındaki uzlaşma TMMOB Tüzüğüne de yansımıştır. Kanunun 22. maddesiyle Oda Genel Kurullarına verilen görevlere, Tüzüğün 62. maddesiyle ekleme yapılarak "*Birlik İdare Heyeti azası, Yüksek Haysiyet Divanı azaları, Birlik Murakıplar Heyeti azası ve Birlik Umumi Katibi için oda namzetlerini tespit etmek*" görevleri de verilmiştir.[52]

Ancak öyle anlaşılmaktadır ki, sağlanan uzlaşma çok kişiyi tatmin etmemiştir. Odalara tüzel kişilik ve temsil yetkisi verilmemiş ve Birliğe Odaları denetleme olanağı sağlanmış olmasıyla, Odaların erk kullanması sınırlanmıştır. Bu durum kuruluştan itibaren tartışmalara neden olmuştur.

---

50 TYMB İstanbul Şubesi Yayınları No:1, İstanbul, Kutulmuş Yayınevi, 1949

51 Burada bir kez daha bu örgütün 1948'de kurulduğunu anımsatmak istiyorum.

52 TMMOB Tüzüğü, 1954, TMMOB Arşivi.

Nitekim, "Odaların tüzel kişiliğe" sahip olması konusu TMMOB 2. Genel Kurulunun ana tartışma konularından birisini oluşturmuştur. 4 Nisan 1955 tarihinde, yani Kurucu Genel Kuruldan altı ay sonra toplanan Genel Kurulda, *"... 6235 sayılı kanun ile bunun taşıdığı anlam aracılığıyla Odaların tüzel kişiliğe sahip olduğu ..." yönündeki bir önerge "oybirliğine yakın bir çoğunlukla kabul edilmiştir."*[53] Bu kararla birlikte, Odaların aynı çatı altında birleştiklerini de belirtmek amacıyla, Odaların "TMMOB ... Odası" şeklinde unvan kullanmaları da karara bağlanmıştır.

Ancak tartışmalar bitmemiştir.

1957'de toplanan 4. Genel Kurul Mevzuat Komisyonunun raporunda, tartışma alanları ile ilgili olarak özetle: *"...Birliğin İdari vahdet [birlik] ve koordinasyon organı olarak muhafazası ile, Odaların hükmi şahsiyete sahip olmalarını ve bu hususta şüphe uyandırdığı iddia olunan ibarelerin kaldırılması.."*[54] görüşlerine yer verilmiştir

Raporda bir de *"binde beşlerin kaldırılmasından"* söz edilmektedir. Bu "binde beşler" Odaların gelirlerini düzenleyen 32. maddesinin c) bendinde yer almaktadır ve bu fıkra ile üyelerin yıllık kazançlarının binde beşini Odaya vermeleri öngörülmüştür. 5. Genel Kurulda bu maddenin değiştirilmesi için karar alınmıştır. Değişiklik gerekçeleri arasında "bu maddenin işletilememesi, faaliyetlerden hangilerinin mesleki faaliyet sayılacağı, beyannamelerin denetlenmesindeki güçlükler, beyannamelerin zamanında göndermeyen üyelerin Onur kurullarına sevki ve bu üyelerin tepkileri" gibi "muhtelif nazari ve pratik sebepler" sayılmıştır. Konu TBMM'ne de aktarılmış ve TBMM *"azanın o yıl içinde kazancının Gelir Vergisi matrah olan kısmının binde beşi" ile ilgili olarak,* TBMM *"6235 sayılı Kanunun 32 nci maddesinin 'c' fıkrasındaki yıllık kazançtan kasıt meslekin icrasından hasıl olan kazançtır" şeklindeki* 257 sayılı Tefsiri kabul etmiştir.[55]

TMMOB yasasında yapılacak değişiklikler konusunda 3. Dönemden itibaren çok sayıda çalışma yapılmış, bu çalışmalar Bayındırlık Bakanlığına ve meslektaş Milletvekillerine iletilmiştir. 1958 yıllında Millet Meclisine, yasa değişikliğini konu alan 3 üç ayrı teklif sunulmuştur.

TMMOB'nin konuya bakışı ve yapılan çalışmaların bir özeti, 13 Nisan 1959 tarihinde toplanan 6. Genel Kurula sunulan Odalararası Mevzuat Komisyonu Raporunda verilmiştir.

Raporda ele alınan ilk konu, üyelik konusu olmuş, yasadaki "mesleki faaliyette bulunmak" kaydının tartışma yarattığı, mesleki faaliyet tanımlanmadığı için birçok kişinin mesleki faaliyette bulunmadıklarını öne sürerek Odalara üye olmadıkları anlatılmıştır. Komisyon *"Kanunen mühendislik ve mimarlık unvanını kazanmış olanların ihtisasına uygun bir Odaya kaydolmak mecburiyeti bulunması"*, ancak üyeler arasında mesleki faaliyette bulunanlar, bulunmayanlar ve fahri üyeler arsında bir ayrım yapılması gerektiğini belirtmiştir. Komisyonun ele aldığı ikinci konu "Teşkilat Konusu" olmuştur. Bu bölümde Komisyon, "tüzel kişiliğe sahip Odaların ve bu Odalardan oluşan tüzel kişiliğe sahip TMMOB'nin" kuruluş maddesinde belirtilmesini önermiştir.

---

53 TMMOB 2. Umumi Heyet Toplantısı Tutanakları, TMMOB Arşivi.

54 TMMOB 4 üncü Umumi Heyeti Mevzuat Komisyonunun 6235 sayılı kanun hakkında raporu, TMMOB Arşivi.

55 Tefsir, Resmi Gazete, 1 Haziran 1957, sayı 9622.

Komisyon Raporunun devamında örgütlenmeye ilişkin görüşlerin yanı sıra, Oda delegelerinin sayıları, Odaların ve Birliğin gelirleri, Genel Sekreterlik konularında görüşler de belirtilmiştir.

Birliğin gelirleri ile ilgili tartışma konusu ise şöyledir: 6235 sayılı yasayla Odaların Birliğe yapacakları ödemeler, Odaların tahakkuk eden gelirlerinin %20'si olarak belirlenmiştir. 5. Dönem Çalışma Raporunda, kimi Odaların daha ilk dönemlerden başlayarak, kendi gelirlerini gerçekleştirmekle birlikte TMMOB'ye olan yükümlülüklerini yerine getirmedikleri, "*Birlik geliri arasında bulunan ve Odalarca ödenmesi gereken yüzde yirmiler, Odalar arasında bir takım dolambaçlı yollar bulunmasına neden olduğu*" belirtilmektedir.

TMMOB 6. Genel Kurulu 1 sayılı kararıyla, yukarıda belirtilen ilkeleri "mühendislik ve mimarlık unvanına sahip olanların üyelik zorunluluğu; Oda merkezlerinin yerinin Oda Genel Kurullarınca belirlenmesi; Birlik Genel Sekreterinin Genel Kurul tarafından seçilmesi; Oda genel Sekreterlerinin her yıl, Oda Genel Kurulunun ise iki yılda bir toplanması; Şubelerin kurulması ve kapatılması yetkisinin Oda Genel Kurullarına bırakılması; Birlik Genel Kurulunun asgari 40 ve %4 oranında Oda delegelerinden oluşması; Birlik ve Oda gelirlerinin yeniden düzenlenmesi" şeklinde özetlemiş, ayrıca "*6235 sayılı Kanunun TBMM'deki tadil teklifi hakkındaki Umumi Heyet temennisinin TBMM Riyasetine Kongre Başkanlığınca arzına*" karar vermiştir.

Meclise verilen tekliflerde üyeliğin zorunluluğu ve Odaların tüzel kişiliği konuları yer almamıştır. Birlik Genel Sekreterinin seçilmesi konusunda ise farklı bir öneri gelmiştir. TMMOB, Genel Sekreterin Genel Kurul tarafından seçilmesini önermiş, ancak Mahmut Pınar, Genel Sekreterin Yönetim Kurulu tarafından seçilmesini teklif etmiştir. Bayındırlık ve Adalet Komisyonları bu değişikliği kabul etmişlerdir.

Birlik Genel Sekreterliği ile ilgili değişik önerisinin arkasında, dönemin TMMOB Genel Sekreteri Rüştü Özal ile ilgili siyasi bir yan bulunmaktadır. Rüştü Özal 1954 yılında Demokrat Partisinden Konya Milletvekili seçilmiş, Partinin muhalif grubunda yer almış ve 1957 yılının sonlarında Partiden istifa etmiştir, 5. Genel Kurulda (27 Ocak 1958) TMMOB Genel Sekreterliğine seçilmiştir. TMMOB'nin sözlü tarih çalışması kapsamında yapılan söyleşide Rüştü Özal konuyu şöyle anlatmıştır: "*TMMOB Genel Sekreterliğine ikinci defa seçilmemem için hükümet TMMOB üzerinde baskı yaptı. Hatta o şekilde baskı yaptı ki, Bayındırlık Bakanı Tevfik İleri, 'eğer Rüştü'yü seçerseniz, biz yeni bir kanunla TMMOB'nin genel kurulundan genel sekreter seçilme yetkisini alırız' dedi...*" [56]

6235 sayılı yasanın değiştirilmesi için 3 ayrı kanun teklifi verilmiştir. Bunlar

1) 2 Ocak 1958'de Artvin Milletvekili Mecit Bumin'in, üye ödentileri ile ilgili 32. maddenin değiştirilmesini,

2) 17 Nisan 1958'de Afyon Milletvekili Orhan Uygun ile Konya Milletvekili Osman Bibioğlu'nun 3 maddenin değiştirilmesini,

3) 18 Mayıs 1958'de Sinop Milletvekili Mahmut Pınar'ın 9 maddenin değiştirilmesini

öngören teklifleridir.

[56] Onurlu Bir Cumhuriyet Aydını, Bir Mühendislik Çınarı: Rüştü Özal, TMMOB İnşaat M.O. İstanbul Şubesi yayını, Ocak 2004.

Bu değişiklik önerilerinde, özet olarak, üyelerden alınan binde beşlerin iptali, Oda Merkezlerinin yeri, Genel Sekreterin Genel Kurul tarafından değil de Yönetim Kurulu tarafından seçilmesi ve Yönetim Kurulunda oy kullanmaması, Birlik gelirleri arasında yer alan Odaların gelirlerinin %20'si yerine üye sayılarına göre bir ödeme sisteminin getirilmesi, Birlik Genel kurulu delegelerinin oranları, asgari ve azami sayıları, birden fazla Odaya kayıt koşulları, vb. konuların ele alındığı, ama "Odaların tüzel kişiliği" ile ilgili her hangi bir önerinin gündeme getirilmediğini görüyoruz.

Teklifler önce Bayındırlık Komisyonunda, daha sonra da Adalet Komisyonunda görüşülmüştür. Bayındırlık Komisyonu *"Odaların ve Birliğin maddi ve manevi yönlerden güçlenmesi gerekliliğini"* dile getirmiştir. Odaların Birlik Genel Kurulunda temsili konusunda da Komisyon raporunda, Odalar arasında üye sayılarının çok farklı olduğu ve "... bu halin genel kurul toplantılarında ve seçimlerde iki odanın delegelerinin birleşmesiyle diğer odalara her bakımdan üstün çıktıkları, bu halin ise gene hoş olmayan olaylara neden olduğu..." belirtilmiştir.

Adalet Komisyonu raporu TBMM'de görüşülerek 27 Mayıs 1959'da kabul edilmiştir.

Yapılan değişikliklerle, Oda merkezlerinin Ankara dışında olabilmesi olanağı getirilmiş; Birlik Genel Sekreterliği Birliğin yönetim organlarından çıkarılmış ve seçimi Yönetim Kuruluna devredilmiş ve Genel Sekreterin Yönetim Kurulunun doğal üyeliği iptal edilmiş; Birlik Genel Kuruluna katılacak delege sayılarının 10 kişiden az ve 100 kişiden fazla olmaması karara bağlanmış; Birlik payını ödemeyen Odaların Genel Kurula katılamayacakları belirtilmiş; Odaların Birlik ödentilerinin üye sayısına göre hesaplanması esası getirilmiş; Oda gelirleri arasında yer alan binde beş'ler iptal edilmiştir.

Bu arada, bir not olarak ziraat mühendisliği alanlarını düzenleyen ve "Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında" 7472 sayılı yasanın da 6.5.1960 tarihinde kabul edildiğini belirtelim.

Meslek Kuruluşları Anayasa Hükmüne Konu Oluyor, TMMOB Kendisini Tasfiye Etmek İçin Karar Alıyor

1961 Anayasası, meslek kuruluşlarını, "kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları" başlığı altında 122. maddenin kapsamına almıştır.

1961 Anayasasının yapısına ve demokrasi anlayışına uygun olarak yapılan düzenleme kısa ve anlamlıdır: *"Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir. İdare, seçilmiş organları, bir yargı mercii kararına dayanmaksızın, geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştıramaz. Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz."*

Ancak, TMMOB bünyesinde tartışmaların odaklandığı konu başkadır ve 7303 sayılı yasa TMMOB bünyesindeki bu tartışmaları sonlandırmamıştır. Hatta, bu yasayla Birlik-Oda ilişkilerinde "Birlik hissesini ödemeyen Odaların Birlik Genel Kurulununa katılamayacağını" hükme bağlayan, yani somut bir yaptırım getiren, bir anlamda Birliği güçlendiren madde nedeniyle, tartışma yeni bir boyut kazanmıştır. Bu durum da tartışmaların sürmesine, hatta Birliğin birkaç yıl fiilen dağılmasına kadar gitmiştir.

TMMOB yasasını, yasal bir düzenleme olarak bütünüyle yürürlükten kaldırmak ya da TMMOB'yi fiilen işlemez hale getirmek için üç ayrı girişimde bulunulmuş, ancak bunlar sonuçsuz kalmıştır. Bu girişimlerden ilki ve kuşkusuz en ilginç olanı "Birliğin" ortadan kaldırması için, bizzat TMMOB Genel Kurulu tarafından alınan karar üzerine başlatılan girişimdir. İkincisi, 12 Mart döneminde Adalet Partisi milletvekilleri tarafından başlatılan tasfiye girişimi olmuştur. Son girişim ise başka bir karanlık dönemde, 12 Eylül'de yapılmıştır.

Gelelim ilk girişime.

Daha önce anlatıldığı gibi TMMOB Yasası 1959'da değişmiştir. Değişmiştir ama en yoğun tartışmalara neden olan "Odaların tüzel kişiliğe" sahip olması sorunu çözülmemiştir.

7303 sayılı yasanın TMMOB belgelerine yansıması amacıyla 1959 yılında yapılan Olağanüstü Genel Kurulu izleyen günlerde, 6235 sayılı yasanın yeniden değişmesi gündeme gelmiştir. Bu arada, 1960 yılında Gemi Makinaları İşletme Mühendisleri Odasının, uzun tartışmalar sonunda kurulması, başından beri devam eden sonra Birlik-Oda ilişkileri tartışmalarının yoğunlaşmasında başka bir neden yaratmıştır.

1 Mart 1960 tarihinde toplanan TMMOB 7. Genel Kurulu *"6235 ve 7303 sayılı kanunlar nazarı itibara alınmak suretiyle, halen çalışmakta bulunan Mevzuat Komisyonunun mesaisine devam ederek Birlik Kanununda tadil ve ilavesi düşünülen maddelerle esbabı mucibesini ihtiva edecek şekilde raporunun ihtisas Odalarının da fikirleri alındıktan sonra Birlik İdare Heyeti tarafından Birlik VII. Umumi Heyetine getirilmesine" karar vermiştir.*[57]

13.3.1961 tarihli TMMOB Mevzuat Komisyonu Raporunda, 6235 ve 7303 sayılı yasalarla ilgili çalışmalar sonunda şunlar belirtilmiştir:[58]

"... Bu durum karşısında; konunun anılan tasarılardaki ana fikri olarak:

a) Tez I: (Hükmi Şahsiyeti) haiz Odalar teşkili, bu günkü Birliğin kuruluş tarzının muhafazası şartıyla reorganizasyonu, kuruluş kanunlarımızda bu maksatla her türlü tadil ve ilavelerin yapılması, 6235 ve 7303 sayılı kanunların yürürlükten kaldırılmasını sağlayacak Tasarının hazırlanması,

b) Tez II: 6235 ve 7303 sayılı kanunlar kaldırılarak, tamamiyle müstakil Odalar fikrinden hareket etmek suretiyle, isteyen Odaların kendi aralarında Birlik ve Birlikler kurmaları ve ayrılmaları hususlarında, Odalara ihtiyarilik [özerklik] esasını kabul eden yeni bir kuruluşa gidilmesini sağlayacak Tasarının hazırlanması

üzerinden VIII. Devre Birlik Umumi Heyetine arzı ile direktiflerinin istihsali hususu, kaçınılmaz bir zaruret olarak tezahür etmiş bulunmaktadır."

Raporda iki ayrı yasa taslağı yer almıştır.

---

57 TMMOB VIII. Umumi Heyet Kararları, TMMOB Arşivi.

58 Bütün Odaların birer temsilcisinin katılımıyla oluşturulan Komisyonun raporu, TMMOB VII. Devre Çalışma Raporunda, 10 sayılı ek olarak yer almıştır.

İlk taslak *"6235 ve 7303 Sayılı Kanunların Yürürlükten Kaldırılması, Mühendis ve Mimar Odaları İle Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Kurulmasına Dair Kanun Tasarısı" olarak adlandırılmıştır. Bu taslakta kuruluş maddesi şöyle düzenlenmiştir: "Türkiye'de meslek ve sanatlarını yapmıya kanunen yetkili bulunan sivil ve asker bütün Yüksek Mühendis, Yüksek Mimar, Mühendis ve Mimarları ihtisaslarına göre içerisinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz Mühendis ve Mimar Odaları ile bu odaları içerisinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) kurulmuştur."* Taslakla, Birliğin amaçlarıyla Odaların amaçları aynı maddede toplanmış, Birlik genel kuruluna "Odalar arasındaki anlaşmazlıkları kesin kararlara bağlamak" yetkisi verilmiştir. Birlik organları için, daha önce tüzüğe eklenen "Birlik organları için Oda Genel Kurullarının aday belirlemesi" hükmü yasa maddesi olarak getirilmiştir. Birlik Yönetim Kurulunun "... odaların çalışmalarını kontrol etme ve kolaylaştırma, bu kanunla tanınan hak ve salahiyetlerin iyi bir şekilde kullanılmasını sağlama" görev ve yetkileri kaldırılmış, daha çok odalar arasındaki anlaşmazlıkları çözmeye yönelik görevler verilmiştir.

İkinci taslak ise *"6235 ve 7303 Sayılı Kanunların Yürürlükten Kaldırılması, Mühendis ve Mimar Odaları ve Odalar Birliği Kurulmasına Dair Kanun Tasarısı"* olarak adlandırılmıştır. Bu taslağın kuruluş maddesi şöyle düzenlenmiştir: *"Türkiye'de meslek ve sanatlarını yapmıya kanunen yetkili olup da mesleki çalışmalarda bulunan sivil ve asker bütün Y. Mühendis, Y. Mimar, Mühendis ve Mimarları ihtisaslarına göre birer Oda içerisinde toplayan tüzel kişiliği haiz Mühendis ve Mimar Odaları kurulmuştur."* Kökten bir değişikliği öngören taslakla, bütün yetkiler Odalara bırakılmıştır. Mevcut odaların dışında yeni oda kurulması ise *"... ilgili Bakanlığın mevcut Odaların mütalaasını almak suretiyle yapacağı teklif üzerine Bakanlar kurulunun iznine"* bağlanmıştır. Taslağın adında yer alan "Odalar Birliği" ise Odaların isteğine göre kuracakları örgütün adı olacaktır: *"İsteyen Odalar, Odaya kayıtlı üyelerinden en az 1/3 nün katılacağı Genel Kurullarında 2/3 çoğunlukla müştereken alacakları karar ile Tüzel kişiliği haiz Birlikler kurabilirler ve aynı suretle de Birlikten ayrılabilirler".*

Rapor ve kanun taslakları 17 Nisan 1961'de başlayan TMMOB 8. Genel Kurulunda tartışılmış ve Genel Kurul 2 sayılı kararı almıştır: *"Müstakil hükmi şahsiyetli odalar kurulmasını ve bu odaların kendi irade ve arzulariyle federasyonlar veya birlikler kurması esası prensip olarak kabul edilerek bu hususun tahakkuku İdare Heyetine vazife olarak verilmiş bulunmaktadır. Bu karar gizli oylama ile ve 119 reye karşı 239 reyle kabul edilmiştir."*

Yönetim Kurulunca hazırlanan taslak 8-9 Ocak 1962 tarihlerinde yapılan Olağanüstü Genel Kurulda görüşülerek *"VIII. Devre İdare Heyeti tarafından hazırlanan 6235 (7303) sayılı kanunların yürürlükten kaldırılması ve Türkiye Mühendis ve Mimar Odalarının kurulmasına dair kanun tasarısının tümü aynen ve ittifaka yakın bir ekseriyetle kabul" edilmiştir.*[59] *8. Dönem (1961 – 1962) Çalışma Raporunda "... tasarıların yasama organına sunulması faaliyetine geçildiği" belirtilmiştir..*

Bu kararlar, kısa bir süre sonra, 18 Nisan 1962 tarihinde TBMM Başkanlığına Memduh Erdemir ve sekiz arkadaşı tarafından verilen (2/208 sayılı) *"6235 ve 7303 sayılı kanunların yürürlükten kaldırılması ve Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları kurulmasına dair"* kanun teklifine yansımıştır.[60] Ancak, 1965 genel seçimlerine kadar işlem görmeyen teklif geçersiz kalmıştır.

---

[59] 8 ve 9 Ocak 1962 Tarihlerinde Yapılan TMMOB Fevkalade Umumi Heyetinde Alınan Kararlara ait Zabıt, TMMOB Arşivi.

[60] Teklif, TBMM Tutanak Dergileri Genel Fihristi, Dönem 1, Toplantı 1, Cilt 4, Yetmişaltıncı Birleşim (Gelen Kağıtlar), 18.4.1962, s. 529. Teklif metni bulunamamıştır ama, teklifin adı, içeriği hakkında tahmin yapmaya olanak vermektedir.

Bu arada, 1963 yılında, Anayasa Mahkemesi, Adalet Partisinin başvurusu üzerine, yasanın 10. maddesinde Yüksek haysiyet divanının nihai kararının kati olduğu ibaresinden sonra yer alan "aleyhine hiçbir mercie başvurulamaz" hükmü ile 27. maddesinde Haysiyet divanları tarafından verilen yazılı ihtar ve (100) liraya kadar para cezalarının kati olduğu ibaresinden sonra yer alan "hiçbir mercie itiraz olunmaz" hükümlerini oybirliğiyle iptal etmiştir. Raportörün Anayasa Mahkemesi arşivinde incelenen dava dosyasında yer alan görüşünde, TMMOB'nin 1961 Anayasasının 122. maddesinde tanımlanan kuruluşlar arasında olup olmadığı da tartışılmıştır.

Bugünden geriye bakıldığında, aradan geçen süre içinde yapılan değişikliklerde, bu iki maddenin Anayasa Mahkemesinin kararına uygun olarak yeniden düzenlenmemiş olması ilginçtir.

1966 yılında yapılan TMMOB 13. Genel Kurulunda, hükümsüz kalan kanun teklifinin Odaların katılımıyla kurulacak komisyonda görüşülerek TBMM'ne gönderilmesi konusu tartışılmış, kimi Odalar daha önceki tasarının aynen gönderilmesini istemişler, ancak bu isteğin Genel Kurulda kabul edilmemesi üzerine Genel Kurulu terk etmişlerdir. Bu Odalar, hükümsüz olan taslağı gözden geçirerek TBMM'ne göndermişlerdir. TMMOB ise, "tüzel kişiliğe sahip Odaların kurulması ve müşterek konuları halledebilecek nitelikte bir üst kuruluşun göz önünde bulundurularak yapılacak değişikliği öngören bir tasarıyı" hazırlamış ve TBMM'ne göndermiştir.

Böylelikle, 1968'de TBMM'nde, birisi Birliğin ortadan kaldırılmasını ve sadece odaların varlığını, diğeri ise mevcut yapısının tadilini öngören iki ayrı değişiklik tasarısı bulunmaktadır. Bunlar:

1) Feyyaz Köksal[61] ve 29 arkadaşı tarafından 6.1.1967 tarihinde verilen (2/413 sayılı) "*Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları kurulmasına ve 6235 ve 7303 sayılı kanunların yürürlükten kaldırılmasına dair kanun teklifi*" [62]

ile

2) M. Zeki Yücetürk ve 4 arkadaşı tarafından 2 Şubat 1968 yılında verilen "*6235 (7303) sayılı TMMOB Kanununun Tadili Hakkında Kanun Teklifi*" dir.

Feyyaz Köksal ve arkadaşlarının verdiği teklif Bayındırlık Komisyonunun "... konunun gerekliliği ve önemi göz önünde bulundurularak, bir an önce yasalaşmasının yararlı olacağının düşünüldüğü..." gerekçesiyle Bayındırlık, Adalet ve Plan Komisyonlarından seçilen 5 er üyeden kurulu bir Geçici Komisyona havale edilmiştir. [63] 3.12.1969'da ise teklifin yeniden ilgili komisyonlara sevk edilmesi istenmiştir.

Feyyaz Köksal ve arkadaşlarının teklifinde tüzel kişiliğe sahip odaların kurulması öngörülmüş, Odaların dışında herhangi ortak bir kuruluş söz konusu edilmemiş, mevcut Odaların adlarının başına ise "TMMOB" sözcüğü yerine "Türkiye" sözcüğü getirilmesi önerilmiştir.

---

61 Feyyaz Köksal daha önce İnşaat M.O. Yönetim Kurulu Başkanlığı ve TMMOB Yönetim Kurulu üyeliği yapmıştır.

62 Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 2, Cilt 11, Toplantı 2, 30 uncu Birleşim, 6.1.1967.

63 Millet Meclis Tutanak Dergisi, Dönem 2, Cilt 15, Toplantı 2, 71 inci Birleşim, 10.3.1967.

Zeki Yücetürk ve arkadaşlarının teklifinde ise, Birliğin önemi vurgulanarak *"... Odalar, yalnız kendi konularında, tüzel kişiliği haiz olarak çalışma imkanlarına kavuşturulmuş, ancak birden fazla Odayı ilgilendiren, mühendislik ve mimarlık konularındaki farklı görüşleri telif etme [uzlaştırma], camiayı memleket içinde ve dışında temsil etme, Odalar arasısındaki ahenk ve işbirliğini sağlama bakımından, Birliğin Odalarüstü bir organ olarak daha faydalı olabileceği izahtan varestedir"* denilmektedir.

TMMOB, 3.7.1968 tarihinde Senatörlere ve Milletvekillerine bir yazı göndererek Genel Kurul gündemine alınmak üzere olan "Feyyaz Köksal'ın teklifinin komisyona iadesini ve iki teklifin birlikte ele alınmasını" istemiştir. TMMOB, 13.9.1968 tarihinde TBMM Başkanlığına bir yazı daha göndermiş, daha önceki yazıda da yer alan ve tekliflerin birlikte ele alınmasının gereğini belirten talebini yinelemiştir. Bu yazıda Bayındırlık Bakanlığının taraflı tutumu da, *"Bayındırlık Bakanlığından aldığımız bir yazıda, Sayın Feyyaz Köksal'ın Kanun Tasarısının olumlu, M. Zeki Yücetürk'ün Tadil Tasarısının olumsuz karşılandığı yönünde Başbakanlık makamına mütalaa verildiği ifade buyurulmuştur"*[64] görüşü vurgulanmıştır.

Her iki teklif de yasalaşmamıştır. Ama yedi Oda TMMOB ile ilişkilerini fiilen kesmişlerdir. *"Makine M.O. 18 Nisan 1964 tarihinde yapılan 11. Genel Kurula delege göndermemiştir. Makina M.O.'nu, 1965 yılında Elektrik M.O., 1966 yılında İnşaat M.O., 1967 yılında Gemi M.O., Kimya M.O. ve Maden M.O. izlemiştir. 1969 yılında yapılan 16. Genel Kurula da Orman M.O. delege göndermeyince, 1969'dan itibaren Birlikte 11 Odadan sadece 4 Oda, Gemi Makineleri M.O., Harita ve Kadastro M.O., Mimarlar O. ve Ziraat M.O. temsil edilir olmuştur. Birlikle kesilen bu ilişkiler sonunda, 1967 yılında Elektrik, Gemi, İnşaat, Kimya, Maden ve Makine Mühendisleri Odaları kendi aralarında bir işbirliği protokolü düzenlemişler ve 'yasal zorunluluk olmadığı sürece Birlik ile ilişkiye' girmemişlerdir. Bu dönemde bu Odalar, 'TMMOB... Odası' biçiminde unvan kullanmaktan da vazgeçerek, 'Türkiye ... Odası' biçiminde unvan kullanmaya başlamışlardır."* [65] 1970'te dört yeni Odanın kurulmasıyla birlikte, 1973 yılında yeniden toplanmış olan TMMOB Genel Kuruluna 15 Oda katılmıştır.

Bu gelişmelerin İnşaat M.O. İstanbul Şubesi tarafından yayınlanan Teknik Güç dergisinde şöyle yorumlandığını görüyoruz: *"...Odamız eski Yönetim Kurullarının, mesleğimizi toplumsal bütünlükten soyutlanmış bir tarzda sadece bir yapı faaliyeti olarak yorumlamaları dolayısıyla, Birlik bünyesindeki odaların sorunlarının çok farklı olduğu, bu nedenle TMMOB'den ayrı bir birliğe gidilmesi gerektiği değerlendirmeleri yüzünden, Odamız 1965 yılında tek taraflı bir kararla Birliği protesto etmiş ve o tarihten itibaren bu yana Birlik Kongrelerine katılmamıştı... O tarihlerde, Odamıza hakim görüşe göre, mesleğimizin örneğin Tarım Mühendisliği ile, Orman Mühendisliği ile Harita – Kadastro Mühendisliği ile ortak yanı yoktu. Dolayısıyla çok ayrı sorunlara sahip bu odalarla bir çatı altında bulunmaktan herhangi bir yarar sağlanamazdı. İşte bu düşüncelerle Odamızın, Birlik bünyesinden ayrılmasak da daha sıkı ilişkilere sahip meslek odalarıyla, örneğin Mimarlar Odası, Elektrik Mühendisleri Odası, Makina Mühendisleri Odası ile ayrı bir kuruluşa gidilmesi görüşü, söz konusu odalarca da olumlu karşılanmış ve bu odaların da Birliği boykot etmeleri üzerine, bir başka birlik kurulması teşebbüsüne girişilmişti"*[66]

---

64 TMMOB'nin, 3.7.1968 tarih ve 01-09/190 sayılı yazısı ile 13.9.1968 tarih ve 09/319 sayılı yazısı, TMMOB Arşivi.

65 TMMOB Mühendislik ve Mimarlık Kurultayı Karar Taslakları, 28-29 Nisan 2000, s. 99.

66 Odalar Birliği Kongresi Nihayet Toplanıyor, Teknik Güç, 1 Nisan 1973, Yıl 1, Sayı 21.

Adalet Partisi, Birliği ve Odaları Fiilen Tasfiye Etmeye Çalışıyor

TMMOB'nin ve Odalarımızın yöneticilerinin meslek çıkarlarının dar ve kısır çatışmaları ve tartışmaları içine gömüldükleri 1960'lı yıllarda, dünyada ve Türkiye'de önemli alt üst oluşlar yaşanmaktadır.

1960'lar Türkiye'si, dünyadaki gelişmelerden de etkilenerek, toplumsal mücadelenin yaygınlaştığı; 1961 Anayasasının göreli demokratik ortamında, emekçi sınıfların sendikalarda örgütlendiği, grevlerin ve işgallerin yoğun olarak yaşandığı, köylülerin topraklarına sahip çıktığı, aydınların emekçi halk ile birlikte mücadele ettiği bir dönemdir.

Bu gelişmeler mühendisleri ve mimarları da derinden etkilemiştir.

1950'li yıllarda mühendislerin ve mimarların, emekçiler arasında ayrıcalıklı bir meslek grubu olduğunu anımsayalım. Bu durum, sorunların çözümünün ve taleplerin karşılanmasının iktidarla yakın ilişkiler içinde mümkün olduğu anlayışını ön plana çıkarmıştı. Bu dönemde elde edilen kimi haklar da mühendislerin ve mimarların ülke sorunlarına dar teknik yönden bakmalarına yol açmıştı. Ancak, özel okulların da etkisiyle mühendislerin ve mimarların sayılarının artması, buna karşın ülkemizde emperyalizmin merkez ülkelerine bağımlı kalkınma modelinin sürdürülmesinin sonucu olarak teknoloji üretemeyen ekonomik yapının yeterli sayı ve nitelikte istihdam olanağı yaratmaması, vb. gibi olaylar, sorunların 1960'ların sonlarında yoğunlaşmasına neden oldu. Bunun yanı sıra, ağırlıklı olarak kamuda çalışan meslek mensuplarının yasal statüsünü değiştirme girişimleri de tepkileri arttırdı.[67] TMMOB ve Oda yönetimlerinin, mühendislerin ve mimarların sorunlarını iktidarla yakın ilişkiler aracılığıyla çözme girişimleri sonuç vermemişti. Aynı yıllarda gelişen toplumsal mücadele, sendikalaşma çabaları ve bu çabaların içinde mühendislerin ve mimarların yer almaları, tüm emekçiler ve aydınlar gibi meslek mensuplarının da sosyalist düşüncelerle tanışmaları, TİP deneyi, 1968 hareketi gibi gelişmeler, mühendisleri ve mimarları kendi sınıfsal konumlarını irdelemeye itti. 1960'ların sonlarında artık mühendisler ve mimarlar "emekçi halkın bir parçası olduklarını, sorunlarının halkın sorunlarından ayrılamayacağını" dile getirmeye başladılar. TEKSEN'in kurulması, Teknik Eleman Kurultayları, mühendisleri ve mimarları bir araya getirmeye, daha da ötesinde "teknik elemanları" bir bütün olarak görmeye katkıda bulundu. Bu anlayış Odalara yansıdı.

Türkiye'deki bu gelişmeler egemen sınıfları ve bu sınıfların siyaset dünyasındaki en önemli temsilcisi durumundaki Adalet Partisini rahatsız ediyordu. "Sosyal uyanmanın ekonomik gelişme hızına uydurulması", toplumsal mücadelenin durdurulması, Anayasanın ve emekçi sınıfların haklarını yansıtan yasaların değiştirilmesi gerekmekteydi. 12 Mart 1971 Muhtırası işte bu gereğin yerine getirilmesidir.

12 Mart 1971 Muhtırası ile başlayan dönem, TÖS, TEKSEN, ÜNAS gibi sendikal örgütlerin kapatılması, devrimcilere ve aydınlara baskılar, gözaltılar, işkenceler, yargılamalar, devletin insanları rehin alması, yargısız infaz niteliğindeki idamlar ve katliamlar anayasa ve yasalarda kısıtlayıcı düzenlemelerle anılacak bir dönem oldu.

İşte böyle bir dönemde, TMMOB'nin ve Odaların fiilen ortadan kaldırılması girişimi, bu kez Adalet Partisi'nden gelecekti: Adalet Partisine mensup milletvekilleri, Odaları ve TMMOB'ni fiilen tasfiye edecek bir kanun teklifini 1972'de Meclis Başkanlığına verdiler.

[67] Teknik elemanlar bağlı oldukları 4/10195 sayılı kararname kapsamından 657 sayılı devlet memurları kanunu kapsamına alınmalarıyla çok büyük ekonomik hak kaybına uğradılar.

Bu teklifin en önemli özelliği, TMMOB Yasasının 1. maddesinin değiştirilmesiyle üye zorunluluğunun kaldırılmasına yönelik olmasıdır. Nitekim teklifte TMMOB yasasının 1. maddesinin *"... meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli olup da, serbest olarak mesleki faaliyette bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlardan isteyenleri teşkilatı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz TMMOB kurulmuştur"* şeklinde değiştirilmesi önerilmiştir.

Gerekçede "T.C. Anayasasında 20.9.1971 günlü 1488 sayılı Kanunla yapılan değişikliklere uyum" söz konusu edilmişse de, verilen teklif ile yapılan değişiklikler arasında bir bağlantı bulunmamaktadır. Buna karşın, anayasa değişikliğine neden olan anlayış ve görüş bu teklife yansımıştır.

Teklifin gerekçesinde *"İşte bu kanun teklifi,... odaların amaç dışı hareketlere yönelmesini önlemek ve öğrenimini bilfiil tamamlayıp, üniversite, akademi ve yüksek okullardan diploma almış Y. Mühendis, Y. Mimar, mühendis ve mimarların bu unvanlarını kazandıklarında elde ettikleri umumi hak ve yetkileri kısıtlanmamak maksadiyle hazırlanmış bulunmaktadır.... Burada kamu hizmetinde çalışanların, bir yandan TMMOB'nin, diğer taraftan da çalıştıkları kuruluşların görüşlerine uymak zorunda kaldıklarında, ya odadan ihraçları veya çalıştıkları kuruluş tarafından cezalandırılmaları gibi çözülmesi ve düzeltilmesi mümkün olmayan bir durumla da karşılaşacaklarından, 1. maddenin kapsamı dışında bırakılmaları öngörülmüştür"* denilmiştir.

Bu çerçevede, Teklifle, Odalara sadece "serbest çalışanların" ve onlardan da "isteyenlerin" üye olabilecekleri hükme bağlanmış, TMMOB'nin ve Odaların "amaç dışı faaliyette bulunmaması" ve "siyaset yapmaması" için hükümler konulmuştur. Teklifin gerekçesinde sözü edilmemekle birlikte, değişiklikler arasında yabancı mühendislerin ve mimarların Türkiye'de çalışmalarını kısıtlayan hükmün kaldırılması önerisi de yer almaktadır.

Mühendislik ve mimarlık özel yüksek okullarından mezun olanların Odalara üye yapılmaması, Teklifin gerekçesinde önemli bir yer tutmuştur. Özel okullar yasasına göre kurulan mühendislik ve mimarlık yüksek okulları da dahil olmak üzere, özel yüksek okullarla ilgili yasa hükmü Anayasa Mahkemesi tarafından 1971 yılında Anayasaya aykırı bulunmuş, bu okullar bir süre sonra Devlet Mühendislik Mimarlık Akademilerine, daha sonra da üniversitelerin fakültelerine dönüştürülmüştür.

Teklif 14 Şubat 1973'te Millet Meclisinde "öncelik ve ivedilikle" görüşülerek ve hiçbir maddesi üzerinde görüşme yapılmadan kabul edilmiş ve Senato'ya gönderilmiştir.

Mecliste kabul edilen teklif, 1 Mart 1973'te Cumhuriyet Senatosu Bayındırlık, Ulaştırma ve İmar - İskan Komisyonu tarafından değiştirilerek kabul edilmiş ve 8 Mayıs 1973 tarihinde "öncelikle ve ivedilikle" Cumhuriyet Senatosunda görüşülmeye başlanmıştır. Bu tarih, 1970'den sonra iki yıl süreyle olağan genel kurullarını toplayamamış TMMOB'nin 16 Nisan 1973 tarihinde toplanan 18. Genel Kurulundan hemen sonradır.

Senato'da Adalet Partisi dışındaki grupların sözcüleri önerilen yasaya karşı çıkmışlardır. Bu üyeler getirilen yasa teklifini, AP Başkanı Süleyman Demirel'in İnşaat Mühendisleri Odası Onur Kurulu tarafından "Odadan ihraç cezasına" da gönderme yaparak "öç alma kanunu - cezalandırma kanunu" olarak nitelemişlerdir.

Bu nitelemeye neden olan, İnşaat Mühendisleri Onur Kurulunun, 4 Eylül 1971 tarihinde 2473 sicil sayılı Süleyman Demirel'in "Odadan kesin ihracına" karar vermiş olmasıdır. Bu kararda İnşaat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulunun ihraç için gerekçeleri sıralanmıştır. Bunlar "*teknik elemanların personel kanunu kapsamına alınması, bu kanunla kamu kuruluşları teknik kadrosunun boşaltılması ve böylece teknik elemanın özel sektöre ya da yurt dışına itilmesinin amaç edinilmesi; bilinçli bir şekilde ve ısrarla inşaat yatırımlarının toplum ve yurt çıkarlarına aykırı yönde planlanmasında rol oynadığı; yurdumuzda mühendislerimiz tarafından yapılabilecek tüm hizmetlerde yabancı mühendis ve firmaların çalışmalarına yol açıldığı*" şeklinde belirtilmiştir. İhraç kararı Onur Kurulunun bir üyesinin muhalefetine karşı dört oyla alınmıştır.[68] Süleyman Demirel bu tarihte Adalet Partisi Genel Başkanıdır ve bu ihraç kararı uygulanamamış da olsa, kamu oyunda önemli bir yankı bulmuştur.

Senatodaki görüşmeler bir hayli uzun sürmüş, ancak yasa değiştirilerek kabul edilmiş ve yeniden Millet Meclisine gönderilmiştir. Millet Meclisinde gündeme alınmasına karşın Kurula indirilemeyen teklif geçersiz kalmıştır.[69]

Tasfiye teklifi ve teklifle ilgili yorumlar, Senato görüşmelerinden özetler, gelişmeler ve Odaların girişimleri TMMOB 18. Dönem (1973-1974) Çalışma Raporunda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

"Birinci değişiklik, kamu kesiminde çalışanların Odalara kaydolmalarını yasaklarken, memurların sendikalaşma haklarının ellerinden alınması ve derneklerin faaliyet gösteremez duruma sokulmasının ardından, kamu kesimindeki teknik elemanlara son darbeyi de indirmek istemekteydi. Böylece örgütsüz kalan mühendis ve mimarlar iktidarların keyfi davranışları karşısında, bilimsel mesleki görüşlerinden, ekonomik ve sosyal her türlü haklarından fedakârlık yapmaya kolayca zorlanabileceklerdi.

İkinci değişiklik, yürürlükteki kanunda bulunan ve yabancıların Türkiye'de çalışabilmelerini çok sınırlı bir ölçüde Odaların denetimine bırakan maddenin kaldırılmasını öngörmekteydi. Bu da, Teşvik Tedbirleri Kanun Tasarısının yabancı teknik eleman çalıştırmaya pirim veren maddesi ile, İmar ve İskân Bakanlığı kuruluş kanununda geçen yıl içinde yapılan değişiklikle istediği kadar yabancı eleman çalıştırabilme yetkisi verilmesi ile yapılmış ve yapılacak olan bütün dış borçlanma antlaşmaları ile tamamen paralel bir değişiklikti. Ekonomimizin dışa bağımlılığının bir sonucu olan yabancı teknik hizmet ithali, geleceğimizi daha büyük ölçüde ileri kapitalist ülkelerin denetimine bağlarken teknik elemanlarımızı ezilmeye ve işsizliğe mahkum edecekti. Bu gidişe karşı duran teknik eleman örgütlerinin ortadan kaldırılması uluslararası kapitalizmin ve onun ülkemizdeki uzantılarının önemli amaçlarından biriydi.

Üçüncü değişiklik ise, Odaların politika ile uğraşamayacaklarını belirten bir cümleyi kanuna sokmak istemekteydi. Böylece, ülke çıkarlarını ve bilimsel doğruları savunan, fakat iktidarların paralelinde olmayan görüşlerin ortaya atılmasının önlenebileceği sanılmakta idi.

---

68 Haysiyet Divanının 4 Eylül 1971 Günlü ve 50 Sayılı Toplantısında Aldığı Kararların Gerekçeleri, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası arşivi.

69 1961 Anayasasına göre T.B.M.M., Millet Meclisi ve Senato'dan oluşmaktadır. Meclis tarafından kabul edilen bir yasa, Senato tarafından aynen kabul edildiği ya da belli bir süre içinde görüşülmediği takdirde yasalaşmış oluyordu. Ancak, Meclis'in kabul ettiği metin Senato tarafından değiştirildiği takdirde, yasa teklifi ya da tasarısı yeniden görüşülmek üzere Meclis'e geri gönderilmekteydi.

Türkiye'de tüm mühendis ve mimarların % 72'si kamu kesiminde çalışmaktaydı. Odaların yarısından fazlasında ise bu oran % 80'i geçmekteydi. Kanun teklifi aynen onaylansaydı bu Odaların kapanacağı açıktı.

Böylece 70'lerde egemen sınıf ve tabakaların uluslararası sermaye ile kaynaşmasında ulaştığı boyutlar, artık onları, 50'lerdeki teknik elemanları disipline edip mevcut ekonomik düzenle bütünleştiren çabalarından uzaklaştırıyor; halkla bütünleşmede ileri adımlar atan teknik eleman Odalarını ortadan kaldırma dönemine getiriyordu. Bu, sömürüsünü daha da yoğunlaştırma atılımları içinde olan tekelci sermayenin, halkımızın özgürce örgütlenmesini ortadan kaldırmak istediği dönemin bir gelişmesiydi. Teknikte, bilimde, ulusal kalkınmada devrimci çağını çoktan yitirmiş olan egemen güçlerin, ulusal kalkınmada etkin bir güç olan teknik elemanları ve bütün diğer üretici sınıf ve tabakaları, yani halkı, karşısında bir güç olarak görmesi demekti, bu. Bu sözde yardımlarla, sömürücü kredilerle, patent, «Know-how» ve «royalty» lerle, yabancı uzmanlarla, esas dayanağa uluslararası tekelci sermayede bulmuş olan egemen sınıfların, halktan büsbütün koptuğunu gösteren bir gelişmeydi".

Aynı Raporda Odaların tepkileri de şu şekilde belirtilmiştir:

"Değişiklik teklifinin Millet Meclisinden Senatoya iletilmesi üzerine 16 Mühendis ve Mimar Odası büyük bir tepki gösterdiler. Diğer meslek kuruluşlarının desteği ve üyelerinin dayanışması Odalar lehine geniş bir kamu oyu yarattı. Teklifin Senatoda görüşülmesine kadar geçen 3 ay süresinde konu basında geniş ölçüde işlendi. (Ek: 1.2)

Konu Oda temsilcileri tarafından, günün Cumhurbaşkanı Sunay'a sözlü olarak iletilip görüşleri sorulduğunda, kamu kesiminde çalışanların kayıt zorunluluğunun mahzurları üzerinde durdu ve Odalarla siyasi partileri bu açıdan kıyaslayarak birine giremeyenin diğerine de girmemesinin olağan olduğunu belirtti. Sunay, ayrıca kamu kesiminde çalışanların haklarının devlet tarafından zaten korunduğu, ayrıca bir örgütün bu açıdan da gereksiz olduğunu da öne sürdü.

...

Konu üzerinde Birlik ve Odalar yetkililerinin yaptıkları görüşmede AP Genel Başkanı Demirel'in Odaların kapatılmasına yol açacak böyle bir kanun teklifini haklı göstermek için bulabildiği tek gerekçe, «Odaların, keyfi kararlarla üyelerini ihraç etmeleri» gibi, gerçek olmayan bir iddia idi. Demirel Teknik Elemanların bütün direnmelerine rağmen, teknik personel kanunu tasarısını hazırlayan hükümetin başbakanı ve kabul eden meclis çoğunluk partisinin genel başkanı olduğu için, kısacası, bu kanunu çıkarttığı için teknik eleman düşmanı ilan edilmiş ve ihraç talebi ile haysiyet divanına verilmiş idi. Ve bu kararın «keyfi» bir tarafı yoktu".

Ama ilginç bir şekilde TMMOB ve Odaları fiilen tasfiye etmeye yönelik bu kanun teklifinin Meclis'te kabul edilmesi, Odaların bir araya gelerek mücadele etmesinde ve TMMOB'nin yeniden çalışır duruma gelmesinde önemli faktörlerden birisi olmuştur.

TMMOB gerçek anlamda "Birlik" olmuştur. 1974 yılında yapılan 19. Genel Kurul bildirisinde "TMMOB'nin bugünkü tutarlı yapısı, 1960 sonrası toplumsal birikimlerin ve demokratik mücadelelerin doğal bir ürünüdür" denilmektedir. Bu dönemde örgütümüz, TMMOB Başkanı Teoman Öztürk'ün sözleriyle, "bilimi ve tekniği, emperyalizmin ve sömürgenlerin değil, emekçi halkımızın hizmetine sunmak için her çabayı güçlendirerek sürdürme yolunda inançlı ve kararlı" kadroların çabalarıyla toplumsal mücadele içinde yerini alacaktır.

12 Eylül İle Baskı ve Yasaklar Dönemine Giriliyor

24 Ocak kararlarının ve 12 Eylül darbesinin sonrasında koşullar daha ağırdır.

12 Eylül, bütün emekçi sınıfların hak ve çıkarlarına karşı, ülkemizin emperyalizmin merkez ülkelerine tam bağımlılığı ve yeni liberal politikalara tam uyumu yönündeki yasaklar, baskı ve zulüm rejiminin adıdır. Bu dönem, yüzbinlerin fişlendiği, onbinlerin işkence tezgahlarından geçirildiği, tutuklandığı, yargılandığı, hüküm giydiği, "asmayalım da besleyelim mi" anlayışıyla darağaçlarının kurulduğu, emekçi sınıfların hak arama mücadelesinin engellendiği, onların siyasetten uzaklaştırılmaya çalışıldığı, emekçi sınıfların, ilericilerin, demokratların, devrimcilerin, sosyalistlerin örgütlerinin kapatıldığı bir dönemdir.

Darbenin egemen sınıflarca gizlenen gerekçesine uygun yasal düzenlemeler gecikmeyecektir. Önce Milli Güvenlik Konseyi tarafından çıkarılan yasalar, daha sonra yeni Anayasa, yeni dönemin yasal altyapısını hazırlayacaktır.

TMMOB'nin tasfiyesi için üçüncü girişim, tahmin edilebileceği gibi bu dönemde ortaya çıkmıştır. TMMOB Başkanlarından Bülent Tanık bu girişimi şöyle anlatıyor: *"12 Eylül darbesi TMMOB'yi kapatmadı. Birkaç şubenin geçici süre kapatılması ve 19 Eylül 1979 Direniş Davası dışında, doğrudan TMMOB'yi hedef alan en önemli saldırı, TMMOB Kanununun iptaline ilişkin girişimdi. 'Kanunun iptali, memalikin Hazineye devri' tümcesinden ibaret olan bu tasarı da niyetlenenlerce sonuca ulaştırılamadı".*[70] *Bülent Tanık "... yasa tasarısının Başbakanlık tezkeresi ile Danışma Meclisi gündeminden geri alındığını..."* belirtmiştir.[71]

TMMOB kapatılmadı. Hatta bu karanlık dönemde, birçok örgütün durumu ile karşılaştırıldığında, fiili yasaklamaların da sınırlı kaldığını görmekteyiz. TMMOB 25. Dönem Çalışma Raporunda da belirtildiği gibi, *"12 Eylül döneminde Odalarımızın İstanbul Şubelerinin tamamı, bir süre sonra da (Makina hariç) İzmir Şubeleri, ayrıca tüm illerde Birlik ve Oda temsilciliklerinin büyük bir çoğunluğunun çalışmaları ya yasaklandı veya kısıtlandı. Makina M. O. Merkezi ile Şubesi ve Maden M. O. da kısa bir süre için kapatıldılar."* Buna karşın, örgütümüzün kadrolarını ciddi bir baskı dönemi beklemekteydi.

12 Eylül'ü doğuran politikalar, daha sonra yasama alanına yansıyacak ve 1982 Anayasası ile emekçi sınıflara baskı, egemen sınıflara özgürlük getirilecektir. Emekçi sınıfların baskı altına alınması için, emekçilerin siyasi, sendikal, mesleki, vb. örgütlerinin etkisizleştirilmesi gerekecekti. Bu örgütler arasında TMMOB de yer alacaktı.

12 Eylül Anayasası konusunda TMMOB'nin çalışmalarına ve TMMOB ile doğrudan ilgili düzenlemelere bir göz atalım.

Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu yeni Anayasa için TMMOB'den görüş istemiştir. *"18 Meslek Odasının ve Şubelerinin Genel Kurullarında yapılan tartışmalar, Odalarca kurulan komisyonlar ve gazete ilanları ile üyelerimizden alınan görüşlerin TMMOB Anayasa Görüşü Hazırlama Komisyonunca oluşturulan"* kapsamlı görüş, bir anayasada bulunması gereken özellikler, Odaların özel ilgi ve faaliyet alanlarına ilişkin görüşler de eklenerek Danışma Meclisine iletilmiştir. [72]

---

[70] Bülent Tanık, "Kanunun İptali Memalikin Hazine'ye Devri", TMMOB 50. Yıl Andacı, s. 182. Sözü edilen tasarı, "17.1.1954 tarih ve 6235 sayılı TMMOB Kanununun yürürlükten kaldırılması ve Birlik, Oda ve Şubelerinin Mal Varlığının Hazineye İntikali Hakkında Kanun Tasarısı (1/36)" adıyla, Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, Toplantı yılı: 1981/1, Cilt 1, 6 ncı Birleşim, 16.11.1981, s. 83'te Gelen Kağıtlar bölümünde belirtilmiştir. Kanun tasarısının metni, kolay erişilebilecek belgeler arasında bulunamamıştır.

[71] TMMOB Birlik dergisi, 18.12.1981, sayı 1981/10.

[72] TMMOB Birlik dergisi, 25.3.1982, sayı 1982/1.

Rapor, anayasanın değiştirilmesi ile ilgili koşulların, özetle *"mevcut anayasanın yetersiz olduğu, toplumun ihtiyaçlarına cevap vermediği, gelişme dinamiğini önlediği yolunda yaygın bir anlaşmanın"* varlığı konusundaki kuşkusunu belirterek başlamaktadır. Rapor daha sonra, insanlığın evrensel değerlere sahip olduğunu, devletin görevinin "toplum sağlığını korumak, bireyin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimini sağlamak, bu gelişmenin önündeki engelleri kaldırmak" olduğunu belirtmektedir. *"... her tür düşüncenin yayılmasına engel olan kurum ve kısıtlamaların kaldırılması, örgütlenme özgürlüğünün sağlanması ve topluma belirli bir ideolojinin empozesine gidilmemesi"* de raporda yer alan ilkeler arasındadır.

Raporun kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ilişkin görüşleri ise şöyle özetlenmiştir:

"Kamu Kurumu niteliğindeki Meslek Kuruluşları, kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir.

İdare, seçilmiş organları, bir yargı mercii kararına dayanmaksızın, geçici ya da sürekli olarak görevinden uzaklaştıramaz. Meslek Kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz.

Bu bağlamda Meslek Kuruluşları, kendi faaliyet alanlarının düzenlenmesi ve denetlenmesinde söz ve karar sahibidirler. Devlet bunların gerçekleşmesi için gerekli, koşulları sağlar."

22 Mayıs 1982'de toplanan TMMOB 27. Olağan Genel Kurulu, yayınladığı Bildiride *"halen yürürlükte bulunan Anayasa'nın Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının kuruluşunu öngören 122. Maddesi yeni hazırlanmakta olan Anayasa'da aynen yer almalıdır"* demektedir. [73]

Hazırlanan Anayasa tasarısının ilgili maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının ikinci cümlesi TMMOB'nin raporunda yer alan 1961 Anayasası hükümleriyle aynıdır. Yani, 1) bu kuruluşlar kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir; 2) bu kuruluşların tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz.

Ama buraya kadar. Çünkü 12 Eylül'ün anlayışı bundan sonraki fıkralarda görülmektedir.

Tasarıda, amaç dışı faaliyet, siyasetle uğraşma, partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket etme ve kamu kurumlarında çalışanların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına üye olmaları yasaklanmıştır. Kamu kurumlarında çalışanların meslek kuruluşlarına üye olma yasağının gerekçesinde, *"kamu kurum ve kuruluşlarında devamlı çalışanların 'serbest meslek' icra etmediklerinden meslek kuruluşlarına girmeleri önlenmiştir"* denilmektedir. Bu yasaklamanın, bütün kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını kapsaması, yanlış bir değerlendirmeye neden olmamalıdır. Çünkü bu kuruluşlar arasında yer alan, örneğin tüccarların, sanayicilerin, çiftçilerin kamu kuruluşlarında çalışmaları zaten söz konusu değildir. Bu yasak sadece, unvanını yüksek öğrenim yoluyla elde eden ve kamuda ücretli çalışanları kapsamaktadır. Bu yönüyle de, 12 Eylül'ün emek karşıtı temel anlayışına uygundur.

TMMOB başka örgütlerle birlikte, bu Anayasaya karşı tutum almıştır.

[73] TMMOB Genel Kurul Bildirgeleri, TMMOB Yayınları, Mayıs 2004, s. 29.

Tasarı, kamu kurumunda çalışanların Odalara üye olmasını engelleyen hükümleri aleyhine konuşmalara ve bu yönde verilen önergelere karşın, Danışma Meclisinden önemli değişiklikler olmadan kabul edilmiş, kamuda çalışanlara bu kuruluşlara üye olma yasağı onaylanmıştır. Danışma Meclisindeki görüşmelerde, bu örgütlerin, serbest çalışanların örgütleri olduğu yönünde sık sık dile getirilen görüşler, 1973'teki teklifle ilgili Senato görüşmeleri anımsandığında, egemen sınıf temsilcilerinin bu konudaki ısrarlarını yansıtmaktadır.

Danışma Meclisinin kabul ettiği metin, Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu tarafından değiştirilmiş, kamuda çalışanların bu kuruluşlara "üye olması yasağının" yerine, "üye olma zorunluluğunun bulunmadığı" ifadesi getirilmiştir. Milli Güvenlik Konseyi de metni Anayasa Komisyonundan geldiği gibi kabul etmiştir.

1982 Anayasası referanduma sunulmuş, kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir.

Anayasa ile, sendikal haklar ve özgürlükler kullanılmaz hale getirilmiş, devlet güvenlik mahkemeleriyle sıkıyönetim koşullarının sürekliliği sağlanmış, dernekler, toplantı ve gösteri yürüyüşleri yasaları yasaklarla doldurulmuş, olağanüstü hal kavramı getirilmiş, din dersleri zorunlu olmuştur. Özet olarak, yürürlüğe giren Anayasa devleti temel alan yasakçı ve baskıcı bir düzenlemedir.

Bu kısıtlamalar diğer emekçilerle birlikte mühendislere ve mimarlara da yansıyacaktır.

Sıra bu Anayasaya uygun yasal düzenlemeler yapılmasına gelmiştir. Ama işe bu kuruluşların yasalarının değiştirilmesiyle başlanmamış, önce Türk Silahlı Kuvvetler mensuplarının Odalara üye olması yasaklanmıştır.

TSK Mensuplarına Bıyık Bırakmak ve Odalara Üye Olmak Yasaklanıyor

Anayasa'da yapılan değişiklikle kamuda çalışanların üyeliğinin zorunlu olmaktan çıkarılması yetmemiştir. Bülend Ulusu Hükümetinin 13 Ocak 1983 tarihinde hazırladığı bir tasarı, Danışma Meclisinde ve MGK'nda görüşüldükten sonra, "*4.1.1961 Tarihli ve 211 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 34 ve 43 üncü Maddeleri ile 16.6.1964 Tarihli ve 477 Sayılı Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkında Kanunun 60 ıncı Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun*" adıyla ve 2861 kanun sayısıyla, 25.6.1983 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmıştır.[74]

Kanunun 1. maddesi ile özetle TSK mensuplarının "*favori, biş, sakal ve bıyık bırakmaları*", 2. maddesi ile "*Meslek kuruluşlarına üye olmaları*" yasaklanmıştır. Kanunun 3. maddesi meslek kuruluşlarına üye olanlara "*on günden iki aya kadar oda veya göz hapsi cezasının uygulanmasını*", Geçici Maddesi de daha önce Odalara üye olanların iki ay içinde üyelikten ayrılmaları, kuruluşların da başvuru olmasa dahi bu kişilerin üyelik kayıtlarını silmelerini hükme bağlamaktadır.

[74] T.C. Kurucu Meclis Kanunlar Dergisi, Cilt: 66, s. 437 (Resmi Gazete tarihi 23.6.1983, sayısı 18088)

Kanun tasarısının Genel Gerekçesinde TEB, TMMOB, TTB, Veteriner Hekimleri Birliği ve Avukatlık kanunları sayıldıktan ve Silahlı kuvvetler mensuplarının bu birliklere üye olmalarının zorunlu olduğu belirtildikten sonra şu görüşler yer almaktadır:

"...211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 43. maddesi, Türk Silahlı Kuvvetlerinin her türlü siyasi tesir ve düşüncelerin dışında ve üstünde olduğunu belirtmekte, Silahlı Kuvvetler mensuplarının yalnızca, Milli Savunma Bakanlığı tarafından isimleri yayınlanan ve siyasi olmayan derneklerin faal olmayan üyeliklerine girebileceklerini öngörmektedir.

Gerek dernekler, gerek meslek kuruluşları belirli amaçlarla kurulmuş kuruluşlardır. Silahlı kuvvetler mensubu kişilerin bunlardan bir bölümüne üye olmaları zorunlu iken, bir bölümüne izne bağlı olarak üye olabilmeleri bir çelişkidir. Zaten bu konuda Anayasamızın 135 inci madde 2 inci fıkrası, meslek kuruluşlarına girme zorunluluğunu da aramamaktadır.

Meslek kuruluşları ile derneklerden bazılarının siyasi nitelikte faaliyette bulundukları ise bilinen bir gerçektir.

Bu nedenle yasalardan doğan bu çelişkilerin giderilmesi, asker kişilerin siyasi akımlardan uzak tutulması bunun dışında favori, biş ve bıyık bırakma yasaklanarak kıyafet kavramı içinde yer alan el, yüz ve saç tuvaletlerinde beraberlik sağlanması amacıyla, bu yasa tasarısı hazırlanmıştır."[75]

Tasarının aynı belgede yer alan ilgili madde gerekçesinde ise konu daha açık bir ifadeyle şöyle açıklanmaktadır:

"... meslek kuruluşlarına üye olmayı, meslek mensuplarının isteğine bırakan temel yasa hükmüne paralel olarak, asker kişilerin siyasi akımlardan uzak tutulması amacıyla kesin hüküm getirilmekte ve Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarının meslekleriyle ilgili mesleki kuruluşlara üye olamayacakları, ancak kanunlarda belirtilen kayıt ve şartlar içinde mesleklerini icra edebilecekleri amaçlanmaktadır".

TMMOB Yasası Yasaklarla Doluyor

12 Eylül Anayasasının hükümleri ve genel anlayışı, 5 Ağustos 1983 tarihinde yayınlanan 66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile TMMOB yasasına yansıtılmıştır. 1982 yılında Hükümete verilen bir yetkiye dayanılarak çıkarılan bu KHK, dokuz meslek kuruluşunun kanunlarında değişiklik yapan KHK'lerle aynı resmi gazetede yayınlanmıştır.

Kararnamenin temel gerekçesi, 1982 Anayasasının kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile ilgili 135. maddesidir. Bu çerçevede, TMMOB yasasında yapılan en önemli değişiklik, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların Odalara üye olma zorunluluklarının kaldırılmasıdır. 66 sayılı KHK'nin 10. maddesi ile TMMOB Yasasının 33. maddesi değiştirilmiş ve kamu çalışanlarının üyelikleri yeniden düzenlenmiştir. Değiştirilen bu maddeye bir de fıkra eklenmiştir: *"Bu konuda Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları ile ilgili hükümler saklıdır".*

Değişiklikler bununla sınırlı kalmamıştır. 12 Eylül'ün anlayışına uygun olarak, Birlik ve Odalarının amaç dışı faaliyet ve siyaset yapması, parti, sendika ve derneklerle ortak hareket etmesi, vb. yasaklanmıştır.

---

[75] Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, Cilt 17, Yasama Yılı 2, S. Sayısı 328

TMMOB üzerinde Bayındırlık Bakanlığının, Odalar üzerinde ilgili bakanlıkların idari ve mali denetimi düzenlenmiş ve "*İlgili Bakanlıkların Birlik ve Oda organlarının karar ve işlemleri hakkındaki tasarruflarına, Birlik ve Oda görevli organları tarafından uyulmasının zorunlu*" olduğu hükmü konulmuş, bu hükme aykırı davrananlarla ilgili yaptırımlar getirilmiştir.

Odaların tüzel kişiliği bu Kararname ile kabul edilmiştir. Birlik organları üyelerinin, ilgili Odanın Birlik Genel Kurulu delegeleri arasından seçilmeleri kararlaştırılmıştır.

Düzenlemeyle TMMOB Genel Kuruluna katılabilmek için, meslekte 15 yıl sınırı getirilmiştir. Daha sonra, 85 sayılı KHK ile bu süre on yıla düşürülmüştür. Bu düzenleme, Birliğin dar mesleki alana çekilmesi için yapılan bir düzenlemedir.

Kararnamede, genel kurullar ve seçimler ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Seçimlerin "*... bazı hallerde hakimiyet kurmak isteyen bazı gruplarca kanun sınırları zorlanarak yapılmasını*" engelleme gerekçesiyle yargı gözetiminde yapılması öngörülmüştür. Bu arada, genel kurul ile seçimler birbirinden ayrılmıştır.

Diğer değişikliklerle, TMMOB Genel Kuruluna katılacak delegelerin sayısı oda üyelerinin % 2'si ve en az üç en çok yüz kişi olarak belirlenmiş, yurt dışında temsiliyet için Bayındırlık Bakanlığının onayı getirilmiş; kanunun yürütme yetkisi Bakanlar Kuruluna devredilmiştir.

Değişikliklerin arasında Yüksek Haysiyet Divanının oluşumu da yer almış ve yeni düzenlemeyle kurulun üyelerden oluşması ve kararların örgüt kurulları aracılığıyla yerine getirilmesi hükme bağlanmıştır.

Bu Kararnameden yaklaşık olarak bir buçuk ay sonra, 85 Sayılı KHK yürürlüğe konulmuş ve genel kurulların iki yılda bir yapılması kararlaştırılmış, TMMOB genel kurul delegeliği için kıdem süreleri on yıla düşürülmüş, genel kurullara katılma ve oy kullanmalarının zorunlu olduğu belirtilmiş ve ayrıca seçimlerle ilgili yeni ayrıntılar belirlenmiştir.

Özetle, bu iki kanun hükmünde kararname ile, mühendis ve mimarların örgütlülüğünü zayıflatmaya ve örgütün siyasi iktidara karşı muhalefetini ortadan kaldırmaya yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

Yasaklar Gevşetiliyor

12 Eylül'ü izleyen yıllarda "sivil bir anayasa", yani, anayasanın askeri rejim dışındaki bir ortamda hazırlanması gerekliliğini savunmayan hemen hiç bir siyasi parti yok gibidir. Ancak bu söyleme karşın, egemen sınıfların siyasi iradesi 82 Anayasasını desteklemektedir. Bu nedenle de iktidara gelen partiler çeşitli bahanelerle anayasa değişikliğini gündeme getirmemişlerdir.

1991 seçimlerinden sonra, bu konuda yeni gelişmeler yaşanmıştır.

1990'lı yıllar, o tarihten itibaren gündemde önemli bir yer tutacak Avrupa Birliği ile ilgili önemli gelişmelerin yaşandığı yıllar olmuştur. 1987'deki tam üyelik başvurusundan sonra, 1995 başında Gümrük Birliğine girilmiştir.

1995 yılında DYP, ANAP ve SHP gruplarının Anayasa değişikliği konusundaki ortak teklifi TBMM'ne sunulmuştur. Teklifin Genel Gerekçesinde "*Bugüne kadar TBMM'de temsil edilen siyasi partilerce veya meslek kuruluşlarınca ortaya konulan pek çok öneri Meclis Başkanlığınca oluşturulan partilerarası komisyonda ele alınmış ve bir mutabakat arayışına girilmiştir.*

Böylesine geniş kapsamlı bir mutabakatın bu Meclis aritmetiği içerisinde gerçekleştirilmesi elbette kolay bir şey olmayabilir. Ancak bazı önemli maddelerin değiştirilmesine öncelik verilmesi fikrinden hareketle oluşturulan partilerarası konsensus neticesinde ortaya çıkan ve üzerinde mutabık kalınan hususlarla ilgili olarak bu Anayasa değişikliği teklifimiz hazırlanmıştır" denilmiştir.

Grupların üzerinde anlaşmaya vardıkları teklifte dernekler, sendikalar, kamu çalışanlarının siyasi partilere üye olmalarının yasaklanması, 12 Eylül döneminde çıkarılan yasaların değiştirilemeyeceği, vb. düzenlemeler bulunmaktadır.

Üzerinde değişiklik yapılması önerilen maddeler arasında, kamu kurum ve kuruluşlarını düzenleyen 135. madde de yer almıştır.

Bilindiği gibi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları 1961 Anayasasının 122., 1982 Anayasasının ise 135. Maddesi ile düzenlenmiştir. Bu birlikler, kuruluş tarihleri itibariyle şunlardır: TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği), TTB (Türk Tabipleri Birliği), TMMOB, TVHB (Türk Veteriner Hekimleri Birliği), TEB (Türk Eczacıları Birliği), TZOB (Türkiye Ziraat Odaları Birliği), TESK (Türkiye Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Konfederasyonu), TBB (Türkiye Barolar Birliği), Türk Noterleri Birliği, TDB (Türk Diş Hekimleri Birliği), TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği).

Anayasa değişikliği TMMOB'nin ve unvanını yüksek öğrenim sonucunda kazanan meslek gruplarının ortak gündemine girmiştir. Yedi örgüt, TBB, TDB, TEB, TMMOB, TÜRMOB, TTB ve TVHB ortak çalışmalar yapmışlar ve hem anayasa değişikliği hem de 135. madde konusundaki ortak önerilerini ilgililere iletmişlerdir. [76]

135. madde ile ilgili öneri şöyledir:

"Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak, mesleki denetim yapmak için yasayla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından yasada gösterilen usullere göre seçilen kamu tüzel kişilikleridir.

Meslek mensuplarının, mesleklerini yürütebilmeleri için ilgili meslek kuruluşlarına üyelikleri aranır.

Meslek kuruluşlarının yasa, tüzük, yönetmelik, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının denetimleri, yasada gösterildiği şekilde seçilmiş organları aracılığıyla yerine getirilir.

İdare, seçilmiş organları, bir yargı mercii kararına dayanmaksızın, geçici veya sürekli olarak görevden uzaklaştıramaz. "

Anayasa değişiklikleri ile ilgili ilk yorum ise şöyledir:

[76] TMMOB 33. Dönem Çalışma Raporu (1994-1996), TMMOB Arşivi.

"Parlamentonun bugünkü yapısının böyle bir anayasa değişikliğini gerçekleştirmeye uygun olmadığını üzülerek görmekteyiz. Bu nedenle, iç ve dış dinamiklerin baskısı altında bulunan Parlamento, Anayasa'da ancak sınırlı bazı değişikliklerin yapılmasını gündemine alabilmiştir... Anayasa değişikliklerinin Avrupa Gümrük Birliğine katılma süreci ile bir paralellik sunması ise, 'demokratikleşmenin Batılılar istediği için değil, bizim insanlarımızın ihtiyacı olduğu için yapılması gerektiği' yönündeki bütün beyanların yaşanan gerçeklerle uyuşmadığını göstermektedir."

Bu yoruma neden olan şey, meslek kuruluşlarının görüşleri ile teklif metnindeki yaklaşım arasındaki önemli farklılıklardır. Teklif metninde, üyelikle ilgili bir değişiklik önerilmemiş, kuruluşların mesleki denetimine yer verilmemiş, kuruluşlar üzerinde devletin mali ve idari denetimi kaldırılmamış ve idarenin belli koşullar altında seçilmiş organları görevden alma yetkisine dokunulmamıştır. Anayasa Komisyonu, Teklifin de gerisine giderek amaç dışı faaliyet gibi kısıtlamaları değişiklik metnine eklemiştir.

Teklifin TBMM'de görüşülmesi sırasında, Komisyon raporunda sınırlı bir iyileştirmeye yapılmış, değişiklikler 4121 sayılı kanunla yürürlüğe girmiştir.

Meslek kuruluşlarının "serbest meslek sahiplerinin" örgütleri olduğu yönünde 1973'te Senato ve 1982 Anayasası tartışmalarında dile getirilen görüşler, bu değişiklikle ilgili görüşmelerde de yinelenmiştir.

12 Eylül Anayasası üzerindeki değişikliklerle derneklerin, sendikaların "siyaset yapma yasağı" kaldırılmış, bunu telafi etmek için, bu örgütlerin etkinliklerini durdurma nedenleri arasına "milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması" ilkesi getirilmiş; kamu çalışanları sendikalarına toplu sözleşme ve grev yasağı devam etmiş; 12 Eylül rejiminin dokunulmazlığı, sadece o dönemin yasaları açısından kaldırılmıştır.

Aslında bu değişikliklerle bir kez daha görülmüştür ki, yasaları "niyetler" değil, emekçi sınıflar ile egemen sınıflar arasındaki güç dengesi belirlemektedir. Bu nedenle, temel sorun, anayasanın emekçi sınıfların hak ve özgürlüklerini kapsayıp kapsamadığıdır. Değişikliklerin sonucu demokratikleşme yönünde bir adımdan çok, 12 Eylül'ün kaba yasaklarından bir bölümünün "yumuşatılması" olmuştur.

Bu değişiklikten yaklaşık iki yıl sonra, Anayasanın 135. maddesinde yapılan değişiklikleri ilgili kanunlara yansıtmak için girişimde bulunulmuştur.

Hükümetin bir kanun tasarısı ile gündeme getirdiği Anayasa değişikliklerine uyum değişiklikleri için siyasi partiler de ortak bir teklif vermişlerdir. Bu teklif temel alınarak yapılan değişikliklerle, TMMOB yasasının 2 nci ve 19 uncu maddelerindeki yasaklar kaldırılmış, kaldırılan ibarelerin yerine "kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunmama" koşulu getirilmiştir. Ayrıca, yasanın Ek 4 üncü maddesi değiştirilerek, seçilmiş organların görevlerine hangi koşullarda ve kimler tarafından son verileceği belirlenmiştir.

Bu değişiklikler 4276 sayılı kanun olarak 20 Haziran 1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Depremle Birlikte TMMOB Yasası Yaz – Boz Tahtasına Dönüyor

TMMOB yasası, neredeyse günü gününe bir yıl arayla iki değişiklik yaşamıştır: ilkinde, 3458 sayılı yasanın bir maddesi değiştirilmiş, 6235 sayılı yasaya 3 ek madde, 2 geçici madde eklenmiştir. İkincisinde ise, bütün bu değişiklikler yürürlükten kaldırılmıştır.

Gelişmeler şöyle olmuştur.

17 Ağustos 1999'da Doğu Marmara'da, 12 Kasım 1999'da Düzce'de meydana gelen depremler toplumda şok yaratmıştır.

TMMOB, bilim insanları gibi, emekçi sınıflardan yana aydınlar gibi, onbinlerce insanın ölümünden depremi değil, depreme dayanaklı binaların yapılmasını sağlayamayan siyasi iktidarları sorumlu tutmuştur. Onlarca yıldan beri, toprağı bir sermaye birikim aracı olarak gören, kaçak yapılaşmayı görmezlikten gelen, tarımsal alanları arsa rantı elde edilsin diye zemin incelemesi yapmadan yapılaşmaya açan, bir çırpıda kat sayısını arttıran merkezi ve yerel iktidarların neden olduğu yıkımın, bir sistem sorunu olduğunu savunmuştur.

Ama rant çevreleri ve siyasi iktidar, daha önceki depremlerde de olduğu gibi, bu görüşleri paylaşmamışlardır.

Depreme dayanıklı yapı konusunu, planlamadan başlayan bir süreç olarak ele alıp, bu sürecin her aşamasında sosyal devlet anlayışının gerektirdiği önlemleri almak yerine, bu olayı da "acil ve ivedi" kararlarla başka amaçlar için kullanmaya kalkışmışlardır. Hükümet aldığı bir yetkiyle çeşitli düzenlemelerin yanı sıra, "Yapı Denetimi Hakkında 595 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyi" çıkarmıştır.

Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin gerekçesinde, ülkemizin *"yeryüzünün en aktif deprem kuşaklarından birisinin içerisinde bulunduğu", son "depremlerde meydana gelen can ve mal kayıplarının denetimsiz yerleşme ve yapılaşmaların yol açabilecekleri zararları ortaya çıkardığı", "uygulamada etkili bir yapı denetiminin sağlanamadığı"* belirtilmiştir. Bu saptamadan sonra, eksikliğin *"3194 sayılı İmar Yasası ile yapıların etkili olarak denetlenmesinin mümkün olmaması" ve denetimden sorumlu olan "belediyeler ve valiliklerin uygulamayı hiç denetleyememelerinden"* kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Saptama böyle olunca, yapı denetimi bu kez bu alanda kurulacak "yapı denetim şirketlerine" bırakılmıştır.

TMMOB 595 sayılı KHK'nin iptali için Fazilet Partisi tarafından Anayasa Mahkemesine açılan davada taraf olmuş, Anayasa Mahkemesine başvurmuş ve görüşlerini Mahkemede dile getirmiştir.

Anayasa Mahkemesi 595 sayılı KHK ile ilgili başvuruyu değerlendirme aşamasında iken, KHK' de yer alan "uzman mühendis – uzman mimar" tanımlarının yasal bir dayanağını oluşturmak üzere 601 sayılı KHK çıkarılmıştır.

601 sayılı KHK'nin hazırlıkları sırasında, kimi Odalarımızın Bayındırlık Bakanlığı Yüksek Fen Kurulu ile ikili ilişkileri olmuş, bu Odalarımız KHK'nin kendi görüşleri yönünde şekillendirilmesi için çalışmışlardır. TMMOB yöneticileri ise görüşlerini ve itirazlarını dinletememişler, sadece verilmesi öngörülen belgelerdeki uzmanlık alanlarının, TMMOB Yönetim Kurulu tarafından onaylanması ilkesini kabul ettirebilmişlerdir. 601 sayılı KHK 10 Nisan 2000 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu Kararname ile 3458 sayılı yasanın 7. maddesi değiştirilmekte, TMMOB yasasına üç ek, iki geçici madde eklenmektedir.

3458 sayılı yasanın değişiklikten önceki 7. maddesi şöyledir:

"YEDİNCİ MADDE - Birinci madde zikrolunan diploma veya ruhsatnamelerden birini haiz olmayanlar Türkiye'de mühendis veya mimar unvanı ile istihdam olunamazlar ve bu imzalarla sanat icra edemezler ve bu unvanları kullanarak rey veremezler ve imza da koyamazlar."

601 Sayılı KHK ile bu madde şöyle değiştirilmiştir::

"Madde 7- Birinci maddede sayılan diploma ve belgelerden birine sahip olmayanlar Türkiye'de mühendis veya mimar unvanı ile çalışamazlar. Mühendis ve mimarların uzmanlık gerektiren mühendislik ve mimarlık hizmetleri için 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda belirtilen uzman mühendis veya uzman mimar belgesine sahip olmaları gereklidir. Kurumlar, kuruluşlar, gerçek ve tüzel kişiler; yapacakları veya yaptıracakları mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin önemi ve özelliğine göre ülke çapında depreme dayanıklı çağdaş bir yapılaşmanın sağlanmasını teminen uzman mühendis veya uzman mimar çalıştırabilirler veya çalıştırılmasını isteyebilirler."

6235 sayılı yasaya eklenen maddelerle, Odalara uzman mühendis-uzman mimar belgesi verme yetkisi getirilmiş, sınav komisyonunun, üçü ilgili Bakanlıktan, üçü YÖK'ten ve biri de Odadan olmak üzere yedi kişiden oluşması öngörülmüş, sınavla ilgili düzenleme yapılmış, uzmanlık koşulları, bu arada "ilgili meslek alanlarında, uzman mühendisler veya uzman mimarlar denetiminde en az 5 yıl meslek deneyimi elde etmek" koşulu getirilmiştir.

TMMOB, Anamuhalefet Partisi konumundaki Fazilet Partisine başvurarak, 601 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin iptali için Anayasa Mahkemesine götürülmesini önermiştir. TMMOB, Fazilet Partisine sunduğu Raporda; Hükümetin aldığı KHK çıkarma yetkisinin sona ermiş olduğunu; bu yetkinin 6235 sayılı yasada değişiklik yapmaya olanak vermediğini; Kararnamenin "*Anayasanın konut hakkını düzenleyen 57. maddesindeki Devlete yetki ve sorumluluk yükleyen tedbir alma kavramı ile çelişmekte olduğunu*"; sınav komisyonunun oluşturulmasının Anayasanın 135. maddesine aykırı olduğunu; 5 yıllık genel bir sürenin bilimsel ve teknik bir dayanağının olmadığını; kamu kurumlarında çalışanlarda Odalara üye olma şartının aranmamasının hizmetle çeliştiğini belirtmiştir.[77] Fazilet Partisi Grubu, KHK'nin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Mahkemeye sunulan dilekçede, yetki konuları ve TMMOB'nin maddelere ilişkin görüşleri yer almıştır. [78]

Bu arada, Anayasa Mahkemesi 24.5.2000 tarihinde 595 sayılı KHK'nin yürürlüğünü durdurmuştur. Anayasa Mahkemesinin 595 Sayılı KHK'nin yürürlüğünü durdurma gerekçesinin "söz konusu düzenlemenin KHK ile değil, yasa ile yapılması gerektiği" şeklinde olduğu, 595 sayılı KHK'nin özüne ilişkin bir itirazın bulunmadığı Bakanlık tarafından öğrenilmişti. Hemen paçalar sıvanmış, yeni taslak hazırlanmış, yasanın, Meclisin Haziran sonunda tatile girmesinden önce çıkarılması için çalışmalara başlanmıştır.

Yeni yasanın gerekçesi, 595 sayılı KHK'nin gerekçesinin bir tekrarı niteliğindedir. Bu gerekçede de "*...araştırmalar ve yaşanan son depremler, 3194 sayılı İmar Kanununda yapım işlerinde rol alan teknik uygulama sorumlusunun (fenni mesul); yapı projelerini ve uygulamalarını denetlemekle sorumlu olan belediyeler ve valiliklerin; uygulamayı hiç denetleyemediklerini bütün çıplaklığı ile ortaya koymuştur*" denilmektedir.

Tahmin edileceği gibi, TMMOB'nin görüşlerine başvurulması söz konusu bile olmamıştır. Buna karşın TMMOB Taslakla ilgili Meclis gruplarıyla görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmeler sırasında DSP'li bazı milletvekillerinin girişimleri ise, koalisyon hükümetinin, partiler arasında paylaşılan bakanlıkların işlerine diğer partilerin karışmaması ilkesi çerçevesinde sonuçsuz kalmıştır. Yapı denetimi yasası, DYP Milletvekili Mustafa Örs'ün Anayasaya aykırılık itirazları dışında, tartışmasız kabul edilmiştir.

---

77 TMMOB'nin Fazilet Partisi Başkanlığına hitaben yazdığı 18.07.2000 tarihli yazı, TMMOB Arşivi.

78 Fazilet Partisinin Anayasa Mahkemesi Başkanlığına sunduğu dilekçe, TMMOB Arşivi.

TMMOB bu yasayla ilgili görüşünü şöyle belirtmiştir: *"Yapı Denetimi Hakkındaki Yasa; Yapı Denetim Kuruluşlarının kamusal denetimi gerçekleştirmede yetkili kılındığı ve yapı üretimi ve denetimini ticari şirketlerin kazançlarına, kentlerimizi de ranta teslim eden bir politikanın somut bir ürünüdür. 4708 sayılı yasa %98'i deprem kuşağında olan ülkemizin, gayri safi milli hasılada en yüksek payı olan 19 ilini kapsayarak, bir zamanların deprem mağduru Erzincan gibi kentlerimizi dışlayarak, yapı üretimini ve denetimini sermayenin bir kazanç kapısı yapmayı amaçlamaktadır".*[79]

4708 sayılı Yapı Denetim Yasasının 13. maddesi ile 3458 sayılı yasa ile 6235 sayılı yasada yapılan değişiklikler iptal edilmiştir.

Çıkarılan yasa TMMOB'nin yapı denetimi ile ilgili saptamalarına aykırı bir sistem getirmiştir. TMMOB bu kez de konuyu Anamuhalefet Partisi konumundaki DYP ile görüşmüş ve DYP'nin Anayasa Mahkemesine dava açmasını sağlamışsa da, Anayasa Mahkemesi, yasanın Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir.[80]

Anayasa Mahkemesi Kararında "*yapı denetim kuruluşlarının hizmetleri Devletin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu asli ve sürekli görevler arasında bulunmadığı", "... uygulamanın yüksek deprem riski ve hızlı şehirleşme gözetilerek 19 pilot ilden başlatılmasının Anayasaya aykırılık taşımadığı*" belirtilmiştir.

TMMOB Yabancı Sermayenin Gelmesine Engel Oluyormuş

Yabancı mühendis ve mimarlar konusu Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyetinden başlayarak, bütün mühendis ve mimar örgütlerinin gündeminde yer almıştır. Kendi üyelerinin, kendi ülkelerinde yabancı meslek mensuplarına karşı haklarını korumak, bu örgütler için varlık nedenlerinden birisi sayılmıştır.

1909 yılında İstanbul'un nirengi haritasının yabancı bir mühendise verilmesi, Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyetinin üyeleri arasında tepkilere neden olmuş, üyeler Danıştay'a başvurarak *"jeodezi işlemlerini yapacak Osmanlı mühendislerinin mevcut olduğunu ve hiç olmazsa beş Osmanlı mühendisinin bilgilerini arttırmak amacıyla [ilgili yabancı mühendisin] yanında çalışmalarına müsaade edilmesini istemişlerdir".*[81]

Yabancı mühendis ve mimarların çalışmaları konusu mühendislik mimarlık hakkında kanunlarda da ele alınmıştır. Özellikle 3458 sayılı yasanın gerekçesinde "... ve bilhassa yüksek mühendis ve yüksek mimar okullarından yetişmeyip bu okullara denk olmayan ecnebi yüksek mühendis okullarından mezun olanların yüksek mühendis ve yüksek mimar unvanlarını alabilmeleri bazı koşullara bağlanmıştır" denilmektedir.

3458 sayılı yasanın uygulanması için çıkarılan Nizamnamenin 9. maddesindeki hüküm şöyledir: *"Ecnebi olup ta Türkiye Cümhuriyeti hududları dahilinde yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis veya mimar sıfat ve salahiyetile çalışanlar bila istisna ruhsatname almaya mecburdurlar. Bunların hükümet tarafından mukavele ile memlekete getirilmiş olmaları kendilerini bu mecburiyetten kurtaramaz."*[82]

---

79 TMMOB 36. Dönem Çalışma Raporu, Basın Açıklamaları, s. 109

80 Anayasa Mahkemesi Kararı, Esas 2001/377, Karar 2002/59, Resmi Gazete, 9.11.2002, sayı 24931.

81 Feza Günergun, Osmanlı Mühendis ve Mimarları Arasında İlk Cemiyetleşme Teşebbüsleri.

82 Mühendislik ve mimarlık ruhsatnameleri hakkında 10941 sayılı Nizamname, Resmi Gazete, 22 Mayıs 1939, sayı 4212.

1949 yılında Türk Yüksek Mühendisler Birliği ile Türk Yüksek Mimarlar Birliği, İstanbul Tıp Fakültesi inşaatının yabancılara yaptırılmaya çalışılması üzerine Ankara'da ortak bir yürüyüş düzenlemişlerdir. Ayrıca, 1953 yılında, Bayındırlık Bakanlığının Almanya'dan yirmi mühendis ve mimar getirilmesi üzerine, Türk Yüksek Mühendisler Birliği, üyesi olan Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu'nu onur kuruluna verme girişiminde bulunmuştur.[83]

Türk Yüksek Mühendisleri Birliğinin 1949'da hazırladığı kanun taslağında yabancı mühendislerle ilgili bir düzenleme yoktur. Bu taslakta meslek uygulaması için Odaya kayıt zorunluluğu bulunmakta, odaya kabul için TC uyrukluğunda bulunmak şartı yer almaktadır.

Himmet Ölçmen, *"Yabancı mühendis ve mimarlar ancak resmi idarelerde ve yabancı taahhüt firmalarında uzman olarak çalıştırılabilirler. Bunlardan gayrı özel ve tüzel kişilerin lüzum ve zaruret halinde yabancı mühendis ve mimar istihdam edebilmesi mezkur lüzum ve zaruretin Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği İdare Kurulunca kabul ve tasdik edilmesine bağlıdır"* şeklinde bir öneri getirmiş, Süleyman Kuranel ise *"Türkiye'de Türk veya ecnebi her hangi bir mimar veya mühendisin meslekini icra edebilmesi, veya tedris heyetlerinde vazife alabilmeleri veya ecnebi memleketlerden gönderecekleri projeleri realize ettirebilmeleri için Türkiye Mimarlar Odasının veya Türkiye Mühendisler odalarından birinin üyesi olmaları lazımdır"* şeklinde bir düzenleme önermiştir.

Bu konudaki hükümler Bayındırlık Komisyonu tarafından iki madde olarak bir araya getirilmiş, ancak bu maddelerden ilkinde *"yabancı müteahhitlerin veya yabancı firmaların yabancı mütehassıs çalıştırmalarında"* TMMOB görüşü ve Bakanlık onayına yer verilmemiştir.

Adalet Komisyonu Bayındırlık Komisyonundan gelen maddelerde bazı değişiklikler yapmış ve maddeleri şöyle kabul etmiştir: *"MADDE 34. – Yabancı müteahhitler veya yabancı firmalar: Türkiye'de Devlet daireleri ile resmi ve hususi bilumum müessese ve şahıslara karşı re'sen veya yerli firmalarla müştereken taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlık ile alakalı işlerde yalnız bu işlere munhasır kalmak üzere yabancı mütehassıs çalıştırabilirler. MADDE 35. – 34 ncü maddede yazılı hususlardan gayrı işlerde yabancı yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimar kullanılabilmesi odalar birliği idare heyetinin mütalaası üzerine Bayındırlık Vekaletince karar verilmesine bağlıdır. Yalnız devlet daireleri ile resmi ve hususi müessese ve şahıslar tarafından istişari vazifelerle getirilen ve teknik tedrisat için gelenler bu kayda tabi değildirler. Bunlar da ancak getirildikleri iş mevzuu dahilinde kalarak bunların haricinde mesleki faaliyette bulunamazlar."*

Yabancı müteahhitlerin veya firmaların yabancı mühendis ve mimar çalıştırabilmeleri konusunda TMMOB'nin görüşünün alınması ve Bakanlığın onayı, yasa teklifine Meclis görüşmelerinde eklenmiştir.

TBMM görüşmelerinde Malatya Milletvekili Hikmet Fırat *"Efendim, bu meslek mensuplarını menfaatlerini koruma bakımından teşkil eden bir birlik tasarısında yabancı sanatkarların işleme hakkının sıkıştırılması yerinde değildir. Esasen bu tasarıyı teklif eden arkadaşımız böyle bir mevzuu ortaya atmış da değildir. Ama komisyonlardan geçerken, yabancı işçilerin Türkiye dahilinde iş görmeleri bu tasarı ile kabul edildiği takdirde, yabancı müteahhitler bu işler için mütehassıs getireceklerdir, buna kimse mani olamayacaktır.*

---

[83] Şükrü Er, Türkiye'de Mühendislik ve İTÜ Yüksek Mühendisleri Birliği ve Çetin Ünalın, agy., s. 106.

Ama, girerken sahibinden izin alarak girerse iyi olur. Fakat tasarı bu şekilde kabul edilirse izne hacet kalmadan gireceklerdir. Taahhüde girmiş olan şahıslar kendi mimar ve mühendislerini taahhüt ettikleri işlerde serbestçe istihdam edebileceklerdir. Binaenaleyh artık, İcra Vekilleri Heyeti kararı veya herhangi bir şekilde Hükümet müsaadesi kendiliğinden ortadan kalkıyor. Onun için benim istirhamım odur ki, bunları müzakere etmiyelim, bu madde zaittir, esas teklifte de yoktur ..." şeklinde görüş bildirmiştir. Süleyman Kuranel bir değişiklik önergesi vermiş ve maddenin *"Yabancı müteahhitler veya yabancı müesseseler Türkiye'de Devlet daireleriyle resmi ve hususi bilumum müessese ve şahıslara karşı re'sen veya yerli müesseselerle müştereken taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlık ile alakalı işlerde yalnız bu işe munhasır kalması ve Odalar Birliğinin mütalaasını almak ve Bayındırlık Vekaletinin tasvibinden geçmek şartiyle yabancı mütehassıs çalıştırabilirler"* şeklinde değiştirilmesini istemiştir. Ayrıca yaptığı konuşmada da *"Efendim, bizim teklifimizde hakikaten böyle hariçten gelecek mütahassıslara yer yoktur. Fakat bu komisyonlarda bu şekilde mütalaa edildiği için, tabii olarak fikrimizi müdafaa ettikse de kabul ettiremedik. Ben de Hikmet Fırat arkadaşımızın fikrine iştirak ediyorum, her hangi bir kayda tabi tutmadan getirtmek doğru olmaz. Çünkü bir defa bu kapıyı açtıktan sonra bunun nereye varacağı kestirilemez"* demiştir. Önerge kabul edilerek, yabancı mühendis ve mimarlarla ilgili ilk hüküm son şeklini almıştır.

TMMOB bünyesinde 1960'larda yapılan yasa değişikliği çalışmalarında da yabancı mühendis ve mimarlarla ilgili maddelerde değişiklik önerileri bulunmaktadır. Birliğin tasfiyesini öneren taslakta, yabancı mühendis ve mimarlarla ilgili hükümler tek bir maddede toplanmış, bunların her ne unvan altında olursa olsun çalıştırılabilmesi ilgili odanın iznine bırakılmıştır. Teknik öğretim alanında ve yabancı devletlerle yapılacak anlaşmalar için çalışacak yabancı meslek mensupları kapsam dışında bırakılmıştır. TMMOB kanununun tadilini öngören çalışmada ise, mevcut yasanın ilgili maddeleri korunmuştur.

Yabancı mühendis ve mimarlar konusu, Adalet Partisi milletvekilleri tarafından 1972 yılında verilen teklifte de gündeme gelmiştir. Bu Teklif ile 6235 sayılı yasanın *"Bu kanunun 33 ve 34 ncü maddelerinde yazılı vecibeleri yerine getirmeyen yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar Türkiye'de mesleki faaliyetten menedilirler"* şeklindeki 38. maddesinin yürürlükten kaldırılması önerilmiştir. Teklifte, yasanın 38. maddesinin kaldırılmasının yabancı mühendis ve mimarların Türkiye'de çalışmasının serbest bırakılması anlamına geldiği açıktır. Senato görüşmelerinde bu konu üzerinde de tartışmalar olmuştur.

Konu son yıllarda tekrar gündeme gelmiştir. GATS ve Avrupa Birliğine adaylık süreci, uluslararası sermayenin isteklerinin yasal düzenlemelerle güvenceye alınması için baskıcı bir ortam yaratmıştır. "IMF yasaları", "15 Günde 15 Yasa" gibi adlarla sembolleştirilen bu sürecin devamında "Yabancıların çalışma izinleri" adıyla bir yasa tasarısı gündeme getirlimiştir.

TBMM'nin 21. Döneminde gündeme gelen Tasarı, görünüşte son derece masum bir gerekçeye dayandırılmış, kamu oyuna da çalışanların haklarını korumaya yönelik bir girişim olarak sunulmuştur.

Tasarının TMMOB'yi doğrudan ilgilendiren yönü, 6235 sayılı yasanın 34. ve 35. maddelerindeki hükümlerle ilgili değişiklik önerileri olmuştur.

34. maddede önerilen değişiklikle, çalışma izninin Bayındırlık Bakanlığı yerine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilmesi ve yasada yer alan "yalnız bu işe münhasır kalmak kaydıyla" ibaresinin kaldırılması önerilmiştir.

35. maddede ise mevcut yasa maddesindeki iki ibarenin kaldırılması önerilmiştir: 6235 sayılı yasada yer alan *"Devlet daireleri ile resmi ve hususi müessese ve şahıslar tarafından istişari vazifelerle getirilen ve teknik tedrisat için gelenler bu kayda tabi değildirler" hükmü ile "Bunlar da ancak getirildikleri iş mevzuu dahilinde kalarak bunların haricinde mesleki faaliyette bulunamazlar"* hükmü kaldırılmıştır.

Böylece, izin alan yabancı bir mühendis ya da mimarın, başka işlerde de çalışabilmesine zemin hazırlanmıştır. Ancak, tasarının gerekçesinde hiç sözü edilmeyen nedenlerden birisi daha sonra ortaya çıkmıştır.

Koalisyon Hükümetinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, Tasarıyı 21 Mart 2000 tarihinde TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonuna sunmuştur. Bakan konuşmasına "yabancı sermaye şirketlerinin yabancı teknik elemanların izinleri ile ilgili şikayetleri" olduğunu, "yatırım yapan yabancı kuruluşların karşılarına, özellik arzeden teknik elemanların izinleriyle ilgili sorunlar çıktığını, bu izinler için bazen aylarca beklendiğini, bunun giderilmesi gerektiğini" belirterek başlamış ve bu durumun yabancı sermayenin Türkiye'ye gelmesinin önünde bir engel oluşturduğunu ifade etmiştir. Bu bakış açısı bir süre sonra, Hazine Müsteşarlığı yetkililerinin, yukarıda belirtilen bu iki maddenin yürürlükten kaldırılması için gösterdikleri yoğun çabalarda da gözlemlenmiştir.

TMMOB yetkilileri ise, bu değişikliğin yabancı meslek mensuplarının aldıkları izinler dışındaki işlerde çalışma olanağını vereceği, dolayısıyla yabancı meslek mensupları ile ilgili kısıtlamaların fiilen ortadan kalkacağı kaygısını taşımakta olduklarını belirtmişler, "izinlerin sadece belirli bir iş için geçerli" olmasını savunmuşlardır. Bakanlıkla, Komisyon üyeleriyle, Grup Başkanvekilleri ile görüşmeler sürdürülmekteyken, Hükümetin istifası ve erken seçim kararı dolayısıyla tasarı yasalaşmadan hükümsüz hale gelmiştir.

3 Kasım 2002 genel seçimlerinden sonra kurulun 58. Hükümet, tasarıyı aynı şekliyle TBMM'ne sevk etmiş ve Tasarı yeniden görüşülmeye başlanmıştır. Bu kez de TMMOB temsilcileri Komisyonda görüşlerini belirtmişlerdir. Gerek muhalefet partisi milletvekilleri, gerekse –ya bir süre önce TBMM'de muhalefet sıralarındayken TMMOB ile ilişkilerini sürdüren, ya da Emek Platformu çalışmalarında bulunan- iktidar partisine mensup milletvekilleri, TMMOB'nin 34. madde ile ilgili önerisini desteklemişlerdir.

Komisyon yasadaki 34. maddeyi mevcut haliyle korumuş, sadece iznin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından verilmesi dışında yasadaki mevcut haline çevirmiştir. 35. maddede yapılan değişiklikle, eğitim ve danışmanlık alanlarında çalışan uzmanlar da izin kapsamına alınmıştır. Ancak, bu maddede "sadece alınan izinde belirtilen işte çalışma" zorunluluğu ortadan kaldırılmıştır.

Komisyon Başkanı TBMM'de yaptığı konuşmasında, *"Bu tasarıyla hedef, ülkemize kaçak gelen yabancıların, ülkemiz insanlarının hakkı olan işlerde, kaçak şekilde çalıştırılmasına engel olunması ve bu sistemin Avrupa Birliği normlarına göre regüle edilmesidir"* demiştir. Ancak, Avrupa Birliğinin Ekim 2002 tarihli Düzenli İlerleme Raporu, kişilerin serbest dolaşımı bölümünde "Türkiye'nin, Yabancı işçilerin serbest dolaşımındaki kısıtları kaldırmak üzere, birçok yasayı ve meslek kuruluşlarının rolünü gözden geçirmeye ihtiyacı vardır" ifadesini kullanmıştır. Yasanın çıkışından bu yana, yönetmelik düzenlemeleri, izinler, vb. gibi konular tartışma gündeminden çıkmamıştır. Elinizdeki Kitap yayına hazır hale getirilirken, siyasi iktidarın yeni bir girişimde bulunduğu açıklanmıştır.[84]

[84] Birlik Haberleri Bülteni, sayı 107, Şubat-Mart 2006.

Öykü Sürüyor

Mühendislik ve mimarlık yasalarından başlayarak, TMMOB yasası, bu yasada değişiklik yapan yasal düzenlemeler, değişiklik öngören ancak gerçekleşmeyen girişimler ve TMMOB yasasıyla ilgili Anayasal düzenlemeler arasındaki yolculuğumuz burada bitiyor. Bu yolculukla, yasaların içinden TMMOB tarihinin bir yönüne göz atmış oluyoruz.

Yasalar ve hukuk, tarihin bir parçasıdır, ama esası değildir.

"Sınıflı toplumlarda hukuk, temelde, egemen sınıfların yasalaşmış iradesi ve emekçi sınıf ve tabakalar üzerinde bir baskı aracıdır. Emekçi sınıf ve tabakaların tarih boyunca sömürü düzenine karşı verdikleri –çoğu kez kanlı- mücadeleler sonunda kazanılan hak ve özgürlükler bir savaşım aracı olarak önemli olmakla birlikte, bu, hukukun değinilen temel karakterini değiştirmez".[85]

Bir dönem, mühendislerin ve mimarların odalar olarak örgütlenmesini ilgili dönemin politikaları açısından uygun gören siyasi irade, mühendislerin - mimarların toplumsal mücadele içinde yer almalarına koşut olarak TMMOB'nin gelişme çizgisini kendi çıkarlarına aykırı bulmuş, örgütü tasfiye etmek için girişimlerde bulunmuş, sonunda da bir dizi yasal düzenlemeyle örgütün etkinliklerini ve çalışmalarını kısıtlamaya çalışmıştır.

Örgütümüzün bu kısıtlamalardan doğrudan ve dolaylı olarak etkilenmiş olması doğaldır. Ancak, TMMOB'nin ve Odalarımızın mücadelesi, yasal düzenlemelerdeki kısıtlamalara karşın, emekçi sınıfların mücadelesi ile birlikte yükselmiştir. 1970'lerde oluşturulan il koordinasyon kurulları ve işyeri temsilcilikleri, teknik eleman boykotu, sendikalarla, meslek örgütleriyle ortak çalışmalar, DGM'ye hayır mitingleri, 1 Mayıslara katılım, vb. bunların sadece birkaç örneğidir.

Bilimde ve teknolojideki gelişmeler ve sonuçları da mesleğimizi derinden etkilemektedir. Esnek üretim teknolojileri, üzerinde çalıştığımız konuların çok disiplinli ve disiplinler arası bir nitelik kazanması, mesleki etkinliklerin araştırma-geliştirmede ve tasarımda yoğunlaşması, vb. gelişmeler; bu gelişmelerle ülkemizde uygulanan politikaların birleşmesi sonucunda artan işsizlik ve meslek dışı çalışma, üyeleşme oranlarındaki düşüş, vb. hususlar, örgütümüzün yapısını etkileyecek durumlardır.

Ama, bunlardan daha önemlisi, iktidar sınıflarının politikalarıdır.

Günümüzde, sermaye sınıflarının sınırsız egemenliğini "piyasaların düzenleyiciliği" olarak sunan ve savunan iktidarlar, emekçi sınıfların her ne ad altında olursa olsun güçlü örgütler kurmasına karşıdırlar; bu nedenle de, bu örgütlerin gücünü sınırlamaya, yaygınlaşmasını ve özellikle de sınıfsal bir nitelik kazanmasını engellemeye çalışmaktadırlar.

Bu sınırsız ve kurasız egemenlik arayışı, mesleklerle ilgili düzenlenmelerin de bütünüyle "piyasaya" bırakılmasını, meslek örgütlerinin ise "dar anlamda meslek örgütü" olmasını ve sermayeye koşulsuz bağlılığını sağlamaya çalışmaktadır. Öte yandan, bu sınıflar açısından sosyal devletin tasfiyesi söz konusu olduğuna göre, "kamu yararı" kavramını çağrıştıran örgütlenmelerin de etkisizleştirilmesi gerekmektedir. Buradaki en önemli araçlardan birisi, bu tür örgütlenmelerin "uzmanlık" esasına göre sermayeye bağımlı örgütler haline gelmesi talebidir.

Öte yandan, emperyalist sistemin merkez ülkelerinin hizmetlerin serbest dolaşımı ve Avrupa Birliğinin kişilerin serbest dolaşımı çerçevesinde gündeme getirdikleri talepler de, örgütlerimiz üzerinde yeni girişimleri, yeni kısıtlama çabalarını gündeme getirecektir.

[85] Halit Çelenk, 12 Mart Hukuku, Yeni Ülke, 1978, sayı 3, s. 87.

Özetle, uluslararası tekelci sermayenin ve onların yerli ortaklarının temsilcisi durumunda olan siyasi iktidarlar, bu sınıfların taleplerini yasal düzenlemelere dönüştürmek için çaba harcayacaklar, emekçi sınıflar da kazanılmış haklarını genişletmeye çalışacaklardır. Bu mücadele, gücünü, emekçi halkın bir parçası olan mühendis ve mimarlardan, onların emekçi sınıfların diğer bileşenleriyle dayanışmasından ve ortak mücadelesinden alan örgütümüzün de sürekli gündem maddesidir.

TMMOB'nin asıl öyküsü ve asıl tarihi de, mühendislerin ve mimarların, kendi çıkarlarının sınıfsal niteliğini kavramalarının öyküsüdür, tarihidir.

BELGELER

I. BÖLÜM:

Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki Yasalar

1035 Sayılı
Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun

Yasa Metni*

1035 Sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun

(Resmi Ceride ile neşir ve ilanı: 31/V/1927 – Sayı: 598)

BİRİNCİ MADDE – Aşağıdaki ruhsatnameleri haiz olmayanlar Türkiye Cumhuriyeti dahilinde mühendislik ve mimarlık unvan ve salahiyetiyle icrayi sanat edemezler.

A.Yüksek mühendislik ve mimarlık gösteren Türk mekteblerinden verilen diplomalar,

B.Türk mühendis ve mimar yüksek mekteblerinden diploma alanlar derecesinde malûmata malik bulundukları bilimtihan sabit olanlarla ecnebi mühendis ve mimar yüksek mekteblerinin diplomalarını haiz bulunanlara verilecek ruhsatnameler,

İKİNCİ MADDE – Birinci maddenin (B) fıkrasında zikredilen ruhsatnamelerin usulü itası alakadar vekaletlerle bilmüzakere Nafia vekaletine tanzim ve İcra Vekilleri Heyetince tasdik edilecek talimatname ile tayin olunur.

ÜÇÜNCÜ MADDE – Zikrolunan diploma ve ruhsatnameyi haiz olmayanlar resmi ve hususi devair ve müessesatta mühendis veya mimar sıfatile istihdam olunamaz ve bu unvanlarla imza vazedemezler.

DÖRDÜNCÜ MADDE – İşbu kanun 1928 senesi haziranı ibtidasından itibaren meridir.

BEŞİNCİ MADDE – İşbu kanun ahkamının icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

19 Mayıs 1927

Cumhuriyet Riyasetine Tebliği	*: 21 – V – 1927 tarih ve 2/647 No. lu tezkere ile*		
Berayi neşir ve ilan kanunun Başvekalete Tebliğ Edildiğini Müşir Cumhuriyet Riyasetinden Mevrud Tezkerenin Tarih ve Numarası	*:*	*23 – V 1927 ve 4 / 202*	
Müzakeratı İhtiva Eden Zabıt Ceridelerinin Cild ve Sayıfası	*:*	*Cild*	*Sayıfa*
		31	*327*
		32	*3, 32, 67, 122*
İşbu Kanunun Alâkadar Olduğu Diğer Kanunların Numarası	*:*		

* T.B.M.M. Kavanin Mecmuası, Devre: II, İçtima: 4, Cild: 5, s. 182.

Yasa Teklifi, Komisyon Raporu ve Görüşme Tutanakları

DEVRE: II CİLT: 32 İÇTİMA SENESİ: IV

T.B.M.M.

ZABIT CERİDESİ

Altmış Altıncı İçtima
12 . 5. 1927 Perşembe

REİS:

Efendim, ruznamenin 11 nci maddesindeki teklifi kanuninin birinci müzakeresine başlıyoruz.

11. Çorum mebusu Ziya ve Aydın Mebusu Mithat Beylerin Mühendislik ve Mimarlık Hakkında (2/647) Numaralı Teklifi Kanunisi ve Nafia Encümeni Mazbatası

REİS: Okunacaktır.

Çorum mebusu Ziya ve Aydın Mebusu Mithat Beylerin Mühendislik ve Mimarlık Hakkında (2/647) Numaralı Teklifi Kanunisi ve Nafia Encümeni Mazbatası

28.4.1927

Mühendislik ve Mimarlık Kanunu Esbabı Mucibe Layihası
Riyaseti Celileye

Mühendislik ve mimarlık uzun ve çetin tahsil ve tetebbüat [inceleme, araştırma] ve tecrübelerle istihsal edilen ve bir kudreti ilmiyeyi ifade eden mesleklerin ön sırasındadır. Bilhassa sıhhati umumiye, iktisat ve müdafaai memleket mesailinde [meselelerinde] ehemmiyetleri bariz ve rolleri mühimdir. Fakat bu ehemmiyetin tam manasiyle tebarüzü [ortaya çıkması] ve hakkiyle rol ifası ancak hakiki meslek adamları tarafından temin olunabilir. Son zamanlarda hicbir sıfat ve salahiyeti olmadığı halde mühendis ve mimar ismini taşıyanların türediğini ve bunların katiyen başaramayacakları işlere giriştikleri ve neticeden gerek eşhası hususiye [özel kişilerin] ve gerekse müesesatı resmiyenin [resmi kuruluşların] ekseriya pek feci surette ızrar edildikleri görülmektedir. İşbu layihanın kabulü bu gibi türedilerin meydan almasına mani olacak ve hakiki mühendis ve mimarların itibar ve rağbetinin çoğalmasına ve memleketimizde birçok fedakarlıklarla tesis ve idame edilen meslek mekteplerinin hukuk ve haysiyetinin tanınmasına ve kıymet ve ehemmiyetlerinin artmasına ve binnetice hayat ve servetimizin sağlam ve müsmir [sonuç verecek] şekillerde idame [devamına] ve istismarına [yararlanılmasına] hizmet edilmiş olacaktır.

Menafii umumiyeyi siyaneten [genel çıkarları korumak üzere] her meslek erbabı kanuni bazı kuyud ile takyit edilmiş [kayıtlara tabi tutulmuş] olduğu halde menafii âmme [kamu çıkarları] ile en azami ve yakından teması olan ve her nasılsa şimdiye kadar kuyudatı kanuniyeden azade [yasal kayıtlardan yoksun] bırakılmış olan mühendis ve mimarların da şimdilik işbu layihada derpiş edilen [gözönünde bulundurulan] takyidata tabi tutulması pek mühim faydalar istihsalinin temin edeceği mülahaza edilmiş olduğundan işbu layiha tanzim kılınmıştır.

Çorum Mebusu, Ziya

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Nafıa Encümeni
Adet
Karar No : 13
Kayıt No : 2/647

4.5.1927

Nafıa Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileye

Çorum Mebusu Mühendis Ziya ve Aydın Mebusu Mühendis Mithat Beylerin mühendis ve mimarlık hakkındaki teklifi kanunileri encümenimizce Nafıa Vekili Behiç Beyin huzurlariyle tetkik ve müzakere olundu.

Milletlerin mikyası temeddünlerinin *[uygarlaşma ölçütlerinin]* en mühim ve bariz alametlerinden olan inşaat ve imalat hususunda genç Türk Cumhuriyetinin inkişaf ve terakkisi bihakkin iftihar olunacak bir raddeye vasıl olmuştur. Memleketin en uzak köşelerine kadar imalat ve inşa ruhunun nüfuz eylemesinden bilistafade yerli ve yabancı birçok kimseler mühendis ve mimarlık gibi uzun ve yorucu tetkik ve tetebbua *[araştırmaya]* muhtaç mesleklerin namlarını kendilerine izafetle büyük ve cesim inşaatı deruhte ettikleri *[üstlendikleri]* ve yaptıkları işlerin ise ekseriya müessif surette neticelendiği görülmekte olmasından dolayı doktorluk ve avukatlık ve sair mesleklerde olduğu gibi mühendis ve mimarlık işlerinin de mesleği üzerinde uğraşmış ve meleke peyda etmiş ehillere tevdii zamanı gelmiş olduğuna encümenimiz bihakkin kanaat peyda ettiğinden teklifi kanuniyi tasvip etmiş ve yalnız tarzı tahrire *[yazılış şekline]* ait cüzi bazı tadilat icra ve dördüncü madde münderecatı Türk Ceza Kanuniyle hal ve temin edilmiş bulunmasından tayyedilmiş *[düzenlenmiş]* olmakla Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur efendim.

Nafıa Encümeni Reisi, Çorum, Mühendis Ziya
Mazbata Muharriri, Aydın, Mühendis Mithat
Katip, Ordu, Recai

Azalar: Edirne, Mühendis Hüseyin Rıfkı; Kayseri, Ahmet Hilmi; Çankırı, Rifat.

Çorum Mebusu Ziya ve Aydın Mebusu Mithat Beylerin Teklifi Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun

Madde 1.- Türkiye Cumhuriyeti dahilinde mühendislik ve mimarlık unvan ve salahiyetiyle icrayı sanat etmek hakkı aşağıdaki ruhsatnameleri haiz olanlara aittir:

A)- Mühendis ve Mimar yüksek mekteplerinin diplomaları,

B)- Mühendis ve Mimar yüksek mekteplerinden diploma alanlar derecesinde malûmata malik bulundukları bilimtihan sabit olanlarla ecnebi mühendis ve Mimar yüksek mekteplerinin diplomalarını haiz bulunanlara verilecek ruhsatnameler.

Madde 2.- Birinci maddenin (B) fıkrasında zikredilen ruhsatnamelerin usulü itası Nafıa Vekaletince tanzim ve İcra Vekilleri Heyetince tasdik edilecek talimatname ile tayin olunur.

Madde 3.- Zikrolunan diploma ve ruhsatnameyi haiz olmayanlar resmi ve hususi devair ve müessesatta mühendis veya mimar sıfatiyle istihdam olunamaz ve bu unvanlarla imza vazedemezler.

Madde 4.- İşbu kanun hilafına hareket edenler Ceza Kanununun ahkamına tevkifan tecziye olunur.

Madde 5.- İşbu kanun ahkamının icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Nafıa Encümeninin Tadili Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun

Madde 1.- Aşağıda ruhsatnameleri haiz olmayanlar Türkiye Cumhuriyeti dahilinde mühendislik ve mimarlık unvan ve salahiyetiyle icrayı sanat edemezler:

A)- Yüksek Mühendislik ve Mimarlık tahsilini gösteren Türk mekteplerinden verilen diplomalar,

B)- Türk Mühendis ve Mimar Yüksek mekteplerinden diploma alanlar derecesinde malumata malik bulundukları bilimtihan sabit olanlarla ecnebi Mühendis ve Mimar Yüksek Mekteplerinin diplomalarını haiz bulunanlara verilecek ruhsatnameler.

Madde 2.- Birinci maddenin (B) fıkrasında zikredilen ruhsatnamelerin usulü itası alakadar vekaletlerle bilmüzakere Nafıa Vekaletince tanzim ve İcra Vekilleri Heyetince tasdik edilecek talimatname ile tayin olunur.

Madde 3.- Zikrolunan diploma ve ruhsatnameyi haiz olmayanlar resmi ve hususi devair ve müessesatta mühendis veya mimar sıfatiyle istihdam olunamaz ve bu unvanlarla imza vazedemezler.

Madde 4.- İşbu kanun 1928 senesi Haziran ayı iptidasından itibaren meridir.

Madde 5.- İşbu kanun ahkamının icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

REİS: Efendim, heyeti umumiyesi hakkında mütalaa var mı? (Hayır sesleri) Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun

Madde 1.- Aşağıdaki ruhsatnameleri haiz olmayanlar Türkiye Cumhuriyeti dahilinde mühendislik ve mimarlık unvan ve selâhiyetiyle icrayı sanat edemezler.

A)-Yüksek Mühendislik ve Mimarlık tahsilini gösteren Türk mekteplerinden verilen diplomalar,

B)- Türk Mühendis ve Mimar Yüksek Mekteplerinden diploma alanlar derecesinde malûmata malik bulundukları bilimtihan sabit olanlarla ecnebi Mühendis ve Mimar Yüksek Mekteplerinin diplomalarını haiz bulunanlara verilecek ruhsatnameler.

REİS: Mütalaa var mı efendim? (Hayır sesleri) Maddeyi aynen reye arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul olunmuştur.

Madde 2.- Birinci maddenin (B) fıkrasında zikredilen ruhsatnamelerin usulü itası alakadar vekaletlerle bilmüzakere Nafıa Vekaletince tanzim ve İcra Vekilleri Heyetince tasdik edilecek talimatname ile tayin olunur.

REİS: Efendim, mütalaa yoktur. Maddeyi aynen reye arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul olunmuştur.

Madde 3.- Zikrolunan diploma ve ruhsatnameyi haiz olmayanlar, resmi ve hususi devair ve müessesatta Mühendis veya Mimar sıfatiyle istihdam olunamaz ve bu unvanlarla imza vazedemezler.

REİS: Efendim, mütalaa yoktur. Maddeyi aynen reye arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul olunmuştur.

Madde 4.- İşbu kanun 1928 senesi Haziran iptidasından itibaren meridir.

REİS: Efendim maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın...

Kabul etmeyenler el kaldırsın...

Kabul olunmuştur.

Madde 5.- İşbu kanunun ahkamının icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

REİS: Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın...

Kabul etmeyenler el kaldırsın...

Kabul olunmuştur.

Teklifi kanuninin ikinci müzakeresine geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul olunmuştur.

Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki 1035 Sayılı Kanuna Ek Kanun

Yasa Metni*

Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki 1035 Sayılı Kanuna Ek Kanun
(Resmi Gazete ile neşir ve ilanı: 23 / XII / 1936 – Sayı:3489)

No : 3077 Kabul Tarihi : 11.12.1936

BİRİNCİ MADDE: Mühendislik ve mimarlık hakkındaki 19 mayıs 1927 tarih ve 1035 sayılı kanunun birinci maddesinde yazılı diploma ve ruhsatnameyi haiz olan mühendis ve mimarlara (Yüksek mühendis) ve (Yüksek mimar) ve Teknik okulu ile buna muadeleti salahiyetli makamlarca kabul olunan ecnebi teknik okullarından mezun olan mühendislere de sadece (Mühendis) unvanı verilir.

İKİNCİ MADDE: Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE: Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

13 kanûnevvel 1936I

Cumhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası	:12. 12 .1936 ve 1 / 599	
Bu kanunun neşir ve ilanının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cumhur Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası	:13–XII 1936 ve 4 / 973	
Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cild ve sayfa numaraları	: Cild	Sayıfa
	12	120, 251
	13	29
	14	2,17,:18,52 :53

* T.B.M.M. Kavanin Mecmuası, Devre: V, İçtima: 2, Cild: 17, s. 103

Yasa Tasarısı ve Komisyon Raporu*

S. Sayısı:285

Mühendis ve Mimarlık Hakkındaki Kanuna Ek Kanun Layihası ve Nafıa Encümeni Mazbatası (1/599)

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

T.C.

Başvekalet

Kararlar Müdürlüğü

Sayı : 6 / 1965 8 – VI – 1936

1035 sayılı kanuna ek olarak Nafıa vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 19 – V – 1936 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun layihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil
İ. İnönü

1035 Sayılı Kanuna Ek Kanunun Esbabı Mucibe Layihası

Teknik okulu mezunlarına mühendis unvanı verileceği cihetle 1035 sayılı kanunun birinci ve üçüncü maddelerinde yazılı mühendis ve mimar kelimesinden evvel (diploma) kelimesinin ilavesi lüzumlu görülmüş olduğundan bunun için teklif edilen 1035 sayılı kanuna ek esbabı mucibe layihası tanzim kılındı.

Nafıa Encümeni Mazbatası

T.B.M.M.

Nafıa encümeni

Karar No. 18

Esas No. 1/599 9 – VI – 1936

Yüksek Reisliğe

1035 numaralı kanuna ek olarak Nafıa vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 19 - V -1936 içtimaında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun layihası ve esbabı mucibe mazbatası davet olunan hususi memuru hazır olduğu halde tetkik ve müzakere edildi.

Teknik okulu tesis edildikten sonra bu müessese mezunlarına mühendis ünvanı verileceğinden Yüksek mühendis mektebi mezunlarının bunlardan tefriki için 1035 numaralı kanunun birinci ve üçüncü maddelerinde yazılı mühendis ve mimar kelimesinden evvel "Diploma" kelimesinin ilavesi lüzumlu görülmüştür.

* T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre:V, İçtima:2, Cild:14, On birinci inikad, 4.XII.1936, S. Sayısı: 285

Buna nazaran hazırlanan layiha encümenimizce de muvafık görülmüş olmakla Umumi Heyetin tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Nafıa E. Reisi, Erzincan, A. S. İlter

M. M., Kayseri, A. H. Kalaç

Katip, Manisa, Osman

Azalar: Afyon, C. Akçın; Afyon, M. Gönenç; Elaziz, F. Z. Çiyiltepe; Eskişehir, A. Özdemir; İçel, Z. Mutlu; İçel, H. Saydam; İzmir, S. Epikmen; Isparta, H. Özdamar; Kars, B. T. Öngören; Kastamonu, S. Erkman; Kastamonu, V. İzbudak; Samsun, Dr. A. Sirel.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1035 numaralı kanuna ek kanun layihası

MADDE 1- Yüksek Mühendis mektebinden diploma alan mühendislere (Diplom mühendis) ve Teknik okulundan diploma alan mühendislere sadece mühendis unvanı verilir.

MADDE 2- 1035 numaralı kanunun birinci maddesindeki mühendis ve mimarlık kelimelerinden evvel (Diplom) kelimesi ilave edilmiştir.

MADDE 3- 1035 numaralı kanunun üçüncü maddesindeki mühendis veya mimar kelimelerinden evvel (Diplom) kelimesi ilave edilmiştir.

MADDE 4 - Bu kanun neşri tarihinden itibaren muteberdir.

MADDE 5 -Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

19 –V –1936

Bş. V.	Ad. V.	M.M.V.
İ. İnönü	Ş. Saraçoğlu	K. Özalp
Da. V.	Ha. V.V.	Mal. V.
Ş. Kaya		F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
S. Arıkan	A. Çetinkaya	C. Bayar
S.İ.M.V.	G.İ.V.	Zr. V.
Dr. R. Saydam	Rana Tarhan	Muhlis Erkmen

Görüşme Tutanakları

DEVRE: V CİLD:14 İÇTİMA:2

T.B.M.M.

ZABIT CERİDESİ

On birinci inikad

4 - XII - 1936 Cuma

5- Mühendislik ve mimarlık hakkındaki kanuna ek kanun layihası ve Nafıa ve Bütçe encümenleri mazbataları

BAŞKAN – Kanunun heyeti umumiyesi hakkında mütalea var mı?

Maddelere geçilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki 1035 Sayılı Kanuna Ek Kanun

MADDE 1 - Mühendislik ve mimarlık hakkındaki 19 mayıs 1927 tarih ve 1035 sayılı kanunun birinci maddesinde yazılı diploma ve ruhsatnameyi haiz olan mühendis ve mimarlara (Diplom mühendis) ve (Diplom mimar) ve teknik okulu ile buna muadeleti salahiyetli makamlarca kabul olunan ecnebi teknik okullarından mezun olan mühendislere de sadece (Mühendis) ünvanı verilir.

BAŞKAN – Madde hakkında mütalea var mı?

MİTAT AYDIN (Trabzon) – Kanunun heyeti umumiyesi hakkında değil, yalnız (Diplom) kelimesi üzerinde söz söyleyeceğim. (Diplom enjeniör) diye Almanlarda bir tabir vardır. Bunu biz de aynen kabul ediyoruz. Bunun yarısı almanca, yarısı türkçe oluyor. Bunun yerine (Diplomalı) dersek daha iyi olur. Yalnız, bunda da bir mahzur variddir. Mühendislerin yarısı diplomalı, yarısı diplomasız gibi yani bundan evvel mektebden çıkanlar diplomasız, yeni çıkanlar diplomalı gibi anlaşılır. Bunun en iyisi (Yüksek Mühendis), (Mühendis) demek iyi olur.

İkinci bir mesele de: Kanunun heyeti umumiyesine aiddir. Mühendisliğe aid lehte, aleyhte bir çok kanunlar yapılmıştır. O kanunların içinde bunlara aid hükümler vardır. Şimdi müzakere ettiğimiz kanunda yalnız 1035 numaralı kanun mevzubahistir. Bu kanun kimlere mimar, kimlere mühendis denileceğini tesbit eden kanundur. Halbuki başka bir çok kanunlarda da mühendis kelimesi geçmiştir. Oradaki mühendis tabirlerinin değiştirilmesi için de elimizde kanuna yeni bir madde veya hüküm konması lazımdır.

BÜTÇE E.M.M. SIRRI DAY (Trabzon) – Hangi madde?

MİTAT AYDIN (Devamla) – Mühendis tabirinin geçen bütün kanunlarda da değiştirilmesi hakkında bir madde lazımdır.

BÜTÇE E.M.M. SIRRI DAY (Trabzon) – Bu kanun meclise şu maksadla sevkedilmiştir: Evvelce memleketimizde bir (Yüksek mühendis mektebi) vardı, bir de (Fen mektebi)

mevcuddu. Şimdi (Fen mektebi) ni kaldırıyorlar, yerine (Teknik okulu) kuruyorlar. Bunun hakkında ayrı bir layiha takdim edilmiştir.

Gerek Teknik okulundan, gerek Yüksek mühendis mektebinden çıkanların her ikisi de mühendislik yapacaklar. Fakat birisi kanun dairesinde mahdud işlerle, diğeri daha yüksek işlerle uğraşacaklardır. Şimdiye kadar (Mühendis) 1035 numaralı kanunun tayin ettiği evsaftaki zevata itlâk olunuyordu. Bunun haricinde diğerlerine mühendis demek salahiyetini veren bir kanun yoktur. Binaenaleyh bunlara (Yüksek mühendis) veya (Diplomalı Mühendis) veya (Diplom mühendis) ünvanlarını vererek, alelade mezun olanlardan kendilerini ayırmak lazımdır. Bu itibarla Hükümet bu kanunu getirmiştir. Binaenaleyh mühendisi başkaca tarif etmeğe lüzum yoktur. 1035 numaralı kanun bunu tarif etmiştir. Bu kanundaki ünvanlara gelince, Bütçe encümeninde Hükümetin teklifi tetkik edildi. Diğer salahiyetli encümenlerden de sorduk. Bu diplom tabirini nereden aldınız? Bunlar, bu tabirleri diğer ecnebi memleketlerden olduğu gibi alıyoruz, Almanya'da da bu (Diplom) tabiri (Yüksek mühendis) demektir, dediler. Bizde iştirak ettik. Esasen bunlar tekniğe aid şeylerdir. Yüksek heyetiniz kabul ederse bu teklif kalır. Yoksa başka bir tabir bulunur.

NAFIA V. ALİ ÇETİN KAYA (Afyon Karahisar) –Arkadaşın teklifi Yüksek mühendisin derecesini tefrik etmektedir. Arkadaşlarla mutabık kalıyoruz, bu suretle kabul edebiliriz, daha vazih olur. (Yüksek mühendis) ve (Yüksek mimar) diye tashih edebiliriz.

BAŞKAN – Encümen iştirak ediyor mu?

BÜTÇE En. M.M. SIRRI DAY (Trabzon) – İştirak ediyor.

BAŞKAN – (Yüksek mühendis), (Yüksek mimar) diye tashih edildi.

Başka mutalea var mı? Maddeyi bu tashihle reyinize arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2 - Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

BAŞKAN – Mütalea var mı? Maddeyi kabul edenler.....Etmiyenler.....Kabul edilmiştir.

MADDE 3 - Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Memurdur.

BAŞKAN - Mütalea var mı? Maddeyi kabul edenler.....Etmiyenler.....Kabul edilmiştir.

Layihanın ikinci müzakeresi müddeti zarfında yapılacaktır.

[Kanunun 2 nci görüşmesi 11.12.1936 Cuma günü yapılmış, ilk görüşme metni tartışmasız kabul edilmiştir. Bu görüşmeler TBMM Zabıt Ceridesi, Devre:5, Cild: 14, İçtima: 2, Ondördüncü İnikad, sayfa 52 - 53 arasındadır.]

3458 Sayılı

Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun

Yasa Metni*

Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun
(Resmi Gazete ile neşir ve ilanı : 28/VI/1938-Sayı: 3945)

No.3458 Kabul tarihi 17-VI-1938

BİRİNCİ MADDE - Türkiye Cumhuriyeti hudutları dahilinde mühendislik ve mimarlık unvan ve selahiyeti ile sanat icra etmek isteyenlerin aşağıda yazılı vesikalardan birini haiz olmaları şarttır:

a) Mühendislik veya mimarlık tahsilini gösteren Türk yüksek mekteplerinden verilen diplomalar;

b) Proğramlarının yüksek mühendis veya mimar mektepleri programlarına muadil olduğu kabul edilen bir ecnebi yüksek mühendis veya yüksek mimar mektebinden diploma almış olanlara usulüne tevfikan verilecek ruhsatnameler;

c) Türk Teknik okulu mühendis kısmı ile programlarının buna muadil olduğu kabul edilen memleket dahilindeki diğer mühendis veya mimar mekteplerinden verilen diplomalar;

d) Programlarının Türk Teknik okulu mühendis kısmı programlarına muadil olduğu kabul olunan bir ecnebi mühendis veya mimar mektebinden diploma almış olanlara usulüne tevfikan verilecek ruhsatnameler.

İKİNCİ MADDE - Yukarıki maddenin (b) ve (d) fıkralarında yazılı ecnebi memleketlerden mezun olanlara ruhsatname verebilmek için çıktıkları mektebin asli talebesi olarak tahsil dereceleri geçirmiş ve mektebin bütün tedrisatını muntazaman ve filen takip etmiş ve mektebde cari usullere göre geçirilmesi lazım gelen bütün imtihanları bitirmiş bulunmaları şarttır.

ÜÇÜNCÜ MADDE - Birinci maddenin (a) ve (b) fıkralarında yazılı vesikaları haiz bulunanlara (Yüksek mühendis) veya (Yüksek mimar) ve (c) ve (d) fıkralarında yazılı vesikaları haiz bulunanlara da (Mühendis) veya (Mimar) unvanı verilir. Bu unvanlar diploma veya ruhsatnamelere de ders olunur.

DÖRDÜNCÜ MADDE - Mühendislik veya mimarlık tahsilini gösteren Türk veya ecnebi yüksek mekteplerinde cari usullere göre doktora imtihanı vererek buna mahsus diplomayı almış olanlar doktor mühendis unvanını taşırlar.

BEŞİNCİ MADDE - Programları Türk yüksek mühendis veya yüksek mimar programlarından dun [altta] ve Teknik okulu programlarından yüksek olan ve fakat bulunduğu memleketçe yüksek mekteplerden sayılan bir mühendis veya mimar mektebini 2 nci madde yazılı şartlar dairesinde bitirmek sureti ile diploma almış olanlara (Mühendis) veya (Mimar) şahadetnamesi verilir.

Geçen fıkrada yazılı mekteplerden mezun olanlar yüksek mühendis veya yüksek mimar ruhsatnamesi almak istedikleri takdirde yüksek mühendis veya yüksek mimar mektebinin alakalı ihtisas şubeleri ders programları mucibince okumadıkları derslerin imtihanlarını muvaffakıyetle geçirmiş olmaları şarttır.

*T.B.M.M. Kavanin Mecmuası, Devre: V - İçtima: 3, Cild: 18, s. 876-877

ALTINCI MADDE - Bu kanunda yazılı ruhsatnamenin verilmesi ve mektep programları muadeletlerinin tedkiki ve bu işlerle uğraşacak heyetin teşkili usulleri ve ruhsatnamelerden alınacak harç miktarları alakalı vekaletlerin mütaleaları alınarak Nafıa vekaletince hazırlanacak bir nizamname ile tespit olunur.

YEDİNCİ MADDE - Birinci madde zikrolunan diploma veya ruhsatnamelerden birini haiz olmayanlar Türkiye'de mühendis veya mimar unvanı ile istihdam olunamazlar ve bu imzalarla sanat icra edemezler ve bu unvanları kullanarak rey veremezler ve imza da koyamazlar.

SEKİZİNCİ MADDE -Yukarıdaki madde hükümlerine aykırı harekette bulunanlar 50 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası ile ve tekerrürü halinde para cezası ile beraber ayrıca bir aydan üç aya kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Birinci maddede yazılı diploma ve ruhsatnameyi haiz olmayanları bu vesikaları haiz olanlara mahsus unvan ve salahiyetle işlerinde kullanan kimselerle hükmi şahsiyetlerin mümessilleri de ayni suretle cezaya mahkûm edilirler.

DOKUZUNCU MADDE - Devlet daire ve müesseseler ile belediye hizmetlerinde bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis, mimar ve fen memurları çalışma saatleri dışında bile olsa ücretli veya ücretsiz hususi surette sanatlarını icra edemezler. Ancak serbest meslek erbabı bulunmayan ve mahalli belediye veya nafıa idarelerinin müracaatı ve en büyük mülkiye amirinin muvafakat ile zaruret bulunduğu tahakkuk eden yerlerde tasdik ve murakabesi kendilerine veya mensup oldukları mahalli idarelere ait olmayan memleketin ümranile alakalı hususi mesleki işleri devamlı olmamak ve hariçte bir yazıhane açmamak ve asıl vazifelerinin çalışma saatleri dışında yapmak şartı ile birinci fıkrada yazılı memurlar iş kabul edebilirler.

Profesörlük, öğretmenlik ve doçentlik birinci fıkrada yazılı memnuiyet hükmünden müstesnadır.

ONUNCU MADDE -1035 ve 3077 sayılı kanunlar ilga edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE - 3077 sayılı kanunun neşrinden evvel 1035 sayılı kanuna göre mühendis veya mimar unvanı ile verilmiş olan diplomalarla ruhsatnameler, yüksek mühendis veya yüksek mimarlık unvanı ile verilecek ruhsatnameler hükmünde olup bu kanunun neşrinden itibaren en çok altı ay içinde bu mühendis ve mimarlar diploma ve ruhsatnamelerini yeni unvanlarına göre değiştirmek mecburiyetindedirler.

ON BİRİNCİ MADDE - Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

ON İKİNCİ MADDE - Bu kanun hükümlerinin icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

23 Haziran 1938

Cümhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası	*:18-VI-1938 ve 1 / 1041*	
Bu kanunun neşir ve ilanının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cumhur Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası	*:23-VI-1938 ve 4 / 488*	
Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cild ve sayfa numaraları	*: Cild*	*Sayıfa*
	25	*66*
	26	*36, 64:67, 188:189*

Yasa Tasarısı ve Komisyon Raporları

T.B.M.M.
ZABIT CERİDESİ
S. SAYISI: 236

Mühendis ve Mimarlık Hakkında Kanun Layihası ve Nafıa ve Adliye Encümenleri Mazbataları (1/1041)

T.C. 12.V.1938
Başvekalet
Kararlar Müdürlüğü
Sayı: 6/2017

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Mühendislik ve mimarlık hakkında Nafıa vekilince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 5-V-1938 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun layihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil
C. Bayar

Sıhhat ve İçtimai muavenet vekilliği sicil ve memurlar müdürlüğü sözlü 45 / 7009 sayılı ve 1-IV – 1938 tezkere suretidir.
Nafıa vekilliğine

Karşılık: 19 – III – 1938 tarih ve 2206/4013 zat işleri sayılı tezkerelerine:

Mühendislik ve mimarlık hakkındaki kanun layihasile mühendis ve teknik okulları mezunlarının mecburi hizmetlerine dair hazırlanan kanun layihasına esas itibari ile bir mütaleamız yoksa da mühendislik ve mimarlık hakkındaki kanun layihasına (Türk veya ecnebi yüksek mühendis veya mimar mekteplerinde cari usullere göre doktora imtihanı vererek buna mahsus diplomayı almış olanlar doktor unvanını da taşırlar) diye yazılan dördüncü maddesine küçük bir ilave yapılması muvafık olacağı mütalea kılınmaktadır. Usulü dairesinde doktora imtihanı geçirenlerin doktor unvanını kullanması doğru ise de diğer serbest mesleklerden hukuk ve ziraat doktorası verenlere de ziraat doktoru, hukuk doktoru unvanını taşıdıklarından mühendislerimiz için de münasip bir isim bulunarak ayırd edilmesinin teminini ve 3017 sayılı vekaletimiz teşkilat kanununun 23.üncü maddesinde mezkûr Hıfzısıhha mektebinde sıhhi mühendislerin kurs göreceklerinin de layiha ilavesine müsaadelerini saygılarımla rica ederim.

Mühendislik ve mimarlık hakkındaki kanun layihasının esbabı mucibesi

1035 sayılı mühendislik ve mimarlık kanunu bugünkü ihtiyaçları karşılayamayacak derecede eskimiş ve 3074 sayılı kanunla Nafıa fen mektebinin mühendis yetiştirecek teknik okuluna kalbedilmesi üzerine yüksek mühendislerle mühendislerin vaziyetlerinin tayini zaruri görülmüş ve esasen geçen sene 3077 sayılı kanunun müzakeresi sırasında Büyük

Millet Meclisinde esaslı bir mühendislik kanunu ihzarı hakkında arzu izhar buyurlmuş olduğundan bu kanun arz ve teklif edilmiştir.

1035 numaralı kanunun bugüne kadar geçen on bir sene zarfında yapılan tecrübe neticesinde eski kanunda mevcut olup mahsurlarını gördüğümüz bazı hükümler çıkarılmış ve faydalı gördüğümüz bazı yeni hükümler de kanuna ilave edilmiştir.

Bilhassa yeni kanun muntazam bir mühendislik tahsili görmeden imtihanla mühendis olmak imkanlarının ortadan kaldırmış ve mühendislik ve mimarlık unvanlarını ve bu sıfatı taşımağa salahiyetli fen erbabını himaye eden müeyyideleri koymuş ve bilhassa yüksek mühendis ve yüksek mimar mekteplerinden neşet etmeyip bu mekteplere muadil olmayan ecnebi yüksek mühendis mekteplerinden mezun olanların yüksek mühendis ve yüksek mimar unvanlarını alabilmelerini bazı tekayyüdata tabi tutmuştur.

Memurin kanununun 8. maddesi memurların ticaret ve sanatla iştigal etmelerini menetmektedir. Ancak bugünkü mühendislerimizin yekûnü memleket dahilindeki resmi ve hususi umran ihtiyaçlarını karşılayamayacak kadar azdır. Nafıa vekaleti her gün gittikçe çoğalan bu ihtiyaçlara cevap vermek zaruretini duyduğundan tabiplerde olduğu gibi bazı kayid ve şartlar altında Devlet ve belediye hizmetlerinde bulunan fen erbabına memleketin umranile alakadar mesleki faaliyetlerde bulunmaları zamanında izin vermek salahiyetini almak için bu kanuna bir madde ilave edilmiştir.

Kanun yüksek tasviplerine arz olunmuştur.

T.C 23 – V – 1938
Başvekalet
Kararlar Müdürlüğü
Sayı: 6/2167

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

13 – V – 1938 tarih ve 6/2017 sayılı tezkereye ektir:

Mühendislik ve mimarlık kanun layihası hakkında Maarif vekilliğinden yazılan 18 - V - 1938 tarih ve 1896 sayılı mütaleaname ile ilişiği kararın suretleri bağlı olarak sunulmuştur.

Layihanın müzakeresi sırasında nazarı itibara alınmasına Yüksek müsaadelerini rica ederim.

Başvekil
C. Bayar

Maarif vekilliği Yüksek Öğretim Genel Direktörlüğü sözlü 1896 sayılı ve 18 – V – 1938 tarih ve 1896 sayılı tezkere suretidir.

Başbakanlık Yüksek Orununa

Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanarak bir sureti bakanlığımıza gönderilen "Mühendis ve mimar hakkındaki" kanun projesi incelenerek Bakanlığımızı ilgilendiren noktalar hakkındaki düşüncelerimiz aşağıda arz olunmuştur:

1 – Bu hususta Akademi Mimarlık Bölümü Profesörler Meclisinin verdiği karar hulasası bağlı olarak sunulmuştur.

2 – Bu kanunun birinci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti dahilinde mühendislik ve mimarlık unvan ve salahiyeti ile sanat icra etmek isteyenlerin haiz olmaları lazım gelen şartlardan bahsedilirken: mühendislik veya mimarlık tahsilini gösteren "Türk Yüksek Mühendis veya mimar mekteplerinden verilen diplomalar" denilmektedir. Bu fıkradaki mimar mekteplerinden maksadın Güzel sanatlar Akademisi şüphesiz bulunduğundan ve müessese adının "Güzel sanatlar Akademisi mimarlık şubesi" diye tasrihi ve müteakip maddelerde de alakadar kısımlarda bu cihetin tashihi,

3 – Kanun layihasının 9.uncu maddesinin ilk fıkrası:

Devlet daire ve müesseseleri ile belediye hizmetlerinde bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis mimar ve fen memurları mesai saatleri haricinde bile olsa ücretli ve ücretsiz hususi surette sanatlarını icra edemezler" hükmünü ihtiva etmektedir.

Bu madde Bakanlığımıza bağlı güzel sanatlar akademisi mimari bölümünü yakından ilgilendirmektedir. Şöyle ki:

Akademi mimari bölüm nazari ve ameli derslerinin hemen hepsi mimar ve mühendisler tarafından okutulmaktadır. İşin bünyesine göre bazı muallimlere ihtisasları dahilinde haftada 2-3 saat ders verilmekte ve buna mukabil de 100 lira gibi az bir ücret tediye edilmektedir. Bu kadar az bir para ile bütün mesaisini Akademiye hasredecek bir tek mühendis veya mimar bulmak mümkün olamıyacağı gibi, az bir ders saati için bir mühendis veya mimarı tatmin edebilecek paranın da verilmesine imkan yoktur.

En çok dersi olan ve resen tedrisat atelyesi idare eden bir profesöre en çok 300 lira ücret verilmektedir. Bu para ile dışarıda mesai saatleri haricinde çalışmamayı teahhüd edecek tam ilmi ehliyeti haiz bir mimar veya mühendis bulmak mümkün olamayacaktır.

Bundan başka yüksek katınızca da bilindiği gibi her şeyden evvel tatbiki bir meslek olan mimarlıkta daimi tecrübe, ilerlemek ve yüksek mesleki bir seviyede kalmak ancak inşaat ve proje yapmakla mümkündür. Aksi takdirde çok ehliyetli genç hocalar farzı muhal olarak bu ücretlerle temin edilebilseler dahi, iki üç sene içinde tamamen nazari birer adam olarak kalacaklar ve derslerinden istifade edilmeyecek bir hale gelecektir.

Binaenaleyh bu iki maddenin yukarıda arzettiğimiz sebepler dolayısile tadiline ve akademi profesör ve muallimlerinin 9 uncu madde hükmünden istisna edilmelerine müsaade ve delalet buyurulmasını saygı ile dilerim.

Karar

1035 numaralı kanunun yerine kaim olmak, onun noksanlarını tamamlamak ve bilhassa yüksek mühendis ve yüksek mimarların hukukunu tayin ve tespit etmek maksadı ile hazırlanmış olan kanun projesi meclisimizde tedkik edilmiş ve neticede yeni yapılacak

kanunun bütün noksanları bertaraf ederek Avrupa memleketlerindeki yüksek mühendislik ve yüksek mimarlık kanunları kadar mütekamil olması endişesi ile yeni projede atideki hususat da temenniye şayan görülmüştür:

1 – Kanun projesinde yüksek mühendis ve yüksek mimarların salahiyetleri ve mesleki hukuku hakkında bir maddeye tesadüf edilememiştir. Mühendislik ve bilhassa mimarlığın bir sanat işi olması dolayısıyla mesleki ihtisaslarını kullanarak proje yapmak sureti ile hayatlarını kazanan büro sahibi mimarların ve mühendislerin ve Avrupa memleketlerinde olduğu gibi haklarını korumak lazımdır. Serbest çalışan meslek erbabı için yapılacak kanuni himayeler sayesinde memleketimizde birçok mühendis ve mimar büroları teşekkül edeceği gibi ihtisasları dahilinde bunların vücude getirecekleri mesai memleket kültürü ve mimarisi için büyük faideler temin edecektir.

Bu münasebetle serbest çalışan mimarları ve mühendisleri organize edecek olan (Mimar odaları) ve (Mühendis odaları) nizamnamelerini resmi mahiyete sokacak olan maddelerin kanuna ilavesi yerinde olur.

Bu maddenin şu suretle olması muvafıktır:

1- Yüksek mimarlığın mesleki tekamülü, içtimai ve iktisadi teşkilatı hakkında bu kanuna ek olan mimar odaları kanunu hükümleri cari olacaktır. Memlekette mimarlığın tahsil ve kültür cephesini tanzim ve tekamül ettirmek ve bunlar hakkında program, talimatname gibi ülkü ve sanata müteallik hususatı hazırlamak ve teklif etmek üzere mesleki teşekküllerden de bir yüksek mimarlık heyeti teşkil edecektir.

2 - Nafıa fen mektebinin teknikuma tahvilinden sonra memleketimizde (Mühendis) yetiştiren bir müessesenin meydana gelmesi ve ileride belki de bir (Mimar) okulu teşekkülü ihtimali olması dolayısıyla bunlarla Yüksek mühendis ve Yüksek mimarların yapacakları işlerde salahiyetlerini ayıran bir kayıt yoktur. Bu salahiyetleri kanun çerçevesi dahiline almak uzun olacağından yalnız salahiyetlerin ve ihtisasların alakadar vekaletler tarafından bir talimatnameye göre tayin ve tefrik edileceği hakkında bir maddenin ilavesi lazım gelmektedir.

3 - Kanun projesinde memleketimizde çalışacak mühendis ve mimarların tabiiyetleri hakkında bir kayıt mevcut değildir.

Küçük sanatların bile Türk tebasına tahsis edilmekte olduğu bir sırada ecnebilerin bila kaydı şart memleketimizde çalışmalarını tahdid etmek lazımdır. Ancak lüzum görülerek Devlet tarafından celbedilmiş mutahassısların kontrat müddetleri devamınca Türkiye'de icrayi sanat etmelerine müsaade edilmesi muvafık olacaktır.

4 - Kanun projesinde birinci maddenin (a) fıkrasında memleketimizde yüksek mimarlık ve yüksek mühendislik tahsili gösteren mekteplerin zikredilmesi muvafık olacaktır. Bu fıkra "Memleketimizde Yüksek mühendislik ve Yüksek mimarlık tahsillerini gösteren Yüksek Mühendis mektebinin (Yüksek mühendis) ve Güzel sanatlar Akademisinin (Yüksek mimar) diploması" şeklinde olmalıdır.

5 - Memleket dahilinde mevcut teknikumun mühendislik şubesinden başka hala ne bir mühendis ve ne de bir mimar mektebi mevcut olmadığı için kanun layihasında birinci maddesinin (c) fıkrasında zikredilen "Türk Teknik okulu Mühendis kısmı ile programlarının buna muadil olduğu kabul edilen memleket dahilindeki diğer mühendis veya mimar mekteplerinden verilen diplomalar" ibaresinin tayyedilmesi muvafık olacaktır.

6 - Kanun projesinde (IX) uncu madde olarak zikredilen memur meslek erbabının hariçte hususi mahiyette iş yapmalarının menine prensip itibari ile muzahir isek de mimarlığın bir güzel sanat şubesi olması dolayısıyla, bilhassa profesör, müşavir gibi haftanın yalnız bir kısmında resmi vazifede bulunan kimselerin lüzumlu olan mesleki tekamül ve inkişaflarına yardım edecek hususi proje ve tatbikatla meşgul olmaları elzem olduğundan bu gibilerin diğer memur mühendis ve mimarlardan tefriki lazım gelmektedir. Kanunla bu noktanın nazarı itibara alınması ve sanatlarını icra hususunun temini ve herhangi bir kayda tabi tutulmaması memleket sanat, teknik ve kültürü için elzemdir. Bu gibi kimselerin esasen adeden mahdud olması ve kendi sahalarında mutahassıs olmaları bir umumiyet teşkil etmiyecektir.

Komisyon Raporları
Nafıa Encümeni Mazbatası

T.B.M.M. 23 – V – 1938
Nafıa encümeni
Esas No :1/1041
Karar No:15

Yüksek Reisliğe

Mühendislik ve mimarlık hakkında Nafıa vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 5 – V – 1938 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun layihası Encümene davet olunan Hükümet mümessili hazır olduğu halde tedkik ve müzakere olundu. Şifahen de icap eden izahat alındı.

Türkiye Cumhuriyeti hudutları dahilinde mühendislik ve mimarlık unvan ve salahiyeti ile icrayı sanat eden mühendis ve mimarların vaziyet ve salahiyetlerini tayin eden 1035, 3074 ve 3077 sayılı kanunlar mevcut ise de bunların bugünkü ihtiyaçları karşılayamadığı tecrübelerle sabit olmuştur. Mesela ecnebilerin hariçte esaslı bir tahsil görmeden ve yüksek mühendis mektebinde ve teknik okulda okunan derslerden imtihan vermeden memleketlerinden aldıkları bir vesika ile Türkiye dahilinde mühendislik ve mimarlık yapmalarına imkan veriliyordu. Yeni layiha bu gibi mahzurların önüne geçtiği gibi memleketin ümranı ile alakadar fen erbabının ne gibi kayid ve şartlarla sanatlerini icra edeceklerini tayin ve tespit etmektedir.

Esası itibari ile kabul olunan kanun layihası yapılan tadillerle birlikte havalesi mucibince Adliye encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Nafıa E. Reisi, Erzincan, A.Samih İlter

M.M, Kayseri, A.Hilmi Kalaç

Katip, Manisa,

Azalar: A.Karahisar, Cemal Akçın; A. Karahiar, M. Gönenç; Ankara, E. Demirel; Elazığ, F. Z. Çiyiltepe; Eskişehir, A. Özdemir; Eskişehir, O.Işın; Isparta, H. Özdamar; Kars, Baha Öngeren; Kastamonu, Sami Erkman; İçel, F. Mutlu; Kastamonu, V. İzbudak; İzmir, S. Epikmen; Niğde, Halid Mengi; Samsun, Dr. A. Sirel; Tokat, Gl. S. Üke.

Adliye Encümeni Mazbatası

T.B.M.M 6 – VI – 1938
Adliye encümeni
Esas No. 1/1041
Karar 36

Yüksek Reisliğe

Mühendislik ve mimarlık hakkında Nafıa vekaletince hazırlanıb Başvekaletin 12 – V – 1938 tarih ve 6/2017 sayılı tezkeresinde Yüksek Meclise sunulan kanun layihası Adliye encümenine havale edilmekle Nafıa encümeninin tadilatı ve mucip sebeplerini gösteren mazbatası ile birlikte Nafıa vekili huzur ile tedkik ve müzakere olundu:

İmar işleri her gün inkişaf etmekte olan memleketimizde mühendislik ve mimarlık mesleklerine karşı büyük ehemmiyet atfedilmesi lüzumu, izahtan müstağni bir hakikat olmakla bu meslek mensuplarının ilmi kudret ve ehliyetlerinin, yapacakları işleri başarmağa kifayetini temin edecek esaslara iptina ettirilmesi [dayandırılması] ve bunun müeyyidelere bağlanması zaruridir. Mevcut kanunların bu maksadı tamamı ile temin etmediği nazara alınarak mühendis ve mimarları tahsil derecesine göre sınıflara ayıran ve bu unvanları taşımak ve ona göre sanatlarını icra etmek için diploma ve ruhsatnameyi haiz bulunmak ve yabancı mekteplerde tahsil etmiş olanların da vukuf ve ehliyet derecelerini tedkik ederek ona göre diploma ve ruhsatname verilmek hükümlerini ihtiva eden bu layiha encümenimize esas itibarı ile kabul edilmiştir.

Maddeler üzerinde encümenin yaptığı değişiklikler arasında diploma ve ruhsatnamesiz mühendis veya mimarların sanat icra etmeleri hükmünü gösteren yedinci maddeye bu kabil kimselerin rey vermemeleri de ilave edilmiştir ki, bununla ehlivükuf sıfatı ile rey mütalea beyanı, sanat icrası kadar bir takım haklara müessir olabilecek mahzurlara da meydan verilmemesi temin olunmuştur.

Cezai hükmü ihtiva eden 8 inci maddede mükerrerlerin hapis cezası ile de cezalandırılmaları ve diploma veya ruhsatnamesiz mühendis ve mimar kullananlardan hükmi şahısların mümessilleri olan kimselerin ceza görecekleri maddede tasrih edilmiştir.

9 uncu maddeye Devlet daire ve müesseselerinde çalışan mühendis ve mimarların hariçte bir iş yapmaları memnuiyetinden profesörlerle öğretmen ve doçentlerin istisnası hakkında bir fıkra ilave olunarak bu suretle bunlardan irfan hayatında da istifade edilmesi düşünülmüştür.

Meri kanunlar hükmüne göre mühendis ve mimar unvanı ile diploma ve ruhsatname almış olanların bu kanuna intibakını temin için bunları tebdil etmelerinin mecburi olmasını muvafık gören encümenimiz, layihanın 10.ncu maddesini bu esasa göre muvakkat madde olarak kaleme almıştır.

Layihada mimar mektepleri diye mevcut kayıt bugün memleketimizde mimar yetiştiren Güzel sanatlar akademisi mimari şubesine şamil olduğundan bilhassa birinci maddenin (A) bendindeki kayidde de akademinin bu şubesinin ayrıca işaret edilmesine lüzum olmadığına Nafıa vekilinin izahı ve layihanın istihdaf ettiği maksad itibarile encümenimizce kanaat edilmiştir.

Layiha, Umumi Heyetin tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe sunuldu.
Ad. E. Reisi, Çorum, Münir Çağıl
M.M Kocaeli, Salah Yargı
Katip, Erzurum, Fuat Sirmen
Azalar: Bursa, S.F.Talay; Kastamonu Dr. Ş. Şenozan; Balıkesir, O.Niyazi Burcu; Antalya, Numan Aksoy; Kocaeli, Ragıp Akça; Bursa, Atıf Akgüç; Antalya, Tevfik Arıcan; Kayseri, R. Özsoy; Balıkesir, Ö. Evren; Denizli, N.A.Küçüka; Urfa, Fuat Gökbudak.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ	NAFIA ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ	ADLİYE ENCÜMENİNİN DEGİŞTİRİŞİ
Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun Layihası		
MADDE I – Türkiye Cumhuriyeti hudutları dahilinde mühendislik ve mimarlık unvan ve salahiyeti ile sanat icra etmek isteyenlerin aşağıda yazılı vesikalardan birini haiz olmaları şarttır: a) Mühendislik ve mimarlık tahsilini gösteren Türk yüksek mühendis veya mimar mekteblerinden verilen diplomalar; b) Programlarının yüksek mühendis veya mimar mektepleri programlarına muadil olduğu kabul edilen bir ecnebi yüksek mühendis veya yüksek mimar mektebinden diploma almış olanlara usulüne tevfikan verilecek ruhsatnameleri; c) Türk teknik okulu mühendis kısmı ile programlarının buna muadil olduğu kabul edilen memleket dahilindeki diğer mühendis veya mimar mekteplerinden verilen diplomalar; d) Programlarının Türk teknik okulu mühendis kısmı programlarına muadil olduğu kabul olunan bir ecnebi mühendis veya mimar mektebinden diploma almış olanlara usulüne tevfikan verilecek ruhsatnameler.	MADDE 1 - Hükümetin birinci maddesi aynen.	MADDE 1 - Hükümetin birinci maddesi aynen.

MADDE II - Yukarıdaki maddenin (b) ve (d) fıkralarında yazılı ecnebi mekteblerden mezun olanlara ruhsatname verilebilmek için çıktıkları mektebin asli talebesi olarak tahsil dereceleri geçirmiş ve mektebin bütün tedrisatını muntazaman ve filen takib etmiş ve mektepte cari usullere göre geçirilmesi lazım gelen bütün imtihanları bitirmiş bulunmaları şarttır.	MADDE 2 - Hükümetin ikinci maddesi aynen.	MADDE 2 - Hükümetin ikinci maddesi aynen.
MADDE III – Birinci maddenin (a) ve (b) fıkralarında yazılı vesikaları haiz bulunanlara (Yüksek mühendis) veya (Yüksek mimar) ve (c) ve (d) fıkralarında yazılı vesikaları haiz bulunanlara da sadece (mühendis) veya (mimar) ünvanı verilir. Ve bu ünvanlar diploma veya ruhsatnamelere de dercolunur.	MADDE 3 - Hükümetin üçüncü maddesi aynen.	MADDE 3 – Birinci maddenin (a) ve (b) fıkralarında yazılı vesikaları haiz bulunanlara (Yüksek mühendis) veya (Yüksek mimar) ve (c) ve (d) fıkralarında yazılı vesikaları haiz bulunanlara da (Mühendis) veya (Mimar) unvanı verilir. Bu unvanlar diploma veya ruhsatnamelere de derç olunur.
MADDE IV - Türk veya ecnebi yüksek mühendis veya mimar mekteplerinde cari usullere göre doktora imtihanını vererek buna mahsus diplomayı almış olanlar doktor unvanını da taşırlar.	MADDE 4 - Türk veya ecnebi yüksek mühendis veya mimar mekteplerinde cari usullere göre doktora imtihanı vererek buna mahsus diplomayı almış olanlar doktor mühendis unvan taşırlar.	MADDE 4 - Nafıa encümeninin dördüncü maddesi aynen.
MADDE V - Programları Türk yüksek mühendis veya yüksek mimar mektebi programlarından dun ve teknik okul programlarından yüksek olan ve fakat bulunduğu memleketçe yüksek mekteblerden sayılan bir mühendis veya mimar mektebini 2.inci maddede yazılı şartlar dairesinde	MADDE 5 - Hükümetin beşinci maddesi aynen.	MADDE 5 - Hükümetin beşinci maddesi aynen

bitirmek sureti ile diploma almış olanlara (mühendis) veya (mimar) şahadetnameleri verilir. Geçen fıkrada yazılı mekteplerden mezun olanlar yüksek mühendis veya yüksek mimar ruhsatnamesi almak istedikleri takdirde yüksek mühendis veya yüksek mimar mektebinin alakalı ihtisas şubeleri ders programları mucibince okumadıkları derslerin imtihanlarını muvaffakiyetle geçirmiş olmaları şarttır.		
MADDE VI – Bu kanunda yazılı ruhsatnamelerin verilmesi ve mekteb programları muadeletlerinin tetkiki ve bu işlerle uğraşacak heyetin teşkili usulleri ve ruhsatnamelerden alınacak harç miktarları, alakadar vekaletlerin mütaleaları alınmak suretile Nafıa vekaletince tanzim edilecek bir nizamname ile tespit olunur.	MADDE 6 – Hükümetin altıncı maddesi aynen.	MADDE 6 – Bu kanunda yazılı ruhsatnamenin verilmesi ve mektep programları muadeletlerinin tedkiki ve bu işlerle uğraşacak heyetin teşkili usulleri ve ruhsatnamelerden alınacak harç miktarları alakalı vekaletlerin mutaleaları alınarak Nafıa vekaletince hazırlanacak bir nizamname ile tespit olunur.
MADDE VII – Birinci maddede zikrolunan diploma veya ruhsatnamelerden birini haiz olmayanlar Türkiye'de mühendis veya mimar unvanile istihdam olunamazlar ve bu unvanlarla icrayi sanat edemezler ve imza koyamazlar ve bu unvanları kullanamazlar.	MADDE 7 – Hükümetin yedinci maddesi aynen.	MADDE 7 – Birinci maddede zikrolunan diploma veya ruhsatnamelerden birine haiz olmayanlar Türkiye'de mühendis veya mimar unvanı ile istihdam olunamazlar. Ve bu imzalarla sanat icra edemezler ve bu unvanları kullanarak rey veremezler ve imza da koyamazlar.
MADDE VIII - Yukarıdaki madde hükümlerine aykırı harekette bulunanlar (50) liradan (500) liraya kadar ağır para cezası ile ve	MADDE 8 - Yukarıdaki madde hükümlerine aykırı harekette bulunanlar (50) liradan (500) liraya kadara ağır para cezası ile ve	MADDE 8 -Yukarıdaki madde hükümlerine aykırı harekette bulunanlar 50 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası ile ve tekerrürü

tekerrürü halinde bir aydan üç aya kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Birinci maddede yazılı diploma ve ruhsatnameyi haiz olmayanları bu vesikalara mahsus unvan ve salahiyetle işlerinde kullanan hakiki veya hükmi şahıslar da aynı suretle ceza görürler.	tekerrürleri halinde bir aydan üç aya kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Birinci maddede yazılı diploma ve ruhsatnameyi haiz olmayanları bu vesikalara mahsus unvan ve salahiyetle kanunen mühendis veya mimar kullanılmasını icap eden işlerinde kullanan hakiki veya hükmi şahıslarda aynı suretle ceza görürler.	halinde para cezası ile beraber ayrıca bir aydan üç aya kadar hapis cezası ile beraber ayrıca bir aydan üç aya kadar hapis cezası ile beraber ayrıca bir aydan üç aya kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Birinci maddede yazılı diploma ve ruhsatnameyi haiz olmayanları bu vesikaları haiz olanlara mahsus unvan ve salahiyetle işlerinde kullanan kimselerle hükmi şahsiyetlerin mümessilleri de aynı suretle cezaya mahkum edilirler.
MADDE IX – Devlet daire ve müesseseleri ile belediye hizmetlerinde bulunan bilumum yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis, mimar ve fen memurları mesai saatleri haricinde bile olsa ücretli ve ücretsiz hususi surette sanatlarını icra edemezler. Ancak serbest meslek erbabı bulunmayan ve mahalli belediye veya nafıa idarelerinin müracaatı ve en büyük mülkiye memurunun talebi ile zaruret bulunduğu tahakkuk eden yerlerde tasdik ve mürakabesi kendilerine veya mensup olduğu mahalli dairelere ait olmayan memleketin umranile alakadar hususi mesleki işleri devamlı olmamak ve hariçte yazıhane açmamak ve mesai saatleri haricinde yapmak şartı ile kabul (etmeğe Nafıa vekaleti izin verebilir).	MADDE 9 – Devlet daire veya müesseseleri ile belediye hizmetlerinde bulunan bilumum yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis, mimar ve fen memurları mesai saatleri haricinde bile olsa ücretli ve ücretsiz hususi surette sanatlarını icra edemezler. Ancak serbest meslek erbabı bulunmayan ve mahallin belediye veya Nafıa idarelerinin müracaatı ve en büyük mülkiye memurunun tasdiki talebi ile zaruret bulunduğu tahakkuk eden yerlerde tasdik ve murakabesi kendilerine veya mensup olduğu mahalli dairelere ait olmayan memleketin umranile alakadar hususi mesleki işleri devamlı olmamak ve hariçte yazıhane açmamak ve mesai saatleri haricinde yapmak şart ile kabul edilir.	MADDE 9 – Devlet daire ve mümessilleri ile belediye hizmetlerinde bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis, mimar ve fen memurları çalışma saatleri dışında bile olsa ücretli veya ücretsiz hususi surette sanatlarını icra edemezler. Ancak serbest meslek erbabı bulunmayan ve mahalli belediye ve Nafıa idarelerinin müracaatı ve en büyük mülkiye amirinin muvafakatile zaruret bulunduğu tahakkuk eden yerlerde tasdik ve murakabesi kendilerine veya mensup oldukları mahalli idarelere ait olmayan memleketin ümranı ile alakalı hususi mesleki işleri devamlı olmamak ve hariçte bir yazıhane açmamak ve asil vazifelerinin çalışma saatleri dışında yapmak şartı ile birinci fıkrada yazılı memurlar iş kabul edebilirler. Profesörlük, öğretmenlik ve doçentlik birinci fıkrada yazılı memnuiyet

		hükmünden müstesnadır.
MADDE XI – 1035 numaralı kanunla buna ek olan 3077 numaralı kanun mülgadır.	MADDE 11 – Hükümetin on birinci maddesi aynen.	MADDE 10 – 1038 ve 8077 sayılı kanunlar ilga edilmiştir
MADDE X – 3077 numaralı kanunun neşrinden evvel 1035 numaralı kanuna tevfikan mühendis veya mimar unvanı ile verilmiş olan diplomalar ile ruhsatnameler yüksek mühendis veya yüksek mimarlık unvanı ile verilmiş ruhsatnameler hükmündedirler. İsteyenler diploma ve ruhsatnamelerini yeni unvanlarına göre değiştirebilirler.	MADDE 10 – Hükümetin onuncu maddesi aynen.	MUVAKKAT MADDE – 3077 sayılı kanunun neşrinden evvel 1035 sayılı kanuna göre mühendis veya mimar unvanı ile verilmiş olan diplomalarla ruhsatnameler yüksek mühendis veya mimar unvanı ile verilecek ruhsatnameler hükmünden olup bu kanunun neşrinden itibaren en çok altı ay içinde bu mühendis ve mimarlar diploma ve ruhsatnamelerini yeni unvanlara göre değiştirmek mecburiyetindedirler.
MADDE XII – Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.	MADDE 12 – Hükümetin on ikinci maddesi aynen.	MADDE 11 – Hükümetin 12 nci maddesi aynen.
MADDE XIII – Bu kanun hükümlerinin icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.	MADDE 13 – Hükümetin on üçüncü maddesi aynen.	MADDE 12 – Hükümetin 13 ncü maddesi aynen

Görüşme Tutanakları

DEVRE: V CİLD: 26 İÇTİMA: 3

T.B.M.M.
ZABIT CERİDESİ
74 üncü inikad
10.6.1938

6- Mühendis ve mimarlık hakkında kanun layihası ve Nafıa ve Adliye encümenleri mazbataları (1/1041)

MÜHENDİS MİTAT AYDIN (Trabzon) – Bugün yüksek huzurunuza arz edilen kanunun müsbet veya menfi, leh veya aleyhinde bir şey söyleyecek değilim. Yalnız bu mesleki alakadar eden bazı hususları yüksek huzurunuza arzetmek istiyorum.

Arkadaşlar, bir memleketteki terakki ve teknik o memleketteki mühendis ve mütefenninlerin şekli umumide teknisyenlerin adetleri ve liyakatlerile ölçülür bir vaziyete girilmiştir. Biliyorsunuz ki mühendislik tahsili güç ve uzun bir müddet isteyen bir meslektir. Biz bu kanunla onlar hakkında bazı ilave ediyoruz.. Gerçi bütün mesuliyeti üzerine alan bir şubei idarenin o şubesi idare ile alakadar olanlar hakkında bir takım kayıt ve kuyud koyması salahiyeti dahilindedir, bendeniz bunlara temas etmiyorum; yalnız, bu kadar uzun bir tahsilden sonra mektebden çıkmış olanların memleket dahilinde uzun müddet çalışamamaları ve kayıtlar altında bulunmaları genç zümrenin bu mesleke olan sevgi ve tehalüküne [istekliliğine] zarar verebilir. Belki hali hazırda mühendisler, yani Türk mühendisleri daha az bir para ile çalışmayı kabul edeceklerdir., ancak bu mühendislerin uzun bir tahsil devresinden sonra az bir para ile çalıştırılmaları bu mektebe gelmek isteyen memleket çocuklarının heveslerini kırabilir. Ben bir mühendis olarak bir çocuğun bu mektebe gitmemesini zarar telakki ederim.

Memurları idare hususundaki sırrı muvaffakiyeti pekala bilen sayın Başvekilimiz ile onun kıymetli vekilinden de mühendisler için böyle bir kanun getirirken, buna mütenazır olarak [karşılık verecek], bir de terfih *[rahat yaşamayı sağlama]* kanunu getirmelerini bilhassa rica ederim.

İkinci bir nokta arz edeceğim ki buna nizamı inşai diyebilirim. Her inşaat yapan arkadaş bilir ki yaptığı inşaattan dolayı mühendis, mimar; usta, amele minelbab ile mihrap [başından sonuna kadar] hatta yapılan binadan bile müştekidir. Buna mukabil öteki taraf ta binayı yapandan top yekûn müştekidirler. Geçen sene memlekette 3 – 4 bin km. kadar yer katettim. Memleketimizde hiçbir nokta yoktur ki imar hareketleri olmasın. Vatandaşlar her yerde hummalı inşaatla uğraşıyorlar. Fakat bugünkü vaziyete bakacak olursak şahsi imar işleri hemen hemen karmakarışık bir hale gelmiştir. Bütçe müzakeresi münasebeti ile muhterem Nafıa vekili bir yapı dairesi vücuda getirdiklerini ve bu dairenin muvaffakiyetle çalıştığını söylediler. Hakikatten bu daire büyük muvaffakiyetle yürümektedir. İlk zamanlarda ufak tefek keşmekeşler olmakla beraber bugün artık ihtiyaca uygun bir hale gelmiştir. Fakat bu daire memleketin ihtiyacından ziyade Hükümetin ihtiyacına cevap

verebilecek vaziyettedir. Halbuki halkın ihtiyacı yine noksan kalmaktadır. Bunun için sayın Nafıa ve Dahiliye vekillerimizden memlekette vatandaşların bu hususta yekdiğerine karşı vaziyetlerini bildirecek yani ustaların, mühendis ve iş sahalarının vaziyetlerini eyi bir nizam içerisine koyabilecek bir talimatname, bir nizamname veya kanun vücude getirmelerini çok istirham ederim. Maruzatım bundan ibarettir.

Dr. OSMAN ŞEVKİ ULUDAĞ (Konya) - Hükümet şimdiye kadar hakikaten himaye edilmemiş olan meslek erbabından ikisini himaye edici bir kanun lahiyası getirmekle çok iyi bir iş yapmış oldu. Mühendislik ve mimarlığın korunması, himayesi hakkında şimdiye kadar elde mevcut olan kararlar pek az idi. Gerçi bunlardan mühendislik bugün kendisine bir mevki, bir yer edinmiştir. Bir asırdan fazla süren mektep ve tedris hayatı vardır. Fakat mimarlık hiç de böyle değildir. Mimarlık işini herkes yapmaktadır. Mühendis mimardır. Marangoz mimardır, dülger mimardır, doktor mimardır. Hatta mimarlar bile kendi isimlerini beğenmemezlik etmiş olacaklar ki, arşitekt tabirini kullanmışlardır. Bundan kendi mesleklerini beğenmedikleri gibi bir zan hasıl olmaktadır. Benim bir de kanunda en ziyade nazarı dikkatimi celbeden şey Maarif vekaletinin mütaleasına ve o vekaletin bu mütaleasına eklediği bir kararnamedir. O da memlekette yüksek bir mimarlık mektebinin bulunmamasına dairdir. Halbuki bize gelen kanun layihasında yüksek mimar mektebinden bahsediliyor ve yüksek mimarlık mektebinin neresi olduğu da ifade edilmemekle beraber bunun Güzel Sanatlar akademisinin bir şubesi olduğu zannı kendi kendine meydana çıkıyor. Güzel sanatlar akademisinde mimarlıktan başka resim, heykeltraşlık ve dekorasyon gibi şubeler de vardır. Fakat nihayet bunlar birer şube halindedir. Memlekette resim gibi, heykeltraşlık gibi, dekorasyon gibi henüz yeni uyanmaya başlayan meslekler için güzel sanatlar akademisinde birer şube olarak mevcudiyet kabul olunabilir. Fakat memleketin tam imarına şahid bulunduğumuz ve memleketin imarında bizim vicdanlarımızı coşturacak bir tezahür beklediğimiz zamanda, bunu henüz inkişaf etmeğe başlayan ibtidai sanatlar ve meslekler arasında zikretmek ve buna istiklal vermemek bizde yüksek mimarlık mektebinin bulunduğunu ifade etmiyor gibi geliyor. Binaenaleyh memlekette yüksek mimarlık müessesesi mevcut olmayınca yüksek mimar diye ifade edilen kelimelerin de aslı, esası olmaması lazım gelir. Yine memlekette yüksek mimarlık mektebi yokken maddelerde zikredildiği vechile bizim yüksek mimarlık mektebinden çıkan veyahut ona mümasil ecnebi mekteplerden çıkan sanat sahiplerine, meslek sahiplerine yüksek mimar namı verilmesinin bu sebepten dolayı yeri olmaması lazımgelir. Gerek esbabı mucibede, gerek maddelere geçildiği vakit Hükümetin teklifi arasında, ki Hükümetin teklifi encümenlerde de aynen kabul olunuyor, ecnebi mühendis veya mimar mektebinden diploma almış olanlara usulüne tevfikan verilecek ruhsatnameler diye bir kayıt vardır. Anladığıma göre bundan birçok manalar çıkıyor. Mesela, böyle salahiyetlerin verilebilmesi için otoriteyi haiz bir müessesenin bulunması lazımdır. Bizde böyle bir müessese yoktur. Sonra dışarıdan gelecek herhangi bir meslek erbabının Avrupa'da hangi mektebten çıkarsa çıksın tetkik edilmesi lazımdır ki, bu da nazara alınmıyor. Avrupa'dan memleketimize gelen herhangi bir şahıs hangi meslekte tahsil etmişse ve elinde bir vesika bulunduruyorsa onda bir hakkı olacaktır. Halbuki Avrupa meslek mekteblerinden gelenleri muhakkak surette bir yoklamadan geçirmek kazımdır.

Yine ikinci maddede, gerek esbabı mucibe layihasında, gerek maddelerde yüksek mimar kelimesine tesadüf ediliyor. Ben bundan bir şey anlamıyorum arkadaşlar Erkâniharbiye mektebine gider, erkâniharp olur. Bu yüksek tahsildir. Doktorlar mektebten çıkıp stajını

yaptıktan ve ihtisas ve tekamül devrelerini geçirdikten sonra mütehassıs unvanını alırlar.

Yüksek mimar, bu ne demektir? Anlayamıyorum.

Bu nazarı dikkati caliptir *[çekicidir]*. Yüksek mimarlık mektebinden çıkan bir adama doğrudan doğruya "yükseklik" sıfatı verilemez. Oradan mimar olarak çıkar, yükseklik sıfatını kazanması için kurs görür, asistanlık yapar, baş asistanlık yapar. Onlardan sonra, yüksek sıfatını kullanması lazımdır.

Bir de doktor kelimesi ilave edilmiştir. Ben bir hekim olmak sıfatı ile doktorluğu yalnız hekimlere tahsis edecek kadar dar kafalı değilim. Avrupa'da bunun emsali çok vardır. Yakın vakitlere kadar bunun üzerinde işlenmiştir. Doktor kime derlerdir? (Esbabı mucibede vardır sesleri).

Kanunun esbabı mucibesinde de vardır. Maddelerde de Fransa'da doktorluk unvanı üzerinde münakaşalar açılmış 1892 de doktor unvanı, tabip olanlarda sinonim olarak kullanılmıştır. Diğer meslek erbabını ise mensup oldukları meslekin unvanı ile beraber zikrederler. Doktor mühendis, doktor mimar sıfatı kullanılıyor. Son zamanlarda bazı iktisatçılar kendilerine doktor sıfatını vermişlerdir, kullanıyorlar da. Bazen bunlara buyurun hastaya da deniliyor. Bu gibi "doktor mühendis", "doktor mimar", yerine "mühendis doktor", "mimar doktor" gibi doktor kelimesini unvanlardan sonra kullanmaları daha doğru olur.

Nihayet maruzatımın en esaslısı, memlekette henüz yüksek mimar mektebi olmadığı halde, böyle bir kanunun hazırlanması ve yüksek mimarlardan bahsedilmesi, ben zannediyorum ki, bu kanunun biraz daha tekemmül ettirilmesini icap ettiriyor, bendeniz bu maksatla söz aldım.

BAŞKAN – Başka mütalaa var mı? Maddelere geçilmesini reyinize arzediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

ADLİYE E.M.M. SALAH YARGI(Kocaeli) – Birinci maddenin (a) fıkrasında bir değişiklik vardır, arzettim lütfen o şekilde okunmasını rica ederim.

Mühendislik ve Mimarlık Kanunu

Madde 1 – Türkiye Cumhuriyeti Hudutları dahilinde mühendislik ve mimarlık unvan ve salahiyeti ile sanat icra etmek isteyenlerin aşağıda yazılı vesikalardan birini haiz olmaları şarttır:

a) Mühendislik veya mimarlık tahsilini gösteren Türk yüksek mekteplerinden verilen diplomalar;

b) Programlarının yüksek mühendis veya mektepleri programlarına muadil olduğu kabul edilen bir ecnebi yüksek mühendis veya yüksek mimar mektebinden diploma almış olanlara usulüne tevfikan verilecek ruhsatnameler;

c) Türk teknik okulu mühendis kısmı ile programlarının buna muadil olduğu kabul edilen memleket dahilindeki diğer mühendis veya mimar mektebinden diploma almış olanlara usulüne tevfikan verilecek ruhsatnameler.

d) Programlarının Türk teknik okulu mühendis kısmı programlarına muadil olduğu kabul olunan bir ecnebi mühendis veya mimar mektebinden diploma almış olanlara usulüne tevfikan verilecek ruhsatnameler.

Başkan – Madde hakkında mütalea var mı? Reyinize arz ediyorum. Kabul edenler...Etmeyenler ... Madde kabul edilmiştir.

Madde 2- Yukarıdaki maddenin (b) ve (d) fıkralarında yazılı ecnebi mekteplerden mezun olanlara ruhsatname verilebilmek için çıktıkları mektebin asli talebesi olarak tahsil derecelerı geçirmiş ve mektebin bütün tedrisatını muntazaman ve filen takip etmiş ve mektepte cari usullere göre geçirilmesi lazım gelen bütün imtihanları bitirmiş bulunmaları şarttır.

BAŞKAN – Madde hakkında mütalea var mı? Reyinize arz ediyorum. Kabul edenler...Etmeyenler ... Madde kabul edilmiştir.

Madde 3 – Birinci maddenin (A) ve (B) fıkralarında yazılı vesikaları haiz bulunanlara (yüksek mühendis) veya (yüksek mimar) ve (C) ve (D) fıkralarında yazılı vesikaları haiz bulunanlara da (mühendis) veya (mimar) unvanı verilir. Bu unvanlar diploma veya ruhsatnamelere de derç olunur.

BAŞKAN – Madde hakkında mütalea var mı? Reyinize arz ediyorum. Kabul edenler...Etmeyenler ... Madde kabul edilmiştir.

ADLİYE ENCÜMENİ M.M.SALAH YARGI (Kocaeli) – Dördüncü madde hakkında Maarif vekalet ile görüşülerek bazı mütalealar dermeyan edilmiştir *[öne sürülmüştür]*. Yeni şeklini arz ettim. Okunmasını rica ederim.

Madde 4 – Mühendislik veya mimarlık tahsilini gösteren Türk veya ecnebi yüksek mekteplerinde cari usullere göre doktora imtihanı vererek buna mahsus diplomayı almış olanlar doktor mühendis unvanını taşırlar.

BAŞKAN – Madde hakkında mütalea var mı? Reyinize arz ediyorum. Kabul edenler...Etmeyenler ... Madde kabul edilmiştir.

Madde 5 - Programları Türk yüksek mühendis veya yüksek mimar mektebi programlarından dun ve teknik okulu programlarından yüksek olan ve fakat bulunduğu memleketçe yüksek mekteplerden sayılan bir mühendis veya mimar mektebini 2 nci madde de yazılı şartlar dairesinde bitirmek sureti ile diploma almış olanlara (mühendis) veya (mimar) şahadetnamesi verilir.

Geçen fıkrada yazılı mekteplerden mezun olanlar yüksek mühendis veya yüksek mimar ruhsatnamesi almak istedikleri takdirde yüksek mühendis veya yüksek mimar mektebinin alakalı ihtisas şubeleri ders programları mucibince okumadıkları derslerin imtihanlarını muvaffakiyetle geçirmiş olmaları şarttır.

BAŞKAN – Madde hakkında mütalea var mı? Reyinize arz ediyorum. Kabul edenler...Etmeyenler ... Madde kabul edilmiştir.

Madde 6- Bu kanunda yazılı ruhsatnamenin verilmesi ve mekteb programları muadelelerinin tedkiki ve bu işlerle uğraşacak heyetin teşkili usulleri ve ruhsatnamelerden alınacak harç miktarları alakalı ve vekaletlerin mutaleaları alınarak Nafıa vekaletince hazırlanacak bir nizamname ile tesbit olunur.

BAŞKAN – Madde hakkında mütalea var mı? Reyinize arz ediyorum. Kabul edenler...Etmeyenler ... Madde kabul edilmiştir.

Madde 7 – Birinci maddede zikrolunan diploma veya ruhsatnamelerden birini haiz olmayanlar Türkiye'de mühendis veya mimar unvanı ile istihdam olunamazlar ve bu imzalarla

sanat icra edemezler ve bu unvanları kullanarak rey veremezler ve imza da koyamazlar.

BAŞKAN – Kabul edenler...Etmeyenler ... Madde kabul edilmiştir.

Madde 8 – Yukarıdaki madde hükümlerine aykırı harekette bulunanlar 50 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası ile ve tekkerürü halinde para cezası ile beraber ayrıca bir aydan üç aya kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Birinci maddede yazılı diploma ve ruhsatnameyi haiz olmayanları bu vesikaları haiz olanlara mahsus unvan ve salahiyetle işlerinde kullanan kimselerle hükmi şahsiyetlerin mümessilleri de aynı suretle cezaya mahküm edilirler.

BAŞKAN – Kabul edenler...Etmeyenler ... Madde kabul edilmiştir.

Madde 9 – Devlet daire ve mümessillerile belediye hizmetlerinde bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis, mimar ve fen memurları çalışma saatleri dışında bile olsa ücretli veya ücretsiz hususi surette sanatlarını icra edemezler. Ancak serbest meslek erbabı bulunmayan ve mahallin belediye veya Nafıa idarelerinin müracaatı ve en büyük mülkiye amirinin muvakatile zaruret bulunduğu tahakkuk eden yerlerde tasdik ve murakabesi kendilerine veya mensup oldukları mahalli idarelere ait olmayan memleketin ümranile alakalı hususi mesleki işleri devamlı olmamak ve hariçte bir yazıhane açmamak ve asıl vazifelerinin çalışma saatleri dışında yapmak şart ile birinci fıkrada yazılı memurlar iş kabul edebilirler.

Profesörlük, öğretmenlik ve doçentlik birinci fıkrada yazılı memnuiyet hükmünden müstesnadır.

BAŞKAN – Kabul edenler...Etmeyenler ... Madde kabul edilmiştir.

Madde 10 – 1035 ve 3077 sayılı kanunlar ilga edilmiştir.

BAŞKAN - Kabul edenler...Etmeyenler ... Madde kabul edilmiştir.

Muvakkat Madde – 3077 sayılı kanunun neşrinden evvel 1035 sayılı kanuna göre mühendis veya mimar unvanı ile verilmiş olan diplomalarla ruhsatnameler yüksek mühendis veya yüksek mimarlık unvanı ile verilecek ruhsatnameler hükmünden olup bu kanunun neşrinden itibaren en çok altı ay içinde bu mühendis ve mimarlar diploma ve ruhsatnamelerini yeni unvanlarına göre değiştirmek mecburiyetindedirler.

BAŞKAN – Kabul edenler...Etmeyenler ... Madde kabul edilmiştir.

Madde 11 – Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

BAŞKAN - Kabul edenler...Etmeyenler ... Madde kabul edilmiştir.

Madde 12 – Bu kanun hükümlerinin icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

BAŞKAN - Kabul edenler...Etmeyenler ... Madde kabul edilmiştir.

Layihanın birinci müzakeresi bitmiştir.

Kanuna rey vermeyen var mı?. Rey toplama muamelesi bitmiştir.

[Kanunun 2 nci görüşmesi 17.6.1938 Cuma günü yapılmış, ilk görüşme metni tartışmasız kabul edilmiştir. Bu görüşmeler TBMM Zabıt Ceridesi, Devre:5, Cild: 26, İçtima: 3, Yetmiş yedinci inikad, sayfa 188-189 arasındadır.]

II. BÖLÜM:

TMMOB Yasası
ve
Bu Yasada Değişiklik Yapan Düzenlemeler

6235 Sayılı

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu

Yasa Metni*

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu

(Resmi Gazete ile ilanı : 4.11.1954 – Sayı : 8625)

No: 6235 Kabul Tarihi 27.1.1954

I - Odalar Birliği

MADDE 1-Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli olup da mesleki faaliyette bulunan bütün sivil ve askeri yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları, teşkilatı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) kurulmuştur.

Birliğin merkezi Ankara'dadır.

MADDE 2-Amme hizmetlerine yarar bir teşekkül olan birliğin maksat ve gayeleri şunlardır:

a) Bütün mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için lüzum gördüğü yerde oda tesis etmek, bu suretle aynı ihtisasa mensup meslektaşları bir odanın bünyesinde toplamak;

b) Ammenin ve memleketin menfaatleri, meslekin inkişafı, meslek mensuplarının hak ve salahiyetleri bakımından lüzumlu gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak;

c) Meslek ve menfaatleri ile alakalı işlerde resmi makamlarla işbirliği yaparak mesleki yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle alakalı bilcümle mevzuatı, normları, fenni şartnameleri incelemek ve bunlar hakkında düşünceleri alakalılara bildirmek.

MADDE 3-Birliğin idare uzuvları şunlardır:

a) Birlik umumi heyeti;

b) Birlik idare heyeti;

c) Birlik umumi katipliği

d) Yüksek haysiyet divanı.

MADDE 4-Birlik umumi heyeti; her yıl odalar umumi heyetlerince odaya kayıtlı azanın yüzde beşi nispetinde ve üç kişiden az olmamak üzere seçilecek delegelerden teşekkül eder.

* T.B.M.M. Kavanin Mecmuası, Devre¨IX – İçtima:4, Cilt: 36, s. 114-119

Birliğin maksadı teşekkülüne ait kararlar almak, idare heyeti çalışmalarını incelemek ve direktifler vermek, hesaplarını tetkik etmek, gelir ve gider bütçelerini, muvakkat veya daimi ücretli ve ücretsiz vazifelilerin tayinini yapmak ve ücret miktarlarını tesbit etmek, mesleki inkişaf ve gerekli faaliyetler hakkında sahalar ve esaslar tayin etmek, idare heyeti azası ve yedeklerini, birlik umumi katibini, birliğin haysiyet divanına vereceği aza ve yedeklerini ve murakıpları seçmek umumi heyetin vazife ve salahiyetleri arasındadır.

MADDE 5-Birlik idare heyeti; her oda bir aza ile temsil edilmek üzere birlik umumi heyetince mevcut oda adedine göre seçilecek azalardan terekkübeder.

MADDE 6- Birlik idare heyetinin vazifeleri:

Umumi heyetçe alınacak kararları tatbik etmek, odaların çalışmalarını kontrol ve teshil etmek, bu kanunla tanınan hak ve salahiyetlerin iyi bir şekilde kullanılmasını sağlamak ve birliği dahilde ve hariçte temsil etmek.

MADDE 7-Birlik umumi katibinin vazifesi , birlik muamelatını ve idare heyeti işlerini muntazam bir şekilde yürütmekten ibarettir.

Umumi katip idare heyetinin tabii azasıdır.

MADDE 8-Yüksek haysiyet divanı:

a) Bayındırlık Vekalete Bayındırlık Meclisince seçilecek bir temsilci;

b) Temyiz Mahkemesi Umumi Heyetince seçilecek bir temsilci;

c) Devlet Şurası Umumi Heyetince seçilecek bir temsilci;

d) Odalar Birliği umumi heyetince seçilecek iki temsilcinin iştirakiyle teşekkül eder.

MADDE 9-Yüksek haysiyet divanına seçilen asıl ve yedek azanın müddeti iki yıldır. Müddeti dolanlar yeniden seçilebilir.

MADDE 10-Yüksek haysiyet divanı müretteb adediyle içtima eder ve ekseriyetle karar verir. Yüksek haysiyet divanı oda haysiyet divanı kariyle vâkı itirazları evrak üzerinden tetkik ve esbabı mucibe beyanıyla tasdik eder veya bozar ve dosyalı alakalı odaya iade eder.

Oda haysiyet divanı, kararında ısrar ettiği takdirde nihai karar yüksek haysiyet divanına aittir.

Yüksek haysiyet divanının verdiği nihai karar kati olup aleyhine hiçbir mercie başvurulamaz.

MADDE 11- Bayındırlık Vekaleti lüzumu halinde yüksek haysiyet divanını toplantıya çağırır ve divanca alınan kararları alakalılara tebliğ ve infaz eder.

MADDE 12-Birliğin gelirleri şunlardır:

a) Odaların tahakkuk eden yıllık gelirlerinin yüzde yirmisi;

b) Odalarca yapılacak fevkalade yardımlar;

c) Neşriyat gelirleri;

d) Yardım ve bağışlar;

e) Sair müteferrik gelirler.

II – Odalar

MADDE 13-Lüzum görülen yerlerde birlik umumi heyeti kararıyle (Türk mühendis ve mimar odaları) açılabilir.

MADDE 14-Her ihtisas şubesi için ancak bir oda açılır. Odaların merkezi birlik umumi heyetince tayin ve tesbit olunur. İhtisasları ve iştigal mevzuları aynı olan mühendis ve mimarlar yalnız bir odanın azası olabilirler.

MADDE 15-Odalarda asli aza olabilmek için Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinde olmak ve Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli bulunmak şarttır.

MADDE 16- Orman ve ziraat yüksek mühendis ve mühendisleri de mensup bulundukları cemiyetlerin umumi heyetleri kararıyle oda kurarak birliğe dahil olurlar.

MADDE 17-Sayıları oda teşkiline müsait olmayan ihtisas mensupları birlik umumi heyeti kararıyle ihtisaslarına göre en yakın odaya ithal olunur.

MADDE 18-Her oda kendi umumi heyeti kararıyle tayin ve tesbit olunacak yerlerde şubeler açabilir ve mümessillikler ihdas edebilir.

MADDE 19-Odalar bu kanunun 2 nci maddesinin (b) bendinde yazılı maksat ve gayelerden başka, birlik umumi heyetince kararlaştırılan işlerden yalnız odalarını alakalandıran kısımlar ile vazifelidirler.

MADDE 20-Odaların idare uzuvları şunlardır:

a) Oda umumi heyeti;

b) Oda idare heyeti;

c) Oda haysiyet divanı.

MADDE 21- Oda umumi heyeti, odaya kayıtlı asli azalardan teşekkül eder.

MADDE 22-Oda umumi heyetinin vazifeleri:

a) Odaların maksadı teşekkülüne ait kararları almak, idare heyeti çalışmalarını incelemek ve direktifler vermek, hesaplarını tetkik ve bütçesini yapmak;

b) İdare heyeti, haysiyet divanı aza ve yedekleri ile murakıplarını seçmek;

c) Birlik umumi heyetine gidecek asıl ve yedek delegeleri seçmek.

MADDE 23-Oda idare heyeti, oda umumi heyetince seçilen beş veya yedi kişiden teşekkül eder.

İdare heyeti aralarında bir reis, bir umumi katip ve bir muhasip seçmek suretiyle vazife taksimi yaparlar.

MADDE 24-Oda idare heyetinin vazifeleri:

Umumi heyetçe alınan kararları tatbik etmek ve bu kanunla tanınan hak ve salahiyetleri iyi bir şekilde kullanmak ve oda ile birlik arasındaki irtibat ve iş birliğini sağlamak.

MADDE 25-Oda haysiyet divanı, oda umumi heyetine iki sene müddetle seçilen beş kişiden teşekkül eder.

Oda haysiyet divanı mürettep adedi ile içtima eder ve ekseriyetle karar verir.

MADDE 26-Odalara kayıtlı meslek mensuplarından bu kanuna aykırı hareketleri görülenlerle, meslekle alakalı işlerde gerek kasten ve gerekse ihmal göstermek suretiyle zarara sebebiyet veren veya akdettiği mukavelelere riayet etmeyen veyahut meslek şeref ve

haysiyetini muhil durumları tesbit olunanlara kayıtlı bulundukları oda haysiyet divanınca aşağıda yazılı inzıbati cezalar verilir:

a) Yazılı ihtar;

b) (25) liradan (100) liraya kadar para cezası;

c) (100) liradan (1000) liraya kadar para cezası;

ç) 15 günden 6 aya kadar serbest sanat icrasından men;

d) Odadan ihraç.

Bu cezaların verilmesinde sıra gözetilmez. Ancak sebep teşkil eden hadisenin mahiyet ve neticelerine göre bu cezalardan biri tatbik olunur.

MADDE 27-Haysiyet divanları tarafından verilen yazılı ihtar ve (100) liraya kadar para cezaları kati olup hiçbir mercie itiraz olunamaz. Ancak 26 ncı maddenin (c, ç, d) bentlerinde yazılı cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde ve oda idare heyeti yoliyle yüksek haysiyet divanına itiraz olunabileceği gibi, bu cezalar yüksek haysiyet divanının tasdikinden geçirilmedikçe de tatbik olunamaz.

MADDE 28- Serbest olsun, memur veya asker bulunsun muvakkaten sanat icrasından menedilen azalar hiçbir surette serbest sahada mesleki faaliyette bulunamazlar. Bunlar hakkında verilen kararlar alakalılarca bilinmek üzere Bayındırlık Vekaletince münasip görülecek yollarla ilan olunur ve tatbiki ciheti sağlanır. Sanat icrasından meni müddetince memur ve asker azaların memuriyeti ile alakalı vazifelerine halel gelmez Bunların mesleki bakımdan kusur ve suçları bu kanun hükümlerine tabidir.

MADDE 29-Muvakkate sanat icrasından menolunanlar sanatlarını icraya devam ederlerse cezaları bir misli daha artırılır.

MADDE 30-Her türlü oda aidatı ile diğer para cezalarının tebliğ gününden itibaren otuz gün içinde mensup olduklar odaya ödemeyenler hakkında İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre takibat yapılır.

MADDE 31-Odalardan ihraç kararı ancak umumi hükümlere göre medeni haklarını kaybetmiş olanlar veya meslek camiasından uzaklaştırılmalarında mutlak zaruret görülenler hakkında verilebilir.

MADDE 32-Odaların gelirleri:

a) Aza kaydiyeleri;

b) Aza yıllık aidatı;

c) Azanın o yıl içinde kazancının Gelir Vergisine matrah olan kısmının binde beşi;

ç) Hizmet karşılığı alınan ücretler;

d) Vesika ücretleri;

e) Neşriyat hasılatı;

f) Bağış ve yardımlar

g) Para cezaları;

h) İştiraklerden mütevellit karlar;

i) Mesleki müsabakalarda derece ve mansiyon alanlarla jüriye aza seçilenlerin alacakları paraların yüzde beşleri;

k) Müteferrik gelirler.

III - Umumi Hükümler

MADDE 33-Türkiye'de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları mesleklerinin icrasını iktiza ettiren işlerle meşgul olabilmeleri ve mesleki tedrisat yapabilmeleri için ihtisasına uygun bir odaya kaydolmak ve azalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler.

MADDE 34-Yabancı müteahhitler veya yabancı müesseseler:

Türkiye'de Devlet daireleri ile resmi ve hususi bilumum müessese ve şahıslara karşı re'sen veya yerli müesseselerle müştereken taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlık ile alakalı işlerde yalnız bu işe munhasır kalmak ve odalar birliğinin mütalaasını almak ve Bayındırlık Vekaletinin tasvibinden geçmek şartiyle yabancı mütehassıs çalıştırabilirler.

MADDE 35- 34 ncü maddede yazılı hususlardan gayrı işlerde yabancı yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimar kullanılabilmesi odalar birliği idare heyetinin mütalaası üzerine Bayındırlık Vekaletince karar verilmesine bağlıdır. Yalnız Devlet daireleri ile resmi ve hususi müessese ve şahıslar tarafından istişari vazifelerle getirilen ve teknik tedrisat için gelenler bu kayda tabi değildirler. Bunlar da ancak getirildikleri iş mevzuu dahilinde kalarak bunların haricinde mesleki faaliyette bulunamazlar.

MADDE 36- 34 ve 35 nci maddeler gereğince gelen yabancı meslek mensupları Türkiye'de bir aydan fazla kaldıkları takdirde ihtisaslarına en yakın odaya müracaatla geçici aza olarak kaydolunurlar.

MADDE 37-Yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar kanunen kendilerine verilmiş olan unvandan başka her hangi bir unvan kullanamazlar.

MADDE 38-Bu kanunun 33 ve 34 ncü maddelerinde yazılı vecibeleri yerine getirmeyen yüksek mühendis, yüksek mimar,y mühendis ve mimarlar Türkiye'de mesleki faaliyetten menedilirler.

MADDE 39-Bu kanun hükümleri müteşebbis heyetlerce ihzar ve birlik umumi heyetince tasvip edilecek bir talimatname ile tatbik olunur.

MUVAKKAT MADDE 1. – Türkiye'de mevcut bilumum yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar bu kanunun neşrinden itibaren iki ay içinde Bayındırlık Vekaletinden alacakları birer beyannameyi doldurarak bulundukları yer bayındırlık müdürlüklerine veya doğrudan doğruya Bayındırlık Vekaletine vermeye mecburdurlar.

MUVAKKAT MADDE 2. – Bu kanunun neşri tarihinden itibaren bir ay içinde Bayındırlık Vekaletinin teşebbüsü ile mezkur tarihte faaliyet halinde bulunan mesleki birliklerce gönderilecek ikişer temsilci ile Bayındırlık Vekaletinin tayin edeceği beş temsilciden müteşekkil müteşebbis heyet Bayındırlık Vekaletinde toplanır. Kanunun neşrinden itibaren üç ay içinde odalar birliği talimatnamesiyle kurulacak odaların hazırlıklarını ve ilk umumi heyet toplantısı için lüzumlu diğer bilumum hazırlıkları tamamlar ve ilan eder. Kanunun neşrinden itibaren altı ay içinde o tarihte faaliyette bulunan birlikler umumi heyetlerini toplayarak üç kişiden az olmamak üzere kayıtlı azalarının yüzde beşi nispetinde delegelerini seçer, bunların isim ve adreslerini Bayındırlık Vekaletine bildirir. Vekaletçe bir ay içinde birliklerce seçilen delegelere yazılı davetiye gönderilerek toplantıya davet olunur. Toplanan bu heyet Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin birinci umumi heyetini teşkil eder.

Umumi heyet, toplantısını idare etmek üzere bir reis, iki reisvekili, dört de katip seçer. Bu heyet kararlarını ekseriyetle verir. Yalnız talimatnameye ait kararlarda üçte iki ekseriyet aranır.

MUVAKKAT MADDE 3. – Birinci odalar birliği umumi heyetinin vazifeleri:

a) Müteşebbis heyet tarafından hazırlanmış bulunan odalar birliği talimatnamesini müzakere ve kabul etmek;

b) Kurulması icabeden ve müteşebbis heyet tarafından hazırlanmış olan odaları tesbit etmek ve oda teşkili mümkün olmayan meslek mensuplarının hangi odaya kayıtlı olacaklarını tetkik ve tayin etmek;

c) Odalar birliği idare heyetini ve yedeklerini seçmek;

ç) Odalar birliği umumi katibini ve murakıpları seçmek;

d) Yüksek haysiyet divanı azalarını ve yedeklerini seçmek.

MADDE 40-Bu kanunun neşri tarihinden itibaren meriye girer.

MADDE 41-Bu kanunun hükümlerini icraya Bayındırlık ve Adalet Vekilleri memurdur.

1 Şubat 1954

Riyaseti Cumhura yazılan tezkerenin tarih ve numarası	:	29.I.1954 ve 2/260,390
Bu kanunun ilanının Başvekalete bildirildiğine dair Riyaseti Cumhurdan gelen tezkerenin tarih ve numarası	:	1.II.1954 ve 4/43
Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cild ve sayfa numaraları	:Cild	Sayıfa
	8	313
	9	182, 394:400

[İnikat: 34 – 74 sıra numaralı matbua 34 üncü İnikat zaptına bağlıdır]

Yasa Teklifleri ve Komisyon Raporları*

S. Sayısı :74

Konya Mebusu Hikmet Ölçmen'in, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkında kanun teklifi ile Gazianteb Mebusu Süleyman Kuranel'in, Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları kanunu teklifi ve Bayındırlık ve Adalet komisyonları raporları (2/260,390)

Konya Mebusu Hikmet Ölçmen'in, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkında kanun teklifi (2/260)

20.VI.1951

T. B. Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Mühendis ve Mimar Odaları Birliği tasarısını ilişik olarak sunuyorum. Gereğinin yapılmasını arz ve rica ederim.

Konya Milletvekili
Yük. Müh., Himmet Ölçmen

Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Tasarısı Gerekçesi

Türkiye'de tekniğin devamlı olarak inkişafının sağlanması ve bu suretle memleketin imar ve bayındırlık işlerinde teknikten azami şekilde faydalanma imkanlarının elde edilmesi gayesiyle mühendislerin ve mimarların teşkilatlandırılması bu tasarının esasını teşkil eder.

Bilindiği gibi teknik, sosyal ekonomide mühim bir rol oynamakta ve zamanımızda insanların pek çok ihtiyaçları teknik sayesinde temin edilebilmektedir. Sosyal hayata iyi bir veçhe veren teknik ve ekonomik faaliyetlerde muhtelif branşlara mensup mühendislerin ve mimarların ihtisasları dahilinde ve meslek prensiplerine uygun olarak çalışmaları ve iş birliği yapmaları memleketin menfaati icabıdır. İleri memleketlerde bu mevzulardaki büyük problemler teknik elemanların geniş ölçüde fikri ve bedeni iş birliği ile hal edilmekte ve programlaştırılmaktadır. Buna mukabil ihtisasa ve muhtelif meslek adamları arasında iş birliğine ehemmiyet verilmeyen hallerde milli servetler bilgisiz ellerde heder olur.

Teknik, bugünkü manasıyla, tabiatın insanlara verdiği iktidarı artırmak vasıtasıdır. Tekniğin amacı istihsali ve yapıyı imkan nispetinde tasarrufla en iyi bir şekilde hal etmektedir. Tekniğin bir tekamül sanatı olduğu anlaşıldıkça ve teknik işlerin çerçevesi genişledikçe fen adamlarının, devlet işlerinden fazla, fert işlerinde rolleri artmıştır.

Birkaç asır evveline kadar mühendislik ve mimarlık mahdut bilgilerden ibaret meslekler halinde bulunuyor ve bu teknik elemanları pratikten yetişmesi mümkün olabiliyor ve cezai müeyyideler ile iyi iş görmeleri temin edilebiliyordu. Fakat bugünkü sosyal hayatın ihtiyaçlarını karşılayacak teknik işler hakkında toplu bir bilgi bir insan ömrü boyunca dahi zor kazanılabildiğine göre pratikten yetişme meslek adamları ile maksat ve gayeye varılması imkansız hale gelmiş ve iptidai maddelerden tasarruf ve aynı zamanda yüksek

* T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: IX, Toplantı: 4, Cilt: 27

kaliteli istihsal ve yapı vücuda getirmek fikri ilerledikçe mühendislik ve mimarlığın özel meslekler halinde tahsil ve icra edilmesi lüzumu tezahür etmiştir. Filhakika fen adamlarının asrımızdaki tekamül ile mütenasip hizmet görebilmeleri iyi yetişmiş olmakla beraber geniş bir kültüre ve iyi bir karaktere sahip olmalarına mütevakkıftır. Şu ana kadar ki hiçbir memlekette teknik üniversiteler dahi öğrencilerini tam yetişmiş olarak çıkaramazlar. İş hayatında tecrübe ve mümareseler ve devamlı tetebbüler ile pratik ve teorik bilgiler tekemmül eder.

Bir çok memleketlerde mühendis ve mimarların iş hayatındaki muvaffakiyetleri , karakterleri, iktisap ettikleri ihtisasları veya meslek prensiplerine uygunsuz hareketleri, kendileri tarafından kurulan cemiyetler tarafından en doğru olarak takdir, tesbit ve kontrol edilebilmekte ve bu cemiyetlerin referansları büyük bir kıymet ve ehemmiyet taşımaktadır. Bir taraftan da bu cemiyetler memleketin teknik elemanlarından ve teknik imkanlarından en randımanlı ve rasyonel surette faydalanılabilmesine lüzumlu şartların hazırlanmasında ve endüstri ve yapılarda kullanılacak umumi normlar ve fenni şartnamelerin tesbitinde alakalı devlet makamlarına mükemmel faydaları da olmaktadır:

İleri memleketlerde mühendis ve mimar odalarının bilhassa berveçhi ati *[aşağıda belirtilen]* hususlardan büyük faydaları da olmaktadır:

a) Mühendis ve mimarların meslek bilgilerinin standart bir seviyeye yükselmesi ve mesleki ihtisas kolları vücuda gelmesi,

b) Teknik elemanlara ihtisas ve iktidarlarına göre iş bulunması,

c) Teknik işler için memleketin her yerinde tatbik edilecek belirli hesap ve inşa usulleri ile yapı şartnameleri ve istihkak raporu tanzim usullerini tesbit etmek suretiyle teknik sahada memleket bütünlüğünün sağlanması,

d) Tekniğe lüzumu kadar önem verilerek, memleket ihtiyacına ve karakterine göre teknik işlere veçhe verilmesi,

e) Bu cemiyetlerden memleketin teknik şurası ve planlaşma organı olarak faydalanılması,

f) Mesleki ahlakın teessüsünün ve yükselmesinin sağlanması ve kötü niyetli, iktidarsız teknik elemanlara cemiyet tarafından inzıbati cezalar tatbikı suretiyle iyi iş görülmesinin temin edilmesi,

g) Fenni risaseler çıkarılması ve konferanslar ve kongreler tertibi suretiyle gerek memleketteki işler hakkında fikir teati edilmesi ve bilgi edinilmesi ve gerek tekniği daha ileri memleketlerdeki faaliyetlerden faydalanması,

h) Umumiyetle malzeme ve konstrüksiyon hakkında memleket şartlarına uygun teknik icapları gerçekleştirecek yönetmelikler, normal, şartnameler hazırlanması,

i) Fen adamlarının mesaileri hakkında normal ücret listeleri tertiplenmesi,

j) Muhtelif kademelerdeki teknik elemanlar arasında kuvvetli bağlar ile bir iş ahengi kurulması ve mesleki faaliyetlerin her kademesinde çalışan işçi ve teknik elemanların vasıflarının iyileşmesini ve bilgi kabiliyetleri nispetinde daha yüksek kademelere yükselmelerini sağlayacak imkanların hazırlanması,

Memleketimizde her ne kadar Cemiyetler Kanununa göre teşekkül etmiş Türk Mühendisler Birliği, Yüksek mimarlar Birliği, Türk Mühendisler Birliği gibi cemiyetler mevcut ise de bunlar yukarda bahsedilen gayeleri tahakkuk ettirebilecek imkanlara ve teşkilata malik bulunmadıklarından yukarda tafsil edilen maksatları karşılamak üzere vazife ve salahiyetleri kanunda muayyen ve muhtelif mühendislik gruplarını ve mimarları bünyesinde toplayacak ayrı bir teşekküle ihtiyaç hissedilerek ilişik tasarı hazırlanmıştır.

Tasarının 1 nci maddesinde birliğin ilk teşekkülünde birliğe girecek meslek mensupları inşaat, makina, elektrik ve maden olmak üzere tespit edilmiştir. Burada makina, elektrik ve maden mühendisliği geniş manaları ile alınmakta ve bu gruplarda mesela gemi ve uçak inşaat, muhabere ve izabe mühendisliği gibi branşlar dahil bulunmaktadır. İlk teşekkülü yıllarında birlik mesaisinin muayyen hedeflere eksifi maksadiyle kimya, sanayi, orman, ziraat gibi şubelere mensup mühendislerin birliğe girmeleri mecburi tutulmamış fakat bunların da ilerde birliğe katılmaları imkanı mahfuz tutulmuştur. Filhakika memleketimizde şimdiki halde büyük kitle halinde serbest çalışan ve kendi aralarında teşkilatlanmalarında büyük fayda mülahaza edilen meslek grupları daha ziyade inşaat, makina, elektrik ve maden mühendislikleri olarak mütalaa edilmiştir.

Tasarının ikinci maddesinde birliğin organları, üçüncü maddede birliğin üyelerinin ihtisas şubeleri itibariyle adalara ayrılacağı, dördüncü maddede odaların organları, beşinci maddede birliğe kaydü kabul şartları yazılmıştır.

6 ncı madde ile birlik bünyesinde toplanan meslek gruplarına mensup mühendis ve mimarların birliğe girmeleri mecburiyeti vaz'olunmuştur. Mezkur meslek mensuplarının birliğe girmeleri ihtiyari bırakıldığı takdirde gerek birliğin teşekkül ve faaliyetine lüzumlu zaruri masrafların karşılanmasına ve gerekse birlik görevlerinden olan teknik işlerin ifasına imkan olamayacağı bedihi görülmektedir. Aynı maddede yabancı mühendislerin Türkiye'deki mesleki faaliyetleri de tayin ve tavzih edilmiştir.

7 nci maddede birliğin görev ve yetkileri, 8 nci maddede mezkur görev ve yetkilerin odalar tarafından ne suretle ifa edileceği, 9 ncu maddede Birlik genel kurulunun kimlerden teşekkül edeceği, 10 ncu madde birlik teşkilatına verilebilecek ücretlerin birlik genel kurulunca tesbit olunacağı, 11 nci maddede birliğin dahili işlerine ait çeşitli hususların tüzük ile tesbit edileceği, 12 ve 13 ncü maddelerde birliğin ve odaların gelirleri belirtilmiştir.

Tasarının 14, 15, 16 , 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 ncü maddeleri birlik üyelerinin mesleklerinin icrasında meslek şeref ve haysiyetine ve meslek icaplarına yakışmayacak fiil ve hareketlerini veya üyeleri aralarında tahaddüs edebilecek mesleki ihtilafları tetkik etmek ve gerektiği halde inzibati ceza kararları vermek üzere kurulacak inzibat meclisi ve haysiyet divanlarının teşkilatından ve görev ve yetkilerinden ve verilecek kararların netayicinden ve tatbikatından bahseder.

Tasarının 25 nci maddesinde; memleketimizdeki teknik elemanlardan memleket faydasına daha geniş mesai ve randıman elde edilebilmesi için memur, mühendis ve mimarların da kendilerine veya mensup oldukları idarelere taallûk etmemek şartiyle mesai saatleri dışında mesleki bazı işleri ifa edebilmeleri derpiş edilmiştir.

Tasarının geçici maddesinde, mühendis ve mimar odaları birliğinin kurucu heyetinin ve ilk genel kurulunun toplanması için lüzumlu işlerin hangi teşekküller tarafından ne şekilde yapılacakları bildirilmiştir.

KONYA MEBUSU HİMMET ÖLÇMEN'İN TEKLİFİ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanun Teklifi

MADDE 1. a) Türkiye'de inşaat, makina, elektrik ve maden yüksek mühendis ve mühendisleri ile yüksek mimar ve mimarları bünyesinde toplayan "Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği" adında tüzel kişiliği haiz bir kurum kurulur.

b) Bu birliğin merkezi Ankara'dadır.

c) a fıkrasında sayılanlar dışında kalan mühendislik ve mimarlık grupları, temsil ettikleri cemiyetlerin müracaatı ve Birlik Genel Kurulunun teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla Birliğe alınabilirler.

MADDE 2. – Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin organları şunlardır:

a) Birlik Genel Kurulu,

b) Birlik İdare Kurulu,

c) Birlik Genel Sekreterliği.

MADDE 3. – Birlik üyeleri ihtisas şubeleri itibariyle, Birlik Genel Kurulu kararıyle kabul olunacak odalara ayrılır. Oda merkezleri Birlik Genel Kurul kararıyle tesbit edilir. Bu odaların muhtelif bölgelerde şubeleri ve ajansları bulunabilir.

Üyelerin adedi encümenler teşkili suretiyle ilmi ve mesleki mesai yapmaya müsait bulunmayan ihtisas şubeleri için oda kurulmaz. Bu gibi ihtisas şubesi mensupları Birlik Genel Kurulu kararıyle tayin edilecek odalara dahil olurlar.

MADDE 4. – 3 ncü maddede yazılı odaların organları;

Oda Genel Kurulu ile Oda Yönetim Kurulundan ibarettir.

MADDE 5. – Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine kaydolunabilmek için aşağıdaki şartları haiz olmak lazımdır.

a) Türkiye Cumhuriyet tabiiyetinde bulunmak,

b) 3458 sayılı kanuna göre yüksek mühendis, mühendis, yüksek mimar veya mimar diploma veya ruhsatnamesini haiz bulunmak;

c) Mühendislik, mimarlık sanatını giderici bir suçtan dolayı mahkum edilmemiş olmak;

d) Mühendislik, mimarlık meslekini icraya mani ruhi bir arızası bulunmamak;

e) Adi iflastan başka bir sebeple hacir edilmiş bulunmamak, (hileli müflis olmamak);

MADDE 6. – Odalar birliğinin kapsadığı ihtisas kollarına dahil yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarların, Devletin amme müesseselerinin, şirketlerin, cemiyetlerin, müesseselerin ve şahısların mühendislik ve mimarlık meslekinin icrasının iktiza ettiren işleri ile meşgul olabilmeleri ve mesleki, tedrisat yapabilmeleri için Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine kayıtlı olmaları lazımdır.

Yabancı mühendis ve mimarlar ancak resmi idarelerde ve yabancı taahhüt firmalarında uzman olarak çalıştırılabilirler. Bunlardan gayrı özel ve tüzel kişilerin lüzum ve zaruret halinde yabancı mühendis ve mimar istihdam edebilmesi mezkur lüzum ve zaruretin Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği İdare Kurulunca kabul ve tasdik edilmesine bağlıdır.

MADDE 7. – Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin yetki ve görevleri şunlardır:

a) Yurtta mühendislik ve mimarlık faaliyetlerinin düzenlenmesi ve gelişmesi amacı ile gerek re'sen ve gerekse istek üzerine mesleki işler hakkında tekliflerde bulunmak ve rapor tanzim etmek;

b) Mühendislik ve mimarlık işlerine ait normları, umumi şartnameleri ve nizamnameleri incelemek ve bunlar hakkında görüşlerini bildirmek veya bunları re'sen tanzim ederek tatbiklarını tavsiye etmek,

c) Mühendislik ve mimarlık işlerinde hakem ve bilirkişi olabilecek meslek mensuplarını ilgililere bildirmek;

d) Mühendislik ve mimarlık sahasındaki proje müsabakalarının umumi şartlarını hazırlamak ve talep halinde proje müsabakalarını idare etmek veya jüri üyelerini seçmek;

e) Mesleki işlere ve meslek mensuplarına ait istatistikler tanzim etmek, mesleki mecmualar çıkartmak ve sair yayınlar yapmak;

f) Yurt hizmet ve menfaatlerini göz önünde bulundurarak Birlik üyelerinin haklarının sağlanması için yetkili makam ve merciler nezdinde teşebbüs ve tekliflerde bulunmak;

g) Mesleki faaliyetlerin her kademesinde çalışan işçi ve teknik elemanların vasıflarının iyileşmesini ve bilgi kabiliyetleri nispetinde daha yüksek kademelere yükselmelerini sağlayacak imkanları etüd ederek görüşlerini ilgili makamlara bildirmek,

h) Yurtta teknik seviyenin yükselmesi ve amme menfaatlerinin korunması maksadiyle üyelerini tahsil derecelerine, ihtisaslarına, tecrübe ve başarılarına göre sınıflandırmak;

i) Mesleki faaliyetlerin düzenlenmesi bakımından lüzumu halinde ilgili diğer dernekler ile istişarelerde bulunmak ve işbirliği yapmak;

j) Mühendislik ve mimarlık ile ilgili işlerde gerek kasten ve gerekse ihmal göstermek suretiyle veyahut iktidarsızlıkları dolayısıyla işlerin zarar görmesine sebebiyet veren veya mukavelelere, riayet göstermeyen ve meslek adabına uymayacak hareketlerde bulunan meslek mensuplarının faaliyetlerini incelemek, inceleme sonuçlarını ilgililere bildirmek ve bu nevi hareketlerde bulunanlardan Birlik üyesi bulunanlar hakkında bu kanunda gösterilen tedbirlerin tatbikına karar vermek;

k) Mesleki sigorta teşkilatı kurmak.

MADDE 8. – Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin bu kanunun 3 ncü maddesine göre teşkil olunan odaları yukarıki 7 nci maddede yazılı yetki ve görevlerden yalnız kendi ihtisas şubelerini ilgilendiren hususlar ile meşgul olur ve kararlarını Birlik İdare Kuruluna bildirirler.

Birkaç odayı aynı zamanda ilgilendiren meseleler odalar tarafından incelendikten sonra nihai karar Birlik tarafından verilir.

Odalar resmi makamlar ile temaslarını ancak Birlik İdare Kurulu vasıtasıyla yaparlar. Sırf formalite icabı olan hususlarda odalar bu makamlarla re'sen muhabere salahiyetini haizdirler.

MADDE 9. – Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Genel Kurulu bu kanunun 3 ncü maddesine tevfikan teşkil olunan odaların üyelerinin % 5'i nispetinde seçecekleri delegelerden teşekkül eder.

MADDE 10. – Birlik İdare Kurulu Başkan ve üyelerine ve Genel Sekreterine ve Odaların Yönetim Kurulu Başkanına ve üyelerine ve diğer vazifelilere verilecek ücretler Birlik Genel Kurulunca tesbit olunur.

MADDE 11. – Tüzük ile belirtilecek hususlar:

7 nci maddenin h fıkrası gereğince yapılacak sınıflandırmaya;

Birlik Genel Kurulunun ve Odalar Genel Kurullarının adi ve olağanüstü toplantılarına, Oda Genel Kurullarının seçimlerine ve bunların toplantılarına ve yetki ve görevlerine;

Birlik İdare Kurulu ve Odaların Yönetim Kurullarının seçimlerine ve bunların toplantılarına ve yetki ve görevlerine;

Birlik İdare kurulu Başkan, Genel Sekreter ve üyelerinin ve Oda Yönetim kurullarının Başkan ve üyelerinin yetki ve görevlerine;

Birliğin mesul muhasiplik ve İdare teşkilatına ve hesap müfettişlerine;

Birliğin yetki ve görevlerinin tatbik şekillerine ve mesleki encümenler teşkiline ve bunların mesailerine;

Ait hususlar Birlik Genel Kurulu tarafından hazırlanıp Danıştayca onanacak tüzükler ile belirtilir.

MADDE 12. – Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin gelirleri şunlardır:

a) Birliğe üye olarak kaydolunmak ücretleri:

b) Birlik üyelerinin birlik genel kurulunca karar altına alınan senelik taahhütleri ve abonman bedelleri;

c) Umumi bütçeden birliğe tahsis edilecek ödenek;

d) Birliğe yapılacak her türlü yardım ve bağışlar;

e) Talep üzerine yapılacak, teknik tetkikat, rapor tanzimi ve proje müsabakalarının idaresi gibi hizmetler karşılığında alınacak ücretler;

f) Birlik üyelerinden bu kanun gereğince alınacak para cezaları;

g) Birliğe ait gayrimenkullerin gelirleri.

MADDE 13. - Türk Mühendis ve Mimar Odalarının gelirleri şunlardır:

a) Odaya kayıtlı üyelerin Birlik Genel Kurulunca karar altına alınmış olan senelik taahhütlerinin Birlik Genel kurulunca tayin ve tesbit edilecek nispeti;

b) Birliğin diğer gelirlerinden Birlik Genel Kurulu karariyle ayrılacak tahsisler.

MADDE 14. – Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği üyelerinin; mesleklerinin icrasında, meslek şeref ve haysiyetine ve icabatına yakışmayacak fiil ve hareketlerinden dolayı inzibati ceza tertibine ve üyeler arasında tahaddüs eden mesleki ihtilafatı hal ve tesviyeye salahiyetli olmak üzere, kuruluşları, görevleri ve yetkileri bu kanunda gösterilen; Oda inzibat meclisleri, Birlik Haysiyet Divanı ve Bayındırlık Bakanlığında yüksek Haysiyet Divanı kurulur.

MADDE 15. – İnzibati Cezalar:

Madde 14'te zikredilen ceza müesseselerinin, kurulu Oda üyelerine, işledikleri fiilin ağırlık derecesine göre verebileceği inzibati cezalar şunlardır:

a) İhtar: Üyeyi dikkate davet etmektir,

b) Tevbih üyenin fiil ve hareketlerinin muahazasıdır [kınanmasıdır],

c) Yüz liraya kadar para cezası,

ç) Yüz liradan bin liraya kadar para cezası,

d) Üyenin iki aydan beş seneye kadar meslekini icradan menedilmesi,

e) Üyenin daimi olarak meslekini icradan menedilmesi,

a, b, c fıkralarındaki cezalara Oda İdare Kurulunun teklifi ile Oda İnzıbat Meclisince hükmolunur.

Oda inzibat Meclisini kararları, Birlik Haysiyet Divanınca itirazen tetkik olunur. Birlik Haysiyet Divanınca verilecek kararlar katidir.

Birlik Genel İdare Kurulunun ikazı üzerine de, Oda İdare Kurulu kusurlu üyesini inzibat meclisine verir.

ç, d, ve e fıkralarındaki cezalar Oda İnzıbat Meclisinin teklifi ile Birlik Haysiyet Divanınca verilir. Bu kararlar aleyhine Yüksek Haysiyet Divanına itiraz olunabilir. Yüksek Haysiyet Divanınca verilecek kararlar katidir.

MADDE 16. – Oda İnzıbat Meclisleri:

Oda İnzıbat Meclisleri, Oda İdare Kurulu Başkanı ile Oda Genel Kurulunca iki yıllık bir devre için gizli oy ve çoğunluk ile müntehap ve en az on yıldan beri mühendislik, mimarlık ile meşgul olan dört üyeden mürekkep olarak beş kişi ile teşekkül eder. Başkanını, Genel Kurulca müntehap dört üyesi arasından gizli oy ve çoğunlukla seçer.

Oda Genel Kurulu, inzıbat meclisi için, aynı şartlar dairesinde dört de yedek üye seçer.

İnzıbat Meclisi mürettep üyelerinin tamamı ile toplanır ve cezaları 4 kişilik ekseriyetle verebilir.

MADDE 17. – Birlik Haysiyet Divanı:

Birlik Haysiyet Divanı, Birlik İdare Kurulu Başkanı ve Birlik Genel Kurulunca, iki yıllık bir devre için gizli oy ve çoğunluk ile müntehap ve ayrı ihtısas şubelerine mensup ve en az onbeş yıldan beri mühendislik, mimarlık ile meşgul olan altı üyeden mürekkep olarak yedi kişi ile teşekkül eder. Başkanını Genel Kurulca müntehap altı üyesi arasından gizli oyla ve çoğunlukla seçer.

Birliğin Genel Kurulu, Birlik Haysiyet Divanı için aynı şartlar dairesinde altı da yedek üye seçer.

Divan, mürettep üyelerinin tam mevcudu ile toplanır ve cezaları beş kişilik ekseriyet ile verebilir.

MADDE 18. – Yüksek Haysiyet Divanı:

Yüksek Haysiyet Divanı, Bayındırlık Bakanlığı Müsteşarının Başkanlığında Adalet Bakanlığının hakimler sınıfından bir mümessiliyle Türkiye'de mühendislik mimarlık tahsili veren müesseselerin tedris heyetlerince müntehap birer profesör, Odalar Genel Kurullarınca en az yirmi yıldan beri mühendislik, mimarlık ile meşgul olmuş mensupları arasından seçilen birer üye ve Bayındırlık Bakanlığı Birinci Hukuk Müşavirinden teşekkül eder.

Yüksek Haysiyet Divanı, mürettep azasının tam mevcudu ile toplanır ve en az üçte iki ekseriyet ile karar verir.

MADDE 19. – Oda inzıbat meclislerine Birlik Haysiyet Divanına ve Yüksek Haysiyet Divanına üye olabilmeleri için Birlik üyelerine madde 15 te gösterilen cezalardan "ihtar"dan gayrısı ile tecziye edilmemiş bulunmaları şarttır.

MADDE 20. – İhtilafların halinde taraflar arasında husumet mevcut olan oda inzıbat meclisi veya Birlik Haysiyet Divanı üyesi o oturuma iştirak edemeyip yeri kura ile taaayyün edecek yedek üye ile tamamlanır.

Birlik Haysiyet Divanı Başkanının, hakkında işlem yapılacak kimse sanık tarafından, reddi halinde keyfiyet yüksek haysiyet divanınca tetkik edilip karara bağlanır.

Yüksek haysiyet divanı azalarının sanık tarafından reddi halinde de keyfiyet yüksek haysiyet divanında reddedilen üyenin ademi iştirakiyle tetkik olunur ve karara bağlanır.

MADDE 21. – Oda inzıbatı meclisleri, Birlik Haysiyet Divanı ve Yüksek Haysiyet Divanı soruşturmalarını gizli olarak yaparlar. İcabında ehlivukuf heyetleri teşkil ederler. Oturumlar alenidir. Yalnız üyelerin reddi keyfiyetlerinin tetkiki evrak üzerinde yapılır.

Kararlarda reylerin dağılması ve icabeden karar ekseriyetinin temin olunamaması halinde ceza hükümleri usulü kanununun 385 nci maddesi uygulanır.

İnzıbat meclislerinin, divanlarının ve teşkil olunacak ehlivukuf heyetlerinin çalışmaları idare kurulunca hazırlanıp genel kurulca tasdik edilecek özel bir yönetmelik ile tanzim ve tayin olunur.

MADDE 22. – Kanuni evsaf ve şeraiti cami olmayan veya kendisine tevdi edilmiş vazifeleri ifadan imtina eden veyahut bitaraflığı ihlal edici hareketleri görülen Oda İdare

Kuruluna, Birlik İdare Kurulunun teklifi ve Birlik Haysiyet Divanının kararı ve Yüksek Haysiyet Divanının tasdikı ile Oda inzibat meclisine, Birlik Haysiyet Divanının teklifi ve yüksek Haysiyet Divanının kararı ile işten el çektirilir ve keyfiyet da üyelerine tamim edilerek seçimler yenilenir. Aynı sebeplerden dolayı Birlik İdare Kuruluna veya Oda inzıbat meclislerine de Başbakanın teklifi ve yüksek Haysiyet Divanının kararı ile işten el çektirilir ve seçimler yenilenir.

MADDE 23. – Resmi daire ve müesseselerde çalışan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarların memuriyet vazifeleri ile alakalı kusurları ve suçları Memurlar Kanunu hükümlerine tabidir.

MADDE 24. – Bu kanuna tahsil edilecek para cezaları ve üyelerin aidatı ve Birliğin sair alacakları tebliğden itibaren altı ay içinde ödenmediği takdirde İcra ve İflas Kanununun ilamların icrası hakkındaki hükümlerine göre infaz olunur.

MADDE 25. – Resmi idarelerde veya İktisadi Devlet Teşekküllerinde maaşla veya ücretle çalışan fen adamları resmi mesai saatleri dışında, tasdik veya kontrolu kendilerine veya mensup oldukları idareye ait olmayan Müşavirlik, ehlivukufluk, proje kontrol ve teknik hesap gibi işleri yapmakta serbesttirler.

4358 sayılı Kanunun 9 ncu maddesi kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE – Bu kanunun yayımı tarihinden en çok bir yıl içinde, Türk Yüksek Mühendisler Birliği İdare Heyetinin teşebbüsü üzerine mezkur tarihte faaliyette bulunan mühendislik ve Mimarlık Birliklerinden seçilecek üçer delegenin iştirakiyle toplanacak kurucu heyet Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin Birinci genel kurulunu toplamakla vazifelidir. Genel Kurulun toplantısına takaddüm eden bütün hazırlıkları bu heyet ikmal eder. Bu işlere lüzumlu bütün masraflar için faaliyette bulunan Mühendislik ve Mimarlık Birlikleri avans olarak müsavi miktarda lüzumu kadar parayı öderler.

Bu avanslar Birlik tarafından ilk genel kurulun toplantı tarihinden üç yıl sonra başlamak ve beş yılda bitmek üzere üç müsavi taksitte iade edilir.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin birinci genel kurulu, faaliyette bulunan Mühendislik Mimarlık Birliklerinde kayıtlı azasının yüzde beşi nispetinde seçilecek delegelerden teşekkül eder. Birinci genel kurul, toplantıyı idare etmek üzere bir başkan ve üç katipten mürekkep bir Başkanlık Divanı seçer. Zabıtlar Başkanlık Divanı tarafından tutulur ve seçimler onun tarafından idare edilir. Genel kurulda kararlar çoğunlukla alınır.

MADDE 26. – Bu kanun yayınlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 27. – Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Gazianteb Milletvekili Süleyman Kuranel'in Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları kanunu teklifi (2/390)

17.V.1952

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Hazırlamış olduğum Türk Mühendis ve Mimarlar Odası kanun teklifim ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Gazianteb Milletvekili

Süleyman Kuranel

Türkiye Mimarlar Odası ve Türkiye Mühendisler Odaları Kanunu Tasarısı

GEREKÇE

Mimarlar ve Mühendisler Odaları kanunu gerekçesi, bu tasarının kendisidir. Kanunda madde madde açıkça çerçevelendiği gibi, ancak "hayati" tabiriyle ifade olunabilecek temel gayeler hedef tutulmaktadır.

A) Memleketimizin başlıca ana ihtiyaçları karşısında iki büyük dava vardır.

1. Topyekûn umran davası,

2. Teknik tesis ve cihazlanma davası,

Mimarlarla mühendislerin kadrosunu belirten bu iki ana saha, bugüne kadar iş ve fayda hak ve salahiyet ölçüleriyle planlaştırılmış değildir. Bir mimar ve mühendis, eserine ve cemiyete karşı vazife ve haklarını müeyyideleşmiş görmek huzurundan mahrum ve maalesef birtakım tesadüflerin eline terkedilmiş bulunmaktadır.

B) Mekteplerini ve yetiştirilme şartlarını büyük fedakarlık ve zorluklar pahasına temin edebildiğimiz mimarlarla mühendislerin, iş ve kıymet ölçülerine faaliyet ve ehliyet şartlarına asıl tatbik sahası olan cemiyet hayatında yabancı olmakla ilk unsuruna malik bulunduğumuz bir gayenin son unsurundan mahrum kalmak gibi hazin bir vaziyete düşüyoruz. Öyle ki; yetiştirdiğimiz örnekler, kendisi için yetiştirildikleri hayat ve cemiyet karşısında tam manasiyle himayesiz ve murakabesiz bulunuyorlar.

C) Mimarlarla mühendislerin hiçbir peşin ölçüye bağlı olmayarak içine daldıkları ve şahsi teşebbüs, hususi nefis müdafaası ve ferdi talihlerine göre eser verdikleri cemiyette, kendi zümrelerini kuşatan nizamsızlık o kadar büyüktür ki, pek sarih çizgilerle ayırdedilmesi lazımgelen bir mimar ile bir mühendisin iş sınırları bile birbirine geçmiş, hak ve salahiyetleri birbiriyle çatışmıştır. Bu tesellisiz vaziyete ek olarak, mimarlık hakkında en basit bir bilgiden bile mahrum, tamamiyle ehliyetsiz kimselerin memleketin çehresinde hergün korkunç yaralar meydana getirmeleri ve mühendislik ehliyetinden uzak, pratik bazı tecrübelerden cesaret alan teknisyenlerin de mühendislik faaliyetine imkan bulmaları göz yumulmayacak zararlar meydana getirmektedir. Mimar ve Mühendis Odaları Kanunu bizi bu tahribkar hastalıktan kurtaracak şifa verici maddelerden meydana gelmiştir.

D) Dünyadaki bütün ileri memleketlerde, gerek umran, gerekse teknik tesis ve cihazlanma davaları bu zümrelerin teker teker ve birbirine nazaran farklarını tecellisi ve cemiyet karşı hak ve vazifelerinin tesbiti sayesinde mümkün olabilmiştir. Bu hususta sayısız misaller kaydetmiş bulunan her hangi bir medeni alemde, bugün mimarlar odası teşkilatı kurulmadan planlı bir imar davasının tahakkukuna, Mühendisler Odası teşkilatı kurulmadan da asrımızın en keskin üstünlük müeyyidelerinden biri olan teknik tesis ve cihazlanma gayesine doğru ilerlemek ihtimali yoktur.

Etibba Odası, Baro, Ticaret ve Sanayi Odaları kanunları, tıp, hukuk ve ticaret sahalarındaki teşkilat ihtiyacını karşıladığı halde, Mimarlar ve Mühendisler Odaları Kanununun bugüne kadar çıkmamış olması hayretler karşılanacak büyük ve çok zararlı bir ihmalin neticesidir.

İşte, bir tarafta bütün vatan sathını kaplayıcı topyekun umran, bir taraftan da teknik tesis ve cihazlanma gibi ruh ve madde sahalarının iki temel şubesi üzerinde teklif ettiğimiz bu kanun, yukardaki ana borçları yerine getirmek ve memleketimizin çoktan beri muhtaç bulunduğu muazzam iş sahalarının disiplin ve huzurunu sağlayacak, bir yandan memleketin, diğer yandan mimarlık ve mühendislik mesleklerinin şiddetle muhtaç bulunduğu hakları, kefalet altına alacak, müeyyideler manzumesidir.

GAZİANTEB MEBUSU SÜLEYMAN KURANEL'İN TEKLİFİ

Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları Kanun Teklifi

MADDE 1. – a) Türkiye'de mesleklerini icra eden mimar ve mühendisleri bünyesinde toplayan (Türkiye Mimarlar Odası) ve her biri kendi ihtisas şubesinin adını taşımak üzere (Türkiye .....Mühendisleri Odası) isimleriyle tüzel kişiliği haiz ihtisas teşekkülleri kurulur.

b) Bu odaların merkezleri Devlet merkezindedir.

MADDE 2. – Mimar, başta bina veya binalar topluluğu ifadesinin hacım ve satıh olarak bir şekli bulunmak üzere, bilcümle inşaat hakkının sanat ve fikir ihtisasını ve bu işin tasavvur ve proje, şekillendirme ve cihazlandırma, çalıştırma ve bütünleştirme ehliyetini temsil edendir.

Mimar kendi iş sınırlarını mühendislik ihtisaslarına ait iş sınırlarına girmek suretiyle aşamaz.

MADDE 3. – Türkiye mimarlar odasına girebilmek için mimarları, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Şubesinden veya İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinden veya hükümetin resmen kabul ettiği ecnebi memleketlerdeki bunlara muadil bir yüksek okuldan diploma almış olmaları lazımdır.

Kapanmış bulunan İstanbul Teknik Okulu Mimarlık kolundan diploma almış olanlar bu maddenin şümulü içindedirler.

MADDE 4. – Mühendis, teknik fayda çerçevesi içinde laboratuar, atelye, alet, cihaz tesis faaliyetlerine ait ihtisas şubelerinden her hangi birine mensup olan ve o şubeye ait her türlü tasavvur, proje ve tatbikat mesuliyetini, çalışma ve çalıştırma ehliyetini temsil edendir.

Mühendis, yukarda gösterilen iş sınırlarını, mimarlığın iş sınırına girmek suretiyle aşamaz. Ayrıca hiçbir mühendis, kendi ihtisas şubesinin sınırlarını başka bir mühendisin ihtisas sınırına girmek suretiyle de aşamaz.

MADDE 5. – Türkiye Mühendisler odalarına girebilmek için, Mühendislerin İstanbul Teknik Üniversitesinin (Mimarlık Fakültesinden gayrı) her hangi bir fakültesinden veya Hükümetin resmen kabul edeceği bu fakültelere muadil bir ecnebi yüksek okulundan diplomalı olmaları lazımdır.

İstanbul Teknik Okulundan mezun olan Mühendisler ihtisaslarına göre mensup oldukları Mühendisler Odasına kaydolunurlar. Bu mühendislerin yetki ve görevleri mensup oldukları odaların tüzüklerinde belirtilir.

MADDE 6. – Mimar veya mühendislik diploması olmayanlar veya Türkiye Mimarlar Odasından veya Türkiye Mühendisler Odalarından ihraç edilenler hiçbir suretle, mimar veya mühendis unvanlarını kullanamazlar.

MADDE 7. – Türkiye Mimarlar Odası veya her hangi bir Türkiye Mühendisler Odası kurulabilmesi için, o ihtisasa mensup olanların Türkiye'deki mevcudu yüz kişiden az olmamalıdır. Miktar itibariyle bir oda teşkil edemeyen ihtısas şubeleri, kendi ihtısas şubelerine en yakın odaya dahil olurlar.

MADDE 8. – Türkiye Mimarlar ve Türkiye Mühendisler Odaları tüzüklerine göre Türkiye'nin her yerinde şube açabilirler veya şube açılmayan yerlerde işlerini mümessil vasıtasiyle yürütebilirler.

MADDE 9. - Türkiye'de Türk veya ecnebi her hangi bir mimar veya mühendisin meslekini icra edebilmesi, veya tedris heyetlerinde vazife alabilmeleri veya ecnebi memleketlerden gönderecekleri projeleri realize ettirebilmeleri için Türkiye Mimarlar Odasının veya Türkiye Mühendisler odalarından birinin üyesi olmaları lazımdır.

MADDE 10. - Bir mimar veya mühendisi daimi ikametgahının bulunduğu yerdeki odaya kaydolunur. Daimi ikametgahı olmayanlar en çok uğradıkları yerdeki odaya bağlanırlar.

Her hangi bir odanın üyesi olanlar Türkiye'ni her tarafında mesleklerini serbestçe icra edebilirler.

MADDE 11. - Mimar veya mühendisin bulunduğu yerde, mimarlık işini yalnız mimar, mühendislik işini de ihtisasına göre yalnız mühendis yapar.

Ancak mimarın bulunmadığı yerde mimarlık işin mühendis, mühendisin bulunmadığı yerde mühendislik işini mimar, her ikisinin de bulunmadığı yerde bu işleri ehliyetli kalfanın yapabilmesi, ilgili bölge odasından her yıl yenilenmek üzere alacakları yazılı bir izinle kabildir.

MADDE 12.- Türkiye Mimarlar Odası veya Türkiye Mühendisler Odasında kayıtlı bulunmak için aşağıdaki şartları haiz olmak lazımdır.

a) Türkiye Cumhuriyet tabiiyetinde bulunmak,

b) Bu kanunun kabul ettiği okullardan diplomalı olmak,

c) Kanunen mesleki giderici bir suçtan mahkum edilmemek ve oda haysiyet divanınca karara bağlanmış ve Danıştaydan tasdik edilmiş şahsi ve mesleki bir şerefsizlik taşımamak veya adi iflastan başka bir sebeple hacredilmiş bulunmamak. Hileli müflis olmamak,

d) Mimarlık veya mühendislik meslekini icraya mani ruhi bir arızası bulunmamak,

e) Ecnebi mütehassısı olduğu halde, ilgili odanın muvafakatiyle muayyen vazifeleri görmek üzere resmi veya hususi bir teşekkül tarafından geliştirilmiş olmak.

MADDE 13. – Türkiye Mimarlar Odası ve Türkiye Mühendisler odalarının yetki ve görevleri şunlardır:

a) Mimarlık ve mühendislik mesleklerini icra edenleri, bu mesleklerin örf ve adetlerine uygun olarak murakabe ve kontrol etmek,

b) Mimarlık ve mühendislik işlerinde hakem ve bilirkişi olabilecek meslek mensuplarını ilgililere bildirmek,

c) Türkiye'de yapılacak bilcümle mesleki müsabakalarda cari olacak müsabaka tüzüklerini hazırlamak,

d) Mesleki müsabakaları, ihtisasları dahilinde olmak şartiyle hazırlamak veya hazırlanmış müsabakaları murakabe ve kontrol etmek ve bu müsabakaların jüri üyelerini tayin etmek,

e) Mesleki faaliyetlerin her kademesinde çalışan işçi usta ve teknik elemanların vasıflarının iyileşmesini, bilgi ve kabiliyetlerini nispetinde daha yüksek mertebelere varmalarını temin edecek usullerle yetkilerini tesbit ederek ilgililere bildirmek,

f) Mimarlık ve mühendislik ile ilgili işlerde gerek kasten, gerekse ihmal göstermek suretiyle veyahut iktidarsızlıkları dolayısıyla işlerin zarar görmesine sebebiyet veren veya mukavelelere riayet etmeyen veya meslek adabına uygunsuz hareketlerde bulunan veya tüzüğe aykırı hareket etmekte ısrar eden meslek mensuplarının hareketlerini incelemek ve bu nevi hareketlerde bulunanları tüzük hükümlerine göre cezalandırmak,

g) Yetkili meslektaş imzalarının listelerini hazırlamak ve icabeden makamlara vermek,

h) Oda Haysiyet Divanı tarafından verilen ve Danıştaydan tasdik edilen bir kararla odadan kaydı silinenleri ilan etmek ve ilgili makamlara bildirmek,

i) İşbu yetki ve görevler munhasır olarak Türkiye mimarlar ve Türkiye Mühendisler odalarına verilmiş haklar olup başka hiçbir teşekkül tarafından benimsenemez.

MADDE 14. – Türkiye Mimarlar Odası ve Türkiye Mimarlar odaları (10 ncu) maddede yazılı yetki ve görevleri kullanırken, kendi ihtisas şubelerini ilgilendirmeyen mesleklerle meşgul olamazlar.

MADDE 15. – Türkiye Mimarlar Odasının ve Türkiye mühendisler Odalarının idari organları şunlardır:

a) Merkez Genel Kurulu,

b) Merkez Yönetim Kurulu,

c) Merkez Genel Sekreterliği,

d) Şubeler Genel Kurulları,

e) Şubeler Yönetim Kurulları,

f) Şubeler Genel Sekreterlikleri.

MADDE 16. - Merkez Genel Kurulu, şubelerin temsil edilmesiyle meydana gelir ve topyekûn bütün oda teşkilatını kuşatıcı bir yetki taşır.

Merkez Genel kuruluna, odaya kayıtlı olan her üyenin iştirak hakkı vardır.

Şubeler genel kuruluna göndereceği delege ve delegeleri, kongreye bilfiil iştirak etmiş üyelerin miktarına göre ve tüzükte belirtilen esaslar dahilinde müzakerelerin neticelenmesini, mutaakıp seçerler ve Riyaset Divanının imzalayacağı bir mazbataya temsil edenle, temsil ettiklerinin isimleri yazılır.

Merkez Genel Kurulunda bulunmayanlar ve delegelerle temsil edilmeyenler, merkezdeki arkadaşlarından birisin Merkez Genel kurulu riyasetine, tüzüğüne göre ve imzalanmış bir dilekçe vermek suretiyle de kendilerini temsil ettirebilirler.

MADDE 17. - Türkiye Mimarlar Odası ve Türkiye mühendisler odaları yetki ve görevlerini tüzüklerinde belirtilen esaslara göre yürütürler.

MADDE 18. – Menkul ve gayrimenkul alımına, satımına veya ödünç para alınmasına ve verilmesine veya sosyal yardımlarda bulunulmasına veya her hangi bir sermayeye iştirake karar vermek odaların büyük genel kurullarına ait bir yetkidir.

MADDE 19. – Yönetim kurulu, tüzüğe göre genel kurulun seçeceği 2 ila 8 kişiden meydana gelir. Ayrıca tüzüğe göre yedek üyeler seçilir.

Yönetim kurulu kendi arasında gizli oyla başkanını seçer ve tüzüğe göre vazife taksimi yapar.

MADDE 20. – Yönetim kurulu, icabettiği zaman yetki ve görevlerinden bir kısmını tüzükte belirtilen esaslara göre seçeceği üç kişilik bir icra komitesine devredebilir.

Bu şekilde vazifelendirilen icra komitesinin vereceği kararlar, yönetim kurulu kararı yetkisine haizdir.

MADDE 21. – Genel Sekreter veya genel sekreterin emri ve mesuliyeti altındaki büro, yönetim kurulu kararlarına göre odanın işlerini çevirmekle görevlidir. Genel sekreterlik yönetim kurulunun tabii üyesi ve icra organıdır.

Tayini ve azli tüzük hükümlerine göre yapılır. Maaşını genel kurul tayin eder.

MADDE 22. – Mimarlık ve mühendislik vakar ve şerefine uymayan fiil ve hareketlerde bulunanlarla, mesleki faaliyette vazifelerini yapmayan veya vazife icabı olan dürüstlüğe veya ana tüzük hükümlerinden her hangi birine riayet etmeyenler hakkında bu kanunda yazılı disiplin cezaları tatbik edilir.

MADDE 23. – Disiplin cezaları şunlardır:

a) İhtar: Mimar veya mühendisi dikkate davettir. Bu ceza yönetim kurulu başkanı tarafından yazılan bir mektupla tatbik olunur. Siciline geçmez ve aleyhine itiraz olunmaz.

b) Tevbih: Mesleki adaba uymayan fiil ve hareketin haysiyet kurulu veya divanı tarafından muahezesidir.

c) 1 000 liraya kadar para cezası.

d) Meslekten muvakkat çıkarma, Mimar veya mühendisin 30 günden az ve 2 yıldan fazla olmamak üzere meslekini icradan menedilmesidir.

e) Meslekten çıkarma: Mimar veya mühendisin diplomasının iptal edilmesidir.

Meslekten muvakkat çıkarma veya meslekten çıkarma cezaları, kararın Danıştayca onanmasından sonra tatbik edilir.

MADDE 24. – Türkiye Mimarlar Odası ve Türkiye Mühendisler odalarının disiplin organları şunlardır:

a) Şube Haysiyet kurulları,

b) Haysiyet Divanı,

c) Yüksek Haysiyet Divanı.

Şube Haysiyet Kurulu Şube Genel Kurulunda yönetim kurulu üyelerinden bir fazlasiyle seçilir.

Haysiyet Divanı: Merkez Yönetim Kurulu üyelerinden bir fazlasiyle Büyük Genel Kurul tarafından seçilir.

Yüksek Haysiyet Divanı ise Haysiyet Divanına Merkez Yönetim kurulu Başkanı ile şubeler haysiyet kurulları başkanlarının iltihakı ile meydana gelir. Şube Haysiyet kurulu, Haysiyet Divanı ve Yüksek Haysiyet Divanının verebileceği farklı ceza hükümleri ana tüzükle tesbit olunur. Ana tüzüğe göre ayrıca haysiyet kurulu seçilmesine lüzum olmayan hallerde yönetim kurulu disiplin meselelerine ait olan oturumlarında "Haysiyet Kurulu" adını taşır.

MADDE 25. - Yüksek Haysiyet Divanı, haysiyet divanı, haysiyet kurulu ve yönetim kurulu üyelerine ve hesap denetçilerine Genel Kurul Başkanlık Divanı üyelerine tüzükte belirtilecek huzur hakları verilir.

MADDE 26. - Türkiye Mimarlar Odası ve Türkiye Mühendisler Odalarının gelirleri şunlardır:

a) Kayıt ücreti,

b) Yıllık aidat,

c) Munzam aidat,

d) Yapılan hizmet karşılığı olan ücretler,

e) Vesika harçları,

f) Yayın gelirleri,

g) Bağış ve yardımlar,

h) Odanın mülkiyetinde olan menkul ve gayrimenkullerin gelirleri,

i) Para cezaları,

j) İştirakler karı,

k) Müteferrik gelirler.

Munzam aidat mimar veya mühendisin, o yıl içinde elde ettiği mesleki kazançtan Gelir Vergisini matrah teşkil eden miktarın binde beşidir.

Kayıt ücreti, yıllık aidat, munzam aidat ve para cezalarının tahsillerine ait odalarca verilen kururlar ilam hükmünde olup icra dairelerince yerine getirilir.

MADDE 27. – Oda gelirlerinin sarfedilmesi, bütçesi, paralarının nerede bulunacağı, tüzükte yazılı esaslara bağlıdır.

Genel kurul seçeceği iki denetçi vasıtasıyla para işlerini daimi bir kontrol altında bulundurur.

MADDE 28. – Lağvedilen bir oda şubesinin malları o odaya intikal eder. Ancak her hangi bir sebeple oda lağvedilirse odaya ait her şeyin nereye intikal edeceği büyük genel kurulun sonuncu toplantısında kararlaştırılır.

MADDE 29. – Her ihtisas odası, üyelerinin mesleklerini icra etmek için alacakları ücretleri, ileri memleketlerdeki teamüllere uygun olarak tüzüklerinde bir tarife ile tesbit etmeye mecburdur. Mimar ve mühendislere ödenecek ücretler bu tarifelere göre tayin edilir.

MADDE 30. – Bir mimar veya mühendisin serbest bir iş yapabilmesi için, vergi dairesine kayıtlı bulunması ve aylık, haftalık ve gündelik gibi mukannen ücretlerle her hangi bir Devlet müessesesine veya İktisadi Devlet Teşekkülüne veya hususi bir müesseseye bağlanmamış olmaları lazımdır.

MADDE 31. – Serbest çalışan mimar ve mühendislerin bulunmadığı yerde, o mahallin en büyük mülkiye amirinin müracaatı ve mensup bulunduğu odanın yazılı muvafakatiyle, vazife gören Devlet memurları tasdik ve murakebesi kendisine veya mensup bulunduğu daireye taallûk etmemek şartiyle mesleklerini serbest olarak da icra edebilirler.

MADDE 32. – Devlet memuriyetinden veya İktisadi Devlet Teşekküllerinden ayrılanlar, ayrıldıkları dairelere ait işlerle, memuriyette bulundukları zaman resmi temasları olan dairelere ait işleri 3 sene müddetle yapamazlar.

MADDE 33. - Devlet daire ve müesseselerinde belediye ve özel idare veya sermayesinin yarısından fazlası devlete ait olan daire ve müesseselerdeki mimar ve mühendislerin sebep ve nesep cihetiyle usul ve füruundan veya birinci ve ikinci derecede akrabalarından olanlar bu dairelerden iş alamazlar.

MADDE 34. – Bilumum mesleki müsabakalarda verilecek mükafatların % 5'i müsabıkın parasından kesilerek üyesi bulunduğu odaya ödenir.

MADDE 35. – Mimar veya mühendislerin iş celbi hususunda mutavassıt kullanmaları, sözlü, yazılı, resimli reklamlar tertibetmeleri memnudur.

Ancak büro ve şantiye gibi yerlerde tabela koymak, yer tanıtma ve yer değiştirme veya bunlara benzer propaganda mahiyetinde olmamak üzere yapılan ilanlarla eser teşhiri, meslek vakarına uygun olmak şartiyle caizdir.

MADDE 36. – Odaya kayıtlı olan her mimar veya mühendis meslek sigortasına yazılmaya mecburdur. Bu sigortaya ait poliçeler, oda kasasında veya yönetim kurullarının tensibedeceği bir bankada oda namına saklanır. Sigortaya yazılmayan veya birbiri ardına üç taksit ödemeyen mimar veya mühendis taksiti ödeyinceye kadar işten menedilir. Meslek sigortasının şartları haysiyet divanı tarafından tesbit edilir. Büyük Genel Kurul tarafından tasdik edilir.

MADDE 37. – Odalararası kurul: Odalararası kurul her odanın umumi mümessili vaziyetindeki merkez yönetim kurullarının bir araya gelmesiyle teşekkül eder ve başkanını başkanlar arasından kura ile seçer.

Kurulda oylar iki müsavi adede bölündüğü zaman başkanın oyu iki oy sayılır.

Odalararası kurul, ihtisas ifade eden ayrı oda teşkilatlarını aynı zamanda ilgilendiren meseleler çıktığı zaman toplanır, icabeden inceleme ve görüşmeleri yaparak mevcut meseleleri halleden kararlar alır.

Odalararası kurulda halledilmeyen meseleler hakem kuruluna intikal ettirilir. Hakem kurulu aşağıda yazılı kimselerden teşekkül eder.:

a) İhtilaflı odalardan birer mümessil,

b) Bayındırlık Bakanlığından bir mümessil,

c) İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Şubesinden iki mümessil,

d) İstanbul Teknik Üniversitesinden iki mümessil,

Hakem kurulu gizli oyla aralarından bir başkan seçer.

Odalararası kurul üyeleri huzur haklarını ana tüzüklerine göre kendi bütçelerinden alırlar. Hakem kurulunun huzur hakkı ilgili odalar tarafından müştereken ödenir.

MADDE 38. – Bu kanun yayınlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 39. – Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

MADDE 40. – Geçici madde: Bu kanunun neşri tarihinden en çok bir yıl içinde Türkiye Yüksek Mimarlar Birliği Merkez Yönetim Kurulu ve Türkiye Yüksek Mühendisler Birliği Merkez Yönetim Kurulu kurucu heyet olarak tüzüklerini hazırlayacaklar ve 1 nci Büyük Genel Kurullarını toplayacaklardır. Bu genel kurul birlik genel kurulu olarak vazifesini bitirecek ve derneği feshederek odayı kuracaktır.

Kurucu heyetler Büyük Genel Kurul toplantısına ait bütün hazırlıkları ikmal edecekler ve lüzumlu parayı kendi membalarından temin edeceklerdir. Birinci Büyük Genel Kurul bir başkan, iki başkanvekili, ve üç katipten ibaret olmak üzere bir başkanlık divanı seçeceklerdir. Zabıtlar Başkanlık Divanı tarafından tutulacak ve seçimler onun tarafından idare edilecektir.

Bayındırlık Komisyonunun Raporu

T.B.M.M.

Bayındırlık Komisyonu

Esas No: 2/260, 2/390

Karar No:21

3.VI.1953

Yüksek Reisliğe

22.VI.1951 tarihinde komisyonumuza havale edilen Konya Mebusu Himmet Ölçmen'in "Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkında" kanun teklifi ile 21.V.1952 tarihinde yine komisyonumuza havale edilen Gazianteb Mebusu Süleyman Kuranel'in, "Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları kanun teklifi" komisyonumuzda incelenmiş netice olarak her iki teklifin ihtiva ettiği hüküm aynı esaslara dayandığından iki teklifin birden görüşülmesine karar verilmiştir.

Tekliflerde Türkiye'de teknik elemanların inkişafı sağlanmış, hakları korunmuş ve bunların yurdun imar ve kalkınmasında aydın işler görebilmeleri sağlanmıştır.

Teklif sahipleri, tekliflerinde odalar birliği ile odaların vazife ve salahiyetlerini birbirine karıştırmış ve sıraya riayet etmemiş olduklarından komisyonumuz esas olarak odalar birliğini ele almış, bunun teşekkül tarzını, organlarını, vazife ve sahaliyetlerini belirttikten sonra odaların kuruluşuna geçmiştir. Keza teklif sahipleri, odalar birliği kurulmadan önce bu odalar birliği ile, odaların nasıl, ne şekilde ve kimler tarafından kurulacağını tekliflerinde göstermemişler, bu ciheti muallakta bırakmışlardır.

Komisyonumuz ise teklifin sonuna geçici madde ilave ederek birliğin ve odaların ilk kuruluşlarını sarahaten tebarüz ettirmiş, bu suretle tekliflere tatbik edilebilir bir şekil vermiş, bunun bütün Türkmühendis ve mimarlarına teşmil etmiştir. Uzun zamandan beri komisyonumuzda tetkika tabi tutulan bu tekliflerin üzerinden iki yıla yakın bir zaman geçmiş bulunduğundan bunun diğer komisyonlarda daha fazla bekletilmeden öne alınarak konuşulmasını rica ederken, ayrıca komisyon olarak bu teklifi sabırsızlıkla bekleyen bütün teknik camianın bir huzura kavuşabilmesi için öncelikle görüşülmesine karar verilmesini arz ve teklif ederiz.

Havalesi gereğince Adalet Komisyonuna tevdi olunmak üzere Reisliğe sunulur.

Bayındırlık Komisyonu Reisi, Gazianteb, S. Kuranel

Sözcü, Konya, H. Ölçmen

Katip, Denizli, B. Akşit

Üyeler: Antalya, A. Tokuş; Çanakkale, S. Endik (İmzada bulunamadı); Gazianteb, C. San (İmzada bulunamadı); Çanakkale, B. Enüstün; Kastamonu, H. Tosunoğlu; Niğde, A. Doğanay; Ordu, N.Fırat; Rize, M. F. Mete; Sinob, N. Sertoğlu; Sinob, M. Tümerkan (Söz hakkım mahfuzdur); Tunceli, H. R. Kulu; Urfa, H. Oral.

BAYINDIRLIK KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ
Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanun Teklifi

I - Odalar Birliği

MADDE 1. – Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen yetkili olup da, mesleki faaliyette bulunan bütün sivil ve askeri yüksek mühendis, Y. Mimar, mühendis ve mimarları teşkilatı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimarları Odaları Birliği) kurulmuştur.

Birliğin merkezi Ankara'dadır.

MADDE 2. - Amme hizmetlerine yarar bir teşekkül olan birliğin maksat ve gayeleri şunlardır:

a) Bütün mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için lüzum gördüğü yerde oda tesis etmek, bu suretle aynı ihtisasa mensup meslektaşları bir odanın bünyesinde toplamak,

b) Ammenin ve memleketin menfaatleri, meslekin inkişafı, meslek mensuplarının hak ve salahiyetleri bakımından lüzumlu gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak,

c) Meslek ve menfaatleriyle ilgili işlerde resmi makamlarla iş birliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak meslekle ilgili bilcümle mevzuatı, normları, şartname ve nizamnameleri incelemek ve bunlar hakkındaki düşünceleri alakalılara bildirmek.

MADDE 3. – Birliğin idare organları şunlardır:

a) Birlik idare heyeti,

b) Birlik umumi katipliği,

c) Birlik umumi heyeti,

d) Yüksek haysiyet divanı.

MADDE 4. – Birlik idare heyeti, her oda bir aza ile temsil edilmek üzere birlik umumi heyetince mevcut oda adedince seçilecek azalardan terekkübeder.

MADDE 5. – İdare heyeti vazifeleri:

Umumi heyetçe alınacak kararları tatbik etmek, odaların çalışmalarını kontrol ve teshil etmek, bu kanunla tanınan hak ve salahiyetlerini iyi bir şekilde kullanılmasını sağlamak, birliği dahilde ve hariçte temsil etmek.

MADDE 6. – Birlik umumi katibi; her yıl umumi heyetçe azası arasından seçilir. Vazifesi, birlik muamelatını ve idare heyeti işlerini muntazam bir şekilde yürütmekten ibarettir; umumi katip idare heyetinin tabii azasıdır.

MADDE 7. – Birlik umumi heyeti, her yıl odalar umumi heyetlerince odaya kayıtlı azanın % 5' i nispetinde ve üç kişiden az olmamak üzere seçilecek delegelerden teşekkül eder. Birliğin maksadı teşekkülüne ait kararları almak, idare heyeti çalışmalarını incelemek ve direktifler vermek, hesaplarını tetkik, gelir ve gider bütçelerini yapmak, lüzumlu bulduğu vazifelilerin ücretlerini tesbit etmek mesleki inkişaf ve lüzumlu faaliyetler hakkında sahalar

bulmak ve esaslar tayin etmek ve idare heyeti ile murakıpları seçmek, umumi heyetin vazife ve salahiyetleri meyanındadır.

MADDE 8. – Yüksek Haysiyet Divanı aşağıda yazılı azadan terekkübeder:

a) Bayındırlık Vekaleti Bayındırlık Meclisince seçilecek bir temsilci,

b) Temyiz Mahkemesince daire azaları arasından bir temsilci,

c) Devlet Şurası azaları arasından bir temsilci,

d) Odalar birliği umumi heyetince seçilecek iki temsilci,

İhtar ve para cezasından gayrı cezalarla cezalandırılmış olanlar bu divana aza olamazlar.

MADDE 9. – Yüksek Haysiyet divanına seçilen asıl ve yedek azanın müddeti iki yıldır. Müddeti dolanlar yeniden seçilebilir.

MADDE 10. – Yüksek Haysiyet Divanı 3/2 ekseriyetle toplanır ve odalar haysiyet divanlarından gelen karar ve itirazları tetkik eder. Ve bu kararlarda uygun bulduklarını tasdik ve uygun bulmadığı takdirde bozarak mucip sebepleri ile birlikte alakalı odaya bildirir. Oda haysiyet divanı kararında ısrar ettiği taktirde nihai karar yüksek haysiyet divanına aittir.

MADDE 11. – Yüksek Haysiyet Divanı lüzumu halinde toplantıya çağırılır. Toplantıya çağırılmalar ve divanca alınmış olan kararların alakalı odalara tebliği bayındırlık Vekaletince yapılır.

MADDE 12. – Birliğin gelirleri şunlardır:

a) Odaların tahakkuk eden yıllık gelirlerinin % 20'si,

b) Odalarca yapılacak fevkalade yardımlar,

c) Neşriyat gelirleri,

d) Yardım ve bağışlar,

Sair müteferrik gelirler.

II. Odalar

MADDE 13. – Yurdun gerekli görülen yerlerinde birlik umumi heyet kararıyle (Türk Mühendis ve Mimarları odaları) açılabilir.

MADDE 14. – Her ihtisas şubesi için ancak bir oda açılır. Odaların merkezi birlik umumi heyetince tanzim ve tesbit olunur. İhtisasları ve iştigal mevzuları aynı olan mühendis ve mimarlar yalnız bir odanın azası olabilirler.

MADDE 15. – Odalara asli aza olabilmek için Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinden olmak ve Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen yetkili bulunmak şarttır.

MADDE 16. – Ziraat ve orman yüksek mühendis ve mühendisleri, temsil edildikleri cemiyetlerin müracaatı üzerine Odalar Birliği İdare Heyetinin teklifi ve umumi heyetin kararı ile oda kurabilirler.

MADDE 17. –Sayıları oda teşkiline müsait olmayan ihtisas mensupları birlik umumi heyeti kararı ile ihtisaslarına göre en yakın odaya ithal olunur.

MADDE 18. – Odalar, umumi heyet kararı ile tayin ve tesbit olunan yerlerde şubeler açar ve mümessillikler ihdas edebilir.

MADDE 19. – Odalar bu kanunun ikinci maddesinin (b) bendinde yazılı maksat ve gayelerle, birlik umumi heyetince kararlaştırılan işlerden yalnız odalarını ilgilendiren kısımlarıyla vazifeli ve sorumludurlar.

MADDE 20. – Odaların idare organları şunlardır:

a) Oda idare heyeti,

b) Oda umumi heyeti,

c) Oda haysiyet divanı.

MADDE 21. – İdare heyeti, haysiyet divanı üyelerini ve murakıplarını gizli reyle oda umumi heyeti seçer.

MADDE 22. – Odaların gelirleri:

a) Aza kaydiyeleri,

b) Aza yıllık aidatı,

c) Azanın o yıl içinde kazancının Gelir Vergisine matrah olan kısmının binde beşi,

ç) Hizmet karşılığı alınan ücretler,

d) Vesika ücretleri,

e) Neşriyat hasılatı,

f) Bağış ve yardımlar,

g) Para cezaları,

h) İştiraklerden mütevellit karlar,

i) Mesleki müsabakalarda derece ve mansiyon alanlarla jüriye aza seçilenlerin alacakları paraların % 5'leri,

k) Müteferrik gelirler.

III. Umumi Hükümler

MADDE 23. –Türkiye'de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları mesleklerinin icrasını iktiza ettiren işlerle meşgul olabilmeleri ve mesleki tedrisat yapabilmeleri için ihtisasına uygun bir odaya kayıt olmak ve azalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler.

MADDE 24. – Yabancı müteahhitler veya yabancı firmalar, Türkiye'de devlet daireleriyle resmi ve hususi bilumum müessese ve şahıslara karşı re'sen veya yerli firmalarla müştereken taahhüt ettikleri mühendislik ve mimarlık ile ilgili işlerde yalnız bu işlere munhasır kalmak üzere yabancı mütehassıs çalıştırabilirler.

MADDE 25. – Bunlardan gayrı muayyen bir ihtisası icabettiren işlerde yabancı yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimar kullanılabilmesi odalar birliği idare heyetini mütalâası üzerine bayındırlık Vekaletince karar verilmesine bağlıdır. Yalnız devlet daireleriyle resmi ve hususi müessese ve şahıslar tarafından istişari vazifelerle getirilen ve teknik tedrisat için gelenler bu kayda tabi değildirler. Bunlar da ancak getirildikleri iş mevzuu dahilinde kalarak bunun haricinde mesleki faaliyette bulunamazlar.

MADDE 26. – 24 ve 25 nci maddeler gereğince gelen yabancı meslek mensupları Türkiye'de bir aydan fazla kaldıkları takdirde ihtisaslarına en yakın odaya müracaatla geçici aza olarak kaydolunurlar.

MADDE 27. – Yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar kanunen kendilerine verilmiş olan unvandan başka her hangi bir unvan kullanamazlar.

IV. Cezai Hükümler

MADDE 28. – Bu kanunun 23 ncü maddesinde yazılı vecibeleri yerine getirmeyen yüksek mühendis, Yüksek mimar, mühendis ve mimarlar Türkiye'de mesleki faaliyetten menedilirler.

MADDE 29. – Odalara kayıtlı meslek mensuplarından bu kanuna aykırı hareketleri görülenlerle meslekle ilgili işlerde gerek kasten ve gerekse ihmal göstermek suretiyle veya mesleki kifayetsizlikleri dolayısiyle zarara sebebiyet veren veya akdettiği mukavelelere riayet etmeyen veyahut meslek şeref ve haysiyetini muhil durumları tesbit olunanlara kayıtlı bulundukları oda haysiyet divanınca aşağıda yazılı inzıbati cezalar verilir.

a) Yazılı ihtar,

b) 25 liradan 100 liraya kadar para cezası,

c) 100 liradan 1000 liraya kadar para cezası,

ç) 15 günden 6 aya kadar serbest sanat icrasından men'i,

d) Odadan ihraç.

Bu cezaların verilmesinde sıra gözetilmez. Ancak sebep teşkil eden hadisenin mahiyet ve neticelerine göre bu cezalardan biri tatbik olunur.

MADDE 30. – Haysiyet divanları tarafından verilen yazılı ihtar ve 100 liraya kadar para cezaları kati olup hiçbir mercie itiraz olunamaz. Ancak 29 ncu maddenin (c,ç,d) bentlerinde yazılı cezalara karşı tebliğ tarihinden itibarın 15 gün içinde ve oda idare heyeti yoliyle Yüksek Haysiyet Divanına itiraz olunabileceği gibi bu cezalar Yüksek Haysiyet Divanının tasdikinden geçirilmedikçe de tatbik olunamaz.

MADDE 31. - Serbest olsun, memur veya asker bulunsun muvakkaten sanat icrasından menedilen azalar hiçbir suretle serbest sahada mesleki faaliyette bulunamazlar. Bunlar hakkında verilen kararlar ilgililerce bilinmek üzere Bayındırlık Vekaletince münasip görülecek yollarla ilan olunur. Ve tatbiki ciheti sağlanır. Sanat icrasından meni müddetince memur ve asker azaların memuriyetiyle ilgili vazifelerine halel gelmez. Bunların mesleki bakımdan kusur ve suçları bu kanun hükümlerin tabidir.

MADDE 32. – Muvakkaten sanat icrasından menolunanlar sanatlarını icraya devam ederlerse cezaları bir misli daha artırılabilir.

MADDE 33. – Her türlü oda aidatı ile diğer para cezalarını tebliğ gününden itibaren 30 gün içinde mensup oldukları odaya ödemeyenler hakkında icra ve iflas kanunları hükümlerine göre takibat yapılır.

MADDE 34. – Odalardan ihraç kararı ancak umumi hükümlere göre medeni haklarını kaybetmiş olanlar veya meslek camiasından uzaklaştırılmalarında mutlak zaruret görülenler hakkında verilebilir.

MADDE 35. – Bu kanun hükümleri, müteşebbis heyetlerce ihzar ve ilk umumi heyetçe kabul olunacak bir nizamname ile tatbik olunur.

GEÇİCİ MADDE 1. – Türkiye'de mevcut bilumum yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar bu kanunun neşrinden itibaren 2 ay içinde Bayındırlık Vekaletinden alacakları birer beyannameyi doldurarak bulundukları yer Bayındırlık Müdürlüklerine veya doğrudan doğruya Nafıa Vekaletine vermeye mecburdur.

GEÇİCİ MADDE 2. – Bu kanunun neşri tarihinden itibaren bir ay içinde Bayındırlık Vekaletinin teşebbüsü ile mezkur tarihte faaliyet halinde bulunan mesleki birliklerce gönderilecek ikişer temsilci ile Bayındırlık Vekaletinin tayin edeceği 5 temsilciden müteşekkil kurucu heyet Bayındırlık Vekaletinde toplanır. Kanunun neşrindn itibaren 3 ay içinde Odalar Birliği Nizamnamesiyle kurulacak odaların ve ilk umumi heyet toplantısı için lüzumlu diğer bilumum hazırlıkları tamamlar ve ilan eder. Kanunun neşrinden itibaren altı ay içinde o tarihte faaliyette bulunan birlikler umumi heyetlerini toplayarak üç kişiden az olmamak üzere kayıtlı azaların % 5'i nispetinde delegelerini seçer, bunların isim ve adreslerini Bayındırlık Vekaletine bildirir. Vekaletçe bir ay içinde birliklerce seçilen delegelere yazılı davetiye gönderilerek toplantıya davet olunur. Toplanan bu heyet Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin birinci umumi heyetini teşkil eder.

Umumi heyet toplantısını idare etmek üzere bir reis, iki reisvekili, 4 de katip seçer. Bu heyet kararlarını ekseriyetle verir. Yalnız tüzüğe ait kararlarda üçte iki ekseriyet aranır.

GEÇİCİ MADDE 3. – Birinci Odalar Birliği Umumi Heyetinin vazifeleri;

a) Kurucu heyet tarafından hazırlanmış bulunan Odalar Birliği Nizamnamesini müzakere ve kabul etmek,

b) Kurulması icabeden ve kurucu heyet tarafından hazırlanmış olan odaları tesbit etmek ve oda teşkili mümkün olmayan meslek mensuplarının hangi odaya kayıtlı olacaklarını tetkik ve tayin etmek,

c) Odalar birliği idare heyetini ve yedeklerini seçmek;

d) Yüksek Haysiyet Divanı azalarını ve yedeklerini seçmek;

MADDE 36. – Bu kanun neşri tarihinden itibaren meriye girer.

MADDE 37. – Bu kanun hükümlerini icraya Bayındırlık ve Adalet vekilleri mezundur.

Adalet Komisyonu Raporu

T.B.M.M Adalet Komisyonu

Esas No: 2/260,390

Karar No:127

11.1.1954

Yüksek Reisliğe

Konya Mebusu Himmet Ölçmen ve Gazianteb Mebusu Süleyman Kuranel'in Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği hakkındaki kanun teklifleri Bayındırlık Komisyonunda tevhiden görüşülüp komisyonumuza havale edilmiş olmakla teklif sahipleri ve Bayındırlık Vekaleti temsilcisi hazır olduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki kanun teklifi ile, bu mesleke mensup kimselerin müşterek vazife ve ihtiyaçlarının bir birlik kurulması suretiyle daha yakından korunabileceği mülahaza edilmiş ve gerek teklif sahiplerinin ve gerekse Bayındırlık Komisyonunun mesleki esbabı mucibeleri komisyonumuzca da varit görülerek hukuki teknik bakımdan maddeler üzerinden gereken değiştirmeler yapılarak kanun teklifi ittifakla kabul edilmiş ve Türkiye'de mevcut yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarların bir an evvel bu birliğe kavuşmalarını teminen teklifin öncelik ve ivedilikle görüşülmesine karar verilmiş olmakla Umumi Heyete sevk olunmak üzere Yüksek Riyasete sunulur.

Başkan, İzmir, H. Özyörük

Sözcü, Manisa, Ş. Ergin

Katip, Balıkesir, V. Asena

Üyeler: Balıkesir, M. Erkuyumcu; Amasya, İ. Olgaç; Aydın, N. Geveci; Çanakkale, N. Kirişçioğlu; Çankırı, C. Boynuk; Çorum, M. Güney; Erzurum, Enver Karan; Gazianteb, G. Kınoğlu; Gümüşhane, H. Tokdemir; İstanbul, A. Moshos; Kars, L. Aküzüm; Kayseri, Y. Turgut; Konya, H. Aydıner; Konya, M. Obuz; Kütahya, S.S. Nasuhoğlu; Sivas, Ş. Ecevit; Tokad, H. Ökeren; Tokad, M. Önal; Yozgad, N. Ü. Alcılı.

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu

I. Odalar Birliği

MADDE 1. – Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli olup da, mesleki faaliyette bulunan bütün sivil ve askeri yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları, teşkilatı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) kurulmuştur.

Birliğin merkezi Ankara'dadır.

MADDE 2. – Amme hizmetlerine yarar bir teşekkül olan birliğin maksat ve gayeleri şunlardır:

a) Bütün mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve har kol için lüzum gördüğü yerde oda tesis etmek, bu suretle aynı ihtisasa mensup meslektaşları bir odanın bünyesinde toplamak.

b) Ammenin ve memleketin menfaatleri, meslekin inkişafı, meslek mensuplarının hak ve salahiyetleri bakımından lüzumlu gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak.

c) Meslek ve menfaatleri ile alakalı işlerde resmi makamlarla iş birliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle alakalı bilcümle mevzuatı, normları, fenni şartnameleri incelemek ve bunlar hakkındaki düşünceleri alakalılara bildirmek.

MADDE 3. – Birliğin idare uzuvları şunlardır:

a) Birlik umumi heyeti,

b) Birlik idare heyeti,

c) Birlik umumi katipliği,

d) Yüksek haysiyet divanı.

MADDE 4. – Birlik umumi heyeti; her yıl odalar umumi heyetlerince odaya kayıtlı azanın yüzde beşi nispetinde ve 3 kişiden az olmamak üzere seçilecek delegelerden teşekkül eder.

Birliğin maksadı teşekkülüne ait kararları almak, idare heyeti çalışmalarını incelemek ve direktifler vermek, hesaplarını tetkik, gelir ve gider bütçelerini yapmak, muvakkat veya daimi ücretli ve ücretsiz vazifelilerin tayini ve ücret miktarlarını tesbit etmek, mesleki inkişaf ve gerekli faaliyetler hakkında sahalar ve esaslar tayin etmek, idare heyeti azası ve yedeklerini, birlik umumi katibini, birliğin haysiyet divanına vereceği aza ve yedeklerini ve murakıpları seçmek umumi heyetin vazife ve salahiyetleri meyanındadır.

MADDE 5. – Birlik idare heyeti; her oda bir aza il temsil edilmek üzere birlik umumi heyetince mevcut oda adedine göre seçilecek azalardan terekkübeder.

MADDE 6. – Birlik idare heyetini vazifeleri;

Umumi heyetçe alınacak kararları tatbik etmek, odaların çalışmalarını kontrol ve teshil etmek, bu kanunla tanınan hak ve salahiyetlerin iyi bir şekilde kullanılmasını sağlamak ve birliği dahilde ve hariçte temsil etmek.

MADDE 7. – Birlik umumi katibinin vazifesi, birlik muamelatını ve idare heyeti işlerini muntazam bir şekilde yürütmekten ibarettir.

Umumi katip idare heyetinin tabii azasıdır.

MADDE 8. – Yüksek haysiyet divanı:

a) Bayındırlık Vekaleti Bayındırlık Meclisince seçilecek bir temsilci,

b) Temyiz Mahkemesi Umumi Heyetince seçilecek bir temsilci,

c) Devlet Şurası Umumi Heyetince seçilecek bir temsilci,

d) Odalar birliği umumi heyetince seçilecek iki temsilcinin iştiraki ile teşekkül eder.

MADDE 9. – Yüksek Haysiyet Divanına seçilen asıl ve yedek azanın müddeti iki yıldır. Müddeti dolanlar yeniden seçilebilir.

MADDE 10. – Yüksek Haysiyet Divanı mürettep adedi ile içtima eder ve ekseriyetle karar verir. Yüksek Haysiyet Divanı oda haysiyet divanı kararı ile vâkı itirazları evrak üzerinden tetkik ve esbabı mucibe beyanı ile tasdik eder veya bozar ve dosyayı alakalı odaya iade eder.

Oda haysiyet divanı kararında ısrar ettiği takdirde nihai karar Yüksek Haysiyet Divanına aittir.

Yüksek Haysiyet Divanının verdiği nihai karar kati olup aleyhine hiçbir mercie başvurulamaz.

MADDE 11. – Bayındırlık Vekaleti lüzumu halinde Yüksek Haysiyet Divanını toplantıya çağırır ve divanca alınan kararları alakalılara tebliğ ve infaz eder.

MADDE 12. – Birliğin gelirleri şunlardır:

a) Odaların tahakkuk eden yıllık gelirlerinin yüzde yirmisi;

b) Odalarca yapılacak fevkalade yardımlar;

c) Neşriyat gelirleri,

d) Yardım ve bağışlar;

e) Sair müteferrik gelirler.

II. Odalar

MADDE 13. – Lüzum görülen yerlerde Birlik Umumi Heyeti kararıyle (Türk Mühendis ve Mimarları Odaları) açılabilir.

MADDE 14. – Her ihtisas şubesi için ancak bir oda açılır. Odaların merkezi Birlik Umumi Heyetince tayin ve tesbit olunur. İhtisasları ve iştigal mevzuları aynı olan mühendis ve mimarları yalnız bir odanın azası olabilirler.

MADDE 15. – Odalarda asli aza olabilmek için Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinde olmak ve Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli bulunmak şarttır.

MADDE 16. – Orman ve ziraat yüksek mühendis ve mühendisleri de mensup bulundukları cemiyetlerin umumi heyetleri kararı ile oda kurarak birliğe dahil olurlar.

MADDE 17. – Sayıları oda teşekkülüne müsait olmayan ihtisas mensupları Birlik Umumi Heyeti kararı ile ihtisaslarına göre en yakın odaya ithal olunur.

MADDE 18. – Her oda kendi umumi heyeti kararı ile tayin ve tesbit olunacak yerlerde şubeler açabilir ve mümessillikler ihdas edebilirler.

MADDE 19. – Odalar bu kanunun 2 nci maddesinin (b) bendinde yazılı maksat ve gayelerden başka Birlik Umumi Heyetince kararlaştırılan işlerden yalnız odalarını alakalandıran kısımları ile vazifelidirler.

MADDE 20. – Odaların idare uzuvları şunlardır:

a) Oda Umumi Heyeti,

b) Oda İdare Heyeti,

c) Oda Haysiyet Divanı.

MADDE 21. – Oda Umumi Heyeti, odaya kayıtlı asli azalardan teşekkül eder.

MADDE 22. – Oda Umumi Heyetinin vazifeleri:

a) Odaların maksadı teşekkülüne ait kararları almak, idare heyeti çalışmalarını incelemek ve direktifler vermek, hesaplarını tetkik ve bütçesini yapmak,

b) İdare heyeti, haysiyet divanı aza ve yedekleri ile murakıplarını seçmek,

c) Birlik Umumi Heyetine gidecek asıl ve yedek delegeleri seçmek.

MADDE 23. – Oda İdare Heyeti, Oda Umumi Heyetince seçilen 5 veya 7 kişiden teşekkül eder.

İdare Heyeti aralarında bir reis, bir umumi katip ve bir muhasip seçmek suretiyle vazife taksimi yaparlar.

MADDE 24. – Oda İdare Heyetinin vazifeleri:

Umumi heyetçe alınan kararları tatbik ve bu kanunla tanınan hak ve salahiyetleri iyi bir şekilde kullanmak ve oda ile birlik arasındaki irtibat ve iş birliğini sağlamak.

MADDE 25. – Oda haysiyet divanı, oda umumi heyetince iki sene müddetle seçilen beş kişiden teşekkül eder.

Oda Haysiyet Divanı mürettep adedi ile içtima ve ekseriyetle karar verir.

MADDE 26. – Odalara kayıtlı meslek mensuplarından bu kanuna aykırı harekeleri görülenlerle, meslekle alakalı işlerde gerek kasden ve gerekse ihmal göstermek suretiyle zarara sebebiyet veren veya akdettiği mukavelelere riayet etmeyen veyahut meslek, şeref ve haysiyetini muhil durumları tesbit olunanlara kayıtlı bulundukları oda haysiyet divanınca aşağıda yazılı inzibati cezalar verilir:

a) Yazılı ihtar,

b) 25 liradan 100 liraya kadar para cezası,

c) 100 liradan 1 000 liraya kadar para cezası,

ç) 15 günden 6 aya kadar serbest sanat icrasından meni,

d) Odadan ihraç.

Bu cezaların verilmesinde sıra gözetilmez ancak sebep teşkil eden hadisenin mahiyet ve neticelerine göre bu cezalardan biri tatbik olunur.

MADDE 27. – Haysiyet divanları tarafından verilen yazılı ihtar ve 100 liraya kadar para cezaları kati olup hiçbir mercie itiraz olunamaz. Ancak 26 ncı maddenin (c, ç, d) bentlerinde yazılı cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde ve oda idare heyeti yoliyle Yüksek Haysiyet Divanına itiraz olunabileceği gibi, bu cezalar Yüksek Haysiyet Divanının tasdikinden geçirilmedikçe de tatbik olunamaz.

MADDE 28. – Serbest olsun, memur veya asker bulunsun muvakkaten sanat icrasından

menedilen azalar hiçbir suretle serbest sahada mesleki faaliyette bulunamazlar. Bunlar hakkında verilen kararlar alakalılarca bilinmek üzere Bayındırlık Vekaletince münasip görülecek yollarla ilan olunur ve tatbiki ciheti sağlanır. Sanat icrasından meni müddetince memur ve asker azaların memuriyeti ile alakalı vazifelerine halel gelmez. Bunların meslek bakımından kusur ve suçları bu kanun hükümlerine tabidir.

MADDE 29. – Muvakkaten sanat icrasından menolunanlar sanatlarını icraya devam ederlerse cezaları bir misli daha artırılır.

MADDE 30. – Her türlü oda aidatı ile diğer para cezalarının tebliğ gününden itibaren 30 gün içinde mensup oldukları odaya ödemeyenler hakkında İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre takibat yapılır.

MADDE 31. – Odalardan ihraç kararı ancak umumi hükümleri göre medeni haklarını kaybetmiş olanlar veya meslek camiasından uzaklaştırılmalarında mutlak zaruret görülenler hakkında verilebilir.

MADDE 32. – Odaların gelirleri:

a) Aza kaydiyeleri,

b) Aza yıllık aidatı,

c) Azanın o yıl içinde kazancının Gelir Vergisine matrah olan kısmının binde beşi,

ç) Hizmet karşılığı alınan ücretler,

d) Vesika ücretleri,

e) Neşriyat hasılatı,

f) Bağış ve yardımlar,

g) Para cezaları,

h) İştiraklerden mütevellit karlar,

i) Mesleki müsabakalarda derece ve mansiyon alanlarla jüriye aza seçilenlerin alacakları paraların yüzde beşleri,

k) Müteferrik geliler.

III. Umumi Hükümler

MADDE 33. – Türkiye'de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları mesleklerinin icrasını iktiza ettiren işlerle meşgul olabilmeleri ve mesleki tedrisat yapabilmeleri için ihtisasına uygun bir odaya kaydolmak ve azalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler.

MADDE 34. – Yabancı müteahhitler veya yabancı firmalar:

Türkiye'de Devlet daireleri ile resmi ve hususi bilumum müessese ve şahıslara karşı re'sen veya yerli firmalarla müştereken taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlık ile alakalı işlerde yalnız bu işlere munhasır kalmak üzere yabancı mütehassıs çalıştırabilirler.

MADDE 35. – 34 ncü maddede yazılı hususlardan gayrı işlerde yabancı yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimar kullanılabilmesi odalar birliği idare heyetinin mütalaası üzerine Bayındırlık Vekaletince karar verilmesine bağlıdır. Yalnız devlet daireleri ile resmi ve hususi müessese ve şahıslar tarafından istişari vazifelerle getirilen ve teknik tedrisat

için gelenler bu kayda tabi değildirler. Bunlar da ancak getirildikleri iş mevzuu dahilinde kalarak bunların haricinde mesleki faaliyette bulunamazlar.

MADDE 36. – 34 ve 35 nci maddeler gereğince gelen yabancı meslek mensupları Türkiye'de bir aydan fazla kaldıkları takdirde ihtisaslarına en yakın odaya müracaatla geçici aza olarak kaydolunurlar.

MADDE 37. – Yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar kanunen kendilerine verilmiş olan unvandan başka her hangi bir unvan kullanamazlar.

MADDE 38. – Bu kanunun 33 ncü maddesinde yazılı vecibeleri yerine getirmeyen yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar Türkiye'de mesleki faaliyetten menedilirler.

MADDE 39. – Bu kanun hükümleri müteşebbis heyetlerce ihzar ve birlik umumi heyetince tasvip edilecek bir talimatname ile tatbik olunur.

MUVAKKAT MADDE 1. – Türkiye'de mevcut bilumum yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar bu kanunun neşrinden itibaren iki ay içinde Bayındırlık Vekaletinden alacakları birer beyannameyi doldurarak bulundukları yer Bayındırlık Müdürlüklerine veya doğrudan doğruya Bayındırlık Vekaletine vermeye mecburdurlar.

MUVAKKAT MADDE 2. – Bu kanunun neşri tarihinden itibaren bir ay içinde Bayındırlık Vekaletinin teşebbüsü ile mezkur tarihte faaliyet halinde bulunan mesleki birliklerce gönderilecek ikişer temsilci ile Bayındırlık Vekaletinin tayin edeceği 5 temsilciden müteşekkil müteşebbis heyet Bayındırlık Vekaletince toplanır. Kanunun neşrinden itibaren 3 ay içinde Odalar Birliği Talimatnamesiyle kurulacak odaların ve ilk umumi heyet toplantısı için lüzumlu diğer bilumum hazırlıkları tamamlar ve ilan eder. Kanunun neşrinden itibaren 6 ay içinde o tarihte faaliyette bulunan birlikler umumi heyetlerini toplayarak 3 kişiden az olmamak üzere kayıtlı azalarının yüzde beşi nispetinde delegelerini seçer, bunların isim ve adreslerini Bayındırlık Vekaletine bildirir. Vekaletçe bir ay içinde birliklerce seçilen delegelere yazılı davetiye gönderilerek toplantıya davet olunur. Toplanan bu heyet Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliğinin birinci umumi heyetini teşkil eder. Umumi heyet toplantısını idare etmek üzere bir reis, iki reisvekili, 4 de katip seçer. Bu heyet kararlarını ekseriyetle verir. Yalnız talimatnameye ait kararlarda 3/2 ekseriyet aranır.

MUVAKKAT MADDE 3. – Birinci Odalar Birliği Umumi Heyetinin vazifeleri:

a) Müteşebbis heyet tarafından hazırlanmış bulunan Odalar Birliği Talimatnamesini müzakere ve kabul etmek,

b) Kurulması icabeden ve müteşebbis heyet tarafından hazırlanmış olan odaları tesbit etmek ve oda teşkili mümkün olmayan meslek mensuplarının hangi odaya kayıtlı olacaklarını tetkik ve tayin etmek,

c) Odalar Birliği idare heyetini ve yedeklerini seçmek,

ç) Odalar Birliği umumi katibini ve murakıplarını seçmek,

d) Yüksek haysiyet divanı azalarını ve yedeklerini seçmek,

MADDE 40. – Bu kanun neşri tarihinden itibaren meriyete girer.

MADDE 41. – Bu kanun hükümleri icraya Bayındırlık ve Adalet vekilleri memurdur.

Görüşme Tutanakları

DÖNEM: IX CİLT:27 TOPLANTI:4

T. B. M. M.
TUTANAK DERGİSİ
Otuz dördüncü Birleşim
27.1.1954 Çarşamba

4.- Konya Mebusu Himmet Ölçmen'in Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki kanun teklifi ile Gaziantep Mebusu Süleyman Kuranel'in Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları Kanunu teklifi ve Bayındırlık ve Adalet Komisyonları raporları (2/260,390)

REİS – Komisyon raporunda tasarının öncelik ve ivedilikle görüşülmesi teklif edilmektedir. Tasarının öncelikle görüşülmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tümü üzerinde söz isteyen yok. Maddelere geçilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İvedilik teklifini reyinize arzediyorum. Tasarının ivedilikle görüşülmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu
I. Odalar Birliği

MADDE 1...

[...]*

MADDE 34. – Yabancı müteahhitler veya yabancı firmalar:

Türkiye'de devlet daireleri ile resmi ve hususi bilumum müessese ve şahıslara karşı re'sen veya yerli firmalarla müştereken taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlık ile alakalı işlerde yalnız bu işlere munhasır kalmak üzere yabancı mütehassıs çalıştırabilirler.

HİKMET FIRAT (Malatya) –Efendim, bu meslek mensuplarını menfaatlerini koruma bakımından teşkil eden bir birlik tasarısında yabancı sanatkarların işleme hakkının sıkıştırılması yerinde değildir. Esasen bu tasarıyı teklif eden arkadaşımız böyle bir mevzuu ortaya atmış da değildir. Ama komisyonlardan geçerken, yabancı işçilerin Türkiye dahilinde iş görmeleri bu tasarı ile kabul edildiği takdirde, yabancı müteahhitler bu işler için mütehassıs getireceklerdir, buna kimse mani olamayacaktır. Ama, girerken sahibinden izin alarak girerse iyi olur. Fakat tasarı bu şekilde kabul edilirse izne hacet kalmadan gireceklerdir. Taahhüde girmiş olan şahıslar kendi mimar ve mühendislerini taahhüt ettikleri işlerde serbestçe istihdam edebileceklerdir. Binaenaleyh artık, İcra Vekilleri Heyeti kararı veya herhangi bir şekilde Hükümet müsaadesi kendiliğinden ortadan kalkıyor.

Onun için benim istirhamım odur ki, bunları müzakere etmiyelim, bu madde zaittir, esas teklifte de yoktur. Bu tasarının sözcülüğünü kabul eden kendisine hürmet ettiğim Mühendis Himmet Ölçmen'in teklifini bizzat okudum, böyle bir şey yoktur. Ama şimdi bu mevzuun müdafaasını kabul etmiştir. Fikirlerindeki tebeddülatı burada beyan ederlerse aydınlanmış oluruz.

Ne olursa olsun, sarih olarak fikrimi arz ediyorum. Bu yolları, bu kapıları açmayalım.

REİS – Takrir var, okuyoruz efendim.

Başkanlığa

34'ncü maddenin aşağıdaki yazılı şekilde kabulunü arzeylerim.

Gaziantep
Süleyman Kuranel

MADDE 34. – Yabancı müteahhitler veya yabancı müesseseler Türkiye'de Devlet daireleriyle resmi ve hususi bilumum müessese ve şahıslara karşı re'sen veya yerli müesseselerle müştereken taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlık ile alakalı işlerde yalnız bu işe munhasır kalması ve Odalar Birliğinin mütalaasını almak ve Bayındırlık Vekaletinin tasvibinden geçmek şartiyle yabancı mütehassıs çalıştırabilirler.

REİS – Bir takrir daha vardır, okutuyorum.

Yüksek reisliğe

34'ncü maddenin ilk fıkrasındaki (firmalar) tabirinin (müessese) olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Balıkesir Mebusu
Vacid Asena

REİS – Süleyman Kuranel bir sözünüz var mı?

SÜLEYMAN KURANEL (Gazianteb) – Efendim, bizim teklifimizde hakikaten böyle hariçten gelecek mütehassıslara yer yoktur. Fakat bu komisyonlarda bu şekilde mütalaa edildiği için, tabii olarak fikrimizi müdafaa ettikse de kabul ettiremedik. Ben de Hikmet Fırat arkadaşımızın fikrine iştirak ediyorum, her hangi bir kayda tabi tutmadan getirtmek doğru olmaz. Çünkü bir defa bu kapıyı açtıktan sonra bunun nereye varacağı kestirilemez.

Bu itibarla bir önerge verdim, yüksek huzurunuzda okundu, kabulünü rica ederim.

REİS – Takrir hakkında Adalet Komisyonunun fikri nedir?

ADALET KOMİSYONU ADINA SEMİ ERGİN (Manisa) – İştirak ediyoruz. Firmalar yerine müesseseler tabirini de kabul ediyoruz.

REİS – Önergeyi madde olarak okutuyorum:

MADDE 34. – Yabancı müteahhitler veya yabancı müesseseler Türkiye'de Devlet daireleriyle resmi ve hususi bilumum müessese ve şahıslara karşı re'sen veya yerli müesseselerde müştereken taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlık ile alakalı işlerde yalnız bu işe munhasır kalması ve Odalar Birliğinin mütalaasını almak ve Bayındırlık Vekaletinin tasvibinden geçmek şartiyle yabancı mütehassıs çalıştırabilirler.

REİS- Takrir ile teklif edilen bu maddenin dikkate alınmasını reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler..... Kabul etmeyenler..... Kabul edilmiştir. Dikkate alınan bu takrire Adalet Komisyonu aynen iştirak ediyor mu?

ADALET KOMİSYONU ADINA ŞEMSİ ERGUN (Manisa) – Evet.

REİS – Komisyon filhal iştirak etmiş olduğu için, madde olarak ve maddede okunduğu üzere firmalar yerine müesseseler tabiri konulmak şartiyle kabulünü reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler..... Kabul etmeyenler..... Kabul edilmiştir.

MADDE 35. – 34'ncü maddede yazılı hususlardan gayrı işlerde yabancı yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimar kullanılabilmesi odalar birliği idare heyetinin mütalaası üzerine Bayındırlık Vekaletince karar verilmesine bağlıdır. Yalnız Devlet daireleri ile resmi ve hususi müessese ve şahıslar tarafından istişari vazifelerle getirilen v teknik tedrisat için gelenler bu kayda tabi değildirler. Bunlar da ancak getirildikleri iş mevzuu dahilinde kalarak bunların haricinde mesleki faaliyette bulunamazlar.

REİS – Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 36. – 34 ve 35'nci maddeler gereğince gelen yabancı meslek mensupları Türkiye'de bir aydan fazla kaldıkları takdirde ihtisaslarına en yakın odaya müracaatla geçici aza olarak kaydolunurlar.

REİS - Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 37. – Yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar kanunen kendilerine verilmiş olan unvandan başka her hangi bir unvan kullanamazlar.

REİS - Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 38. – Bu kanunun 33 ncü maddesinde yazılı vecibeleri yerine getirmeyen yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis veya mimarlar Türkiye'de mesleki faaliyetten menedilirler.

REİS – Söz isteyen? Buyurun.

SÜREYMAN KURANEL (Gazianteb) – (33 ve 34 ncü maddelerinde) olacaktı, 34 ncü madde unutulmuştur.

REİS – 33 ve 34 ncü maddelerinde şekliyle maddeyi kabul edenler..... Kabul etmeyenler..... Kabul edilmiştir.

MADDE 39. – Bu kanun hükümleri müteşebbis heyetlerce ihzar ve birlik umumi heyetince tasvip edilecek bir talimatname ile tatbik olunur.

REİS – Madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi kabul edenler..... Etmeyenler.....Kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 1. – Türkiye'de mevcut bilumum yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar bu kanunun neşrinden itibaren iki ay içinde Bayındırlık Vekaletinden alacakları birer beyannameyi doldurarak bulundukları yer bayındırlık müdürlüklerine veya doğrudan doğruya Bayındırlık Vekaletine vermeye mecburdurlar.

REİS - Madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 2. – Bu kanunun neşri tarihinden itibaren bir ay içinde Bayındırlık Vekaletinin teşebbüsü ile mezkur tarihte faaliyet halinde bulunan mesleki birliklerce gönderilecek ikişer temsilci ile Bayındırlık Vekaletinin tayin edeceği beş temsilciden müteşekkil müteşebbis heyet Bayındırlık Vekaletinde toplanır. Kanunun neşrinden itibaren üç ay içinde Odalar Birliği Talimatnamesiyle kurulacak odaların hazırlıklarını ve ilk umumi heyet toplantısı için lüzumlu diğer bilumum hazırlıkları tamamlar ve ilen eder. Kanunun neşrinden itibaren altı ay içinde o tarihte faaliyette bulunan birlikler umumi heyetlerini toplayarak üç kişiden az olmamak üzere kayıtlı azalarının yüzde beşi nispetinde delegelerini seçer, bunların isim ve adreslerini Bayındırlık Vekaletine bildirir. Vekaletçe bir ay içinde birliklerce seçilen delegelere yazılı davetiye gönderilerek toplantıya davet olunur. Toplanan bu heyet Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliğinin birinci umumi heyetini teşkil eder.

Umumi heyet toplantısını idare etmek üzere bir reis, iki reisvekili, dört de katip seçer. Bu heyet kararlarını ekseriyetler verir. Yalnız talimatnameye ait kararlarda üçte ikisi ekseriyet aranır.

REİS – Madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 3. - Birinci Odalar Birliği umumi heyetinin vazifeleri:

a) Müteşebbis heyet tarafından hazırlanmış bulunan odalar birliği talimatnamesini müzakere ve kabul etmek,

b) Kurulması icabeden ve müteşebbis heyet tarafından hazırlanmış olan odaları tesbit etmek ve oda teşkili mümkün olmayan meslek mensuplarının hangi odaya kayıtlı olacaklarını tetkik ve tayin etmek,

c) Odalar birliği idare heyetini ve yedeklerini seçmek,

ç) Odalar birliği umumi katibini ve murakıplarını seçmek,

d) Yüksek Haysiyet Divanı azalarını ve yedeklerini seçmek.

REİS – Madde hakkında söz isteyen yoktur. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 41. – Bu kanun hükümlerini icraya Bayındırlık ve Adalet vekilleri memurdur.

REİS – Madde hakkında söz isteyen yoktur. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Kanun teklifinin tümünü oylarınıza arzediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Teklif kabul edilmiş ve kanuniyet kesbetmiştir.

7303 sayılı Kanun

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Hakkındaki 6235 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Mezkur Kanuna 4 ve 5 nci Muvakkat Maddelerin İlavesine Dair Kanun

Yasa Metni*

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki 6235 sayılı kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve mezkur kanuna 4 ve 5 inci muvakkat maddelerinin ilavesine dair Kanun

No: 7303 Kabul tarihi 27.V.1959

(Resmi Gazete ile ilanı : 4. VI. 1959 - Sayı : 10222)

MADDE 1- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki 6235 sayılı Kanunun 1, 2, 3, 4, 5, 7, 12, 14, 21, 23 ve 32 nci maddeleri aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiş ve kanuna 4 ve 5 nci muvakkat maddeler ilave olunmuştur:

Madde 1. Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlerini icraya kanunen salahiyeti olup da mesleki faaliyette bulunan sivil ve askeri yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları teşkilatı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) kurulmuştur. Birliğin ve odaların merkezi Ankara'dır.

Madde 2. Amme hizmetlerine yarar bir teşekkül olan birliğin maksat ve gayeleri şunlardır:

a) Bilumum mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için bir oda tesis etmek;

Merkezde idare heyeti, haysiyet divanı ve murakıpler gibi vazifelilere yetecek kadar azası bulunmayan odanın merkezini umumi heyetinin tespit ve tayin edeceği yerde açmak, bu suretle aynı ihtisasa mensup meslek mensuplarını bir odanın bünyesinde toplamak;

b) Ammenin ve memleketin menfaatleri, meslekin inkişafı, meslek mensuplarının hak ve salahiyetleri bakımından lüzumlu gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak;

c) Meslek ve menfaatleriyle alakalı işlerde resmi makamlarla işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle alakalı bilcümle mevzuatı, normları, fenni şartnameleri incelemek ve bunlar hakkındaki düşünceleri alakalılara bildirmek.

Madde 3. Birliğin idare uzuvları şunlardır:

a) Birlik Umumi Heyeti:

b) Birlik İdare Heyeti:

c) Yüksek Haysiyet Divanı.

Madde 4. Birlik Umumi Heyeti; her yıl odalar Umumi Heyetince odaya kayıtlı bulunan azanın %5 i nispetinde ve on kişiden az ve yüz kişiden fazla olmamak üzere seçilen delegelerden teşekkül eder.

*T.B.M.M. Kavanin Mecmuası, Devre: XI, İçtima: 2, Cilt: 41, s. 806-808

Birlik Umumi Heyetinin vazifeleri şunlardır:

a) Birliğin teşekkül maksadına mütaallik kararları ittihaz etmek:

b) Mesleki inkişafı ve gerekli faaliyetleri hakkında sahalar aramak ve bu hususların esaslarını tesbit etmek;

c) İdare Heyetinin çalışmalarını ve hesaplarını incelemek, direktifler vermek;

d) Varidat ve masraf bütçelerini kabul etmek;

e) Daimi veya mukakkat, ücretli veya ücretsiz vazifelileri tayin ve ücretlerini tesbit etmek;

f) İdare Heyeti, Haysiyet Divanı azalarını ve murakıpleri ve bunların yedeklerini seçmek;

Birlik hissesini ödemeyen Odalar Umumi Heyet toplantısına katılamazlar.

Madde 5. Birlik İdare Heyeti; her oda bir aza ile temsil edilmek üzere mevcut oda adedine göre Birlik Umumi Heyetince seçilecek azalardan teşekkül eder. İdare Heyeti aralarından gizli reyle reis, reis vekili ve muhasip seçer. İdare Heyetinden ayrılan aza hangi odaya mensup ise onun yerini yedek azası alır.

Madde 7. Birlik Umumi Katibi; Birlik İdare Heyeti tarafından tayin olunur. Vazifesi, Umumi Heyetle İdare Heyeti kararlarını ve birlik işlerini yürütmektir.

Umumi Katip İdare Heyeti toplantılarına iştirak eder, düşüncelerini bildirir. Ancak reye iştirak edemez.

Madde 12. Birlik gelirleri şunlardır:

a) Birlik İdare Heyetince odalara kayıtlı aza adedine göre her yıl için aza başına tesbit olunacak ve odalar bütçelerinden ödenecek hisse;

b) Odalarca yapılacak fevkalade yardımlar;

c) Neşriyat gelirleri;

d) Yardım ve bağışlar;

e) Sair gelirler.

Madde 14. Her ihtisas şubesi yalnız bir oda açar. İhtısas ve iştigal mevzuları ayrı olan mühendis ve mimarlar; ancak ihtisas veya iştigal mevzularının taallûk ettiği odaya kaydolunurlar.

Madde 21. Şube Umumi Heyeti o şubeye kayıtlı asil azalardan, oda umumi heyeti ise odaya kayıtlı asil azalardan teşekkül eder.

Madde 23. Oda İdare Heyeti, Oda umumi Heyetince seçilen beş veya yedi azadan teşekkül eder.

İdare Heyeti kendi aralarından gizli reyle reis, reisvekili, katip ve muhasip seçer.

Madde 32. Odaların gelirleri:

a) Aza kaydiyeleri;

b) Aza yıllık aidatı;

c) Hizmet karşılığı alınan ücretler;

ç) Vesika ücretleri;

d) Neşriyat hasılatı;

e) Bağış ve yardımlar:

f) Para cezaları;

g) İştiraklerden mütevellit karlar;

h) Mesleki müsabakalarda derece ve mansiyon alanlarla jüriye aza seçilenlerin alacakları paraların yüzde beşleri:

i) Müteferrik gelirler.

MUKAKKAT MADDE 4. Birlik İdare Heyeti bu kanunun neşrinden itibaren 3 ay içinde birlik ve odaların durumunu nizammame ve talimatnamelerini bu kanunun hükümlerine uydurmaya, hariçte olan oda merkezlerini Ankara'ya getirmeye, ihtisas ve iştigal mevzuları dışındaki odalara kaydolanları mensubolduğu odaya nakletmeye ve bu hususlara riayet etmeyenler hakkında 6235 sayılı Kanunun 38 nci maddesi hükümlerini tatbika mecburdur.

MUVAKKAT MADDE 5. Bu kanunun meriyete girdiği tarihe kadar tahakkuk eden borçlar tahsil olunur.

MADDE 2. Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

MADDE 3. Bu kanunun hükümlerini icraya Adliye ve Nafıa Vekilleri memurdur.

Yasa Teklifleri ve Komisyon Raporları *

Devre : XI
İçtima : 2

S. Sayısı: 245

Artvin Mebusu Mecit Bumin, Afyon Karahisar Mebusu Orhan Uygun ve Konya Mebusu Osman Bibioğlu ile Sinop Mebusu Mahmut Pınar'ın, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna hükümler ilavesine dair kanun teklifleri ve Nafıa ve Adliye encümenleri mazbataları (2/67, 161, 257)

Artvin Mebusu Mecit Bumin'in Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 32.inci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi (2/67)

2.1.1958

T.B.M. Meclisi Yüksek Reisliğine

6235 sayılı Kanunun 32.inci maddesinin tadili hakkındaki kanun esbabı mucibesiyle birlikte ilişik olarak sunulmuştur.

Gerekli muamelenin ifasını saygılarımla rica ederim.

Artvin Mebusu

Mecit Bumin

6235 sayılı Kanunun 32.inci Maddesinin Tadili Hakkında

ESBABI MUCİBE

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkında 6235 sayılı Kanununun 32 nci maddesindeki aidat sisteminin dört seneye yakın bir zamandan beri tatbiki sonunda görülen bazı mahzur ve aksaklıklar muvacehesinde bugünkü şartlara ve tatbikata daha uygun bir şekilde tadil edilmesi zaruri görülmektedir.

Türkiye'de mesleki faaliyette bulunan mühendis ve mimarları camiası altında toplayan ve ammeye yarar bir teşekkül olarak birlik ve onun tarafından teşekkül ettirilen ihtisas odalarının gayelerini tahakkuk ve faaliyetlerini idame ettirebilmeleri için 6235 sayılı Kanunun 12 ve 32 nci maddelerine mali hükümler vazedilmişti. Odaların gelirlerine mütaallik 32.inci maddenin (c) bendinde bu maksatla, üyelerin senelik kazançlarının 0/00 5 i oda geliri olarak kabul edilmiştir.

Odalara kayıtlı üyelerin senelik kazançlarının gerek hesap edilmesi hususundaki müşkilat ve bu sebeple beyannamelerin vakti zamanında gönderilmemesi ve gerekse ne gibi faaliyetlerin mesleki olduğu ve ne gibi faaliyetlerin mühendislikle ilgilisi bulunmadığı hususlarının tefrikindeki zorluklar, lüzumu halinde beyannamelerin sıhhatinin tahkikindeki müşkilat, kazançların mahrem tutulması hususundaki psikolojik sebepler, vaktinde 0/00 5 beyannamelerini göndermeyen ve bu sebeple Haysiyet Divanına sevkine zaruret hasıl olan büyük mikyasta üyelerin odalarına karşı gösterdikleri ruhi infial ile birliğin istikbalinin tehlikeyemaruz bırakması ve üye beyannamesini vermedikçe

* T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: XI, İçtima: 2, Cilt:9, 70 inci inikat,20.5.1959.

tahakkuk yapılamıyacağından varidat noksanlığına ve bütçe açığına ve mali güçlüklere sebebiyet vermesi gibi muhtelif nazari ve pratik sebeplerden dolayı bu bende göre odalara gelir olarak tanınan 0/00 5 hissesinin tahakkuk ve tahsilinde büyük müşkülat doğurduğu müşahede edilmiştir.

Bunun yerine maktu bir sistem vazedilerek daha kolay tahakkuk ve tahsil imkanı veren bir gelir sisteminin konulması yukarıda yazılı mahzurların telafisi için zaruri görülmüştür. Ancak, varidatta verimlilik ve üyelerin mali imkanlarına uygun ve adil bir sistemin vazedilmesi bugünkü hukuk prensiplerine ve adalet esaslarına uygun görüldüğünden mükerrer vergi mahiyetini taşıyan nispi bir gelir yerine muhtelif kademeli maktu bir aidat sisteminin kabul ve 32 nci maddeye (b) bendinin tadili şeklinde vazedilmesi tatbikat mahzurlarını bertaraf eder mahiyettedir.

Bu sebeplerle gayelerinin tahakkuku için daha pratik ve adil gelir kaynaklarına lüzum gösteren TMMO Birliği hakkındaki Kanunun 32.inci maddesinin aşağıda arz edilen şekilde tadili cihetinde pratik faydalar müşahede edilmiştir.

ARTVİN MEBUSU MECİT BUMİN'İN TEKLİFİ

6235 sayılı Kanunun 32.inci maddesinin tadili hakkında Kanun

Madde 1 – Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki 6235 sayılı Kanunun 32 nci maddesinin (c) bendi kaldırılmış ve (b) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

b) Azanın kazancına göre tahsil edilecek kademeli yıllık aidat.

GEÇİCİ MADDE – Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte, 32.inci maddenin lağvedilen (c) bendi gereğince 1957 yılı ve onu takip eden müddet zarfında 0/00 5 olarak tahakkuk etmiş ve edecek Oda gelirleri, (b) bendinin tadilden önceki ve tadilden sonraki, yıllık aidat miktarları arasındaki farka eşit olarak tahsil ve tasfiye edilir. Ancak, 1957 senesi kazancına ait 0/00 5 ni eski şekle göre ödemek isteyen üyelerin bu hususiaki hakları mahfuzdur.

Madde 2 – Bu kanun neşri tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Madde 3 – Bu kanun hükümlerini icraya Adliye ve Nafıa Vekilleri memurdur.

Afyon Karahisar Mebusu Orhan Uygun ve Konya Mebusu Osman Bibioğlu'nun , Türk Mühendis ve Mimar Odası Birliği Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/161)

Yüksek Reisliğe

6235 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadiline ve bazı maddeler ilavesine dair olan kanun teklifimizi esbabı mucibesi ile birlikte takdim ediyoruz.

Alakalı encümenlere havalesini arz ve rica ederiz.

17.IV.1958

Afyon K. Mebusu,Orhan Uygun

Konya Mebusu, Osman Bibioğlu

6235 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadili ve maddeler ilavesi hakkındaki Kanunun

ESBABI MUCİBESİ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkında 6235 sayılı Kanunun 12.inci maddesinde tadadedilen gelirler mukabili Birliğin masraflarını karşılamakta maruz kaldığı mali müzayaka ve 32.inci maddesindeki aidat sisteminin dört seneye yakın bir zamandan beri tatbiki sonunda görülen bazı mahzur ve aksaklıklar muvacehesinde bugünkü şartlara ve tatbikata uygun bir şekilde tadil edilmesi zaruri görülmektedir.

Odalar Birliğinin tavzif edildiği amme hizmetlerini ifa edebilmesi ve temsil ettiği camianın menfaatlerini koruyabilmesi için lüzumlu gelirin temini sadedinde yeni kaynakların bulunması zaruri görülmüş ve bu maksatla, alaka ve kasdedilen hizmete taallük etmesi dolayısıyla inşaat ve tesisat ihale bedellerinden % 02 nispetinde bir hisse alınması uygun mütalaa edilmiştir.

Türkiye'de mesleki faaliyette bulunan mühendis ve mimarları camiası altında toplayan ve ammeye yarar bir teşekkül olarak Birlik tarafından teşekkül ettirilen ihtisas odalarının gayelerini tahakkuk ve faaliyetlerini idame ettirebilmeleri için 6235 sayılı Kanunun 32.inci maddesine mali hükümler vazedilmiştir. Odaların gelirlerine mütaallik 32.inci maddenin (c) bendinde bu maksatla üyelerinin senelik kazançlarının % 0,5'i Oda geliri olarak kabul edilmiştir.

Odalara kayıtlı üyelerin senelik kazançlarının gerek hesap edilmesi hususundaki müşkülat ve bu sebeple beyannamelerin vakit ve zamanında gönderilmemesi ve gerekse ne gibi faaliyetlerin mesleki olduğu ve ne gibi faaliyetlerin meslekle ilgili bulunmadığı hususlarının tefrikindeki zorluklar lüzumu halinde beyannamelerin sıhhatindeki tahkik müşkülatı, kazançların mahrem tutulması hususundaki psikolojik sebepler, vaktinde % 0,5 beyannamelerini göndermeyen ve bu sebeple Haysiyet Divanına sevkine zaruret hasıl olan büyük mikyastaki, üyelerin Odalarına karşı gösterdikleri ruhi infial ile Birliğin istikbalini tehlikeye maruz bırakması ve üye beyannamesini vermedikçe tahakkuk yapılamayacağından vardiat noksanlığına ve bütçe açığına ve mali güçlüklere sebebiyet vermesi gibi muhtelif zaruri ve pratik sebeplerden dolayı bu bende göre Odalara gelir olarak tanınan % 0,5 hissesinin

tahakkuk ve tahsilinde büyük müşkülat doğurduğu müşahade edilmiştir.

Bunun yerine maktu bir sistem vazedilerek daha kolay tahakkuk imkanı veren bir gelir sisteminin konulması yukarıda yazılı mahzurların telafisi için zaruri görülmüştür. Ancak, varidatta verimlilik ve üyelerin mali imkanlarına uygun ve adil bir sistemin vazedilmesi bugünkü hukuk prensiplerine ve adalet esaslarına uygun görüldüğünden mükerrer vergi mahiyetini taşıyan nispi bir gelir yerine muhtelif kademeli maktu bir aidat sisteminin kabul ve 32. Maddeye (b) bendinin tadili şeklinde vazedilmesi tatbikat mahzurlarını bertaraf eder mahiyettedir.

% 0,5 gelir aidatının yerine ikame edilecek bu sistemin daha pratik neticeler vermesi için de ayrıca tahsilatta kolaylık sağlayacak hükümlerin kanuna ilavesi ve bu arada bir maddenin tadili de derpiş edilmiş bulunmaktadır.

Dört senelik tatbikatta elde edilen neticeler, aidatın her ay yatırılmasının üyeyi mali bir külfete sokmadığı buna mukabil ihmal dolayısıyla biriken aidatın ise üyeyi mali külfetten başka psikolojik tesirlere duçar bıraktığını göstermektedir. Bilhassa hizmet erbabı üyelerin bu türlü zorluklara daha fazla maruz kaldığı göz önünde tutularak, hem aidatın vaktinde tahsilinin ve hem de üyeyi mali bir sıkıntıya düşürmeden tediye imkanlarını temin edecek bir hüküm ek madde halinde 32 nci maddeye ilavesi uygun görülmektedir.

Her türlü ihtara rağmen aidatını ödemeyen azalar hakkında 30. Madde hükümlerine göre yapılan icra takibatı , İcra ve İflas Kanununun 68. Maddesinde zikredilen bir vesikaya istinat etmediğinden, ekseriya müspet neticeler vermemekte ve borçlu üye tarafından yapılan haksız bir itiraz dahi takibatı durdurabilmekte idi, Ticaret ve Sanayi Odaları ve Borsalar Birliği Kanununda olduğu gibi, Oda İdare heyetlerince takibat hususunda verilen kararların ilam hükmünde addedilmesi, tatbikattaki aksaklıkları giderici mahiyette telakki edilmiş ve 30. Madde bu şekilde tadil edilmiştir.

Bu sebeplerle gayelerinin tahakkuku için daha pratik ve adil gelir kaynaklarına lüzum gösteren Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki Kanunun, aşağıda gösterildiği üzere 12.inci maddesine (f) fıkrası ile ek bir madde eklenmesi, 30.uncu maddesiyle 32.nci maddesinin (b) bendinin değiştirilmesi, 32 nci maddesinin (c) bendinin kaldırılması ve bu maddeye ek bir madde ile muvakkat bir maddenin ilavesinde pratik faydalar müşahede edilmiştir.

AFYON KARAHİSAR MEBUSU ORHAN UYGUN VE KONYA MEBUSU OSMAN BİBİOĞLU'UN TEKLİFİ

6235 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadili ve maddeler ilavesi hakkında Kanun

Madde 1 – Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki 6235 sayılı Kanun, aşağıda gösterildiği üzere, 12 nci maddesine (f) fıkrası ile ek bir madde ilave edilmiş, 30 uncu maddesi ile 32 nci maddesinin (b) fıkrası değiştirilmiş, 32 nci maddesinin (c) fıkrası kaldırılmış ve bu maddeye ek bir madde ile muvakkat bir madde ilave olunmuştur.

Madde 12 – f) İnşaat ve tesisat ihale bedellerinin binde ikisi,

Ek Madde – Devlet daire ve müesseseleri, İktisadi Devlet Teşekkülleri ile bunlar tarafından kurulmuş müesseseler, hususi kanunlarla kurulmuş müessese, daire ve kurumlar;

meslek teşekkülleri, belediye ve özel idareler, bankalar, cemiyetler, tesis ve vakıflar; şirketlerle hususi müessese ve şahıslar:

Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanunu ile kendi kanun ve nizamnamelerinde mevcut hükümlere veya diğer mevzuata göre ihale edecekleri, etüt, proje, harita, aplikasyon, yapı, (İmar Kanunu hükümlerine göre) ve tesisat işleriyle bu kanunun şümulünde bulunan mühendislik ve mimarlıkla alakalı bilcümle işleri dolayısıyla müteahhitlere ödeyecekleri istihkaklardan, 12 nci maddenin (f) fıkrasına göre tahakkuk edecek binde iki hisseyi,

Tevkif ederek ödemeyi takiben ayın yirmisine kadar Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine yatırmaya mecburdurlar.

Madde 30 – Her türlü oda aidatı ve kesinleşen zamlar ile para cezalarının tebliğ gününden itibaren 30 gün içinde mensup oldukları Odaya ödemeyenler hakkında İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre takibat yapılır.

Odalarca takibat hususunda verilen kararlar ilam olup icra dairelerince yerine getirilir.

Madde 32 – b) Azanın gelirine göre tahsil edilecek kademeli yıllık aidat; gelirin tarifi, kademelerin tespiti, aidatın ödenme tarihleri ve aidatın ödenme tarihleri ve aidatını zamanında ödemeyen azadan % 50 den fazla olmamak kaydıyla alınacak zamlar odaların talimatnamelerinde gösterilir.

Ek Madde – Devlet daire ve müesseseleri, İktisadi Devlet Teşekkülleri ile bunlar tarafından kurulmuş müesseseler, hususi kanunlarla kurulmuş müessese, daire ve kurumlar, meslek teşekkülleri, belediye ve özel idareler, bankalar, cemiyetler, tesis ve vakıflar, şirketler ile müessese ve şahıslar:

Herhangi bir şekilde istihdam ettikleri hizmet erbabı mühendis ve mimarların gelirlerinden, 32 nci maddenin (b) fıkrasına göre tahakkuk edecek yıllık aidatın o aya isabet eden miktarı ile 32 nci maddenin (i) fıkrasına göre tahakkuk edecek ücretlerden yüzde beş hisseyi,

Tevkif ederek ödemeyi takip eden ayın yirmisine kadar mühendis ve mimarın kayıtlı bulunduğu odaya yatırmaya mecburdurlar.

Kendi hesaplarına serbest olarak mühendis ve mimarların ödeyecekleri yıllık aidat tahakkukuna esas gelirleri ile alakalı malumatı odaların talebi halinde, Maliye Daireleri vermeye mezundur.

Muvakkat Madde – 1 Ocak 1959 tarihine kadar 32 nci maddenin (c) fıkrası gereğince geçmiş senelerde tahakkuk etmiş miktarlar aynen tahsil edilir.

Madde 2 – Bu kanunun 1 inci maddesinin, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun 18 inci maddesine (f) fıkrası ve ek bir madde ilavesi hakkındaki hükmü ile 30 uncu maddeyi ilavesi hakkındaki hükmü neşri tarihinden itibaren, diğer hükümleri 1 Ocak 1959 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Madde 3 – Bu kanun hükümleri icraya Adliye ve Nafıa Vekilleri memurdur.

Sinob Mebusu Mahmut Pırnar'ın, Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği hakkındaki 6235 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadiline ve mezkûr kanuna muvakkat bir

madde ilavesine dair kanun teklifi (2/257)

Yüksek Riyasete

6235 sayılı kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve muvakkat bir madde ilavesine ait kanun teklifim ilişiktir.

Alakalı encümene havalesini arz ve rica ederim.
Sinob
Mahmut Pınar

ESBABI MUCİBE

6235 sayılı Kanun ileri Garp memleketlerinin birçoğunda henüz bulunmayan yepyeni bir zihniyetin mahsulüdür.

Bu kanun yurtta mevcut bütün fen adamlarını bir federasyon halinde birleştirmekte hak ve hukuklarını kanuni teminat altına almakta memleket nam ve hesabına bilgi görgü ve mesleki temayüllerinden azami istifadeyi sağlamaktadır.

Yalnız dört yıllık tatbikat sırasında bazı eksiklikleri olduğu kanunun an ve şamil olarak tetkik edilebilmesi için bunların giderilmesinin zaruri bulunduğu görülmüştür.

Oda merkezlerinin yerinin kanunen tayin edilmemiş olması azaları arasında bir çekişme bir pazarlık mevzuu olmuştur.

Umumi katibin Umumi Heyetçe seçilmesi ise birlik içinde Reisle Umumi Katibin otoritesi haline geçmiş ve daimi huzursuzluk membası olmuş.

Oda Umumi heyetlerinin nasıl teşekkül edeceği sarahaten belirtilmediğinden bazı yanlışlıklar doğmuş birlik geliri meyanında bulunan ve odalarca ödenmesi icap eden yüzde yirmiler odalar arasında bir takım dolambaçlı yollar bulunmasına sebebiyet vermiş keza oda gelirinden azaların Gelir Vergisine matrah olan binde beşleri ise tatbikatta büyük zorluklar çıkarmış mütemadi olarak İdari Heyetiyle azalar arasında bir çekişme olmuştur.

Bazı azalar şu veya bu sebeplerle ihtisas ve iştigal mevzuları dışındaki odalara kaydolmuş ve olmakta devam etmiş bu ise odalar arasında nahoş hadiselere sebebiyet vermiştir.

İşte bu buna benzer, hususatı gidermek temiz gayelerle kurulmuş olan Odalar Birliğini her türlü mücadele ve şaibeden uzak kılmak için bu tadile lüzum hasıl olmuş ve teklif hazırlanmıştır.

SİNOP MEBUSU MAHMUT PINAR'IN TEKLİFİ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Hakkındaki 6235 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadiline ve mezkûr Kanuna muvakkat bir madde ilavesine dair kanun teklifi

MADDE 1 – 6235 sayılı Kanunun 1, 3, 4, 5, 12, 14, 21 ve 32, 41.inci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 1 – Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli olup

da mesleki faaliyette bulunan ve meslekini temsilen bir vazife ifa eden yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları teşkilatı içerisinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği kurulmuştur. Birliğin ve odaların merkezi Ankara'dır.

Ancak Ankara'da idare heyeti ve mürakıpler gibi vazifelilere yetecek kadar azası bulunmayan odaların merkezleri umumi heyetlerince tespit ve tayin edilecek yerlere naklolunur.

Madde 3 – Birliğin idari uzuvları şunlardır.

a) Birliğin umumi heyeti,

b) Birliğin idare heyeti,

c) Yüksek Haysiyet Divanı.

Madde 4 – Birlik umumi heyeti oda umumi heyetlerince odaya kayıtlı azasının % 5'i nispetinde ve üç kişiden az olmamak üzere her yıl seçilecek delegelerden teşekkül eder.

Umumi Heyet; birliğin maksat gaye ve teşekkülüne ait kararları alır, idare heyeti çalışmalarını inceler, yeni seçilecek idare heyetine direktifler verir. Birliğin hesaplarını tetkik, gelir ve gider bütçelerini tespit eder. Meslekin inkişafı için gerekli faaliyetler hakkında kararlar alır, muvakkat veya daimi vazifelilerin kadrolarını tespit ve bunlara verilecek ücret miktarını tayin eder.

İdare Heyeti; asil ve yedekleriyle murakıplarını ve Yüksek Haysiyet Divanına verilecek asil ve yedek azaları seçer.

Madde 5 – Birlik idare heyeti; her oda bir aza ile temsil edilmek üzere birliğe dahil oda adedine göre Birlik Umumi Heyetince seçilecek azalardan teşekkül eder. İdare Heyeti gizli reyle aralarından bir reis, bir ikinci reis, bir umumi katip ve bir muhasip seçer. Aralarında umumi katipliği yapacak aza bulunmazsa bu yere hariçten münasip göreceği bir aza getirebilir.

Madde 12 – Birliğin gelirleri şunlardır:

a) Birlik umumi heyetince üç yılda bir tayin olunacak oda delegeleri temsil ücreti,

b) Neşriyat, hasılat,

c) Bağış hasılatı,

d) Müteferrik gelir,

e) Hükümetten yardım.

Madde 14 – her ihtisas şubesi için ancak bir oda açılır. İhtisas ve iştigal mevzuları aynı olan mühendis ve mimarlar yalnız bir odaya kaydolunurlar.

Madde 21 – Şube umumi heyeti; o şubeye kayıtlı, oda umumi heyeti ise o odaya kayıtlı asil azaların iştirakiyle teşekkül eder.

Madde 32 – Odaların gelirleri:

a) Aza kaydiyeleri,

b) Oda umumi heyetlerince tayin ve tespit edilen birlik umumi heyetince aynen veya

tadilen kabul olunan yıllık aidat,

c) Hizmet karşılığı alınacak ücretler,

d) Vesika ücretleri,

e) Neşriyat hasılatı,

f) Bağış hasılatı,

g) Para cezaları,

h) İştiraklerden mütevellit karlar,

i) Mesleki müsabakalarda derece ve mansiyon alanlarla jüriye seçileceklerin alacakları paraların % 5'i

j) Müteferrik gelirler,

k) Hükümetten yardım.

MADDE 2 – 6235 sayılı Kanuna aşağıdaki muvakkat madde eklenmiştir:

MUVAKKAT MADDE 4 – Bu kanunun neşrinden üç ay içinde birlik idare heyeti merkezi Ankara haricinde olan odaların menkul ve gayri menkullerle birlikte merkezlerini Ankara'ya nakletmeye ve yeni idare heyetlerini seçtirmeye,

Her ne sebeple olursa olsun ihtisas ve iştigal mevzuu ilgili odaya kaydolmamış azanın dosyalarını ait olduğu odaya devretmeye,

Buna riayet etmeyen azalar hakkında 6235 sayılı Kanunun 38 inci maddesi hükümlerini tatbik etmeye mecburdurlar.

MADDE 3 – Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

MADDE 4 – Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Nafıa Encümeni Mazbatası

T. B. M. M.
Nafıa Encümeni
Esas No: 2/161,2/67,2/257
Karar No: 13

11.11. 1959

Yüksek Reisliğe

"Artvin Mebusu Mecit Bumin'in, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 32 nci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi", "Afyon Karahisar Mebusu Orhan Uygun ve Konya Mebusu Osman Bibioğlu'nun, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesi hakkında kanun teklifi" ve "Sinop Mebusu Mahmut Pınar'ın, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki 6235 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadiline ve mezkûr kanuna muvakkat bir madde ilavesine dair kanun" teklifleri aynı madde olduğundan encümenimiz bu üç teklifin tevhiden görüşülmesini kabul etmiş ve Hükümet temsilcilerinin de iştirakiyle tetkik ve müzakere etmiştir.

6235 sayılı Kanunun, mimar, inşaat, orman, ziraat, gemi, harita, makine, maden, elektrik ve kimya mühendisi mensuplarını ayrı ayrı birer oda kurmayı ve bu odaları da bir birlik halinde toplamayı sağlamış bu suretle 1954 yılından bu yana Türkiye'de mevcut bilumum mühendis ve mimarlar 6235 sayılı Kanunun şümulu dahiline girmiştir. Memleketimizde ilk defa girişilen bu teşebbüsün dört yıllık tatbikatı odaların ve odalar birliğinin idaresinde ve bünyesinde ve mali kaynaklarında bazı değişiklik yapılması icap ettiğini ortaya koymuş, odaların ve birliğin maddi ve manevi yönlerden kuvvetlenmesine zaruret hasıl olmuştur. Bu sebeple 6235 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadiline mütedair olan kanun teklifleri üzerinde uzun görüşmeler yapılmıştır.

Neticede encümenimiz ittifakla 6235 sayılı Kanunda bazı tadillerin yapılması zaruretine kanaat getirmiştir. Bu sebeple maddelerin müzakeresine başlanmıştır.

Birinci madde ile birliğin ve odaların merkezlerinin benzeri teşekküller misillû merkezi hükümette olmasının her bakımdan faydalı olacağı düşüncesiyle kabul edilmiştir. Yalnız merkezi hükümet idare heyeti , haysiyet divanı ve murakıpler gibi vazifelere yetecek azası bulunmayan odalara mesela (gemi mühendislerine) bir imkan sağlamak için de ikinci maddenin (a) fıkrasıyla umumi heyetlerine yetki verilmiştir. Birliğin uzuvları meyanında bulunan umumi katibin her oda tarafından ayrı ayrı gösterilen namzetler arasından seçilmesi ve bu umumi katibe büyükçe bir ücret verilmesi mütemadi olarak odalar arasında çekişme ve pazarlık mevzu olmuştur. Seçildikten sonra da idare heyeti ile genel katip arasında daima fikir ayrılığı olmuş ayrı ayrı seçimle gelmenin verdiği yetki içerisinde bocalayıp durmuşlardır. Bu hal ise birlikte bir huzursuzluğun devamına sebep olmuştur. Bunu önlemek, idare heyetini kararlarında ve kanunun tatbikinde serbest kalmasını temin için gene benzeri teşekküllerde olduğu gibi; (Mühendisler Birliği) ve (Mimarlar Birliği) umumi katibin seçimle yapılmaması uygun mütalaa edilmiştir.

Keza odalara kayıtlı aza adetleri arasında kıyaslanmayacak derecede farklar bulundu-

ğu mesela gemi odasının 108 azasına mukabil inşaat mühendisleri odasında 3 500 aza bulunduğu keza harita mühendislerinin 200 azasına mukabil mimar odasında 1 500 e yakın aza bulunduğu, bu halin ise umumi heyet toplantılarında ve seçimlerde iki odanın delegelerinin birleşmesiyle diğer odalara her bakımdan tefevvuk ettikleri [üste çıktıkları] bu hal ise gene nahoş hadiselere sebep olduğu görülmüş hak ve adalet kaidelerine yaklaşılabilmesi için delege adedi ondan az yüzden fazla olmaması ve azası az olan odanın on, azası çok olan odanın yüz aza ile temsil edilmesi uygun görülmüş ve dördüncü madde ile kısmen olsun adalet sağlanmıştır.

Beşinci maddeye yapılan ilave ve tadillerle birlik idare heyetinin tarzı teşekkülüne vüzuh verilmiştir.

Yedinci maddede birlik umumi katibinin vazifeleri belirtilmiş idare heyeti toplantılarında bulunması fakat rey sahibi olmaması uygun görülmüştür.

On ikinci maddenin (A) fıkrasındaki odaların vereceği birlik hissesi odaya kayıtlı aza adedine göre verilmesi uygun görülmüştür.

On dördüncü madde ile her ihtisas şubesi için bir oda kurulması uygun görülmüştür.

Yirmi birinci madde ile umumi heyetlere kimlerin katılacağı, 23 üncü maddede de oda idare heyetinin teşekkül tarzı tespit edilmiştir.

Muvakkat iki madde ile bu kanunun neşrinden sonra altı ay içinde merkezlerin Ankara'ya nakli ihtisas ve iştigal mevzuları dışında başka odaya kaydolanlar varsa bunların dosyalarının kendi odalarına yollanması ve buna riayet etmeyenler hakkında kanuni hükümlerin tatbik edilmesi bu kanunun neşrinden önce başlamış ve borçlanmış azalar hakkında 6235 sayılı kanun hükümlerinin tatbiki icap ettiği belirtilmiştir.

41 inci madde ile de kanun hükümlerinin icrası Nafıa ve Adalet vekaletlerinden alınarak İcra Vekillerine verilmiştir. Bu suretle yapılan ilave ve tadillerle kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Adliye Encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Riyasete arz olunur.

Nafıa Encümeni Reisi, Gazianteb, S. Kuranel

Bu Mazbata Muharriri, Samsun, N. Doğuyıldızı

Katip, Bilecik, M. Erdem

Afyon K., O. Uygun (İmzada bulunamadı); Erzurum, F. Taşkesenlioğlu (İmzada bulunamadı); Gümüşhane, S. Kadirbeyoğlu (İmzada bulunamadı); Denizli, O. Ongan; Çankırı, N. Fırat; Artvin, M.Bumin; Gazianteb, C. San; Gümüşhane, N.Sargınalp (Muhalifim); İçel, H.Sinanoğlu (İmzada bulunamadı); Konya, O.Bibioğlu; Kütahya, M. Diler; Niğde, V. Mengin; Rize, M.F.Mete.

Adliye Encümeni Mazbatası

T.B.B.M.

Adliye Encümeni 29.IV.1959
Esas No : 2/161,2/67,2/257

Karar No : 38

Yüksek Reisliğe

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki 6235 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadiline ve muvakkat madde ilavesine mütedair olarak verilen üç kanun teklifi birleştirilmek suretiyle Nafıa Encümeni tarafından müzakere mevzuu ittihaz kılınmış bu kaptaki dosyalar, mezkûr Encümen tarafından tanzim olunan mazbata ve tadile ait metinlerle birlikte encümenimize tevdi edilmiş bulunduğundan Nafıa Vekaleti mümessilleri de hazır oldukları halde tetkik ve müzakere edildi:

1. Tadil teklifleri:

a) Artvin Mebusu Mecit Bumin tarafından verilen 2. 1. 1958 tarihli ve 32 nci maddenin tadili ve kanuna muvakkat bir maddenin ilavesi,

b) Afyon Karahisar Mebusu Orhan Uygun ve Konya Mebusu Osman Bibioğlu'nun müştereken hazırladıkları 14. VII. 1958 tarihli ve 12, 30, 32 nci maddeleri ve ek muvakkat maddelerinin ilavesi,

c) Sinob Mebusu Mahmut Pınar'ın 8.1.1958 tarihli ve kanunun 1, 2, 3, 4, 5, 12, 14, 21, 32 ve 41 inci maddelerinin değiştirilmesi ve muvakkat bir madde eklenmesi, hakkındadır.

2. Nafıa Encümeni tarafından kabul edilen tadiller:

a) Halen meriyette bulunan kanunun 1.inci maddesinde Birlik merkezi Ankara olarak kabul edilmiş ise de Birliğe mensup Odalara ait bir sarahat bulunmaması ihtilâfatı mucip olduğu ve istikrar temin edilemediği cihetle tahaddüs eden mahzur ve ihtilâtları men etmek için madde metnine gerekli ilave yapılmak suretiyle " Birliğin ve Odaların Merkezi Ankara'dır" şeklinde tadil edilmiştir.

b) Yukarıda izah olunan değişiklik her ne kadar Odalar merkezinin Ankara olarak tespit etmekte ise de 6235 sayılı Kanunun (II Odalar) bölümündeki kuruluş esaslarını temin etmek gayesiyle yeni merkezde İdare Heyeti, Haysiyet Divanı ve murakıplar gibi vazifelerin seçilmesine kafi miktarda azası bulunmayan Oda merkezinin, Umumi heyet kararıyla tayini ciheti de tatbikata alınan neticelere nazaran uygun görülerek kanunun 2.maddesinin (a) fıkrası bu yolda değiştirilmiş bu suretle istisnai vaziyetler muvacehesinde oda müntesiplerinin haklarının teminat altında bulundurulması istihdaf olunmuştur.

c) 3.üncü maddenin (c) fıkrasında gösterilen Umumi Katiplik metinden tayyedilmiş ve madde bu dairede yeniden yazılmıştır.

Kanunun 7.inci maddesi Birlik Umumi Katibinin Birlik muamelatını ve idare heyeti işlerini yürütmekten ibarettir ve İdare heyetinin tabii azasıdır, diye bir hüküm sevk edilmesine ve bu suretle Birlik reisinin murakabesine tabi olması lazım gelmesine rağmen vaz olunan hükümlerde başkaca sarahat bulunmaması ve kendisinin seçimle vazifelendirilmesi

bakımından Birlik reisi ile aralarında çeşitli ihtilaflara yol açtığı cihetle muamelatın sıhhatle yürütülmesi, murakabenin ciddiyetle ve kabul edilen mesuliyetin icaplarına göre ifası bakımından ve Umumi Katibe haddizatında ücret tediye edilmesi hususu da göz önünde tutularak, birliğin sair ücretli müntesipleri gibi tayin olunmasının isabeti kabul edilmiş, metinde yukarıda izah kılındığı veçhile tadilat yapılmıştır.

d) 4 üncü madde ile derpiş olunan tadilat, Birlik Umumi Heyetinin teşekkül tarzına ait bulunmakta ve birliğe dahil odalara mukayyet bulunan muhtelif meslek mensupları adedinin de mütehalif bulunması daimi surette ekseriyet ve ekalliyet grupları arasında fikir aykırılığı tevlidettiği görüldüğünden bütün meslek mensuplarının haiz olmaları lazım gelen haklarının siyaneti ve hasıl olan adaletsizliğin izalesi için oda mensuplarının Umumi heyete gönderecekleri delegelerin muayyen nispetlere hasredilmesi esasına taallûk etmektedir.

e) Kanunun, yukarıda izah olunan 1, 2, 3 ve 4.üncü maddelerinde yapılan tadillere mütenazır olarak 5, 7, 12, 14, 21, 23, 32. İnci maddeleri ile muvakkat 4 ve 5.inci maddenin Nafıa Encümenince kabul olunan yeni metinlerinin hükümlerine encümenimizce de esas itibarıyla iltihak edilmiştir.

3. Adliye encümeni tarafından yapılan tashih ve tadiller:

Madde 4 – Nafıa Encümeni tarafından hazırlanmış bulunan metnin ihtiva ettiği hükümlere sari olmamak üzere bu madde metni redaksiyon bakımından yeniden yazılmıştır.

Madde 7 – Bu maddenin son fıkrasında Umumi Katibin istişari reyi haiz olacağı hakkında bir kayıt mevcuttur. Birlik İdare Heyeti tarafından tayin edilen ve ücret mukabilinde vazife deruhde eden bu kimsenin birlik muamelatının seyir ve safahatı hakkında istişari mahiyette mütalaada bulunması kendisinin ifa ettiği vazifenin bir icabı olduğu mütalaa edilmekte ise de bahis mevzuu fıkranın sonunda yer aldığı yukarıda işaret olunan (İstişari rey) ibaresi, tatbikatta herhangi bir ihtilâfı müeddi olmaması, bunun hüdusuna mahal bırakılmaması için metinden çıkarılmış ve buna mukabil olarak asıl matlupolan maksadın sarih surette ifadesini temin için (Reye itirak edemez) tarzında tereddüdü celbetmeyecek kati bir hüküm tedvininin uygun olacağı mütalaa edilerek gerekli tadil cihetine gidilmiştir.

Madde 12 – Bu maddenin (a) ve (e) bentlerinde tahrir bakımından değişiklik yapılmıştır.

Madde 14 – Bu madde Nafıa Encümeni tarafından (Her ihtisas şubesi için ancak bir oda açılır, ihtisas ve iştigal mevzuları ayrı olan mühendis veya mimarlar ancak bir odaya kaydolunur) tarzında yazılmıştır. Halbuki bu madde ile bilhassa vaz'ı hedef tutulan hüküm, bazı ihtisas mevkilerinde bulunanların asıl müntesip bulundukları *[ilgili oldukları]* meslek kısmı ile müteveggil olmayarak *[çok meşgul olmayarak]* diğer meslek sahalarında faaliyette bulunmalarından dolayı kendilerine bir tercih hakkı tanınmasının teminine muzaf ve matuftur. Bu itibarla metin aşağıdaki şekilde ve izah olunan şümulü ihtiva etmek üzere yazılmıştır:

Madde 14 – Her ihtisas şubesi yalnız bir oda açar. İhtisası ve iştigal mevzuları ayrı olan mühendis ve mimarlar ancak ihtisas veya iştigal mevzularının taallûk ettiği bir odaya kaydolunur.

Muvakkat madde 5 – Bu madde ile maksut hüküm, tadile ait hükümlerin meriyeti tarihine kadar 6235 sayılı Kanun gereğince alakalılar namlarına tahakkuk eden bütün borçların tahsilini temin etmektir. Bu itibarla madde metni:

Muvakkat madde 5 – Bu kanunun meriyete girdiği tarihe kadar tahakkuk eden borçlar tahsil olunur diye yeniden yazılmıştır.

Not:

Mesbuk kanun tekliflerinden 1, 4, ve 21.inci maddelere mütaallik tadillerin, mahiyetleri itibariyle ve sırasıyla 2, 7 ve 23 üncü maddelerle alaka ve irtibatı bulunduğu müşahade edilmiştir. Bu vaziyet muvacehesinde Nafıa Encümeninin mahza [tek] hükümlerin ahenk ve tenazurunun *[uygunluğunun]* temin mecburiyeti ile mezkûr maddelerde yaptığı tasarrufa ve binnetice tadil mevzularına encümenimizce de bizzarure iltihak ve iştirak olunmuştur.

Madde 41 – Bu madde 6235 sayılı Kanunun ve kanun tatbika memur mercilerin beyanını havi son maddesidir ve icraya salahiyetli olarak Nafıa ve Adliye Vekaletleri tespit edilmiştir. Halbuki Nafıa Encümeni tarafından tanzim kılınan mazbatada Sinop Mebusu Mahmut Pınar'ın teklifinde olduğu gibi sebep dermeyan etmeksizin [öne sürmeksizin] İcra Vekilleri Heyetini kanunun tatbikatı ile alakadar kılacak şekilde bir tadil yapılmıştır.

Encümenimiz ahiren tadilleri icra kılınan metinlere nazaran iş bu maddenin tadili icap ettiren bir vaziyet bulunmadığını tespit ettiği cihetle bu maddenin tadili hakkındaki kısmı layihadan çıkarmıştır.

Ayrıca; Nafıa Encümeni vaz'ettiği ikinci madde ile; (6235 sayılı Kanuna aşağıdaki iki muvakkat madde eklenmiştir) diye bir tertip yapmış ise de bu beyan kanunun başlığında ve 1 inci maddesinde müteamel olduğu veçhile yapılmış olduğundan bu parça da layihadan tayyedilmiştir.

Umumi Heyetin yüksek tasvibine arz, edilmek üzere Riyaset makamına sunulur.

Adliye Encümeni Reisi Aydın C. Ülkü
Reis V Çorum M.K. Biberoğlu
M. Muharriri Balıkesir V. Asena

Katip Manisa A.Akın
Aydın N.Geveci Çanakkale S.Sezgin İmzada bulunamadı Gazianteb A.Şahin İçel M.Dölek İzmir N. Davran İzmir E.Kavur Kastamonu H.Dura Kırşehir H.Çopuroğlu İmzada bulunamadı Nevşehir H. H. Ülkün Uşak A.R.Akbıyıkoğlu Siirt F.Şendur

Görüşme Tutanakları

1. Görüşme Tutanakları

DEVRE: XI CİLT: 9 İÇTİMA: 2

T.B.M.M. ZABIT CERİDESİ

Yetmişinci İnikat

20.V.1959 Çarşamba

4. Artvin Mebusu Mecit Bumin, Afyon Karahisar Mebusu Orhan Uygun ve Konya Mebusu Osman Bibioğlu ile Sinop Mebusu Mahmut Pınar'ın, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna hükümler ilavesine dair kanun teklifleri ve Nafıa ve Adliye encümenleri mazbataları (2/67, 161, 257)

REİS – Bu kanun teklifleri geçen İnikatta müzakere edilecekti. Ancak alakalı ve bulunmadığından bir defaya mahsus olmak üzere geri bırakılmıştır. Nafıa Vekilinin ikinci defa bulunmaması dolayısıyla müzakeresine devam ediyoruz.

Heyeti Umumiyesi üzerine söz isteyen var mı efendim? Maddelere geçilmesini reyinize arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler...Kabul edilmiştir.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki 6235 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve mezkûr kanuna 4 ve 5 inci muvakkat maddelerin ilavesine dair Kanun

Madde 1 – Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki 6235 sayılı Kanunun 1, 2, 3, 4, 5, 7, 12, 14, 21, 23 ve 32.inci maddeleri aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiş ve kanuna 4 ve 5.inci muvakkat maddeler ilave olunmuştur.

Madde 1 – Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli olup da mesleki faaliyette bulunan sivil ve askeri yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları teşkilatı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimarları Odaları Birliği) kurulmuştur. Birliğin ve Odaların merkezi Ankara 'dadır.

REİS – Söz isteyen var mı? Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 2 – Amme hizmetlerine yarar bir teşekkül olan birliğin maksat ve gayeleri şunlardır:

a) Bilumum mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için bir oda tesis etmek;

Merkezde idari heyeti, haysiyet divanı ve Murakıpler gibi vazifelilere yetecek kadar azası bulunmayan odanın merkezini, umumi heyetinin tespit ve tayin edeceği yerde açmak, bu suretle aynı ihtisasa mensup meslek mensuplarını bir odanın bünyesinde toplamak;

b) Ammenin ve memleketin menfaatleri, meslekin inkişafı, meslek mensuplarının hak ve salahiyetleri bakımından lüzumlu gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak;

c) Meslek ve menfaatleriyle alakalı işlerde resmi makamlarla iş birliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle alakalı bülcümle mevzuatı normları, fenni

şartnameleri incelemek ve bunlar hakkındaki düşüncüleri alakalılara bildirmek

REİS – Söz isteyen var mı? Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 3 – Birliğin idare uzuvları şunlardır:

a) Birlik Umumi Heyeti;

b) Birlik İdare Heyeti;

c) Yüksek haysiyet Divanı.

REİS – Söz isteyen var mı? Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 4 – Birlik umumi Heyeti; her yıl odalar umumu tarafından odaya kayıtlı bulunan azanın % 5'i nispetinde ve on kişiden az ve yüz kişiden fazla olmamak üzere seçilen delegelerden teşekkül eder.

Birlik Umumi Heyetinin vazifeleri şunlardır:

a) Birliğin teşekkül maksadına mütaallik kararları ittihaz etmek,

b) Mesleki inkişafı ve gerekli faaliyetleri hakkında sahalar aramak ve bu hususların esaslarını tespit etmek,

c) İdare heyetinin çalışmalarının ve hesaplarını incelemek, direktifler vermek,

d) Varidat ve masraf bütçelerini,

e) Daimi veya muvakkat, ücretli veya ücretsiz vazifeleri tayin ve ücretlerini tespit etmek,

f) İdare heyeti, haysiyet Divanı azalarını ve murakıpları ve bunların yedeklerini seçmek,

Birlik hissesini ödemiyen aza, Umumi heyet toplantısına katılamazlar.

REİS – Encümen.

NAFIA ENCÜMENİ REİSİ SÜLEYMAN KURANEL (Gaziantep) – Efendim, bu maddede, "Birlik Umumi heyeti her yıl Odalar Umumi tarafından" denmiş, " Odalar Umumi Heyetince" olacaktır.

Bir de (d) bendinde "Varidat ve masraf bütçelerini" yazılmış, "Varidat ve masraf bütçelerini kabul etmek" olacaktır.

Son Fıkrada da (Birlik hissesini ödemeyen aza) denmiştir, (Birlik hissesini ödemiyen odalar) olacaktır. Bu tashihlerin yapılmasını rica ediyorum.

REİS – Maddeyi yapılan değişiklikle tekrar okuyoruz.

Madde 4 - Birlik Umumi Heyeti: her yıl odalar Umumi Heyetince odaya kayıtlı bulunan azanın %5'i nispetinde ve on kişiden az ve yüz kişiden fazla olmamak üzere seçilen delegelerden teşekkül eder.

Birlik Umumi Heyetinin vazifeleri şunlardır:

a) Birliğin teşekkül maksadına müteallik kararları ittihaz etmek

b) Mesleki inkişafı ve gerekli faaliyetleri hakkında sahalar aramak ve bu hususların esasların esaslarını tespit etmek;

c) İdare heyetinin çalışmalarını ve hesaplarını incelemek, direktifler vermek;

d) Varidat ve masraf bütçelerini kabul etmek;

e) Daimi veya muvakkat, ücretli veya ücretsiz vazifeleri tayin ve ücretlerini tespit etmek;

f) İdare Heyeti, Haysiyet Divanı azalarını ve murakıpları ve bunların yedeklerini seçmek;

Birlik hissesini ödemiyen odalar, Umumi Heyet toplantısına katılamazlar.

REİS – Söz isteyen var mı? Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler...Kabul edilmiştir.

Madde 5 – Birlik İdare Heyeti; her oda bir aza ile temsil edilmek üzere mevcut oda adedine göre Birlik Umumi Heyetince seçilerek azalardan teşekkül eder. İdare Heyeti aralarında gizli reyle reis, reis vekili, katip ve muhasip seçer. İdare Heyetinden ayrılan aza hangi odaya mensup ise onun yerini yedek azası alır.

REİS – Söz isteyen var mı, efendim? Yok. Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler...Kabul edilmiştir.

Madde 7 – Birlik Umumi Katibi, Birlik İdare Heyeti tarafından tayin olunur. Vazifesi, umumi ve idari heyetleri kararlarını ve birlik işlerini yürütmektir.

Umumi Katip İdare heyeti toplantılarına iştirak eder, düşüncelerini bildirir ancak, reye iştirak edemez.

NAFIA ENCÜMENİ REİSİ SÜLEYMAN KURANEL (Gaziantep) – Efendim, bu maddenin 3.üncü satırında "Umumi ve İdare heyetleri" denmiştir. "Umumi Heyetle İdare Heyeti" şeklinde düzeltilecektir.

REİS – Madde hakkında söz isteyen ?...Yok. Maddeyi bu şekilde reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler...Etmeyenler...Kabul edilmiştir.

Madde 12 – Birlik gelirleri şunlardır:

a) Birlik İdare Heyetinin odalara kayıtlı aza adedine göre her yıl için aza başına tespit olunacak ve odalar bütçelerinden ödenecek hisse

b) Odalarca yapılacak fevkalade yardımlar,

c) Neşriyat gelirleri,

d) Yardım ve bağışlar,

e) Sair gelirler.

REİS – Buyurunuz.

NAFIA ENCÜMENİ REİSİ SÜLEYMAN KURANEL (Gaziantep) – (a) bendinde (İdare Heyetinin) değil (İdare Heyetince) olacaktır. Tashihini rica ederim

REİS – Maddeyi (İdare Heyetince) şeklinde tashih suretiyle kabul edenler. Etmeyenler...Kabul edilmiştir.

Madde 14 – ...

[...]*

Layihanın birinci müzakeresi bitmiştir.

CEMAL TÜZÜN (Kocaeli) – Söz istiyorum.

REİS – Layihanın birinci müzakeresi olduğu için tümü hakkında konuşmanız mümkün değildir. İkinci müzakerede konuşursunuz.

* Sonraki maddeler üzerinde görüşme olmamış, maddeler komisyonun önerdiği şekilde kabul edilmiştir.

NAFIA ENCÜMENİNİN TADİLİ	ADLİYE ENCÜMENİNİN TADİLİ
Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Hakkındaki 6235 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadiline ve mezkur kanuna iki muvakkat madde eklenmesine dair Kanun	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Hakkındaki 6235 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve mezkur kanuna 4 ve 5 inci muvakkat maddelerin ilavesine dair Kanun
MADDE 1 – 6235 sayılı Kanunun 1, 2, 3, 4, 5, 7, 12, 14, 21, 23, 32, ve 41.inci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	MADDE 1 – Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki 6235 sayılı Kanun 1, 2, 3, 4, 5, 7, 12, 14, 21, 23 ve 32.inci maddeleri aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiş ve kanuna 4 ve 5.inci muvakkat maddeler ilave olunmuştur:
Madde 1 – Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli olup da mesleki faaliyette bulunan sivil ve askeri yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları teşkilatı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimarları Odaları Birliği) kurulmuştur. Birliğin ve odaların merkezi Ankara'dadır.	Madde 1 – Nafıa Encümeninin 1.inci maddesi aynen kabul edilmiştir.
Madde 2- Amme hizmetlerine yarar bir teşekkül olan birliğin maksat ve gayeleri şunlardır: a) Bilumum mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için bir oda tesis etmek, Merkezde idare heyeti, haysiyet divanı ve Murakıplar gibi vazifelilere yetecek kadar azası bulunmayan odanın merkezini umumi heyetinin tespit ve tayin edeceği yerde açmak, bu suretle aynı ihtisasa mensup meslek mensuplarının bir odanın bünyesinde toplamak; b) Ammenin ve memleketin menfaatleri, meslekin inkişafı, meslek mensuplarının hak ve salahiyetleri bakımından lüzumlu gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak; c) Meslek ve menfaatleriyle alakalı işlerde resmi makamlarla iş birliği yaparak gerekli	Madde 2 – Nafıa Encümeninin 2.inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle alakalı bilcümle mevzuatı, normları fenni şartnameleri incelemek ve bunlar hakkındaki düşünceleri incelemek ve bunlar hakkındaki düşünceleri alakalılara bildirmek.	
Madde 3 – Birliğin idare uzuvları şunlardır: a) Birlik Umumi Heyeti; b) Birlik İdare Heyeti; c) Yüksek Haysiyet Divanı.	Madde 3 – Nafıa Encümeninin 3.üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.
Madde 4 – Birlik Umumi Heyeti; her yıl Odalar Umumi Heyetince Odaya kayıtlı azanın %5'i nispetinde ve on kişiden az yüz kişiden fazla olmamak üzere seçilecek delegelerden teşekkül eder. Birlik Umumi Heyetinin vazifeleri: Birliğin maksadı teşekkülüne ait kararları almak, İdare Heyeti çalışmalarını incelemek ve direktifler vermek, hesaplarını tetkik, gelir ve gider bütçelerini tespit, mesleki inkişaf ve gerekli faaliyetler hakkında sahalar aramak ve esaslar tespit etmek, muvakkat veya daimi ücretli ve ücretsiz vazifelerin tayinlerini yapmak ve ücret miktarlarını tespit etmek. İdare Heyeti aza ve yedeklerini, Birliğin Haysiyet Divanına vereceği aza ve yedeklerini ve murakıplarını seçmek, birlik hissesini ödemeyen oda delegelerini Umumi Heyeti toplantısına almamak.	Madde 4 – Birlik Umumi Heyeti; her yıl odalar umumu tarafından odaya kayıtlı bulunan % 5 'i nispetinde ve on kişiden fazla olmamak üzere seçilen delegelerden teşekkül eder. Birlik Umumi Heyetinin vazifeleri şunlardır: a) Birliğin teşekkül maksadına mütaallik kararları ittihaz etmek, b) Mesleki inkişafı ve gerekli faaliyetleri hakkında sahalar aramak ve bu hususların esaslarını tespit etmek, c) İdare Heyetinin çalışmalarını ve hesaplarını incelemek, direktifler vermek, d) Varidat ve masraf bütçelerini, e) Daimi veya muvakkat, ücretli veya ücretsiz vazifeleri tayin ve ücretlerini tespit etmek, f) İdare Heyeti, Haysiyet Divanı azalarını ve murakıpleri ve bunların yedeklerini seçmek, Birlik hissesini ödemeyen aza, Umumi Heyet toplantısına katılamazlar.
Madde 5 – Birlik İdare Heyeti; her oda bir aza ile temsil edilmek üzere mevcut oda adedine göre Birlik Umumi Heyetince seçilecek azalardan teşekkül eder. İdare Heyetinden ayrılan aza hangi odaya mensup ise onun yerini yedek azası alır.	Madde 5 – Nafıa Encümeninin beşinci maddesi aynen kabul edilmiştir.
Madde 7 – Birlik Umumi Katibi, Birlik İdare	Madde 7 – Birlik Umumi Katibi, Birlik İdare

Heyetince tayin olunur. Vazifesi İdare Heyeti kararları tatbik ve Birlik muamelatını ve işlerini muntazam bir şekilde yürütmektir. Umumi Katip İdare Heyeti toplantılarına iştirak eder, fikir ve mütalaalarını bildirir ve reyi istişaridir.	heyeti tarafından tayin olunur. Vazifesi umumi ve idare heyetleri kararlarını ve birlik işlerini yürütmektir. Umumi katip, İdare Heyeti toplantılarına iştirak eder, düşüncelerini bildirir, Ancak reye iştirak edemez.
Madde 12 – Birliğin gelirleri şunlardır: a) Birlik İdare Heyetince her yıl odalara kayıtlı aza adedine göre aza için tespit edeceği ve odalarca bütçelerinden ödeyeceği birlik hissesi; b) Odalarca yapılacak fevkalade yardımlar; c) Neşriyat gelirleri; d) Yardım ve bağışlar e) Sair ve müteferrik gelirler.	Madde 12 – Birlik gelirleri şunlardır: a) Birlik İdare Heyetinin odalara kayıtlı aza adedine göre her yıl için aza başına tespit olunacak ve odalar bütçelerinden ödenecek hisse, b) Odalarca yapılacak fevkalade yardımlar, c) Neşriyat gelirleri, d) Yardım ve bağışlar, e) Sair gelirler.
Madde 14 – Her ihtisas şubesi için ancak bir oda açılır. İhtisas ve iştigal mevzuları ayrı olan mühendis ve mimarlar ancak bir odaya kaydolunur.	Madde 14 – Her ihtisas şubesi yalnız bir oda açar. İhtisas ve iştigal mevzuları ayrı olan mühendis ve mimarları; ancak ihtisas veya iştigal mevzularının taallûk ettiği odaya kaydolunurlar.
Madde 21 – Şube Umumi Heyeti o şubeye kayıtlı azalardan; Oda Umumi Heyeti ise odaya kayıtlı azalardan teşekkül eder.	Madde 21 – Nafıa Encümeninin 21 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.
Madde 23 – Oda İdare Heyeti, Oda Umumi heyetince seçilecek beş veya yedi azadan teşekküldür. İdare Heyeti kendi aralarından gizli reyle Reis, Reis Vekili, Katip ve muhasip seçer.	Madde 23 – Nafıa Encümeninin 23 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.
Madde 32 – Odaların gelirler; a) Aza kaydiyeleri; b) Aza yıllık aidatı; c) Hizmet karşılığı alınan ücretler; ç) Vesika ücretleri;	Madde 32 – Nafıa Encümeninin 32.inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

d) Neşriyat hasılatı; e) Bağış ve yardımlar; f) Para cezaları; g) İştiraklerden mütevellit karlar; h) Mesleki müsabakalarda derece ve mansiyon alanlarda jüriye aza seçilenlerin alacakları paraların yüzde beşleri; i) Müteferrik gelirler.	
Madde 41 – Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.	
MADDE 2 – 6235 sayılı Kanuna aşağıdaki iki muvakkat madde eklenmiştir: Muvakkat Madde 4 – Birlik İdare heyeti bu kanunun neşrinden itibaren 6 ay içinde birlik ve odaların durumunu – nizamname ve talimatnameleri bu kanun hükümlerine uydurmaya, hariçte olan oda merkezlerini Ankara'ya getirmeye, ihtisas ve iştigal mevzuları dışındaki odalara kaydolanları mensup olduğu odaya nakletmeye ve bu hususlara riayet etmeyenler hakkındaki 6235 sayılı Kanunun 38.inci maddesi hükümleri tatbika mecburdur. Muvakkat Madde 5 – Bu kanun meriyete girmeden önce 6235 sayılı Kanuna göre tahakkuk etmiş ve ettirilecek aza borçları hakkında 6235 sayılı Kanun hükümleri tatbik olunur.	Muvakkat Madde 4 – Nafıa Encümeninin muvakkat 4 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir. Muvakkat Madde 5 – Bu kanunun meriyete girdiği tarihe kadar tahakkuk eden borçlar tahsil olunur.
MADDE 3 – Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.	MADDE 2 – Nafıa Encümeninin 3 üncü maddesi 2 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.
MADDE 4 – Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri memurdur.	MADDE 3 – Bu kanunun hükümlerini icraya Adliye ve Nafıa Vekilleri memurdur.

Görüşme Tutanakları

2. Görüşme Tutanakları

DEVRE: IX CİLT: 9 İÇTİMA: 2

T.B.M.M

ZABIT CERİDESİ

Yetmiş üçüncü İnikat

27.V.1959 Çarşamba

3.- Artvin Mebusu Mecit Bumin, Afyon Karahisar Mebusu Orhan Uygun ve Konya Mebusu Osman Bibioğlu ile Sinob Mebusu Mahmut Pınar'ın, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun bâzı maddilerinin değiştirilmesi ve bu kanuna hükümler ilavesine dair kanun teklifleri ve Nafıa ve Adliye encümenleri mazbataları (2/67,161,257)

REİS – Teklifin ikinci müzakeresidir. Birinci maddeyi okuyoruz, efendim.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki 6235 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve mezkûr kanuna 4 ve 5 nci muvakkat maddelerin ilâvesine dair Kanun

MADDE 1. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki 6235 sayılı Kanunun, 1, 2, 3, 4, 5, 7, 12,14, 21, 23, ve.32 nci maddeleri aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiş ve kanuna 4 ve 5 nci muvakkat maddeler ilâve olunmuştur:

Madde 1. Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli olup da meslekî faaliyette bulunan sivil ve askeri yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları teşkilâtı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimarları Odaları Birliği) kurulmuştur. Birliğin ve odaların merkezi Ankara'dır.

REİS – Madde hakkında tadilname yok.

ÖMER ÖZEN (Sinob) – Tadilname var efendim, şimdi veriyorum.

REİS – Buyurun Ömer Özen.

ÖMER ÖZEN (Sinob) – Muhterem arkadaşlar, burada küçük bir redaksiyon hatası vardır. Kanunun başlığı ile birinci maddedeki ibare birbirini tutmamaktadır. Bu şekilde olursa, Birliğe malî külfetler yüklenecektir.

Damga, kâğıt ve levhaların değiştirilmesi zaruri olacaktır. Yâni burada bir hata olmuştur. "Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği" tâbiri "Türk Mühendis ve Mimar Odaları" şeklinde olacaktır. Buradan mimarlar kelimesi sonundaki «lar» ibaresinin çıkarılması uygun olur.

REİS – Efendim, maddeyi yeniden okuduktan sonra, tadilnameyi de okuyacağız.

(Birinci madde tekrar okundu.)

REİS – Tadilnameyi okuyoruz.

Yüksek Riyasete

Şifahen arz ettiğim sebeplere müsteniden 1 nci maddenin aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Sinop

Ömer Özen

Madde 1. – Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli olup da meslekî faaliyette bulunan sivil ve askeri yüksek mühendis, "yüksek mimar, mühendis ve mimarları teşkilâtı, içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) kurulmuştur.

Birliğin ve odaların merkezi Ankara'dır.

REİS – Takriri dinlemiş bulunuyorsunuz. Takririn dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Encümen iştirak ediyor mu efendim?

NAFIA ENCÜMENİ REİSİ SÜLEYMAN KURANEL (Gazianteb) – Encümen olarak iştirak ediyoruz, efendim.

REİS – Encümen iştirak ettiğine göre, maddeyi bu tashih ile reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler Etmeyenler....Kabul edilmiştir.

İkinci maddeyi okuyoruz efendim.

Madde 2. – Âmme hizmetlerine yarar bir teşekkül olan birliğin maksat ve gayeleri şunlardır:

a) Bilûmum mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için bir oda tesis etmek;

Merkezde idare heyeti, haysiyet divanı Murakıplar gibi vazifelilere yetecek kadar âzası bulunmayan odanın merkezini. Umumi heyetinin tesbit ve tâyin edeceği yerde açmak, bu suretle aynı ihtisasa mensup meslek mensuplarını bir odanın bünyesinde toplamak;

b) Ammenin ve memleketin menfaatleri, meslekin inkişafı, meslek mensuplarının hak ve salâhiyetleri bakımından.lüzumlu gördüğü bütün-teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak;

c) Meslek ve menfaatleriyle alâkalı işlerde resmî makamlarla iş birliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle alâkalı bilcümle mevzuatı, normları, fennî şartnameleri incelemek ve bunlar hakkındaki düşünceleri alâkalılara bildirmek,

REİS – Madde hakkında tadilname yoktur. Reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 3. – Birliğin idare uzuvları şunlardır :

a) Birlik Umumi Heyeti;

b) Birlik İdare Heyeti;

c) Yüksek Haysiyet Divanı.

REİS – Madde hakkında tadilname yoktur. Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 4. – Birlik Umumi Heyeti; her yıl Odalar Umumi Heyetince odaya kayıtlı bulunan âzanın % 5 i nispetinde ve on kişiden az ve yüz kişiden fazla olmamak üzere seçilen delegelerden teşekkül eder.

Birlik Umumi Heyetinin vazifeleri şunlardır.

a) Birliğin teşekkül maksadına mütaallik kararları ittihaz, etmek;

b) Meslekî inkişafı ve gerekli faaliyetleri hakkında sahalar aramak ve bu hususların esaslarını, tesbit etmek;

c) İdare Heyetinin, çalışmalarını ve hesaplarını incelemek, direktifler vermek;

d) Varidat ve masraf bütçelerini kabul etmek

e) Daimi veya muvakkat ücretli veya ücretsiz vazifelileri tâyin ve ücretlerini tesbit etmek;

f) İdare Heyeti, Haysiyet Divanı azalarını ve murakıpları ve bunların yedeklerini seçmek

Birlik hissesini ödemeyen odalar Umumi Heyet toplantısına katılamazlar.

REİS – Tadilname yoktur. Maddeyi reyinize, arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 5. – Birlik İdare Heyeti; her oda bir âza ile temsil edilmek üzere mevcut oda adedine göre Birlik Umumi Heyetince seçilecek azalardan teşekkül eder. İdare Heyeti aralarından gizli reyle Beis, Reis vekîli, kâtip ve muhasip seçer. İdare Heyetinden ayrılan âza hangi odaya mensup ise onun yerini yedek âzası alır.

REİS – Ömer Özen.

ÖMER ÖZEN (Sinop) – Efendim, bu kanun tadil teklifinden önce (Umumi kâtip) adı altında müstakil bir organ mevcut idi. Bu teklifle ve daha önce kabul edilmiş madde ile umumi kâtip ayrı bir organ olmaktan çıkarak doğrudan doğruya idare heyeti tarafından seçilen bir memur haline getirilmiş bulunuyor. Bu bakımdan idare heyetince ikinci bir kâtip seçilmesi halinde bir kâtip, ayrıca bir de umumi kâtip ortaya çıkacaktır. Onun için maddeden (kâtip) ibaresinin çıkarılarak, (Reis, reisvekili, muhasip seçer) şeklinde olması daha uygun olacaktır. Bu hususta hazırladığım tadilnameyi takdim ediyorum.

REİS – Tadilnameyi okutuyorum.

Yüksek Riyasete

Şifahen arz ettiğim sebeplere müsteniden 5 nci maddenin aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Sinob
Ömer Özen

Madde 5. – Birlik İdare Heyeti; her oda bir âza ile temsil edilmek üzere mevcut oda adedine göre Birlik Umumi Heyetince seçilecek azalardan teşekkül eder. İdare Heyeti

aralarından gizli reyle reis, reisvekîli ve muhasip seçer. İdare Heyetinden ayrılan âza hangi odaya mensup ise onun yerini yedek âzası alır.

REİS – Takriri dinlemiş bulunuyorsunuz. Takririn dikkate alınmasını kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Encümen talebediyor mu?

NAFIA ENCÜMENİ REİSİ SÜLEYMAN KURANEL (Gaziantep) – Filhal iştirak ediyoruz.

REİS – Encümen filhal iştirak ettiğine göre takrirdeki metni 5 nci madde olarak reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 7. Birlik Umumi Kâtibi, Birlik İdare Heyeti tarafından tâyin olunur. Vazifesi, Umumi Heyetle idare heyeti kararlarını ve birlik işlerini yürütmektir.

Umumi Kâtip İdare Heyeti toplantılarına iştirak eder, düşüncelerini bildirir. Ancak reye iştirak edemez.

REİS – Madde, hakkında tadilname, yok. Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 12. – Birlik geliri şunlardır :

a) Birlik İdare Heyetince odalara kayıtlı aza âdedine göre her yıl için aza başına tesbit olunacak ve odalar bütçelerinden ödenecek hisse;

b) Odalarca yapılacak fevkalâde yardımlar;

c) Neşriyat gelirleri;

d) Yardım ve bağışlar;

e) Sair gelirler.

REİS – Madde hakkında tadilname yok. Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 14. – Her ihtisas şubesi yalnız bir oda açar. ihtisas ve iştigal mevzuları ayrı olan mühendis ve mimarlar; ancak ihtisas veya iştigal mevzularının taallûk ettiği odaya kaydolunurlar.

REİS – Madde hakkında tadilname yok. Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Madde 21. – Şube Umumi Heyeti o şubeye kayıtlı asıl azalardan, Oda Umumi Heyeti ise odaya kayıtlı asil azalardan teşekkül eder..

REİS – Madde hakkında tadilname yok. Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 23. – Oda İdare Heyeti, Oda Umumi Heyetince seçilen beş veya yedi azadan teşekkül eder.

İdare Heyeti kendi aralarından gizli reyle Reis, Reisvekilî, Kâtip ve muhasip seçer.

REİS – Madde hakkında tadilname. yok. Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler… Kabul edilmiştir.

Madde 32. Odaların gelirleri :

a) Âza kaydiyeleri;

b) Âza yıllık aidatı;

c) Hizmet karşılığı alınan ücretler;

ç) Vesika ücretleri

d) Neşriyat hasılatı;

e) Bağış ve yardımlar;

f) Para cezaları;

g) İştiraklerden mütevellit kârlar;

h) Meslekî müsabakalarda derece ve mansiyon alanlarla jüriye âza seçilenlerin alacakları paraların yüzde beşleri;

i) Müteferrik gelirler.

REİS – Madde hakkında tadilname yok. Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muvakkat Madde 4. – Birlik idare Heyeti "bu kanunun neşrinden itibaren 6 ay içinde birlik ve odaların durumunu nizamname ve talimatnamelerini bu kanun hükümlerine uydurmaya, (hariçte olan oda merkezlerini Ankara'ya getirmeye, ihtisas ve iştigal mevzuları dışındaki odalara kaydolanları mensubolduğu odaya nakletmeye ve- bu hususlara riayet etmeyenler hakkında 6235 saydı Kanunun 38 nci maddesi hükümlerini tatbika mecburdur.

REİS – 4 ncü muvakkat madde hakkında bir tadilname,var, okuyoruz.

Yüksek Riyasete;

Müzakere edilen Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun muvakkat 4 ncü maddesindeki 6 sayılı intikâl müddeti fazla Olup işi sürüncemede bırakacağından bu müddetin 3 ay olarak kabulünü rica ederiz.

Urfa, Ömer Yüksel

Manisa, Sezai Akdağ

REİS – Ömer Özen

ÖMER ÖZEN (Sinob) – Efendim, bendenizin mâruzâtı bu 6 aylık müddetin 3 aya indirilmesi değil, bunun artırılmasıdır. Odaların umumî heyetleri Ocak ayı içerisinde mevcut talimatnameye göre toplanmaktadır. Binaenaleyh bu kanun yürürlüğe girdiği zaman umumî heyet-toplantılarını Teşrinisani içerisinde fevkalâde olarak yapmak zorunda kalacaklardır. Zaten maddî durumları bakımından pek iyi olmayan odalar, bir senede iki defa umumu heyet toplan-. tısı yapmak zorunda kalacaklardır. Halbuki ilk umumî heyet toplantıları Ocak ayına inhisar ettiği zaman bu masraflar tamamen ortadan kalkmış olacaktır. Kanun

zaten meriyete girdîği andan itibaren bütün organlar kendiliğinden harekete geçecektir. Bu doğrudan doğruya fevkalâde toplantılara ait bir hükümdür. O bakımdan bendenizin şöyle bîr teklifim vardır: İdâre Heyeti en geç bu kanunun neşrinden sonraki umumi heyet toplantılarına birlik ve odaların durumunu ve talimatnamesini bu kanun hükümlerine uydurmaya mecburdur.

REİS – Encümen.

NAFIA ENCÜMENİ REİSİ SÜLEYMAN KURANEL (Gaziantep) – Efendim, bu muvakkat maddenin, odaların umumi heyet toplan-, tısı ile hiç alâkası yoktur. Münhasıran merkezi Ankara'nın dışında olan oda merkezlerinin, (Şayet ihtisas şubesi haricinde bir şubeye kaydedilenler varsa) mensub olduğu ihtisas şubesine nakli içindir.

Bu bakımdan 3 aylık müddeti kâfi görmekteyiz, bu teklife iltihak ediyoruz; kabulünü istirham ederim.

ÖMER ÖZEN (Sinob) – Müsaade buyururmusunuz Reis Bey

REİS – Buyurun, efendim.

ÖMER ÖZEN (Sinob) – Efendim; mâruzâtımın yanlış anlaşıldığı görülmektedir. Kanunun muayyen maddeleri vardır, kanun neşri tarihinden itibaren- meriyete girmektedir. Benim arz ettiğim durum ayrıdır. Zira odaların gelir men-baları tadil edilmiş olduğundan odalar yeniden bütçe yapacaktır, hükümler değişmiştir. Bütçeyi ise Heyeti Umumiye toplantısı yapmadan tanzim etmek mümkün değildir. Kanun üç ay kabul ediyor. Üç ay sonra odalar fevkalâde toplantı yapacak, sene başında ise tekrar fevkalâde toplanacak Bu bakımdan sırf odaları masraftan korumak için bu tadillerin odaların ilk umumi heyet toplantılarına kadar uzatılmasında fayda vardır.

REİS – Efendim, Ömer özen arkadaşımızın tadil teklifini okuyarak reylerinize arz edeceğiz.

Yüksek Riyasete

Şifahen arz ettiğim sebeplere müsteniden muvakkat madde 4 ün aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Sinob

Ömer Özen

MUVAKKAT MADDE 4. – Birlik idare Heyeti en geç bu kanunun neşrinden sonraki -umumi heyet toplantılarında birlik ve odaların durumunu ve talimatnamelerini bu kanun hükümlerine uydurmaya mecburdur.

REİS – Takriri dinlemiş bulunuyorsunuz. Takririn dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Takrir reddedilmiştir.

(Urfa Mebusu Ömer Yüksel ve Manisa Mebusu Sezai Akdağ'ın takriri tekrar okundu.)

REİS — Takririn dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Takrir kabul edilmiştir. Encümen bu takrire iştirak ediyor mu?

NAFIA ENCÜMENİ REİSİ SÜLEYMAN' KURANEL (Gazianteb) – Ediyoruz, efendim.

REİS – Efendim, encümen filhal iştirak ettiğine göre, maddeyi bu tadil şekliyle yani 6 aylık.müddetin 3 aya indirilmesi kaydıyle reyinize arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 5. – Bu kanunun meriyete girdiği tarihe kadar tahakkuk eden. borçlar tahsil olunur.

ÖMER ÖZEN (Sinob) – Efendim; bu kanunun tadiline sebeb olan maddelerden biri de bu muvakkat beşinci maddedir. Odalar ile âza arasındaki ihtilâf, bu kanun tadil edildikten sonra da devam edecektir. Zira maddede; (6235 sayılı Kanuna göre borçların tahsil edileceğine dair kayıt mevcuttur. Bu binde 5 ihtilâfı devam edecektir. 1954 te birlik kurulduğuna göre 1955, 1956, 1957, 1958 senelerine ait odaların birliğe olan borçlarının bir kısmı halen ödenmemiştir. Binaenaleyh bunların tahsili imkânı çok zordur. Benim teklifim, bu ihtilâfların artık tasfiye edilmesi içindir. Bu sebeple yazılı olarak, teklif ettiğim şekilde bu muvakkat maddenin değiştirilmesini arz ve teklif ederim

REİS – Encümen.

NAFIA ENCÜMENİ REİSİ SÜLEYMAN KURANEL (Gazianteb) – Muvakkat 5 nci maddede, bundan evvelki usul ve kaideye göre| tahakkuk ettirilmiş olan borçların bir kısmı bugün tahsil edilmiştir, azalardan alınmıştır, diğer kısımların da alınmasına ait hüküm vardır. Eğer Ömer Bey arkadaşımızın dediği şekilde olursa bu borçların henüz tahsil edilmeyen kısmı affedilmiş olacaktır. Bu da mevzuata aykırıdır. Bu bakımdan bu muvakkat maddenin tatbiki daha doğru ve adilâne olur kanaatindeyim.

REİS – Takriri okutup reylerinize arz edeceğim.

Yüksek Riyasete

Şifahen arz ettiğim sebeplere müsteniden muvakkat 5 nci maddenin aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim

Sinop Mebusu Ömer Özen

MUVAKKAT MADDE 5. – Odaların birliğe olan geçmiş seneler borçları da 12 nci maddenin (a) fıkrasına göre birlik idare heyetince tesbit edilecek miktar üzerinden tahsil edilmek suretiyle tasfiye edilir.

REİS – Takririn dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Takrir reddedilmiştir.

Maddeyi aynen reylerinize arz ediyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. – Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

REİS – Maddeyi reylerinize arz ediyorum: Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 3. – Bu kanunun hükümlerini icraya Adliye ve Nafıa Vekilleri memurdur.

REİS – Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler..Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Heyeti umumiyesi üzerinde müzakere bitmiştir, son olarak söz isteyen arkadaşımız var mı. efendim?... Yok. Heyeti umumiyesini reylerinize arz ediyorum; kabul edenler... Etmeyenler... Kanun kabul edilmiştir.

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Kararı

Resmi Gazete Tarih / Sayı : 19.10.1963 / 11535
Esas No. : 1963/112
Karar No. : 1963/196
Karar Tarihi : 19/7/1963

DAVACI: Adalet Partisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Grupu.

DÂVANIN KONUSU: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki 27/1/1954 günlü ve 6235 sayılı kanunun 10 ve 27 nci maddelerinin Anayasa'nın 118 inci maddesinin üçüncü fıkrasına aykırılığı iddia edilmiştir.

İNCELEME: Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünün 15 inci maddesi gereğince 5/3/1963 gününde yapılan ilk incelemede dâva dilekçesinde imzası bulunan Millet Meclisi Adalet Partisi Grup Başkan Vekili Ali Naili Erdem ve Cumhuriyet Senatosu Grup Başkanı Cahit Okurer'in bu sıfatlarını gösteren onanlı belgelerin bulunmadığı anlaşıldığından 44 sayılı kanunun 26 ncı maddesi gereğince bu belgelerin 15 gün içinde gönderilmesi hakkında tebligat yapılmasına dair verilen karar uyarınca istenilen belgelerin süresi içinde gönderildiği anlaşılmakla esasın incelenmesine karar verilmiştir. Bu karar üzerine hazırlanan rapor, dâva dilekçesi, 6235 sayılı kanun ile Anayasa'nın konu ile ilgili 118 inci maddesi ve bunların gerekçeleriyle komisyon raporları ve görüşme tutanakları okunarak gereği görüşülüp düşünüldü :

GEREKÇE:

Dâvanın ilişkin bulunduğu 6235 sayılı kanunun 10 uncu maddesi Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yüksek Haysiyet Divanının görev ve yetkilerini ve 27 nci maddesi de Türk Mühendis ve Mimar Odaları Haysiyet Divanınca verilen disiplin cezalarından itirazı kabil olanlarla olmıyanları göstermektedir.

Dâvacının dilekçesinde ileri sürdüğü gerekçelerden bu maddelerde yazılı disiplin kararları aleyhine hiçbir mercie müracaat edilemiyeceğine ilişkin fıkraların iptalini istediği anlaşıldığından incelemenin yalnız bu fıkralara hasrı oybirliği ile kararlaştırılmıştır.

6235 sayılı kanunun 10 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında (Yüksek Haysiyet Divanının verdiği nihai karar kati olup aleyhine hiçbir mercie başvurulamaz) hükmü yer almıştır.

Aynı kanunun 27 nci maddesinin ilk cümlesi de (Haysiyet Divanları tarafından verilen yazılı ihtar ve yüz liraya kadar para cezaları kati olup hiçbir mercie itiraz olunamaz) şeklindedir.

Anayasanın memur teminatı kenar başlığını taşıyan 118 inci maddesi memurlar ile birlikte kamu kurumu niteliğindeki meslek teşekkülleri mensuplarını da kapsamına almış olup bunlar hakkında yapılacak disiplin kovuşturmalarında uygulanacak esaslara ilişkin temel kuralları belirtmiştir. Sözü geçen maddenin üçüncü fıkrasında "Disiplin kararlarının yargı denetimi dışında bırakılamıyacağı" açıklanmıştır.

6235 sayılı kanun hükümlerinden Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin kamu

kurumu niteliğini haiz bir meslek teşekkülü olduğu anlaşılmaktadır. Bu teşekküle mensup Oda Haysiyet Divanları ile birlik Yüksek Haysiyet Divanının, gerek üyelerinin hâkim durumunda olmamaları gerekse yaptıkları görevlerin niteliği bakımından bir yargı mercii sayılması, mümkün değildir. Halbuki yukarıda belirtildiği üzere Oda Haysiyet Divanlarının verecekleri yazılı ihtar cezasiyle yüz liraya kadar para cezaları kati olup bunlar aleyhine hiçbir mercie itiraz olunamıyacağı, sözü geçen kanunun 27 nci maddesinde hükme bağlandığı gibi, Birlik Yüksek Haysiyet Divanının nihai kararlarının da kat'i olduğu ve bunlar aleyhine hiç bir mercie başvurulamıyacağı aynı kanunun 10 uncu maddesinde açıklanmıştır. Kararların kati olduğu hakkındaki hüküm, bunlar aleyhine idari hiyerarşi yolunu kapamakta ise de bu maddelerde yer alan (Aleyhine hiç bir mercie başvurulamaz.) (Hiç bir mercie itiraz olunamaz.) şeklindeki hükümler idari hiyerarşi yolu ile birlikte yargı denetimi yolunu da kapamış bulunmaktadır. Bunun ise Anayasa'nın 118 inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki (Disiplin kararlarının yargı denetimi dışında bırakılamayacağı) yolundaki temel kurala aykırı olduğu izaha ihtiyaç göstermiyecek kadar açıktır ve bu sebeple de iptali gerekir.

SONUÇ :

Yukarıda açıklanan sebeplerden ötürü;

1- 6235 sayılı kanunun 10 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan (Aleyhine hiç bir mercie başvurulamaz).

2- Aynı kanunun 27 nci maddesinde yer alan (Hiç bir mercie itiraz olunamaz).

şeklindeki hükümlerin yargı mercilerine başvurmayı da önlemeleri bakımından Anayasa'nın 118 inci maddesine aykırı olduklarına ve iptallerine 19/7/1963 gününde oybirliği ile karar verildi.

Başkan, Sünuhi Arsan

Üyeler: Osman Yeten, Rifat Göksu, İ. Hakkı Ülkmen, Lütfi Akadlı, Şemsettin Akçoğlu, İbrahim Senil, İhsan Keçecioğlu, Salim Başol, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Muhittin Gürün, Lütfi Ömerbaş, Ekrem Tüzemen.

66 sayılı Kanun Hükmünde Kararname

27.1.1954 Tarihli ve 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Kanun Hükmünde Kararnamenin Metni

27.1.1954 Tarihli ve 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Karar Sayısı: K.H.K. / 66

KHK'nin Yayınlandığı Resmi Gazetenin
Tarihi: 5 Ağustos 1983, Sayısı:18126

6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu Kanuna bazı maddeler eklenmesi, Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları Hakkındaki 28.12.1982 tarihli ve 2767 Sayılı Yetki Kanununa dayanılarak Bakanlar Kurulunca 19.4.1983 tarihinde kararlaştırılmıştır.

MADDE 1- 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 1- Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen yetkili olup da mesleki faaliyette bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları teşkilatı içinde toplayan tüzel kişiliğe sahip Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği kurulmuştur.

Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan Birliğin ve Odaların merkezi Ankara'dadır."

MADDE 2- 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 2- Birliğin kuruluş amacı ile yapamayacağı faaliyetler ve işler aşağıda gösterilmiştir.

Birliğin kuruluş amacı:

a) Bütün mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için bir oda kurulmasına karar vermek;

Bu suretle aynı ihtisasa mensup meslek mensuplarını bir Odanın bünyesinde toplamak; merkezde idare heyeti, haysiyet divanı ve murakıplar gibi görevlilere yetecek kadar üyesi bulunmayan Odanın merkezini, Umumi Heyetin belirleyeceği yerde açmak;

b) Mühendislik ve mimarlık mesleği mensuplarının, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumak için gerekli gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak;

c) Meslek ve menfaatleriyle ilgili işlerde resmi makamlarla işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuatı, normları, fenni şartnameleri incelemek ve bunlar hakkındaki görüş ve düşünceleri ilgililere bildirmek.

Birliğin yapamayacağı faaliyetler ve işler:

Birlik ve organları kuruluş amaçları ve kanunda belirtilenler dışında hiçbir faaliyet gösteremezler; kendilerine kanunla verilen görevlerin yerine getirilmesiyle ilgili olmayan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler siyasetle uğraşamazlar; siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler; siyasi partilere maddi yardım yapamazlar; onlarla siyasi ilişki ve işbirliği içinde bulunamazlar, milletvekilleri ve mahalli idarelerin seçimlerinde belli adayları destekleyemezler."

MADDE 3- 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının (f) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Birlik Umumi Heyeti; Odaların meslekte en az onbeş yıl kıdemli olan üyeleri arasından toplam üye sayısının %2'si oranında ve üç kişiden az, yüz kişiden çok olmamak üzere seçecekleri delegeler ile kurulur."

"f) Gizli oyla, İdare Heyeti, Yüksek Haysiyet divanı ile Murakıpları ve bunların yedeklerini seçmek."

MADDE 4- 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 5- Birlik İdari Heyeti; her Oda bir üye ile temsil edilmek üzere, mevcut Oda adedine göre Odanın genel kuruldaki delegeleri arasından Birlik Umumi Heyetince seçilecek üyelerden oluşur.

İdare Heyeti, aralarından gizli oyla başkan, başkan vekili ve muhasip seçer. İdare Heyetinden ayrılan üye hangi Odaya mensup ise, onun yerini yedek üyesi alır."

MADDE 5- 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun 6 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 8- Yüksek Haysiyet Divanı; Birlik Umumi heyetince delegeler arasından gizli oyla seçilen beş asil üyeden kurulur. Ayrıca beş yede üye de seçilir."

MADDE 6- 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği kanunun 11 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 11- Bayındırlık Bakanlığı gerekli hallerde Yüksek Haysiyet Divanını toplantıya çağırır. Divanca alınan kararların tebliğ ve infazını sağlamakla Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Görevlidir."

MADDE 7- 6235 Sayılı Türk Mühendis ve mimar Odaları Birliği Kanunun 19 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 19 - Odalar, bu kanunun 2 nci maddesinde belirtilen: amaç için Birlik Umumi Heyetince kararlaştırılan işlerden yalnız odalarını ilgilendiren kısımlar ile görevlidirler.

Odalar ve organları, kuruluş amaçları ve kanunda belirtilenler dışında hiçbir faaliyet gösteremezler; kendilerine kanunla verilen görevlerin yerine getirilmesiyle ilgili olmayan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler; siyasetle uğraşamazlar; siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler; siyasi partilere maddi yardım yapamazlar; onlarla siyasi ilişki ve işbirliği içinde bulunamazlar; milletvekilleri ve mahalli idarelerin seçimlerinde belli adayları destekleyemezler."

MADDE 8- 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun 22 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Umumi heyetin kararları bir tutanakla tesbit edilir. Tutanak umumi heyet başkanlık divanı tarafından imzalanır ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları birliğine gönderilir."

MADDE 9- 6235 Sayılı Türk Mühendis ve mimar Odaları Birliği kanunun 28 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 10- Odadan ihraç edilenler süresiz olarak, sanat icrasından geçici olarak men edilenler ise, men süresi içinde; hiçbir şekil ve biçimde mesleki faaliyette bulunamazlar. Bunlar Türk Mühendis ve mimar Odaları Birliği tarafından derhal bütün ilgili yerlere ve kuruluşlara duyurulur."

MADDE 10 - 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun 33 üncü maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

"Kamu kurumu ve kuruluşları ile iktisadi Devlet Teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşlarında asli ve sürekli olarak çalışan mühendislik ve mimarlık meslekleri mensuplarının meslek ve ihtisaslarıyla ilgili odaya girmeleri isteklerine bağlıdır. Ancak bunlar, görevlerinin gereği olan işleri yaparken, mesleki bakımından, Odaya kayıtlı meslekdaşlarının yetkileriyle haklarına sahi ve onların ödevleriyle yükümlüdürler.

Bu konuda Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları ile ilgili hükümler saklıdır."

MADDE 11- 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun 41 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür."

MADDE 12- 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanuna aşağıdaki ek maddeler eklenmiştir.

"Ek Madde 1- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğini veya Odaları temsil etmek üzere uluslararası toplantı ve kongrelere katılmak, Bayındırlık Bakanlığından izin alınmasına bağlıdır. Bu izin verilmeden önce, İçişleri ve Dışişleri Bakanlıkların görüşleri de alınabilir."

"Ek Madde 2- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile Odaların bu kanun hükmünde kararnameye göre gizli oyla yapılacak organ seçimlerine ilişkin işlemler, aşağıdaki esaslara göre yargı gözetimi altında gerçekleştirilir.

Seçim yapılacak genel kurul toplantısından en az onbeş gün önce seçimlere katılacak üyeleri veya delegeleri belirleyen liste, toplantının gündemi, yeri, günü, saati ile çoğunluk olmadığı takdirde yapılacak ikinci toplantıya ilişkin hususları belirten bir yazıyla birlikte üç nüsha olarak o yer ilçe seçim kurulu başkanı olan hakime tevdi edilir. Bir yerde birden fazla ilçe seçim kurulu bulunması halinde görevli hakim Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir. Toplantı tarihleri, gündemde yer alan diğer konular gözönünde bulundurularak, görüşmelerin bir Cumartesi günü akşamına kadar sonuçlanmasını ve seçimlerin ertesi gün olan Pazar gününün dokuz-onyedi saatleri arasında yapılmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi zorunludur.

Hakim, gerektiğinde ilgili kayıt ve belgeleri de getirtip incelemek suretiyle varsa noksanları tamamlattırdıktan sonra seçime katılacak mühendislik ve mimarlık meslekleri mensuplarını belirleyen liste ile yukarıdaki fıkrada belirtilen diğer hususları onaylar. Onaylanan

liste ile toplantıya ilişkin diğer hususlar Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve ilgili Odanın ilan yerlerinde asılmak suretiyle üç gün süre ile ilan edilir.

İlan süresi içinde listeye yapılacak itirazlar hakim tarafından incelenir ve en geç iki gün içinde kesin olarak karara bağlanır.

Bu suretle kesinleşen listeler ile toplantıya ilişkin diğer hususlar onaylanarak Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine veya ilgili Odaya gönderilir.

Hakim, kamu görevlileri veya aday olmayan mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları arasından bir başkan ile iki üyeden oluşan bir seçim sandık kurulu başkanının yokluğunda kurula yaşlı üye başkanlık eder.

Seçim sandık kurulu seçimlerin kanunun öngördüğü esaslara göre yürütülmesi, yönetimi ve oyların tasnifi ile görevli, olup, bu görevleri seçim ve tasnif işleri bitinceye kadar aralıksız olarak devam eder.

Seçime katılacak üye veya delege sayasının dörtyüz kişiden fazla olması halinde, her dörtyüz kişi için bir oy sandığı bulunur ve her seçim sandığı için ayrı bir kurul oluşturulur. Yüz'e kadar olan üye fazlalığı sandık sayısında nazara alınmaz. Seçimlerde kullanılacak araç ve gereçler, ilçe seçim kurulundan sağlanır ve sandıkların konacağı yerler hakim tarafından belirlenir.

Seçim süresinin sonunda seçim sonuçları tutanakla tesbit edilip seçim sandık kurulu başkan ve üyeleri tarafından birleştirilir. Tutanakların birer örneği seçim yerinde asılmak suretiyle geçici seçim sonuçları ilan edilir. Kullanılan oylar ve diğer belgeler tutanağın bir örneği ile birlikte üç ay süreyle saklanmak üzere ilçe seçim kurulu başkanlığına tevdi edilir.

Seçimin devamı sırasında yapılan işlemler ile tutanakların düzenlenmesinden itibaren iki gün içinde seçim sonuçlarına yapılacak itirazlar, hakim tarafından aynı gün incelenir ve kesin olarak karara bağlanır. İtiraz süresinin geçmesi ve itirazların karara bağlanmasından hemen sonra hakim, yukarıdaki hükümlere göre kesin sonuçları ilan eder ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile ilgili Odaya bildirir.

Oy verme işlemi, gizli oy açık tasnif esaslarına göre yapılır. Listede adı yazılı bulunmayan üye oy kullanamaz. Oylar, oy verenin kimliğinin oda, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği veya resmi kuruluşça verilen belge ile ispat edilmesinden ve listedeki isminin karşısındaki yerin imzalanmasından sonra kullanılır. Oylar, üzerinde ilçe seçim kurulu mührü bulunan ve oy verme sırasında sandık kurulu başkanı tarafından her seçim için ayrı ayrı verilecek kağıtlara yazılmak suretiyle kullanılır. Bunların dışındaki kağıtlara yazılan oylar geçersiz sayılır.

Hakim, seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde bir usulsüzlük veya kanuna aykırı uygulama nedeniyle seçimlerin iptaline karar verdiği takdirde, süresi bir aydan az ve iki aydan fazla olmamak üzere seçimin yenileneceği pazar gününü tespit ederek Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine veya ilgili Odaya bildirir. Belirtilen günde yalnız seçim yapılır ve seçim işlemleri bu madde ile kanunun öngördüğü diğer hükümlere uygun olarak yürütülür.

İlçe seçim kurulu başkanı hakime ve seçim sandık kurulu başkanı ile üyelerine, Seçimlerin Temel hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Odaların diğer seçim giderleri kendi bütçelerinden karşılanır.

Seçimler sırasında sandık kurulu başkan ve üyelerine karşı işlenen suçlar, devlet memurlarına karşı işlenmiş gibi cezalandırılır.

Seçimlerin düzen içerisinde ve sağlıklı biçimde yürütülmesi amacıyla, hakimin ve sandık kurulunun aldığı tedbirlere uymayanlara, eyleminin ağırlığına göre bu kanunda yazılı disiplin cezaları verilir."

"Ek Madde 3- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği üzerinde Bayındırlık Bakanlığınca; ihtisas dallarına göre Odalar üzerinde ise, ilgili Bakanlıklarca idari ve mali denetim yapılır. İlgili Bakanlıklar, Bakanlar kurulu Kararnamesi ile tesbit edilir."

"Ek Madde 4- Bu Kanunun 2 nci ve 19 uncu maddelerinin son fıkralarında belirtilen yasaklara uymayan Birlik ve Odaların sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçilmesine, Adalet Bakanlığının; ilgili Bakanlığın teklifine dayanarak veya doğrudan doğruya isteği uyarınca, bulundukları yer Cumhuriyet Savcılığının açacağı dava üzerine o yerdeki asliye hukuk mahkemesince karar verilir. Yargılama basit usule göre yapılır ve en geç üç ay içinde sonuçlandırılır.

Görevlerine son verilen organların yerine en geç bir ay içerisinde yenileri seçilir. Yeni seçilenler eskilerin süresini tamamlarlar.

İlgili Bakanlıkların bu kanun hükmünde kararname uyarınca Birlik ve Oda organlarının karar ve işlemleri hakkındaki tasarruflarına, Birliğin ve Odaların görevli organları tarafından uyulması zorunludur.

İlgili Bakanlığın tasarruflarını kanuni ve sebep olmaksızın yerine getirmeyen veya eski karara direnme niteliğinde eni bir karar veren veya kanunun zorunlu kıldığı işlemleri Bakanlığın uyarısına rağmen yerine getirmeyen Birlik ve Oda organları hakkında da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.

Görevlerine son verilen organ başkan ve üyelerinin kanunda yazılı ceza sorumlulukları saklıdır. Bu organların yukarıdaki fıkra gereğince görevlilerine son verilmesine neden olan tasarrufları hükümsüzdür.

Türk Devletinin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün, toplumun huzurunun korunması ve Devletin Anayasa'da belirtilen temel niteliklerini tehdit edici faaliyetlerin önlenmesi bakamından gecikmesinde sakınca bulanan hallerde mahallin en büyük mülkiye amiri, Birliğin ve Odaların seçimle gelen organlarını geçici olarak görevden uzaklaştırabilir.

Görevden uzaklaştırma kararı, dayanakları ile birlikte üç gün içinde birinci fıkrada sözü edilen mahkemeye bildirilir. Mahkeme görevden uzaklaştırma kararının yerinde olup olmadığını dosya üzerinde inceleyerek bu konudaki kesin kararını en geç on gün içinde verir. Görevden uzaklaştırmanın yerinde olduğuna mahkemece karar verilmesi halinde ikinci fıkra hükümleri uygulanır.

"Geçici Madde - Seçim dönemlerinin sona erip ermediğine bakılmaksızın, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile Odaların seçimle gelen tüm organlarının ve Birlik genel kurulunu oluşturacak delegelerin seçimi, 31 Ekim 1983 tarihine kadar yapılır.

Birinci fıkraya göre, yapılan seçimler 1983 Yılının kanunda öngörülen aylarında yapılmış gibi itibar edilerek kanuni süreleri buna göre hesaplanır.

Bu madde uyarınca yapılacak seçimlerin milletvekili seçim dönemine rastlaması halinde 26/1/1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun Kongre ve Toplantılara ilişkin yasaklayıcı hükümleri uygulanmaz.

Kanun Hükmünde Kararnamenin Gerekçesi *

6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Gerekçesi

9 Kasımı 1982 tarihinde yürürlüğe giren Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 135 inci maddesi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşlar hakkında bazı yeni düzenlemeler getirmiş olup, mevcut kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını meydana getiren kanunlarda değişiklik yapılması bu nedenle zorunlu görülmüştür. İşin iyediliği gözönünde bulundurularak, tüm kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına vücut veren kanunlarda, Anayasa'nın 135 inci maddesinin amir hükümleri doğrultusunda kanun hükmünde kararnamelerle değişiklik yapılmasını sağlamak üzere "Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları hakkında Yetki Kanunu" 28 Aralık 1982 gün ve 2767 sayılı kanun olarak yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Yukarda sözü edilen Yetki Kanununa göre Bakanlar Kurulu, Anayasanın 135 inci maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kuruluş kanunlarında, bu kuruluşların faaliyetlerine, organlarının seçim usullerine, mahkeme kararı ile görevlerine son verilmesine, kanuni sorumluluk hallerinde geçici olarak görevden uzaklaştırılmalarına, bu kuruluşlara üye olma koşulları ile idari ve mali denetimlerine ve bunların gerektirdiği diğer hususlara ilişkin değişiklikleri kanun hükmünde kararnamelerle yürürlüğe koymaya yetkili kılınmıştır.

27 Ocak 1954 gün ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu ile kurulmuş olan mühendis ve mimar odaları ile bu odaların üst kuruluşu bulunan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin yukarda belirtilen hususlarda Anayasa'nın 135 inci maddesindeki ilkelere uyum sağlamaları bakımından bu kanun hükmünde kararnameyle anılan kanunun bazı maddeleri değiştirilmiş ve kanuna ek maddelerle bir geçici madde eklenmiştir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Tasarının 1 inci maddesi ile, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun 1 inci maddesinde değişiklik yapılarak; Anayasamızın gereği olarak Birliğin ve Odaların "kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu" oldukları belirtilmiş ve redaksiyonla ilgili birkaç küçük değişiklik dışında maddede yer alan esaslar muhafaza edilmiştir.

Madde 2- 6235 Sayılı Kanunun 2 nci maddesi yeniden düzenlenerek, Anayasa'nın 135 inci maddesinde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının amacını belirten hükme yer verilmiş, ayrıca, Birlik ve organlarının kuruluş amaçları ve kanunda belirtilenler dışında faaliyet gösteremeyecekleri, görevleriyle ilgili olmayan toplantı yürüyüş düzenleyemeyecekleri, siyasette uğraşamayacakları, siyasi parti, sendika ve derneklerle ortak hareket edemeyecekleri, siyasi partilere yardım yapamayacakları, seçimlerde belli adayları destekleyemeyecekleri hususları, Anayasanın 135 inci maddesi, 69 uncu maddesinin ikinci fıkrası ve 34 üncü maddesinin son fıkrası uyarınca metne eklenmiş ve böylece uyum sağlanmıştır.

* T.B.M.M Arşivi

Madde 3- Birlik Umumi Heyeti ile ilgili 4 üncü maddenin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının (f) bendi değiştirilerek, Odaların seçecekleri delegelerin meslekte en az onbeş yıl akademik üyelerden olmaları öngörülmüş, ayrıca, Odaların delege seçimine esas üye yüzde oranı ile taban sınır sayısı daha gerçekçi ölçülere indirilmiş, tavan sayısının ise, aynen muhafaza edilmesi uygun görülmüş, Anayasanın 135 inci maddesi gereğine uymak bakımından seçilerin gizliliği vurgulanmıştır.

Madde 4- Kanunun 5 inci maddesinde yapılan değişiklikle, umumi heyetçe Birlik İdare Heyetine Odalarını temsilen seçilecek üyelerin, kendi genel kurulu delegeleri arasından seçilmesi suretiyle, daha yakın işbirliği sağlanması düşünülmüştür.

Madde 5- Bu madde ile, kanunun 8 inci maddesinde kuruluş şekli gösterilmiş olan Yüksek Haysiyet Divanı'nın, Anayasanın 135 inci maddesi gereği olarak genel kurul tarafından seçimini sağlamak üzere madde yeniden düzenlenmiş, bu arada Yüksek Haysiyet Divanının üye sayısı beş olarak aynen korunmuştur.

Madde 6- 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun 11 inci maddesinde yapılan değişiklikle, Bayındırlık Bakanlığının gerekli hallerde Yüksek Haysiyet Divanını toplantıya çağırma yetkisi korunmakla birlikte, seçilmiş bir organın kararlarını tebliğ ve infaz etmek, birliğin tabii görevi olduğundan, metinde düzeltme yapılarak bu husus da açıklanmıştır.

Madde 7- Kanunun 19 uncu maddesi değiştirilerek; Odaların görevlerine açıklık getirilmiş ve bu kanunun 2 nci maddesinde yazılı maksat ve gayeler için Birlik Umumi Heyetince kararlaştırılan işlerden yalnız odalarını ilgilendiren kısımlar ile görevli oldukları belirtilmiştir.

Ayrıca, Anayasanın 135, 69 ve 34 üncü maddeleri gereği olan yasaklamalar odalar için de getirilerek Anayasa hükümleri ile uyum sağlanmıştır.

Madde 8- Kanuna eklenen 2. maddede görüleceği üzere, seçim sonuçlarının tesbiti sandık seçim kurulu ile seçim kurulu başkanı hakime bırakılmış ve kesinleşen sonuçlarının Birliğe duyurulması öngörülmüş olduğundan, bu madde ile çelişki yaratılmaması için, umumi heyet kararlarının da tutanak halinde imzalanarak Birliğe duyurulması, Kanunun 22 . maddesine bir fıkra eklemek suretiyle sağlanmıştır.

Madde 9- Tasarının bu maddesi ile, 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği kanunun 28. maddesi değiştirilerek, Odadan ihraç edilenlerle geçici olarak san'at icrasından men edilenlerin hiçbir surette mesleki faaliyette bulunamayacakları ve bunların Birlikçe derhal ilgili yerlere ve kuruluşlara duyurulacağı açıkça belirtilmiştir. Bu düzenleme ile, kanunda yapılan değişikliklerle çelişkili hale gelen eski madde metni de kaldırılmış olmaktadır.

Madde 10- Anayasa'nın 135. maddesinin getirmiş olduğu ilkeye uyularak, kamu kurumu ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli olarak çalışan mühendislik ve mimarlık meslekleri mensuplarının meslek ve ihtisasları ile ilgili Odaya girmelerinin isteklerine bağlı olduğu hakkında düzenlenen fıkra, kanunun 33. maddesine eklenmiştir.

Madde 11- 1961 Anayasa'sının getirdiği Bakanlar Kurulunun müşterek sorumluluğu ilkesi, 1982 Anayasası ile de aynen kabul ve teyid edilmiş olduğu için kanunda iki bakanlığa verilmiş olan yürütme görevi de esasen bu şekilde anlaşılmak gerekir ise de, 41.

maddede yapılan değişiklikle, yürütme yetkisinin Bakanlar Kuruluna ait olduğu açıkça belirtilmiştir.

Madde 12- Kanuna dört madde ile bir geçici maddenin eklenmesini öngörmektedir.

Ek 1 inci madde; kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan mühendis ve mimar odaları ile bunların üst kuruluşu olan Türk mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin dış ilişkilerinde düzen ve güveni sağlamak ve gerektiğinde Devletin politikasının sağlıklı bir biçimde dış ülkelere yansıtılmasına yardımcı olmak için gerekli önlemleri almak bakımından yurt dışına görevli olarak kuruluşlarını temsil etmek üzere giden kuruluş mensuplarının nereye başvuracaklarını ve bu başvurunun sonuçlandırılması için yapılacak uygulamaları düzenlemektedir.

Ek 2 nci madde; Anayasa'nın 135 inci maddesinin birinci fıkrasında kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve üst kuruluşlarının organ seçimlerinin yargı gözetimi altında yapılmasını öngören hükmün gereği olarak hazırlanmış bulunmaktadır. Maddede Yargı gözetimi ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir. Bu suretle organ seçimlerinin bazı hallerde hakimiyet kurmak isteyen bazı gruplarca kanun sınırları zorlanarak yapılmak istendiği konusundaki şikayetler ve gözlemler dikkate alınmıştır.

Ek 3 üncü madde; Anayasa'nın 135 inci maddesindeki denetim konusunu düzenlemektedir. Anayasa'nın kastetmiş olduğu idari ve mali denetimin kimler tarafından ve ne şekilde yapılacağı gösterilmiş, bu denetimin zorunlu hale getirildiği belirtilmeğe çalışılmıştır.

Ek 4 üncü madde; Anayasa'nın 135 inci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan göreve son verme ilkesi düzenlenmiş, kanunun 2 ve 19 cu maddelerine eklenen fıkralarda yer ala yasaklara uymamanın müeyyidesi açık bir biçimde gösterilmiştir.

Anayasa hükmünde yer alan "Mahkeme" olarak Asliye Hukuk Mahkemesi tercih edilmiş ve bu suretle diğer kanunlarla paralellik sağlanmış, yargılamanın basit usule göre ve üç ay içinde sonuçlandırılması öngörülmüştür.

Anayasa'nın 135 inci maddesinin yedi ve sekizinci fıkralarındaki hükümlerin bir gereği olarak, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Odaların tüm organları mahallin en büyük mülki amiri tarafından geçici olarak görevden uzaklaştırılabileceklerdir.

Geçici Madde; Bu kararname ile getirilen seçimlerin yargı gözetimi altında yapılacağına dair hükmün tabii sonucu olup, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin ve meslek odalarının tüm organlarının 31 Ekim 1983 tarihine kadar yeniden seçimlerini öngörmektedir.

Seçimlerin milletvekili seçim dönemine rastlaması halinde 298 sayılı Kanunun kongre ve toplantılara ilişkin yasaklayıcı hükümlerinin uygulanmayacağını hükme bağlamaktadır.

13, 14 yürürlük ve yürütme hükümleridir.

85 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname

27/1/1954 Tarihli ve 6235 Sayılı
Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi
ve
Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında
19/4-1983 Tarihli ve 66 Sayılı Kanun Hükmünde
Kararnamenin Bazı Hükümleri İle
6235 Sayılı Kanunun Bazı Hükümlerinin
Değiştirilmesine Dair
Kanun Hükmünde Kararname

Kanun Hükmünde Kararname Metni

27/1/1954 Tarihli ve 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında 19.4.1983 Tarihli ve 66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Hükümleri İle 6235 Sayılı Kanunun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname.

Karar Sayısı: KHK / 85

KHK'nin Yayınlandığı Resmi Gazetenin

Tarihi: 16 Eylül 1983, Sayısı:18167 Mükerrer

6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında 19/4/1983 tarihli ve 66 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Hükümleri ile 6235 Sayılı Kanunun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi; Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları Hakkında 28/12/1982 tarihli ve 2767 sayılı Yetki Kanununa dayanılarak Bakanlar Kurulunca 6/9/1983 tarihinde kararlaştırılmıştır.

MADDE 1- 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 19/4/1983 tarihli ve 66 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3'üncü maddesiyle değişik 4'üncü maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının (f) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Birlik Umumi Heyeti; iki yılda bir odaların, meslekte en az on yıl kıdemli olan üyeleri arasından toplam üye sayısının %62'si oranında ve üç kişiden az, yüz kişiden çok olmamak üzere seçecekleri delegelerden oluşur. Birlik Umumi Heyeti, üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır ve kararlarını çoğunlukla alır. Birinci toplantıda çoğunluğun sağlanamaması halinde ikinci toplantı için çoğunluk aranmaz. Birlik Umumi Heyetinin seçimle ilgili toplantılarına üyelerin katılmaları ve oy kullanmaları zorunlu olup geçerli bir mazereti olmaksızın katılmayanlar ile oy kullanmayanlar Yüksek Haysiyet divanınca cezalandırılırlar.

f) Gizli oyla Birlik İdare Heyeti, Yüksek Haysiyet Divanı ile Birlik Denetçileri ve bunların yedeklerini seçmek.

MADDE 2- 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununca 21'inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Şube ve Oda Umumi Heyetleri üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır ve kararlarını çoğunlukla alır. Birinci toplantıda çoğunluğun sağlanamaması halinde ikinci toplantı için çoğunluk aranmaz.

Umumi Heyetlerin seçimle ilgili toplantılarına üyelerin katılmaları ve oy kullanmaları zorunlu olup geçerli bir mazereti olmaksızın katılmayanlar ile oy kullanmayanlar Oda Haysiyet divanınca cezalandırılırlar.

MADDE 3- 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanuna, 19/4/1983 tarihli ve 66 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 12'nci maddesiyle eklenen Ek 2'inci maddenin on birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Oy verme işlemi gizli oy açık tasnif esaslarına göre yapılır. Listede adı yazılı bulunmayan üye oy kullanamaz. Oylar, oy verenin kimliğinin Oda Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği veya resmi kuruluşça verilen belge ile ispat edilmesinden ve listedeki isminin karşısındaki yerin imzalanmasından sonra kullanılır. Oylar, üzerinde ilçe seçim kurulu mührü bulunan ve oy verme sonrasında sandık kurulu başkanı tarafından her seçim için ayrı ayrı verilecek kağıtlara yazılacak ve mühürlü zarflara konulmak suretiyle kullanılır. Bunların dışındaki kağıtlara yazılan veya mühürsüz zarflara konulan oylar geçersiz sayılır. Delege seçimlerinde basılı aday listeleri kullanılabilir.

MADDE 4- 19/4/1983 tarihli ve 66 sayılı Kamu Hükmünde Kararnamenin Geçici Maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Geçici Madde Seçim dönemleri ve görev sürelerinin sona ermiş olup olmadığına bakılmaksızın Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği organları ile delegeleri ve Oda organlarının seçimleri 1 Aralık 1983 tarihinden itibaren dört ay içerisinde tamamlanır.

Birinci fıkraya göre yapılan seçimler, 1954 yılının, ilgili mevzuatta öngörülen ..... yapılmış sayılarak kanuni süreleri buna göre hesaplanır.

MADDE 5- Bu Kanun Hükmünde Kararname yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6- Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Kanun Hükmünde Kararnamenin Gerekçesi *

27/1/1954 Tarihli ve 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında 19/4-1983 Tarihli ve 66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Hükümleri İle 6235 Sayılı Kanunun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname Genel Gerekçesi

9 Kasım 1982 tarihinde yürürlüğe giren Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 135 inci maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda ve 28 Aralık 1982 gün ve 2767 sayılı "Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları Hakkında Yetki Kanunu" uyarınca:

27 Ocak 1954 gün ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odalara Birliği Kanunu ile kurulmuş olan mühendis ve mimar odaları ile bu odaların üst kuruluşu bulunan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin Anayasanın 135 inci maddesindeki ilkelere uyum sağlamaları bakımından 19/4/1983 tarih ve 66 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile anılan Kanunun bazı maddeleri değiştirilmiş ve kanuna ek maddelerle bir geçici madde eklenmiştir.

Bu defa, şube umumi heyeti, ve oda umumi. heyetinin toplantı esaslarını belirtmek ve bu umumi heyetlerin seçimle ilgili toplantılarına açıklık getirmek, ayraca, organ seçimlerine ilişkin süre ve diğer bazı şartlar ile, oy kullanılma usulü ve seçimlerin yapılacağı tarihin yeniden belirlenmesi amacıyla bu kanun hükmünde kararname hazırlanmış bulunmalı tadır.

MADDE GEREKÇELERİ

1. Tasarının 1'inci maddesi; 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun, 19/4/1983 tarihli ve 66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesiyle değişik 4 üncü maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının (f) bendi değiştirilmek suretiyle, Birlik Umumi Heyetinin oluşturulması için, Kanunda tesbit edilen sürenin kısa olması ve her yıl seçim atmosferine giril memesi bakımından, seçimlerin iki yılda bir yapılması, ayrıca dele gelirin 10 yıllık kıdemli üyeler arasından seçilmeleri ve Birlik Umumi Heyeti toplantıları ile Birlik Umumi Heyetinin seçimle ilgili toplantılarının esasları oy kullanma zorunlumu tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Maddenin, ikinci fıkrasının (f) bendinde değinilen "idare Heyeti ve Murakıpları" ibarelerine açıklık getirilmek amacıyla; "Birlik idare Heyeti ve Birlik Denetçileri" olarak düzenleme yapılmış bulun maktadır.

2. Tasarının 2'nci maddesi; 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 21. maddesine bir fıkra eklenmek suretiyle; şube umumi heyeti ve oda umumi heyetinin toplantı esasları ve bu umumi heyetlerin seçimle ilgili toplantıları belirtilerek, seçimle ilgili toplantılara katılma ve oy kullanma zorunluluğu getirilmiştir

3. Tasarının 3'üncü maddesi; 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununa, 19/4/1983 tarihli ve 66 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 12'nci maddesiyle eklenen Ek 2'nci maddenin on birinci fıkrasını değiştirmek suretiyle oy verme işlemi oy kullanacak üyelerin belirlenmesi, oyların seçim kurulu tarafından mühürlenmiş kağıtlara yazılması ve aynı şekilde mühürlü sarflara konulmak şartıyla kullanılmasını öngörmektedir.

* T.B.M.M Arşivi

4. Tasarının 4'üncü maddesi; 19/4/1983 tarih, 66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici maddesi değiştirilerek; organ seçimlerinin yapılacağı tarih yeniden tesbit edilmiştir.

5. Tasarının 5'inci maddesi yürürlük hükmünü kapsamaktadır.

6. Tasarının 6 ncı maddesi yürütmeye ilişkindir.

4276 sayılı Kanun

Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına İlişkin Kanunların Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun

Yasa Metni *

Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına İlişkin Kanunların Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun
(İlgili maddeler)

Kanun No: 4276 Kabul Tarihi: 18.6.1997

(Resmi Gazete ile ilanı : 20.6.1997 – Sayı : 23025)

...

MADDE 6. – 27.1.1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 2 nci maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Birlik ve organları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.

MADDE 7. – 6235 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Odalar ve organları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.

MADDE 8. – 6235 sayılı Kanunun Ek 4 üncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Ayrıca aynı maddenin altınca ve yedinci fıkraları altıncı fıkra olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Amaçları dışında faaliyet gösteren Birlik ve organlarının sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçilmesine, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının veya bulundukları yer Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzerine, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince basit usule göre yargılama yapılarak karar verilir ve dava en geç üç içinde sonuçlandırılır.

Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, Birlik ve odalar, vali tarafından faaliyetten men edilebilir. Faaliyetten men kararı, yirmidört saat içinde görevli hakimin onayına sunulur. Hakim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

...

MADDE 28. – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 29. – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

*T.B.M.M. Kanunlar Dergisi, Cilt 80, s. 848.

Yasa Tasarısı ve Teklifleri ve Komisyon Raporu *,**

Dönem : 20

Yasama Yılı : 2

T.B.M.M.
S. Sayısı: 281

Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan ile Siyasi Parti Gruplarını Temsilen 10 milletvekilinin, Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına İlişkin Kanunların Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ile Aynı Mahiyetteki Kanun Tasarısı ve Antalya Milletvekili Deniz Baykal ve 30 Arkadaşının, Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu ve 3 arkadaşının ve İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit ve 7 arkadaşının aynı mahiyetteki kanun teklifleri ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/559, 1/565, 2/406, 2/456, 2/611)

Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan ve Siyasi Parti Gruplarını Temsilen 10 Milletvekilinin Teklifi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşların İlişkin Kanunların Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifimiz gerekçesi ile birlikte ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

Saygılarımızla

Hasan Korkmazcan, Denizli; Mehmet Ali Şahin, İstanbul; Mustafa Kamalak, Kahramanmaraş; M. Oltan Sungurlu, Gümüşhane; Nejat Arseven, Ankara; Turhan Güven, İçel; Ahmet İyimaya, Amasya; Mümtaz Soysal, Zonguldak; Hikmet Sami Türk, Trabzon; Atila Sav, Hatay; M. Seyfi Oktay, Ankara.

Gerekçe

Anayasanın 135inci maddesinde yapılan değişiklikle kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının siyasi faaliyette bulunamayacaklarına ilişkin hükümleri kaldırılmış, bu kuruluşların siyasi sayılabilecek faaliyetlerini amaçları kapsamında yapabilecekleri, bu kapsamın dışına çıkmaları halinde haklarında yapılacak işlemler hükme bağlanmıştır.

Ayrıca; bu kuruluşların organlarının seçiminde siyasi partilerin aday gösteremeyecekleri hususu da hükme bağlanmış ve böylece siyasetin bu kuruluşlar üzerinde etkili olmaları önlenmiştir.

* T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 20, Yasama Yılı: 2, 29 uncu Cilt Fihristi

** Konuya ilişkin Hükümet tasarısı ve çok sayıda teklif verilmiştir. Kitapta bunlar arasından, sadece, daha sonraki çalışmalarda esas alınan parti gruplarının ortak teklif ve Anayasa Komisyonu raporu verilmiştir.

Anayasamızın değişik 135 inci maddesine uyum sağlamak üzere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kendi kanunlarında değişiklik yapılması zorunlu hale gelmiştir.

Siyasi parti grupları temsilcilerinden oluşan özel komisyonun vardığı mutabakat soncu hazırlanıp grup temsilcisi milletvekili tarafından imzalanan teklifimiz bu amaçla hazırlanmıştır.

...

MADDE 6. – 27.1.1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 2 nci maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Birlik ve organları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar."

MADDE 7. – 6235 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Odalar ve organları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar."

MADDE 8. – 6235 sayılı Kanunun Ek 4 üncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Ayrıca aynı maddenin altıncı ve yedinci fıkraları altıncı fıkra olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Amaçları dışında faaliyet gösteren Birlik ve odaların sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçilmesine, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının veya bulundukları yer Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzerine, o yerdeki Asliye Hukuk mahkemesince basit usule göre yargılama yapılarak karar verilir ve dava en geç üç ay içinde sonuçlandırılır."

"Ancak, Milli Güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, Birlik ve odalar, vali tarafından faaliyetten men edilebilir. Faaliyetten men kararı, yirmidört saat içinde görevli hakimin onayına sunulur. Hakim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar."

...

MADDE 27. – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 28. – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu 26.3.1997

Esas No : 2/559, 1/565, 2/406, 2/456, 2/611

Karar No : 11

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca,

-Antalya Milletvekili Deniz Baykal ve 30 arkadaşının; Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Kuruluş Kanunlarının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/406), 1.8.1996

-Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu ve 3 arkadaşının; Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Kuruluş Kanunlarının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/456), 3.10.1996

tarihlerinde Tali Komisyon;

-Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan ile Siyasi Parti Gruplarını Temsilen 10 Milletvekilinin Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Kuruluş Kanunlarının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/559), 18.11.1996.

-İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit ve 7 arkadaşının; Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Kuruluş Kanunlarının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Yasa Önerisi (2/611), 10.12.1996.

-Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Kuruluş Kanunlarının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Tasarısı (1/565), 9.1.1997.

tarihlerinde Esas Komisyon; olarak Komisyonumuza havale edilmiştir.

Komisyonumuzun, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına hitaben 30.1.1997 tarihli ve A.01.1.ANK.242 sayılı yazısı ile, 2/406 ve 2/456 esas sayılı Kanun tekliflerinin 1995 yılında 4121 sayılı kanunla gerçekleştirilen Anayasa değişikliğine uyum sağlanması amacına yönelik olduğu belirtilmiş ve bu nedenle esas komisyon olarak Anayasa Komisyonuna havalesinin sağlanması istenmiş; bu durum Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabi Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Başkanlığınca da uygun görülmüştür. İçtüzüğün 34 üncü maddesi gereğince Genel Kurulun 6.2.1997 tarihli 56 ncı Birleşiminde bu görüş bilgiye sunulmuş ve 7.2.1997 tarihinde teklifler Esas Komisyon olarak komisyonumuza havale edilmiştir.

Teklifler ve Tasarı Anayasanın 4121 sayılı Kanunla değişik 135 inci maddesine uyum sağlanması amacına yönelik olarak Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına İlişkin Kanunlarda değişiklik yapılmasını öngörmektedir. Bu çerçevede;

-9.3.1954 tarihli ve 6343 sayılı "Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Türk Veteriner Hekimliği Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun",

-19.3.1969 tarihli ve 1136 sayılı "Avukatlık Kanunu",

-27.1.1954 tarihli ve 6235 sayılı "Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu",

-23.1.1953 tarihli ve 6023 sayılı "Türk Tabipleri Birliği Kanunu",

-15.5.1957 tarihli ve 6964 sayılı "Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu",

-7.6.1985 tarihli ve 3224 sayılı "Türk Diş Hekimleri Birliği Kanunu",

-25.1.1956 tarihli ve 6643 sayılı "Türk Eczacıları Birliği Kanunu",

-8.3.1950 tarihli ve 5590 sayıl "Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanunu",

-17.7.1964 tarihli ve 507 sayılı "Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu",

-1.6.1989 tarihli ve 3568 sayılı "Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu" ve

-18.1.1972 tarihli ve 1512 sayılı "Noterlik Kanunu",

bulunmaktadır.

Komisyonumuz teklifleri ve tasarıyı aynı mahiyette olmaları nedeniyle, Anayasaya uyum kanunlarını görüşmek üzere kurulan Partilerarası Özel Komisyonun metni olan "Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan ile Siyasi Parti Gruplarını Temsilen 10 Milletvekilinin; Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına İlişkin Kanunların, Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair (2/559) Kanun Teklifini de birleştirerek görüşmeyi kararlaştırmıştır.

23.7.1995 tarih ve 4121 sayılı kanunla gerçekleştirilen Anayasa değişikliğinde, Anayasanın 135 inci maddesi de değiştirilmiş ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının siyasi faaliyette bulunamayacaklarına ilişkin hükümleri kaldırılmış, bu kuruluşların siyasi sayılabilecek faaliyetlerini amaçları kapsamında yapabilecekleri bu kapsamın dışına çıkmaları halinde haklarında yapılacak işlem ve bu konuda yetkili makamlar belirlenmiştir. Anayasanın değişik 135 inci maddesini kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kurumsal kanunlarına aktarılmasındaki temel amaç, sivil toplum örgütlerinin katılma haklarını genişletmektir. Örgütlü toplumda bu kuruluşlar demokrasinin atar damarıdır. Anayasanın 135 inci maddesinde öngörülen özgürlüğün özel sınırlamaları 1995 yılında gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ile kaldırılmış ve ülke koşulları ile demokratik standartlar gözetilerek uyum hükümleri sevkedilmiştir. Çoğulcu, katılımcı, örgütlü ve rasyonel demokrasi hedefine yaklaşılmak istenmiştir.

Anayasanın 135 inci maddesinde yapılan söz konusu değişikliğe uygulanma kabiliyeti sağlanması kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kendi kanunlarının ilgili maddelerinde değişiklik yapılmasını gerektirmektedir.

Teklifler ve tasarı 13 Mart 1997 tarihli toplantımızda, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği, Türk Diş Hekimleri Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Türk Tabipleri Birliği, Türk Veteriner Hekimleri Birliği temsilcilerinin katılımıyla görüşülmüştür.

Teklifin tümü üzerinde yapılan görüşmelerde, 1982 Anayasanın 135 inci maddesinde yer alan;

-Meslek kuruluşlarının, siyasetle uğraşamayacakları, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemeyecekleri,

-Siyasi partiler, sendikalar ve sendika üst kuruluşlarının meslek kuruluşlarının ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde aday gösteremeyecekleri ve belirli adayların leh ve aleyhlerinde faaliyette bulunamayacakları ve propaganda yapamayacakları,

Yönündeki yasakların 23.7.1995 tarihinde 4121 sayılı Kanunla kaldırıldığı ve mevcut şeklinde "Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar" hükmünün yer aldığı ve bu nedenle meslek kuruluşlarıyla ilgili kanunlardan yasaklarla ilgili bu düzenlemenin çıkarılması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, yine 135 inci maddenin dernek organlarının görevden uzaklaştırılmasını düzenleyen son iki fıkrasının değiştirilerek sorumlu organların görevine son verilmesi ve meslek kuruluşlarının faaliyetten men edilmesinin yeniden düzenlenmesi nedeniyle bu doğrultuda düzenlemelerin meslek kuruluşlarının ilgili kanunlarında da yapılmasının Anayasaya uyum sağlanması açısından gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Komisyonumuzca teklifin tümü gerekçesiyle birlikte uygun bulunarak maddelere geçilmesi oybirliği ile kabul edilmiştir. Reaksiyon yetkisi çerçevesinde teklifin çerçeve 15 inci maddesinde geçen "ikinci fıkra" ibaresi "dördüncü fıkra" olarak değiştirilmiştir.

1512 sayılı Noterlik Kanununun "Noterler siyasi partilere üye olamazlar" şeklindeki 50 nci maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa değişikliğine uygun olarak yürürlükten kaldırılmasının 25 inci madde olarak teklifte yer alması önerilmiş ve Komisyonumuzca oybirliği ile kabul edilmiş ve bundan sonraki madde numaraları teselsül ettirilmiştir. Maddelerin tamamı ve teklifin tümü oybirliği ile kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan, Ahmet İyimaya, Amasya;

Başkan Vekili, Mehmet Ali Şahin, İstanbul;

Katip, Hayrettin Dilekcan, Karabük.

Üyeler: M.. Seyfi Oktay, Ankara; Ali Ilıksoy, Gaziantep; Lütfi Doğan, Gümüşhane; Ali Oğuz, İstanbul; Abdullah Özbey, Karaman; Metin Perli, Karaman; Yahya Uslu, Manisa; Ergun Metin Bostancıoğlu, Niğde; Özkan Sinop Hikmet Sami Türk Turhan Güven

[Anayasa Komisyonu Hasan Korkmazcan ve Siyasi Parti Gruplarını Temsilen 10 Milletvekilinin teklifini olduğu gibi kabul etmiştir.]

Görüşme Tutanakları

T.B.M.M.
TUTANAK DERGİSİ
Dönem 20 – Yasama yılı 2
29. Cilt Fihristi

11.6.1997 tarihli 105 inci Birleşimden

25.6.1997 tarihli 111 inci Birleşime kadar

BAŞKAN: ...

Gündemin 'Kanun Tasarı ve Teklifleri ile Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmına geçiyoruz.

IV.-KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

[...]

6. Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan ile Siyası Parti Gruplarını Temsilen 10 Milletvekilinin Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına ilişkin Kanunlar ile Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ile Aynı Mahiyetteki Kanun Tasarısı ve Antalya Milletvekili Deniz Baykal ve 30 Arkadaşının, Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu ve 3 Arkadaşının ve İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit ve 7 Arkadaşının. Aynı Mahiyetteki Kanun Teklifleri ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/559, 1/565, 2/406, 2/456, 2/611) (S. Sayısı.. 281) (281 s. Sayılı Basmayzı tutanağa eklidir)

BAŞKAN - Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan ile Siyasi Parti Gruplarını Temsilen 10 Milletvekilinin Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına İlişkin Kanunların Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ile Aynı Mahiyetteki Kanun Tasarısı ve Antalya Milletvekili Deniz Baykal ve 30 Arkadaşının, Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu ve 3 Arkadaşının ve İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit ve 7 Arkadaşının Aynı Mahiyetteki Kanun Teklifleri ve Anayasa Komisyonu raporunun müzakerelerine başlıyoruz.

Komisyon? Burada. Hükümet? Burada. Komisyon ve Hükümet yerlerini aldılar.

Komisyon raporunun okunup okunmaması hususunu oylarınıza sunacağım: Komisyon raporunun okunmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Komisyon raporunun okunması kabul edilmemiştir. Tasarının tümü üzerinde söz isteyenler?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI AHMET İYİMAYA (Amasya) -Sayın Başkan, öncelikle bir konuşma yapmak istiyorum.

BAŞKAN -Buyurun efendim.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI AHMET İYİMAYA (Amasya) -Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sözlerime başlamadan önce, Anayasa Komisyonu ve şahsım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Yüce Parlamentonun görüşmekte olduğu uyum teklifleri, muhtevaları itibariyle birer demokratikleşme paketidir. İçinde bulunduğumuz ortam da gözetilerek, bir demokrasi eleştirisinin yapılması, suskunluğun yerinin yasama refleksine ve koruyucu, çözücü, normalleştirici ortak tavırlara bırakılması, parti ayırımı gözetilmeden hiçbir milletvekilinin kaçınamayacağı milli ve temsili bir görevdir.

Demokrasi, Anayasa ve yasaların maddelere dökülmüş dar kalıplarına sığdırılamaz. Demokrasinin yalnızca anayasal veya yasal reformlarla sağlanacağı inancı, çağdaş bir hurafeden başka bir şey değildir. Demokrasi, bilimle beslenmiş aklın, özgürlüğün, eşitliğin ve kısacası, insan denen varlığın bütün unsur ve kabiliyetleriyle öne çıktığı bir rejimin adıdır. Bilim, 10'ü aşkın demokrasi tanımıyla doludur. Demokrasinin kabul görmüş standartları, bir rejimin demokratik olup olmadığını demokratikleşmenin derecesini ölçen hassas terazilerdir.

Türkiye, demokrasinin neresindedir? Ülkemizde ne kadar demokrasi vardır? Demokrasinin yaşaması için zorunlu kültür ve ahlaki değerler kemaliyle inşa edilmiş midir? Siyaset ve Parlamento, demokrasi adına üstüne aldığı çok ağır yükün tahlilini yapmış, projelerini oluşturmuş ve güvenilir politikaları, inandırıcı çözüm önerilerini Yüce Türk Milletine sunabilmiş midir?

Demokrasi, bir kültür, farklı ve çatışan değerlerin hoşgörü ve uzlaşı temelinde birlikte yaşaması rejimidir.

Demokrasinin ve özgürlüklerin, keyfiliği zirveleştirecek sınırsızlıkları elbette ki yoktur. Türk demokrasisinin, demokrasinin varlığı için gerekli ortamı yaratamamış olması gibi önemli bir sorunu vardır; ancak bu ortam, bugünden yarına kısa zamanda oluşturulamayacak yapısal dönüşümler ve evrimlere ihtiyaç göstermektedir.

Demokrasi kültürü, köklü bir eğitim reformu; okuyan, öğrenen, eleştiren ve çözen bir beyinler çokluğu, eğitim psikolojisinin esaretinden kurtulmuş, hoşgörü proteininden beslenen bir ruh olmadan asla sağlanamaz.

Demokrasi bir süreçtir; en iyiyi değil, ortak iyiyi bulan bir uzlaşma dengesidir. Demokraside, kaba kuvvetin, kulakları çınlatan yüksek seslerin ve insana yönelen insan yumruğunun yeri yoktur. (RP sıralarından alkışlar)

Kurtarıcı kültü, baba hamaseti, karizma oligarşisi; kökleri, kaan, klan, padişah ve bu şahsiyetlerin işgal ettiği dönemlerin siyasi rejimlerine dek uzanan, o zamanlar şifa niteliğinde olan meyveleriyle günümüz demokrasisini yozlaştıran temel sebeplerdendir.

Yüce Parlamento bugün ne yapıyor? Uyum yasalarıyla demokrasi ortamına neler katacaktır? Buna cevap vermeden önce, bir Parlamento kritiğini yapmak isterim.

Vaktin yetersiz sınırlarına, elbette ki, böylesine önemli bir sorunu sığdıramayız; ancak Parlamentonun mevcut konjonktür içindeki manzarasını, iğneyi kendimize zihniyetiyle, bir genel görüşmeye konu kılmalıyız. Gerekiyorsa, milletvekili kimliğimizden, parti kimliğimizden ve oligarşinin dar labirentlerinden aşarak demokrasi rejiminin selametini tartışmalıyız. İnsanların başlarını kuma gömdükleri görülmemiştir; başlarını kuma gömen milletvekilleri olmamalıyız.

Demokrasi ideali için bir büyük siyaset gereklidir. Büyük siyaset, parçalı ve kavgalı siyaseti beyinlerden silmekten, mezarlara gömmekten geçer; büyük siyaset, küçük parti yetkileri

için gelecek sıraları veya tensipleri beklemek yerine, milleti ve Türkiye'yi öne alan bir bütünleşmeden ve uzlaşmanın kalkınma vaat eden dinamik erdeminden geçer. İlim ve tarih, merkez sağın ve merkez solun içinde millet olmayan kahredici siyasal kavgalarını, elbette ki mahkum edecektir. (Alkışlar)

Değerli arkadaşlar, Türk siyaset tarihi, anayasası yapılanmaları daima bir ihtilal veya kriz gibi istenmeyen sosyal şarta bağlı olduğunu, maalesef, ortaya koymaktadır. Bu tarihi gerçek, demokrasi kültürünün, bilime dayalı rasyonel düşünce tarzının ve demokrasi için gerekli özgür insan ve sivil toplum refleksinin, cemiyetimizde tam anlamıyla oluşmadığını göstermektedir. Ara rejim kavramı, gerçek demokratik ortamlarda, ancak sözlüklerde vardır. Demokratik bilinç, böylesi toplumlarda, yöneten yönetilen her vatandaşın gönlüne kök salmış, hiçbir modern silahın kendi kuvvetine yetişemediği ortak ve genetik bir değerdir.

Sayın Bakanımız dinleme zahmetine katlanırsa, sevineceğim efendim!..

1995 yılında gerçekleştirilen anayasa değişikliklerinin yasalara yansıtılması, yani uyum yasaları çıkarma çabasının demokrasi sürecinde ifade ettiği anlam nedir? Bize göre, 1995 dönemi anayasa değişiklikleri, bunların gereği olan uyum yasaları, azımsanacak küçüklükte olmayan, ancak büyük bir iş yapıyoruz görüntüsü vererek çok önemli sayamayacağımız Parlamento tasarrufudur. Bu değişiklikler, demokratik süreç için yeniden yapılanmayı kapsayacak bir reformun çok gerisine düşen, büyütülmemesi gereken, belki de büyük işler yapamadığımız için büyütme istidadında olduğumuz orta ölçekli global bir yasama tasarrufudur.

1946 yılında kurduğumuz ve halen inşa çabasını gösterdiğimiz demokrasinin bu yüce mücadele sürecinde, 1960, 1971, 1980'lerde cereyan eden hareketlerin vuku tarihlerinden sonra nedenlerine inmek ve sonuçlar çıkarmak yerine, normalizasyon dönemlerinde yalnızca kınanmalarıyla yetinilmesi, rasyonel demokrasi muhasebesinin çok uzağında kalan cılız bir tavırdır. Olayların gerçek derslerine uzanan meraklı ve eleştirici aklı ve her şeyden önce milleti, insanı, demokrasiye yerleştiremezsek hep tekerrürleri oynarız.

Uyum yasalarının hazırlanmasında Parlamentonun benimsediği yöntem, uzlaşmacı ve katılımcı demokrasi adına kıvanç duyacağımız, sürekli yerleşmesini arzuladığımız yöntemdir. Bu konuyla sınırlı olarak kurulan ve adına uyum komisyonu denen partilerarası eşit temsilli komisyon, yaratıcı ve uzlaştırıcı tartışmanın, özverili çalışmanın ve Genel Kurula olgunlaşmış teklif sunmanın önemini vermiştir. Rasyonelleştirilmiş parlamento işte budur.

Uzlaşmanın yerini dayatmanın, haklılığın yerini parmak çoğunluğunun, pragmatik tercihlerin yerini dogmaların aldığı bir yasallaşma sürecinin ve süreçteki ürünlerin demokratik karakterleri ve uzun ömürlü olma şansları, elbette ki yoktur.

Önümüze getirilen uyum düşünceleri, 1982 Anayasasının kıstığı, daralttığı siyasal özgürlükleri, büyük Türk Milletine yasal düzeyde iade etmekten ibarettir; siyasete yalnızca kişiyi değil, demokratik toplum örgütlerini de kalmaktadır. Sendikalar, dernekler, vakıflar, kooperatifler, kamu kurumu niteliğindeki meslek teşekkülleri ve benzeri hukuki topluluklar, amaçlarını ve kimliklerini koruyarak, siyasa alanına, iradeleriyle, birikimleriyle, destekleriyle, birliktelikleriyle ağırlıklarını koyacaklardır. Örgütlü demokrasi, kuvvetli devletin kutsal özgürlüklere yönelen haksız el atmalarının kurumsal müeyyidesi olarak yasal temellere oturtulmaktadır.

Uyum düzenlemeleri, vatandaşına güvenmeyen, kendinden başkasına şüpheyle bakan devlet felsefesinden, millet-devlet kaynaşmasının yumuşak zeminini hazırlayacak bir zihniyete geçişin merdivenleridir. "Önce insan, her şey insan için, yaratıcı akla engel yok" felsefesi, görüşmekte olduğumuz tekliflerin ruh köklerini oluşturmaktadır.

Yükseköğretim elemanları, yani, bilim ile siyaset arasında yansımalarını önümüzdeki günlerde göreceğimiz bir bağ kurulmuştur. Türk politik yaşamı, siyasal partilere üye olacak öğretim elemanlarından, bilim temeline dayalı, bilimi siyasetin vazgeçilmez öğesi kılacak bir tavrı, şiddetle, süratle beklemek ihtiyacındadır. Bilim-siyaset buluşması, umarız ki, çoğulcu ve uzlaştırıcı yapının yeni bir açılımı olacaktır.

Yükseköğrenim öğrencileri, geçmişteki acı olaylardan da ders alarak, seviyeli siyasal katılımın örneklerini vermek zorundadırlar. Kaba kuvvetle birleşen gençlik enerjisinden, asla demokrasi çıkmaz. Gençlik dönemi siyaseti, geleceğin yöneticiliği için bir staj, bir okul görevi gördükçe anlam taşır.

Temennimiz, Türk siyasal yaşamının, kanuncu, anayasacı demokrasi anlayışını gözden geçirerek, demokrasinin gerçek hayat ortamını hazırlayacak bir yeniden yapılanma sürecini büyük uzlaşmayla başlatabilmesidir. Bu büyük hedefin gerçekleşmesinde sorumluluğu yalnız siyasete yüklemek, siyasal organlara yüklemek, doğruluk payı düşük bir değerlendirmedir. Bu büyük hedefin yolcuları ve mimarları, tüm kurumlarıyla, ehliyetleri zevale ermemiş bütün fertleriyle, toplumun potansiyel değeridir.

Demokrasi eksik de olsa hepimizin soluduğu ortak oksijen alanımızdır; onsuz hayat, oksijensiz hayat, yani, yaşayan ölü hayatıdır. Demokrasiyi yok etmek de, eksik yaşamak da, güzelleştirmek de elimizdedir; akıllı parmaklar, demokrasiye sahip çıkacak parmaklardır.

Saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN -Teşekkür ederim Sayın İyimaya.

Teklifin tümü üzerinde söz isteyen arkadaşların isimlerini okuyorum: ANAP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Sayın Refik Aras; Refah Partisi Grubu adına, Tokat Milletvekili Sayın Ahmet Feyzi İnceöz; DSP Grubu adına, Trabzon Milletvekili Sayın Hikmet Sami Türk; CHP Grubu adına Hatay Milletvekili Sayın Atila Sav. Şimdi, söz sırası, ANAP Grubu adına, Sayın Refik Aras'ın. Buyurun. (ANAP sıralarından alkışlar)

Süreniz 20 dakika efendim.

ANAP GRUBU ADINA REFİK ARAS (İstanbul) -Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına İlişkin Kanunların Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi Üzerinde, Anavatan Partisi Grubunun görüşlerini arz etmek üzere çıkmış bulunuyorum; bu vesileyle, sizleri, saygılarımla selamlıyorum.

Sayın milletvekilleri, bilindiği üzere, 7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 135 inci maddesi, 23 Temmuz 1995 tarihinde çıkarılan 4121 sayılı Yasayla değiştirilmiştir. Anayasamızın 135 inci maddesi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları hakkındaki hususları düzenlemektedir. Eski 135. madde, bu kuruluşların;

1- Siyasi faaliyette bulunamayacaklarını.

2- Siyasi partilerin bu organlara aday gösteremeyeceklerini,

3- Bu kuruluşların sorumlu organlarının görevden alınma usullerini

düzenlemekteydi.

23 Temmuz 1995 tarihinde değiştirilen yeni 135 inci maddeyle;

1- Mesleki kuruluşların siyasi faaliyette bulunamayacaklarına ilişkin hükümler kaldırılmıştır; ancak, kuruluşun amaçları dışında faaliyette bulunamayacağı hükmü getirilmiştir. Yani, çerçeve, eskiye nazaran önemli ölçüde genişletilmiştir.

2- Bu kuruluşların seçimlerinde siyasi partilerin üst organlara aday gösteremeyecekleri hususu muhafaza edilmiştir.

3- Bu kuruluşların sorumlu organlarının görevden alınmasıyla ilgili yargılamanın, ilgili bakanlığın ve cumhuriyet savcılarının istemleri üzerine, o yerdeki asliye hukuk mahkemelerince yapılacağı ve davanın uç ay içinde sonuçlandırılacağı hükmü getirilmiştir. Keza, ancak, milli güvenlik ve kamu düzeninin gecikmesinde sakınca var ise, birlik ve organlarının faaliyetlerinin vali tarafından men edileceği hükmü getirilmiştir; ancak, bu kararın 24 saat içerisinde görevli hakimin onayına sunacağı, hakimin de kararını 48 saat içinde açıklaması öngörülmüştür. Aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar hükmü getirilmiştir. Bu süre, eski yasada 10 gündü, şu anda 48 saate indirilmiştir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 23 Temmuz 1995 tarihinde Anayasanın 135 inci maddesinde yapılan bu değişikliği uygulama kabiliyeti kazandırılabilmesi için aşağıda arz edeceğim kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ilişkin kanunlarda değişiklikler yapılması zarureti hasıl olmuştur.

Görüşmekte olduğumuz bu yasa tasarısı; *[ilgili kanunlar ve maddeleri sayılmaktadır]*

Bu yasalarda yapılmış olan değişiklikler, hemen hemen aynı mantığa oturtulmuştur. Mesela, 5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları Yasasında yapılması istenen değişiklikler şöyle özetlenmektedir:

"Odalar, Borsalar ve Birlik, kuruluş amaçları dışında faaliyetle bulunamazlar," Eskiden bu, "siyaset yapamazlar" hükmünü taşıyordu; şimdi, genişletilerek bu hüküm getirilmiştir.

"Amaçları dışında faaliyet gösteren odalar, borsalar ve Birliğin sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçilmesine Sanayi ve Ticaret Bakanlığının veya bulundukları yer cumhuriyet başsavcılığının istemi üzerine, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince basit usule göre yargılama yapılarak karar verilir ve dava en geç üç ay içerisinde sonuçlandırılır. Ancak, milli güvenliğin kamu düzeninin, suç işlenmesini ve suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, odalar, borsalar ve Birlik, vali tarafından faaliyetten men edilir.

Faaliyetten men kararı yirmi dört saat içerisinde görevli hakimin onayına sunulur. Hakim, kararını kırk sekiz saat içerisinde açıklar, Aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar."

Değerli milletvekilleri, ben bu Odalar Birliği Yasasındaki değişikliği misal olmak üzere, örnek olmak üzere takdim ettim. Demin okuduğum, kamu kurumu niteliğindeki kuruluşun yasalarında yapılan değişiklik, bu minval üzere devam etmektedir.

Türk toplumunun daha ileriye gitmesini, ülkemizin daha katılımcı, daha demokratik bir

ülke konumuna getirilmesini temin etmek için bu uyum yasaları çıkarılmaktadır. Uyum yasalarını çıkarabilme imkanı, tabii ki, 19 uncu Dönem Sayın parlamenterlerinin 23 Temmuz 1995 tarihinde yaptıkları Anayasa değişiklikleri sayesinde olmaktadır. Bu nedenle, bu Anayasa değişikliklerini hazırlayan ve oy veren 19. Dönem milletvekillerine, Anavatan Partisi Grubu ve şahsım adına teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunuyorum, (ANAP ve DSP sıralarından alkışlar)

Anayasamızın 2. maddesinde. Türkiye Cumhuriyetinin "demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti" olduğu belirtilmiştir: bir taraftan, bunu, her aşamada hepimiz dile getiriyoruz: diğer taraftan da Anayasanın 135. maddesindeki değişikliği, şimdiye kadar, ilgili yasalara uyarlamadığımız için, arzulanan katılımcı, demokratik toplum yapısını kuramıyoruz.

Bir toplumda, sendikaları, kooperatifleri, üniversiteleri ve şimdi üzerinde konuştuğumuz kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını siyaset dışında tutarsanız hiçbir siyasi faaliyete katılmasına izin vermezseniz hem o toplum katılımcı, demokrat bir toplum olamaz hem de siyaset -bizde olduğu gibi- ya yasa çiğneyenlerin ya da çok sınırlı sayıdaki kişilerin elinde kalmış olur. Artık, Türk demokrasisinde, siyasette, aklı başında, vatanını, milletini seven, dürüst, demokrat insanlarımızın görev üstlendiği bir düzene girilebilmelidir.

Şimdi müzakeresini yapmakta olduğumuz bu uyum yasasının hazırlanmasında emekleri geçen siyasi partilerin sayın milletvekillerine, Anayasa Komisyonu Başkanı ve üyelerine teşekkürlerimi sunuyorum. Üzerinde konuştuğumuz bu yasa tasarısı da inşallah, böyle bir ortaklığın sonucu olacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Anavatan Partisi Grubu olarak kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıyla ilgili 11 yasada yaptırmak istenen bu değişiklikleri yerinde buluyoruz. Bu nedenle, tasarının yasalaşmasına katkıda bulanacağımızı arz ediyorum.

Sayın Başkana teşekkür ediyor, bütün milletvekili arkadaşlarımı sevgi ve saygılarımla selamlıyorum. (ANAP ve DSP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN -Teşekkür ederim Sayın Aras.

Refah Partisi Grubu adına, Sayın Ahmet Feyzi İnceöz, buyurun. (RP sıralarından alkışlar)

Süreniz 20 dakikadır.

RP GRUBU ADINA AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat) -Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görüşülmekte olan, Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına İlişkin Kanunların Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi üzerinde Grubumuzun görüşlerini arz etmek üzere huzurlarınızdayım; Yüce Meclisi saygıyla selamlıyorum.

23 Temmuz 1995 tarihinde yapılan Anayasa değişiklikleri sırasında, Anayasanın 135. maddesinde yapılan değişiklikle, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının siyasi faaliyetle bulunamayacaklarına ilişkin hükümler kaldırılmış; bu kuruluşların siyasi sayılabilecek faaliyetleri, amaçları kapsamında yapabilecekleri; bu kapsamın dışına çıkmaları halinde haklarında yapılacak işlemler hükme bağlanmıştır. Ayrıca, bu kuruluşların organlarının seçiminde siyasi partilerin aday göstermeyecekleri hususu da hükme bağlanmış ve böylece, siyasetin bu kuruluşlar üzerinde etkili olması önlenmiştir.

En önemli konulardan bir tanesi de üç ana esası içeriyor. Anayasamızın değişik 135 inci

maddesine uyum sağlamak üzere bu çerçeve içerisinde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kendi kanunlarında değişiklik yapılması zorunlu hale gelmiştir.

[ilgili kanunlar ve maddeleri sayılmaktadır]

Değerli arkadaşlar, yıllardan beri -bu bahse konu kamu kuruluşları da içerisinde olmak üzere uyum yasalarının kanun kapsamına giren diğer maddelerde de olduğu gibi- toplumun büyük bir kesimi siyaset yasağı içerisindedir. Yine demokrasinin kurallarının yeteri derecede işletilmemesinden kaynaklanan ve şimdiye kadar büyük noksanlık olarak gördüğümüz bu hususların düzeltilmesi yönünde yapılan Anayasadaki bu değişikliğe elbette her siyasi olumlu yönde bakmaktadır; şimdiye kadar yapılan konuşmalar ve zaten bu yasanın çıkması yönünde ortaya konular gayretler de bunu göstermiştir.

Kavga yerine barışı, suskunluk yerine, yine, kanunlara dayalı ve demokratik kurallar içerisinde konuşma ve ifade hürriyetini getirme konusunda kolaylaştırıcı bir uygulamaya yol açacağı için, bu tasarıyı elbette olumlu karşılıyoruz.

Namık Kemal'in bir beyti ister istemez akla geliyor:

'Ne efsunkar imişsin ey didarı hürriyet,

Esiri aşkın olduk, gerçi kurtulduk esaretten."

Ta, o zamanlardan beri, hürriyetin büyüleyici yüzüne aşık olunduğu bir ortamı, şu günlere kadar, maalesef, sürdüregelmişiz. Şu yetmiş yıllık dönem içerisinde de demokratik kuralların layıkı veçhile uygulanabildiğini kimse iddia edemez.

Demokrasinin tarifinin, bugünlerde, özellikle bugünlerde daha iyi yapılması ve bu tarifin üzerine, daha doğrusu bu kavramın üzerine daha çok gidilmesi gerektiğini, hepimiz, herhalde ortak bir noktada kabul etmekteyiz. Hakimiyetin, kayıtsız şartsız millete teslimi konusunda, elbette, herkes hem fikir olmalı.

Milletin sivil toplum örgütleri olan, işte bu kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına da böylesine bir hürriyetin verilmesi, elbette, takdir edilecek bir husustur. Tabii ki bu kurumların, siyasi otoriteye tesirlerini, direkt olarak da yansıtmaları gerekiyordu. Toplumun bu bahse konu kesimleri, yıllarca siyasi katılımdan uzak tutuldular; tutuldular da ne oldu; gerçekten bu müesseseler bu kurumlar, siyasetten uzak kaldılar mı?! Bunun cevabını, artık, herkes "elbetteki uzak kalmadılar" şeklinde verecektir. Endirekt yoldan da, zaman zaman devletin kendisine yönelik devlet gemisinin bünyesine yönelik -çok üzülerek ifade ediyoruz- yıkıcı denilebilecek, yıpratıcı eylemlere dönüşen hareketleri, hafızalarımızı yokladığımız zaman hatırlamamız mümkündür. Yine, böylesine durumlar karşısında "sokaklar yürümekle aşınmaz" sözlerini de hatırlıyoruz.

Kimse, artık, siyasi yönlendirmeyle suçlanmamalı, demokrasi dönemimizde demokrasimiz daha da güç kazanmalı. Fikir ve düşüncenin suç sayılamayacağı bir dönemece daha giremedik maalesef. Bu uyum yasalarının en önemli noksanlığının bu olduğunu ve yine 23 Temmuz 1995'te Anayasa değişikliklerinin görüşüldüğü dönemde, Refah Partisi olarak bizim itirazımızın bu maddelere, bu kesimlere yönelik olmadığını, tekraren, teyiden diğer konuşmacı arkadaşlarımızın ifade ettikleri gibi bir kez daha belirtmek ve bunu vurgulamak istiyoruz.

Biz, noksansız bir demokrasi, belli bir kesime belli bir hürriyet verilmesi ve fikir ve düşünce hürriyeti seviyesinde de bu hürriyetin mutlaka yerine getirilmesi gereğini vurgulamak için, o dönemde olumsuz sayılabilecek tavırlar içerisine girmişsek de bunu o dönemde toplumun da hissetmesi yönünden bu yönde tavırlarımızı ortaya koymuştuk. Yoksa bilin ki, şu görüştüğümüz kanun tasarısı dahil olmak üzere 135. maddenin değişiklikleri canı yürekten katıldığımız esaslardır. Değerli arkadaşlar, işte bu çerçeveler içerisinde biz, şu günlerde, ortak faydanın demokrasi olması lazım geldiği ve demokrasi kavramının tekrar altını çizerek bu yöndeki tüm olumlu gayretlerin desteklenmesi gerektiğine inanarak, Refah Partisi Grubu olarak, görülmekte olan bu kanun tasarısının olumlu yönde destekçisi olacağımızı belirtiyor, bu kanunların ülkemize hayırlar getirmesini diliyor. Teşekkürlerimi sunuyorum. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN -Teşekkür ederim Sayın İnceöz. DSP Grubu adına Sayın Hikmet Sami Türk; buyurun efendim. (DSP sıralarından alkışlar) Sayın Türk, süreniz 20 dakika efendim.

DSP GRUBU ADINA HİKMET SAMİ TÜRK (Trabzon) -Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; anayasa değişikliklerine uyum yasaları içerisinde en geniş kapsamlı olan yasa önerisi, şimdi konuşmakta olduğumuz yasa önerisidir; bu yasa önerisiyle yasada değişiklik yapılmaktadır; bunları şöyle sıralayabiliriz:

[ilgili kanunlar ve maddeleri sayılmaktadır]

Değerli milletvekilleri, gördüğünüz gibi, bu kanunların hepsi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıyla ilgilidir. Anayasamızın 135 inci maddesi, kamu kurumu niteliğindeki meslek Kuruluşlarını ve onların üst kuruluşlarını; "belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadıyla, kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre, yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleri" olarak tanımlamaktadır. Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kökleri, Ortaçağ'a uzanır. Batı'da loncalar, bu kuruluşların köklerini oluşturur. Anadolu'da ise, 13. Yüzyıldan itibaren -esnaf ve sanatkar örgütlerinin, bunların kurucu ve öncüsünün adıyla, yani, Ahi Evren'in adıyla söyleyecek olursak Ahi birliklerinin veya Ahi ocaklarının kurulduğunu görmekteyiz. Bu kuruluşlar, mesleki yardımlaşma, mesleki dayanışma ve yetişme ocaklarıydı. Bunlar, aynı zamanda, mesleki disiplini sağlarlardı ve meslek kurulları da "fütüvvetname" denilen düzenlemeler içerisinde belirlenmiş bulunuyordu; ancak, bu kuruluşlar, Batı'da loncaların zamanla yozlaşması gibi, 17. Yüzyıldan itibaren, çeşitli iç ve dış nedenlerle çözülmeye başlamış ve 20. Yüzyılda tamamıyla ortadan kalkmıştır.

Günümüzde ise, yasa koyucu, belirli meslekleri, kamu yararı bakımından, birer kamu tüzelkişisi olarak örgütleme yoluna gitmiştir. Bu kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında, yerinden yönetim ilkesi temel olarak alınmıştır. Böylece, belirli mesleklerin mensupları kendileri için yasayla kurulan kuruluşlar içerisinde kendi meslekleriyle ilgili sorunları, doğrudan doğruya kendi yönetimleri ve denetimleri çerçevesinde çözeceklerdir. Bu bakımdan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, hem bir yerinden yönetim hem öz denetim örgütü olarak adlandırılabilir. Bu özdenetimli meslek mensuplarının meslek kurallarına uygun hareket etmesi sağlanır; böylelikle meslek hizmetlerinden yararlanan halk ve mesleğin saygınlığı korunur. Bunu da, meslek kuruluşlarına yasa koyucunun

gösterdiği güven ön plandadır. Meslek mensuplarının ve onların kuruluşlarının da görev ve yetkilerini tam bir sorumluluk bilinci içerisinde yerine getirmeleri asıldır. Bu yapıldığı takdirde, mesleki hizmet kalitelerinin yükselmesi normal sonuçtur. Türkiye'de kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ilk kez, 1961 Anayasasının 122. maddesinden sonra da 1982 Anayasasının 135. maddesinde düzenlenmiştir. Her iki düzenleme de Anayasanın idareyle ilgili hükümleri arasında yer almakladır. Böylelikle kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yerinden yönetim ilkesine dayalı idare birimleri olarak görülmesinin bazı sonuçları vardır. Örneğin, kamu tüzel kişiliği olarak bunlar da yasayla kurulmaktadır. Bu 1982 Anayasasının, hem 123 üncü maddesinin son fıkrasında genel olarak hem 135 inci maddesinde kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları bakımından belirtilmiştir. Bu kuruluşlar da kendi görev alanlarında kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak amacıyla yönetmelikler yapabilirler; Anayasanın 124 üncü maddesi hükmü onlar hakkında da uygulanır. Anayasanın 125 inci maddesine göre idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı olduğu gibi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının eylem ve işlemlerine karşı da yargı yolu açıktır. 1961 Anayasasının kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıyla ilgili düzenlenmesi, üç fıkradan oluşan bir düzenlemeydi. Bu düzenlemede sözü edilen meslek kuruluşlarının yasayla oluşturulacağı ve organlarının kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçileceği; idarenin seçilmiş organları, bir yargı mercii kararına dayanmaksızın geçici veya sürekli olarak görevlerinden uzaklaştıramayacağı; meslek kuruşlarının tüzüklerinin yönetim ve işleyişlerinin demokratik ilkelere aykırı olamayacağı hükme bağlanıyordu. 1982 Anayasası ise bu konuda oldukça ayrıntılı bir düzenleme getirmiştir; her şeyden önce kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları tanımlanmıştır ve ondan sonra kamu kurum ve kuruluşlarında kamu iktisadi teşebbüslerinde çalışanların meslek kuruluşlarına girme zorunluluğu bulunmadığı ifade edilmiştir. Ancak, bu düzenlemelerde en önemli özellik, 1982 Anayasasının genel depolitizasyon özelliği çerçevesinde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının da yalnız genel olarak amaçları dışında faaliyette bulunamayacakları değil, aynı zamanda, siyasetle uğraşamayacakları; siyasi partiler, sendikalar ve demeklerle ortak hareket edemeyecekleri yönündeki hükümleridir. Bu genel siyaset yasasının devamı olarak, siyasi partilerin sendikalar ve sendika üst kuruluşlarının; meslek kuruluşlarının ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde aday gösteremeyecekleri ve belirli adayların leh veya aleyhlerinde faaliyette bulunamayacakları ve propaganda yapamayacakları da öngörülmekteydi. Siyasetle uğraşan meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine yasanın belirttiği merciin istemi üzerine, mahkeme kararıyla son verileceği ve yerlerine yenilerinin seçtirileceği, yine bu hükümler arasındaydı.

Ayrıca Türk Devletinin varlık ve bağımsızlığının ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün kanun huzurunun korunması ve devletin Anayasada belirtilen temel niteliklerini tehdit edici faaliyetin önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mahallin en büyük mülki amirinin bu organları geçici olarak görevden uzaklaştırabileceği de kabul edilmişti; ancak, uzaklaştırma kararı üç gün içinde mahkemeye bildirilecek, mahkeme görevden uzaklaştırma kararının yerinde olup olmadığını en geç on gün içinde karara bağlayacaktı. 1995 yılında yapılan değişiklikle, bu düzenlemede önemli bazı yenilikler yapılmıştır. Her şeyden önce, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bakımından, siyaset yasağı ve siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket yasağı kaldırılmıştır. Sendikalar ve sendika üst kuruluşlarının, meslek kuruluşları ve üst kuruluş organlarının seçimlerinde aday gösteremeyecekleri ve belirli adayların leh veya aleyhlerinde faaliyette bulunamayacakları ve propaganda yapılamayacağı yolundaki yasak da kaldırılmıştır;

ancak aynı yasak. siyasi partiler bakımından devam etmektedir. Aday gösterme yasağı, siyasi partiler bakımından, günümüzde de Anayasada yerini korumaktadır. Öte yandan, devletin meslek kuruluşları üzerinde idari ve mali denetiminin nasıl yapılacağının kanunla düzenleneceği, yeni 135. maddede belirtilmiştir.

Amaç dışı faaliyet konusunda, 1982 Anayasasından ayrılan bir sistem getirilmiştir, 1995 değişiklikleriyle. Buna göre, daha önce, 1982 Anayasasının ilk metninde, amaçlan dışında faaliyet gösteren ve siyasetle uğraşan meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, yasanın belirttiği merciin istemi üzerine, son verilmesi söz konusuyken; şimdi, sadece, amaç dışı faaliyet nedeniyle göreve son verme görülmektedir. Ancak, burada, artık, kanunun belirttiği merciin veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkemece göreve son veren ve yeni organların seçtirilmesi söz konusudur. Öte yandan bu, amaç dışı faaliyet çerçevesinde özel bir yeri olan milli güvenliğin, kamu düzeninin işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmesinde sakınca varsa kanunla bir merciin, meslek kuruluşunun veya üst kuruluşunun faaliyetten men ile yetkilendirilebileceği yine 135. madde hükümlerindendir. Böylece, 1982 Anayasası görevden uzaklaştırma yerine, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun faaliyetten men edilmesi söz konusudur. Bu, aslında, organın görevinden uzaklaştırılması ve mahkemece yapılacak inceleme sonucunda, gerektiğinde yeni organ seçimini öngören hükümlere göre daha ağır bir yaptırımdır. Ancak, 1995 değişikliklerinde bu hüküm kabul edilmiş bulunmaktadır. Yalnız, burada eskiden üç gün içerisinde mahkemeye bildirmek söz konusuyken, şimdi, yetkili merciin kararının,yirmi dört saat içerisinde hakimin onayına sunulması öngörülmüştür. Daha önce, mahkemece, on gün içinde verilen kararın yerinde olup olmadığı bir karara bağlanacakken, şimdi, hakimin kırk sekiz saat içerisinde konuyu inceleyeceği ve bir karar vermediği takdirde, idari kararın kendiliğinden yürürlükten kalkacağı belirtilmiştir. Bu sistem ise, hem öngörülen prosedürün hızlandırılmasını hem kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bakımından daha güvenceli bir düzenlemedir. Anayasasının getirdiği hükümler 1983, 1984, 1985 ve 1986 yıllarında, o tarihlerde yürürlüğe konulan, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıyla ilgili çeşitli yasalarda yapılan ve birbiriyle sadece ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun veya ilgili bakanlığın adının değişmesiyle ayırt edilebilen eş metinli düzenlemelere yansıtılmıştır. Ayrıca.1985 ve 1989 yılında çıkarılan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıyla ilgili iki yeni yasada da bu hükümler yer almıştır. Şimdi, görüşmekte olduğumuz teklif, bu düzenlemeleri ilgili yasalardan, yine, eş metinli hükümlerle ayıklamakta ve onları Anayasaya uygun bir duruma getirmektedir. Bu kanun teklifiyle getirilen düzenlemeler, iki ana grupta toplanabilir.

Bunlardan birincisi, kuruluş amacı dışındaki faaliyet yasasıyla ilgili düzenlemelerdir. Bu konudaki hükümler, siyaset yasağı, siyasi partilerle ilişki yasağı, ortak hareket yasağı ve amaç dışı faaliyetler için gösteri ve toplantı yasağı dışındaki hükümler çıkarılmak suretiyle sadece kuruluş amaçları dışında faaliyet yasağı biçimine dönüştürülmüştür. Her kurulla ilgili olarak hem kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu hem üst kuruluş, bazen ikisi için ayrı ayrı maddelerde belirtilmiştir. Birinci ve en önemli değişiklik budur. Tabii, siyaset yasağı kaldırılınca, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının siyasi partiler gibi faaliyette bulunacakları beklenmemelidir; çünkü bunlar için, kuruluş amaçları çerçevesinde faaliyette bulunmak asıldır; ama, bu amaçlarına ulaşmak için siyasal çalışmalar yapabilirler, siyasi partilerle ilişkilere girebilirler. Bu konuda, kamu kurumu niteliğindeki

meslek kuruluşlarının önü açılmış bulunmaktadır. Bu çerçeve içerisinde özel bir hüküm de, Noterlik kanunlarının 50. maddesinin ikinci fıkrasındaki noterlerin siyasi partilere üye olamayacakları yolundaki yasağın kaldırılmasıdır. Getirilen düzenlemelerin ikinci grubunu oluşturan hükümleri ise amaç dışı faaliyet yasağına aykırı hareketlerin yaptırımıyla ilgilidir. Burada daha önce de söylediğim gibi, amaçları dışında faaliyette bulunan kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının, organlarının görevlerine asliye mahkemesi kararıyla son verilebilecektir; ancak daha önce bu konuda ilgili bakanlığın teklifi üzerine veya doğrudan doğruya Adalet Bakanlığının istemi üzerine cumhuriyet savcılığının dava açması öngörülmekteydi...

BAŞKAN -Sayın Türk. 1 dakikanız var efendim.

HİKMET SAMİ TÜRK (Devamla) - Yeni sistemde ise doğrudan doğruya, ilgili bakanlığın, örneğin Tarım ve Köyişleri, Adalet, Bayındırlık ve İskan, Sağlık, Sanayi ve Ticaret, Maliye Bakanlığı gibi bir bakanlığın veya yerel cumhuriyet başsavcılığının istemi üzerine, asliye hukuk mahkemesinde bu göreve son verme konusu karara bağlanacaktır.

Özel düzenleme olarak, Anayasanın 135. maddesinin son fıkrasında ön görülen durumlarda faaliyetten men düzenlenmiştir. Bu faaliyetten men konusundaki karar vali tarafından verilecek ve daha önce de söylediğim gibi..

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Sayın Türk, süreniz bitti efendim. Lütfen, son cümlenizi söyler misiniz?

HİKMET SAMİ TÜRK (Devamla) – Yirmi dört saat içerisinde hakimin onayına sunulacak ve kırk sekiz saat içerisinde hakim bu konuda karar vermezse, idari işlem kendiliğinden yürürlükten kalkacaktır. Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; yapılan düzenlemeler, 1995 değişikliklerinin zorunlu kıldığı değişikliklerle sınırlıdır. Aslında, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yerinden yönetim ilkesine uygun olarak gerçekten özerk kuruluşlar haline gelmeleri yerinden yönetim ve özdenetim ilkeleriyle bağdaşmayan hükümlerin ilgili yasalardan ayıklanması gerekir. Anayasanın 135. maddesinin beşinci fıkrasında sözü edilen devletin idari ve mali denetimi, ilke olarak...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN -Sayın Türk, ek süreniz de bitti efendim. Lütfen, son cümlenizi söyler misiniz?

HIKMET SAMİ TÜRK (Devamla) - Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının özerk1iğini en geniş ölçüde gerçekleştirecek biçimde yeniden düzenlenmelidir.

Bu anlayış içerisinde, Demokratik Sol Parti Grubu ve şahsım adına Yüce Meclisi saygıyla selamlıyorum. (DSP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN -Teşekkür ederim Sayın Türk. Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Sayın Atila Sav; buyurun efendim.(CHP sıralarından alkış) Süreniz 20 dakikadır.

CHP GRUBU ADINA ATİLA SAV (Hatay) -Teşekkür ederim Sayın Başkan. Sayın Başkan, Yüce Meclisin sayın üyeleri; kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, Anayasamızın 135. maddesinde düzenlenmiş bulunmaktadır ve bir anayasa kuruluşudur. Bilindiği üzere cumhuriyet döneminde, kanunla kurulmuş ilk meslek kuruluşları hukuk devrimiyle birlikte oluşmuş; bunlar arasında 460 sayılı yasayla kurulan Muhamat Kurumu

üyelerinin yazılı zorunlu bir meslek kurumu anlayışıyla oluşturulmuştu. Daha sonra, 1961 Anayasasıyla ilk defa hem kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu deyimi hem de bu deyim kapsamında

Bulunan meslek kuruluşlarının anayasal bir kurum haline gelmesi sağlanmıştır.

Bu düzenleme, meslek kuruluşlarının demokratik düzenin bir kurumu olduğunu belirlemiş olmak yasayla kurulma koşulu öngörülmüştür ve iç işleyişleri bakımından da demokratik esaslara uygunluk koşulu getirilmiş bulunmaktadır. Böylece siyaset bilimi açısından bir baskı grubu olan meslek kuruluşlarına, çoğulcu demokratik düzen içinde gerçek işlevleri ve anayasal yerleri tanınmıştır. Bu anlayışla, meslek kuruluşları yalnızca çıkar grubu olmaktan kurtarılmış, demokratik düzen içinde daha onurlu ve daha etkin, işlevsel bir yere oturtulmuştur.

1961 Anayasasının 122. maddesi üç fıkradan oluşmaktadır. Bu maddeyle kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının temelleri belirtilmiş ve kanunla meydana getirilen ve organları kendileri tarafından kendi üyeleri arasından seçilen kuruluşlar olarak nitelenmiştir. Bu niteleme hiç kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının temel işlevidir ve bunun dışındaki diğer nitelemeler ve diğer hükümler sadece kurumların özelliklerini belirtmek bakımından yararlıdır. Nitekim ikinci fıkrada "idare seçilmiş organları bir yargı mercii kararına dayanmaksızın geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştırılamaz" deniliyor ve üçüncü fıkrada da meslek kuruluşları tüzükleri yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz" denilerek madde tamamlanmış oluyor. Hiç kuşkusuz, maddenin bu düzenlenişi, meslek kuruluşlarıyla ilgili en demokratik ve en öz bir düzenlemedir. Oysa, 1982 Anayasasının hazırlanması sırasında anayasa koyucusuna egemen olan baskıcı ve tümelci anlayış, çoğulcu ve katılımcı demokrasiyi içine sindirmiş değildir. Bu özellik, örgütlenme hakkıyla ilgili diğer kurumlarda olduğu gibi, Anayasanın 135. Maddesinde de belli olmaktadır. Yine bu anlayışın ürünü olarak madde önce kurumların kuruluş biçimini göstermiş, sonra da birtakım yasaklarla donatılmıştır. Üstelik, bu bir kuruluşların temel özelliklerinden birisi bilerek savsanmış ya da ortadan kaldırılmıştır; meslektaşlar sınıflandırılıp ayrıştırılmıştır, kamu kurum ve kuruluşları kamu iktisadi teşebbüslerinde asıl ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına üye olması zorunluluğu kaldırılmıştır. Oysa meslek kuruluşlarının ayırıcı özelliklerinden birisi, üye olunması zorunlu meslek örgütü olmasıdır; ancak bu yolla meslek düzeni ve meslek içindeki eşitlik sağlanabilir; yoksa kuruluşların dernekten ayırımı kalmayacaktır. Kamu kesiminde çalışanlar ilk serbest çalışanlar, meslek uygulaması bakımından birbirinin eşiti olmalıdır; aksi halde, meslek içerisinde ayırımcılık ve eşitsizlik yaratılmış olur. Bunun 135. maddenin kapsamında yasayla düzenlenen kurum ve meslek örgütleri şunlardır: [ilgili kanunlar ve maddeleri sayılmaktadır] Böylece 11 ayrı kanunla düzenlenmiş 11 kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu birbirine benzer standartlar ve normlarla düzenlenmiş olmaktadır. Huzura getirilen uyum yasasında bu 11 kanunda yapılması gereken değişiklikler bir tek kanun çerçevesi içerisinde düzenlenmiş bulunmaktadır. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının toplumsal ve siyasal yaşamımız bakımından önemleri tartışılamaz. Toplumun bütün üretken ve düşünen kesimleri bu kuruluşlarda buluşmuşlar ve örgütlenmişlerdir. 1995 yılı Temmuz ayında 1982 Anayasasının 135. maddesi de 4121 sayılı Yasayla değiştirilmiştir. 135. madde, meslek kuruluşlarının temel özelliklerini belirleyen birinci fıkrayı aynen korumuş, daha sonraki düzenlemelerle daha liberal, daha geniş bir görüşü geliştirmiştir. Özellikle, meslek kuruluşlarının siyasetle uğraşmaları ve dernekler ve sendikalarla işbirliği yapmasını yasaklayan

hükümlerin kaldırılmış olması örgütlenme özgürlüğü bakımından gelişmeyi içermektedir. Bunun yanı sıra meslek kuruluşlarının kuruluş amaçları dışında etkinlik yapmalarına ilişkin yasak korunmuş; aynı fıkrada bunun etkinlik sayıları siyasetle uğraşma ve sendikalar ve derneklerle ortak hareket etme yasağı kaldırılmıştır. Hiç kuşkusuz, bu düzen örgütlenme hakkının önündeki bir engelin kaldırılması ve hakkın kapsamının genişletilmesidir; bu bakımdan da yerindedir. Aynı anlayış sendikalarla ilgili 51 ve 52. derneklerle ilgili 33., kooperatiflerle ilgili 17. ve siyasi partilerle ilgili 69. maddelerde düzenlenmiştir ve belli edilmiştir.

Katılımcı demokrasinin özü, örgütlenme hakkındadır. Demokrasi, yalnızca dört veya beş yılda bir seçmenlerin bir oy verme hakkıyla sınırlanamaz. Demokratik katılım, en geniş biçimde ülke yönetiminin her aşamasına katılma hakkını ve olanağını sağlamaktadır. Bunun için elverişli ve gerekli olan demokratik kitle örgütleridir ve bu örgütlerin anayasal düzenidir. Çoğulcu demokrasi iyi ve gerçek biçimde örgütlenmiş toplumlarda işlerlik kazanabilir. Siyaset, en geniş anlamda ülke yönetimidir. Siyaset ya da politika zaten ülkenin yönetimi anlamına gelmektedir. Siyaseti çirkin bir iş gibi göstererek kişileri ve kuruluşları siyasetten yasaklamak demokratik bir anlayış değildir. Ne yazık ki 1982 Anayasasını hazırlayan bu yanlış zihniyettir. Demokrasilerde siyaset aslında her yurttaş için haktır. Siyaseti yakışıksız biçimde uygulayanlar olması işlevin değerini ve önemini küçültmez; tersine değerini vurgular. En kutsal uğraşlar da çirkin ve ahlakdışı uygulayanlar bulunmaktadır. Buna bakarak kötü kişinin çirkinliğini, işlevin özüyle karıştırmamak gerekir. Bir bakıma, baskı gruplarının örgütlenmesi olan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları çok daha geniş bir özgürlük ve bağımsızlık anlayışını hak etmektedir. İdarenin vesayeti tümüyle kaldırılmalı ve meslek kuruluşlarının bağımsızlığı sağlanmalıdır. Ne yazık ki, 1982 Anayasasında var olan bu yasakçı zihniyet 4121 sayılı yasayla yapılan değişiklikte bütünüyle kaldırılmamıştır. Bu ve benzeri nedenlerle, Anayasanın 135. maddesinin bugünkü çerçevesi, bizce tatmin edici değildir; çünkü aslında demokratik değildir. İşin doğrusu, 1961 Anayasasındaki düzenleme ve anlayış ve o düzenleme gerçekten demokratik bir anlayışa yaslanmaktadır.

Şimdi huzurunuzda bulunan yasa bir uyum yasasıdır; Anayasa değişikliğine dayanan ve üzerinde uzlaşmaya dayanabilen bir metin, budur. Gerçekte, partilerimiz bu kuruluşlara değişik ve farklı anlayışlarla bakmaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına en geniş demokratik bir anlayışla yaklaşmaktadır. Bu yasa teklifi Cumhuriyet Halk Partisinin gerçek anlayışının ürünü değildir. CHP olarak bu 11 yasayı daha kapsamlı biçimde ele almak ve değiştirmek isteğimizi geleceğe erteleyerek şimdilik varılan uzlaşma metnini ve Anayasaya uyum kanun teklifini destekliyoruz. Bu uyum yasası bir an önce çıkarılmalıdır çünkü uygulama henüz Anayasadaki değişiklik aşamasına erememiştir. Bu anlayışla, yasa teklifine olumlu oy vereceğimizi arz ediyor; partim ve şahsım adına, Yüce Meclisi içten duygularımla selamlıyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Sav. DYP Grubu adına Sayın Mehmet Gözlükaya; buyurun efendim. (DYP ve RP sıralarından alkışlar)

Konuşma süreniz 20 dakikadır.

DYP GRUBU ADINA MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) -Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, sözlerimin başında hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Görüşmekte olduğumuz uyum yasası hakkında Doğru Yol Partisi Grubu adına söz aldım.

Öncelikle şunu söylüyorum: Doğru Yol PaI1İsi, uyum yasalarına olumlu oy vermektedir, bu yasa tasarısına da olumlu oy verecektir. Bu arada şunu da belirtmek istiyorum: Mecliste bulunan gruplara teşekkür etmek istiyorum; her grup ikişer üye vermek suretiyle, Mecliste, çok güzel bir uyum içerisinde, Anayasada yapılan değişikliklerle ilgili olarak uyum yasalarını ittifak halinde çıkarmışlardır. Gruplara teşekkür ederken bu Komisyonun Sayın Başkanı ve Komisyon üyelerine de teşekkürlerimi ifade ediyorum. İnşallah, bundan sonra da, bu tip uyum halinde çıkardığımız yasalar olur diye de bir temennide bulunuyorum.

Değerli arkadaşlarım, ben, bu kanunları en ilmi yönden tahlil edecek değilim. Değerli konuşmacılar, DSP Grubu Sayın Sözcüsü, CHP Grubu sözcüsü ve diğer grupların sözcüleri, teknik yönlerini izah ettiler. Ben, bu bakımdan teferruatına girecek değilim; ancak çok demokratik bir çalışma içerisinde olduğumuzu ifade ediyorum. Gerçekten, toplumumuzda önemli kamu kurumu niteliğindeki bu teşekküllerin siyaset yapma yasaklan, 19. dönemde Anayasamızın 135. maddesinde yapılan değişiklikle ortadan kaldırılmıştır. Bu çok müspet bir gelişmedir. Bu yasa değişikliğiyle sağlanan siyaset yapma imkanı, inşallah, öncesinde olduğu gibi, kurumlarca kötüye kullanılmaz; kendi meslek gruplarının amaçları doğrultusunda ve Türkiye'nin huzuru ve kalkınması açısından kullanılır diye düşünüyorum, temenni ediyorum. Bu kuruluşlara ve ülkemize, bu yasaların hayırlı olmasını diliyor, hepinize saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN -Teşekkür ederim Sayın Gözlükaya. Şahıslan adına Sayın Emin Kul söz istemişlerdir; ancak, Sayın Kul Genel Kurul salonunda bulunmuyorlar.

Başka söz isteyen? Yok. Tasarının tümü üzerindeki müzakereler sona ermiştir.

Maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

[...]

6 ncı maddeyi okutuyorum:

MADDE 6.- 27.1.1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 2 nci maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Birlik ve organları,kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar."

BAŞKAN -Madde üzerinde söz isteyen?. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

7 nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 7. -6235 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Odalar ve organları kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar."

BAŞKAN -Madde üzerinde söz isteyen?. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

8 inci maddeyi okutuyorum:

MADDE 8. -6235 sayılı Kanunun Ek 4 üncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekil-

de değiştirilmiştir. Ayrıca aynı maddenin altıncı ve yedinci fıkraları altıncı fıkra olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Amaçları dışında faaliyet gösteren Birlik ve odaların sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçilmesine, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının veya bulundukları yer Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzerine,o yerdeki asliye hukuk mahkemesince basit usule göre yargılama yapılarak karar verilir ve dava en geç üç ay içinde sonuçlandırılır."

"Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, Birlik ve odalar, vali tarafından faaliyetten men edilebilir. Faaliyetten men kararı,yirmi dört saat içinde görevli hakimin onayına sunulur. Hakim,kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar."

BAŞKAN -Madde üzerinde söz isteyen?. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

[...]

MADDE 28 -Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN -Teşekkür ederim Sayın Sav. Madde üzerindeki müzakereler bitmiştir.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir. 29. maddeyi okutuyorum:

MADDE 29.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN -Madde üzerinde söz isteyen? Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir. Sayın milletvekilleri, teklifin tümü üzerindeki müzakereler bitmiştir. Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum. Gerçekten, demokrasimiz için çok önemli olan bir teklifi kabul ettik. Özellikle, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmadığını, tıkandığını iddia eden insanlara karşı da çok iyi bir ders vermiş olduk. Ben 1987'den beri fiilen bu Parlamentonun içerisindeyim; bu Parlamento kadar verimli çalışma yapan bir parlamento görmedim. Daha önce, bir kanun tasarı veya teklifinin bir maddesi beş altı haftada görüşülmezken ve gündemde kalırken, bu Parlamento en sağlıklı çalışan bir parlamentodur ve Meclisin tıkandığını iddia edenler, bu durumu görünce herhalde utanacaklardır.

[...]

601 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname

Kanun Hükmünde Kararnamenin Metni

KHK'nin Yayınlandığı Resmi Gazetenin
Tarihi: 28 Haziran 2000, Sayısı:24093 (Mükerrer)

Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun ile Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname

Karar Sayısı: KHK/601

Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun ile Türk Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun ile Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda değişiklik yapılması; 4484 sayılı Kanunla değişik 27/8/1999 tarihli ve 4452 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 9/6/2000 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Madde 1- 17/6/1938 tarihli ve 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 7- 1 inci maddede sayılan diploma ve belgelerden birine sahip olmayanlar Türkiye'de mühendis veya mimar unvanı ile çalışamazlar. Mühendis ve mimarların uzmanlık gerektiren mühendislik ve mimarlık hizmetleri için 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda belirtilen uzman mühendis veya uzman mimar belgesine sahip olmaları gereklidir. Kurumlar, kuruluşlar, gerçek ve tüzel kişiler; yapacakları veya yaptıracakları mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin önemi ve özelliğine göre ülke çapında depreme dayanıklı çağdaş bir yapılaşmanın sağlanmasını teminen uzman mühendis veya uzman mimar çalıştırabilirler veya çalıştırılmasını isteyebilirler."

Madde 2- 27/1/1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununa aşağıdaki maddeler eklenmiştir.

"Ek Madde 5- Mühendis ve mimarlara, meslek alanlarına giren konularda hizmet kalitesini yükseltmek amacıyla belirli bir deneyim ve meslek içi eğitiminden sonra ilgili meslek odasınca uzman mühendis veya uzman mimar belgesi verilir.

Ek Madde 6- Uzman mühendis ve uzman mimar belgesi almak isteyenler, ilgili meslek odasınca tespit edilen ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin onayladığı uzmanlık alanları ile ilgili konularda sınava tabi tutulurlar. Bu sınav, ilgili meslek odası tarafından yazılı olarak yapılır. Sınav komisyonu, ilgili meslek odası tarafından 7 asil ve 7 yedek üyeden oluşturulur. Üyeler, meslek disiplinleri ve uzmanlık alanları dikkate alınarak; 3 asil ve 3 yedek üye ilgili bakanlıklardan, 3 asil ve 3 yedek üye Yükseköğretim Kurulundan, 1 asil ve 1 yedek üye ilgili meslek odasından seçilir. Komisyonun asil üyeleri kendi aralarından bir üyeyi komisyon başkanı seçer.

Sınav komisyon üyelerinin, uzman mühendis veya uzman mimar unvanına sahip olmaları ve mesleklerinde fiilen 15 yıl çalışmış veya bu kadar süre öğretim üyeliği yapmış olmaları şarttır.

Birden fazla sınav komisyonu oluşturulabilir. Sınav komisyon üyeleri üç yıl için seçilir, süresi dolan üyeler yeniden seçilebilir.

Ek Madde 7- Uzman mühendis veya uzman mimar olabilmek için aşağıdaki şartlar aranır.

a) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin ilgili meslek odasına üye olmak,

b) Yüz kızartıcı bir suçtan hüküm giymemiş olmak,

c) İlgili meslek alanlarında, uzman mühendisler veya uzman mimarlar denetiminde en az 5 yıl meslek deneyimi edinmek ve bunu belgelemek,

d) İlgili meslek odalarınca düzenlenen belge edinmeye yönelik meslek içi eğitim programına katılmış olmak,

e) Uzman mühendis ve uzman mimar sınavında başarılı olmak.

Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışanlarda ilgili meslek odasına üye olma şartı aranmaz. Meslek içi eğitim programlarının usul ve esasları, sınav komisyonunun çalışma usulleri, sınav esasları, sınav konuları, eğitim programına katılım ve sınav giriş ücretlerinin belirlenmesi, uzman mühendis veya uzman mimar yanında çalışma şekli ve süresi, uzmanlık belgesi verilmesi, süresi, yenilenmesi, iptali ile ilgili hususlar ve mesleki deneyim için gerekli şartlar, Birliğin görüşü alınarak, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir."

Madde 3- 6235 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir.

"Geçici Madde 6- Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihte en az 5 yıllık deneyimi bulunan mühendis veya mimarlar için, 2 yıl süreyle müracaatları halinde ek 7 nci maddenin birinci fıkrasının (c) bendindeki koşul aranmaz.

Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihte 12 yıl ve daha fazla mesleki deneyimi bulunan başvuru sahiplerine;

a) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin ilgili meslek odasına üye olmaları,

b) Yüz kızartıcı bir suçtan hüküm giymemiş olmaları, durumlarında ilgili meslek odasınca eğitim programına ve sınava tabi tutulmadan uzmanlık alanları dikkate alınarak uzmanlık belgesi verilir.

Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışan mühendis ve mimarlar için üyelik şartı aranmaz. Mesleki deneyim için gerekli şartlar yönetmelikle belirlenir.

Geçici Madde 7- Sınav komisyonunun ilk defa oluşturulmasında uzman mühendis veya uzman mimar olma şartı aranmaz."

Madde 4- Bu Kanun Hükmünde Kararname yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 5- Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür

4708 sayılı

Yapı Denetimi Hakkında Kanun

Yasa Metni

YAPI DENETİMİ HAKKINDA KANUN
(İlgili Maddeler)

Kanun Numarası : 4708

Kabul Tarihi : 29.6.2001

(Yaynlandığı Resmi Gazetenin Tarihi: 13.7.2001, Sayısı: 24461)

...

Yürürlükten kaldırılan ve değiştirilen hükümler

MADDE 13. - a) 3.2.2000 tarihli ve 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 27.1.1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun ek 5, ek 6, ek 7 nci maddeleri ile geçici 6 ve geçici 7 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

c) 17.6.1938 tarihli ve 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 7. - 1 inci maddede belirtilen diploma veya ruhsatnamelerden birini haiz olmayanlar Türkiye'de mühendis veya mimar unvanı ile istihdam olunamazlar, imzalarla sanat icra edemezler, bu unvanları kullanarak rey veremezler ve imza da koyamazlar."

...

Yasa Tasarısı ve Komisyon Raporları

DÖNEM : 21 CİLT : 68 YASAMA YILI : 3

T. B. M. M.
TUTANAK DERGİSİ
128 inci Birleşim
29 . 6 . 2001 Cuma

Dönem : 21
Yasama Yılı : 3

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 732)

Yapı Denetimi Hakkında Kanun Tasarısı ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (1/883)

NOT : Tasarı, Başkanlıkça Adalet; İçişleri ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonlarına havale edilmiştir.

T.C.
Başbakanlık *22.6.2001*
Kanunlar ve Kararlar
Genel Müdürlüğü
Sayı : B.02.0.KKG.0.10/101-204/3065

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 20.6.2001 tarihinde kararlaştırılan "Yapı Denetimi Hakkında Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Bülent Ecevit
Başbakan

GENEL GEREKÇE

Yeryüzünün en aktif deprem kuşaklarında birisinin içerisinde bulunan, topraklarının % 96'sı farklı oranlarda deprem tehlikesine sahip olan ve nüfusunun % 98'i bu bölgelerde yaşayan ülkemizde, uzun yıllardır yürürlükte olan imar ve afetler mevzuatındaki çeşitli hükümlere rağmen uygulamada etkili bir yapı denetiminin sağlanamadığı açık bir gerçektir. Ülkemizde son 20 yıl içerisinde meydana gelen depremlerden sonra bu durumun olumsuz

sonuçları açıklıkla görülmüş olmasına karşın, bugüne kadar yapı denetimi konusunda olumlu bir gelişme sağlanamamış, aksine hızlı nüfus artışı ve göçler, denetimsiz şehirleşme ve sanayileşme, yoğun kaçak yapılaşma ve sık sık başvurulan imar afları ülkemizdeki deprem ve diğer afet risklerini her geçen gün daha da artırmıştır.

17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde yaşanan depremler sonrasında meydana gelen can ve mal kayıpları, denetimsiz yerleşme ve yapılaşmaların yol açabilecekleri zararları bütün açıklığı ile yeniden gözler önüne sermiştir.

Ülkemizde yerleşme ve yapılaşmalara, 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili yönetmelik hükümleri ile getirilen denetime ilgili idarelerce uyulmadığı, yapılan araştırmalarda, proje denetimi aşamasında dahi projelerin % 91'inde tasarım, hesap ve çizim hataları olduğu, uygulamanın ise hiç denetlenmediği ve şantiyelerin % 90'ında yönetmelik ve standartlara aykırı beton döküldüğü ve beton mukavemet değerlerinin projesinde öngörülenden ortalama olarak % 40 daha az olduğu tespit edilmiştir.

Bu araştırmalar ve yaşanan son depremler, 3194 sayılı Kanunda yapım işlerinde rol alan teknik uygulama sorumlusunun (fenni mesul); yapı projelerini ve uygulamalarını denetlemekle sorumlu olan belediyeler ve valiliklerin; uygulamayı hiç denetleyemediklerini bütün çıplaklığı ile ortaya koymuştur.

Ülkemizdeki yapı denetim sistemi ve yapım aşamasında görev alan fenni mesullerin sorumluluklarını yeniden düzenlemek ve kâğıt üzerinde denetlenmiş gibi görülen, ancak hemen hemen hiç denetlenmeyen yapıların teknik uygulama sorumlusu fenni mesullere verilecek cezalar ile ilgili yeni bir kanunî düzenleme getirmek zorunlu olmuştur. Bu amaçla; 3.2.2000 tarihli ve 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlüğe konulmuş, ancak, mezkûr Kanun Hükmünde Kararname Anayasa Mahkemesince 24.5.2001 tarihli ve E.2001/35, K.2001/90 sayılı Kararıyla iptal edilerek yürürlüğü durdurulmuş ve yapı denetimi konusunda mevzuatımızda bir boşluk meydana gelmiştir.

Bu boşluğu doldurmak amacıyla, sağlam yapılar yaparak muhtemel afetlerde can ve mal güvenliğini sağlamak, yapıların; imar planına, fen, sanat ve sağlık kurallarına ve standartlara uygun, kaliteli yapılması için denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemek üzere bu Kanun Tasarısı hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

...

Madde 13. – Madde ile, 595 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Anayasa Mahkemesi Kararı ile iptal edilmesi ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi nedeni ile adı geçen Kanun Hükmünde Kararnamenin tamamlayıcısı olan 601 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile getirilen düzenlemeler yürürlükten kaldırılmaktadır.

...

Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu *27.6.2001*
Esas No. : 1/883
Karar No : 46

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca hazırlanan, Başbakanlıkça 22.6.2001 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve aynı tarihte Başkanlıkça tali komisyon olarak Adalet ve İçişleri komisyonlarına, esas komisyon olarak da Komisyonumuza havale edilen 1/883 esas numaralı "Yapı Denetimi Hakkında Kanun Tasarısı" Komisyonumuzun 27.6.2001 tarihli 21 inci birleşiminde Hükümeti temsilen Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın, Bayındırlık ve İskân, İçişleri, Adalet ve Maliye Bakanlıkları, Hazine Müsteşarlığı ile ilgili meslek teşekküllerinin temsilcilerinin katılmalarıyla incelenip görüşüldü.

Tasarı ve gerekçesi incelendiğinde;

Yeryüzünün en aktif deprem kuşaklarından birisi içerisinde bulunan; topraklarının % 96'sı farklı oranlarda deprem tehlikesine sahip olan ve nüfusunun % 98'i bu bölgelerde yaşayan ülkemizde; uzun yıllardır yürürlükte olan imar ve afet mevzuatındaki çeşitli hükümlere rağmen uygulamada etkili bir yapı denetiminin sağlanamadığı,

Özellikle 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde yaşanan depremler sonrasında meydana gelen can ve mal kayıplarının, denetimsiz yerleşme ve yapılaşmaların yol açabilecekleri zararları bütün açıklığı ve ağır bir fatura ile gözler önüne serdiği,

Ülkemizde yerleşme ve yapılaşmalara, 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili yönetmelik hükümleri ile getirilen denetime ilgili idarelerce uyulmadığı, yapılan araştırmalarda; proje denetimi aşamasında dahi projelerin % 91'inde tasarım, hesap ve çizim hatalarının olduğu, uygulamanın ise hiç denetlenmediği ve şantiyelerin % 90'ında yönetmelik ve standartlara aykırı beton döküldüğü ve beton mukavemet değerlerinin projesinde öngörülenden ortalama olarak % 40 daha az olduğunun tespit edildiği,

Ülkemizdeki yapı denetim sistemi ve yapım aşamasında görev alan fenni mesullerin sorumluluklarını yeniden düzenlemek ve kâğıt üzerinde denetlenmiş gibi görülen, ancak hemen hemen hiç denetlenmeyen yapıların teknik uygulama sorumlusu fenni mesullere verilecek cezalar ile ilgili yeni bir yasal düzenleme getirmenin zorunlu olduğu, bu amaçla; 3.2.2000 tarihli ve 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe konulduğu, ancak, sözkonusu Kanun Hükmünde Kararnamenin Anayasa Mahkemesince 24.5.2001 tarihli ve E.2001/35, K.2001/90 sayılı kararıyla iptal edilerek yürürlüğünün durdurulduğu ve yapı denetimi konusunda mevzuatımızda bir boşluk meydana geldiği,

Meydana gelen yasal boşluğu doldurmak amacıyla, sağlam yapılar yaparak muhtemel afetlerde can ve mal güvenliğini sağlamak, yapıların; imar planına, fen, sanat ve sağlık kurallarına ve standartlara uygun, kaliteli yapılması için denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemek üzere bu Tasarının hazırlandığı,

Tasarının hazırlanmasında 3194 sayılı İmar Kanunundaki fenni mesuller yerine aynı görevi yürütmek üzere yapı denetim kuruluşları ile yapıların güvenli yapılmasının amaçlandığı,

Anlaşılmaktadır.

Tasarının tümü üzerinde yapılan görüşmeler sırasında;Hükümet adına Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın tarafından yapılan tamamlayıcı açıklamalarda, özellikle Anayasa Mahkemesince iptal edilen 595 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile görüşülmekte olan "Yapı Denetimi Hakkında Kanun Tasarısı" arasındaki farklılıkları belirtmek amacıyla aynen;

"- 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında KHK'da tek katlı ve yapı inşaatı alanı 180 m2'yi geçmeyen müstakil yapılar KHK kapsamı dışındayken, Yapı Denetimi Hakkında Kanun Tasarısında bu istisna kaldırılmıştır.

- 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında KHK'da İl ve İlçe Yapı Denetim Komisyonları varken Kanun Tasarısında bu komisyonlar kaldırılmıştır.

- 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında KHK'da yapı denetim ücretleri, yapı yaklaşık maliyetinin % 4'ü ila, % 8'i arasında belirlenirken, Tasarıda denetim ücreti yapı yaklaşık maliyetinin % 3'ü olarak belirlenmiş ve yapım süresi 2 yılı aşan yapılarda bu oranın her 6 ay için % 10 artırılması, 2 yıldan kısa sürede bitecek yapılar için de her 6 ay için % 5 azaltılması esası getirilmiştir.

...

- 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında KHK'da uzman mimar ve uzman mühendis kavramı varken ve ilgili meslek odalarından uzmanlık belgelerinin alınması zorunluluğu getirilirken, Tasarıda bu kavram yerine Denetçi Mimar ve Mühendisler getirilmiş olup, nitelik ve deneyimlerinin neler olacağı yönetmeliğe bırakılmıştır. Uzman mühendis ve mimar olma koşullarını belirleyen 601 sayılı KHK yürürlükten kaldırılmıştır.

...

Tasarının 10, 11, 12 ve 13 üncü maddeleri ile geçici 1, 2 ve 3 üncü maddeleri ile yürürlük ve yürütmeye dair 14 ve 15 inci maddeleri aynen

Kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan *Mustafa Gül* Elazığ

Başkanvekili *Sefer Koçak* Ordu

Sözcü Ahmet Sancar Sayın Antalya(İmzada bulunamadı)

Kâtip *Yusuf Kırkpınar* İzmir

Üyeler: Celal Esin, Ağrı; Nidai Seven, Ağrı; Mustafa Vural, Antalya (İmzada bulunamadı); Mustafa Örs, Burdur (İmzada bulunamadı); Hüseyin Mert, İstanbul (İmzada bulunamadı); Fadlı Ağaoğlu, İstanbul (İmzada bulunamadı); Mehmet Çümen, İzmir (İmzada bulunamadı); M. Turhan İmamoğlu, Kocaeli; Sefer Ekşi, Kocaeli; Veysi Şahin, Mardin; Mümtaz Yavuz, Muş; Osman Fevzi Zihnioğlu, Sakarya; Ahmet Erol Ersoy, Yozgat.

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

YAPI DENETİMİ HAKKINDA
KANUN TASARISI

...

Yürürlükten kaldırılan ve değiştirilen hükümler

MADDE 13. – a) 3.2.2000 tarihli ve 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 27.1.1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun ek 5, ek 6, ek 7 nci maddeleri ile geçici 6 ve geçici 7 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

c) 17.6.1938 tarihli ve 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 7. – 1 inci maddede belirtilen diploma veya ruhsatnamelerden birini haiz olmayanlar Türkiye'de mühendis veya mimar unvanı ile istihdam olunamazlar, imzalarla sanat icra edemezler, bu unvanları kullanarak rey veremezler ve imza da koyamazlar."

Bülent Ecevit
Başbakan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd. *D. Bahçeli*	Devlet Bak. ve Başb. Yrd. *H. H. Özkan*	Devlet Bak.ve Başb. Yrd. *M. Yılmaz*
Devlet Bakanı *K. Derviş*	Devlet Bakanı *Prof. Dr. T. Toskay*	Devlet Bakanı *M. Keçeciler*
Devlet Bakanı *Prof. Dr. Ş. S. Gürel*	Devlet Bakanı *F. Bal*	Devlet Bakanı *Dr. Y. Karakoyunlu*
Devlet Bakanı *M. Yılmaz*	Devlet Bakanı *Prof. Dr. R. Mirzaoğlu*	Devlet Bakanı V. *M. Keçeciler*
Devlet Bakanı V. *M. Yılmaz*	Devlet Bakanı *Prof. Dr. Ş. Üşenmez*	Devlet Bakanı *E. S. Gaydalı*
Devlet Bakanı *F. Ünlü*	Devlet Bakanı *Prof. Dr. A. Çay*	Devlet Bakanı *R. Önal*
Adalet Bakanı *Prof. Dr. H. S. Türk*	Millî Savunma Bakanı *S. Çakmakoğlu*	İçişleri Bakanı *R. K. Yücelen*
Dışişleri Bakanı *İ. Cem*	Maliye Bakanı *S. Oral*	Millî Eğitim Bakanı *M. Bostancıoğlu*
Bayındırlık ve	Sağlık Bakanı	Ulaştırma Bakanı

İskân Bakanı
K. Aydın

Doç. Dr. O. Durmuş

Prof. Dr. E. Öksü

Tarım ve Köyişleri Bakanı
Prof. Dr. H. Y. Gökalp

Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı
Y. Okuyan

Sanayi ve Ticaret Bakanı
A. K. Tanrıkulu

En. ve Tab. Kay. Bakanı
Z. Çakan

Kültür Bakanı
M. İ. Talay

Turizm Bakanı
E. Mumcu

Orman Bakanı
Prof. Dr. N. Çağan

Çevre Bakanı
F. Aytekin

BAYINDIRLIK, İMAR, ULAŞTIRMA VE
TURİZM KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN
YAPI DENETİMİ HAKKINDA KANUN
TASARISI

Yürürlükten kaldırılan ve değiştirilen hükümler

MADDE 13. – Tasarının 13 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Görüşme Tutanakları

DÖNEM : 21 CİLT : 68 YASAMA YILI : 3

T. B. M. M. TUTANAK DERGİSİ
128 inci Birleşim
29 . 6 . 2001 Cuma

BAŞKAN-

…

Sayın milletvekilleri, gündemin 13 üncü sırasına alınan, Yapı Denetimi Hakkında Kanun Tasarısı ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonları raporlarının müzakeresine başlıyoruz.

13. - Yapı Denetimi Hakkında Kanun Tasarısı ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (1/883) (S.Sayısı 732)

…

BAŞKAN – …

Tasarının maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

1 inci maddeyi okutuyorum: ….

[…]

BAŞKAN – …

13 üncü maddeyi okutuyorum:

Yürürlükten kaldırılan ve değiştirilen hükümler

MADDE 13. - a) 3.2.2000 tarihli ve 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 27.1.1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun ek 5, ek 6, ek 7 nci maddeleri ile geçici 6 ve geçici 7 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

c) 17.6.1938 tarihli ve 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 7. - 1 inci maddede belirtilen diploma veya ruhsatnamelerden birini haiz olmayanlar Türkiye'de mühendis veya mimar unvanı ile istihdam olunamazlar, imzalarla sanat icra edemezler, bu unvanları kullanarak rey veremezler ve imza da koyamazlar."

BAŞKAN - Madde üzerinde söz isteği?.. Yok.

Madde üzerinde bir adet önerge vardır; okutup, işleme alacağım:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan 732 sıra sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Tasarısının 13 üncü maddesi Anayasaya aykırıdır. Bu nedenle, tasarı metninden çıkarılmasını arz ederim.

Mustafa Örs, Burdur

BAŞKAN - Sayın Komisyon?..

BAYINDIRLIK, İMAR, ULAŞTIRMA VE TURİZM KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA GÜL (Elazığ) - Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN - Sayın Hükümet?..

BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANI KORAY AYDIN (Ankara) - Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN - Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe : Getirilen hüküm, Anayasanın 10 uncu ve 135 inci maddeleri ile diğer bazı maddelere aykırıdır.

BAŞKAN - Komisyonun ve Hükümetin katılmadığı önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

13 üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 13 üncü madde kabul edilmiştir.

Geçici madde 1'i okutuyorum: …

[...]

4817 sayılı

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun

Yasa Metni

4817 SAYILI
YABANCILARIN ÇALIŞMA İZİNLERİ HAKKINDA KANUN
(İlgili Maddeler)

Kabul Tarihi : 27.2.2003

Resmi Gazete Tarihi :06/03/2003

Resmi Gazete Numarası : 25040

...

ALTINCI BÖLÜM

Bazı Kanunlarda Yapılan Değişiklikler

…

MADDE 26. – 27.1.1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 34. - Yabancı müteahhit veya yabancı kuruluşlar, Türkiye'de Devlet daireleri ile resmi ve özel kuruluş ve şahıslara karşı re'sen veya yerli kuruluşlarla birlikte taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlıkla ilgili işlerde, yalnız bu işe münhasır kalmak kaydıyla, Bayındırlık ve İskân Bakanlığının ve Odalar Birliğinin görüşleri alınarak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen çalışma izni ile yabancı uzman çalıştırabilirler.

MADDE 27. - 6235 sayılı Kanunun 35 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 35. – 34 üncü madde kapsamına girmeyen işlerde yabancı mühendis ve yüksek mühendisler ile mimar ve yüksek mimarlar, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile Odalar Birliğinin görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen çalışma izni ile çalıştırılabilir.

Yasa Tasarısı

Dönem : 22
Yasama Yılı : 1

T.B.M.M.
(S. Sayısı : 38)

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı ile İçişleri ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonları Raporları (1/308)

Not : Tasarı Başkanlıkça; Plan ve Bütçe, İçişleri ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonlarına havale edilmiştir.

T.C.
Başbakanlık 11.12.2002
Kanunlar ve Kararlar
Genel Müdürlüğü
Sayı : B.02.0.KKG/196-279/5965

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Önceki yasama döneminde hazırlanıp Başkanlığınıza sunulan ve İçtüzüğün 77 nci maddesi uyarınca hükümsüz sayılan ilişik listede adları belirtilen kanun tasarılarının yenilenmesi Bakanlar Kurulunca uygun görülmüştür.

Gereğini arz ederim.
Abdullah Gül
Başbakan

LİSTE
Esas No. : Hükümsüz Sayılan Kanun Tasarılarının Adı :
1/948 Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı
T.C.
Başbakanlık 15.1.2002
Kanunlar ve Kararlar
Genel Müdürlüğü
Sayı : B.02.0.KKG.0.10/101-203/208

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 18.9.2001 tarihinde kararlaştırılan "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.
Bülent Ecevit
Başbakan

GENEL GEREKÇE

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar yetmişin üzerinde kanunda yabancıların istihdamı ile doğrudan ya da dolaylı olarak hükümler yer almış bu durum, mevzuatımızda dağınık ve çok başlı bir yapı yaratmış, yabancıların çalışmalarının düzenlenmesinde de yetersiz kalmıştır.

Ülkemizin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde de yabancıların çalışmalarını düzenleyen hükümler bulunmaktadır. Dağınık mevzuat yapımız bu alandaki gereksinimleri de karşılayamamaktadır.

Ayrıca, Türkiye'nin bulunduğu coğrafyada yaşanan hızlı kanunî ve ekonomik gelişmeler sonucunda Türkiye'ye yönelik yabancı göçü, ülkemizde kayıt dışı yabancı istihdamında çok büyük artışlar yaşanmasına neden olmuştur. Mevzuat yapımız kayıt dışı yabancı istihdamının artmasında ve bu durum ile etkin mücadele verilmesinde olumsuz yönde etkili olmuştur.

Ülkemizde çalışma barışı, ücret düzeni, sendikal düzen üzerinde olumsuz etkileri belirginleşmeden ve ülkemizin uluslararası taahhütlerinin karşılanması bakımından yabancıların ülkemizdeki çalışmalarının izne bağlanmasını ve izinlerin prensip olarak tek merkezden verilmesini sağlayacak bir kanunî düzenleme büyük önem taşımaktadır.

Tasarı ile, yabancılara çalışma izinlerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından verilmesi ve ayrıca Bakanlığın çalışma izinlerini verirken ilgili bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşlerine başvurması öngörülmektedir.

Bakanlık tarafından verilecek çalışma izinleri; genel çalışma izni, özel çalışma izni, bağımsız çalışma izni ve istisnaî hallerde verilecek çalışma izinleri olarak dört grupta toplanmıştır. Bunun yanı sıra, kanunlarda çalışma izni vermeye yetkili kılınan bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarının çalışma izni vermeye devam edebilmeleri ve yabancı istihdam edebilmeleri öngörülmüştür. Bu hallerde yabancı çalıştırılması durumunda yabancının istihdamına ilişkin belirli bilgiler Bakanlığa bildirilecektir. Böylece bu alanda çok önemli bir ihtiyaç olan ülkemizde çalışan yabancılarla ilgili istatistik bilgi ve veriler tek merkezde toplanmış olacaktır.

Yabancılara çalışma izni Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından verilecek olmakla birlikte, uygulamaya ilişkin yönetmeliğin ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarının katılımıyla müştereken hazırlanması öngörülmüştür. Böylece, bakanlıklar ile kurumların farklı ihtiyaçları birlikte değerlendirilerek yeknesak ve bürokratik süreci mümkün olabildiği kadar kısaltacak bir uygulama sağlanabilecektir.

Ayrıca, yabancılar ve işverenlerin, yükümlülüklerini yerine getirip getirmedikleri, Bakanlık iş müfettişleri ve Sosyal Sigortalar Kurumu sigorta müfettişlerinin yanı sıra genel bütçeye dahil daireler ve katma bütçeli idarelerin denetim elemanlarının kendi mevzuatları gereğince işyerlerinde yapacakları her türlü denetim ve inceleme sırasında denetlenecektir. Böylelikle, giderek boyutları büyüyen kaçak yabancı istihdamının önlenebilmesi konusunda önemli aşama sağlanmış olacaktır.

Tasarı hazırlanırken gerek ulusal mevzuatımızdaki hükümler, gerekse ülkemizin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerdeki hükümler dikkate alınmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

…

Madde 26. - 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 34 üncü maddesinde düzenleme yapılarak, yabancı uzmanlara çalışma izni verme yetkisi, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ve Odalar Birliğinin görüşleri alınmak kaydıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına tanınmıştır. Madde, getirilen düzenlemelerin amacına uygun olarak, çalışma izni verme yetkisini ilgili bakanlık ve kuruluşların görüşleri alınmak kaydıyla tek merkezde toplamak amacıyla hazırlanmıştır.

Madde 27. - 6235 sayılı Kanunun 35 inci maddesinde düzenleme yapılarak, yabancı mühendis ve yüksek mühendis, mimar ve yüksek mimarlara çalışma izni verme yetkisi, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ve Odalar Birliğinin görüşleri alınmak kaydıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına tanınmıştır. Madde, Kanunun amacına uygun olarak, çalışma izni verme yetkisini ilgili bakanlık ve kuruluşların görüşleri alınmak kaydıyla tek merkezde toplamak amacıyla düzenlenmiştir.

...

Komisyon Raporları

İçişleri Komisyonu Raporu

İçişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

İçişleri Komisyonu

27.12.2002

Esas No. : 1/308

Karar No. : 4

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunca, 15.1.2002 tarihinde 21 inci dönem TBMM Başkanlığına sunulan, "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı" söz konusu dönemde sonuçlandırılamadığından kadük olmuş ve 11.12.2002 tarihinde Bakanlar Kurulunca, Başkanlığınıza, Tasarının yenilendiği bildirilmiştir. Tasarı, 19.12.2002 tarihinde Başkanlığınızca esas komisyon olarak Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonuna, tali komisyon olarak da Plan ve Bütçe Komisyonu ile Komisyonumuza havale edilmiş; Komisyonumuz 25.12.2002 tarihli üçüncü toplantısında, İçişleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik ve Adalet Bakanlıkları temsilcilerinin de katılımıyla Tasarıyı inceleyip görüşmüştür.

Yabancıların ülkemizde çalışmalarıyla ilgili olarak, Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne yetmişin üzerinde kanunda doğrudan ya da dolaylı hükümler yer almış ve bu durum mevzuatımızda dağınık ve çok başlı bir yapı yaratmıştır. Ayrıca ülkemizin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde de yabancıların çalışmalarını düzenleyen hükümler bulunmaktadır. Ülkemize yönelik yabancı göçü, ülkemizde kayıt dışı yabancı istihdamında çok büyük artışlar yaşanmasına neden olmuştur. Tasarı ile bu alandaki mevzuat dağınıklığı giderilmekte; yabancılara çalışma izinlerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından verilmesi sağlanarak bu alandaki sorunlar bütünsel bir bakış açısıyla giderilmeye çalışılmaktadır.

Komisyonumuzda Tasarının tümü üzerinde yapılan görüşmelerden sonra, Tasarı ile gerekçesi benimsenmiştir.

Komisyonumuz Tasarı üzerinde tali komisyon olarak belirlenmiş olduğundan, İçtüzüğün 23 üncü maddesi uyarınca Komisyonumuzun uygunluk görüşünün esas komisyona bildirilmesiyle yetinilmesi kararlaştırılmıştır.

Raporumuz, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonuna sunulmak üzere arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
Tevfik Ziyaeddin Akbulut	Ali Sezal	Ümmet Kandoğan
Tekirdağ	Kahramanmaraş	Denizli
Kâtip	Üye	Üye
Muharrem Tozçöken	Ali Küçükaydın	Reyhan Balandı
Eskişehir	Adana	Afyon

Üye Şevket Orhan Bursa	Üye Ali Yüksel Kavuştu Çorum	Üye Mehmet Sait Armağan Isparta
Üye Sıdıka Aydoğan İstanbul	Üye Nusret Bayraktar İstanbul	Üye Hakkı Ülkü İzmir
Üye Serpil Yıldız İzmir	Üye Sinan Özkan Kastamonu	Üye Mehmet Siyam Kesimoğlu Kırklareli
Üye Mehmet Sefa Sirmen Kocaeli	Üye Ali Oksal Mersin	Üye Abdullah Veli Seyda Şırnak

Üye Mehmet Kartal Van Üye Şükrü Önder Yalova Üye Mehmet Erdemir Yozgat

Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal
İşler Komisyonu
24.1.2003
Esas No. :1/308
Karar No. : 2

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunca, 15.1.2002 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı", bu dönemde sonuçlandırılamadığından kadük olmuştur. Tasarı 11.12.2002 tarihinde Bakanlar Kurulunca tekrar yenilenmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı tarafından tekrar 19.12.2002 tarihinde tâli komisyon olarak İçişleri Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonuna, esas komisyon olarak Komisyonumuza havale edilmiştir. Komisyonumuz tarafından Tasarı 23.1.2003 tarihli 3 üncü Birleşiminde, Hükümeti temsilen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı başkanlığında, Başbakanlık, Adalet,İçişleri, Dışişleri, Maliye, Bayındırlık ve İskân, Sağlık Bakanlıkları, Hazine Müsteşarlığı ile Türk-İş, Hak-İş, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu ve Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği temsilcilerinin katılımlarıyla incelenip, görüşülmüştür.

Tasarı ile;

Yabancılara çalışma izinlerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından verilmesi ve ayrıca Bakanlığın çalışma izinlerini verirken ilgili Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşlerine başvurması da öngörülmektedir.

Bu anlamda yabancılara çalışma izni verilmesi,Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından verilecek olmakla birlikte, uygulamaya ilişkin yönetmeliğin ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarının katılımıyla müştereken hazırlanması hükme bağlanmıştır.

Tasarının, Komisyonumuzda görüşülmesi sırasında, Hükümeti temsilen Komisyon Toplantısına katılan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tarafından tasarı ile ilgili bilgi verilmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, tasarı hazırlanırken öncelikle ulusal mevzuatımızdaki hükümler ile ülkemizin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerdeki hükümlerin dikkate alındığını ve yabancı istihdamının yasal çerçevede olmasının gerek ülkemizin menfaatleri, gerekse yabancı çalışanlar için büyük önem arz ettiğini,

Diğer bir yönüyle, tasarının Avrupa Birliği Türkiye Ortaklık Hukuku ve karşılıklılık esası temel alınarak hazırlandığını, düzenleme yapılırken 1/80 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının dikkate alındığını ve paralel düzenlemeler yapıldığını belirtmiştir.

Sayın Bakan tarafından ayrıca;

Dünya ticaretinin gelişmesi, ulaşımın globalleşmesi gibi sebeplerle uluslararası göçün de giderek arttığını ve bu kapsamda ülkemizin de sadece dış göç veren ülke olmayıp, giderek göç alan bir ülke haline geldiği ve bu anlamda ülkemizin çevre ülkelerdeki krizler ve siyasal-ekonomik çözülmeler nedeniyle, 1980'li yıllardan beri açık ve gizli bir biçimde göç aldığı, bu ülkelerdeki siyasal gelişmelerin yanı sıra bu yönelişin temel nedeninin, Türkiye'nin bugün bazı ülke vatandaşları açısından, istihdam ve ticaret alanlarında bir "cazibe merkezi" olarak görülmesinden de kaynaklandığı,

Zorunlu veya gönüllü olarak Türkiye'ye gelen ve burada kalan, Türkiye'ye sığınan ya da geçici bir süre burada barınma ve çalışma fırsatı arayan, çoğu zaman da kaçak konuma düşen yabancıların sayısının giderek arttığı,

Türkiye'ye gelen "yabancı uyruklu insanlar"ın genelde belirli bir uzmanlık alanlarının olmadığı, belirli bir uzmanlığa sahip olanların da uzmanlık dallarında değil, bulabildikleri işlerde çalıştıkları, niteliksiz işçi statüsünde ve kaçak olmaları nedeniyle de çok düşük ücretlerde çalışmaya razı oldukları için bu insanları çalıştırmanın bazı işverenlerce cazip görüldüğü, genellikle aileleri yanlarında olmadığı için işyerlerinin sağlıksız ve steril olmayan bölümlerinde kaldıkları, hastalandıklarında veya kazalara maruz kaldıklarında ise şikâyette bulundukları,

İşgücü fazlası olan ülkemizde kaçak yabancı işçiliğinin giderek yaygınlaşmasının hızla vergi ve sigorta prim kayıplarına neden olduğu,

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar yetmişin üzerinde kanunda yabancıların istihdamı ile ilgili hükümlerin yer aldığı, bu durumun da mevzuatımızda dağınık ve çok başlı bir yapı, yarattığı, yabancıların çalışmalarının düzenlenmesinde de yetersiz kaldığı,

Yabancıların çalışma ve oturma izinlerinin değişik kurum ve kuruluşlar tarafından verilmesi ve ilgili kurumlar arasında eşgüdümün yetersizliği yabancıların ülkemizde çalışmalarına ve işgücü piyasasında yer almalarına ilişkin hizmetin etkin yürütülmesini engellediği,

Bu dağınık mevzuat yapısının, Ülkemizin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde yabancıların çalışmalarını düzenleyen hükümleri de karşılamadığı,

Ucuz işgücü olarak görülen ve kendi ülke vatandaşlarımıza tercih edilerek kaçak çalıştırılan yabancı işçilerin, Ülkemizin ücret ve sendikal düzenini de etkilediğini, aynı işi yapabilecek aynı nitelikteki vatandaşlarımızın işsiz kalmalarına neden olduğu,

Böylesine dağınık bir mevzuat yapısı ile konunun denetim altına alınmasının da oldukça zor olduğu ve,

Bütün bu gerekçelerle;

Halen değişik kamu kurum ve kuruluşlarınca verilmekte olan çalışma izinlerinin istihdamı ve tam çalışmayı sağlayarak işsizliği azaltmak amacıyla tedbirler geliştirmek ve çalışma hayatını düzenlemekle görevli Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından verilmek üzere tek merkezde toplanmasını,

Her şeyden önce tasarının temel amaçlarından birinin kendi vatandaşlarımızın öncelikle istihdam edilmesi olduğunu, ihtisas gerektiren işlerde aynı işi yapmak üzere aynı niteliği haiz ülkemiz işgücünden karşılanamayacak bir talep bulunması halinde yabancı istihdamının doğal olarak söz konusu olacağını,

Çalışma izinlerini verirken ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerinin alınmasının, kanunla verilen yetkiye dayanarak yabancı istihdam eden Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşlarının yabancılarla ilgili bilgileri bildirerek bu konuda bir veri bankası oluşturulması halinde yukarıda belirtilen aksaklıkların büyük ölçüde azalacağını,

Gerek söz konusu ihtiyaçların giderilmesi, gerekse uluslararası taahhütlerimizi karşılaması bakımından yabancıların Ülkemizdeki çalışmalarının izne bağlanmasını ve izinlerin prensip olarak tek merkezden verilmesini sağlayacak bir kanunî düzenlemenin büyük önem taşıdığını,

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından böyle dağınık ve çok başlı bir mevzuat uygulamasının olabildiğince tek merkezde toplanması,

Denetimin sağlanması,

Getirilen cezaî yaptırımlarla yabancı kaçak işçiliğin caydırılması,

Ülkemizde çalışan yabancılarla ilgili sağlıklı bir veri bankası oluşturulması,

İş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür değişiklikleri dikkate alınarak, ülkemizin ve işverenin gerçek ihtiyaçları çerçevesinde çalışma izni verilmesine ilişkin düzenlemelerin yanı sıra ülkemizin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde yabancıların çalışması ile ilgili hükümleri karşılayacak biçimde düzenlemeleri içeren "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı" hazırlanarak ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sosyal tarafların da görüşlerine sunulduğu ve bu görüşler çerçevesinde tasarıya son şeklin verildiği belirtilmiştir.

Tasarının geneli üzerinde yapılan görüşmelerde Komisyon üyesi milletvekillerimizin geneli de tasarıyı desteklediklerini belirtmişlerdir.

Komisyon toplantısında Tasarının geneli üzerinde yapılan görüşmelerin ardından Tasarının genel gerekçesi kabul edilerek maddelerine geçilmiştir.

Tasarının maddeleri üzerinden verilen önergelerin kabul edilmesi ile bazı değişiklikler de yapılmıştır.

Bu anlamda Tasarının;

"Amaç" başlıklı 1 inci maddesi aynen kabul edilmesi suretiyle,

…

Çerçeve 26 ncı madde ile 6235 sayılı Kanunun 34 üncü maddesinde değişiklik öngören madde metnine "yalnız bu işe münhasır kalmak kaydıyla" ibaresinin eklenmesi suretiyle,

Çerçeve 27, 28, 29, 30, 31 ve 32 nci maddeleri aynen kabul edilmeleri suretiyle,

…

Kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla arz olunur.

Başkan, Mahfuz Güler, Bingöl;

Başkanvekili, Agah Kafkas, Çorum;

Kâtip, Bayram Özçelik, Burdur;

Üyeler: Muzaffer R. Kurtulmuşoğlu, Ankara; Bayram Ali Meral, Ankara (İmzada bulunamadı); Turhan Çömez, Balıkesir; Şerif Birinç, Bursa; İrfan Rıza Yazıcıoğlu, Diyarbakır; Lokman Ayva, İstanbul; Enver Öktem, İzmir; Nevzat Doğan, Kocaeli; Mahmut Duyan, Mardin; Hüseyin Güler, Mersin; Ali Arslan, Muğla (İmzada bulunamadı); Medeni Yılmaz, Muş; Şükrü Ayalan, Tokat; Feramus Şahin, Tokat; Cevdet Erdöl, Trabzon; Nurettin Sözen, Sivas; Alim Tunç, Uşak.

YABANCILARIN ÇALIŞMA İZİNLERİ HAKKINDA KANUN TASARISI

…

MADDE 26. - 27.1.1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 34. - Yabancı müteahhit veya yabancı kuruluşlar, Türkiye'de Devlet daireleri ile resmî ve özel kuruluş ve şahıslara karşı re'sen veya yerli kuruluşlarla birlikte taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlıkla ilgili işlerde, Bayındırlık ve İskân Bakanlığının ve Odalar Birliğinin görüşleri alınarak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen çalışma izni ile yabancı uzman çalıştırabilirler."

MADDE 27. - 6235 sayılı Kanunun 35 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 35. - 34 üncü madde kapsamına girmeyen işlerde yabancı mühendis ve yüksek mühendisler ile mimar ve yüksek mimarlar, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile Odalar Birliğinin görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen çalışma izni ile çalıştırılabilir."

SAĞLIK, AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN
YABANCILARIN ÇALIŞMA İZİNLERİ HAKKINDA KANUN TASARISI

...

MADDE 26. - 27/1/1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 34. - Yabancı müteahhit veya yabancı kuruluşlar, Türkiye'de Devlet daireleri ile resmi ve özel kuruluş ve şahıslara karşı re'sen veya yerli kuruluşlarla birlikte taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlıkla ilgili işlerde, yalnız bu işe münhasır kalmak kaydıyla, Bayındırlık ve İskân Bakanlığının ve Odalar Birliğinin görüşleri alınarak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen çalışma izni ile yabancı uzman çalıştırabilirler."

MADDE 27. - 6235 sayılı Kanunun 35 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 35. - 34 üncü madde kapsamına girmeyen işlerde yabancı mühendis ve yüksek mühendisler ile mimar ve yüksek mimarlar, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile Odalar Birliğinin görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen çalışma izni ile çalıştırılabilir."

…

Görüşme Tutanakları

Dönem: 22 Cilt: Yasama Yılı: 1

T.B.M.M.

TUTANAK DERGİSİ

38. Birleşim

VI. - KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. - Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı ile İçişleri ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonları raporları (1/308) (S. Sayısı : 38)

BAŞKAN - Komisyon?.. Burada.

Hükümet?.. Burada.

K. KEMAL ANADOL (İzmir) - Hükümet geldi.

BAŞKAN - Komisyon raporu 38 sıra sayısıyla bastırılıp dağıtılmıştır.

Tasarının tümü üzerinde söz isteyen, AK Parti Grubu adına, Bingöl Milletvekili Sayın Mahfuz Güler; buyurun. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Konuşma süreniz 20 dakikadır.

AK PARTİ GRUBU ADINA MAHFUZ GÜLER (Bingöl) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görüşmekte olduğumuz Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı üzerinde, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına söz almış bulunuyorum; bu vesileyle, Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlar, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu olarak biz, komisyonumuza sevk edilen tasarılar görüşülürken, konuyla ilgili, öncelikle bütün sosyal tarafların görüşlerini almaktayız. Hatta, tasarıların görüşülmesi sırasında, konu, eğer işçi ve işvereni ilgilendiriyorsa, kurulan alt komisyonlarımızda sosyal tarafların bütün temsilcileriyle birlikte, meslek kuruluşlarımız, sendikalarımız, odalar ve diğer tüm sosyal taraflarla görüşmeler ve tartışmalar yapılmakta ve tasarılar, tam mutabakat sağlanarak son şeklini almaktadır. Komisyonumuz, gerçek bir ihtisas komisyonu olarak görev yaparken, AK Partili üyelerin çoğunluğuyla değil, muhalefet-iktidar ayrımı yapılmadan, mümkün olduğunca mutabakat sağlanarak ve genellikle, çoğunlukla değil, oybirliğiyle karar vermektedir. Kısacası, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonumuzda tam bir demokratik platform oluşturulmuştur.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; dünya çalışma hayatında ve sosyal politikalarında, ekonomik gelişmelere bağlı şekilde büyük bir değişim yaşanmaktadır. Bu değişimin özünde üç temel kavram ön plana çıkmaktadır. Bunlar; ekonomik anlamda rekabet gücünün, sosyal planda istihdam, işsizlik ve sosyal güvenlik politikalarının, endüstri ilişkileri alanında

ise esneklik ve korumacılığın dengeli hale getirilmesidir. Bu üç kavram, birbiriyle iç içe girmiştir. Bunlardan birinin yokluğu, diğer ikisinin de işlevsel hale gelmesine engel olmaktadır. Her üçünün dengeli şekilde uygulanması ise, ülkenin kalkınma sürecini çok hızlı hale getirecek ve bu anlamda, sorunların çözümü, kesimler arası işbirliği dahilinde daha radikal şekilde gerçekleştirilecektir.

Yukarıda bahsettiğimiz bu sistemler bütünü, gelişmiş ülkelerin tamamında uygulanmakta ve bu yönüyle de bizlere ışık tutmaktadır. Ne yazık ki, ülkemiz, bugüne kadar bahsettiğim üçlü politikaları dengeli şekilde yürütememiştir. Bu nedenle de, ekonomik kalkınmamız, arzulanan seviyede gerçekleşememiştir.

Sayın milletvekilleri, nasıl bir Türkiye devraldık; bunu kısaca size izah etmek istiyorum. Türkiye, dünya rekabet gücü sıralamasında, 1994 yılında 31 inci sırada iken, 2002 yılında 46 ncı sıraya gerilemiştir. Yine, ülkemiz, dünyada doğrudan yabancı yatırım girişleri bakımından 700 000 000-800 000 000 dolar arasındaki göstergesiyle, binde 9-10'luk bir payla en alt sınırda yer almaktadır.

Türkiye, iş ve yatırım yapmaya elverişli ülkeler bakımından, 1995-1999 döneminde 37 nci sırada iken, 2000-2003 döneminde 43 üncü sıraya gerilemiştir ve ne yazık ki, ülkemiz, sosyal güvenlikte OECD ülkeleri arasında sonuncu sırada yer almaktadır. 47 ülke arasında, işgücü verimliliğinde, Şili ve Estonya'dan sonra 38 inci sıradadır.

Bakınız, altyapı yatırımlarında 33 üncü sıraya düşmüşüz, işsizlikte 23 üncü sırada yer almaktayız, insanî gelişmişlik düzeyi yönünden 162 ülke arasında 82 nci sıraya gerilemişiz ve en önemlisi, gelir dağılımı adaletsizliği yönünden dünyanın en kötü 5 ülkesinden biri durumundayız. Nüfusumuzun yüzde 25'i açlık sınırında. Yine, nüfusumuzun yüzde 50'si yoksulluk sınırının altında yaşamak zorunda bırakılmıştır.

Ülkemizde, çok ciddî şekilde, gelir dağılımı adaletsizliği vardır. Devlet İstatistik Enstitüsünün son yaptığı gelir dağılımı araştırmasına göre, nüfusun en zengin yüzde 20'lik dilimi millî gelirin yüzde 58'ini alırken, en fakir yüzde 20'lik dilimi ise millî gelirin ancak yüzde 5'ini alabilmektedir. Türkiye'de nüfusun en fakir yüzde 5'lik kesimi toplam gelirin yüzde 1'ini bile alamazken, en zengin yüzde 5'i toplam gelirin yüzde 30'unu almaktadır.

Bölgelere ve illere göre gelir dağılımında çok büyük adaletsizlikler vardır. Kişi başına düşen gayri safî millî hâsıla, 2000 yılı için, Ankara'da 4 148 dolar iken, Kocaeli'de 3 286 dolar, Bingöl'de, Muş'ta, Bitlis'te bu rakam 700 dolar civarındadır.

Değerli arkadaşlar, kişi başına gayri safî millî hâsıla düzeyleri incelendiğinde, dünya ortalaması 5 150 dolar iken, Türkiye 2 200 dolar seviyesiyle en son sıralarda yer almakta ve Jamaika, Dominik Cumhuriyeti, Peru ve Kolombiya gibi ülkelerle, ne yazık ki, aynı gruba girmektedir. Bilindiği gibi, üye olmayı arzu ettiğimiz Avrupa Birliği ülkelerinde bu seviye minimum 11 000 dolardan başlamakta ve 45 000 dolara kadar ulaşmaktadır. Burada üzerinde durulması gereken temel nokta, Türkiye'nin göstergelerinin sürekli gerilemesi, rakibimiz olan ülkelerin göstergelerinin ise sürekli olumlu yönde ilerlemesidir. Avrupa Birliği ülkelerinde ekonomik göstergeler ise istikrarını korumakta, hemen hiç birinde negatif gelişme yaşanmamaktadır.

Konuya sosyal politikalar bağlamında baktığımızda ise, Türkiye'nin, bütün olumsuz ekonomik göstergelerine rağmen, Avrupa Birliğinin yüksek sosyal standartlarının hemen hepsini uygulamaya çalıştığını görüyoruz. Hedef, tabiî ki, Avrupa Birliği standartları ve

halkımıza en yüksek sosyal standartları sağlamak olmalıdır. Ancak, değerli arkadaşlar, 2 000 dolarlık ekonomik güçle, 25 000 dolarlık ekonominin sosyal standardını taşımak mümkün müdür?! Bugün, sosyal maliyetlerin ekonomiye yaptığı baskı hesaplanamamakta; bu da, karşımıza, sosyal yasaların uygulanmaması, kayıtdışı sektörün büyümesi gibi temel sorunları çıkarmaktadır.

Değerli arkadaşlar, gelişmiş ülkelerde sosyal politikaların öncelikleri, işsizlikle mücadele, aktif işgücü politikaları, vergi, bürokrasi, sosyal yüklerin azaltılması, çalışma hayatındaki esneklik ve sosyal diyalogdur. Bunlar, aynı zamanda, başta saydığım rekabet, istihdam, esneklik ve dolayısıyla ekonomik kalkınma ve çalışma barışının korunması kavramlarıyla da yakından ilişkilidir.

Ülkemizdeki sosyal sistemlerin ana hatlarına baktığımızda, bugüne kadarki uygulamaların da ne yazık ki, gelişmiş ülkelerin hedeflerinden çok farklı ve hatta taban tabana zıt düzenlemeler olduğunu görmekteyiz. Bunların başında, sosyal politikaları yönlendiren popülist yaklaşımlar, işsizliği özendirici pasif politikalar, sosyal mükellefiyetlerin yüksekliği bakımından dünya şampiyonluğu, katı iş mevzuatı, yatırımların önüne çıkarılan bürokratik engeller ve sosyal maliyetlerin yüksekliği gelmektedir. Bu olumsuz sistem, ne yazık ki, çalışma hayatında barışın sürekli kılınmasına engel olmaktadır.

Artık, ülkemiz, küresel rekabet şartlarında seyirci değil, oyuncu olabilmek için, birçok değişim ve dönüşümü gerçekleştirmek zorundadır. Bugün, bu düzenlemelerden birini yasalaştırmayı hedefliyoruz. Üstelik, bu yasa tasarısı, işçi ve işveren kesimlerinin, komisyonumuzda neredeyse ortak çalışma olarak adlandırabileceğimiz ve sosyal diyaloğun en yüksek seviyede uygulanmasıyla Genel Kurulumuzun huzuruna indirilmiştir.

Bu tasarıyla hedef, ülkemize kaçak gelen yabancıların, ülkemiz insanlarının hakkı olan işlerde, kaçak şekilde çalıştırılmasına engel olunması ve bu sistemin Avrupa Birliği normlarına göre regüle edilmesidir.

Yukarıda bahsettiğim, rekabet gücü, istihdam ve çalışma hayatının korumacılık-esneklik dengesinin düzenlenebilmesi için bu tarz yasalar fevkalade gerekli olmaktadır. Özellikle, yurtiçi istihdamın gerekli yapısal düzenlemelere kavuşturulması için, değişim sürecinde, bizler, oyuncu olmanın temel bir vasıf olduğu düşüncesindeyiz.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; 1960'lı yıllarda yurtdışına işçi gönderen ülkemiz, bugün, topraklarında yabancı işçi istihdam eden ülke şekline dönüşmüştür. Bu dönüşümün, tabiî olarak birçok sebebi vardır. Bunlardan birincisi, Türkiye, doğuya doğru, Japonya'ya kadar, bölgesinin tek demokratik ülkesidir; ikincisi, bütün eleştirilere ve ekonomik krizlere rağmen, komşularımız bazında, kalkınmasını hızla devam ettirebilen, dünyanın ender ülkeleri içerisinde yer almasıdır; üçüncüsü, yakın geçmişte yıkılan Doğu Bloku ülkelerinden gerçekleşen göç olgusudur.

Bakınız, İçişleri Bakanlığının verilerine göre, 1996-2000 yılları arasında, ülkemize 69 000 000 kişi giriş yapmış ve 64 000 000 kişi de çıkış yapmıştır. Bu rakamlara baktığımızda, ülkemizin, her yönüyle, canlı bir insan akışına sahne olduğu görülecektir. Bu veriler içerisinde, her yıl, ortalama 165 000 kişi ikamet izni almakta ve ortalama 23 000 kişi de çalışma izni almaktadır. Artık, günümüzde, ülkemize çalışmak için gelenleri sadece işçi olarak nitelendirmek yanlış olur. Ülkemize gelenler arasında, yatırım yapan kişiler olduğu gibi, serbest meslek sahibi kişilerin de olduğu, işçi statüsünde çalışanların da bulunduğu bir gerçektir.

Peki, ülkemizde ne kadar yabancı işçi vardır; edindiğimiz bilgilere göre, 1 000 000 yabancının, ülkemizin çeşitli bölgelerinde istihdam edildiği bildirilmektedir. Hatta, bazı gayriresmî rakamlara göre, bu sayının 1 300 000 civarında olduğu da varsayılmaktadır. Zaten, bu tasarının hazırlanmasındaki bir neden de, son yıllarda, ülkemizin, yabancı işçi çalıştırma cenneti haline dönüşmesi olmuştur.

Globalleşen bir ekonomik ortamda, sınırların kalktığı bir dünyada, ülkemiz bakımından, bu olayı, 1932 yılında yürürlüğe giren bir kanunla sınırlandırmanın ve esaslarını belirlemenin mümkün olmayacağı açıktır. Bu hususlar dikkate alınarak hazırlanan Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı, belirli ölçüde, ülkemizin ihtiyaçlarını karşılayacak hükümler içermektedir.

Değerli arkadaşlar, 58 inci cumhuriyet hükümetimizin, acil eylem planında da öngördüğü bu tasarının getirdiği değişiklikler anahatlarıyla şunlardır:

Yabancılara çalışma izinlerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığımız tarafından verilmesi ve ayrıca, Bakanlığın, çalışma izinlerini verirken, ilgili bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşlerine de başvurması benimsenmektedir. Halen, yabancıların çalışması hakkında 71 kanun, 10 kanun hükmünde kararname yabancıların Türkiye'de çalışmasıyla doğrudan ve dolaylı hükümler içermektedir. Bunlardan 10 kanunda yabancılara iş verme yetkisi, 13 kanunda sözleşmeyle iş verme yetkisi, 24 kanunda kurumda istihdam, çok sayıda kanunda Türk Vatandaşı olma koşulu yer almakta, kanunlardan kaynaklanan açık bir yetki de olmaması nedeniyle değişik kurumlarca çalışma izni verilmesi, ülkemizde çalışan yabancılar konusunda sağlıklı fikir oluşturulamaması, bunların takip ve denetiminin sağlanamaması sonuçlarını doğurmaktadır. Diğer yandan, haksız rekabetin ve ülkemizdeki işsizliğin önlenmesi, kayıtdışı kazancın ekonomimize kazandırılması, ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik durumda kaçak işçi istihdamıyla mücadele edilmesinde bu konuyu olabildiğince tek merkezde toplayan bu yasanın hazırlanmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu nedenle, dağınık mevzuatı mümkün olduğunca tek merkezde toplamak, denetimini sağlamak, getirilen cezaî yatırımlarla kaçak yabancı çalıştırılmasını önlemek, bürokratik işlemleri azaltmak, bu konuda bir veri bankası oluşturabilmek ve istatistikî bilgi toplanması hususunu düzenlemek. Keza, uluslararası yükümlülüklerimize de cevap verebilecek şekilde düzenlemeleri içeren, yine, bununla birlikte, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bilgi vermek şartıyla Başbakanlık, Sağlık Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Yüksek Öğretim Kurulu ve diğer bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, sözleşmeyle iş yaptıkları yabancıları, Bakanlıktan alacakları çalışma izniyle çalıştırabileceklerdir. Bunların çalışma izinleri ise, istisna olarak düzenlenmiştir.

Tasarı, Türkiye'de bağımlı ve bağımsız çalışan yabancıları, bir işveren yanında meslek eğitimi gören yabancıları ve yabancı çalıştıran gerçek ve tüzelkişileri kapsamaktadır.

Tasarıda, çalışma izinleri dört ana grupta düzenlenmiştir: Bunlardan birincisi, süreli çalışma iznidir. Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe, iş piyasasındaki durum, çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik değişiklikler dikkate alınarak, yabancının ikamet izninin süresi ile hizmet aktinin veya işin sürecine göre, belirli bir işletme ve belirli bir meslekte çalışmak üzere en çok bir yıl süreyle verilecektir.

İkincisi, süresiz çalışma iznidir. Yine, Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe, Türkiye'de en az sekiz yıl kanunî ve kesintisiz ikamet eden veya toplam altı yıllık kanunî çalışması olan yabancılara, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler dikkate alınmaksızın, belirli bir işletme, meslek, mülkî veya coğrafî alanla sınırlandırılmaksızın izin verilebilecektir.

Bir diğeri, bağımsız çalışma izni. Bağımsız çalışacak yabancılara, Türkiye'de en az beş yıl kanunî ve kesintisiz ikamet etmiş olmak koşuluyla verilebilecektir.

İstisnaî hallerde çalışma izni. Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe, ilgili maddede sıralanan yabancılara, bu kanunla belirlenen sürelere tabi olmaksızın daha esnek bir çalışma izni verilmesi hususu düzenlenmiştir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Sayın Güler, 1 dakika ek süre veriyorum.

MAHFUZ GÜLER (Devamla) - Avrupa Birliği normlarına da uygun olan bu tasarı, içerdiği hükümler bakımından da, ülkemizde çalışan yabancıların çalışma şekil ve usullerini disipline edecektir. Tasarı, bu genel görünümüyle, Türkiye'de bağımlı veya bağımsız çalışan yabancıların izin almalarını zorunlu kılmaktadır.

Tasarıda, hangi hallerde başvurunun reddedilebileceği belirlenirken, Avrupa Birliği müktesebatına uyum dikkate alınmıştır.

Tasarıda, çalışma izinlerinin iptali ve çalışma izinlerinin hangi hallerde geçerliliğini kaybedeceği de ayrıca hüküm altına alınmıştır.

Tasarıda, yabancı kaçak işçiliğin caydırılmasına yönelik cezaî yaptırımlara ilişkin düzenlemelerde de, Batı Avrupa ülkelerindeki uygulamalar dikkate alınmıştır.

Buna göre, bildirim yükümlülüğü yerine getirilmediğinde her bir yabancı için 250 000 000, izinsiz bağımlı çalışan yabancıya 500 000 000, izinsiz yabancı çalıştıran işverene, her bir yabancı işçi için 2 500 000 000, izinsiz ve bağımsız yabancıya 1 000 000 000 TL para ve işyeri kapatma cezası uygulanması öngörülmüştür.

Ayrıca, yukarıdaki fiillerin tekrarı halinde, idarî para cezaları 1 kat artırılarak uygulanacaktır.

BAŞKAN - Sayın Güler, sözlerinizi toparlar mısınız.

MAHFUZ GÜLER (Devamla) - Peki efendim.

Yine, tüm bu idarî işlemlerin yargı denetiminde olması hususu da, tasarıda yer alan ayrı bir konudur.

Çalışma izinlerinin verilmesine ilişkin usul ve esaslar, sınırlandırmalar, bildirim yükümlülükleri, istisnaî hallerde çalışma izinlerinin nasıl verileceğiyle, çalışma izninden muaf tutulacaklar, tasarıya ilişkin çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; tasarı, her yönüyle çalışma hayatını düzenleyen hükümler içermektedir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MAHFUZ GÜLER (Devamla) - Bitiriyorum Sayın Başkanım.

Bu nedenle, yasada belirlenen usul ve şartlara uymayanlar hakkında, Bakanlığın, idarî para cezası kesmesi ve hatta işyerini kapatma cezası verebileceği öngörülmektedir.

Tasarı, günümüz ihtiyaçları bakımından, esasen, geç kalmış bir yasal düzenlemedir.

Avrupa Birliğine giriş aşamasında, çalışma hayatımız bakımından bu yasa tasarısı önem arz etmektedir. Bu bakımdan, tasarının, çalışma hayatımıza ve iş dünyamıza, ülkemize hayırlı ve uğurlu olmasını diliyor; Yüce Meclise saygılarımı sunuyorum. (Alkışlar)

Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum Sayın Güler.

Tasarının tümü üzerinde, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Kocaeli Milletvekili İzzet Çetin.

Buyurun Sayın Çetin (CHP sıralarından alkışlar)

Konuşma süreniz 20 dakikadır.

CHP GRUBU ADINA İZZET ÇETİN (Kocaeli) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görüşülmekte olan Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı üzerinde Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına söz almış bulunmaktayım; Grubum ve şahsım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, şimdi, burada, yabancıların çalışma izinleri hakkında yapılmakta olan düzenlemeyi görüşüyor, konuşuyoruz; ama, bu kanun tasarısı görüşülürken, herhalde hepimizin aklından geçen, ülkemizdeki işsizliğin boyutu, gelir dağılımındaki adaletsizliğin durumu, bölgeler arasındaki eşitsizliğin durumu ve ülkemizdeki, işsizliğin, yoksulluğun yarattığı göçten dolayı, büyük şehirlerimizin yaşanabilir olmaktan çıkıp, birer insan silosuna dönüştürüldüğüdür.

AKP Grubu adına söz alan arkadaşımızın belirttiği gibi, cumhuriyet tarihinde, bugüne kadar geçen süre içerisinde, yabancıların çalışma izinlerine ilişkin 70 yasa, 10 kanun hükmünde kararname düzenlenmiş; ama, bunların hiçbirisi bugünkü ihtiyacı gidermiş değil. Gerçekten, yabancıların ülkemizde çalışma koşulları ya da hukukî düzenlemeleri günün koşullarına göre düzenlenebilir; ama, asıl yapılması gereken düzenleme, yabancıların çalışma izinlerini sağlamak kadar, yabancıların, kaçak olarak ülkemizde -10 000 000'u aşan işsizlik ortamında- çalışmalarının önlenmesi gerekmektedir. Yabancı kaçak çalışanların önlenmesi, ülkemizdeki işsizliğin önüne geçilmesi, istihdam yaratıcı, üretimi artırıcı, ekonomiyi canlandırıcı, reel sektörü canlandırıcı yatırımlara yön verilerek, kapı kapı dolaşan işsizlerimizin sorunlarına çare bulunmasından geçer. Gerçekten, bugün, çalışma yaşamı altüst olmuş durumda; 24 000 000'a yaklaşan işgücü içerisinde -kamu çalışanları sendikalarının üye sayılarını bile dahil etseniz- sendikalı işçi ve memur sayısının 1 500 000'i bulmadığını görüyoruz. Belki, yabancılara çalışma izni verilmesiyle sendikalaşmanın ne alakası var diyebilirsiniz. Özellikle, bütün dünyada uygulanan küresel politikalar sonucunda bir altüst oluş yaşanıyor. Geri kalmış, yoksul ülkelerde, insanlar, yaşamlarını sürdürebilmek için göç ediyorlar değişik ülkelere; tıpkı, bizim, 70'li yıllarda Avrupa ülkelerine milyonlarca yurttaşımızı göndermemiz gibi. Bugün de dağılan Sovyetler Birliğinden, Uzakdoğu'dan pek çok yabancı insan, ülkemize, ya kaçak olarak girmekte ya da yasal yollardan girip, inşaat

sektörü başta olmak üzere, tekstil sektöründe, deniz taşımacığında, kara taşımacığında, ev hizmetlerinde, çocuk bakıcılığında, hatta gazinolarda, gece kulüplerinde ve değişik işyerlerinde, yaşamlarını sürdürebilmek için çalışma imkânı aramaktadırlar ve ne yazık ki, sayıları 57 nci hükümetin Çalışma Bakanı tarafından resmî olarak açıklanan rakama göre 1 500 000'i bulan bu yabancıların, ülkemizde iş arayanların çalışabilecekleri niteliksiz işleri bile nasıl doldurduğunu hepimiz biliyoruz ve görüyoruz. Onun için, esas yapılması gereken işlem, sıkı kontrollerle, alınacak tedbirlerle, yabancıların kendi yurttaşlarımızın çalışacağı işlerde çalışmalarının engellenmesi olmalıdır.

Değerli arkadaşlarım, gerçekten, çalışma yaşamı, bugün büyük sorunlarla karşı karşıya. Ülkemizde yatırım yapan yabancı ülkelerin sermayedarlarının açtığı fabrikalarda, işyerlerinde, ne yazık ki, çalışma yaşamının kuralları büyük oranda uygulanmamakta. Japon firmalarından Türkiye'de yatırım yapanların hiçbirinde sendikalaşma hakkı yok. Çalışma Bakanlığının denetim elemanlarının yetersizliği hepimiz tarafından biliniyor. İşyerlerinin, ancak yüzde 1'i, 2'si kontrol edilebiliyor, müfettiş gönderilebiliyor. Gönderilmiş olan müfettişler de, çoğu kez -onları suçlamak için söylemiyorum- zor koşullarda görev yapıyor; kimi, gerçekten, görev aşkıyla gidip, o görevini yerine getirmek arzusunda; ancak, ya işyerine giremiyor ya da girdiği işyerinden, eğer özel sektöre aitse, kamu yatırımlarının yapıldığı alanlar değilse, neredeyse sopayla kovulmakta. Yerli kaçak işçi mi çalıştırılıyor, yabancı kaçak işçi mi çalıştırılıyor, çalışanların kimliği var mı bunları kontrol edebilmenin bile olanağı yok.

Gerçekten, bugün ülkemizde, sendikaların ciddî şekilde üye kaybettiğine tanık oluyoruz. İşçi sendikaları açısından olaya baktığımız zaman, büyük bölümü kamu kesiminde örgütlü. Kamu kesiminde, bugün yaklaşık 450 000 işçi çalışıyor. Özel sektörde çalışan milyonlarca işçinin içerisinde, sadece 300 000 civarında bir örgütlülükten söz edilebiliyor ise, yabancıların çalışma izinlerini nasıl düzenlerseniz düzenleyin, bir bilgi bankası oluşturacağız, girişlerini tek merkezde toplayacağız derseniz deyin, katılımcılık gerçekleşmedikçe, sendikal örgütlenme yaygınlaşmadıkça, işyerlerinin etkin denetimi yapılamadığı sürece, sizler, yabancı kaçak işçileri kontrol edemezsiniz.

Bakınız, ülkemizde, bugün, çok ciddî bir savaş ortamına giriliyor; cumartesi günü tezkereyi görüşeceğiz. ABD'nin dünyanın pek çok ülkesinde üsleri, tesisleri var. Biz, son yıllarda, incitici olmasın diye, Amerikan üslerinin adını "tesis" olarak değiştirdik ve o şekilde kullanıyoruz. Adana-İncirlik'te, barış zamanında bile, benim Harb-İş Sendikası Genel Başkanı olduğum dönemde bile, hiç oturma izni olmayan, kaçak gelmiş Amerikalılar çalışıyordu; oturma izni olup da çalışma izni olmayan Amerikalılar İncirlik Üssünde çalışıyordu. Çalışma izni olmayan, askerlik göreviyle gelmiş; ama, askerlik görevini bitirdikten sonra, gitmeyerek Adana'da kalan Amerikalılar İncirlik'te çalışıyordu. 1980'li yıllarda, sadece, İncirlik'teki Amerikan işyerlerinde 3 600 kişi çalışırken, bu sayı, bugün 1 000 civarına indi. Oysa, üs genişledi, tesis büyüdü; fakat, Amerikalının oraya ne getirdiğini, ne götürdüğünü, kimi getirip kimi götürdüğünü hiçbir zaman kontrol edemedik. Şimdi de, en büyük üslerine güvenerek, orada kendi işgücüne güvenerek, işte, Irak'a yapacağı olası bir müdahale için, kuzeyden cephe açma adına, İncirlik Üssüne güvenerek İskenderun Limanına çıktı. Diyarbakır'da Pirinçlik Üssünü kullanarak, Malatya'da Erhaç Üssünü yeniden açarak, yetmedi, Silopi'de ve Şırnak'ta yeni üsler kurarak, oralara asker kılığında getirdiği Conilerinin yeniden bizim ülkemizde çalışmasının da ortamını hazırlayacak.

Değerli arkadaşlarım, bu alan, gerçekten düzenlenme yapılmaya ihtiyacı olan bir alan. Her şeyden önce, Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu insanların hangi alanlarda çalışabileceğini, hangi alanlarda çalışamayacağını, bunların çalışma sürelerinin ne olması gerektiğini, bunların çalışma izinlerinin süreleri kadar yaptığı işin niteliğinin ne olması gerektiğini de iyi düzenlememiz, iyi hazırlanmamız gerekir. Bu tasarı hazırlanırken, Çalışma Komisyonunda görev yapan arkadaşlarımız -ister AKP'li, ister CHP'li olsun- elbette, üzerinde hassasiyetle çalıştılar.

Biraz evvel AKP Grubu adına konuşan Sayın Güler'in işaret ettiği gibi, olabildiğince, tarafların görüşlerini almaya çalıştıklarını biliyorum; ancak, bütün bu çalışmaların, bir yasal düzenlemenin ortaya konulması, burada yasalaştırılması yetmiyor; onun, etkin denetimi, etkin kullanımının da, en az yasal düzenleme kadar etkili olması gerekir.

Gerçekten, bugün, biraz evvel değindiğim gibi, sendikalaşmayı tehdit eden ana unsurlardan birisi kaçak işçiliktir. Kaçak işçiliği de, kanunlaştırmak diye bir durum söz konusu olamaz; olsa olsa, Türkiye Cumhuriyeti Parlamentosuna düşen görev, Büyük Millet Meclisine düşen görev kaçak işçiliği önlemek olmalıdır. Kaçak işçilik, insan sömürüsüne, emek sömürüsüne dayanır; o nedenle, düzenlenmesi değil, önlenmesi gereken bir çalışma ilişkisidir, çalıştırma biçimidir. O nedenle, bu düzenlemede dikkat edilmesi gereken ana unsur, yabancıların çalışma izni ile yabancı kaçak işçilerin çalışmaları arasındaki farkı görüp, kaçak işçiliği mutlak suretle önlemekten geçer.

Değerli arkadaşlarım, gerçekten, bu düzenlemeye ihtiyacımız var; ama, bundan daha çok ihtiyacımız olan, Türkiye'deki işsizliği giderici tedbirleri almaktır. Bugün, 5 000 000'dan fazla açık işsizinin, en az 4 500 000 asgarî ücret altında hiçbir yasal güvenceye sahip olmadan çalışan yurttaşlarımızın, hatta, yazın inşaatlarda çalışıp kışın memleketlerine dönen gençlerimizin, açlıktan, yoksulluktan, belki, memleketine geri dönebilmek için, gelip kapımızı çalan, onuru incinerek yol parasını isteyen yurttaşlarımızın da durumunu düşünerek, kaçak işçiliği önlemek kadar, yabancıların çalışma izinlerini düzenlerken de -her ne kadar, bu, ikili anlaşmalarda ve çoktaraflı anlaşmalarda bir yükümlülük ise de- azamî özeni ve itinayı göstermemiz gerekir diye düşünüyorum.

Değerli arkadaşlarım, çalışma izinlerine ilişkin bu yasal düzenleme, ta 2001 yılında hazırlanmış, 57 nci hükümet döneminde düzenlenmek istenmiştir; ama, bugüne kısmet oldu. 58 inci hükümet döneminde, 22 nci Yasama Döneminde, bizler, bu yasayı yeni bir şekilde düzenleyeceğiz.

Gerçekten, bu, bir ihtiyaç. Bu, bir ihtiyaç; ama, aynı yere tekrar tekrar dönmek istemiyorum; ülkemizdeki niteliksiz işgücünü, gençlerimizin işsizliğini, babalarımızın, büyüklerimizin yoksulluğunu ve yurttaşlarımızın büyük bir bölümünün çevresinde iş bulmak isteyen insanlarımızın durumunu da göz önüne alarak, Çalışma Bakanlığımızca etkin denetimin sağlanacağını düşünmek ve gerçekleştiğini görmek arzumu ifade etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, gerçekten, yabancıların çalışma izinlerini düzenlerken, birtakım cezaî durumlarla onların çalışmasını engellemek mümkün değildir. Bakınız, dilim varmıyor söylemeye; son on yıldan, onbeş yıldan bu yana, ülkemizde, Karadeniz başta olmak üzere, hemen hemen bütün kentlerimizde, Sovyetlerin dağılmasından sonra gelen yabancılara, onların içerisindeki bayanlara bir başka ad taktık biz; onların da insan olduğunu unuttuk.

Önümüzdeki günlerde görüşülecek, yine bir yasa tasarısı var; buraya gelecek, İşkur'un

içerisinde özel istihdam büroları... Yarın özel istihdam büroları gerçekleştiğinde, siz, zannediyor musunuz ki, yabancıların çalışma izinlerini, burada, hukukî düzenlemeye tabi tutsanız bile, o bürolar tarafından, insanlar, yerli-yabancı ayırımı gözetilmeksizin, emek tacirlerinin eline, insan tacirlerinin eline, et pazarına sürülecekler. Bunları birbirinden bağımsız olarak getirip, konuşmanın çok doğru olmadığını düşünüyorum. Yapılması gereken, birbiriyle bağlantılı, yabancıların çalışma izinleriyle birlikte, yurt içinde çalışacak, iş arayan gençlerimizi insaflarına bırakacağımız o düzenleme, onu içeriyor. Özel istihdam bürolarının, yurt dışına da, yurttaşlarımızı, gençlerimizi pazarlayacağını ve de yurt dışından gelen insanların, bu yasal düzenlemeye rağmen -bu yasal düzenlemenin içinde olsun olmasın- sağlık alanından ev hizmetlerine, imalat sektöründen hizmet sektörünün bütün alanlarına kadar, her alanda, nasıl pazarlanacağını hep birlikte göreceğiz. Onun için, ayrıntılı bir şekilde, bu düzenlemelere dikkat etmeliyiz ve özel istihdam bürolarının çalışma biçimlerini, çalışma ilişkilerini, Türkiye'nin özel istihdam bürolarına ihtiyacının olup olmadığını iyi düşünerek, bu yasayı da göz önüne alarak, çok daha ciddî düşünmemiz gerekir.

Değerli arkadaşlarım, değerli milletvekilleri; biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, böyle bir düzenlemenin ülkemiz için ihtiyaç olduğunu biliyoruz. Bu ihtiyacın giderilmesi, elbette, önemli; ama, asıl önemlisi, biraz evvel işaret ettiğim gibi, bu yasayla bağlantılı diğer yasal düzenlemelerin de birbiriyle kopuk, eklektik olmadan, birbirini tamamlayacak ve birbirine engel olmayacak bir biçimde ele alınıp, yasal metin haline getirilmesidir. Bu doğrultuda, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, bu yasanın olumlu katkılar getireceğini biliyoruz, düşünüyoruz; o nedenle, birlikte en iyi yapmayı, en doğruyu gerçekleştirmeyi umut ediyor; bu duygu ve düşüncelerle, hepinizi, saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum Sayın Çetin.

Tasarının tümü üzerinde, hükümet adına söz isteyen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Murat Başesgioğlu; buyurun. (AK Parti sıralarından alkışlar)

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANI MURAT BAŞESGİOĞLU (İstanbul) - Sayın Başkan, Yüce Meclisimizin değerli üyeleri, değerli milletvekili arkadaşlarım; sözlerimin başında, hepinizi, hükümetimiz adına, saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Şu anda gündemimizde bulunan Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısıyla ilgili görüşlerimi kısaca arz etmek istiyorum. Siyasî parti gruplarımız adına benden önce söz alan, değerli katkılar veren Sayın Güler'e ve Sayın Çetin'e de ayrıca teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Türkiye, son kırk yılda yabancı işgücü de ithal etmeye başladı. 1960'lı yıllarda Almanya'ya uğurladığımız işçilerden sonra, yakın komşularımızdan bazıları, vatandaşlarını ülkemize çalışmaya yollamaya başladı. Bu olgu, özellikle 1990'larda kendini gösterdi ve halen de sürüyor.

Kaçak çalışan yabancılar, mevcut pozisyonları itibariyle, hem güvencesiz hem de yasadışı yollardan çalışma hayatına girdikleri için, kayıtdışı istihdamın da önemli kaynaklarından biri haline gelmiştir. Bu durum, yabancı kaçak açısından ikili bir sorun oluşturmaktadır. Bunlardan biri, güvencesizliğin beraberinde taşıdığı bireysel riskler; diğeri ise, bu tür çalışmanın yaygınlaştığı ölçüde, kayıtlı işgücü piyasasının, başta ücretliler olmak üzere, bu durumdan olumsuz biçimde etkilenmesidir.

Özellikle işsizliğin yaygınlaştığı dönemlerde düşük ücrete rıza gösteren yerel işgücünün yanı sıra, yabancıların da ülke içerisinde kaçak olarak çalışmaya başlamaları, belirli alanlarda rekabeti artırıp, sorunu ağırlaştırmaktadır.

Türk işgücü piyasasının kayıtdışı istihdamdan önemli ölçüde etkilendiğini biliyoruz. Yabancıların kaçak çalışması, kayıtdışı sektörün yaygınlığı açısından örgütlü çalışanların da sıkıntı duyduğu alanlardan biri durumundadır. Bununla birlikte, kaçak çalışan yabancıların çalışma alanları, bazen, geldikleri ülkede kazandıkları vasıflarıyla ilişkili olmamakta, en yoğun çalıştıkları iş alanlarının imalat sanayii ve inşaat sektörleri olduğu tahmin edilmektedir. Özellikle büyük kentlerimizde, çok sayıda yabancı kadının ev hizmetlerinde çalıştığı görülmektedir.

Son yıllarda, artan oranda yabancının Türkiye'ye çalışmak üzere gelmesi ve kaçak çalışmaya başlaması, bu alandaki hukukî düzenleme eksikliğinin bir işareti olmaktadır.

Ülkeler arasında çalışanların gelir farklılığı önemli ölçüde işgücü göçüne neden olmaktadır. Küreselleşmenin yarattığı gelir uçurumu, gelişmekte olan ülkelerin sırtında ağır yükler oluşturmaktadır. Bu nedenle, gelişmekte olan ülke kendi beşerî kaynaklarını ihraç etmekte, gelişmiş ülkeler de, bu kaynakları, sadece ihtiyacı olduğu alanlarla sınırlamaktadır. Geride kalanların, gelişmiş ülkelere doğru, ne pahasına olursa olsun, yolculukları sürmektedir.

Türkiye de, bu kapsamda, gelir farkı nedeniyle, komşu ülkelerin çekim alanı içine girmiştir. Sorun, çok boyutlu ve karmaşık olduğu için, yasaklama ve sınırları polisiye önlemlerle kapatmak, yabancıların çalışmalarını engelleyebilmekten uzak görünmektedir. Zorunlu veya gönüllü olarak Türkiye'ye gelen ve burada kalan, Türkiye'ye sığınan ya da geçici bir süre burada barınma ve çalışma fırsatı arayan, çoğu zaman da kaçak konumuna düşen yabancıların sayısı giderek artmaktadır. Arkadaşlarımızın da ifade ettikleri gibi, bu sayının 1 000 000 mesabesinde olduğu tahmin edilmektedir.

Sözlerimin başında da belirttiğim gibi, kendi ülkesinde ekonomik ve siyasal istikrarsızlık nedeniyle, ayrıca, işsizliğin yoğun olduğu ülkelerden, iş aramak amacıyla, daha iyi ve güvenli bir yaşam için Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu insanlar, genelde, belirli bir uzmanlık alanları olmadığı için -belirli bir uzmanlığa sahip olanlar da uzmanlık dallarında değil- bulabildikleri işlerde çalışmaktadırlar.

Niteliksiz işçi statüsünde olmalarına rağmen, bu insanları çalıştırmak, bazı işverenlerce de cazip görülmektedir; zira, kaçak oldukları için, çok düşük ücretlerle çalışmaya razı olmaktadırlar. Genellikle aileleri de yanlarında olmadığı için, işyerlerinin, sağlıksız şartlarında, sağlıksız bölümlerinde yatmakta, hastalandıklarında ya da kazalara maruz kaldıklarında da şikâyette bulunmamaktadırlar.

Yabancı eleman istihdamında temel neden, ülkenin yahut işverenin bu istihdama ihtiyacı olmasıdır. Bu ihtiyaç çerçevesinde, yabancı istihdamı, elbette, söz konusu olacaktır; ancak, bu istihdamın yasal çerçevede olması, gerek ülkemizin menfaatları gerekse yabancı çalışanlar için büyük önem arz etmektedir.

Değerli milletvekilleri, cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar, 70'in üzerinde kanunda, yabancıların istihdamıyla ilgili, doğrudan ya da dolaylı hükümler yer almış; ancak, bu durum, mevzuatımızda, dağınık ve çokbaşlı bir yapı yaratmış, yabancıların çalışmalarının düzenlenmesinde de yetersiz kalmıştır. Yabancıların çalışma ve oturma izinlerinin değişik kurum ve kuruluşlar tarafından verilmesi ve ilgili kurumlar arasında eşgüdümün yeter-

sizliği, yabancıların ülkemizde çalışmalarına ve işgücü piyasasında yer almalarına ilişkin hizmetin etkin yürütülmesini engellemektedir. Bu dağınık mevzuat yapısının, ülkemizin taraf olduğu ikili ya da çoktaraflı sözleşmelerde yabancıların çalışmalarını düzenleyen hükümleri de karşılamadığı görülmektedir.

Diğer yandan, kayıtdışı yabancı istihdamındaki artışlar, ülkemizin çalışma barışını da olumsuz yönde etkilemektedir; zira, ucuz işgücü olarak görülen ve bazı işverenlerce kendi ülke vatandaşlarımıza tercih edilerek kaçak çalıştırılan yabancı işçiler, ülkemizin ücret ve sendikal düzenini etkilemekte, aynı işi yapabilecek aynı nitelikteki vatandaşlarımızın işsiz kalmalarına ve vergi ve sigorta prim kayıplarımıza neden olmaktadırlar.

Böylesine dağınık bir mevzuat yapısıyla, konunun denetim altına alınmasının oldukça zor olduğu görülmektedir. Bu nedenle, halen değişik kamu kurum ve kuruluşlarınca verilmekte olan çalışma izinlerinin, olabildiğince tek merkezde toplanmasını, denetiminin sağlanmasını, getirilen cezaî yaptırımlarla yabancı kaçak işçiliğinin caydırılmasını, ülkemizde çalışan yabancılarla ilgili sağlıklı bir veri bankası oluşturulmasını, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür değişiklikleri de dikkate alınarak, ülkemizin ve işverenin gerçek ihtiyaçları çerçevesinde çalışma izni verilmesini, yine, ülkemizin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde, yabancıların çalışmasıyla ilgili hükümleri de karşılayacak biçimde düzenlemeleri içeren, yabancıların çalışma izinleri hakkındaki kanun tasarısı hazırlanarak, genel ve madde gerekçeleriyle birlikte, bakanlıklar, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sosyal tarafların görüşlerine sunulmuş, Bakanlığıma intikal eden tüm görüşler değerlendirilmiş ve bu görüşler çerçevesinde tasarıya son şekli verilmiştir.

Bundan sonraki bölümde, maddelerine geçtiğimizde Yüce Meclisin değerli katkılarıyla daha da olgunlaşacak olan bu tasarı, umuyorum ki, ülkemizdeki kaçak yabancı işçi istihdamını büyük ölçüde caydıracak, bunun yanında, kendi ülkemiz vatandaşlarına da yeni istihdam imkânları sağlayacaktır.

Bir kez daha, bu vesileyle, değerli gruplarımızın bu tasarıya olan katkıları dolayısıyla teşekkürlerimi sunuyor, bu tasarının, Yüce Meclisin yüksek iradesiyle yasalaşmasıyla birlikte çalışma hayatımıza hayırlar getirmesini temenni ediyor, hepinize saygılar, sevgiler sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum Sayın Başesgioğlu.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

[...]

BAŞKAN - Tasarının maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Birleşime 10 dakika ara veriyorum.

(Kapanma Saati : 16.52)

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 17.04

BAŞKAN : Başkanvekili Sadık YAKUT

KÂTİP ÜYELER : Ahmet KÜÇÜK (Çanakkale), Mevlüt AKGÜN (Karaman)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 38 inci Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

Görüşmelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

VI.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

1. - Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı ile İçişleri ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonları Raporları (1/308) (S. Sayısı: 38) (Devam)

BAŞKAN - Komisyon?.. Yerinde. Hükümet?.. Yerinde.

[...]

ALTINCI BÖLÜM

Bazı Kanunlarda Yapılan Değişiklikler

…

26 ncı maddeyi okutuyorum :

MADDE 26. - 27.1.1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 34. - Yabancı müteahhit veya yabancı kuruluşlar, Türkiye'de Devlet daireleri ile resmi ve özel kuruluş ve şahıslara karşı re'sen veya yerli kuruluşlarla birlikte taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlıkla ilgili işlerde, yalnız bu işe münhasır kalmak kaydıyla, Bayındırlık ve İskân Bakanlığının ve Odalar Birliğinin görüşleri alınarak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen çalışma izni ile yabancı uzman çalıştırabilirler."

BAŞKAN - Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

27 nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 27. - 6235 sayılı Kanunun 35 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 35. - 34 üncü madde kapsamına girmeyen işlerde yabancı mühendis ve yüksek mühendisler ile mimar ve yüksek mimarlar, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile Odalar Birliğinin görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen çalışma izni ile çalıştırılabilir."

BAŞKAN - Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

III. BÖLÜM:

İlgili Anayasal Düzenlemeler

1961 Anayasası

Anayasanın 122. Maddesinin Metni

Kurucu Meclis

Kanunlar Dergisi

Cilt: 44

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

(Kurucu Mecliste kabul tarihi: 27.5.1961; Halkoyuna sunulmak üzere tasarının Resmi Gazete ile ilanı: 31.5.1961; Kanunun Resmi Gazete ile ilanı: 20.7.1961 – Sayı: 10859)

No: 334 Kabul Tarihi: 9.7.1961

...

V. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları

MADDE 122. – Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir.

İdare, seçilmiş organları, bir yargı mercii kararına dayanmaksızın, geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştıramaz.

Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz.

Gerekçe ve Görüşme Tutanakları *

GEREKÇE

Bu madde, çeşitli mesleki faaliyetlerin kanun tarafından kamu hizmeti düşüncesiyle, birer kamu tüzel kişisi olarak teşkilatlandırılması halinde bu gibi kamu kurumu niteliğindeki mesleki kuruluşların, kendi işlerini yerinden idare esasına göre görebilmelerini ve seçilmiş organlarının da teminata bağlanmasını sağlamak için mahalli idareler hakkındaki hükümlere müvazi bir surette sevk edilmiştir.

1. Görüşme Tutanakları

V. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları

MADDE 121. – Kamu kurumu niteliğindeki meslek ve kuruluşları, kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir.

İdare, seçilmiş organları, bir yargı mercii kararına dayanmaksızın geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştıramaz.

BAŞKAN – Sayın Ömer Sami Coşar. Yok..

Sayın Hasan Tez. Yok...

Başka söz isteyen yok. Bir önerge var okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Memleketimizde mesleklerin inkişafı ve mesleki teşekküllerin daha faydalı olmalarını temin amacıyla;

121 nci maddenin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde tashihini arz ve teklif ederim.

Feyyaz Köksal

"Madde 121. – 1 nci fıkra: Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları demokratik esaslara uygun olmak üzere kanunla düzenlenir. Ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir."

BAŞKAN – Komisyon katılıyor mu?

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TURAN GÜNEŞ – Hayır efendim.

BAŞKAN – Komisyon katılmıyor. Önergenin nazarı dikkate alınmasını kabul edenler..... Etmeyenler.... Önerge kabul edilmemiştir.

121 nci maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.... Etmeyenler.... 121 nci madde kabul edilmiştir.

2. Görüşme Tutanakları

...

BAŞKAN – 122 nci madde hakkında komisyondan gelmiş bir tadil var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Cilt III, Av. Kazım Öztürk, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1966

122 nci maddenin 1 nci satırındaki "ve" kelimesi matbaa hatası olarak girmiştir. Çıkarılması arz ve teklif olunur.

Anayasa Komisyonu adına
Turan Güneş

BAŞKAN – Şimdi bu şekli ile maddeyi okutuyorum.

V. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları

MADDE 122. – Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir.

İdare, seçilmiş organları, bir yargı mercii kararına dayanmaksızın geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştıramaz.

BAŞKAN – Önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

46 ncı maddenin son fıkrası hükmüne mütenazır olarak 122 nci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Eklenecek fıkra:

"Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz."

Feyyaz Köksal, Ziya Müezzinoğlu, Zeki Tekiner, Reşat Tardu, Muhittin Gürün, Kenan Esengin, Salih Türkmen, Kemal Türkoğlu, Fakih Özfakih, Lütfi Engin, Abdülhadi Toplu, Cemal Yıldırım, Ahmet Demiray, Vecihi Tönük, Tarık Zafer Tunaya, Ali Rıza Akbıyıkoğlu, Cemal Reşit Eyüboğlu, Mehmet Ali Kumbasar, Şevket Aspuzoğlu, Hasan Tez, Ethem Serim, Mehmet Özbay, Yavuz Feyzioğlu, İhsan Ögat, Abdürrahman Altuğ, Münir Aktepe, Sadık Aldoğan, Mustafa Dinekli, Nihat Saygınalp, Şüfüke Ekitler, Necip Bilge, Abdülkadir Okyay, Rauf Gökçen, İlhan Özdil, Adnan Ertanık, Hermine Kalustiyen, Celal Sungur, Kasım Gülek, Ahmet Akar, Halil Akyavaş, Sırrı Atalay, Hamdi Orhon, Süleyman Bilgen, Mehmet Göker, Mustafa Sirmen, Hüseyin Otan, Kamil Zeki Gençosman, Vedat Arıkan, Mehmet Hazer, Hıfzı Oğuz Bekata, Necip San, Nihat Reşat Belger, Şahap Kitapçı, Abdulkadir Gögüş, Vedat Dicleli, Rıza Işıtan, Halim Önalp, Nurettin Ardıçoğlu, Tekin Çullu, Zekai O'Kan, Adil Vardarlı, Derviş Sami Taşman, S. Baykam, Zihni Erençin, Ali İhsan Göğüş, Fikret Pamir, Bedrettin Tuncel, İmadettin Elmas, Muin Küley, Feridun Şakir Öğünç, Ömer Karahasan, Turhan Feyzioğlu, Hikmet Binak, Etem Boransü, Asım Yılmaz, Bahri Yazır, Abdulkerim Akyüz, Vefik Pirinççioğlu, Bahri Savcı, Hüseyin Otan, Rauf Bayındır, Cemal Yavuz, Fethi Çelikbaş, Ali Erel, Fehim Fırat, Ragıp Sarıca, Fazıl Nalbantoğlu, Sait Erdinç, S. Öztürk, Fahri Belen, Bedi Feyzioğlu, Vasfi Gerger, Remziye Batırbaygil, F. Üstün, Ferruh Güven, F. Lütfi Karaosmanoğlu, Ekrem Alican, Şevki Aysan, Erol Dilek, Suphi Doğukan, Bedri Karafakıoğlu, H. Veldet Velidedeoğlu, Ahmet Şener, Hızır Cengiz, Hamza Eroğlu, Ferit Celal Güven, Raif Aybar.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY – Aynen katılıyoruz efendim.

BAŞKAN – Komisyon katılıyor. Önergenin dikkate alınmasının oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.... Etmeyenler.... Kabul edilmiştir.

Şimdi kabul edilen son fıkranın ilavesiyle maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.... Etmeyenler.... Kabul edilmiştir efendim.

MİLLİ BİRLİK KOMİTESİNDE GÖRÜŞME

...

V. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir.

İdare, seçilmiş organları, bir yargı mercii kararına dayanmaksızın, geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştıramaz.

Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz.

BAŞKAN – Söz isteyen? Buyurun Ersü.

ERSÜ VEHBİ – Burada, mahkeme kararı olmadan bir kötü harekette bulunursa, bunun için İdare Meclisi veya Müdürler Kurulu toplanacak kötü ahvali bulunan bir insan için durum nasıl olacak? Anlaşılmıyor. "İdare, seçilmiş organları, bir yargı mercii kararına dayanmaksızın, geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştıramaz" deniyor.

BAŞKAN – Tadil teklifi var mı? Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.... Etmeyenler.... Kabul edilmiştir.

1982 Anayasası

Anayasanın 135. Maddesinin Metni *

7 Kasım 1982 Tarihli ve 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Resmi Gazete ile yayımı: 9 Kasım 1980 / No: 17863 (Mükerrer)

Kanun No: 2709 Kabul Tarihi: 7 Kasım 1982

...

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları

MADDE 135: Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlâkını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleridir.

Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadî teşebbüslerinde aslî ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz.

Meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyet gösteremezler; siyasetle uğraşamazlar, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler.

Siyasi partiler, sendikalar ve sendika üst kuruluşları; meslek kuruluşlarının ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde aday gösteremezler ve belirli adayların leh ve aleyhlerinde faaliyette bulunamazlar ve propaganda yapamazlar.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kanunda gösterildiği şekilde Devletin idari ve mali denetimine tabidir.

Amaçları dışında faaliyet gösteren ve siyasetle uğraşan meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin istemi üzerine, mahkeme kararı ile son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir.

Türk Devletinin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün, toplumun huzurunun korunması ve Devletin Anayasada belirtilen temel niteliklerini tehdit edici faaliyetlerin önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mahallin en büyük mülki amiri bu organları geçici olarak görevden uzaklaştırabilir.

Görevden uzaklaştırma kararı; üç gün içinde mahkemeye bildirilir. Mahkeme görevden uzaklaştırma kararının yerinde olup olmadığına en geç on gün içinde karar verir.

* T.C Kurucu Meclis Kanunlar Dergisi, Cilt 65, s.519

Danışma Meclisi Görüşme Tutanakları

(İlk Görüşme)

Danışma Meclisi Tutanak Dergisi

Birleşim: 147 Oturum: 4

9.9.1982

...

BAŞKAN: ...

170. inci maddeye geçiyorum.

N. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları

Madde 170- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından, kendi üyeleri arasından seçilir.

Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olmaz.

Meslek kuruluşlarının organlarının seçimleri, üyelerin en geniş biçimde katılımını sağlayacak ve hakim yönetim ve denetiminde yapılacak şekilde kanunla düzenlenir.

Meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyet göstermezler; meslek kuruluşları siyasetle uğraşmazlar, siyasi partiler, sendika ve derneklerle ortak hareket edemezler.

Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde devamlı olarak çalışanlar meslek kuruluşlarına üye olamazlar.

Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğin , kamu düzeninin, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması, suçların önlenmesi bakımlarından, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, mahallin en büyük mülki amiri, hakim kararına kadar, meslek kuruluşunun seçilmiş organlarını görevden uzaklaştırabilir.

BAŞKAN - Önergelere geçiyorum.

Sayın Bayer buradalar mı?..Yoklar.

Sayın Bayer'in önergesini işlemden kaldırıyorum.

Sayın Uzunoğlu?... Buradalar. Önergesini okutuyorum:

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan Anayasa Tasarısının "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları" başlığını taşıyan 170 inci maddenin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde düzenlenmesini saygılarımla arz ve teklif ederim.

Bahtiyar Uzunoğlu

"N. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları

Madde 170, fıkra bir:

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile bunların aynı nitelikteki üst kuruluşları kanunla meydana getirilir ve organları, kendileri tarafından, kendi üyeleri arasından seçilir."

Yüksek Başkanlığa

Tasarının 170 inci maddesinin 2 inci fıkrasının son fıkra olarak kabulünü arz ve teklif ederiz. Saygılarımızla.

Rıfat Bayazıt, Adnan Orel, Halil Ertem

Danışma Meclisi Sayın Başkanlığına

Anayasa Tasarısının 170 inci maddesi 3 üncü fıkrasındaki "hakim yönetim ve denetiminde" deyiminin;

"Hakim denetiminde" haline getirilmesini saygı ile dileriz.

Güngör Çakmakçı, Ayhan Fırat, Paşa Sarıoğlu, Akif Erginay, Özer Gürbüz, Remzi Banaz, Ali Nejat Alpat, Mazhar Haznedar, Tülay Öney, Muhsin Zekai Bayer, Cahit Tutum, Muzaffer Sağışman, Şerafettin Yarkın, İsa Vardal.

Gerekçe:

Çoğu meslek kuruluşu organ seçimleri özellikle Anadolu'da "Aman şu görevi ne olursun sen al" şeklinde ve rekabetsiz, gerginsizlik geçer. Hakim yönetimi gereksiz külfettir.

Hakim denetimi kafidir. Bir de yönetim için gerekli hakimi temin etmek çok zordur.

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan Anayasa Tasarısının 170 inci maddesinin beşinci fıkrasının madde metninden çıkarılmasını arz ederim.

Kamer Genç

BAŞKAN- Aynı mahiyette; Mehmet Akdemir, Şerafettin Yarkın, İsa Vardal, Bahtiyar Uzunoğlu.

Danışma Meclisi Sayın Başkanlığına

Anayasa Tasarısı 170 inci maddesi son fıkrasının daha önceki fıkralarda getirilen kontrol ve kısıtlamalar yeteceğinden metinden çıkarılmasını, kısıtlamalarda ifrattan kaçınmasını saygıyla dileriz.

Güngör Çakmakçı, Özer Gürbüz, Ayhan Fırat, Ali Nejat Alpat, Arif Erginay, Muhsin Zekai Bayer, Mazhar Haznedar, Tülay Öney, İsa Vardal, Muzaffer Sağışman, Cahit Tutum, Remzi Banaz, Paşa Sarıoğlu, Şerafettin Yarkın,

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan Anayasa Tasarısının "Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları" başlığını taşıyan 170 inci maddesinin son fıkrasının aşağıdaki şekilde düzenlenmesini saygılarımla arz ve teklif ederim.

Bahtiyar Uzunoğlu

N. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları:

Madde 170- Son fıkra

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile bunların aynı nitelikteki üst kuruluşlarının seçimle oluşturulan organlarının görevine idarece son verilemez. Ancak, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğin, kamu düzeninin, başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması, suçların önlenmesi bakımlarından, kanunla belirtilen şekilde gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, mahallin en büyük mülki amiri, geçici olarak, hakim kararına kadar, bu kuruluşların seçilmiş organlarını görevden uzaklaştırabilir.

Danışma Meclisi Sayın Başkanlığına

Anayasa Tasarısının 170 inci maddesi 4 üncü fıkrasındaki cümlenin:

"Meslek kuruluşları, kuruluş amaçları ve kendi işlevleri dışında faaliyet gösteremezler ve normal eleştiri, uyarı, fikir bildirme sınırını aşarak siyasetle uğraşmazlar. Siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler."

Şeklinde düzenlenmesini saygı ile öneririz.

Güngör Çakmakçı, Özer Gürbüz, Muzaffer Sağışman, Ayhan Fırat, A.Mazhar Haznedar, İsa Vardal, Tülay Öney, Remzi Banaz, Paşa Sarıoğlu, Şerafettin Yarkın.

Gerekçe: Bu açıklık, normal, demokratik uyarıcı, iyi niyetli eleştirilerin de kasıtlı veya dar yorumla " sen siyaset yapıyorsun" şeklinde kabul edilmesini ve susturma, engellemede ifratı önleyecektir.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının 170 inci maddesine, devletin ülkesi ve milletiyle başlayan fıkrasından sonra aşağıdaki fıkranın ilavesini arz ve teklif ederim.

Saygılarımızla.

"Amaçları dışına çıktığı ve siyasetle uğraştığı için mahkemece görevine son verilen meslek kuruluşları organlarının sorumlu görülecek üyelerinin mesleki faaliyetlerini sürdüremeyeceklerine de hüküm olunur."

Rıfat Bayazıt, Adnan Orel, Sadi Erdem, Halil Ertem.

BAŞKAN- Sayın Uzunoğlu, önergeniz üzerinde bir açıklama yapacak mısınız? Birinci fıkranın değiştirilmesini önermektesiniz.

BAHTİYAR UZUNOĞLU- Müsaade ederseniz buradan arz edeyim. Malumlarınız

olduğu üzere; kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları üst kuruluşlar da kurabiliyorlar. Anayasa Tasarısının bundan önceki ilgili maddelerinde bu husus geçti ve üst kuruluşlarda metne ilave edildi. Burada da ilave edilmesinde yarar olacaktır. Bunun için önergemi hazırlamıştım.

Arz ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Sayın Uzunoğlu'nun önergesi üzerinde söz almak isteyen üyemiz?.. Yok.

Komisyonun görüşünü rica ediyorum.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL – Sayın Başkanım; Sayın Uzunoğlu arkadaşımızın önerisindeki teklife katılıyoruz. Ve metinde; "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların aynı nitelikteki üst kuruluşları"nın ilavesiyle kesin olarak oylanmasını rica ediyoruz.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN- " Ve bunların aynı nitelikteki üst kuruluşları..."

Evet, birinci fıkrayla alakalı başka önerge yok.

Sayın Uzunoğlu'nun önergesine Komisyon kati şekilde katılmaktadır. Bu itibarla fıkrayı müsaade ederseniz bu ilavesiyle birlikte okuyorum ve oyunuza sunuyorum:

"Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların aynı nitelikteki üst kuruluşları kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından, kendi üyeleri arasından seçilir."

Birinci fıkrayı kati şekilde oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler...Kabul edilmiştir.

İkinci fıkra ile alakalı Sayın Bayazıt'ın önergesi.

Bir açıklama yapacak mısınız?

RIFAT BAYAZIT- Sayın Başkanım, bu ikinci fıkranın maddenin tertibine göre son fıkrayı götürülmesi gerekiyor. O şekilde mütalaa ettik. Bu yönden bir önerge verdik. Takdir arkadaşlarımızın ve Komisyonun.

BAŞKAN- İkinci Fıkranın son fıkra olarak metinde yer almasını...

RIFAT BAYAZIT- Evet.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Başkanım, bu önergeye katılıyoruz. Doğrudur efendim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Sayın Bayazıt ve arkadaşlarının önergesine Komisyon katılıyor. Kati şekilde oyluyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kati şekli ile kabul edilmiştir. İkinci fıkra son fıkraya dönüşmüştür.

Sayın Çakmakçı'nın 3 üncü fıkranın değiştirilmesi ile alakalı önergesine geçiyorum.

Sayın Çakmakçı bir açıklama yapacak mısınız?

GÜNGÖR ÇAKMAKÇI- Benim çok önergem var. Bunu Gürbüz arkadaşımız açıklayacak.

BAŞKAN- Sayın Gürbüz, buyurun efendim.

ÖZER GÜRBÜZ- Sayın Başkan, sayın üyeler; 170 inci maddedeki; "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları" kapsamına giren yurdumuzda 9 ayrı yasayla kurulmuş ayrı ayrı kuruluşlar vardır. Bunların oda, baro, dernek, konfederasyon, birlik gibi bütün yurda dağılmış 1000'e yakın kuruluşu vardır. Fıkramız şöyle diyor: "Meslek kuruluşlarının organlarının seçimleri, üyelerinin en geniş biçimde katılımını sağlayacak ve hakim yönetim ve denetiminde yapılacak şekilde kanunla düzenlenir" Amacın, üyelerinin en geniş biçimde katılımını sağlamak olduğu anlaşılıyor fıkradan.

Hal böyle olunca, yönetim ve denetimi de birlikte hakime verilmiş. 1000'e kadar yaklaşan oda, baro, birlik bütün yurtta... Bunların yönetimi dediğimizde her yıl yapacakları Genel Kurul toplantılarının yönetimine kadar varan bir işlem hakime verilmiş olacak. Yurdumuzda hakim yokluğu, mahkemelerdeki işlerin çokluğu ve gecikmesi ayrı bir şikayet konusudur. Şimdi burada, yönetimi de hakime vermek suretiyle, mahkemeleri de güç durumda bırakıyoruz. Oysa amaç; üyelerin en geniş biçimde katılımını sağlamaksa, denetimini fıkrada bırakıyoruz. Bu konuda bir endişe varsa, hakimden denetimle ilgili bir görev istenebilir; ama yönetim bırakıldığında; sanıyorum, ne bu fıkradaki; kongreler ve çalışmalar yönetilebilir, amaç yerine gelir, ne de hakim mahkemede görevini yapabilir.

Bu bakımlardan, fıkradaki "Yönetim" tabirinin çıkartılmasını istedik ve yine bu kendi içinde de, maddede çelişkili olduğu görülüyor. Son fıkrada, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının belli koşullarla mahallin en büyük mülkiye amirince hakim kararına kadar organlarını görevden almak veriliyor mülki amire. Burada hakime bir güvensizlik var. Diğer, demin okuduğum fıkrada, yönetim ve denetim hakime yaptırılmak isteniyor. Halbuki yönetim ve denetim amire yaptırılabilse, daha çok amaca belki yaklaşılabilirdi.

Biz, Sayın Komisyon bu şekilde gördüğü için , bir şey demiyoruz; ancak "Yönetim" tabirinin çıkmasını, fıkrada sadece "Denetim" tabirinin kalkmasını öneriyoruz.

Yüksek takdirinize saygılarımla arz ederim.

BAŞKAN- teşekkür ederim Sayın Gürbüz.

Üzerinde söz almak isteyen sayın üyemiz?...

GÜNGÖR ÇAKMAKÇI- Lehinde konuşmak istiyorum.

M. FEVZİ UYGUNER- Sayın Başkanım, aleyhinde söz almak istiyorum.

BAŞKAN- Müsaade ederseniz önce aleyhte, sonra lehte söz vereyim.

Buyurun Sayın Uyguner.

M. FEVZİ UYGUNER- Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Görüşülmekte olan 170 inci madde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıyla ilgili maddedir.

Verilen önerge, üç yönden maddenin değiştirilmesini istemektedir. Bunlardan birincisi;

kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının seçimlerine hakimlerin müdahalesi. İkincisi; bu kuruluşların siyasetle uğraşmamaları. Üçüncüsü de; belli şartlar altında, bunların hakim kararına kadar, en büyük mülkiye amiri tarafından organlarının görevden uzaklaştırılması meselesi.

Şimdi birincisi de, maddenin üçüncü fıkrası; meslek kuruluşları organlarının seçiminin, hakimlerin yönetimi ve denetiminde yapılmasını öngörmektedir. Bundan maksat, bu seçimlerin son derece ciddi bir hava içerisinde, meslek onuruna yakışır ve gerçeği yansıtır şekilde yapılmasıdır. Bu, neden icap etmiştir? Çünkü bu konularda, yapılan seçimlerde çok çeşitli oyunlar oynanmıştır, çok çeşitli kural dışı işlemlere başvurulmuştur. Bunun disipline edilmesi zamanı gelmiştir ve kamu kurumu niteliğindeki meslek teşekkülleri ele alınmışken, şimdi burada bu, yegane teminatımız olan adli teminat altında yapılırsa, o takdirde hem meslek onuruna yaraşır bir ciddiyet içerisinde yapılacaktır, hem de gerçekler, yani gerçek olaylar tecelli edecektir ve gerçek organlar işbaşına gelecektir. Çeşitli ayak oyunlarına meydan verilmeyecektir. Maddenin amacı budur.

İkinci olarak; meslek kuruluşlarının siyasetle uğraşmaları menedilmiştir.

BAŞKAN- Efendim, o başka fıkra ve başka önerge mevzuu zannediyorum. Biz şu anda yalnız üçüncü fıkra ile meşguluz Sayın Uyguner.

M. FEVZİ UYGUNER- Sayın Başkan; şimdi izahlarında en büyük mülkiye amirine de değindiler sayın Gürbüz.

ÖZER GÜRBÜZ- Sadece örnek verdim.

BAŞKAN- Efendim; örnek verdiler. Derler ki; "hakim yönetim ve denetiminde" deyiminin yerine "Hakim denetiminde" olsun, "Yönetim" kalksın. İfadeleri bu.

M. FEVZİ UYGUNER- Arz ettim; hakimlerin denetiminde ve yönetiminde yapılacaktır ve ciddi bir şekilde yapılacaktır, gerçek oylar tecelli edecektir.

Oyunuzu, Komisyonun metni lehinde kullanacağınızı ümit eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim Sayın Uyguner. Sayın Çakmakçı, lehinde konuşmak üzere buyurunuz.

GÜNGÖR ÇAKMAKÇI- Sayın Başkan, saygıdeğer arkadaşlar:

"Kamulaştırma bedelinin değer pahası mı, emlak vergisi değeriyle mi olduğunun tartışıldığı ortamda "hakimlerimize itimat ediniz, Keban'daki misal genelleştirilmesin, mahkeme en ince şekilde bilirkişiyle vesaireyle inceler" derken, " Türk Hakiminin vereceği karara saygılı olmanız icap eder" diye konuşmuştum.

Burada "Hakim yönetim ve denetiminde" sözünde, "Yönetim fazladır" derken, bununla tenakuz içerisinde değilim. Elbette; hakim yönetimi artı denetimi olursa, daha iyi olur; ama tatbikatın içinden gelen arkadaşınız olarak biliyorum, bu kabil kamu kuruluşlarının kongreleri aralık aylarında Cumartesi günleri olur. İki senede bir başkan seçimleri olur. Anadolu'da, Isparta Baro Başkanlığı, Burdur Başkanlığının seçimi bir yarışma değildir, şerefli bir görev için, "Allah aşkına iki sene de sen yap" diye, adeta vazifeye nazlananı davet şeklinde olur. Zannetmeyelim ki: her kamu kuruluşunun seçimi elektriklidir, tansiyonludur.

Toplu basın mahkemesi olur, hakim bulamazsınız; Cumartesi günü keşfe gidecektir. Ağır cezada bir inhilal olur: çağırırsınız, hakim bulamazsınız. Meslek kuruluşunun toplantısı, ekseriyet olamazsa 20'sinde olacaktır. Hakimin denetimi artı hükümet komiserinin vücudu artı siyasetle uğraşmaz, bilmem ne olmaz. Bütün bu frenleri beraber mütalaa ettiğimiz takdirde, hakimin denetimi kafidir. Hakimin yönetimi toplantıya çıkıp, sabahtan akşama kadar bunların genel kongrelerini bilfiil idare etmesini icap ettirir ki; bu fazla frendir. Bu kadar telaşeye lüzum yoktur, hakimin denetimi kafi teminattır.

O itibarla, yönetim külfetler tahmil edecektir, tatbikatta müşkülatlar çıkaracaktır.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim Sayın Çakmakçı, Sayın Tunçbay, buyurunuz soru mu soracaksınız?

TÜRE TUNÇBAY- Şunu belirtmek istiyorum Sayın Başkanım. Zaman kaybolmasın diye yerinden söyleyeceğim.

Bu sorun yıllardır, özellikle son yıllarda çok önem kazanan bir sorundur. Meslek seçimleri birçok değişik mesleklerde yapılmaktadır. Bunun hem hakim yönetiminde, hem de denetiminde kalmasını ben arz ederim.

BAŞKAN – Peki teşekkür ederim, efendim.

Sayın Vardal, soru mu soracaksınız?

İSA VARDAL- Komisyon sözcüsü konuştuktan sonra soru sormak istiyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN- Efendim; Sayın Çakmakçı'nın önergesi üzerinde Komisyonun görüşünü rica ediyorum.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Başkanım;

Zamandan tasarruf itibarıyla mademki fıkra fıkra ilerlemekteyiz: arkadaşlarımız lütfeder, sorularını da sorarlarsa, hem tekrardan kaçınmış oluruz, hem de bu meseleye toptan bir aydınlık gelmiş olur. Bu açık bir meseledir. Ne istendiği bellidir. Arkadaşlarımızın da ne istedikleri bellidir. Bu sorularla biz Genel Kurulun zamanının heba olmasını istemiyoruz; ama takdir Yüce Başkanlığımızındır. Nasıl emredersiniz?

BAŞKAN- Sayın Akyol, ben onu bir temenni olarak arkadaşlardan rica ettim; ama zannediyorum, sizin görüşünüzden sonra bir soru sormayı tercih edecekler.

Lütfediniz; kısa rica ediyorum. Esasen mevzu gayet açıktır, zannediyorum.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Başkanım;

Arkadaşlarımız meseleye, yargıçların zamanının olmaması bakımından ve fren fazladır diye iki açık ve birbirine yakın olmayan gerekçeyle yanaştılar. Bu mesele, yani meslek kuruluşlarının seçimleri, ülkemizdeki mikro organizma dediğimiz çeşitli kuruluşları belli bir şekilde demokratik yönetimlere kavuşturma arzusunun bir sonucu olarak böyle düzenlenmiştir. Bu, o derece bir ihtiyaçtır ki, Sayın Çakmakçı ve Gürbüz arkadaşlarımız bağışlarlarsa, ülkemizde o ertelenen seçimlerde, neredeyse %1'e yakın bir çoğunluk kendi arasında Genel Kurul yapma, sonucu alma, daha sonra da 10 bini bulan bu kuruluşların, bu meslek

kuruluşlarının adına kamuoyuna çıkma alışkanlığı kazanmışlardır. Bu sağlıksız görüşünü ortadan kaldırmak zorundayız; tedbir buna yöneliktir. Hiçbir şekilde biz, yargıçlarımızın, kendilerini daha fazla meşgul edecek, bir toplum düzensizliğine yol açacak bu durumu önlemek için zamanlarını ayırmayacaklarını düşünmüyoruz.; asıl toplumun tümünde düzen bozulduğu zaman yargıçlarımızın önüne dosya sayısı daha fazla gelmektedir.

Çifte fren meselesine gelince; hiçbir fren koymuyoruz. Sadece ve yalnızca bütün meslek kuruluşlarına mensup üyelerin oy varlığını kullanabilmelerine imkan vermek istiyoruz. Herhalde bunda mutabık olmayan tek fert düşünülemez.

Bu katılmayı sağlamak için, emniyetle isteyenin katılmasını sağlayabilmek için, bu tedbire ihtiyaç vardır.

Bu nedenle, önergelere katılmıyoruz ve Tasarıda olduğu gibi, bu fıkra oylamasını saygıyla rica ediyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Şimdi sorulara geçiyoruz.

Buyurun Sayın Vardal.

İSA VARDAL- Sayın Başkan, bilindiği gibi, kamu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yapmış oldukları seçimler, sonunda itiraz halinde yargı denetiminden geçmektedir.

Getirilen fıkrada meslek kuruluşlarının seçimlerinin hakim yönetimi ve denetimi altında yapılması mevcut düzene göre nasıl düzenlenecektir? Bu bir.

Diğer taraftan; burada hakim, hükümet komiseri durumuna düşürülmüyor mu? İki.

Bu görev hakimlik mesleğine yakışır mı? Üç.

Bu konularda bilgi istiyorum; teşekkür ederim.

BAŞKAN- Sayın Şahin, siz de sorunuzu lütfediniz; müştereken cevap verilsin.

A. AVNİ ŞAHİN- Sayın Başkan 1 inci fıkrada " Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları" da dahil ederek oyladık.

Şimdi maddenin müteakip fıkralarında da aynı şeyler vardır; acaba bu maddede meslek kuruluşları olarak oyladığımız takdirde, bu kuruluşların kapsam dışı kalması söz konusu olabilir mi, olamaz mı? Bunu hatırlatmak istiyorum.

BAŞKAN- teşekkür ederim.

Komisyon?...

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Başkanım;

Seçimlerim hakim yönetim ve denetiminde olması, hukukumuza yabancı, gökten inmiş bir çözüm değildir. 76 ıncı maddede, Genel Kurulumuz, eskiden olduğu gibi, milyonlarca oy verilen genel seçimlerin de hakim yönetim ve denetiminde yapılmasına karar verilmiştir.

Şu halde, hakim yönetim ve denetiminde seçim yapılması, bizim bildiğimiz, uyguladığımız,

Anayasal bir hükümdür. Orada hangi zorluklar varsa veya hangi sistem varsa, burada da o olacaktır.

Hükümet komiseri durumuna düşmez. Burada sadece bir dernek söz konusu değil; fakat vasıflı, kanun tarafından düzenlenmiş ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları söz konusudur, derneklerle karıştırmamak iktiza eder.

Hakimlik mesleğine gelince; Türkiye'de hakimlerin seçimleri yönetme ve denetlemede ödevli olduklarını, daha geniş ve daha zor bir alan için, esasen kabul etmiş bulunuyoruz.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

A. AVNİ ŞAHİN- Soruma cevap vermedi Sayın Başkanım.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Şahin'in sorusuna gelince; düşündüğümüz, "meslek kuruluşları" denirken de, bunların üst kuruluşları dahildir, kelimeler üzerinde oynamaya gerek yoktur. Sayın Uzunoğlu arkadaşımızın teklifi üzerine, "üst kuruluşlar" kabul edince, yukarıdan aşağıya, meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları için hangi kural geçerli ise, üst kuruluşlar için de, pek tabii olarak bunlar geçerlidir.

Arz eder, teşekkür ederim.

Sayın Vardal, Sayın Şahin'den sonra Sayın Güven buyurun efendim.

TURHAN GÜVEN- Sayın Başkanım ben bir konuyu öğrenmek istiyorum. Acaba, o mahalde görev ifa eden hakim arkadaşımız, bir meslek kuruluşunun seçim olduğu gün gidecek kongre başkanı mı olacak, kongreyi baştan sona kadar yürütecek mi, seçimlerin sağlıklı bir biçimde geçmesini mi sağlayacak? Yani baştan sona kadar kongre başkanlığı mı yapacak ve bu işi yaparken de hakimlik vasfı devam edecek mi?...

Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Komisyon buyurun efendim.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Başkanım;

Meslek kuruluşlarının kendilerine özgü yasaları var, o kanunlarda bu meselenin nasıl çözüleceği düzenlenecektir. Belki heyetimiz, gerekirse bir defaya mahsus olmak üzere bu işin, geçici olarak çözümünü de karara bağlayabilir.; ama bunun çözüm yeri; yeni detayın, ayrıntının çözüm yeri, her birinin kanunudur.

Arz eder, saygılar sunarım.

İSA VARDAL- Sayın Başkanım, Sözcünün açıklaması karşısında bir soru sorma hakkım doğmuştur, müsaade ederseniz o soruyu da sormak istiyorum.

BAŞKAN- Sayın Vardal şayet bu usulü ihdas edersek, müzakerelerin sıhhatli bir şekilde yürümesi mümkün olmaz. Lütfederseniz.

İSA VARDAL- Çok kısa efendim.

BAŞKAN- Efendim, bir karar ile üç üyemizin soru sorması imkan dahiline girmiştir ve siz sorununuzu sormuşsunuz.

İSA VARDAL- Açıklaması tatmin etmediği için, soru sormak istiyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN- Şimdi, lütfediniz o zaman deyin ki, bir açıklama getirmek istiyorum.

Buyurun; yeni bir soru olmasın rica ediyorum.

İSA VARDAL- Bugüne kadar Türkiye'de Yüksek Seçim Kurulundan başka seçimleri idare eden yargı organı veya bireyi var mıydı? O konuda da bilgi istiyorum efendim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Sayın Komisyon, takdirinize bağlı efendim.

Buyurun.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Başkanım, soru sahibi arkadaşımız değerli bir yargıçtır ve il ve ilçelerde seçim kurulu olduğunu bilmektedir. Bu yasayla düzenlenecek bir konudur. Tekrar ediyorum, endişeye ve tereddüde mahal olacak bir nokta yoktur. Düşünülmüştür ve Komisyonumuzda uzun uzun tartışılmış bir meseledir.

Arz eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

BAHTİYAR UZUNOĞLU- Sayın Başkanım, zabıtlara geçen bir hususta düzeltme yapılmasına imkan vermek üzere söz verirseniz, bir hususu arz etmek istiyorum.

BAŞKAN- Neye müteallik efendim?

BAHTİYAR UZUNOĞLU- Efendim, Sayın Komisyon Sözcüsü biraz önce belirttiler; esnaf derneklerinin kamu kurumu niteliğinde mesleki kuruluş olmadığını ifade ettiler; oysa 520 sayılı Kanuna göre, esnaf dernekleri ve birlikleri kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır; ancak federasyonlar ve konfederasyonlar değildir.

Arz ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Sayın üyeler; çeşitli şekillerde usulün dışında konuşmak mümkündür; ama çeşitli şekillerde usulün dışında konuşmanın, bir başka arkadaşımızın konuşma hakkını büyük ölçüde zedelediğini ve özellikle yönetimde bulunan bizleri fevkalade müşkül vaziyette bıraktığını değerli arkadaşlarımın dikkate almasında büyük ölçüde fayda mülahaza ediyorum.

Sayın Gürbüz ve Sayın Çakmakçı ve arkadaşları tarafından verilen önergeye Komisyon katılmıyor.

Dikkate alınmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Dikkate alınması kabul edilmemiştir.

Efendim, aynı mahiyetteki dört önergeye geçiyoruz; 5 inci fıkranın metinden çıkarılması.

Bu konudaki önergeler Sayın Genç, Sayın Akdemir, Sayın Yarkın, Sayın Vardal ve Sayın Bahtiyar Uzunoğlu'nundur.

Açıklama kimin tarafından yapılacak?...

ŞERAFETTİN YARKIN- Açıklamayı ben yapacağım Sayın Başkanım.

BAŞKAN- Buyurun Sayın Yarkın.

Siz lehinde mi istediniz Sayın Genç?...

KAMER GENÇ- Önergenin lehinde Sayın Başkanım.

BAŞKAN- Evet buyurun Sayın Yarkın.

ŞERAFETTİN YARKIN- Sayın Başkan, sayın üyeler;

170 inci maddenin beşinci fıkrasında "Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde devamlı olarak çalışanlar meslek kuruluşlarına üye olamazlar" diye, üye olma konusunda mesleki kuruluşlar için çok büyük bir tahdit getirilmiştir.

Önce, adına hem "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu" diyoruz, Anayasada buna yer veriyoruz; ama bu kuruluşa, kamu kurumu ve kuruluşlarında çalışanları üye yapmıyoruz. Bu, evvela bu kuruluşların tanzim edilmesiyle, Anayasada yer almasıyla bile büyük bir çelişki yaratmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan kişileri örnek olarak birer birer sayalım: Türk Tabipler Birliği... Türk Tabipler Birliği kamu kurumu niteliğindeki bir meslek kuruluşu, buna serbest tabipler üye olacaklar; ama kamu kurumunda çalışanlar üye olamayacaklar, Veteriner Birliği aynı, Barolar Birliği aynı, Kamu kurumunda çalışan avukatlar üye olamayacaklar, diğerleri olacaklar, Eczacılar Birliği aynı... Bütün bunlarda, hepsinde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olarak yer alacaklar; ancak kendilerine bu kuruluşlarda çalışanlar üye olmayacak... Bunun kabulü mümkün değil.

Amaç, son derece az üyeli, az tabanlı, güçsüz bir kuruluş yaratmak değildir; amaç, bu kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, bu kuruluşların mesleki hak ve menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi konusunda çalışsın veya çalışmasın, bütün mensuplarını temsil edebilmesi ve bunların üye olmasının sağlanmasıdır. Bu kısıtlamanın hiçbir hukuki mantığı yoktur, çıkarılması fevkalade yararlı olur. Komisyonun buna katılmasını ve sayın üyelerin de bu konuda müspet oy kullanmalarını arz ediyorum.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Genç.

KAMER GENÇ- Efendim, Sayın Sarıoğlu konuşmak istiyorlar; sıramı ona veriyorum.

A. AVNİ ŞAHİN- Önergenin aleyhinde Sayın başkanım.

BAŞKAN- Buyurun Sayın Sarıoğlu

PAŞA SARIOĞLU- Sayın Başkanım, değerli arkadaşlarım;

Bu fıkrayla ilgili hususu Sayın Yarkın açıkladılar. Bunun gerekçesini okuduğumuz zaman

şunu görüyoruz: "Kamu kurum ve kuruluşlarında devamlı çalışanların serbest meslek icra etmediklerinden meslek kuruluşlarına girmeleri önlenmiştir." denilmektedir.

Değerli arkadaşlarım;

Bugün Türkiye, sanayileşmiş bir ülke değildir. Bugün Türkiye'de çalışan mühendisler, mimarlar, veterinerler, jeologlar; hekimlerde tam bir bilgin yoktur, fakat bunların büyük bir kısmı kamu kuruluşlarında çalışmaktadır. Bizim elimizdeki rakamlara göre (kendi mesleğimizle ilgili olarak söylüyorum) kamu kuruluşlarında çalışanların yüzdesi, %70'tir, yani bugün bu saydığım mesleklerde çalışan arkadaşlarımızın % 70'i kamu kuruluşlarında çalışmaktadır. Bazı meslekler vardır; mesela veteriner, jeolog mesleklerinde olduğu gibi ziraat mühendisliği dallarında olduğu gibi; bunlarda ise bu miktar % 98'e varmaktadır.

Şimdi, getirilen bir maddeyle diyoruz ki, kamu kuruluşlarında çalışanlar meslek odalarına üye olamaz.

Değerli arkadaşlarım; bundan acaba pratikte ne gibi bir yarar vardır; bunu göremiyorum. Çünkü, kamu kuruluşlarında çalışanların yekunu o kadar büyüktür ki, eğer biz bu kuruluşları bir anayasal kuruluş olarak Anayasaya geçirmek istiyorsak, bunların dernek olarak, (Zannediyorum 33 üncü maddede) ondan bir vasfı, bir özelliği, bir ayrıcalığı olmasını öngörüyorsak; bunları bu dernek durumundan çıkarıp da, kamu kuruluşu dememizin bir esbabı mucibesini aramak lazımdır.

Aksi takdirde, dışarıda çalışan arkadaşlarımızın meslek odaları ile ilgisi bir bakıma zayıftır. Çünkü kendileri işleriyle uğraştıkları için, onların odalarımızın yürütülmesinde görev almaları; ki, bu şekliyle ancak onların yürütmeyi alması lazımdır, bu da olmadığı takdirde, meslek kuruluşlarında çalışan arkadaşlarımızın yani icra organlarında çalışanları ve de onlara üye olanları bu durumda bir tahdite uğratmış oluruz ki, bundan memleketin bir yararı yoktur.

Sebebine gelince, kısa birkaç örnek vermek istiyorum. Bizim meslek dallarında araştırdım; yüzlerce araştırma, rapor, konferans, seminer, yayın yapılmıştır, bunların hepsi memleket konularıyla ilgilidir, memleket meseleleriyle ilgilidir, memleketin meselelerine bir katkı yapmak içindir.

Şimdi, böyle olduğu zaman, kamu kuruluşlarında çalışanların meslekle ilgisi kesilince, hiç ilgisi olmayan kişilerin bu mecmuaları almaları, burada yayın yapmaları gerekecek. Çünkü, araştırmaların çoğu bu meslek kuruluşlarında, kamu kuruluşlarında çalışanların tecrübelerinden gelmektedir. Tabiatıyla dışarıda çalışanlar da vardır, ama bunu kabul etmek lazım ki, bugün ülkemizde meslek kuruluşlarında çalışanların ağırlığı çok yüksektir; bu da devletimizin politikası olarak bu şekildedir. Bu takdirde ne olacaktır?...

BAŞKAN- Toparlamanızı rica ediyorum Sayın Sarıoğlu.

PAŞA SARIOĞLU- Bitiyor efendim.

Bu kuruluşlar zayıflayacaktır, belki bazıları da, demin saydığım birkaç meslek de kapanmış olacaktır. Bunda memleketin bir yararı olduğuna inanmıyorum.

Bu itibarla, bunları dernek vasfından çıkarmak suretiyle, en azından (Diğer fıkralarda arkadaşlarım izah ettiler) bunu kaldıralım. Çünkü, kanunları vardır; bunda düşünülen maksatları belki arkadaşlarım da takdir ediyorlar, kendi kanunları içerisinde, kanunlar

uygulandığı zaman Türkiye'de her şey nizama kavuşur. Eğer geçmişte bir takım kusurlar, hatalar olmuşsa, bu, kanunların uygulanmasından doğmuştur.

Bu itibarla benim istirhamım, kamu kuruluşlarına konan bu yasağı kaldıralım ve arkadaşlarımızın meslekle ilgisini kesmeyelim.

Hepinize teşekkürler ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Sayın üyeler; zamanımız dolmuştur, önerge üzerinde söz almak isteyen iki arkadaşımız ve ayrıca soru sormak isteyenler bulunuyor.

A. AVNİ ŞAHİN- Sayın Başkan önergenin aleyhinde söz istemiştim.

BAŞKAN- Efendim not ettim, Sayın Şahin aleyhte , Sayın Tutum?..

CAHİT TUTUM- Lehte efendim.

BAŞKAN- Lehte, evet. Soru sormak isteyenler var.

Bu itibarla, saat 21.00'de toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

(Görüşmelerin Devamı)

BEŞİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 21.00

BAŞKAN: Başkan vekili Fenni İSLİMYELİ

KATİP ÜYELER: İmren Aykut, Kamer Genç

BAŞKAN- Danışma Meclisinin sayın üyeleri; 147 inci maddeyle ilgili önergeler üzerinde görüşmelere devam ediyoruz. Söz Sayın Şahin'in.

A. AVNİ ŞAHİN- Sayın Başkan, sayın üyeler;

Huzurunuza meslek kuruluşlarının üyeleri arasına kamu görevlerinin girmemesiyle ilgili fıkra hususunda verilen önergenin aleyhinde konuşmak üzere gelmiş bulunuyorum.

Şunu hemen belirtmek isterim ki, özellikle bu tür kuruluşları görüşürken, bunların daha önce neler yaptıklarını, neler icra ettiklerini hatırlatmak gerekir. Meslek kuruluşları, üyelerinin çalışma hayatında onlara yardımcı olan ve özel kanunlarla kurulmuş olan meslek kuruluşlarıdır. Ticaret Odaları, Sanayi Odaları malumdur. Esnaf dernekleri ve esnaf birlikleri malumdur. Bunların yanı sıra, bir de bazı meslek dallarını temsilen kurulan odalar vardır: Mühendisler Odaları, Tabipler Odaları, Mimarlar Odaları gibi.

Kamu Görevlilerine yasalarımız sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkını vermemişlerdir. Önceki gün zannediyorum bir sayın arkadaşımız burada bunu savundular ve Genel Kurulumuzun tasvibine mazhar olmadı.

Odalar, geçtiğimiz dönemde meslekleri icabı sendikalar kuramayan ve sendikalara üye olmayan pek çok kamu görevlisinin yanında, meslekleri uygun olduğu için, odalara girebilen ve odalarda faaliyet gösterebilen kimselerin, meslek mensuplarının bir nevi sendikaları olarak hizmet görmüştür veyahut ta sendika anlamında kullanılmışlardır.

Benden önce görüşen bir arkadaşım bazı meslek dallarında odalarda yüzde yetmişe kadar varan kamu görevlisi nispeti olduğunu ifade etmiştir. Yüzde yetmişe varan bir nispet içerisinde, elbette ki hakimiyet o yüzden yetmişin olacaktır ve serbest çalışan ve odanın esas amacı olan kitleye hizmet imkanı kalmamıştır.

Şayet, meslek kuruluşlarının statüsünde herhangi bir değişiklik yapmaz isek ve kamu görevlilerinin de buralara üye olmalarının devamını sağlarsak, 12 Eylülden önceki manzaranın değişeceğine dair herhangi bir emare var mıdır?

Meslek kuruluşları, kendi mesleklerinin tekamülünden, mesleki dayanışmadan başka, benim görebildiğim kadarıyla her şeyi yapmışlardır; Devleti idareye kalkışmışlardır ve genellikle de ideolojik bir mücadelenin içine girmişlerdir.

Öyle zannediyorum ki, meslek odalarının kuruluş sebebi bu değildir. Bunun için biraz evvel dedim ki, bu odalar kompozisyonları itibarıyla, temsil etmeleri gereken kimselerin hak ve hukukunu, menfaatini korumaktan öteye, hukuken meşru olamayan bir sendikalaşma örneğini vermişlerdir.

Mesleki gelişmelerden, tekamüllerden de bahsetti arkadaşlarımız. Ben şahsen, mensup olduğum odanın yayınlarında bu kabil bir gelişme görmedim; tamamen (Her zaman tenkit ettiğim için bu kürsüden de rahatlıkla tenkit edebiliyorum) siyasi amaca yönelik, ideolojiye yönelik yayınlarla muhatap oldum. Serbest çalışan arkadaşlarımız, her ne kadar odaların idaresine hakim olmaya çalışmışlarsa da, azınlıkta kaldıkları için, buna muvaffak olamamışlar ve odalar da esas gayelerinden uzaklaşmışlardır.

Değerli arkadaşlarım:

Keban'a "hayır" diyeceksiniz, Boğaz Köprüsüne "hayır" diyeceksiniz, şu baraja "hayır" diyeceksiniz, bu köprüye "hayır" diyeceksiniz veya şu yola "hayır" diyeceksiniz; ondan sonra da "Biz oda olarak bir mesleki tekamülün veya mesleki dayanışmanın içerisindeyiz... Bu, mümkün değildir.

BAŞKAN- Toparlamanızı rica ediyorum.

A. AVNİ ŞAHİN- Komisyonumuzun getirdiği metin, kanaatimce yerindedir. Odalar, temsil ettikleri kimselerin menfaatlerini, hak ve hukuklarını korumalıdır ve onlar tarafından yönetilmelidir.

Bu itibarla, Komisyondan gelen metnin tasvip görmesini arz eder, saygılar sunarım

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Sayın Tutum, önergelerin lehinde buyurunuz.

CAHİT TUTUM- Sayın Başkan, eğerli üyeler;

Önümüzdeki konu çok basit; kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına kimlerin girebileceğini belirleyen, bir miktar kimlerin giremeyeceğini daha doğrusu belirleyen bir maddenin müzakeresidir.

Ben konuyu iki açıdan ele alıp sunmak istiyorum.

Bir kez kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu nedir? Neden kurulur bu? Eğer mesleki bir kuruluşun faaliyet alanı kamuyu doğrudan doğruya ilgilendiriyorsa, elbette ki kamu oraya müdahale edecektir ve nitekim mesleki kuruluşların başıboş olmaları için kamusal bir müdahale gerekmiş ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları özel bir düzenleme konusu olmuştur.

Bunların temel işlevi, demokratik işlevi, mesleki işlevi; bunları tartışmayacağım, ama kanun koyucu bir kamu kurumu niteliğinde bir kuruluşu oluşturduğuna göre, demek ki o kuruluşun oluşturulmasında kamu yararı görmüş. Şimdi bu kuruluşa kimlerin gireceğinin belirlenmesi, aslında Anayasa düzeyinde belki ele alınacak konu değil.

Ben, bir takım meslek mensuplarının kendilerini ilgilendiren meslek kuruluşlarından uzak tutulmasının mantığını kesinlikle anlayamıyorum. Şöyle düşünüyorum: Bir defa benim burada üzerinde durmak istediğim asıl önemli nokta, Anayasamızın bir tür tedbirler yasası haline gelmiş olmasıdır. Benim en büyük üzüntüm budur. Geçmişte olan bazı olaylardan etkilenerek, onlara tek tek tedbirleri alıyoruz; sanki normal bir tedbirler yasası.

Kamu kesiminde çalışan meslek kuruluşlarının kendi mesleki teşekküllerine girememesini öngören bu madde de, bu zihniyetin bir tezahürüdür. O açıdan belki fazla yadırgamamak gerekir; ama doğrusu ben "meslek" dediğim kavramla bunu bağdaştıramıyorum. Zaten burada kamu kesiminde çalışanların mesleki kuruluşlara girmesini önleyen maddeyle aslında, "profesyonel meslek" dediğimiz, kendi kendisini kategorik olarak düzenlemiş, hayli saygınlığı olan meslek gruplarını kastediyorlar. Bunları önlemeyi kastediyorlar ki, benim esas anlayamadığım budur.

Benim kafamda, "meslek mensubu" deyince çeşitli nitelikleri yanında, meslek disiplini içerisinde, mesleki gelişme normları içerisinde çalışan ve o mesleki disiplin kurallarına tabi olan kişi aklıma gelir. Zaten, bir mesleğin meslek olabilmesi için, meslek içi ve meslek dışı faaliyetleri düzenleyen özel etik kuralların geliştirilmiş olması lazım; Türkiye'de bu vardır. Bu kurallara uymayan meslek mensupları, yine o kuruluşlar tarafından cezalandırılır.

Bu nedenle derim ki; bir meslek mensubu, bir mühendis veya bir doktor, kamu kurumuna girmekle, kamu kurumuna girdikten sonra memuriyet sıfatını iktisap etmekle, kuşkusuz bazı ek külfetler, bir takım kısıtlamaları da beraberinde yüklenmiş demektir. Bunu anlarım; fakat ayrıca bir de meslek mensubu olarak bir mükellefiyeti ve bir bağlantısı vardır. Bunu yok farzedemezsiniz. Hatta Sayın Danışma Meclisi üyelerinden birçoğuna sorsam "Nedir işiniz?" diye; belki " Danışma Meclisi üyesiyim" demekten önce, "doktorum" veya "mühendisim" diyecektir büyük bir ihtimalle. Demin aleyhte konuşan arkadaşıma da aynı soruyu sorsam, "Ne iş yaparsın" desem "daire başkanı veya genel müdür muavini" demeyecek belki, "mühendisim" diyecektir. Bu, doğal bir şeydir.

O halde meslek mensubu (son derece önemlidir) mesleki normlara bağlıdır. Bir kimsenin, işte bu çifte sorumluluğu daima olacaktır. Olmaya ki, işgal ettiği özel memuriyet statüsü kendisini, belli bu bağlantıdan uzak tutsun ; yani meşru göstersin. İşgal ettiği statü çok önemliyse, çok özellik taşıyorsa, büyük bir ihtimalle o zaman, memuriyet sıfatının kendisine yüklediği ağır yük veya kısıtlama, kendisinin meslek teşekkülüyle ilişki kurmasına engel olabilir; fakat bunu düşünemiyorum.

BAŞKAN- Sayın Tutum, süreniz dolmuştur.

CAHİT TUTUM- Bağlıyorum Sayın Başkanım.

Kısaca özetlemek istediğim görüşüm; bence, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından, özellikle kamu kesiminde çalışan, iktisadi devlet teşekküllerinde çalışan profesyonel nitelikteki değerli elemanlarımızın uzak tutulmaları, kamu kurumu dediğimiz meslek teşekkülüne olan inançsızlığımızı büyük ölçüde tescil anlamına gelebilir.

Bu endişemi dile getirir, hepinizi saygıyla selamlarım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

ZEKİ ÇAKMAKÇI- Bir soru sorabilir miyim Sayın Başkan.

BAŞKAN- Buyurunuz Sayın Çakmakçı.

ZEKİ ÇAKMAKÇI- Sayın Başkan, kamu kurumu niteliğindeki meslek teşekküllerine, kuruluşlarına bazı sınırlamalar getirdik; sadece mesleki faaliyetlerle meşgul olacaklarına dair.

Bu kayıtlar varken, kamu kurum veya kuruluşlarında çalışan serbest meslek sahiplerinin bu kuruluşlara üye olmalarındaki mahzur neden acaba? Komisyondan onu öğrenmek istiyorum. Bu, kamu kuruluşlarında çalışan serbest meslek sahiplerini büyük bir töhmet altında tutmayacak mıdır? Meslektaşlar arasında büyük bir ayrım, büyük bir kopma medyana getirmeyecek midir?

Bir de müsaade edilirse, biraz evvel konuşan Sayın Şahin'e bir sözüm olacak.

BAŞKAN- Sayın Çakmakçı, mümkün değil, lütfen usul içinde kalınız ve sorunuzu tamamlayınız efendim.

ZEKİ ÇAKMAKÇI- Peki efendim. Bu sorularımın cevaplandırılmasını rica ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Diğer soruları alabilir miyiz? Sayın Akyol?

Anayasa Komisyonu Sözcüsü Şener Akyol- Hay hay Sayın Başkanım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Sayın Erginay soru.

AKİF ERGİNAY- Sayın Başkan, kamu kurumu niteliğindeki mesleki kuruluşlara kayıt, o meslekle ilgili işleri yapabilmeye bağlıdır. daha doğrusu, bir avukat baroya kayıtlı değilse, oranın üyesi değilse avukatlık yapamaz. kamu kuruluşunda bulunan ve aylıkla çalışan bir Hazine avukatı baroya kayıtlı olmak mecburiyetindedir, aksi takdirde davaya çıkamaz. Aynı şekilde, bir doktor, maaşlı bulunduğu daire bakımından mutlaka tabibler odasına kayıtlı olması lazım. Bir mimar aynı şekilde.

Bu anlamda soruyorum: Bu fıkra çerçevesinde kanunlar değiştirilip, "Bunlar odaya kayıtlı olamazlar, ama mesleklerini yapabilirler." denilebilir mi? Ne Avukatlık Kanunu, ne diğer kanunlar buna cevap vermez. bu itibarla, bunu nasıl temin edeceklerdir? Bunu sormak istiyorum; teşekkür ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.
Sayın Sağışman, soru.

MUZAFFER SAĞIŞMAN- Efendim, beni bir tek sorum var; kütüphaneden bir kitap çalınsa kütüphaneyi kapatırlar mı?

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Komisyon, sorulara ve önerge üzerindeki konuşmalara cevap lütfediniz.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Başkanım, saygıdeğer arkadaşlarım; Önerge sahibi arkadaşlarımız ve bu önergenin lehinde ve aleyhinde konuşan arkadaşlarımız önemli bir meseleyi, özellikle aleyhinde konuşan arkadaşlarımız biraz da alanı genişletmek suretiyle daha da önemli bir noktaya getirmişlerdir. Bendeniz, sadece teknik açıklamalarda bulunmakla, 170 inci maddesine geldiğimiz ve 30 maddesi kalan bu Tasarıyı bir tedbirler yasası olarak gören arkadaşımızın hukuki inceliğine katılmayacağım.

Sarıoğlu arkadaşımız, "Bu meslek kuruluşlarını ayakta tutan Devlet memuru olandır" dedi. "diğer tam serbest çalışanların vakti yok, onlar bu meslek kuruluşlarıyla ilgilenemiyorlar, onların işleri var, devlet memurları bunların yönetiminde görevlidir, onların zamanları daha çoktur." dedi. Kendisine arzı şükran ediyorum; bundan daha iyi bir delil olamazdı, belki biz bunu söyleyemezdik. içinde yaşamış bir insan olarak bunu söylemekle, bu samimi beyanıyla, bu meselenin özünü halletmiştir; tekrar teşekkür ediyorum.

PAŞA SARIOĞLU- Aynı şeyi anlamıyoruz yalnız.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Böylece, teknik olan yöne dönüyorum. Nedir serbest meslek?.. Serbest meslek; herhangi bir bağlılık olmaksızın ve herhangi bir emir ve hiyerarşi ilişkisi olmaksızın, bir mesleği serbestçe icra etmek demektir. Bu serbestlik, bir bordro ilişkisine girdiği zaman, büyük ölçüde bu mahiyetini kaybeder esasen. Hatta Yargıtayımızın mustakar kararlarına göre, artık kesinleşmiş içtihadına göre, eğer bir kimse, serbest meslek icra eden birisi bordroya yazılırsa, o işçinin haklarından yararlanır, yani serbestlik vasfı bu halde dahi mahiyetini kaybeder.

Şimdi, mesele nedir?... Bir devlet memuru, bir meslek kuruluşunun üyesi, Devletin de memuru; eğer ülkemizde hiçbir şekilde bu şahsın hem devletten, hem meslek kuruluşundan aynı anda, birbiriyle çelişir tarzda ve çok defa Devletin aleyhinde, Devletin hizmet vermekle mükellef olduğu halkın, milletin aleyhinde tecelli etmemiş olsaydı bu emirler, böyle bir düzenleme belki Anayasaya çıkmak, bu derecede düzenlemek gereği olmayabilirdi; ama her halde ve filhal [şimdi] görülmüştür ki, Devletin yönetimi, birtakım meslek kuruluşlarının yönetiminden yönlendirilmeye çalışılmıştır. Bu ise, ülkemizde giderek artan kaosu şiddetli şekilde keskinleştirmiştir. bu ise, bu yolla kamuoyu önündeki etkinliklerini artırmak isteyenlerin tamamen bu kuruluşları, meslek kuruluşlarını, yönetimleri itibariyle, faaliyetleri itibariyle, etkinlikleri itibariyle demokratik kurulların dışına itmiştir ve bu kuruluşlar giderek, kendi aralarında da organize olmak suretiyle, tamamen kamuoyunu, tamamen Devleti yöneten kuruluşları etki alanlarına almaya çalışmışlar ve üyeleri marifetiyle, eliyle bu Devlet dairelerini çalışamaz hal getirmişlerdir.

Bu yaşadığımız acı olayları, şimdi aradan iki seneye yakın zaman geçtiği için belki unutmuş olabiliriz; ama aynı tuzağa bu kuruluşları asla düşürmemek zorundayız. Teknik olarak ifade etmek istenirse, hukuki olarak ifade etmek istenirse, serbest meslek icra eden demek, bir kamu kuruluşunun ve Devletin memuru olmayan kişiler kastedilir. Devlet memurları için de özel kanunlarında, hem Devlet memuru olması, hem de serbest meslek icra etmesi mümkün olan bazı özel ve istisnai durumlar vardır. Mesela, bir par-time hekim, aynı za-

manda hem Devlet memuru olabilir, hem de Devlet özel kanunuyla ona "Git muayenehane aç" diyebilmiştir. Eğer Devlet bunu demişse, o hekimin Tabibler Odasına üye olmasına da müsaade etmiş demektir. İşte biz, bunu böyle anlamaktayız.

Şu halde, kısaca, özetle ve bir kelimeyle, ya serbest meslek icra edersiniz; menfaatlerinizi korumak için bir odaya, bir meslek kuruluşuna ihtiyacımız vardır, ya Devlet memurusunuzdur, sizi artık Devlet himaye eder.

Gelelim; meslek kuruluşuna üye olmazsanız, Devlet memuru olamazsınız, devlet memuru olup da o sanatı icra edemezsiniz. Böyle bir kural yoktur. Profession-liberal denilen, ta Latinlerden beri de böyle gelen husus şunu anlatır; kendine özgü muhasebesi, defteri, muayenehanesi, yazıhanesi olanlar için "serbest meslek erbabı" denir, ama Devletin memuru için "serbest meslek erbabı" denmemelidir, denemez mümkün değildir.

Böylece Sayın Çakmakçı'nın bahsettiği mahzuru açıklamış olduğumu zannediyorum.

Töhmete gelince; bir Devlet memuriyetinin hiçbir şekilde bir meslek kuruluşuna üye olmaması nedeni ile töhmet altında kalacağının düşünülmesinden bile yana değiliz; bunlar ayrı ayrı konulardır. Biz, Devletin memuruna dışarıdan emir istemiyoruz, bu Tasarının amacı budur, açıklamıştık.

Görülmüştür ki meslek kuruluşları, kendi üyeleri marifetiyle ve o meslek kuruluşundaki hiyerarşi itibariyle Devletin içine emir yağdırmaya başlamışlardır. bu yol kapanmalıdır. Bu yol tıkanmalıdır. Bu yol demokratik de değildir, milletin de menfaatine olmamıştır ve bu alışkanlıklar kolayla silinemez. Silinip silinmeyeceğini takdirlerinize son birkaç aydır yayınlarla ayrıca arz ediyorum ve değerli arkadaşım Sayın Sarıoğlu'nun belirttiği ilmi çalışmaların listesini burada okumayı tercih etmezdim; ama üyeler bu listelerle sadece yapılan, bu ilmi araştırmaların başlıklarını okuyan suretiyle de hangi tür ilmi çalışmalar yapıldığını, hangi tür ilim yapıldığını fevkalade iyi anlayacaklardır, ama özellikle bu kuruluşların ortak toplantılarında alınan kararlar, yayınlanan bildiriler, beyannameler ve ortak toplantılara dikkat etmek lazımdır. Bunlar, her ne kadar insan hafızası nisyan ile malul olsa da unutulmayacak kadar ağır olanlarıdır.

Değerli üyeler;

İnancımız o dur ki, daha önce de kabul ettiğiniz gibi, sendikalara giremeyecek, derneklere giremeyecek olan ve eğer bir derneğe girecekse bunun nasıl olacağı yasa ile belirtilecek olan Devlet memurlarının, Kamu İktisadi Teşebbüslerinde devamlı çalışmaların (ki memur statüsünde olacaklardır) bunların esasen başka alanlarla olan iştiraklerini heyetiniz kendi kararlarıyla azaltmış, sınırlamıştı. İlk konuşmamdan beri arz ettiğim gibi, Anayasaya sizlerin de katkı ve oylarınızla bugüne kadar belirli bir nitelik verdi. Devleti güçlendirmeye matuf tedbirler vardır; ama hiçbir zaman biz Devletin gücüne ilave birşey kattığımıza inanmıyoruz. Devlet, mahs, kendi başına güçlüdür Devletin gücünü azaltan bazı engeller vardır.

Bu maddeye kadar, 170 inci maddeye kadar oylarınızla Devletin önündeki, Devletin millete hizmet yolunda ilerlemesini engelleyen bu mahzurları birer birer ayıkladınız. Bu mahzur da kaldırılmalıdır. Zannediyorum, heyetiniz bu noktayı bendenizden ve Komisyonumuzun sözcüsünden daha iyi yaşamış ve takdir edecektir.

Bu sebeple önergelerin reddini ve bu fıkramızın, Komisyondan geldiği şekilde oylanmasını takdir, tasvip ve tensiplerinize saygılarımla arz ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim. Sayın Akyol.

PAŞA SARIOĞLU- Sayın Başkanımı müsaade eder misiniz?

BAŞKAN- Buyurun efendim.

PAŞA SARIOĞLU- Sayın Başkanım; Sayın Sözcü, üzülerek ifade edeyim, benim konuşmamın bir kısmını alarak (Çünkü bunun devamı vardır) bunu kendisine göre yorumlayarak, kamuda çalışanların %70'ini zan altında tutan bir ifade kullanmıştır. Buna kesinlikle katılmıyorum; eğer kendi dedikleri doğru olsa idi, kamuda çalışanların %70'inin hepsini, Devletin kamudan ihraç etmesi gerekirdi. Buna bu sebeple katılmıyorum ve gerekçesi de kendi bakımına göre isabetsiz olabilir, bana göre değil.

BAŞKAN- Sayın Sarıoğlu filhakika açıklama yaptı; ama ben Sayın Akyol'u dinlediğim kadarıyla, bütün Devletin memurlarını veya Devlet kesiminde hizmet gören, kamu niteliğindeki meslek kuruluşlarına üye olan çok değerli memurları itham altında bulunduracak bir ifadede bulunmadı; ama örnekler verdi. O örnekler, zannediyorum geçmiş dönemde sık sık rastladığımız örneklerdir.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Başkanım; kelimelerin üzerinde oynamayalım, %70 olan bu değerli kitle, daha önce arz etmiştim fevkalade düşük azınlıklar tarafından ele geçirilen meslek kuruluşlarının baskısına maruzdu.

Şu halde, fevkalade istisnai olan birtakım kişilerle, onlara karşı olan tedbirlerle meşgulüz ve büyük çoğunluğu da himaye için bu tedbirleri düşünmekteyiz.

Arz eder, arkadaşıma tekrar teşekkür ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

AKİF ERGİNAY- Benim soruma cevap vermediler efendim.

BAŞKAN- Sayın Erginay'ın sorusu cevaplanmamış, cevap lütfeniz Sayın Akyol.

AKİF ERGİNAY- Hem memur, hem nasıl bu sıfatla çalışmaktadır? Bunu öğrenmek istiyorum.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Başkanım; ben Sayın Erginay'ın sorusuna hem sözlerimin başında, hem de sonunda cevap arz ettim. dikkatlerinden kaçmışsa tekrara amadeyim.

Bir meslek kuruluşuna üye olmak, Devlet memuriyetine girişin şartı haline bu fıkra ile getirilemez. Böyle bir zorunluluk da yoktur. Arz etmiştim. "Serbest meslek demek; muhasebesi, bürosu, müstakil faaliyeti hiçbir yerden emir almaması ve bir emir ilişkisine girmemesi gerekli olan şahıslarla ilgilidir. Eğer, Devlet avukat tutacaksa, ona kendi kanunu ile avukattır der ve onu baroya girmekten men edebilir.

Arz eder, tekrar şükranlar sunarım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

AKİF ERGİNAY- Sayın Başkanım; çok yanlış, özür dilerim cevap vermek istemem; avukatlık sıfatına...

BAŞKAN- Sayın Erginay müsaade ediniz efendim.

ABDULLAH PULAT GÖZÜBÜYÜK- Sayın Başkanım; nizamlar dinlemiyor, rica ederim oya koyun, her kafadan konuşuyorlar.

BAŞKAN- Çok rica ediyorum; Sayın Başkanın da sizler gibi, birtakım deprasyonlara muhatap bir kimse olduğunu lütfen kabul edin ve Sayın Başkanın, ifade ettiğiniz Başkanlık sıfatının gereklerine uygun şekilde Başkana hitap ediniz.

Tekrar tekerrürü halinde, şimdiye kadar uygulamadığım birtakım tüzük hükümlerini uygulamak mecburiyetinde kalacağımı çok değerli arkadaşlarıma hatırlatırım.

Sayın üyeler, Sayın Genç, Sayın Akdemir, Sayın Yarkın, Sayın Vardal ve Sayın Uzunoğlu tarafından verilen beşinci fıkranın metinden çıkartılmasına müteallik olan önergeye Komisyon katılmamaktadır. dikkate alınmasını oyluyorum. Dikkate alınmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Sayın Çakmakçı ve Gürbüz'ün önergesine geçiyorum; son iki fıkranın metinden çıkartılmasını isterler. Yalnız, bu iki fıkradan bir tanesi esasen şu anda oylanmıştır. Bu itibarla, yalnız son fıkra olarak üzerinde görüşmek isteyen arkadaş süratle hareket etsin efendim.

Buyurun Sayın Çakmakçı.

GÜNGÖR ÇAKMAKÇI- Sayın Başkan, saygıdeğer arkadaşlar;

Burada bir şeye işaret ederek, beş dakikamın birini de sarf etme pahasına olsa söze başlamak isterim.

Hepimiz belli bir seçme ile geldik, hepimiz bu vatanın, bu milletin menfaatleri ne yolda ise, o yalda düşünmeye, o yolda hareket etmeye sadık olduğumuzu yemin ederek göreve başladık. Burada bunun aksinde hiç kimsenin görülmesi ve düşünülmesi mümkün değildir. Farklı şeyler düşünebiliriz; ama ne istiyorsak, ne yapıyorsak memleketin menfaatine olsun diye yapıyoruz. Elbette konuşma hakkı sınırlı olanla konuşma hakkına, pekçok kişiye cevap verme mecburiyetinden dolayı sınır konmamış olanın, ikisinin eşit şartlar içinde, serbest bir münazara ortamı içinde konuşma şansı yoktur. O itibarla, şimdi geldik "170 inci maddenin son fıkrası çıksın" Yine nereden çıktı bu önerge gözüyle bakmayın lütfen. Ne dürbünün tersinden bakalım karşıyı küçük görelim, ne dürbünün bu tarafından bakalım, olduğundan daha tehlikeli görelim; sağduyuyla kendi gözümüzle olaylara bakalım.

"Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğinin, kamu düzenin, başkalarını hak ve özgürlüklerinin korunması, suçların önlenmesi bakımlarından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mahallin en büyük mülki amiri, hakim kararına kadar meslek kuruluşunun seçilmiş organlarını görevden uzaklaştırabilir."

Arkadaşlar;

Bu maddede pekçok kısıtlamalar getirdik. 12 Eylül'ü hiçbirimiz unutmadık. Hepimiz o günün tekrar dönmemesi için kayıtlar koymadan yanayız. Ancak, bir otobüsün frenlerini ayarlarken, çok sıkı yapıp iki adım atmadan balataları kızdırmanın da alemi yok. İfrattan kaçarken tefritten de kaçmama endişesiyle bu önergeleri huzura getiriyoruz.

Bu fıkrayı niçin çıkarmak istedik?... Halisane niyetler; tekrar söylemeyeyim. Düşünün ki, bir bölgenin kaymakamı (küçük birimlerden geldim, küçük birimleri dile alınarak konuşuyorum) kendisine vekalet eden tahrirat katibi; beğenmedim, attım yetkisiyle mücehhez olsun. Siyasetle uğraşamayacaklar dedik, 34 üncü maddede, kendi konu ve

amaçları dışında faaliyet gösteremezler dedik, biraz evvel, devlet sektöründe çalışanlar buna girmeyin dedik. Artık, geçmişte şöyle idi. geçmişte böyle idi; tamam, bugün geçmişi tekrar etmeyecek kafi komprasyon frenlerini kurduk, artık tekrar o gözle bakalım. Böyle çalışan dernek veya meslek kuruluşu varsa, lütfedin de bunu yetkili kişiler ihbar etsin, lütfen hakim kararıyla bu subuta ersin. Değişik her kaymakama, her mülki amire göre, (Küçülterek söylemiyorum) konusunun dışında tartışmayı vermeyelim. Bu itibarla, son fıkranın hakim kararıyla, münasebetsizlik etmişlerse, çizgiden dışarı çıkmışlarsa tasvip etmiyorum; ama lütfen hakim kararıyla, adalet teraziyle tartılarak, "Geçmişte öyle olmadı"... şimdi bir sürü uygulamaların içindeyiz, bir sürü frenlerin içindeyiz, geçmişle mukayese etmeyelim, onun kararıyla takdir edilerek kapatılsın. Mülki amirin şu veya bu sebeple indi [kişisel] olabilecek, hukuki olmayacak mütalaasıyla hemen seçilenleri kapatma yoluna gitmeyelim. Yüz derece suda yüzmek yakar insanı; ama sıfıraltı suda da yüzmek adamı hasta eder, boğar. Nüfus sayımındaki caddeler gibi bir ortam istemiyoruz. Bırakalım, bu kayıtların içinde hâkim kararıyla münasebetsizler tecziye edilsin.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Lehinde Sayın Genç.

KAMER GENÇ- Sayın Başkan, değerli üyeler; Tabii benim her kürsüye çıkışta tekrarladığım bir konu var; bu Anayasa Taslağı ile önümüzde müzakere ettiğimiz bu madde de genel espirisine uygun. Yalnız burada check off sisteminin kaldırılmasını unutmuş Komisyon, bir o özelliği var. Yani onu da kaldırsalardı çok iyi olurdu.

Sayın arkadaşlar;

Mesleki kuruluşlar, nevi şahsına münhasır birer meslek kuruluşlarıdır. Bunlar, meslekleri arasında dayanışmayı sağlamak, mesleklerine mensup bilgi ve görgülerini artırmak amacıyla kurulurlar ve bunlar, devlet yönetimine işlerlik kazandırmak, devlet yönetimini doğru yola kaydırmak, devlet yönetimini iyi yere çekmek yönünde de faydaları vardır. Geçmişte birtakım hatalar olmuştur, kabul ediyoruz.

Şimdi, kanunla kurmaya yetki veriyoruz ve Anayasal bir müessese haline getiriyoruz. Anayasal bir müessese haline getirilen bir meslek kuruluşunun, biraz önce Güngör Çakmakçı arkadaşımızın da dediği gibi, bir kaymakama vekâlet eden tahrirat kâtibinin emriyle de, seçilmiş organlarının görevine son veriyoruz. Ben tahmin etmiyorum hiçbir demokratik bir yönetim sistemini kabul eden ve kendi meslek mensuplarını kendi demokratik sistemlerde seçilmesini öngören bir kuruluşun, böyle bir kişinin keyfine bırakarak görevden alınmaları.

Yine, dernekleri İçişleri Bakanını emriyle kapattık; şimdi ben Sayın Komisyon Başkanına dedim ki, siz dernekleri İçişleri Bakanının emriyle kapattığınız zaman, buna karşı gidecek, idari mahkemede dava açacak. Danıştaydan dava açacak; ama kararı getirecek, birinci gün uygulayacak; ertesi gün tekrar derneği kapatacak... Yani, bu hükümlere yer vermekle bu Anayasal kuruluşları, dernekleri Anayasadan çıkartsak daha iyi olur. Kamu kurumu niteliğindeki mesleki kuruluşları Anayasadan çıkarsak daha iyi olur. Çünkü, resmi devlet teşekküllerinde çalışanlar bunlara üye olmayacaklar. kim olacak?... Üç beş arkadaş veyahutta serbest çalışan kişi. E... bunu böyle yapacağımıza, bu meslek kuruluşlarının kapısına birer kilit asarsak bence daha iyi olur.

Sayın Komisyon Sözcümüz dediler ki, "Bu 170 inci maddeye kadar, devleti zenginleştirdik, kuvvetlendirdik, önümüze gelen engelleri kaldırdık." Dün 172 nci maddeye hiçbir önerge olmadığı halde biz burada kabul ettik ve dedik ki, eski eser niteliği olan her taşınmazın sahibine devlet tazminat öder. Siz bunun anlamını ileride bu Anayasa geçtikten sonra göreceksiniz. Devlet bütçesinin on misli bu uğurda para harcansa, acaba bu taşınmazları satın alabilir mi? Biz tabii çok tahditli süreler içinde, Komisyon sözcülerinin uzun uzun müddetler almak suretiyle yaptığı konuşmalara cevap vermek imkanını bulamadığımız için, çok fikirleri bir anda toparlayabilmemiz, onlara cevap verebilmemiz mümkün değil; ama herhalde tümü üzerinde yapacağımız konuşmalarda bunları en iyi şekliyle dile getireceğiz.

Bana göre bu maddenin artık hiçbir anlamı kalmamıştır. Bir mesleki kuruluşun seçilmiş organlarını, hem de eskiden, yani birçok Avrupa memleketlerinde, demokratik memleketlerde bunlar demokratik kuruluşlardır. Şimdi, sendikacı siyasetle uğraşmayacak, dernek uğraşmayacak, mesleki kuruluşlar uğraşmayacak... Kim uğraşacak?... Esnaf dernekleri uğraşmayacak, köylü birlikleri uğraşmayacak... E, o zaman ben burada sordum, Sayın hocam dedim, partiler siyasi faaliyete bulunabilir mi? Yani, siyasi faaliyette bulanabilecek bir zemin bulamayacaklar. E., bulunmayınca o zaman siyasetle kim uğraşacak?... Herhalde Danışma Meclisinin bazı üyeleri. Onun dışında hiç kimse uğraşmayacak..

BAŞKAN- Sayın Genç, süreniz dolmuştur.

KAMER GENÇ- Toparlıyorum Sayın Başkanım, peki efendim.

Sayın arkadaşlar;

Sayın Çakmakçı arkadaşımızın da dediği gibi, artık devlet memurları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına girmeyecek, siyasetle de uğraşmayacaklar. Siyasetin sınırı ne olacak?.. Yani, bir Adalet Bakanlığı, dürüst karar veren bir hâkimi yerdeğiştirdiği takdirde Adalet Bakanlığının bu işlemini Barolar Birliği tenkit ettiği zaman bu siyaset sayılacak mıdır, sayılmayacak mıdır?... Bir yanlış yatırım yapan bir bakanlığın, demin arkadaşlarımız köprüyü yapan bir bakanlığın, demin arkadaşımız köprüyü tenkit ettiler, ama yani bazı haklı tenkitler de vardır.

BAŞKAN- Sayın Genç, çok rica ediyorum.

KAMER GENÇ- Bu itibarla, yani meslek kuruluşlarının siyaset sınırını da o zaman burada belirleyelim.

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN- Sayın Doğu, önergenin aleyhinde.

AHMET SENVAR DOĞU- Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Çok sevdiğim Arkadaşımın önergesi aleyhinde konuşmaktan cidden üzüntü duymaktayım. Yalnız, biraz önce Değerli Anayasa Komisyonu Sözcünün dile getirdiği bazı gerçekleri göz ardı etmek mümkün değil; Çünkü, hatırlayacaksınız, maddenin ilgili fıkrasını savunurken, "Kamu kurum ve kuruluşları ile Kamu İktisadi Teşebbüslerinin devamlı olarak çalışanları meslek kuruluşlarına üye olmamalıdır" şeklindeki hükme daha bir ağırlık vermişlerdir. Bunda hakikaten büyük kamu yararı vardır.

Sayın Başkanım;

Düşününüz ki, iki başlı bir devlet memuru; kalben bir yere bağlı, hissen bir yere bağlı, mantıken bir yere bağlı. Bu mümkün değildir. Bu ikiliği mutlak surette gidermek lazımdı. Memlekete bu ikili uygulamadan hiçbir zaman hayır gelmemiştir. Sayın Başkanım.

Hatırlayacaksınız; bir yüce kamu kurumu olan Barolar Birliğinin Başkanı yıllarca televizyondan, Türk televizyonundan düzen değişikliği isteyen bir zatı muhtereme karşı ekran ekran fetva vermiştir. Biz bu günleri yaşadık, unutmayalım. Hukuku arkadaşlarımın bilhassa dikkatini çekerim bu konuda.

Sayın Başkanım;

12 Eylül'ün daha yaralarını saramadık. Gönül isterdi ki, bunları sardıktan sonra tartışalım; ama sarılması için tedbir düşündüğümüz bir zamanda ben bunları şahsen erken bulmaktayım.

Son fıkrası ise, bu maddenin aslında can alıcı noktası bu son fıkrada. Bu iki fıkra çıkarsa zaten Anayasaya hiçbirin sokmaya gerek kalmayacaktır.

BAŞKAN- Esasen 5 inci fıkra hakkında Meclis muktaza tayin etti. Yalnız 6 ncı fıkra için görüş rica ediyorum.

AHMEN SENVAR DOĞU- Evet; yani son iki fıkra için çıkarılmasıydı arkadaşımın önergesi, onun için ister istemez vurgulamak zorunda kaldım Sayın Başkanım.

"Devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli güvenliği, kamu düzenini, başkaların hak ve özgürlüğünün korunması suçlarının önlenmesi bakımlarından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mahallin en büyük mülki amiri hakim kararına kadar.." Burada hakim kararından vazgeçmek söz konusu değil Sayın Başkanı. Hâkim kararını kısa sürede istihsal etmek de diğer bir adliye mekanizmasının mutlak surette görevidir. Yani, kaymakamının kapattığı bir yeri üç ay sonra hâkim kararıyla kesin hale getirmek yahut onun üzerinde karar vermek herhalde düşünmediğimiz, öngörmediğimiz bir şeydir. Bu iki kamu kuruluşunun kendi arasında memleket menfaati söz konusu olduğu zaman mutlak surette bir koordinasyon içinde olmaları, hiç olmazsa aynı frekansta hareket etmeleri beklenecektir. Onun için bu hükmün burada kalmasında ben bir mazeret görmemekteyim.

Teşekkür eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim Sayın Doğu

Sayın Öztürk, aleyhinde.

FAHRİ ÖZTÜK- Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Gerek önerge sahibi, gerekse önergenin lehinde konuşan sayın üyeler hukuki iki kavramı sanıyorum ki, birbirin karıştırdılar. Zaman zaman "Görevden alma", "Görevden alıkoyma" gibi terimler kullanıldı. Oysa hukukumuzda görevden almakla görevden uzaklaştırma ayrı ayrı müesseselerdir. 170 inci maddeyle getirilen ve mülki amirlerine verilen yetkide geçici olarak görevden uzaklaştırma, hâkim kararına göre görevden uzaklaştırma müessesidir. Kaldı ki, Yüce Meclis bundan önceki toplantılarında mahalli idare organlarıyla ilgili olarak iradesini belirtmiştir. Mahalli mülki idare amirlerinin belirli şartlarda görevden alıkoyma maddesinin aynen muhafazası gerektiği görüşündeyim.

Arz eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim Sayın Öztürk.

ÖZER GÜRBÜZ- Lehte Sayın Başkanım.

BAŞKAN- Lehte, buyurun Sayın Gürbüz.

ÖZER GÜRBÜZ- Sayın Başkan, sayın üyeler; 170 inci madde başlığından da anlaşıldığı gibi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıdır. Sayın Sözcünün belirttiği gibi, serbest meslek kuruluşları değildir; meslek kuruluşlarıdır. Amaçlanan da meslek kuruluşlarını kapsamına almasıdır. Nitekim, 1961 Anayasası da böyle uygulamıştı ve yine bu meslek kuruluşlarına, kamu kurumu niteliği verilmesinin bir özelliği de demokratik olmaları niteliğidir. Başlıca özelliklerinden birisi de budur.

Nitekim, biz de bir fıkramızda "Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz" demekle bunu vurgulamış bulunuyoruz. İşleyişleri de demokratik esaslara aykırı olamaz. Bunlar hangi meslek kuruluşlarıydı?... Arkadaşlarımız da saydılar; Barolar, Ticaret Odaları, Ziraat Odaları gibi, 9 tane meslek kuruluşu.

Bir yukarıki fıkrada meslek kuruluşlarının seçimlerini hâkime yaptırdık. Dedik ki, "Katılmayı tam sağlasın, bütün üyeler gelebilsin ve hâkim teminatında seçim olsun". Kongreyi hâkime yaptırdık ve bunu bir noktada da bu meslek kuruluşlarının üyelerinin güvencesi için yaptık. "Üyelerin herbiri katılabilsinler, gelsinler, haksızlık olmasın, yönetim ve denetime" dedik. Ancak, iniyoruz bir alttaki son, şimdi incelediğimiz fıkraya, aynı hâkim yine o ilçede. Demin tartışırken "Hâkimi bulabilir, hâkim gider, sonra gene yapar" dedik, hâkimi bulduk kongre için ki, bizim esas endişemiz orada idi. İlçede hâkimi bulamazdık. Kendi yerine hakim gider, çoğu ilçede hâkim yok, bazı illerde büyük sıkıntılar çekilir, duruşmalar geri bırakılır filan; bulamamaktı; fakat Komisyon ve Genel Kurulca kabul ettiğimiz yerde hâkimi bulduk. Şimdi hâkim bulduğumuza göre, "Gecikmesinde, mahallin en büyük mülki amiri gecikmesinde sakınca bulunan hallerde hâkim kararına kadar meslek kuruluşunun seçilmiş organları görevden uzaklaştırır." "Mülki amire görevden uzaklaştırma yetkisi verdik. Bir yukarıda kongre yapmayı hakime verdik; fakat görevden almayı mülki amire verdik. Oysa, demokratik olmasının esası ve işleyişlerinin demokratik esaslara aykırı olmaması 1961 Anayasasında bunu vurgulayan bir maddeyle bağlanmıştı. "Seçilmiş olan organları hâkim kararı olmadan görevden alınamaz." Bunlar birbirinden ayrılmaz parçalardı. Hâkim kararı güvencesini almak, demokratik olmasının bir teminatı ve bu da dolayısıyla hukuk devletinin teminatı. Derneklerden ayrılıyor meslek kuruluşlar; çünkü kamu kurumu niteliği veriyoruz buna.

Bu bakımdan, hukuk devleti ilkesi ve demokratiklik ilkesi zedeleniyor mülki amirler kararıyla, çünkü, yarın siyasal ortamlara geçildiğinde, gönlümüz arzu etmez, bunun emsallerini görebiliriz. Bu meslek kuruluşlarından o günün iktidarının beğenmediği davranışlar için bulunanlar bir mülki amir kararıyla; çünkü hiyerarşi içerisindedir, bakanın hoşuna gitmeyebilir, bakan mülki amire aynı emri verebilir, mülki amir de zor durumda kalabilir, istemese de meslekten alma durumunda kalabilir.

Bu bakımdan, bu maddenin yine eskiden olduğu gibi, hâkim kararıyla kaldırılmasını, meslekten alınmasını sağlamak yönünde bu fıkranın kaldırılmasının daha demokratik olacağı, daha amaca uygun olacağı düşüncesiyle tüm Kurula saygılar sunarım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.
Sayın Akkılıç, soru.

MAHMUT AKKILIÇ- Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Başkan;

Bir noktayı üzülerek belirtmek isterim. Bugün alacağımız bir kararla birçok mesleki kuruluşun kapanması vebalini taşıyacağız; bir.

İkincisi; 159 uncu madde son fıkrada "Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin mesleki menfaatlerini korumak ve geliştirmek amacı güden kuruluşların bağlı olacakları esaslar kanunla düzenlenir", yani mesleki kuruluşların, memurların mesleki menfaatlerini koruyacak teşekküller kuracağız. Peki, bunun 170 inci maddedeki kuruluşlardan ne farkı olacaktır? .. İki.

Üçüncüsü, Bir ailede çocuk babayı vesayet altına alırsa, bu babanın malüllüğünden ya da zaafından mıdır ya da çocuğun şımarıklığından, edepsizliğinden midir? Babanın zaafından olur. Burada baba Devlettir. Devlet güçlü olduğu sürece, hiçbir zaman çocuk, babayı vasiyet altına alamaz. Kanun vardır, Devletin ülkenin aleyhine bu nevi suçları işleyecek müesseseleri kontrol altına alması lazımdır; ama bu nevi meslek kuruluşlarını kapatmamak lazımdır.

Arz ederim.

BAŞKAN- Sayın Azgur, soru soracaksınız, buyurun.

FUAT AZGUR- Sayın Başkanım, mülki amirin görevden uzaklaştırma kararı idari bir karar olduğuna göre acaba mahalli idari yargıda süratle dava açma imkanı var mıdır, yok mudur?

BAŞKAN- Buyurun Sayın Komisyon rica edeyim, önerge ve sorular üzerinde cevaplayınız efendim.

ANAYASA KOMİSYON SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Başkanım, saygıdeğer arkadaşlarım;

Meslek kuruluşlarına ağır bir sınırlama geldiği yolundaki ve o amaçla verilmiş olan önergeye katılamıyoruz. Fıkrayı, sabırlarınıza sığınarak bir defa okumakla yetineceğim. "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğin, kamu düzenin, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunmasının, suçların önlenmesinin." Bu bakımlardan gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, mahallin en büyük mülki amiri, bu vahim hallerde, bu elim hallerde, ancak bu durumlarda; evraklar kaçmasın, deliller kaybolmasın diye mülki amir, görevden uzaklaştıracak, oraya girip belgeleri toplayacak.

Sayın Azgur'a cevap; orada bir idari mahkeme var. Kapatma için gerekli başka hâkim müdahalesi, esasen en seri şekilde gerçekleşebilir ve sonra korumak istediğiniz menfaati de doğrusu anlayamadım. Yani, 10 gün bir odanın yönetimi, yönetimden uzak olsa kıyamet mi kopar anlayamadım doğrusu?.. Hele, Devletin bekası söz konusu ise, insanlarımızın, tüm bir şehir halkının hürriyeti söz konusu ise, açıkça suç işleniyor ve işlenmişse ve onlar da 10 gün o meslek kuruluşuna girmezlerse ne olur, ne kaybederler, ne kaybederiz? Bunda demokrasiye, meslek kuruluşu fikrine aykırı ne nokta vardır?

Bu son fıkra, değerli üyeler, sadece şerirler içindir. Demokrat olanlar için değildir. Biz onları asıl himaye etmek istiyoruz. Bu noktada mutabık kalalım. Komisyonunuz, sizin Komisyonunuz, antidemokratik bir şey yapmak istemiyor; ama şerire de fırsat mı verelim

diye soruyoruz?,, İşte, kısaca bu maruzatımı arz ediyor, önergenin bu gerekçelerle reddini saygılarımla talep ediyoruz.

BAŞKAN- Teşekkür ederim efendim.

MAHMUT AKKILIÇ- Sayın Başkan, Sayın Akyol benim ilk soruma cevap vermediler.

BAŞKAN- Efendim, dolaylı olarak soru cevaplanmış vaziyettedir.

MAHMUT AKKILIÇ- Kesinlikle, hiçbir alakası yok..

BAŞKAN- Sayın üyeler, Sayın Çakmakçı ve Sayın Gürbüz tarafından verilen önergeye Komisyon katılmıyor. Dikkate alınmasını oyluyorum. dikkate alınmasını kabul edenler işaret buyursunlar. Dikkate alınmasını kabul etmeyen.. Dikkate alınması kabul edilmemiştir.

Sayın üyeler, aynı maddenin dördüncü fıkrasındaki bir cümlenin değiştirilmesini isteyen Sayın Çakmakçı ve Sayın Gürbüz'ün önergesine geçiyorum. Açıklamak üzere buyun Sayın Çakmakçı.

GÜNGÖR ÇAKMAKÇI- Sayın Başkanım, kıymetli üye arkadaşlarım;

Kısa sürede üç defa mikrofona çıkmanın ve iki önergesi çok muhterem oylarınızla iltifat görmemiş olmanın bütün dezavantajına rağmen, bu önergemi şu şekilde savunmak istiyorum:

Meslek kuruluşları, siyaset yapmasınlar. Kabul ediyorum. Geçmişte yapmışlardır; onu da kabul ediyorum. Buna birtakım tedbirler getirelim, bunun suçsuzluğunu da kabul ediyorum. Ancak, ben ifrattan çekinen, tedbirlerin aşırı dozdan verilmesinden endişe duyan bir arkadaşınız olarak, bu dördüncü fıkranın şu halde düzenlenmesinde daha ılımlı, daha dengeli olacağı fikrindeyim: "Meslek kuruluşları (Tekrar "Kuruluş kelimesini söylemek uygun olmuyor) konu ve amaçları dışında faaliyet gösteremezler." Böyle olsun cümle. "Siyasetle uğraşamazlar" dan evvel (Uğraşmasınlar tabii.) normal eleştiri, uyarı ve görüş bildirme sınırını aşarak siyasetle uğraşmasınlar ve sendikalarla, derneklerle ortak hareket edemesinler."

Arkadaşlar, hep müfrit misallerle, ekstrem misallerle konuyu burada savunmak hüner değil. Ben, mimarlar ve Mühendisler Odasının olabilir ki, bu yetkileri olduğundan, arzı ettiğimizden ötede kullanan müfrit bir idarede, "Konut politikası hatalıdır" diye kendi konusuna giren masum bir tenkidinin dahi "Sen politika yapıyorsun" gibi yorumlanmasından endişeliyim. Tabipler odasının "Tam gün uygulaması başarı kazanmamıştır. Rotasyon, Türk hekimleri için olumlu olmamıştır. Bu ücret politikasıyla hekimlerimizi Devlet istihdam şansını kaybetmektedir. Genel Sağlık Sigortasının hala uygulanması hatadır. Doğum kontrolüne gidilmemesi hatadır." gibi, tamamen kendi konu ve amaçları dahilinde masumane eleştirilerin dahi, "Sen siyaset yapıyorsun" diye kötüce yorumlanmasının da kanalları tıkamayalım diyorum.

Türkiye Barolar Birliğinin "Harçlar Kanunu bu haliyle devam ederse, hakkını mahkemede aramak çok pahalılaşmıştır. Yeni Mali Kanun, falan kanun kazanılmış hakları çiğneyici bir tedbir getirmektedir. Gözetim süresi uzundur. Hâkim kakarı olmadan kimsenin hürriyeti kısıtlanmamalıdır" gibi, tamamen kendi konusuna giren, masum, olumlu, hayırlı olabilecek eleştirilerinin dahi kötü anlaşılabileceğinden korkuyorum.

Sayın Sözcü diyecektir ki, "Canım, bu zaten aslında mündemiç. Kendi faaliyet sahalarını serbest bırakıyoruz" Bakınız, Avukatlık Kanunun 110 uncu maddesinin altıncı fıkrasında şöyle bir ibare var. (Türkiye Barolar Birliğinin ödevleri arasında) "Kanunların memleket ihtiyaçlarına uygun olarak gelişmesi ve yürütülmesi yolunda dileklerde, yayınlarda bulunmak, gerekirse ön tasarılar hazırlamak.." Arkadaşlar, geçmiş güne göre tedbir alalım, ittifak halindeyim, aynı şeyi tekrar etmek istemiyorum; ancak tedbirlerde ifrata kaçmayalım.

Bu itibarla, bu cümlenin, artık, bu madde bu hale geldikten sonra, "Geçmişteki unutuldu mu?" filan bunlara lüzum yok; hiçbirimiz unutmadık. Hakim yönetim ve denetiminde seçim yapacaksınız, son ve sonda bir evvelki fıkralarla kontrol mekanizmasını işleteceksiniz. Politika da yapmasınlar, onu buraya koyalım. 1961 Anayasasında yoktu. Ancak, kendi amaç ve konuları doğrultusunda fikir bildirme, eleştiride bulunma, görüş bildirme hakları saklıdır" diyelim de. "Siyaset yapıyorsun" freni de çok fazla kullanılmasın, diyorum.

Konumu arz ettim. Oylarınız her iki istikamette de olsa benim için muhteremdir; teşekkür ederim.

Saygılarımla.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Sayın İğneciler, aleyhte, buyurum efendim.

ABDULLAH ASIM İĞNECİLER- Sayın Başkan, değerli arkadaşlar;

Efendim, Sayın hukukçu arkadaşım, her zaman çok daha iyi, rabıtalı misaller verirdi. Bu defa, belki başka notlarından karıştırdı; bana ters geldi.

Şöyle diyor 70 inci madde: "Meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyet gösteremezler." diyor. Halbuki sayın arkadaşımın verdiği misaller, meslek kuruluşlarıyla ilgili faaliyetlerdir. Bir doğum kontrolünü, elbette ki, bir tabipler odası yapacaktır; ama geçtiğimiz günlerde bildiğimiz üzere, pamuk taban fiyatlarıyla ilgili toplantılar, mimarlar Odasında yapılmayacaktır. Köprü kurulmasıyla ilgili de doktorlar, meslek kuruluşu olarak söz söylemeyeceklerdir. Yoksa vatandaş olarak elbette ki konuşacaklardır.

Sayın Çakmakçı arkadaşımın vermiş olduğu misaller, tamamen mesleki kuruluşların amaçlarına uygun faaliyetlerdir. Bunun sanırım politika ile bir ilişkisi yoktur. Onun için de burada mübalağadan kaçarak, meslek teşekküllerinin, sanki hiçbir şey yapmayacaklarmış gibi, kıskaç altına alındığını ifade etmek mümkün değildir. Bu fıkra sarihtir. Onun için, endişe duyan arkadaşlarımın bu endişelerine katılmıyorum, dolayısıyla da önergenin aleyhindeyim.

Teşekkür eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim Sayın İğneciler.

Önerge üzerinde söz almak isteyen başka bir üyemiz?.. Yok.

Komisyonun görüşünü rica ediyorum.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Başkanım, değerli arkadaşlarım;

Siyaset yasağını getiren ve kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunmayacaklarını gös-

teren fıkramız, Tasarıdaki ibare, zannederim, arkadaşımızın açıkladığı bütün kavramları, kendilerinin de beyan ettiği gibi, ihtiva etmektedir. Gerekçe yerine de kaim olmak üzere, konut sorunun ortaya konulması, ücret yetersizliğinden bahsetme, genel sağlık sigortasının lüzumu veya lüzumsuzluğu üzerinde fikir açıklama, doğum kontrolü hakkında beyanda bulunma, harçlar kanunu ve mali kanunların tahlili yolundaki görüş açıklama, habeas corpus ilkesiyle ilgili görüş açıklama, tamamen bu meslek kuruluşlarının kuruluş amaçlarına bağlıdır zaten.

Bu itibarla, arkadaşımızın da bizi anlayacağı ümit ve beklentisiyle önergeye katılamıyoruz ve önergenin reddini, fıkranın olduğu gibi oylanmasını, saygılarımızla rica ediyoruz.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Sayın Çakmakçı'nın ve Sayın Gürbüz'ün verdiği önergeye Komisyon katılmıyor. Dikkate alınmasını oyluyorum. Dikkate alınmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Dikkate alınması kabul edilmemiştir.

MAHMUT AKKILIÇ- Sayın Başkan, bir soru sorabilir miyim?

Daha önceki maddelerin görüşülmesi sırasında bazı üyeler sorular sordukları zaman, "Efendim, benim bu soruma verilen cevaptan tatmin olmadım, başka şekilde cevaplandıramaz mı?" diye sorular soruldu, malumualiniz; fakat benim soruma hiç değinilmedi. Gayet tabii, mecbur değildir, "Cevap vermiyorum, veya veremiyorum" diyebilirler. Çünkü, ilk soru sahibi ben olduğum halde, "Sayın Azgur'a cevap veriyorum" dediler ve benim soruma hiç değinmediler. "Cevap vermiyorum veya veremeyeceğim" demeleri gerekir idi.

BAŞKAN- Sayın Akkılıç, herhalde, daha birkaç önerge var, bu vesileyle sizin de sorunuzu cevaplamak imkanını bulurlar. Müsterih olunuz.

170 inci maddenin son fıkrasının değiştirilmesiyle alakalı, Uzunoğlu, açıklama yapmak üzere buyurun efendim.

BAHTİYAR UZUNOĞLU- Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ya belirlenen bir kanunla ya da anakanun olarak niteleyeceğimiz bir kanuna tabi olarak kurulmaktadırlar.

Nitelikleri gereği, söz konusu kuruluşlar, mesleki, yönden bağımsız ve fakat Devletin denetimine tabi; bunun yanında yönetimlerinde yine mevzuat çerçevesinde serbestliğe sahip kuruluşlardır. Faaliyetleri ve çalışmaları yönünden böyle bir karakter arz eden kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, biraz önce kabul edilen üçüncü fıkra gereğince, hakim yönetiminde ve denetiminde yapılan seçimler neticesinde oluşturulan seçilmiş organlarının, genel ilke olarak, idarece görevlerine son verilmemesi lazım gelmektedir.

Benim önergemde belirttiğim hususları burada izah etmeden önce, biraz önce Genel Kurulumuzun tasvibine iktiran eden son fıkra, ancak genel ilkenin istisnası şekilde mütalaa edilmek lazım gelir. Burada Sayın Komisyon Sözcünün de belirttikleri gibi ve altını çizerek vurguladıkları gibi, ancak şu, şu, şu hallerde idarece görevden uzaklaştırılabilir anlamı çıkmaktadır. O halde bu istisnai hükmün ilk önce anailkesini belirtmek lazımdır. O da seçimle oluşturulan organların idarece görevlerine son verilmemesi hususudur.

Benim burada, son fıkranın baş tarafına "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıyla bunların aynı nitelikteki üst kuruluşlarının seçimle oluşturulan organlarının görevine

idarece son verilemez" şeklinde yapmış bulunduğum öneri, esasen biraz önce kabul ettiğimiz istisnai hükümle ters düşmemekte, bilakis konuya açıklık getirici mahiyette bulanmakta ve birbirini tamamlayıcı nitelikte mütalaa edilmek lazım gelmektedir.

Durumu bilgilerinize arz eder, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Sayın Uzunoğlu'nun önergesi üzerinde söz almak isteyen üyemiz?.. Yok.

Komisyonun görüşünü rica ediyorum.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Başkanım, değerli arkadaşlarım;

Sayın Uzunoğlu'nun Önergesine Komisyonumuz katılmamaktadır. Çünkü, mevcut bir vakıayı birden fazla ifade etmiş oluruz. Bu kadar tekrara gerek yoktur. Madde kısadır, özdür, vecizdir. Zannediyorum bu şekliyle oylanması, maksada kifayet edecektir.

Saygılar arz ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Sayın Akkılıç cevabı bekleniyor zannediyorum.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Emredersiniz Sayın Başkanım. Arz edeyim efendim.

Odalardan birçoğu kapanır mı diye sordular. Suni olarak kurulmuş oda varsa, bunlar kapanır. Eğer Batı standartlarına göre kurulmuş odalar varsa, bunlar devam eder. Müsterih olsunlar, Batıda da buna dair örnekler vardır. Binaenaleyh, 159 uncu ve 170 inci maddeler arasındaki irtibat da zaten Komisyonumuz tarafından bilerek, istenerek kurulmuştur, birbiriyle bağlantılıdır. 170 inci maddeye göre mesleki gelişmeleri bakımından bir arıza olursa, bunun supabı 159 uncu maddede konulmuştur.

Devlet baba güçlü olunca çocuklarının vesayetine girmez. İnşallah girmeyecektir. Bunun mimarlarından biri de Değerli Hocamız Akkılıç olacaktır; bunun için çalışıyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Sayın Uzunoğlu'nun önergesine Komisyon katılmıyor. Dikkate alınmasını oyluyorum. Dikkate alınmasını kabul edenler.. Etmeyenler... Dikkate alınması kabul edilmemiştir.

Sayın Bayazıt'ın önergesine geçmek istiyorum. son fıkraya bir cümle ilavesiyle ilgilidir.

Açıklama yapılması bahis konusu mu efendim?..

RIFAT BAYAZIT- Evet Sayın Başkan.

BAŞKAN- Buyurun efendim.

RIFAT BAYAZIT- Sayın Başkanım, kıymetli arkadaşlarım;

Tasarının 170 inci maddesinin altıncı fıkrasının sonuna bir cümlenin ilavesini önermiş bulunuyoruz. O da şu: "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğin,

kamu düzenin, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması aleyhinde işlenen suçların sabit olması halinde, amaçları dışına çıktığı ve siyasetle uğraştığı için mahkemece görevine son verilen meslek kuruluşları organlarının sorumlu görülecek (Yine mahkemece sorumlu görülecek) üyelerinin mesleki faaliyetlerini sürdüremeyecekleri de hükmolunur."

Bu bent daha ziyade suç işleyenleri bir müeyyide altına alıyor. İşlemeyen bir şey yok. Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü aleyhinde işlenmiş ve amacı dışında kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının harekette bulunmuş, siyasetle uğraşmış olduğu mahkeme kararıyla sabit olursa, mahkemece bunun da mesleki faaliyetini sürdüremeyeceği karar altına alınıyor. Sürdürmeyenlere bir şey yok, sürdürecek olanlara, zorbalara müeyyide var burada.

Takdir Yüce Kurulundur. Komisyon kabul ederse bu fıkrayı ilave ederiz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim Sayın Bayazıt.

Sayın Bayazıt ve arkadaşlarının verdiği önerge üzerinde görüşmek isteyen arkadaşlarımız?...

Sayın Kırcalı, buyurunuz efendi; aleyhte.

SÜLEYMAN SIRRI KIRCALI- Sayın Başkan, sayın üyeler;

Sayın Bayazıt ve arkadaşlarının getirmek istedikleri bu hüküm, Ceza Hukuku prensipleriyle ilkeleriyle katiyen bağdaşmayacak bir şeydir. Burada hizmet gören doktorun, doktorluk mesleğiyle ilgili olan bu teşekküle, bu kuruluşa giren kişinin oradaki faaliyetleri doktorluğuyla ilgili değil, bir meslek tesanüdü içerisinde yürüyen bir şeydir. Bir doktor doktorluk suçu işlemiyor, bir mühendis mühendislik suçu işlemiyor; bir köprünün yapılışından dolayı kusur değil, bir doktorun bir hastaya yanlış muamele etmesinden dolayı bir mesele değil; bu halde ancak onun mesleğinden yasaklanması bahis konusu olabilirdi. Bu bir dernek faaliyetine benzer; yani netice itibariyle siyasetle ilgili bir şey gibidir. Katiyen doktorun kendi mesleği ile ilgili bir iş değildir; ama mesleğin haklarını korumaktır, bu bahsi diğerdir; fakat mesleğinin icrasıyla ilgili bir konu değildir.

Bu nedenle, cezanın saptırılarak; zaten ona kâfi derecede ceza verilmektedir; kuruluş kapatılmaktadır, bir; ikincisi bundan dolayı, yani yapmış olduğu işlerden dolayı bir suçu varsa, o suçların cezası verilir, o cezalardan dolayı mesleğinin ifası, icrasına mani hali varsa onun hakkında karar verilir; ama bunları işledi diye bir de bunun arkasında ek olarak "Efendim, senin mesleğine de mani oluyoruz" şeklinde bir hüküm getirilmesi bence ceza ilkeleriyle pek bağdaşmaz.

Bu sebeple uygun düşünemeyeceğim. Şimdiye kadar maddenin pek çok kısmı hakkında uygun düşündüğümüz halde, bu teklifin bu sebeple kabul edilmemesini öneririm.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Önerge üzerinde söz almak isteyen başka bir üyemiz?... Yok.

Komisyonun görüşünü rica ediyorum.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL- Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Önerge sahiplerinin "Mesleki kuruluşları amaçlarından saptıranlar için cezai müeyyideyi de beraberinde öngörmelerini" anlamamak imkansızdır. Komisyonumuz bu konuda şöyle düşünmektedir.

Meslek kuruluşlarının organlarında sorumlu olacakların her birinin sorumluluğu değişik derecelerde olabilir.

İkinci nokta; eğer ağır bir sorumlulukları varsa, meslek ve sanattan mahrum olma Türk Ceza Kanunun genel hükümleri arasında esasen düzenlenmiştir.

Üçüncüsü de, bu şekildeki bir genel Anayasa hükmünün uygulanması bakımından esasen fevkalade güçlükler çıkabilir.

Bu itibarla, bu noktanın her bir meslek kuruluşuyla ilgili kanunda gösterilmesinde, asıl güdülmek istenen amaç bakımından, bu önergenin de amacı bakımından yarar olduğunu görmekte ve bu nedenlerle bu önergeye katılamamaktayız.

Saygılarla arz ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim Sayın Akyol.

Efendim, Komisyon Sayın Bayazıt ve arkadaşları tarafından verilen önergeye katılmıyor. Dikkate alınmasına oyunuza sunuyorum: dikkate alınması kabul edilmemiştir.

Efendim, 170 inci maddenin birinci fıkrasında kati oylamayla bir değişiklik yapmıştık ve aynı şekilde ikinci fıkra maddenin sonuna getirilmiş bulunuyordu. Bu itibarla, bu değişikliklerle kati şekilde maddeyi oyluyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kati şekilde kabul edilmiştir.

(İkinci Görüşme)

Danışma Meclisi Tutanak Dergisi

Birleşim: 155 Oturum: 4

22.9.1982

BAŞKAN: ...

145. maddeyi okutuyorum.

İ. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları

MADDE 145- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların aynı nitelikteki üst kuruluşları kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından, kendi üyeleri arasından seçilir.

Meslek kuruluşlarının organlarının seçimleri, üyelerin en geniş biçimde katılımını sağlayacak ve hâkim yönetim ve denetiminde yapılacak şekilde kanunla düzenlenir.

Meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyet gösteremezler; siyasetle uğraşamazlar, siyasî partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler.

Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadî teşebbüslerinde devamlı olarak çalışanlar meslek kuruluşlarına üye olamazlar.

Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, millî güvenliğin, kamu düzeninin, başkalarının hak ve ,hürriyetlerinin korunması, suçların önlenmedi bakımlarından, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, mahallin en büyük mülk! amiri, hâkim kararına kadar, meslek kuruluşunun seçilmiş organlarını görevden uzaklaştırabilir.

Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

BAŞKAN – Efendim, bu maddeyle alakalı bir önerge var okutuyorum.

Sayın Başkanlığa Anayasa Tasarısının «Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları» hakkındaki 145 inci maddesinin dördüncü fıkrasının Tasandan çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Cahit Tutum, Remzi Banaz, Hayati Gürtan, Özer Gürbüz, Tülay Öney, Mustafa Alpdündar, Ayhan Fırat, Fikri Devrimsel, Zeki Çakmakçı Şerafettin Yarkın, Abdülbaki Cebeci, Feridun Şakir Öğünç.

Yüksek Başkanlığa

Anayasa Tasarısının «N. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları» kenar başlıklı 145 inci maddesinin 5 inci fıkrasının çıkarılarak yerine «Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadî teşebbüslerinde devamlı olarak çalışanlar meslek kuruluşlarının yönetim kurullarında üst üste iki yıldan fazla görev alamazlar» fıkrasının konmasını arz ve teklif ederiz.

Paşa Sarıoğlu, Ayhan Fırat, Evliya Parlak, Fikri Devrimsel, H. İbrahim Karal, Hayati Gürtan, Tülay Öney, Zeki Çakmakçı, Özer Gürbüz, Şerafettin Yarkın.

BAŞKAN – Sayın Tutum'un önergesi üzerinde, Sayın Fırat buyurun

AYHAN FIRAT – Sayın Başkan, saygıdeğer üyeler;

Netice alamayacağımı bildiğim halde beş dakikanızı alacağım muhterem arkadaşlarım. Sebebi şu. lütfen önünüzdeki Anayasa Tasarısının 27 nci sayfasını açınız. Burada Reisicumhurun görev ve yetkileri vardır. Aynen okuyorum, alttan dördüncü satır; «d. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Müdürü İle üç Yönetim Kurulu üyesini atamak.» Reisicumhurun görevi.

143 üncü maddenin basit bir redaksiyon mahiyeti arz eden ve Özel bir kurumu işaret eden Genel Müdürü ile Yönetim Kurulu üyelerinin üçü Cumhurbaşkanınca atanır. Nerenin? Radyo Televizyon Kurumunun değil, Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun. Bir Anayasanın içinde beş sayfa ara İle İki ayrı isim olmaz,. İkisi de özel bir kurumun İsmidir.

BAŞKAN – Sayın Fırat, Genel Kurulca oylanmış olan bir konuda lütfen, lütfen efendim.

AYHAN FIRAT – Sayın Başkanım, benim yoğurt yiyişim böyle, müsaade edin beş dakikayı böyle kullanayım efendim.

BAŞKAN – Sayın Fırat, takdir edersiniz lütfen efendim.

AYHAN FIRAT – Şimdi efendim, ben başlıyorum İM inci madde hakkında maruzatımı arz edeceğim :

Muhterem arkadaşlarım;

Önce maddeyi okuyorum; seçimleri hâkim huzurunda yapılacak. «Meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyet gösteremezler; siyasetle uğraşamazlar, siyasî partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler,» Bunların, «Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, mîllî güvenliğin, kamu düzeninin, başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması, suçların önlenmesi bakımlarından, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, mahallin en büyük mülkî amiri, hâkim kararma kadar, meslek kuruluşunun seçilmiş organlarını görevden uzaklaştırabilecek.»

Yine 117 nci maddede Devlet Denetleme Kurulu kuruldu. Devlet Denetleme Kurulu kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında her türlü incele-" meyi, araştırmayı ve denetlemeyi yapacak ve sonuçlarını rapor halinde Reisicumhura sunacaktır..

Muhterem arkadaşlarım;

Öyle bir hale getirdik ki, kamu kuruluşlarının artık mahzurlu noktalarını kendimize göre, kafamıza göre biçtik, koyduk, artık bundan korkuyorsak lütfen tümünü kapatalım, niye Anayasada yer veriyoruz arkadaşlarım?

Muhterem arkadaşlarım;

Meslek kuruluşlarından ben bir kaç misal vereyim; Türkiye'de mevcut ziraat mühendisleri arkadaşlarımın ki, Yüce Meclisinizde on beş sayın üye mevcuttur, bunların kırkta bîri, ellide biri serbest çalışıyor. Kamu kuruluşlarındaki bu arkadaşları çıkarıp 40 - 50 kişi ile bîr ziraat

odası oluşturduğumuzu düşünelim. Bir orman mühendisleri odası oluşturduğumuzu 20 - 30 kişiyle düşünebilelim. Bunlar ileride Devletin yaptığı yatırımlara, Devletin icraatına yön verecek. Devlet kendinde çalışanların sesini duyamayacak, bunların sesini duyacak.

BAŞKAN – Süreniz dolmuştur Sayın Fırat.

AYHAN FIRAT – Avukatlar, hangi avukat kamu iktisadı teşebbüslerinde ve Devlette çalışanlar, mahkemelere Hazine avukatları nasıl gireceklerdir? Yeni kanun çıkarırız, yaparız. Ülkede yapılmayacak şey yoktur, ancak mademki biçtik bu hale getirdik, daha korkacak nesi var?

Bunlar ülke yararına çalışırlar. Bunlar kendi meslekleriyle ilgili konularda meslekî ve ilmî çalışmalar yaparlar. Ülkeye hizmet etmek gayeleridir. Teknolojinin getirdiği yenilikleri meslektaşlarına duyurmak amaçlarıdır. Lütfetsinler Sayın Komisyon bu kadar rijit davranmasınlar, lütfetsinler konuyu bîr görüşsünler, ben bunu rica ediyorum, hepinize saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Fırat, Komisyonun görüşünü rica ediyorum?

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL – Sayın Başkanım.

Önergeye katılmıyoruz ve metnimizin oylanmasını İstirham ediyoruz.

BAŞKAN – Teşekkür ederim. Sayın Fırat, Komisyonun görüşü karşısında açık oylamaya gidilmesini istiyorsunuz. Bu itibarla, Sayın Fırat'ın önergesini açık oya tabi tutuyorum.

Aynı madde üzerinde diğer bir önerge Sayın Sârıoğlu'nun. Buyurunuz Sayın Sarıoğlu.

PAŞA SARIOĞLU – Sayın Başkanım, değerli arkadaşlarım;

Sayın Fırat biraz evvel İfade ettiler, gerçekten kürsüye çıkarken ümitsiz olarak, (Sayın Hocamız zaman zaman burada kullandılar «çaresiziz» dediler) çaresiz bir şekilde çıkıyoruz; ama zararına yürekten inandığımız bir hususu bir defa daha dile getirmekte yarar görmekteyim.

Biliyorsunuz şimdi 145 inci madde olarak tanzim edilen kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilgili maddenin birçok fıkraları vardır. Bu fıkraların tümüne bakıldığı zaman aslında çok sakıncalı hükümler taşımaktadır, ancak bunlardan en sakıncalı hükmü zannımca kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların meslek kuruluşlarına üye olamamalarıdır. Değerli arkadaşlarım;

Bu nereden gelmiştir? Zannediyorum ki, Komisyon bu maddeyi tanzim ederken geçmişte bazı kuruluşların çalışmalarında siyasetle uğraşmanın bu maddenin tanziminde çok ağır bir şekilde yerini aldığını görmekteyiz.

Değerli arkadaşlarım;

Geçmişte bütün kuruluşların derece derece; hatta kişilerin kusurları olmuştur.

Şimdi, yaşadığımız demokratik rejimin de, aslında bu kamu kurum ve kuruluşları. Devleti oluşturan organları, işleyişlerinden dolayı da kusurlu hale geldiğini görmemiz mümkün değildir. Öyle olsaydı bundan vazgeçmemiz, bu yolda yeni bir Anayasa tanzim etmemiz mümkün olmazdı.

O İtibarla, diyorum ki, bütün diğer mahzurları yanında en azından kamu kurum ve

kuruluşlarında çalışanların, meslek odalarına üye olmalarını engellemeyelim; çünkü bundaki sakınca zaten bu kuruluşların kendi özel kanunlarında yer almıştır, siyasetle uğraşma yasak edilmiştir. Binaenaleyh, siyasetle Uğraşma yasak edildiğine göre, geçmişte kanunlar işletilmemişse bu bir kusurdur. Binaenaleyh, kanunlara! işletilmesi halinde, zaten bu gibi hallerin tekerrür etmesi mümkün değildir .Biz, demokrasinin bir diyaloglar rejimi olduğunu kabul ediyoruz; ama diğer taraftan üzülerek belirteyim ki, meslek mensuplarının kendi aralarındaki bîr diyaloga engel olmak İstiyoruz; bunu demokratik bir anlayışla bağdaştırmak mümkün değildir. Dünyanın hiçbir yerinde bu şekilde bir anlayış mevcut değildir.

Ben Öğrenciyken dahi bu kuruluşlardan «Meslek kuruluşlarına dışardan üye İdim ve üyelik teşvik edilmekte idî. Şimdi, geçmişteki bütün mahzurların yanında getirdiğimiz hüküm, aslında bu kuruluşların tamamen kapanmasına vesile olacaktır. Yüksek Kurulunuzun böyle bir maddeyi, böyle bîr fıkrayı geçirmekle, bu kuruluşların kapanmasının vebalini üzerine alacağını tahmin etmiyorum, etmemekteyim.

Bu itibarla, hepinizden dileğim; en azından kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların, meslek odalarında çalışmalarının iki yıl üst üste (Benîm getirdiğim sınırlama budur) iki yıldan fazla, yönetim kurullarında görev alamamalarının sınırlandırmasıdır. Çünkü, geçmişte biliyorsunuz, bu birkaç yıl devam etmekte idi, hatta birkaç yılı da aşmakta idi.

Bu mahzuru, bu şekilde tahdit etmek suretiyle, meslekten arkadaşlarımızı soğutmayalım, bağını kesmeyelim; çünkü kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların, gerçekten memleketimizin teknoloji üretimine, bilime; yazılarıyla, seminerleriyle, konferanslarıyla katkıları çok büyüktür. Şimdi, bunu engellediğimiz takdirde, bunların hepsi çok zayıflamış olacaktır. Hatta, demin arkadaşımın da İfade ettiği gibi, kapanmış olacaktır .Lütfen bunun vebalini almayalım.

Değerli arkadaşlarım, bir ağacı budamada esas; ağacın daha gür, daha sıhhatli meyva vermesidir. Biz ağacı kesmeyelim, budayalım, daha gür, daha meyvalı şekilde yetişmesini sağlamanızı hepinizden rica ediyorum, diliyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Sarıoğlu.

Komisyonun görüşünü rica ediyorum. Sayın Sarıoğlu'nun Önergesi üzerinde.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞENER AKYOL – Sayın Başkanım, değerli arkadaşlarım; Sayın Sarıoğlu arkadaşımızın Önergesine katılmıyor, metnimizin oylanmasını istirham ediyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Sayın Sarıoğlu, Komisyon Önergenize katılmıyor; açık oya sunulmasını İstiyor musunuz?

PAŞA SARIOĞLU – Oylansın efendim.

BAŞKAN – Sayın Sarıoğlu'nun önergesini açık oya sunuyorum.

Sayın Fırat'ın önergesi üzerinde oy kullanmayan sayın üye?.. Yok.

Oylama İşlemi bitmiştir.

Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonunun Raporu

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısının Danışma Meclisince Kabul Olunan Metni ve Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu Raporu (D. Meclisi: 1 / 463; M. G. Konseyi: 1 / 397)

S. Sayısı: 450

TC

Danışma Meclisi Başkanlığı 24 Eylül 1982

Genel Sekreterliği

Kanunlar Müdürlüğü: 1 / 463 06 - 2551

Konu: Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısı

MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİ GENEL SEKRETERLİĞİNE

Danışma Meclisi Genel Kurulunun 23 Eylül 1982 tarihli 156 ncı Birleşiminde görüşülerek açık oy ile kabul edilen, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısı ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Sadi Irmak

Danışma Meclisi Başkanı

DANIŞMA MECLİSİNİN GEREKÇESİ

[...]

Madde – 145

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları

Bu kuruluşlara yeni bir düzenleme getirilmiştir. Amaç dışı faaliyet ve siyaset yasağı öngörülmüştür.

Kamu Kurum ve kuruluşlarında devamlı çalışanların "serbest meslek" icra etmediklerinden meslek kuruluşlarına girmeleri engellenmiştir.

Nihayet mülki amirin geçici olarak bu kuruluşların görevlerinden uzaklaştırılması imkanı getirilmiştir.

DANIŞMA MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN:

İ. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları

MADDE 145. – Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların aynı nitelikteki üst kuruluşları kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından, kendi üyeleri arasından seçilir.

Meslek kuruluşlarının organlarının seçimleri, üyelerinin en geniş biçimde katılımını sağlayacak ve hakim yönetim ve denetiminde yapılacak şekilde kanunla düzenlenir.

Meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyet gösteremezler; siyasetle uğraşamazlar, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler.

Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadî teşebbüslerinde aslî ve sürekli görevlerde çalışanlar meslek kuruluşlarına üye olamazlar.

Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğin, kamu düzeninin, başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması, suçların önlenmesi bakımlarından, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, mahallin en büyük mülki amiri, hakim kararına kadar, meslek kuruluşunun seçilmiş organlarını görevden uzaklaştırabilir.

Görevden uzaklaştırma kararı; üç gün içinde mahkemeye bildirilir. Mahkeme görevden uzaklaştırma kararının yerinde olup olmadığına en geç on gün içinde karar verir.

Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİ ANAYASA KOMİSYONUNUN DEĞİŞİKLİK GEREKÇESİ

Danışma Meclisince kabul edilen 145 inci madde, 135 inci madde olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemede maddede belirtilen kuruluşların, kuruluş amaçları tek tek gösterilmek suretiyle açıklık getirilmiş, Danışma Meclisince kabul edilen maddenin dördüncü fıkrasında yer alan ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla kamu iktisadi teşebbüslerinde devamlı olarak çalışanların meslek kuruluşlarına üye olamayacaklarına ilişkin hüküm "... meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz" şeklinde değiştirilmiştir. Böylece meslek kuruluşlarına üye olma bu kişilerin iradelerine bırakılmış ve diğer yönden de üye olmadan da kamu kurum ve kuruluşlarında çalışabilme hakkı tanınmıştır. Maddeye eklenen dört, beş ve altıncı fıkralarla bu kuruluşlar üzerinde Devletin idari ve mali denetimi, amaçları dışında faaliyet gösteren ve siyasetle uğraşan meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevlerine son verilme esasları ile siyasi partiler, sendikalar ve sendika üst kuruluşlarının; meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerine etkili olmalarını engelleyecek hususlar düzenlenmiştir. Madde redaksiyona da tabi tutulmuştur.

MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİ ANAYASA KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

H: Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları

MADDE 135. – Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlâkını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla

seçilen kamu tüzel kişilikleridir.

Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadî teşebbüslerinde aslî ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz.

Meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyet göteremezler; siyasetle uğraşamazlar, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler.

Siyasi partiler, sendikalar ve sendika üst kuruluşları; meslek kuruluşlarının ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde aday gösteremezler ve belirli adayların leh ve aleyhlerinde faaliyette bulunamazlar ve propaganda yapamazlar.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kanunda gösterildiği şekilde Devletin idari ve mali denetimine tabidir.

Amaçları dışında faaliyet gösteren ve siyasetle uğraşan meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin istemi üzerine, mahkeme kararı ile son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir.

Türk Devletinin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün, toplumun huzurunun korunması ve Devletin Anayasada belirtilen temel niteliklerini tehdit edici faaliyetlerin önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mahallin en büyük mülki amiri bu organları geçici olarak görevden uzaklaştırabilir.

Görevden uzaklaştırma kararı; üç gün içinde mahkemeye bildirilir. Mahkeme görevden uzaklaştırma kararının yerinde olup olmadığına en geç on gün içinde karar verir.

[Milli Güvenlik Konseyi,18.10.1982 tarihindeki, 118. Birleşimin 2. Oturumunda 135 inci maddeyi görüşmüş ve Komisyon'dan gelen metni olduğu gibi kabul etmiştir.]*

* Milli Güvenlik Konseyi Tutanak Dergisi, Cilt:7, s.387-388.

1982 Anayasası Değişikliği: 4121 Sayılı Yasa

7.11.1982 Tarihli ve 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun

Yasa Metni (ilgili maddeler)

T.B.M.M.

KANUNLAR DERGİSİ

Cilt 78

7.11.1982 Tarihli ve 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun

(Resmi Gazete ile yayımı: 26.7.1995 Sayı:22355)

Kanun No: 4121 Kabul Tarihi: 23.7.1995

...

MADDE 13. – 7.11. 1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 135 inci maddesinin üç, dört, beş, altı, yedi ve sekizinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.

Bu meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde siyasi partiler aday gösteremezler.

Bu meslek kuruluşları üzerinde Devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir.

Amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir.

Ancak, milli güvenliğinin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, meslek kuruluşlarını veya üst kuruluşlarını faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı yirmidört saat içerisinde görevli hakimin onayına sunulur. Hakim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

...

[Bu değişikliklerden sonra, Anayasının 135. maddesinin son şekli şöyle olmuştur:

MADDE 135 - Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlâkını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla

seçilen kamu tüzelkişilikleridir.

Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadî teşebbüslerinde aslî ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz.

Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.

Bu meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde siyasi partiler aday gösteremezler.

Bu meslek kuruluşları üzerinde Devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir.

Amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir.

Ancak, milli güvenliğinin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, meslek kuruluşlarını veya üst kuruluşlarını faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı yirmidört saat içerisinde görevli hakimin onayına sunulur. Hakim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.]

Teklifler ve Komisyon Raporu

Dönem: 19

Yasama Yılı: 4

T.B.M.M.

(S. Sayısı: 861)

Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup BaşkanvekilIeri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karıakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 82. Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127. Maddesinin Deliştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanunun Teklifi ve anayasa Komisyonu Raporu (2/1007, 2/1110, 2/1312)

NOT:

306 ve 306'ya 2 nci ek. S. Sayısı, İçtüzüğün 88 inci maddesine göre Genel Kurulun 16.2.1995 tarihli 76 ncı Birleşiminde Anayasa Komisyonuna geri verilmiş olup diğer Anayasa değişiklik teklifleri ile birleştirilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

DYP, ANAP, SHP Parti Grup Başkanvekillerince ortaklaşa hazırlanan ve mutabakat sağlanan 7.11.1982 tarihli ve 2709 numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç, 33, 51, 52, 53, 54, 67, 68, 69, 75, 76, 82, 84, 85, 86, 93, 128, 135, 149, 171 ve Geçici 15 inci maddelerinin değiştirilmesi ile ilgili taslak metin bilgi ve takdirlerinize arz olunur.

Saygılarımızla,

[İmzalar]

GENEL GEREKÇE

1982 Anayasasının değiştirilmesi veya yeni bir Anayasa hazırlanması tartışmaları 1983 Genel Seçimlerinden hemen sonra ülkemizin siyasal gündemine girmiş o tarihten beri de güncelliğini sürdürmeye devam etmiştir.

Anayasanın başlangıç bölümünde yer alan ve askeri müdahaleyi meşrulaştıran ibareler, temel hak ve hürriyetler konusundaki düzenlemeler olağan ve olağanüstü dönemlerde

yargı denetimini bağımsızlık ve güvencelerini zedeleyen hükümlerin yanı sıra pek çok husus yaygın eleştirilere konu olmuştur.

Bu nedenledir ki bugün acil ve kısmi Anayasa değişiklikleri kadar, milli mutabakata dayalı yeni bir Anayasanın yapılması fikri de kamuoyunda benimsenmiş bulunmaktadır.

20 Ekim 1991 Genel Seçimlerine katılan siyasal partilerin hemen hepsi yeni bir Anayasanın oluşturulması fikri etrafında birleşmiş durumdadırlar.

Bugüne kadar TBMM'de temsil edilen siyasi partilerce veya meslek kuruluşlarınca ortaya konulan pek çok öneri Meclis Başkanlığınca oluşturulan partilerarası komisyonda ele alınmış ve bir mutabakat arayışına girilmiştir.

Böylesine geniş kapsamlı bir mutabakatın bu Meclis aritmetiği içerinde gerçekleştirilmesi elbette kolay bir şey olmayabilir.

Ancak bazı önemli maddelerin değiştirilmesine öncelik verilmesi fikrinden hareketle oluşturulan partilerarası konsensus neticesinde ortaya çıkan ve üzerinde mutabık kalınan hususlarla ilgili olarak bu Anayasa değişikliği teklifimiz hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

[...]

Madde 18. – Teklifin 18 inci maddesi ile T.C. Anayasasının 135 inci maddesinin 3 üncü, 4 üncü ve 6 ncı fıkraları madde metninden çıkarılmıştır.

[...]

[... Diğer teklifler]

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu 5.6.1995

Esas No. 2/1007;2/1110; 211312;

S.S.306'ya 2nci Ek

Karar No. : 17

TÜRKİYE BÜYÜK MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Anayasa Komisyonunun 25.1.1993 tarihli toplantısında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına 301 imza île sunulan, 7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti

Anayasasının Başlangıç Metni ve bazı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun Teklifi incelenmeye başlanmıştır.

Bu toplantıda, Anayasa Komisyonuna 23.2.1994 tarihinde havale edilen, İzmir Milletvekili Cemal TERCAN ve 153 Arkadaşının; 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 82 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun Teklifi ile 3.6.1994 tarihinde havale edilen Zonguldak Milletvekili Güneş MÜFTÜOĞLU ve 170 Arkadaşının; 2709 saydı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127 nci maddesinin değiştirilmesi ve Anayasaya bir geçici madde eklenmesine dair Kanun Teklifinin de gündeme alınması kabul edilmiştir.

Ayrıca, Genel Kurul gündeminde bulunan, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 67,68,69 ve 76 nci maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun Teklifine ait Anayasa Komisyonunun 7.6.1994 tarihli ve 14 sayılı Raporunun (S: Sayısı 306'ya 2 nci EK) Komisyona geri alınması ve yukarıda sayılan 3 Teklifle birlikte bir Alt Komisyonca incelenmesi kabul edilmiştir.

Anayasa Komisyonunun bu toplantısında siyasi parti gruplarının komisyondaki temsil oranlarına göre kurulan Alt Komisyon aynı gün toplanarak Başkanlığa İstanbul Milletvekili Coşkun KIRCA'yı, Kâtip üyeliğe de Ankara Milletvekili Vehbi DİNÇERLER'i seçerek çalışmalarına başlamıştır.

Alt Komisyon, çalışmalarına aynı tarihten itibaren başlayıp 25.4.1995 günü raporunu Komisyonumuza sunmuştur.

Komisyonumuz bu raporu 2.5.1995 günü görüşmeye başlayarak çalışmalarını 24.5.1995 günü tamamlamıştır.

I. Komisyonumuz, Anayasanın Başlangıç kısmının ilk iki fıkrasında yer alan 12 Eylül 1980 hareketine ilişkin atıfların aynı Anayasanın demokratik olma niteliğini zedeleyebilecek yorumlara sebep olabileceği gerekçesiyle, bu iki fıkranın başlangıç kısmından çıkarılmasına dair Teklifin 1 inci maddesini uygun bulmuştur. Bu maddede, ayrıca yazıma ilişkin bazı değişikliklerin yapılması uygun görülmüştür.

II. ...

[...]

XIII. Teklifin ve Komisyon metninin 18 inci maddesi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına siyasi faaliyette bulunma yasağı getiren Anayasanın 135 inci maddesi hükümlerini değiştirmektedir. Teklifte bu Anayasa maddesinin ilk iki fıkrası aynen muhafaza edildiğinden. Komisyonumuz bu fıkraları değişiklik metninden çıkarmış ve sadece bu Anayasa maddesinin üç, dört, beş, altı, yedi ve sekizinci fıkralarını değiştirmiştir.

Teklif, Anayasanın adı geçen maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan siyasi faaliyette bulunma yasaklarını kaldırırken bu kuruluşların kuruluş amaçlan dışında faaliyette bulunamayacakları yolundaki kamu hukukunun temel ilkelerinden biri olan kuralı da kaldırmıştır. Komisyonumuz bu yasaklan kaldırmakla beraber, ay m kuruluşların amaçları dışında faaliyette bulunmaları yolundaki ilkeyi muhafaza etmiştir. Böylece, bu meslek kuruluşlarının siyasi sayılabilecek faaliyetlerinin de amaçlan dahilinde kalması gerekecektir. Bu esas, demekler ve sendikalar için de geçerlidir.

Teklif, adı geçen Anayasa maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan ve siyasi partilerin bu meslek kuruluşlarının seçimlerinde aday gösterememeleri ve belirli adayların leh ve

aleyhinde propaganda yapamamaları yolundaki yasağı tamamıyle kaldırmıştır. Partilerin bu meslek kuruluşları, organlarında belirli bir göreve talip bir kişi hakkında onun bu göreve gelmesinin olağan etkileri ile ilgili olarak fikir beyan etmelerini normal saymak gerekir. Bununla beraber, partilerin kendilerinin bu meslek kuruluşlarının amaçlarını aşan amaçlar rakip etmeleri muvacehesinde, partilerce bu kuruluşların organlarındaki görevler için aday gösterilememesi de normal sayılmalıdır. Komisyonumuz Anayasanın bu maddesinin söz konusu fıkrasını bu yolda değiştirmiştir. Komisyonumuz adı . geçen Anayasa maddesinin beşinci fıkrası hükmünü Teklifte olduğu gibi esas itibariyle muhafaza etmiş; ancak, bu kuruluşlar üzerindeki mali ve idari devlet denetiminin kanunla düzenlenmesi gerektiğini belirtmeyi uygun görmüştür.

Teklif, amaçları dışında faaliyet gösteren bu meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevlerine nasıl son verileceğine dair Anayasanın aynı maddesinin altıncı fıkrası hükmünü de tamamiyle kaldırmaktadır. Komisyonumuz bu yetkinin asli olarak yargı organına ait olması gerektiğini belirtmenin uygun olacağım düşünmüş ve bu halde mahkemeye başvurunun kanunun gösterdiği merci veya Cumhuriyet Savcısı olacağını da vurgulamıştır.

Komisyonumuz, Teklifte de öngörülen gecikmede sakınca olan hallerde merkezi idarenin meslek kuruluşunu geçici olarak faaliyetten men edilebilmesini kabul etmekle beraber, bu konuyu dernekler ve sendikalar için olduğu şekilde düzenlemeyi uygun görmüş; yedinci ve sekizinci fıkraları tek fıkra olarak yeniden düzenlemiştir.

[...]

Başkan, Şerif Ercan, Edirne

Başkanvekili, M. Seyfi Oktay, Ankara (Son oylamada bulunamadı) (Karşı oyum eklidir)

Sözcü, Coşkun Kırca, İstanbul (Açıklama metnim vardır)

Üyeler: Ali Dinçer, Ankara (11. maddeye itirazım var); M. Vehbi Diçerler, Ankara (Son oylamada bulunmadı) (Ek görüşüm vardır); B. Mehmet Gazioğlu, Bursa; Lütfü Esengün, Erzurum (Muhalifimi muhalefet şerhim eklidir); Ali Oğuz, İstanbul (Her maddede smz alma hakkım mahfuz kalma kaydı ile muhalifim); İ. Kaya Erdem, İz<mir (Söz hakkım saklıdır); Münif İslamoğlu, Kastamonu; Mehmet Keçeciler, Konya (Başlangıç kısmına muhalifim. Muhalefet şerhim eklidir); Tevfik Diker, Manisa; Osman Seyfi, Nevşehir; C. Sadık Keseroğlu, Sinop.

[...]

EK GÖRÜŞLER

(İçtüzüğün 43 üncü Maddesinin Son Fıkrasının Tanıdığı Hakkın Kullanılmasıdır)

1. Meslek kuruluşlarının, derneklerin, sendikaların, vakıfların kendi fonksiyonlarına ilaveten, siyasi partiler üzerindeki "Munzam" hakları imtiyaz haline dönüşmüştür. Ayrıca bu kuruluşlarla siyasi partilerin ilişkisi sadece siyasi partilere müdahale veya onları yönlendirme şeklinde "tek yönlü" ve dengesiz bir müdahaledir. Siyasi partilerin, bu kuruluşların yönetimine ve işlemlerine katkısı ve müdahalesi yasaklanmıştır. Ortaya çıkan bu dengesizliğin mantığı ve gerekçesi daha açık bir şekilde ileride istismara fırsat vermeyecek

şekilde yazılmalı; Genel Kurul ikna edilmelidir. Bu konudaki tereddütler ikna yoluyla giderilemiyorsa Anayasa değişikliği metinlerinde "munzam" hakları ve "imtiyazı" dengeleyecek düzenlemeler yapılmalıdır.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, genel siyasi faaliyetlere katılması gereğini, mutlak siyasi yasaktan arındırılması düşüncesini desteklemekle birlikte, siyasi partilerle doğrudan ve dolaylı işbirliği, eylembirliği, işbölümü ve dayanışma içinde olmalarını yararlı görmemekteyim. Eğer "partisel" faaliyet yapacaklarsa:

a) Sırf mesleki hizmetleri görmek üzere, ayrıca örgütsel düzenleme yapılmalıdır.

b) Kanuni dayanak ve teminat ve koruma kaldırılmalı, diğer derneklerin statüsü içinde kalmalıdırlar; kuruma üye ve yönetici olanların bir kısmı önerimizi benimsemiyorsa, onların siyasi partiyi kurmaları veya mevcutlara katılmaları sağlanarak, her siyasi görüşten üyesi bulunan kamu kurum niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyelerinin tümü adına ve onların yerine sadece yöneticilerine "particilik" yapmak "imtiyazı" verilmemelidir.

[...]

M. Vehbi Dinçerler, Ankara, Anayasa Komisyonu Üyesi

KARŞI OY YAZIM

[...]

7. Raporun 18 inci maddesiyle Anayasanın 135 inci maddesinde yapılmak istenilen değişiklikte; meslek kuruluşlarının faaliyetten alıkonulma nedenleri arasına "milli güvenlik ve kamu düzeni konuları da eklenmiştir."

Yukarıdaki maddelerde sunduğum nedenlerle bu düzenlemeye karşıyım.

Yine, aynı madde ile meslek kuruluşlarının amaçları dışında faaliyette bulunamayacakları hükmü getirilmiştir.

Her ne kadar, gerekçede amaçları ile ilgili siyasi faaliyette bulunmalarının meslek kuruluşlarının faaliyet alanında bulunacağı ifade ediliyorsa da, bu ifade yapılan düzenleme karşısında geçerli görülmemektedir.

Bu düzenleme ile meslek kuruluşlarının siyasi faaliyette bulunmaları çok önemli ölçüde daraltılmaktadır.

Çağdaş demokrasi anlayışı demokratik katılımı olmazsa olmaz koşul olarak görmektedir.

Demokratik katılımı sınırlandıran böyle bir düzenlemeye karşıyım.

M. Seyfi Oktay, Ankara Milletvekili, Anayasa Komisyonu Başkanvekili

(Teklifle Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metinin Karşılaştırılması)

(Teklif Metni)

...

MADDE 18. – 7.11.1982 tarihli, 2709 numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 135 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları

Madde 135. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluştan; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğünü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlâkını korumak maksadıyla kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir.

Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde aslî ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kanunda gösterildiği şekilde Devletin idarî ve malt denetimine tabidir.

Türk Devletinin varlık ve bağımsızlığım, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün, toplumun huzurunun korunması ve Devletin Anayasada belirtilen temel niteliklerini tehdit edici faaliyetlerin önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mahallin en büyük mülkî ' amiri bu organları geçici olarak görevden uzaklaştırabilir.

Görevden uzaklaştırma kararı; üç gün içinde mahkemeye bildirilir. Mahkeme görevden uzaklaştırma kararının yerinde olup olmadığına en geç on gün içinde karar verir.

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 18. – 7.11.1982 tarihli ve 2709 saydı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 135 inci maddesinin üç, dört, beş, altı, yedi ve sekizinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.

Bu meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde siyasi partiler aday gösteremezler.

Bu meslek kuruluşları üzerinde Devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir.

Amaçlan dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin veya Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir.

Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamım önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunun yetkili kıldığı merci meslek kuruluşlarım faaliyetten men edebilir. Bu merciin karan, yirmidört saat içerisinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını yedi gün içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Görüşmeler

Dönem: 19 Cilt: 90 Yasama Yılı: 4

T.B.M.M. TUTANAK DERGİSİ

132 nci Birleşim

29.6.1995 Perşembe

....

VI. - KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

...

11. -Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup BaşkanvekilIeri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 82. Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127. Maddesinin Deliştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanunun Teklifi ve anayasa Komisyonu Raporu (2/1007, 2/1110, 2/1312) (S. Sayısı: 861)

BAŞKAN -7.11.1982 Tarihli ve 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu raporunun görüşmelerine başlıyoruz.

Komisyon ve Hükümet yerinde.

Sayın milletvekilleri, dünkü birleşimimizde 16. maddeyi tamamlamış, 17. maddede kalmıştık. Eski şekliyle 18, yeni şekliyle 17. maddeyi okutuyorum:

MADDE 17. -7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 135. maddesinin üç, dört, beş, altı, yedi ve sekizinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçlan dışında faaliyette bulunamazlar.

Bu meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde siyasi partiler aday gösteremezler.

Bu meslek kuruluşları üzerinde Devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir.

Amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin veya Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir.

Ancak, milli güvenliğin, kamu, düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa kanunun yetkili kıldığı merci meslek kuruluşlarını faaliyetten men edebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içerisinde görevli hakimin onayına sunulur. Hakim kararını yedi gün içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

BAŞKAN -Madde üzerinde; Refah Partisi Grubu adına Sayın Bahaddin Elçi, Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Halil İbrahim Özsoy, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Mümtaz Soysal;

Şahısları adına; Sayın Halil İbrahim Özsoy. Sayın Seyfi Şahin, Sayın Gaffar Yakın, Sayın Abdüllatif Şener, Sayın Cevat Ayhan, Sayın Selçuk Maruflu söz talebinde bulunmuşlardır. Sayın Bahaddin Elçi, buyurun.

RP GRUBU ADINA BAHADDİN ELÇİ (Bayburt) -Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; yeni numarasıyla 17. madde üzerinde, Refah Partisi Grubu adına görüşlerimizi sunmak üzere huzurunuza çıkmış bulunuyorum; hepinizi saygıyla selamlarım.

Bilindiği gibi, bu maddeyle, Anayasanın 135. maddesini düzenleyen madde değiştirilmek istenmektedir. Mutabakat metnine baktığımız zaman. üç, dört ve altıncı fıkraların madde metninden çıkarılması suretiyle, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, siyasete katılma hakkı tanınmak istenmektedir. Buna rağmen, mutabakat metninin dışında, Komisyonda, maalesef bundan önceki bazı maddelerde olduğu gibi -amiyane tabirle- bu madde de kuşa çevrilmiş ve çelişkilerle dolu bir hal almıştır.

Özellikle, maddenin "Meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyet gösteremezler; siyasetle uğraşamazlar..." diye devam eden üçüncü fıkrasına baktığımız zaman, Komisyonda, bunun yalnızca bir cümlesi metne alınmış, diğer cümleleri silinmiştir. Halbuki, mutabakat metninde bu fıkra tamamen madde metninden çıkarılmıştır. Bize göre, o amaca daha uygun bir düzenlemeydi.

Esasen. bir taraftan, "Meslek kuruluşları, kuruluş amaçlan dışında faaliyet gösteremezler..." denilirken. hemen arkasından "...siyasetle uğraşamazlar..." ifadesi gelmektedir. "...amaçlan dışında faaliyet gösteremezler..." ne demektir; sadece. mesleki faaliyetleri kolaylaştırmak, meslektaşlarının sorunlarıyla ilgilenmek gibi, dar bir anlam ortaya çıkmaktadır. Bir başka ifadeyle "...amaçları dışında faaliyet gösteremezler..." demek "siyasetle de meşgul olamazlar" manasına gelmektedir. O halde, bu cümlenin bu şekilde alınması güdülen amaca da ters bir durum ortaya çıkarmaktadır. Bundaki amacı, kısmi de olsa, bir küçük paket önümüze gelmiştir, bu küçük paketin, Meclisten geçmesini önlemek şeklinde algılamak, bence kötümserlik olmasa gerektir. Yani, getireceksiniz bazı maddelerin değiştirilmesini. çalışıyor gözükeceksiniz. Anayasanın gerçekten sivilleşmesini, demokratikleşmesini savunuyor gözükeceksiniz, öbür taraftan, gelip şu veya bu şekilde yapılan az sayıda değişikliklerin de geçmesinin önünü tıkayacaksınız; böyle bir anlayışla karşı karşıya bulunuyoruz. Onun için biz, birkaç tane değişiklik önergesi vermek suretiyle, bu maddedeki çelişkilerin ortadan kaldırılmasını amaçladık, yeri geldiğinde onlar üzerinde konuşacağız.

Burada, özellikle kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının siyasete katılmasının

önünü açmak, her şeyden önce katılımcılığın bir gereğidir. Biz mademki anayasalar sosyal sözleşmelerdir, uzlaşma metinleridir; o halde o toplumu oluşturan bütün katmanların hatta sosyal, etnik, dinsel bütün grupların uzlaşması suretiyle böyle bir metin oluşturabileceğinin en sağlıklı yol olabileceğini düşünüyoruz. Şimdiye kadarki uygulamalara baktığımız zaman, bu anlayış görmek mümkün değildir. Belirli bir çerçeve çizilmiştir, bu çerçeve içinde halk şekillenecektir; inancı şekillenecek, yaşantısı şekillenecek; bir bakıma monist bir anlayış, baskıcı, tahakkümcü bir anlayış halkımıza dayatılmaya çalışılmak istenmektedir.

Halkımız, bilinçlenmek suretiyle tabii olarak buna reaksiyonunu göstermiş ve artık, bu Anayasanın değiştirilmesinin kaçınılmaz olduğu noktasına gelmiştir. Bunun önünde kimsenin durması mümkün değildir. O halde madem ki uzlaşılacak; toplumun, bütün siyasi parti gruplarının meslek kuruluşlarının, eğitim kuruluşlarının tümünün temsilcilerinin bir araya gelmeleri suretiyle barış içinde bir arada nasıl yaşanılabilirin formülünü bulmak zorundadırlar.

Bu açıdan baktığımız zaman, önümüzdeki Anayasa değişikliğinin son derece eksik olduğunu görmekteyiz. Bize göre, en güzel anayasa -arz etmeye çalıştığım gibi-bütün katmanların bir araya gelmeleri suretiyle olur. Anayasa, devlet denen otorite ile halkı arasındaki sözleşmedir. Vatandaş sıfatıyla, bu statüyle halk devletine bağımlılığa söz vermektedir. O halde, kendi yaptığı Anayasaya, kendi iradesiyle tecelli edecek sözleşmeye uyması daha kolay sağlanabilir. Bunun için baskı yapmaya da gerek yoktur.

Bu bakımdan; demokratikleşme denen olayda, her şeyden önce, çok seslilik vardır, çokseslilik sağlanması gerekir. Bazı sesler kısılacak, bazı sesler konuşacak!.. Böyle bir anlayış, demokrasiyle bağdaşamaz. Bazı inançlara hoşgörüyle bakılacak, bazı inançlara hoşgörüsüzlük gösterilecek!.. Böyle bir anlayış demokrasiyle de laiklikle de bağdaşamaz bir anlayıştır.

Devletin ne yapması gerekiyor; devletin. bütün inanç gruplarına eşit mesafede durması gerekiyor. Şu anda makamı itibariyle, Sayın Başkanın nasıl ki bütün gruplara manen eşit mesafede durması gerekiyorsa, işte bunun gibi devlet de hakem rolünü oynamak suretiyle bütün gruplara eşit muamele yapmalı, herkese eşit mesafede durmalıdır. İşte demokrasi olayının da laiklik olayının da odağı burasıdır; ama biz bugüne kadar 21. Asra girerken, hala "istemezük" anlayışıyla hareket etmek suretiyle bazı inançları bastırmaya çalışıyoruz. Bu, demokratikleşme iddiamızla çelişiyor.

Değerli arkadaşlarım, bir başka konu da şudur: Anayasalar, bugüne kadar, halkına güvenmeyen Anayasalar olarak ortada durmaktadır. Kendisini halka karşı koruma ihtiyacı duyan bir anayasa anlayışı bugüne kadar sürdürülmüştür. Halbuki, bu, sonuçta, millet ile devleti arasında savaşa, sürtüşmeye neden olmaktadır. Milletin, devletine, Anayasasına olan güvenini zedelemektedir. O halde halkımız. devletiyle barışacak bir Anayasa yapmak zorundadır.

Devletin otoritesi karşısında, temel hak ve özgürlükleri kim sağlayacaktır; elbette ki, devlet sağlayacaktır ve devlet, bunu anayasasına koyacaktır. Bir bakıma, anayasa metinleri ve orada sağlanan temel hak ve özgürlükler, devlet otoritesine karşı, halkın inançlarını, temel özgürlüklerini, haklarını korumak için vardır; yoksa, devleti, halkından korumak için değildir. Dolayısıyla, bu Anayasa değişikliğinde, bunları da söylemeden geçemiyoruz.

Değerli arkadaşlarım, bir başka konu da şudur: Batı, gerçekten, bizim demokratikleşmemizi

istiyor mu? Ben, bu konuda iyimser değilim; çünkü, bilindiği gibi, demokratikleşmek için, her şeyden önce, insan temel hak ve özgürlüklerinin en olgun manada sağlanması, güvenceye bağlanması gerekir. Temel hak ve özgürlükler açısından baktığımız zaman, bu Anayasa değişikliğinin de, maalesef, bu konuya cevap vermekten son derece uzakta olduğunu, hatta, bunu karşılarına ihtiyacında samimi olmadığını böyle bir amacı olmadığını görüyoruz.

Demokratikleşmede en önemli unsur insan hak ve özgürlükleridir. Bu noktada, bize demokrasi tavsiyesinde bulunan Batılıların samimi olduklarını söylemek mümkün müdür, Bosna-Hersek'e bakarak, Çeçenistan'a bakarak?..

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN -Bağlayın lütfen...

BAHADDİN ELÇİ (Devamla) -Teşekkür ederim Sayın Başkan bağlamaya çalışıyorum.

O halde, çifte standartlıdır Batı ve Batı bize göre, kesinlikle Türkiye'de demokratikleşmeyi istememektedir; antidemokratik bir yapılanmanın devam etmesinden yanadır. Batı'nın çıkarlarıyla, ancak bu barışır, uzlaşır. Gerçekten demokratikleştiğimiz zaman, gerçekten egemenlik haklarını tam manasıyla milletimizin emrine verdiğimiz zaman, bu, bizi bağımsızlığa götürür; siyasal, ekonomik, kültürel, her alanda bağımsızlığa götürür. Böyle bir sonucu, bizi şu anda sömürmekte olan Batılı emperyalistler isterler mi; istemezler. O halde, Batılıların, bize demokrasi dersi vermeye hakları yoktur; bir.

İkincisi, bu iddialarında samimi de değildirler; çünkü, demokratikleşme gerçekten olduğu zaman, bizim önümüz açılacaktır; bugün çatışanlar, bir araya gelebilecek, uzlaşabilecek, barışabilecekler ve iç barışı kurduğumuz zaman, bütün sorunları çözmemizin yolu açılacaktır. Böyle bir sonucu, emperyalist Batılıların bizde görmek istediklerini sanmak fazla iyimserlik olsa gerektir.

Değerli arkadaşlarım. özetle, gelin, bütün grupların; bütün farklılıkların bir arada, barış içinde yaşayabilecekleri bir metni beraber yapalım diyorum; bunu yapmaya mecburuz. Bütün sorunlarımızın çözümü, bunu başarmaktan geçmektir. Böyle bir anayasayı, çok yakında yapabilmek dileklerimle, hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN -Teşekkür ederim Sayın Elçi.

Anavatan Partisi Grubu adına, Sayın Halil İbrahim Özsoy; buyurun. (ANAP sıralarından alkışlar)

Süreniz 10 dakikadır.

ANAP GRUBU ADINA HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) -Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 861 sıra sayılı Anayasanın başlangıç maddesi ve bazı maddelerindeki değişiklikler konusundaki kanun teklifi üzerinde özellikle eski 18 sıra numarasıyla, yeni sıra numarası 17. ve esas Anayasanın 135. maddesi üzerinde Anavatan Grubunun görüşlerini açıklamak üzere söz almış bulunuyorum; bu vesileyle hepinizi saygıyla selamlarım. (ANAP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, konuşmama geçmeden evvel şimdiye kadar Anayasa üzerindeki görüşmelerde tespit ettiğim iki konu üzerinde müsaade ederseniz bir iki cümle söylemek istiyorum.

Birincisi: Anayasanın tümü üzerindeki konuşmalar, elbetteki, her parti için farklı bir siyasi görüşü yansıtacaktır, ona saygılıyız. Bu Anayasa, hiçbir partinin siyasi görüşünün tezahürü biçiminde değiştirilmemiştir veya onun dümen suyunda değildir. Elbette siyasi görüşler neticesinde, Anayasanın bazı maddelerine karşı çıkılacaktır; ama, bu Anayasa, tüm Türk Milletinin Anayasasıdır. Bunun tümü üzerinde konuşurken veya maddeler üzerinde eleştiriler yapılırken, sayın milletvekillerinin, partilerinin siyasi hüviyetlerinden sıyrılarak, daha ziyade, partiler üstü bir gözle bu konuya eğilmeleri gerektiği inancındayım. Her ne kadar, Sayın Başkanlar ikaz ediyorlar ve maddeye gelmesi için uyarıda bulunuyorlarsa da, bazı konuşmacılar, maalesef her maddede, Türk Milleti için hassas olan bazı kelime veya deyimleri kullanarak, işi çıkmaza sokuyorlar gibime geliyor. (ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN -Sayın Özsoy, teşekkür eder, sizi de maddeye davet ederim.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Devamla) -Teşekkür ediyorum. Ben, baştan müsaade aldım.

BAŞKAN -Efendim tabii, ben de teşekkürlerimi peşinen ifade ettim.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Devamla) -İkinci tespitim şudur: Belki İçtüzüğümüzde yok ama, bir Anayasa maddesi konuşulurken Anayasanın değişen maddesi burada okunuyor; bazı arkadaşlarımız çok çalıştıkları veya çok işleri olduğu için, yürürlükteki maddeyi okumadan gelmiş olabilirler. Ayrıca, televizyon yayınları dolayısıyla da, halkımız, değişikliği anlar; ama, esasında ne vardır, onu bilmeyebilir. Onun için, eğer, İçtüzük müsaitse, değiştirilen maddeler ilan edilirken, önce, değiştireceğimiz Anayasada halen yürürlükte olan madde okunmalı, sonra da değişiklikler okunmalı ve vatandaşın veya sayın milletvekilinin mukayese imkanı ortaya çıkmalıdır.

Sayın Başkanım, müsaade ederseniz, şimdi esas konuşmama başlıyorum.

BAŞKAN -Tabii efendim.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Devamla) -Sayın milletvekilleri, Anayasanın 135. maddesinin, üç, dört, beş, altı ve yedi ve sekizinci paragrafları değiştiriliyor; birinci ve ikinci paragraf aynen kalıyor Birinci ve ikinci paragrafta, meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarının kamu kurumu niteliğinde olduğu ve kamu tüzel kişiliği olduğu beyan ediliyor; böylece, meslek kuruluşlarını, sendikalardan, derneklerden ve vakıflardan ayırıyor. Bu, kamu kuruluşu niteliğinde olan kuruluşlara -örneğin, Türkiye Odalar Birliği, Tabip Odaları Birliği, Barolar Birliği gibi- üçüncü paragraftaki yasakların kaldırılmasıyla bazı yetkiler ve bazı inisiyatifler geliyor. Üçüncü paragrafta verilen inisiyatif nedir diye sorarsanız; üçüncü paragraftaki "...siyasetle uğraşamazlar, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerIe ortak hareket edemezler" lafzı kaldırılmaktadır.

Şimdi, toplumda, bu maddenin bu paragrafı üzerinde iki görüş vardır: Birincisi, bunlar madem ki kamu tüzel kişiliği vasfındadır; siyaset yaparlarsa; siyaset yaparken. kamu adına hareket etmeleri şaibeli olur veya kamu işlevlerine veya fonksiyonlarına politik gölge düşer denilmektedir. İkinci görüş ise, bugüne kadar, Anayasanın 135. maddesinde yasak olmasına rağmen -özellikle altını çiziyorum; 135 inci maddenin üçüncü paragrafında bildirildiği üzere, yasak olmasına rağmen- başta Türkiye Odalar Birliği ve Barolar Birliği olmak üzere, bazı kuruluşlar, değil siyasetten yasak olmayı, siyasetin tam ortasında oldukları da bir gerçektir deniliyor.

Ayrıca, özellikle Türkiye Odalar Birliği Başkanlığında oturan muhterem şahıs, değil siyaset yapmayı, bir siyasi partinin genel başkanını seçtirecek kadar, hatta geçen hafta, gazetelerdeki beyanına bakılırsa, iki saat içerinde başbakanı bile değiştirebileceğini ifade etmekte beis görmemektedir; yani, yasaklara aldırış etmemekte, fiili olarak siyaset yapabilmektedir. Şimdiye kadar, anayasal güçler; yani, Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet Başsavcılığı ve Meclis, Anamuhalefet Partisi Başkanının çeşitli platformlarda bu konuyu dile getirmesine rağmen, sessiz kalmışlardır. Dolayısıyla, şimdi, biz, bu paragraftaki "siyasetle uğraşamazlar" cümlesini kaldırmakla, bu fiili durumu bir nevi yasallaştırmış olmaktayız denilmektedir.

Meslek Odaları ve dernekler, elbette, mensup olduğu meslektaşlarının sorunlarını çeşitli platformlarda dile getireceklerdir. Hatta, bu kuruluşlar ve dernekler, mesleki sorunlarını anlatan ve çözüm isteyen bildiriler de yayımlayacaklardır; bu arada, mesleki sorunlarına eğilmeyen, haksızlıkları ortadan kaldırmayan ve yanlış politikalarla, ülkeyi, ekonomik, sosyal, siyasal ve asayiş yönünden çıkmaza sokanları de eleştireceklerdir. Bazı çevreler, bu dernek ve kuruluşların siyaset yapakla suçlamakta; bazıları da, "gerçekleri dile getirmekte; gerçekleri dile getirmek, siyaset yapmak değildir" demektedirler.

Öyleyse, burada, Anayasayı değiştiren Komisyona bir görev düşmektedir; siyaset yapmanın sınırlarını ve çerçevesini iyi çizmeleri gerekmektedir.

Değerli milletvekilleri, biz,Anavatan Partisi olarak, toplumsal barıştan yanayız. Toplumun kesimleri arasındaki siyasal ve sosyal ilişkilerin, muayyen bir düzende disipline edilmesinden yanayız.

Altını çizerek ifade ediyorum; özellikle, sivil örgütlerin, esnaf teşekküllerinin politika sathında yer almaları, politikanın hem kalitesini hem seviyesini hem de rengini değiştireceği inancındayız. Bugün Türkiye'deki çok bölünmüş siyasi yapı belki de bu kuruluşların siyasette yer almasıyla bütünlüğe doğru adım atmış olacaktır.

Değerli milletvekilleri, bir diğer husus da -ki, bu, 135. maddenin dördüncü paragrafındaki değişikliktir- meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarının organlarının seçimlerinde siyasi partilerin aday gösteremeyeceği hususudur ki, bu, doğrudur; biz, buna katılıyoruz. Bunun aksini düşünmek, bu kamu tüzelkişiliği konumundaki kuruluşlarının genel kurullarının, birer siyasi arena haline döneceği anlamını taşır; bundan endişe ederiz ve yine, bundan da, kamu tüzel kişiliği vasfını taşıyan bu kurum ve kuruluşların zarar göreceği inancındayız.

135. maddenin değişikliğinde, ayrıca, "Bu meslek kuruluşları üzerindeki Devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir" denilmektedir. Bu hususta meriyetteki kanunlara atıfta bulunulmaktadır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN -Buyurun efendim.

HAİL İBRAHİM ÖZSOY (Devamla) - Sayın Başkanım, müsaadenizle bitiriyorum efendim.

Bu maddenin getirdiği diğer bir özellik de şudur: Amaçları dışına faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine son verilmesi konusunda, kanunun belirlediği mercinin yanında, cumhuriyet savcılarını da göreve davet etmektedir. Burada, ihbar sonucu veya kendiliğinden cumhuriyet savcılarının harekete geçebileceği ifade edilmekte ve netice, mahkeme kararıyla son bulmaktadır.

Değerli milletvekilleri, yedinci paragraftaki değişikliğe gelince: Yedinci paragrafta, Türk Devletinin varlığı ve bağımsızlığını, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü, toplumun huzurunun korunması ve Devletin Anayasada belirtilen temel niteliklerini tehdit edici deyimlere ve kavramlara karşılık bu "milli güvenlik ve kamu düzeni" ibaresiyle ifade edilmeye çalışılmaktadır. Bu kuruluşların faaliyetlerinden, ayrıca, men kararı, üç gün yerine 24 saat zarfında hakim onayına sunulması getirilmekte ve hakimin de on gün yerine yedi günde karar verilmesi öngörülmektedir.

Bir anayasa değişikliği gündeme geldiği zaman, bütün kesimlerin müşterek bir fikri vardır; bu da, geniş izahatlar yerine pratik, anlaşılır paragraflar konarak ve anayasa değişikliklerini de halkın anlayacağı bir dille yazmak konusudur. Ancak, bunu yapayım derken, devletin temel ilkelerini; ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü, Türk Devletinin varlık ve bağımsızlığını ifade ettiği ve her parlamenterin paylaştığı bir görüşü kaldırarak, yerine "milli güvenlik ve kamu düzeni" gibi süspek (belirsiz) ifadeler kullanılması ne dereceye kadar doğrudur, Yüce Meclisin takdirine bırakıyorum. Saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN- Teşekkür ediyorum Sayın Özsoy.

Sayın milletvekilinin, konuşmasının başında Başkanlık Divanından talep ettiği, maddeler görüşülürken, daha önceki metnin basılarak dağıtılması veya okunması şeklinde bir uygulama, prensipte doğrudur, katılırım; ama İçtüzük hükümlerimiz açısından böyle bir yaklaşımda bulunmak bizi engelliyor.

[... Başkan'ın sözleri üzerine tartışmalar]

BAŞKAN -...

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Sayın Soysal; buyurun efendim.

CHP GRUBU ADINA MÜMTAZ SOYSAL (Ankara) -Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Komisyonun çalışmasıyla, kendi görüşlerimizin, tam değilse bile, tama yakın bir mutabakat halinde olduğu nadir durumlardan birini yaşıyoruz. Komisyon kendi önüne gelen mutabakat metninin de önüne geçerek, kanımızca, daha özgürlükçü ve hakları daha genişletici bir yaklaşımla önündeki konuyu ele almıştır.

Bundan önceki hatiplerin belirttiği önemli bir nokta; yani, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının siyaset yapmaları noktası, zannediyorum, yapılan değişiklikle belli bir dengeye kavuşmuştur; çünkü, bu kuruluşlar, siyaset yapacaklardır; fakat, kuruluş amaçlarının dışında faaliyette bulunamayacaklardır; yani, siyaset yapmaları, kuruluş amaçlarıyla sınırlıdır. Bu, zannediyorum, anayasa dilinin gerektirdiği üslupla ifade edilmiş olan bir dengedir.

Biz, bu kuruluşların kendi amaçları doğrultusunda siyaset yapmalarını şöyle anlıyoruz: Belki, orada, bu dili daha açık duruma getirecek olan bir gerekçe yazımı gerekmektedir; çünkü, Anayasaya baktığımız zaman, bu kuruluşların amaçları, sanki sadece meslek mensuplarının çıkarlarıyla ya da onların durumlarıyla ilgiliymiş gibi ifade edilmektedir. Değiştirmediğimiz birinci fıkra, sürekli, meslek mensuplarının durumlarından ve mesleğin geliştirilmesinden söz etmektedir; ama, meslek denince, mesleğin çerçevesi içine giren bütün siyasi konuları anlamak gerekir. Örneğin, bir orman mühendisleri odasının siyasetle

uğraşması demek, sadece, orman mühendislerinin durumlarını düzeltmek, maaşlarının yükseltilmesini savunmak, statülerinin geliştirilmesini savunmak anlamında alınmamalıdır. Orman mühendisleri odasının siyaset yapması demek, aslında, diyelim ki, bir ülkenin ormanları cayır cayır yanmaktaysa, orman yangınlarına karşı gerekli önlemleri almamış olan bir hükümetin eleştirilmesi ya da bu konularda daha iyi önlemler öneren bir partinin tutulması anlamında da alınmalıdır. Zannediyorum, gerekçede buna açıklık getirilmesi gerekir; çünkü, burada, ince bir çizgi var ve bu ince çizgi, ileride güçlüklere yol açabilir. Eğer, siyaset yapmalarını istiyorsak, bu, sadece meslek mensuplarının kişisel ya da grup biçimindeki çıkarlarının savunulması değil; mesleğin yapılmasında; örneğin, sanayi odalarının faaliyetlerinde, aynı zamanda Türkiye'nin sanayileşmesine ilişkin görüşlerin ifade edilmesi ve bu görüşlere uygun tutumların benimsenmesi biçiminde de anlaşılmalıdır. Sadece sanayicilerin kısa vadeli çıkarları değil, Türkiye'nin sanayileşmesi de bu siyasal faaliyetin içine girmelidir. O bakımdan, Komisyonun önüne gelmemiş olan birinci fıkranın, yapılan bu değişikliğin ışığında böyle anlaşılması gerektiğini gerekçede hiç olmazsa böyle bir cümleyle belirtmek gerekir.

Sayın Başkan, yine, bizim inancımıza göre, Komisyon, bu çalışmasını yaparken -zannediyorum sizin okuduğunuzu metinde de o düzeltme vardı- gerekli bir düzeltmeyi de yapmıştır; yani, sendikalar ve dernekler bakımından getirilmiş olan sınırlamalar ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına getirilmiş olan sınırlamalar arasında bir paralellik kurmuştur; kurması da zaten gerekirdi. Sayın Başkan -ben, başlangıçta iyi izleyemedim- sizin okuduğunuz metinde o düzeltme yoksa, bizim önergelerimizin, bir düzeltme biçiminde anlaşılmasını; yani, ayrı bir oylamaya gerek görülmeden kabul edilmesini rica edeceğim; çünkü, 24 saat içinde hakim önüne getirilmek ve hakimin de kararını 48 saat içinde vermesi durumu, zannediyorum, meslek kuruluşları noktasında da, dernekler ve sendikalarla paralellik kurmak bakımından gereklidir.

Komisyon, bunun dışında, yine olumlu bir şey yapmıştır. Bazı arkadaşlarımızın ve benden önceki konuşmacının eleştirdiği, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü vesaire Anayasanın temel sözleridir; evet, ama, her maddede ayrıca tekrarlanmasına gerek yoktur. Bunlar, zaten 14. madde de vardır ve bunlar aleyhindeki davranışlar zaten suçtur ve Komisyon metni, bu suçlardan söz etmektedir. Suçlar, bunlar içine giren suçlar ya da bunlar dışındaki suçlar olabilir. Her durumda, suçun önlenmesi yahut suçlunun yakalanması bakımından gecikmesinde sakınca bulunulan hallerde, idari mercilere bu yetki verilmiştir. Bu açıdan bakınca, Komisyonun çalışması, bu paralelliği kurmak bakımından da başarılıdır.

Yine, bu açıdan takıldığımız iki nokta var -şimdiye kadar, sendikalar ve dernekler konusunda olduğu gibi- kamu düzeni ve kamu güvenliği konularıdır. Onların rasgele kullanılmasından yana olmadığımız için ve Anayasadaki genel kuralların bunları sağlamaya yeterli olduğuna inandığımız için, o konuda da bir önergemiz var; ama daha önce, dernekler ve sendikalar konusunda vermiş olduğumuz önergemizin reddedilmiş olduğu göz önünde bulundurulursa, bu konuda vermiş olduğumuz önergemizin de reddedilmesi muhtemel diye düşünüyoruz; fakat, önergemizi geri çekmeyeceğiz; çünkü, onlar, bizim ilke olarak savunduğumuz hususlardır; bu konularda keyfiliğe yer verilmemesi gerektiğine ve alınacak idari kararların, sadece suçların önlenmesi ve suçların işlenmesinin durdurulması kavramıyla sınırlı olmasına inandığımız için bu önergemizi yine muhafaza etmekteyiz. Bu bakımdan, bizim, bu noktadaki Komisyon metnine bakışımız olumludur; onu belirtmek üzere söz aldım.

Teşekkür ederim. (CHP ve DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN -Teşekkür ederim Sayın Soysal. Gruplar adına yapılan konuşmalar tamamlanmıştır. Şahıslar adına Sayın Selçuk Maruflu; buyurun.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) -Sayın Başkan, Sayın Maruflu'nun konuşmasından sonra, Komisyon adına söz istiyorum.

BAŞKAN -Tabii, Komisyona, Sayın Maruflu'dan sonra söz vereceğim efendim.

Sayın Maruflu, buyurun.

SELÇUK MARUFLU (İstanbul) -Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görüşülmekte olan 17. madde üzerinde (eski 18. madde) kişisel görüşlerimi açıklamak üzere söz aldım; hepinize saygılar sunuyorum.

Değerli milletvekilleri, devlet sistemlerinde, anayasalar en önemli belgelerdir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının eski ismi "Teşkilatı Esasiye" veya "Esas Teşkilat Kanunudur." Anayasanın önemini, eski ismine bakarak anlamak mümkündür. Esas Teşkilat Kanunu, devleti devlet yapan yapının, müesses nizamın adıdır. Bu nedenledir ki, özellikle demokratik parlamenter rejime sahip ülkelerde, demokrasinin, insan hak ve hürriyetlerinin işletilmesinde anayasaların ağırlığı, her kanun önünde önem taşır. Bu nedenledir ki, anayasalar, o ülkenin ihtiyaç ve şartlarına uygun olarak kurulu nizamı korumak ve kollamak için yapılırlar; değiştirilmesi, normal yasaların dışındaki prosedür ve usullere tabi olarak, daha zordur; belli kurallara tabidir; Parlamento çoğunluğunun iradesine bağlıdır.

Dünyadaki sistemlerin en mütekamili, en iyisi olan demokratik sistemin hırpalanmadan yaşatılması için, demokrasiye gönül vermiş kurum ve kuruluşlar ile ülke fertlerine büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Parlamento, Meclis, insanın, mutluluğu, huzuru, kişi hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesi için vardır. Parlamenter demokrasi; evet, en çağdaş, en mükemmel bir sistemdir; ama, özgürlüklerin ve demokrasinin ortadan kaldırılması ve anarşinin yaratılması ve hele hele, ülkenin bölünmesi için asla kullanılamaz, istismar edilemez.

Yukarıda izah ettiğim gibi, anayasalar, ülkenin karşı karşı kaldığı koşullara uyarlı olarak yapılırlar. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasındaki hükümler, maziden alınan acı dersler ve demokratik hakların ve demokratik parlamenter sistemin tehlikeye düşmesine bağlı olarak vazedilmiş ve düzenlenmiştir. Ülke koşullarının gerekli olduğu ahvalde, anayasalar, parlamentonun uzlaşmasıyla değişebilir.

1982 Anayasasının meriyete girmesinden bu yana tam on üç yıl geçmiştir. Biz, Anavatan Partisi olarak, aslında, hürriyetlerin ve serbestinin en son safhada kullanılmasından yanayız; yasak olan, tabulaştırılan konuların, asıl, tehlike olduğuna, samimiyetle inanıyoruz. Toplumda çok seslilik, çok renklilik bir nevi zenginliktir.

Anavatan Partisi'nin kurucusu, Başbakan ve Sekizinci Cumhurbaşkanı rahmetli Özal'ın, din ve vicdan hürriyeti, düşünce hürriyeti, ferdi teşebbüs hürriyeti felsefesine samimiyetle inanan Anavatanlılar olarak toplumdaki değerlerin, hürriyet ve hakların en ileri düzeyde kullanılmasından yanayız.

Değerli milletvekilleri, Parlamentonun yıpratıldığı, tahrip edildiği ve son zamanlarda buna sık sık yer verildiği görülmektedir. İddia edildiği gibi, biz milletvekilleri, halktan,

vatandaştan kopuk insanlar değiliz; tam tersine, toplumda, çeşitli şekilde gezerek, dolaşarak, sessiz yığınların temayül ve düşüncelerini, sürekli olarak, bu kürsüde ifade eden insanlarız. Sırası gelmişken şunu ifade etmeliyim ki, Meclise ve milletvekillerine yapılan hakaret ve aşağılamalar, büyük halk kitleleri, toplumun asıl sahibi seçmenlerimiz, vatandaşlarımız, kesinlikle tasvip etmemektedirler. Asıl, demokrasiyi içlerinde, yüreklerinde taşıyan milyonlar bilmektedir ki, milletvekillerini ve Meclisi kendileri seçmişlerdir; Parlamento ve milletvekilleri, demokratik rejimin ta kendisidir. İşte bu nedenle, sessiz yığınlar, Meclise ve millet vekillerine sahip çıkmaktadırlar. Siyasal partilerin, müesses demokratik bir rejim üzerinde politika yapmaları, fikir ve projelerin halka anlatıp oy istemeleri, halk tarafından arzu edilmektedir. Ülkede, müesses nizamı değiştirecek, Türkiye'yi karanlık ve çağdışı zeminlere taşıyacak bağnaz ve tehlikeli yaklaşımlara ve insanın en yüce duygusu olan din ve inançların istismar edilmesine, vatandaşlarımız kesinlikle müsaade etmeyeceklerdir. Demokratik rejimin, yasaların, tekliflerin görüşüleceği, konuşulacağı en önemli mabet, Türkiye Parlamentosudur.

Bakınız, Türkiye Büyük Millet Meclisi, geceli gündüzlü çalışarak anayasa değişikliklerini görüşüyor, inceliyor. Mecliste, zaman zaman tartışmalı da olsa, konuların değişik boyutları üzerinde gayet güzel tartışmalar ve konuşmalar yapılmaktadır.

{Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SELÇUK MARUFLU (Devamla) -Bitiriyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN -Buyurun.

SELÇUK MARUFLU (Devamla) -Bu nedenle, görüştüğümüz, eski 18., yeni 17. madde de, eski Anayasaya göre, değiştirilmesi gereken maddeler arasındadır. Bu, eskiye göre biraz daha tolerans ve serbesti getirmektedir. Biz, Anavatan Partisi olarak, bu maddenin mutlaka değişmesi gerektiğine inanıyoruz; bu maddenin, meslek kuruluşları ve diğer üst organlar tarafından samimiyetle ve mealine uygun bir şekilde kullanılacağına inanıyoruz.

Değerli milletvekilleri, bu Anayasada, belki hepsi olmasa da, bazı maddelerin mutlaka değişmesi gerekmektedir. Milletimiz ve Parlamento buna angaje olmuştur. Ben inanıyorum ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kıymetli üyeleri, bu düşüncelere paralel hareket edecekler ve Türkiye'de, sivil anayasanın adımları, bu şekilde atılmış olacaktır. Bu duygu ve düşüncelerle hepinize saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN -Teşekkür ederim Sayın Maruflu.

Sayın Komisyon, söz istemiştiniz...

Komisyon adına, Sözcü, Sayın Kırca; buyurun efendim.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) -Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sayın Mümtaz Soysal'ın biraz evvel belirttiği gibi, bu madde, belirli bir dengeye dayanmaktadır. Bu denge, aslında, dernekler ve sendikalar için de söz konusudur.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, Anayasadaki hükme dayanan ve kanunla tespit edilmiş belirli yetkileri vardır. Bu yetkilerin içine mesleki ahlak ve çıkarları da, özellikle, meslek deontolojisi, meslek ahlakı diyebileceğimiz meslek disipliniyle ilgili

hususlar da, bazı kamusal yetkileri kullanmak da girer. Zaten, bunlara, onun için kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları deniliyor.

Bunlar, elbette, amaçları dairesinde faaliyette bulunacaklar. Amaçlan dairesinde faaliyette bulunmasalar, o zaman, baroların işine ticaret ve sanayi odalarının, ticaret ve sanayi odalarının işine tabip odalarının karşılıklı olarak karışmaları gerekir.

Sivil toplum kurumları demek, her bir kurumun, her konuyla, aynı derecede uğraşması demek değildir. Sivil toplum kurumlan, sivil toplum müesseseleri demek, bu müesseselerin, belirli amaçlar için serbestçe çalışması demektir.

Burada, siyaset yasağı niye söz konusu olamaz; çünkü, hür bir toplumda, siyaset ve her çeşit toplumsal faaliyet, birbirinden ayrılmaz derecede iç içe geçmiştir. Bir ticaret odası, bir sanayi odası yahut Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği "hükümet, vergi politikasını iyi idare etmiyor veyahut falanca muhalefet partisinin, vergi politikası hakkındaki görüşleri doğrudur" derse; bunlar, tamamıyla, o Ticaret ve Sanayi Odaları Birliğinin mesleki sahadaki faaliyet alanına girer, amaçları dairesinde kalır; ama, aynı zamanda, siyasi mücadelenin unsurları üzerinde belirli bir etki yaratır; çünkü, Ticaret ve Sanayi Odaları Birliğinin, hükümetin vergi politikasını beğenmemesi ve bir muhalefet partisininkini beğenmesi, elbette ki, seçmenler üzerinde belirli etkiler doğuracaktır. Yalnız, bu anlamda, bu teşekküllerin amaçları doğrultusunda çalışmaları, ister istemez siyaseti de etkiler; ama, bunun anlamı şu değildir: Bu teşekküller, doğrudan doğruya, partiler gibi iktidar mücadelesinin içine giremezler; aradaki fark bundan ibarettir.

Şimdi, bugünkü Anayasanın 165. maddesinde mevcut bulunan bütün bu kayıtlar kaldırılıyor; ama, tabiatıyla, anarşi doğurmamak için, sivil toplum müesseselerini belirli bir aklilik ve tutarlılık içinde çalışmaya sevk edebilmek için -tıpkı derneklerde, tıpkı sendikalarda olduğu gibi- bunların da amaçlan dairesinde faaliyette bulunmaları esası muhafaza edilmektedir.

Sayın Soysal'a, bu, çok güzel izahları için teşekkür ederim. Bu vesileyle de şunu söylemek isterim ki, daha önce, kendisinin hiç mesul olmadığı tarzda yapılmış vaatlerin, bugün, partisi üzerine getirdiği ağırlıklar olmasaydı, her konuda, hukuki açıdan aynı mutabakatın içinde olacağımıza, ben, kendi iç dünyamda inanıyorum.

ABDULKADİR ATEŞ (Gaziantep)-Günah mı çıkarıyorsun...

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) -Şimdi, diğer bazı tali hususlara temas edildi. Bunlardan bir tanesi şu -yine aynı tenkit- burada, faaliyetten men; yani, geçici bir tedbir olarak, alınacak faaliyetten men kararlarında, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemeyi yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde "gecikmede sakınca varsa" kaydının muhafazası yeterlidir; ayrıca, milli güvenlik ve kamu düzeninden bahsetmek gerekmez tezi var.

Suç işlemeyi, işlenmesin veya suçun devamını önlemek söz konusu olduğunda veya yakalamanın gerektirdiği hallerde, gecikmede sakınca olması halinde, aranması gereken ölçüt, belirli bir suçun işlenmesi veya devam etmesi veya belirli bir suçtan dolayı yakalama söz konusudur; başka türlü düşünülemez. Halbuki kamu düzenini korumak söz konusu olduğu zaman, idarenin, her zaman, kamu düzeninin bozulması tehlikesinin hangi suçların işlenmesine götüreceğini önceden tespit etmesi mümkün değildir.

Bütün bu hususlar, Batı'nın yüksek mahkemelerinin içtihatlarında, devamlı olarak -aşağı yukarı 19. asrın son çeyreğinden beri- yer almaktadır. Bunlar, bilinen şeylerdir. Nitekim, daha evvel burada okuduğum Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin 9. maddesi de, milli güvenlik ve kamu düzeni kıstaslarına yer vermektedir.

Şimdi, bu konuda, tam aksi istikamette bir eleştiri daha var; bazı arkadaşlarımız diyor ki "Türk Devletinin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin bölünmez bütünlüğünün, burada da aynen muhafazası gerekir." Bu duyarlılığı Komisyon aynen katılmaktadır. Yalnız, şunu da belirtmek isterim ki "kamu düzeni" dendiği zaman, kamu düzeni mefhumunun içine bütün bu hususlar girer. "Kamu düzeni" demek, kanunların getirdiği düzen demektir. "Kamu düzeni" demek, kanunların getirdiği düzen içinde, bütün vatandaşların hak ve yükümlerinin bütünlüğü demektir; bundan kimsenin kuşkusu olmaması lazımdır. "Kamu düzeni" tabiri kullanıldığı zaman, muhafazasında da hepimizin mutabık olduğu ve devletimizin dayandığı bütün bu değişmez ilkeler, aynen yer almaktadır. Bu hususu, tekrar tekrar zabıtlara geçirdim. Bunları, bir kere daha, Komisyon adına zapta geçirmekte fayda görüyorum.

Şimdi, bunların oradan çıkması, sadece bir haşvin [gereksiz, doldurma sözlerin] çıkmasından ibarettir; yoksa "kamu düzeni" denildiği zaman, hiç kuşkusuz, en başta gelen unsur, devletin bölünmezliği, bağımsızlığı gibi, Anayasanın 2. ve 3. maddelerinde yer alan ve değiştirilmesi mümkün olmayan, cumhuriyetin nitelikleri ve temel ilkeleridir. Bu hususta, arkadaşlarımızın tam bir rahatlık içerisinde olmalarını, bilhassa rica etmek isterim.

Bunun dışında, daha önce derneklerle ve sendikalarla ilgili maddede Genel Kurulun tasvibiyle yaptığımız değişikliklere mütenazır değişikliklerin burada da yer alması gerekiyor. Komisyonumuzun kanaati şudur ki, metinde paralellik kurmayı gerektiren hususlarda, Komisyon, kendi metni üzerinde gerekli tashihleri yapabilir ve metin, bu tashihlerle Genel Kurulun tasvibine sunulur. Nitekim, bunu, Anayasa Komisyonu veya herhangi bir komisyon, İçtüzüğün 86. maddesine göre, kanun metninin bütün maddelerinin müzakeresinden sonra da yapma yetkisine sahiptir. En sonunda kullanılabilecek bir yetkinin, müzakerenin devamınca kullanılmasında hiçbir mahzur olmayacağı ise, aklıselimin en basit icabıdır. Nitekim, naçizane gedikli sözcülük devrimde, dokuz buçuk sene bu işleri yaptığım sırada -bundan yirmi beş, otuz sene önce- Meclisin tatbikatı bu idi ve bugün de, bu tatbikatın, birtakım bürokratik mütalaalarla değiştirilmesi için hiçbir sebep olmadığı kanaatindeyim. Sayın Başkanın bu görüşe iltifat buyurmasını rica ederken, bu görüşe iltifat edilmediği takdirde, Meclisin, sadece, biraz daha gecikmeyle karşılaşacağını belirtmek isterim.

Onun için, yaptığımız değişikliklerin -Sayın Soysal'ın ve arkadaşlarının verdiği takrirlere tamamıyla paralel değişikliklerdir bunlar- Komisyonun metni olarak oya sunulmasını bilhassa rica ediyorum. Bu değişiklikler şunlardır...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ANA YASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) -Devam edebilir miyim Sayın Başkan?

BAŞKAN -Tabii efendim; buyurun.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) -"Kanunun yetkili kıldığı merci meslek kuruluşlarını faaliyetten men edebilir" ifadesi "Kanun, bir mercii, meslek kuruluşunu veya üst kuruluşunu faaliyetten men etmekle yetkilendirebilir" tarzında değiştirilecektir. Aynı fıkrada, ondan sonraki cümlesinde yer alan "7 gün" ifadesi de "48

saat" olarak değiştirilecektir. Bunlar, Komisyonun kendi metninde tenazuru sağlamak için yaptığı değişikliklerdir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN -Yani, bir geri alma mı bahse konu Sayın Sözcü?

ANAYASA KOMİSYONU SÖZÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) -Efendim, eğer, içtihadınıza göre bu geri almak mecburi ise bunu geri alıp hemen bir rapor sunacağız ama öyle sanıyorum ki,Meclisin uzun senelerden beri tatbik ettiği teamül, İçtüzüğün 86. maddesinde verilen yetkinin, Meclis müzakereleri devam ederken de kullanılabileceği yönündedir. Eskiden, tatbikat, tamamıyla bu şekilde olmuştur. Bu itibarla, geri almak gibi bir zahmetle, hem kendimizi hem Genel Kurulumuzu karşılaştıracağımıza, bir gecikmeye sebebiyet vereceğimize, Komisyonun yaptığı bu değişikliklerin, metinde yapılan değişiklikler olarak kabul edilip ve tenazur açısından yapılmış değişiklikler olarak kabul edilip, metnin bu şekilde oya sunulmasını takdirlerinize arz ediyorum efendim.

BAŞKAN -Teşekkür ederim Sayın Kırca.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) -Sayın Başkan, Sayın Sözcü...

BAŞKAN -Bir dakika efendim... Sayın Sözcüden sonra kanaatimi henüz izhar etmedim; lütfen, istirahat buyurunuz.

Efendim, Sayın Sözcüyü dikkatle takip ettim; Sayın Soysal'ı da biraz önce dinlemiştim. Büyük bir memnuniyetle görüyorum ki, pek çok konuda fikir ayrılığı olan iki değerli bilim adamının bu konuda birleşmeleri, tabii, Meclis açısından son derece sevindirici bir husus. Bu birliktelik, Genel Kuruldan da tasvip gördü; ama, benim, burada, Başkan olarak, bu düzenlemelerden sonra, bu maddeyi o şekliyle Genel Kurula sunmam mümkün değildir; yeni bir madde hüviyetini alır. Eğer şimdiki görünüşüyle bir redaksiyon yapacaksanız, onu bilemem; eskiden ne yapıldığını da bilemem; ama, bugünkü usuller içerisinde, yapılacak olan bu redaksiyonun, mutlaka "geri alma" şeklinde olmasının uygun olacağını zapta geçiriyorum.

Evet Sayın Özsoy, şimdi sizi dinliyoruz.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) -Sayın Başkanım, Sayın Komisyon Sözcüsü, benim konuşmama cevap verirken "Türk Devletinin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün, toplumun huzurunun korunması ve devletin Anayasada belirtilen temel niteliklerinin" yerine 'kamu düzeni' kelimelerini koyduklarını" söylediler ve milli güvenlik ve kamu düzeninin kapsamında bunların olduğunu ifade ettiler. Bu Anayasa, sadece hukukçuların okuyup anlayacağı bir anayasa değildir, Vatandaş onu anlamayabilir, herkes Coşkun Kırca kadar hukuka hakim olmayabilir. Onun için, bu tabirin burada kalmasını istiyorum.

Saygılar sunarım. (ANAP sıralarından "Doğru" sesleri)

BAŞKAN -Sayın Özsoy, isteğiniz, hem kürsüden yaptığınız konuşmanızla hem de yerinizden yaptığınız bu müdahaleyle zabıtlara geçti. Tabii, ben; sizin genel olarak ifade ettiğiniz bu fikre katılıyorum; herkesin anlayabilmesi güzel bir olay; ama, anayasaların da belirli bir dille yazılması bir kaidedir. Kendimizi bu kaidenin dışında tutamayız; çünkü, anayasalar, milletlerin temel belgeleridir. Çalakalem yazılan anayasa da olmaz. O bakımdan,

zatı aliniz başta olmak üzere hepimiz, Komisyonun çalışmalarına saygı duyuyoruz. Tabii, Komisyon, bu arzunuzu mutlaka gözetiyor, herkesin anlayabileceği bir ifadeyi kullanmaya gayret ediyor; ama, Komisyonun zorlandığı hususlar olduğunun da bilinmesinde fayda mülahaza ediyorum.

YAŞAR TOPÇU (Sinop) -Sayın Başkan, söz istiyorum.

[Söz alma konusunda konuşmalar]

Arkadaşımız "Anayasa, devletin bölünmez bütünlüğünü" vesaire vesaire sayıyor ve "onun yerine, burada, kamu düzeni ikame edilmiştir" diyor. Kamu düzeni, onun yerine ikame edilmiş değildir, kamu düzeni onları kapsamaz. Kamu düzeni, onların önündeki birinci perdedir; kalkandır, onu yıkmadan diğerlerine el uzatamazsınız. Kamu düzeninin mahiyeti budur. Onun için, doğru olan, kamu düzenidir. Kamu düzenini sarsmadan, yıkmadan, Türkiye'nin bölünmez bütünlüğüne ve Anayasanın başlangıcında sayılan diğer hususlara el atmak mümkün olmadığından, doğrusu, kamu düzenidir.

BAŞKAN -Sayın Topçu, sözleriniz yerindedir; ama, ben, burada, Başkanlık olarak, Komisyonun ne şekilde bir madde düzenleyeceğini empoze edemem.

Sayın Komisyon, burada -sizin gibi, benim gibi- sayın milletvekillerinin konuşmalarını dikkatle dinliyor; onlardan istifade ediyor ve biraz önce Sayın Kırca, çok nazik bir şekilde "gerekiyorsa, geri alıp düzenlemeyi de yaparız" ifadelerini kullandılar.

Şimdi, Sayın Komisyon Başkanının da bana müracaatı var; sanıyorum, Genel Kuruldan kısa bir müddet isteyip, bu tür düzenlemeleri, bütün bu konuşulanlar çerçevesinde halledecekler.

YAŞAR TOPÇU (Sinop) -Efendim, ben, bu "kamu düzeni" kavramındaki yanlış anlamayı düzeltmek için izah ettim.

BAŞKAN – Efendim anlaşıldı.

Sayın Şahin, şahısları adına, son konuşmacı olarak sizi davet ediyorum; buyurun efendim.

SEYFİ ŞAHİN (Kayseri) -Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları; yani, bugünkü tabiriyle ve yaygın kullanım şekliyle, odalar ve barolar hakkında, anayasa değişikliğinde iki nokta öngörülmüştür: Birincisi, odaların siyaset yapma yasağı kaldırılıyor; ikincisi de, parti, sendika ve dernekleri ile iş birliği ön görülüyor; bu yasak kaldırılıyor, serbest bırakılıyor.

Bir de, biraz önce münakaşası yapılan "devletin bölünmez bütünlüğü" yerine "kamu düzeninin" konulması meselesinde, Komisyon Sözcüsü gerçekten gerekli açıklamayı yapmış, hukukçu arkadaşlarımız da yapmışlardır, bu konuda tatmin olunmuştur ve sanırım, ileride herhangi bir problem çıktığı zaman, buradaki açıklamalar da, zabıtlar da, bir içtihat niteliğindedir. İleride, devletin bölünmez bütünlüğü konusunda, odaların ve baroların yapacakları faaliyetlerde işleyecekleri suçlar, Anayasanın temel ilkelerine -devletin korunmasıyla, cumhuriyetin korunmasıyla ilgili temel ilkelerine- girdiğinden, bunların yasaklığına da bir delildir. Bu bakımdan tatmin olmuşuzdur; ancak, burada, bir realiteyi bildirmek istiyorum; çünkü, daha önce ben de tabip odası başkanlığı yaptım, hiç bir oda,dernek ve sendika siyaset dışı olmamıştır; sadece Anayasa yasaklamıştır; ama, bu, hiç bir zaman tatbik edilmemiştir.

Gizli olarak, her türlü odalar, dernekler ve sendikalar, siyasetle uğraşmışlardır. Bunun iki sebebi vardır: Birincisi, cemiyet içerisinde lider vasıflı bazı şahıslar, kendi nefisleri ve şahsi çıkarları için, bu tür oda, demek ve sendikaları kullanmışlardır. İkincisi de, ister istemez, Türkiye'de devlete hakim olabilmek için çalışan siyasi kuruluşlar, her türlü dernek, sendika ve oda seçimlerine direkt veya dolaylı olarak müdahale etmişlerdir. Özellikle hepimizin ve burada bulunan doktor arkadaşlarımızın da içinde bulunduğu açık faaliyetlerden biliyoruz ki, bugünkü Türk Tabipler Birliği, tarihinin hiçbir döneminde politika dışında olmamış; yanlış veya doğru, hep politikayla uğraşmıştır. Onlarla mücadele eden diğer hekim grupları da belli bir siyaset için onlarla mücadele etmişlerdir.

Bu bakımdan, Anayasamızın bu değişikliğini "bir realiteyi artık hukuki temele oturtması" şeklinde yorumlamak lazımdır ve bu şekilde oluşu gayet uygundur. Onun için siyasi partilerin. devletin geleceği için halkın huzuru, sükunu için ve ülkeyi güçlendirmek için yaptığı mücadelelerde elbette kamu kuruluşu niteliğindeki bu tür derneklerle, kurumlarla, odalarla daima işbirliği yapmaları yerindedir; bu bir realitenin de tasdiki olmuş olur.

Bu duyguyla saygılar sunarım.

Teşekkür ederim. (MHP ve DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN -Teşekkür ederim Sayın Şahin. Sayın milletvekilleri, 17. madde üzerinde şahıslar ve gruplar adına görüşmeler tamamlanmıştır. Anayasa Komisyonu Başkanlığının Divana bir önergesi vardır; okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanına

Görüşülmekte olan Anayasa Değişiklik Teklifinin 2 ve 3 üncü maddelerinde yapılan değişikliklere paralel bir düzenleme yapmak zorunluluğu yüzünden. 17. maddeyi. verilmiş olan önergeleriyle birlikte madde üzerindeki görüşmeler sona erdikten sonra İçtüzüğün 89. maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuza geri çekmek ve kısa bir aradan sonra yapacağımız düzenlemeyi Yüksek Başkanlığınıza sunmak hususundaki talebimizi saygıyla arz ediyoruz.

Anayasa Komisyonu Başkanı, Şerif Ercan

Şimdi önergeleri Genel Kurulun bilgisi olması bakımından geliş sırasına göre okutacağım; İşleme almadan önergelerle birlikte maddeyi Komisyona geri vereceğim.

Sayın Komisyon ne kadar süre istiyor; 15 dakika yetecek mi?

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) -10 dakika yeterlidir efendim.

BAŞKAN -Önerge sayısı fazla olduğundan. Divan Katibinin oturarak okumasını oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Önergeleri geliş sırasına göre okutuyorum:

[...]*

BAŞKAN -Sayın milletvekilleri, biraz önce Komisyonun yaptığı müracaata dayanarak, maddeyi, okunan önergelerle birlikte, Komisyona redaksiyon için geri veriyorum.

10 dakika sonra toplanmak üzere, birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 12.00

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 12.10

BAŞKAN –Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 132. Birleşiminin ikinci Oturumunu açıyorum.

VI.-KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

11.- Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş. Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 sayışı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 82. Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127. Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/1007,2/1110.2/1312) (S. Sayısı.. 861) (Devam)

BAŞKAN -Komisyon ve Hükümet yerlerini almışlardır. Sayın milletvekilleri, biraz önce, Komisyon, 17. maddeyi önergelerle birlikte geri almış ve 2. ve 3. maddelerdeki değişikliklere paralel olarak, bir redaksiyon yapacağını ifade etmişti.

Şimdi, Komisyonun raporunu okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Anayasa Komisyonu, İçtüzüğün 89. maddesine göre geri aldığı, 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifine ait raporunun 17. maddesini Genel Kurulda verilen bütün önergeleri de dikkate alarak incelemiştir.

17. maddeyle değiştirilen Anayasanın 135. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere, Yüksek Başkanlığa saygıyla arz olunur. Anayasa Komisyonunun kabul ettiği metin:

Madde 17.- 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 135. maddesinin üç, dört, beş, altı, yedi ve sekizinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.

Bu meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde siyası partiler aday gösteremezler.

Bu meslek kuruluşları üzerinde, devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir.

Amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin veya cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçilir.

Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla, bir merci, meslek kuruluşlarını veya üst kuruluşlarını faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin karan 24 saat içerisinde görevli hakimin onayına sunulur. Hakim, kararını 48 saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

BAŞKAN -Sayın Komisyondan bir şey öğrenmek istiyorum; bu yaptığınız düzenleme yeni bir madde hüviyetinde mi, yoksa, bir redaksiyon mu efendim?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ŞERİF ERCAN (Erdirne) – Tamamen redaksiyon hüviyetindedir Sayın Başkanım.

[...]*

BAŞKAN – Sonucu açıklıyorum.

7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin 17 nci maddesinin gizli oylaması:

İştirak eden üye sayısı: 358	
Kabul	: 260
Ret	: 95
Çekimser	: 2
Geçersiz	: 1

Bu şekliyle, bu madde de, Anayasanın aradığı yeterli çoğunluğu bulamamıştır.

[...]

[135. maddenin 2 nci görüşmesi 22.07.1995 tarihinde yapılmıştır. Bu görüşmeler TBMM Tutanak Dergisi'nin Dönem: 19, Yasama Yılı: 4, Cilt: 93, 146 ncı Birleşim, 22.7.1995, sayfa 266 – 275 arasında yer almaktadır. Görüşmeler sırasında çok sayıda değişiklik önergesi verilmiş ve daha sonra geri alınmış, bir önerge de reddedilmiştir. Madde oylamaya katılan 395 milletvekilinden 329 kabul, 66 ret oyu alarak kabul edilmiştir.]

*Bu aşamada da verilen çok sayıda önerge kabul edilmemiş ve madde oylanmıştır.

IV. BÖLÜM

Sonuçlanmayan Tasfiye Girişimleri

TMMOB'nin Kendini Tasfiye Girişimini TBMM'ne Yansıtan Teklifler

Kayseri Milletvekili Feyyaz Köksal ve 29 arkadaşının Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları kurulmasına ve 6235 ve 7303 sayılı kanunların yürürlükten kaldırılmasına dair kanun teklifi

(2/413)

GEREKÇE

27.5.1959 tarih ve 7303 sayılı Kanun ile bazı maddeleri değiştirilen 27.1.1954 tarih ve 6235 sayılı Kanuna göre kurulmuş bulunan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve bu birliğe bağlı meslek odaları, kuruluşlarından bu yana geçen on iki yıllık süre içerisinde, elde olunan sonuçlara bakılarak, kuruluş kanunu ile verilen görev ve amaçların gerçekleştirilmesinde başarı sağlıyamamış bulunmaktadırlar.

Açık bir gerçek olan bu durumun nedenleri şöylece özetlenebilir.

a) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (T.M.M.O.B.); Kuruluş Kanununa göre asli organdır. Tüzel kişiliği haizdir, genel kurulun kararıyle kuracağı meslek odaları kendisine bağlı ve bağımlıdırlar.

Oysa bu birliği teşkil eden mesleklerin çoğunun "Mühendislik" unvanlarından başka ortak ve ilgili tarafları yoktur. Nitelikleri, çalışma alanları, amaçları, hak ve yetkileri değişiktir.

İşte bu birbirinin halinden ve dilinden anlamıyan meslek odalarını bir araya getirip onlardan bütün çalışmalarında devamlı bir işbirliği umulmuş ve odaların sorunları ve davaları bu karmaşık teşekkülün oy çoğunluğiyle kararına bırakılmıştır.

Sağ duyuya aykırı olan böyle bir kuruluşdan başarı beklenemez.

b) Kanuna göre kanunun ve memleketin menfaatleri, meslekin gelişmesini, meslektaşların hak ve yetkilerini koruma görev ve ödevlerini fiilen yapması ve yürütmesi kendilerinden beklenen odaların böyle bir kuruluş içerisinde kendilerine gerekli kanun yetkiler verilmemiştir.

c) Aslında bir meslek bölümü içinde bile çeşitli mühendislik dalları mevcut bulunan mühendis ve mimarları buraya toplıyan odalar bir birlik içerisinde biraraya getirilmiş ve kuruluş kanunu gerekçesinde odalara verilmesi gereken tüzel kişiliğin kanun metninde birliğin tanınması suretiyle odalar niteliği belirsiz bir duruma getirilmişlerdir.

Bu kuruluşu ile birlik, yukarıdan aşağıya doğru bir sistem teşkil etmiş, ayrıca odalara genel kurullarının kararı ile birlikten ayrılmalarına bir imkan da bırakılmamış ve bu suretle de demokratik ilkeler ile bağdaşamıyan bir kuruluş meydana getirilmiştir.

d) T.M.M.O.B. nin görüş, mütalaa ve kararlarında kendisine bağlı odaların ayrı veya aykırı görüşlerinin birleşimini bulma çabasiyle çelişmeler veya anlaşmazlıklarla karşılaşmış, çözüm yolu bulunamayınca da oylama yoluna gidilmektedir. Oysa ki, konuyla ilgili ve yetkisi en çok olan meslek odasının görüş ve düşünüşü gerçeğe ve gereğe en yakın olması imkan ihtimali daha çoktur ve bu odanın görüş ve düşünüşü azınlıkta kalarak kenara itilmektedir.

Kaldı ki, bir sorun üzerinde çeşitli meslek odalarının kendi açılarından ayrı olan görüşlerinin ayrı ayrı ortaya konması o sorunun çözümlenmesinde daha çok faydalı ve gerçeğin aydınlığa çıkmasında daha yararlı olur.

e) Yalnız bir odayı veya aynı zamanda birkaç odayı ilgilendiren bazı ilgili Bakanlıklar veya kurumlarca hukuki zorunlulukla ilk önce T.M.M.O.B. ye yazılmakla ve orada odalara havale edilmektedir. Bu yüzden zaman kaybolmakta gecikmeler olmakta ve çok defa süreli olan yazıların cevapları yetiştirilmemektedir. Bu yüzden ayrıca boşuna birçok emek ve paralar harcanmış olmaktadır.

f) Öte yandan odalar, bağımsız tüzel kişiliğe sahibolmadıkları için kendi meslek sorunlarında gereği kadar çaba göstermek olanağından yoksun kalmışlar ve gelişememişlerdir.

g) Yukarıda başlıca sakıncaları sayılan bu kuruluşlardan yakinen bütün odalar konuyu T.M.M.O.B. nin VIII nci genel kuruluna götürmüşler (Nisan 1961) 2/3'den büyük bir çoğunluk kararıyle T.M.M.O.B. nin kapatılarak bunun yerine odaların bağımsız ve tüzel kişiliğe sahip bulunmasını sağlıyacak bir kanun çıkarılmasına teşebbüs edilmesi kararlaşmış ve ertesi yıl IX ncu genel kurula meslekdaş milletvekillerinin hazırladıkları kanun teklifi aynı çoğunlukla maksada uygun görülmüş ve Kırşehir Milletvekili Memduh Erdemir ve arkadaşları tarafından bundan önceki dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur.

Çeşitli ihtisas komisyonlarına havale edilen bu teklif kanunlaşamadan dönem sona ermiştir.

h) Kanun teklifinin kanunlaşması geciktikçe durumun aykırılığına katlanamıyan odalar birer ikişer T.M.M.O.B. ile olan ilişkilerini keserek sadece kanunun yüklediği yüküm ve ödevlerle başbaşa kalmışlardır. Bugün T.M.M.O.B. ye bağlı onbir odadan yedisi bu duruma gelmişlerdir. Bu durumda bu odaların T.M.M.O. den meslek ve davaları için hiçbir fayda sağlamadıkları ve hatta tersine olarak büyük zararlar gördükleri halde üyelerinden topladıkları aidat gelirlerinin bir kısmını T.M.M.O.B. ye ödemek veya borçlanmak zorunda kalarak hukuki engellerin üzerine bir de maddi güçlüklerle karşılaşmalar ve bu yüzden anlaşmazlıklara ve mahkemelere düşmüşlerdir.

Hiç kimsenin istemiyeceği bu anormal ve üzücü duruma bir son vererek meslek odalarına huzur içinde çalışma olanağını en kısa zamanda sağlamak zorunluğu bütün açıklığıyla ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Esasen Anayasanın 122 nci maddesinde yer alan "Meslek kuruluşları" deyiminden aynı meslek mensuplarını içine alan "Meslek odaları" nın anlaşılması gerekir. Bu itibarla T.M.M.O.B. yerine her meslek odasının bağımsız ve tüzel kişiliğe sahip bir hale getirilmesi anayasa hükmüne daha uygun düşer.

Bu kanunla kişiliğine kavuşacak odalar meslek yakınlığı ve ortak dava ve sorunlar halinde kendi istekleriyle federasyon veya konfederasyon halinde işbirliği yapabilecektir. Böylece birlikden beklenen faydalarda güven içinde sağlanmış olacaktır. Teklifimizin ilgili maddesinde bu hususa da yer verilmiştir.

Sonuç olarak yukarıda açıklanan gerçekler ve gerçekler karşısında yurt ve millet hizmetinde daha yararlı ve verimli olmaları, mesleklerini geliştirmeleri, meslekdaşlarının üzerinde meslek ahlakını ve disiplinini kurmaları, onların hak ve yetkilerini korumayı sağlamaları, daha kısa zamanda daha az külfetiyle başarıya ulaşmaları için T.M.M.O.B. Birliğinin çözülerek ona bağlı bütün odaların kamu niteliğinde tüzel kişilikte bağımsız meslek odaları haline getirilmeleri kaçınılmaz ve ivedi bir zorunluluk halindedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Teklif maddelerine ait gerekçe

(Odaların kuruluşu, şubeler, görev ve yetki ve amaç)

Madde 1.- Bu madde Türkiye'de unvanlarını kanunla alan yüksek mühendis, mühendis, yüksek mimar ve mimarları meslek gruplarına göre içerisinde toplıyan odaların kuruluş ve niteliklerini tesbit etmektedir.

Madde 2.- Oda mensuplarının memleket, kamu ve özel hizmetleri dolayısiyle bütün yurt alanına yayılmaları halinde odaların görev ve ödevlerini gerektiği gibi yapabilmelerini ve oda ile üye arasındaki bağıntının kolaylıkla yürütülmesini sağlamak amaciyle gerekli yerlerde şube ve mümessillikler açabilmeleri ve bu suretle açılan şube ve mümessilliklere ihtiyaç kalmaması halinde de bunları kapatabilmeleri faydalı görülerek bu madde düzenlenmiş ve bu hususlarla ilgili işlemlerin yönetmeliklerde belirtilmesi öngörülmüştür.

Madde 3.- Odaların görev ve amaçlarının tesbitinde mühendislik ve mimarlık meslek ve sanatının tatbikatının yalnız o meslek mensuplarını değil, memleketin, kanunun, vatandaşların hak ve menfaatlerini de ilgilendirmekte bulunduğu, meslek ve sanatla ilgili işlerin uygulanması, yürütülmesi ve mesleğin gelişmesi alanlarında meslekdaşların ayrı ayrı yaparak başaramıyacakları hususların odalarca yapılması esas kabul olunmuş ve bu maksatla 6235 ve 7303 sayılı kanunlarda yazılı birliğin görev ve amaçları, daha da genişletilmek suretiyle odalara verilmiş ve bu madde bu hususları sağlıyacak şekilde düzenlenmiştir. Bu arada, odaların meslek ve meslektaş hak ve yetkilerini koruması, meslektaşların kanun ve mevzuat hükümlerine uygun davranıp davranmadıkları hususlarının denetlenmesi de odaların görevleri arasında gösterilmiştir. Bu suretle, tüzel kişilik ve kamu kurumu niteliğinden doğan hak ve yetkiler tamamiyle odalara tanınmış bulunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

Odaların organları kuruluşları, görev ve yetkileri

Madde 4.-

İla

Madde 11.-

6235 ve 7303 sayılı kanunlarla birliğin tesbit edilen organlarını kapsayacak şekilde ve Anayasanın 122 nci maddesi hükmüne uygun olarak bu maddeler düzenlenmiş, bu arada yüksek disiplin kurulu organlar arasından çıkarılarak ayrı bir kuruluş haline getirilmiş ve aslında önemli bir organ olmasına rağmen; 6235 ve 7303 sayılı kanunlarda organlar arasına alınmamış olan denetçiler kurulu organlar arasına sokulmuş organların kuruluşlarında odaların niteliklerine dayanan yetkilere sadık kalınarak odaların genel kurullarının toplanma dönemlerini, seçim ve çalışma şekillerini, iş bölümlerini, yönetim kurullarının üye sayılarını tesbit hususunda, yönetmeliklerinde belirtilmek suretiyle odalar serbest bırakılmış ve ayrıca kendi özelliklerine göre bu organlar ilave olarak sürekli genel sekreterlik, araştırma ve danışma kurulları ve benzeri organları kurabilmeleri hususlarında odalara yetki tanımıştır.

Bu suretle, odaların gelişmelerine göre çalışma sistem ve imkanlarını kendilerinin ayarlıyabilmeleri sağlanmış bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

(Üyelik)

Madde 12.-

İla

Madde 16.-

Odaların asıl unsurlarını teşkil eden üyelik ve üyeliğe dair hükümler tasarıda özel bir bölüm halinde tesbit olunmuştur.

Yurdumuzda çeşitli mühendislik ve mimarlık meslek ve sanatı mensuplarının kendi meslek ve meslektaşlarına karşı olan asgari ödev paylarını yerine getirmelerini sağlamak amaciyle bütün mühendis ve mimarların ilgili odalara kaydolunmaları zorunlu kılınmıştır. Ayrıca bunların diploma veya ruhsatnamelerini her zaman yanlarında bulunduramıyacakları düşünülerek, odalarından Kendilerinin mühendis veya mimar olduklarının belirtilmesine yarayacak olan kimlik belgesi almaları lüzumlu görülmüş ve bu kimlik belgesinin kanuni bir belge niteliğinde olduğu da hükme bağlanmıştır. Üyelerin ancak bu kimlik belgesini aldıkları takdirde çalışabilecekleri de 12 nci madde metni ile tahkim olunmuştur. Yabancı mühendis ve mimarlara verilecek iş ve konular üzerinde söz hakkı ve yetkisi bulunan bütün mühendis ve mimarların bu iş ve konularla ilgili meslek odası içinde esasen toplanmış bulunması bu bakımından kendilerine verilecek iş ve konularda yabancı mühendis ve mimarların çalıştırılmasına gerçekten lüzum olup olmadığının bu iş ve konularla ilgili odalarca daha isabetli olarak takdir olunabilmesi, bu hususun, kamu kurumu niteliğinde olan odaların esasen tabii bir hakkı bulunduğu, bu hakkında odalara tanınmasının da Devletin ve özel kuruluşların hak ve yetkilerini kısıcı bir durum yaratmaması ve odaların bu yetkilerini kullanırken memleketin ve kamunun istek ve menfaatlerini ön planda tutmalarının pek tabii bulunması dolayısiyle yurdumuzda yabancı uyruklu mühendis veya mimar çalıştırabilmenin ilgili odanın muvafakatine bırakılması zaruri görülmüştür.

Bu arada geçici üye olarak odalara kaydolunacak yabancı mühendis ve mimarlara yetki ve yükümlülük konmuş ve tabi tutuldukları kayıtlar ve işlemlerin yerine getirilmesinde ve kanun hükümlerinin uygulanmasında güdülen amacı bozabilecek her hangi bir düzensizliği önlemek için de, bu hususlardan bu gibileri çalıştıranlar da aynı derecede sorumlu tutulmuşlardır. Ayrıca; odaların bu kanunla yüklendiği görev ve ödevleri yerine getirebilmeleri için üyelere de yükümlülükler verilmesi ve oda ile üyeler arasında kanunu sonuçlar yaratabilecek olan her türlü yazışma ve işlemlerde düzen ve güveni sağlamak amacı ile üyelerin kanuni adreslerinin tesbit olunması zaruri görülmüş ve bu maddeler bu esaslar içerisinde hazırlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

(Cezai hükümler)

Madde 17.-

İla

Madde 20.-

Oda üyeleri arasında karşılıklı ahenk, düzen, mesleki saygının sağlanması ve üyenin ve mesleğin onurunun korunması faydalı ve zaruri görülerek maddelerde bu hususları sağlayıcı hükümlere yer verilmiş ve ikinci bölümün gerekçesinde de açıklandığı gibi Anayasanın 122 nci maddesine göre oda organı olamıyacak Yüksek Disiplin Kurulunun kuruluşu bu bölümde yer almış ve bu konu ile ilgili diğer işlemler hükme bağlanmıştır.

Madde 21.- Üyelerin muvakkaten meslekten men cezası almaları halinde durumu müeyyideye bağlamak lüzumu muvacehesinde keyfiyet Ceza Kununda bu konuda mevcut bir hükümle irtibatlandırılmak suretiyle tahkim edilmiş, odalara kaydını yaptırmaksızın çalışanların durumu hükme bağlanmış ve bu cezalar için merci olarak sulh ceza mahkemeleri tayin edilmiştir.

Madde 22.- Odalar, bu kanunla yükümlendikleri kamu hizmetlerini bir taraftan üyelerinin aidat borçlarından ve bazı gelirlerinden belli bir oranda ayrılan paylardan, diğer taraftan yapacağı hizmetler karşılığında alacağı ücretlerle yerine getirecektir.

Madde 23.- Üyelerin mesleki hizmetlerinin işverenlere arz edilmiş bulunması dolayısiyle, bunların, bu kanunla odalara kaydolunma zorunluğunun, kendilerine yükliyeceği mali külfetler yanında tahsilatta kolaylık temini bakımından işverenlerin çalıştırdıkları mühendis veya mimarların aylığından odalar genel kurullarınca tesbit edilecek aylık üye aidatını kesmeleri ve odaya yatırmaları mecburiyeti hükme bağlanmıştır. Ayrıca aidat ve para cezaları ile ilgili oda yönetim kurullarınca verilecek kararların alakalılar tarafından ödenmesinde savsaklamaları önlemek maksadiyle bu kararların ilam hükmünde olacağı belirtilmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

(Genel hükümler)

Madde 24.- Bu madde ile sayıları 100 ü geçen yeni meslek dalındaki mühendislerin yeni bir oda kurabilmeleri hususları hükme bağlanmıştır.

Madde 25 ila 31.- Birer kamu niteliğinde bulunan ve kamu hizmetleri gören odaların vergi ve her türlü resim ve harca tabi tutulmaması ve Hazineye ve belediyelere ait arsaların odalara bedelsiz olarak devir temlik olunabilmesi ve görevlerini ivedilikle yapabilmeleri için Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu ve Muhasebei Umumiye Kanunu hükümleri dışında bırakılması faydalı ve zaruri görülmüştür.

Ayrıca odaların mesleki hizmetlerini yapabilmeleri, kamu ve meslektaşın hak ve menfaatlerini koruyabilmeleri için resmi, özel ve tüzel kişilerden isteyecekleri, milli savunma ile ilgili gizli haller ışında kalan bilgilerin odalara verilmesi de lüzumlu görülmüştür.

Odaların yükümlü bulundukları çeşitli memleket, kamu ve meslek hizmetlerinin yapılabilmesi için, sürekli olarak çalışacak genel sekreterlere ihtiyaç duyulması halinde, bu göreve getirilebilecek olanların Devlet teşkilatında memur ve ücretli olabilmesi halleri göz önünde tutularak bu durumlarda genel sekreterlik görevlerine getirilenlerin kazanılmış hakları saklı tutularak, kendilerinin bu görevlerinin bitimine kadar evvelce çalıştıkları teşkilattan ücretsiz veya maaşsız izinli sayılmaları kamunun ve üyenin menfaatlerinin korunması bakımından uygun bulunmuştur.

Madde 32.- Tüzük niteliğinde bulunan odalar yönetmeliğinin Bakanlar Kurulunca onaylanması kanuni bir zorunluluk bulunduğundan, yönetmelik tasarılarının Başbakanlığın daveti ile odaların göndereceği birer temsilciden kurulacak bir komisyonca hazırlanması uygun görülmüştür. Oda yönetmeliklerinin kabul ve tadilinde de oda genel kurulları yetkili kılınmış ve bu işler için 2/3 çoğunluk şartı konulmuştur.

Madde 33.- Bu kanunun çıkması 6235 ve 7303 sayılı kanunların yürürlükten kaldırılmasını temin etmektedir.

YEDİNCİ BÖLÜM

(Geçici hükümler)

Geçici madde 1.- Bu madde kanunun yayınlandığı tarihte mevcut odaların kanunun 1 nci maddesine göre teşkil edilen odalar haline getirildiğini tesbit etmektedir.

Geçici madde 2.- Bu madde kanunun tesbit ettiği tüzük ve yönetmeliklerin çıkacağı tarihe kadar geçecek devre zarfında odaların faaliyet şekillerini tesbit etmektedir.

Geçici madde 3.- Kanunun yayınlanması günündeki oda alacaklarının durumu için lüzumlu sayılmaktadır.

Geçici madde 4.- Bu kanunun yayınlanması ile 6235 ve (7303) sayılı kanunlara göre mevcut birliğin tasfiye şeklini tesbit etmektedir. Bu maddede, tasfiye sonunda odalara devredilecek borç ve alacaklardan borcunu iki yıl zarfında ödemeyenler için alacaklının bu borç hakkındaki kararının ilam hükmünde sayılması esası hükme bağlanmıştır.

Geçici madde 5.- Birlik memur ve hizmetlerinin tasfiye şartları ile tasfiye kurulunun çalışma imkanlarını tayin maksadiyle tertiplenmiştir.

Madde 34 ve 35.- Kanunun yürürlük tarih ve yürütücünün tesbit eden son hükümleri taşımaktadır.

Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları kurulmasına ve 6235 ve 7303 sayılı kanunların yürürlükten kaldırılmasına dair kanun teklifi

BİRİNCİ BÖLÜM

Odaların kuruluşu, şubeler, görev ve amaç

Kuruluş

MADDE 1.- Türkiye'de unvan ve yetkisini kanunla alan sivil ve asker bütün yüksek

mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları meslek ve sanatlarına göre, içerisinde toplıyan bağımsız ve tüzel kişiliği haiz kamu kurumu niteliğinde Türk Mühendis ve Mimar Odaları kurulmuştur.

Şube ve temsilcilikler

MADDE 2.- Odalar, şubeler ve temsilcilikler açabilirler ve kapatabilirler. Bunlara ait işlemler oda yönetmeliklerinde belirtilir.

Görev, yetki ve amaç

MADDE 3.- Odaların görev, yetki ve amaçları şunlardır:

a) Memleketin, kamunun ve mesleki yararına her türlü teşebbüs ve çabalarda bulunmak,

b) Meslekin gelişmesini sağlamak amacıyla etüt, araştırma, yayımlar yapmak ve eğitim faaliyetlerinde bulunmak,

c) Üyelerinin bu kanuna ve oda yönetmeliklerine meslek ve ahlak kurallarına uymalarını sağlamak ve denetlemek, aralarında mesleki ve toplumsal dayanışmayı sağlamak.

d) Devlet daire ve kurumları, eğitim kurumları, genel, özel ve katma bütçeli daireler, belediyeler, bunlara bağlı idare, kurum ve kurullar, İktisadi Devlet Teşekkülleri, sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait müesseseler ve bu müesseselerin ortaklıkları, her türlü şirket ve kooperatifler, her türlü özel ve tüzel kişilere danışma ve uyarma görevleri yapmak,

e) Meslek ve sanatla ilgili konularda hakem, bilirkişi ve jüri üyesi veya adaylarını seçmek ve mahkemelere bilirkişi adaylarını göstermek,

f) Meslek ve sanatla ilgili norm ve standartların teknik ilerlemelere uygunluklarını izlemek ve görevli kurumlara tekliflerde bulunmak ve yeni norm ve standartların hazırlanmasında işbirliği yapmak,

g) Meslek ve sanatla ilgili her türlü hizmetlerin asgari ücret tarifelerini yapmak,

h) Meslek ve sanatla, meslekdaşların görev, hak ve yetkileri ile ilgili kanun, tüzük ve yönetmelikler üzerinde yetkili organlarla istişarede bulunmak ve bu organlara mütalaa ve teklifler vermek,

i) Meslek ahlak kurallarını kurmak ve yürütmek,

k) Meslekle ilgili hizmet, malzeme, araç ve gereçler için belge vermek,

İKİNCİ BÖLÜM

Odaların organları - kuruluş, görev ve yetkileri

MADDE 4.- Odaların organları:

a) Genel Kurul,

b) Yönetim Kurulu,

c) Denetim Kurulu,

d) Disiplin Kurulu,

s) Genel Sekreterlik

f) Araştırma, Geliştirme, Danışma Kurulları,

g) Komisyonlar

Organların Kuruluşları

Madde 5.- Odaların organlarından:

a) Genel Kurul:

Oda Genel Kurulu; Odanın şubeleri yoksa; Oda asıl üyelerinin, şubeleri varsa Oda yönetmeliklerinde belirtilen esaslara göre şube genel kurullarınca seçilen delegelerin toplantıya katılanlarıyla kurulur, normal toplantılarını en erken yılda bir, en geç üç yılda bir yapar.

b) Yönetim Kurulu:

Oda Yönetim Kurulu, Oda Genel Kurulunca oda asıl üyeleri arasından seçilen en az yedi kişiden kurulur. Kurul kendi içinden bir başkan bir başkan yardımcısı, bir muhasip üye ve devamlı Genel Sekreterliği yoksa bir Genel Sekreter üyesi seçerek iş bölümü yapar.

Devamlı Sekreterin Oda Yönetim Kurulunda oy hakkı olup olmadığı Oda Yönetmeliğinde belirtilir.

c) Denetim Kurulu:

Oda Denetim Kurulu, Oda Genel Kurulunca oda asil üyeleri arasından seçilen üç kişiden kurulur.

d) Disiplin Kurulu:

Oda Disiplin Kurulu, Oda Genel Kurulunca oda asil üyeleri arasından seçilen beş kişiden kurulur.

e) Şube Genel Kurulu:

O şubenin asil üyelerinin toplantıya katılmalariyle kurulur. Normal toplantılara Oda Genel Kurul toplantılarına paralel olarak yapılır.

f) Şube Yönetim Kurulu:

Şube asıl üyeleri arasından seçilen en az üç kişiden kurulur. Kendi aralarından bir başkan, devamlı Genel Sekreter yoksa sekreter üye ve bir muhasip üye seçilir.

Organların görev ve yetkileri

MADDE 6.- Oda Genel Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Bu kanunun 3 ncü maddesinde yazılı görev ve amaçları sağlayıcı esasları tesbit etmek ve karara bağlamak.

b) Organlardan yönetim, denetim, disiplin kurullarının asıl ve yedek üyeleriyle Yüksek Disiplin Kurulu temsilci ve yedeğini seçmek.

c) Yönetim ve denetim kurullarının çalışma raporlarını inceliyerek, Yönetim Kuruluna

ibra etmek veya sorumlu tutmak.

d) Yeni çalışma döneminin gelir ve gider bütçelerini tesbit ederek karara bağlamak.

e) Yönetim Kuruluna görevler vermek.

f) Odalararası federasyon veya konfederasyonlar kurma, katılma veya ayrılma kararları vermek,

Bütün üyeler ve organlar oda Genel Kurulunun kararlarına uymak zorundadırlar.

g) Oda amaçlarına uygun teşebbüsler ve iştirakler kurmaya karar vermek,

MADDE 7.- Oda Yönetim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Oda Genel Kurulunca alınan kararlar ile kanunla tanınan hak ve yetkileri, kanun ve mevzuat hükümleri çerçevesinde uygulamak veya uygulatmak Oda Genel Kurulunca seçilen organlar dışındaki organlarla Şube Yönetim kurullarına ve temsilciliklere görev verme ve onları denetleme ve fesetme ve haklarında her türlü kararlar almak,

b) Oda temsil etmek,

c) Gerektiğinde oda ve şube genel kurullarını olağanüstü toplantıya çağırmak,

d) Gerektiğinde üyeleri Disiplin Kuruluna sevk etmek ve sonucunu uygulamak veya uygulatmak,

MADDE 8.- Oda Denetim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Odanın merkez, şube ve temsilciliklerinin muhasebe işlerini denetlemek ve sonucunu raporlarla Oda Yönetim Kuruluna ve Oda Genel Kuruluna bildirmek,

b) Odanın yeni dönem bütçesi hakkında Yönetim Kuruluna ve Genel Kurula mütalaa vermek,

c) Oda Yönetmeliğinde belirtilen hallerde Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırmak,

MADDE 9.- Oda Disiplin Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

Oda Yönetim Kurulunca kendisine verilen şikayetleri ve konuları incelemek ve karara bağlamak,

Genel Sekreterliğin görev ve yetkileri :

MADDE 10.- Genel Sekreterliğin görevleri odaların ve şubelerinin her türlü işlerini kanunlara, yönetmeliklere, Genel Kurul ve Yönetim Kurulu kararlarına, genel düzen ve kurallara, fen ve sanat gereklerine uygun olarak yapmak, izlemek sonuçlandırmaktır.

Sürekli genel sekreterlik yoksa idari kısımları üye genel sekreter ve mali kısımları muhasip üye tarafından sevk ve idare edilir.

Genel sekreterler yönetim kurullarının veya Başkanlarının verdiği yetkiler çerçevesinde oda veya şubeyi temsil ederler. Genel sekreterler doğrudan doğruya yönetim kurullarına karşı sorumludurlar. Genel sekreterlerin yetenekleri seçim veya atanma usulleri hak ve vecibeleri kendi yönetmeliklerinde onlara bağlı servis ve personelin görev, yetki ve sorumluluklariyle özlük hakları personel yönetmeliklerinde gösterilir.

Şube kurumlariyle ilgili koşullar ve kurulacak şubelerin oda merkezleriyle ilişki ve bağlantıları, delege oranı, odaların ve şubelerin Genel Kurul toplantı zamanları, toplantı yerleri, organlara seçileceklerde aranacak nitelikler, organların ve delegelerin seçim usulleri, seçim süreleri, toplantıları, çalışmaları, birbirleriyle olan ilişkileri, Yönetim Kurullarının üye sayıları iş bölümleri ve oda temsilciliklerinin kuruluşları.

Oda yönetmeliğinde belirtilir.

Oda Yönetmeliği Oda Genel Kurulunca oy çoğunluğuyla onaylanır. Değiştirilmesinde 2/3 oy çoğunluğu aranır.*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Odaya üye olma zorunluluğu

MADDE 12.- Asker veya sivil memur veya serbest, bütün yüksek mühendis, mühendis, yüksek mimar ve mimarlar Türkiye'de mesleklerini kanunen icraya yetkili oldukları sürece mesleklerine ait odaya, yoksa en yakın bir odaya üye olmak zorundadırlar.

Yukarıda sayılan meslek sahiplerinden T.C. uyruklu diploma veya ruhsat aldıkları, yabancı uyruklular ise Türkiye'de çalışma izni aldıkları günden başlıyarak bir ay içinde üye kayıtlarını yaptırmazlarsa odaları bu kimseler için doğrudan doğruya üye kayıtlarını yaptırmışlar gibi işlem yürütür.

T.C. uyruklu asıl üye, yabancı uyruklular geçici üye yazılırlar, ve odalarında o kimlik belgesini alırlar.

Oda kimlik belgesi, sahibinin kimliğini ve Türkiye'de meslek icra edebileceğini gösteren kanuni bir belgedir. Ancak her yıl odasınca vize edilmezse muteber sayılmaz.

MADDE 13.- Yüksek mühendislik, mühendislik yüksek mimarlık veya mimarlık diploma veya ruhsatını verenler bu kişileri ilgili odalara bildirmekte ve genel, özel ve katma bütçeli daireler, belediyeler, bunlara bağlı idare, kurum ve kurullar, İktisadi Devlet Teşekkülleri, sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait müesseseler ve bu müesseselerin ortakları, her türlü şirket ve kooperatifler, her türlü özel ve tüzel kişiler; T.C. veya yabancı uyruklu yüksek mühendis, mühendis, yüksek mimar ve mimarlara meslekleriyle ilgili sürekli veya geçici bir görev vermek veya hakem, bilirkişi jüri üyesi müşavir ve temsilci olarak çalıştırmak için oda kimlik belgesini aramakta zorunlu ve sorumludurlar.

MADDE 14.- Yabancı uyruklu yüksek mühendis, mühendis, yüksek mimar ve mimarların Türkiye'de meslekleriyle ilgili belli bir işde belli bir süre çalışabilmeleri, ilgili odaların olumlu mütalaasına bağlıdır.

Üyeliğin düşmesi

MADDE 15.- Aşağıda yazılı hallerde üyelik düşer:

a) Asıl üye iken T.C. uyrukluğundan çıkması veya çıkarılması,

b) Sağlık durumu meslekini icra edemiyecek derecede bozulması,

c) Meslekini icradan yasaklanması,

d) Geçici üyelik belgesindeki sürenin sona ermesi,

e) Yukarıdaki hallerden biri odasınca tesbit edildiği takdirde üyelik kaydı silinir.

Üyelerin yükümleri

MADDE 16.- Üyelerin odalarına karşı yükümleri şunlardır :

a) Bu kanuna, oda yönetmeliklerine, Oda Genel Kurul kararlarına, oda yetkili organlarının bildirilerine uymak ve uygun davranışlarda bulunmak,

b) Oda aidatını süresi içinde ödemek,

c) İşini, iş ve ikamet adreslerini ve değişiklikleri, bir ay içinde odaya bildirmek, (Üyenin gösterdiği adrese gönderilen her türlü bildiri kendisine duyurulmuş sayılır.)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Disiplin hükümleri

MADDE 17.- Odalara kayıtlı asıl ve geçici üyelerden meslekle ilgili işlerde bilerek veya ihmal yüzünden zarara sebebiyet vermekten ve yüz kızartıcı suçlardan biri ile hükümlü olanlara, meslek şeref ve haysiyetine aykırı durumları ve davranışları sabit olanlara, meslek mensuplarının ve diğer Oda üyelerinin şeref ve haysiyetlerini kırıcı asılsız ihbar ve isnatlarda bulunanlara, bu kanuna, Genel Kurul ve Yönetim Kurulu kararlarına uymayanlara; Oda Disiplin Kurulunca sıra gözetilmeksizin suçun derecesine göre, aşağıdaki cezalardan bir veya bir kaçı verilebilir.

a) Uyarı cezası,

b) 100 liradan 500 liraya kadar para cezası,

c) 500 liradan 2.000 liraya kadar para cezası,

d) Suçun işlendiği yer ve çalışma merkezi dahil olmak üzere belli bir bölgede altı aya kadar meslek icrasından yasaklama cezası,

e) Türkiye'de altı aya kadar meslek icrasından yasaklama cezası,

f) Türkiye'de meslek icrasından yasaklama cezası,

Bu cezaların verilebileceği hallerde şikayet, kovuşturma ve itiraz işlemleri Oda Yönetmeliğinde gösterilir.

İtiraz yolu

MADDE 18 – Odaların Disiplin Kurullarınca verilen cezaya karşı duyuru tarihinden başlayarak on beş gün içinde ilgiliye üye tarafından Oda Yönetim Kurulu yoluyla "Yüksek Disiplin Kurulu"na itiraz edilebilir. Yüksek Disiplin Kurulunun verdiği kararlara karşı da bir ay içinde yetkili sulh ceza mahkemelerine başvurulabilir.

Disiplin kurullarının kararlarına karşı odaların yönetim kurulları da Yüksek Disiplin Kurullarına itirazda bulunabilirler.

Yüksek Disiplin Kurullarının bozma kararlarına disiplin kurulları uymadığı takdirde

Yüksek Disiplin kurulları uymadığı takdirde Yüksek Disiplin Kurulunun ikinci defa alacağı karar kesindir.

Yüksek Disiplin Kurulu

MADDE 19 – Yüksek Disiplin Kurulu odaların disiplin kurullarının kararlarına karşı başvurma yeri olup,

a) Yargıtay Genel Kurulunca seçilen bir üye,

b) Danıştay Genel Kurulunca seçilen bir üye,

c) Ankara Barosu Yönetim Kurulunca seçilen bir üye,

d) İlgili Oda Genel Kurulunca seçilen bir üye,

den kurulur.

Suçlama konusu başka odaları da ilgilendirdiği takdirde onların da birer üyesi bu kurula katılır.

Yüksek Disiplin Kurulunun görev, yetki ve çalışma usullerini gösterir yönetmelik Adalet Bakanlığınca hazırlanır.

MADDE 20 – Yüksek Disiplin Kurulunun üyeleri sayısı kadar yedek üye seçilir.

Asıl ve yedek üyelerinden 19'ncu maddenin (a), (b) ve (c) fıkralarındakilerin seçim süreleri iki yıl, (d) fıkrasındaki Oda Genel Kurulu dönemi kadardır. Süre sonunda yeniden seçilebilirler.

Ceza hükümleri

MADDE 21 - Bu kanun hükümlerine aykırı davranışta bulunanlar :

177 nci maddenin (d), (e) ve (f) fıkralarında yazılı cezaları alanlardan meslekini icra edenler ile bunları o meslek işlerinde çalıştıranlar hakkında Türk Ceza Kanununun 307 nci maddesi uygulanır.

Bu kanun kapsamına girip de Odaya kaydını yaptırmadan meslekte çalışanlarla meslekle ilgili öğrenim yapanlar veya unvan kullananlar ve bunları çalıştıranlar 1 000 liradan 5 000 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Tekrarlama halinde bu cezalar iki katına hükmolunur.

Bu cezalar hakkında karar mercii sulh ceza mahkemeleridir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Mali Hükümler

Oda gelirleri

MADDE 22. - Oda gelirleri şunlardır:

a) Üye giriş ve yıllık aidatı ve disiplin kurulunca hükmolunan para cezaları ve gecikme tazminatı,

b) Odaca hakem, bilirkişi veya eksper gösterilen üyelere ilgili kurum veya kişi tarafından oda eliyle ödenecek ücretlerin veya odaca bildirilen bilirkişi adaylarından mahkemelerce bilirkişi olarak görevlendirilen üyelere ödenen ücretlerin % 20 ye kadar oda payları,

Mesleki yarışmalarda derece ve mansiyon alanlarla jüriye üye seçilenlerin alacakları ücretlerin yüzde beşleri,

c) Belge onaylama ücretleri,

d) Resmi ve özel kurumlarla özel ve tüzel kişilere odaca yapılan hizmetler ve verilen mütalaalar karşılığı alınan ücretler,

e) Teşebbüs ve iştirak gelirleri,

f) Yayın gelirleri,

g) Bağış ve yardımlar,

h) Çeşitli gelirler,

Tahsil Hükümleri

MADDE 23 – a) Bütün Devlet daireleri, üniversiteler resmi ve özel öğretim kurumları, özel idareler, belediyeler, İktisadi Devlet Teşekkülleri, özel ve tüzel kişiler çalıştırdıkları, Y. Müh., Müh., Y. Mim. ve mimarların oda üyelik aidat taksitlerini başka hizmet yasağına tabi tutulanlar için kendi bütçelerinden, diğerleri için onlara ödeyecekleri aylık, ücret veya yevmiyelerinden keserek en geç bir aya içinde bu üyelerin bağlı bulundukları odalara yatırmak zorundadırlar.

b) Üyelerin kayıt ve aidat borçlarıyla kesinleşen para cezalarının ve oda alacaklarının tahsillerine ait yönetim kurullarınca verilen kararlar ilamsız takip hükmünde olup icra dairelerince yerine getirilir.

ALTINCI BÖLÜM

Genel Hükümler

MADDE 24 – Bu kanunun 12'nci maddesi gereğince müstakil odası bulunmadığından yakın odalara kaydolunan aynı meslek mensupları, mevcutları 100'ü geçerse bunların 2/3 çoğunluğunun isteği üzerine, kayıtlı bulundukları oda veya odaların ayrılarak bu kanun hükümlerine uygun yeni bir oda kurabilirler.

MADDE 25 – Odalar taşınır veya taşınmaz mal almaya, satmaya, rehnetmeye, ödünç para almaya ve bağışta bulunmaya yetkilidirler.

MADDE 26 – Madde 22'de yazılan oda gelirleri, taşınır ve taşınmaz her türlü malları ve işlemleri her türlü vergi, resmi harç ve sivil savunma payına tabi değildir. Bunlara tabi kurumlar ve kişilerce odaya ödenecek, aidat, yardım ve bağışlar o yılın hesap döneminde kendilerine gider kaydedilir.

MADDE 27 – Odaların her türlü işlemleri 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu ile 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanunu hükümlerine tabi değildir.

MADDE 28 – Oda mallarına zarar verenler veya zimmetine geçirenler Devlet mallarına

zarar verenler veya zimmetine geçirenler gibi cezalandırılırlar.

MADDE 29 – Odaların bu kanunda kamu hizmetlerini yapabilmeleri için gerekli arazi ve arsalardan Hazine mülkiyetinde bulunanlar odalara bedelsiz olarak devir ve temlik olunabilir.

6367 sayılı Kanun ile belediyelere devredilmiş olan arazi ve arsalar için de yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.

MADDE 30- Resmi daireler ve müesseseler ile genel, özel, katma bütçeli daireler bunlara bağlı idare kurum ve kurullara İktisadi Devlet Teşekkülleri sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait müesseselerle bu müesseselerin ortaklıkları ve her türlü şirket ve kooperatiflerle mühendis ve mimarlara iş veren durumda olanlar, Milli Savunma ile ilgili gizli haller dışında ve bu konuda yazılı görev ve yetkilerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla odaca istenen bilgileri vermekle yükümlüdürler.

MADDE 31 – 30'ncu maddede sayılan kurumlarla mahkemeler bilirkişileri ve proje yarışmalarının jüri üyelerini ve resmi işler için eksperleri ilgili meslek odalarının her yıl için verecekleri en az beş en çok elli kişilik aday listelerinden seçmek zorundadırlar.

MADDE 32 – Resmi daire kurum ve kurullarda çalışmakta iken 5'nci maddeye göre sürekli genel sekreterliği bulunan oda veya şube genel sekreterliğine getirilen üye bu görevi süresince işveren tarafından ücretsiz izinli sayılır. İşbu süre asıl memurluk kıdeminde nazara alınır. Bu süre üç yılı geçmez.

Kaldırılan kanunlar

MADDE 33- 6233 ve 7303 sayılı kanunlar yürürlükten kaldırılmıştır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Geçici hükümler

GEÇİCİ MADDE 1 – Bu kanun yayınlandığı tarihte mevcut bulunan:

Elektrik Mühendisleri Odası,

Gemi Mühendisleri Odası,

Gemi Makinaları İşletme Mühendisleri Odası,

Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası,

İnşaat Mühendisleri Odası,

Kimya Mühendisleri Odası,

Maden Mühendisleri Odası,

Makine Mühendisleri Odası,

Mimarlar Odası,

Orman Mühendisleri Odası, ve

Ziraat Mühendisleri Odası,

Bu kanun hükümlerine göre aşağıdaki isim ve rumuzlarla anılan kamu kurumu niteliğinde tüzel kişiliği olan birer kurum haline getirilmiştir.

Türkiye Elektrik Mühendisleri Odası (T.E.M.O.)

Gemi Mühendisleri Odası (T.G.M.O.)

Gemi Makinaları İşletme Mühendisleri Odası, (T.G.Mk.İ.M.O.)

Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, (T.H. ve K.M.O.)

İnşaat Mühendisleri Odası, (T.İ.M.O.)

Kimya Mühendisleri Odası, (T.K.M.O.)

Maden Mühendisleri Odası, (T.Md.M.O.)

Makine Mühendisleri Odası, (T.Mk.M.O.)

Mimarlar Odası, (T.Mim.O.)

Orman Mühendisleri Odası, (T.O.M.O.)
Ziraat Mühendisleri Odası, (T.Z.M.O.)

GEÇİCİ MADDE 2 – Geçici madde 1'de yazılı olanlar, bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra en çok altı ay içinde kendi oda yönetmeliklerini hazırlamak ve durumlarını bu kanun hükümlerine uydurmak zorundadırlar. Bu sürece mevcut yönetmeliklerin bu kanuna aykırı olmayan hükümleri içerisinde çalışmalarına devam ederler.

GEÇİCİ MADDE 3 – Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte tahsil olunmamış oda alacaklarının tahsiline ve tahsil için icraya verilmiş bulunanların infazına devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 4 – Bu kanunun yayınlanması tarihinden sonra geçici birinci maddede yazılı odaların seçecekleri birer temsilciden kurulacak bir tasfiye kurulu, en geç dört ay içerisinde Türk Mühendis ve Mimar odaları Birliğinin alacak ve borçlarıyla her türlü taşınır ve taşınmaz mallarını kıymetlerini, gelir ve giderlerini ve bu duruma göre odaların hisseleriyle orantılı olarak hesaplanacak olan borç ve alacak paylarını gösterir bir "Tasfiye bilançosu"nu düzenleyerek borç ve alacakları odalara devreder.

Borçlu odalar borçlarını, en geç iki takvim yılı içinde alacaklı odalara ödemek zorundadırlar. Bu süre sonunda alacaklı odaların yönetim kurulu kararları icraya başvurmada ilamsız takip niteliğindedir.

Tasfiye kurulu, tasfiye sırasında işin gerektirdiği kadar geçici personel çalıştırabilir.

Yürürlük tarihi

MADDE 34 – Bu kanun yayınlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 35 – Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

M. Zeki Yücetürk ve 4 arkadaşı tarafından 2 Şubat 1968 yılında verilen "6235 (7303) sayılı TMMOB Kanununun Tadili Hakkında Kanun Teklifi"*

(2 / 652)

6235 (7303) SAYILI TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ KANUNUNUN TADİLİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

GEREKÇE

27.5.1959 gün ve 7303 sayılı kanunla bazı maddeleri değiştirilmiş bulunan 27.1.1954 gün ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği kanununun bazı hükümlerinin yeni Anayasamıza ve Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarına uyularak değiştirilmesi ve bu değişiklikler yapılırken aynı zamanda Birliğin ve ona bağlı meslek Odalarının çalışmalarının daha verimli ve ahenkli olması için gerekli bazı tadillerin yapılması zorunluğu ile karşı karşıya bulunulmaktadır.

Malûm olduğu üzere 6235 / 7303 sayılı kanunlara göre bahis konusu Birlik hükmî şahsiyeti haiz, amme hizmetlerine yarar bir teşekküldür. Odaların tüzel kişilikleri yoktur ve bunlar sanki birer Birlik organı mahiyetindedirler.

Halbuki Birlik ve Odaların kurulmasına imkân veren kanundan sonra vücut bulan 1961 Anayasasının 122. maddesi, bu gibi kuruluşları;

"Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları olarak tavsif etmekte, kanunla kurulacaklarını, organlarının kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçileceğini belirtmektedir."

Bu itibarla; 6235 / 7303 sayılı kanunun ilgili hükümlerinin bu madde hükümlerine uyar hale getirilmeleri gerekmektedir.

Bu esasa uyularak, bahis konusu kanunun;

1- Birinci maddesi metinde yazılı olduğu üzere değiştirilmiştir. Ancak, 6235 / 7303 sayılı kanunlar Odalara hükmî şahsiyeti vermemiş, bugüne kadar uygulamalar ise kamu tüzel kişiliğini haiz olacak Birlik'ten başka, Odaların tüzel kişiliği haiz olmaları gerektiğini ortaya koymuştur. Nitekim, 6964 sayılı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği kanununa göre Ziraat Odaları tüzel kişiliği haiz meslekî kuruluşlardır. T. Ziraat Odaları Birliği ise kamu tüzel kişiliğini haizdir.

Bu itibarla, maddenin değiştirilmesi sırasında bu hususun da gerçekleştirilmesi zaruri bulunmuştur.

2- Sekizinci maddesi, yine Anayasanın 122. maddesi aşığında değiştirilmiştir. Zira daha yukarda belirtildiği üzere, Kamu Kurumu niteliğinde olan Birliğin organlarını kendisinin ve kendi üyeleri arasından seçeceği hükmüne göre değiştirilmiş ve Yüksek Haysiyet Divanı üyelerinin Birlik Genel kurulunca üyeleri arasından seçilmesi hükme bağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin iptal etmiş olduğu hükümlere gelince;

*TBMM Tutanak Dergisi, Cilt 24, s.331; TBMM Arşivi, 7.2.1968 tarihli alındı belgesi

1-Anayasa Mahkemesi 19.10.1963 gün ve 112/146 sayılı kararıyla kanunun 10. maddesinin son bendinde yer alan "aleyhinde hiçbir mercie başvurulamaz" hükmünü iptal etmiştir. Buna göre son bendin tamamiyle kaldırılması uygun bulunmuştur.

2-Bunun gibi kanunun 27. maddesindeki "hiçbir mercie itiraz olunamaz" hükmünü aynı tarih ve sayılı kararla iptal etmiş bulunmaktadır. Buna göre, 27. madde metinde görüldüğü üzere yeniden tanzim edilmiştir.

Hernakadar kanunun 4. maddesinde Umumî Heyetein vazifeleri arasında Birlik murakıplarının ve yedeklerinin seçilmesi hükmü mevcutsa da bu murakıpların Birlik Muakabe Heyeti halinde çalışmaları gerekli olduğundan, Birlik organlarına murakabe heyeti ilave edilmiş ve ayrı maddeler halinde vazife ve salahiyetleri ile çalışma tarzları ilave olunmuştur.

Aynı husus Odalarla ilgili maddelerde de düzenlenmiştir.

Diğer taraftan, 4. maddenin sonuna Birlik organlarının tam teşekkülünü sağlamak amacı ile metinde görülen ilave yapılmıştır.

Bunlardan başka Birlik hissesinin kolaylıkla tahsilini sağlamak üzere 6964 sayılı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği kanununun 36. maddesi esprisine uygun hükümler getirilmiştir.

Ayrıca tatbikattan doğan aksaklıkları gidermek amacıyla Birlik ve Odalar arasındaki münasebetleri düzenlemek üzere gerekli hükümler getirilmiştir.

Kamu Kurunu niteliğindeki Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve ona bağlı Odalar mensupları, gerek Kamu sektöründe ve gerekse özel sektörde kalkınmamızla ilgili çok önemli hizmetleri üzerlerine almışlardır.

Bunların teknik hizmetlerinin, kamu yararına matuf, ekonomik ve en verimli bir şekilde yürüttilmesinin sağlanması bakımından, üyelerinin çalışmalarının yakından izlenmesi ve gereğinde bunlardan teşekkülün kuruluş esprisine aykırı davranışları görülenlerle, meslekle alâkalı işlerde, gerek kasıt ve gerekse ihmâl suretiyle zararlara sebep olanların veya yaptıkları mukavelelere riayet etmeyenlerin, yahut meslek şeref ve haysiyetini ihlâl edenlerin tesbitle gerekli surette cezalandırılmaları, bunları sinesinde toplayan teşekkülün başlıca görevi olması ve bu yolla oto-kontrolün sağlanması iktiza eder, bu sebeple Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını icraya selahiyetli olup da meslekî faaliyette bulunan Mühendis ve Mimarların hepsinin ilgili Odalarına kayıtlı olmasını zorunlu kılmaktadır.

Bunu temin için kanunun 33. maddesine metinde görülen fıkra ilave edilmiştir. Memleketimizde Mühendis, Yüksek Mühendis, Mimar ve Yüksek Mimarların çeşitli alanlardaki hak ve selahiyetlarini kesin sınırlarıyla belirten, bugün için yeterli mevzuat bulunmaması dolayısı ile halen 11 ihtisas Odasının yeni ihtisas kollarının katılması ile sayıları artacak olan ihtisas Odaları arasında çıkacak anlaşmazlıkların halli, gittikçe artan bir önem kazanacaktır.

Bu itibarla yapılan değişikliklerle, Odalar yalnız kendi konularında, tüzel kişiliği haiz olarak çalışma imkanlarına kavuşturulmuş, ancak birden fazla Odayı ilgilendiren, Mühendislik ve Mimarlık konularındaki farklı görüşleri telif etme, camiayı memleket içinde ve dışında temsil etme, Odalar arasındaki ahenk ve işbirliğini sağlama bakımından, Birliğin Odalarüstü bir organ olarak daha faydalı olabileceği izahtan varestedir.

6235 (7303) SAYILI TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ KANUNUNUN TADİLİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- Kanunun 1. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Türkiye Hudutları içinde meslek ve san'atlarını icraya kanunen yetkili olup da meslekî faaliyette bulunan sivil ve askerî Yüksek Mühendis, Yüksek Mimar, Mühendis ve Mimarları teşkilatı içinde toplayan Kamu Kurumu niteliğinde ve tüzel kişiliği haiz bir meslek teşekkülü olarak (Türk Mühendis ve Mima Odaları Birliği) ve bu Birliğe bağlı olarak tüzel kişiliği haiz Türk Mühendis ve Mimar Odaları kurulmuştur. T.M.M.O.Birliğinin merkezi Ankara'dır.

MADDE 3- Kanunun 3. maddesine bir fıkra ilavesiyle aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

T.M.M.O. Birliğinin uzuvları şunlardır:

a) Birlik umumî Heyeti,

b) Birlik İdare Heyeti,

c) Yüksek Haysiyet Divanı,

d) Birlik murakabe heyeti.

MADDE 4- Kanunun 4. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

T.M.M.0. Birliğinin Umumî Heyeti, her yıl Odalar Umumî Heyetince Odaya kayıtlı bulunan azanın % 5'i nisbetinde ve 10 kişiden az ve 100 kişiden fazla olmamak üzere seçilen delegelerden teşekkül eder.

T.M.M.O. Birliği Umumî Heyetinin vazifeleri şunlardır :

a) T.M.M.O. Birliğinin teşekkül maksadına müteallik kararları ittihaz etmek;

b) Meslekî inkişafı ve gerekli faaliyetleri hakkında sahalar aramak ve bu hususların esaslarını tesbit etmek;

c) İdare Heyetinin çalışmalarını ve hesaplarını incelemek, direktifler vermek;

d) Varidat ve masraf bütçelerini kabul etmek;

e) Daimî veya muvakkat, ücretli veya ücretsiz vazifelileri tayin ve ücretlerini tesbit otmok;

f) İdare Heyeti, Haysiyet Divanı azalarını ve murakıpları ve bunların yedeklerini seçmek;

T.M.M.O.Birliği hissesini ödemeyen Odalar Umumî Heyet toplantısına katılamazlar.

Umumî Heyete katılamayan Odaların T.M.M.O. Birliği uzuvları içinde yer alması gereken temsilcileri, T.M.M.O.B. Umumî Heyetince seçilir. Oda Umumî Heyetleri T.M.M.O.B. uzuvları için lüzumlu namzetleri göstermek zorundadır. Bu lazimeyi yerine getirmeyen Odaların Umumî Heyet toplantıları mualleldir.

Umumî Hayat toplantısı muallel sayılan Odalar; Ankara'da T.M.M.O.B. İdare Heyetinin

müracaatı üzerine en yüksek dereceli Asliye Hukuk Hakimi kararıyla feshedilir. Ve bu Hâkimin tayin edeceği üç kişilik bir tasfiye heyeti marifetiyle Odanın mameleki hazineye intikâl eder.

Bu suretle feshedilen Odalara kayıtlı üyelerin hangi Odaya kaydedileceklerini T.M.M.O.B. İdare Heyeti tayin eder.

MADDE 8- Kanunun 8. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Yüksek Haysiyet Divanı için Odaların teklif ettiği ikişer namzetten birer asil ve birer yedek üye olarak seçilir.

MADDE 10- Kanunun 10. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Yüksek Haysiyet Divanı T.M.M.O.Birliği Yönetim Kurulunun davetiyle seçimleri müteakip bir ay içerisinde ilk oturumunu yaparak kendi aralarında bir Başkan ve bir Başkanvekili seçer ve ekseriyetle karar verir. Oylar eşit olduğu taktirde, Başkanın oyunun bulunduğu taraf kararı hüküm ifade eder. Yüksek Haysiyet Divanı Oda Haysiyet Divanı Kararıyla, vakî itirazları evrak üzerinde tetkik ve esbabı mucibe beyanı ile tasdik eder veya bozar ve dosyayı alâkalı Odaya iade eder. Oda Haysiyet Divanı, kararında ısrar ettiği taktirde nihaî karar Yüksek Haysiyet Divanına aittir.

MADDE 13- Kanunun 13. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Bu kanun yayınlandığı tarihte mevcut bulunan aşağıda adları yazılı 11 Mühendis ve Mimar Odası bu kanun hükümlerine göre tüzel kişiliği haiz birer meslekî teşekkül haline getirilmiştir.

1- Elektrik Mühendisleri Odası

2- Gemi Mühendisleri Odası

3- Gemi Makinaları İşletme Mühendisleri Odası

4- Harita vo Kadastro Mühendisleri Odası

5- İnşaat Mühendisleri Odası

6- Kimya Mühendisleri Odası

7- Maden Mühendisleri Odası

8- Makina Mühendisleri Odası

9- Mimarlar Odası

10- Orman Mühendisleri Odası

11- Ziraat Mühendisleri Odası

Lüzum görülen ihtisas kolları için T.M.M.O.Birliği Genel Kurulu kararıyla, hükmî şahsiyeti haiz yeni Mühendis ve Mimar Odaları açılabilir.

MADDE 20- Kanunun 20. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Odaların İdare uzuvları şunlardır:

a) Oda Umumî. Heyeti;

b) Oda İdare Heyeti;

c) Oda Haysiyet Divanı;

d) Oda Murakabe Heyeti.

MADDE 27- Kanunun 27. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Haysiyet Divanları tarafından verilen cezalara karşı, tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde ve Oda İdare Heyeti yoluyla Yüksek Haysiyet Divanına itiraz olunabileceği gibi bu cezalar Yüksek Haysiyet Divanının tasdikinden gaçirilmedikçe de tatbik olunamaz. Yüksek Haysiyet Divanına gelen konular en çok 3 ay içerisinde karara bağlanır.

MADDE 28- Kanunun 28. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Serbest olsun, memur veya asker bulunsun muvakkaten sanat icrasından men edilen azalar hiçbir suretle serbest sahada meslekî faaliyette bulunamazlar. Bunlar hakkında verilen kararlar Birlik İdare Heyetince ilgili Bakanlıklara bildirilir, münasip görülecek yollarla ilan olunur ve tatbikî ciheti izlenir. San'at icrasından men'i müddetince memur ve asker azaların memuriyeti ile alâkalı vazifelerine halel gelmez. Bunların meslekî bakımdan kusur ve suçları bu kanun hükümlerine tâbidir.

MADDE 33- Kanunun 33. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Türkiye'de Mühendislik ve Mimarlık meslekleri mensupları mesleklerinin icrasını iktiza ettiren işlerle meşgul olabilmeleri ve meslekî tedrisat yapabilmek için ihtisasına uygun bir Odaya kaydolmak ve azalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler. Oda İdare Heyetince verilen müddet zarfında kayıt olmayanlar İdare Heyeti kararı ile resen kayıt olunurlar.

MADDE 34- Kanunun 34. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Yabancı müteahhitler veya yabancı müesseseler:

Türkiye'de Devlet Daireleri ile resmî ve hususî bilumum müessese ve şahıslara karşı resen veya yerli müesseselerle müştereken taahhüt ettikleri Mühendislik veya Mimarlık ile alâkalı işlerde yalnız bu işe münhasır kalmak ve T.M.M.O. Birliğinin mütalaasını almak ve ilgili Bakanlığın tasvibinden geçmek şartıyla yabancı mütehassıs çalıştırabilirler.

MADDE 35- Kanunun 35. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

34. maddede yazılı hususlardan gayrı işlerde yabancı Yüksek Mühendis, Yüksek Mimar, Mühendis ve Mimar Kullanılabilmesi T.M.M.O.Birliği İdare Heyetinin mütalâası üzerine ilgili Bakanlıkça karar verilmesine bağlıdır. Yalnız Devlet Daireleri ile resmî ve hususî müessese ve şahıslar tarafından istişarî vazifelerle getirilen ve teknik tedrisat için gelenler bu kayda tâbi değildirler. Bunlar da ancak getirildikleri iş mevzuu dahilinde kalarak, bunların haricinde meslekî faaliyette bulunamazlar.

MADDE 39- Kanunun 39. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

6235 ve 7303 sayılı kanunlarda yapılan değişikliklere alt kanunun, yayınlandığı tarihten itibaren en çok bir yıl içinde T.M.M.O.B. Yönetim Kurulu ve Odalar Yönetim Kurulları, kendi yönetmeliklerini T.M.M.O.B. kanununda yapılan değişikliklere göre yeniden tanzim ederler. Bu suretle hazırlanacak yeni yönetmelikler T.M.M.O.Birliğinin ilk Genel Kurulunun tasvibinden geçtikten sonra yürürlüğe girer.

Geçici Madde 1- 39. maddede gösterilen işlemler tamamlanıncaya kadar eski yönetmeliklerin bu kanuna aykırı olmayan hükümleri yürürlükte kalır.

Geçici Hadde 2- 6235 ve 7303 sayılı kanunlarda değişiklikler yapan işbu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar, 7303 sayılı kanunla değiştirilen 6235 sayılı kanunun 12. maddesi (a) bendine göre, Odaların tahakkuk eden borçları yıllık normal tediyeye ilaveten, 5 yıl zarfında eşit taksitlerle tahsil edilir.

Ek Madde 1- 6235 sayrılı kanunun muvakkat (1,2,3,4 ve 5 nci) maddeleri kaldırılmıştır.

Ek Madde 2- T.M.M.O.Birliği Murakabe Heyeti:

Murakabe Heyeti Umumî Heyet tarafından saçilen 3 asil ve 3 yedek üyeden mürekkeptir. 3 ayda bir yapılacak murakabede herhangi bir mazeretle bulunamayan asil üye yerine sıra ile yedekler davet edilir. Bu yedekler üç ayda bir yapılan murakabe neticeleninceye kadar asil üye gibi vazife görürler.

Murakabe Heyetinin vazife ve selahiyetleri şunlardır:

a) T.M.M.O.Birliğinin hesaplarını va hasaplarma ait muamelatını en az 3 ayda bir defa kontrol edip tanzim edeceği raporun bir suretini T.M.M.O.Birliği İdare Heyetine vermek,

b) T.M.M.O.Birliğinin hesap işleriyle İdare Heyetinin, hazırladığı hesap hülasaları ve kat'i hesapları yeni yıl bütçesi ve personel kadrosu hakkındaki düşüncelerini Umumî Heyete arzetmek üzere rapor hazırlamak,

c) Lüzum gördüğü taktirde Umumî Heyetin fevkalâde toplantıya çağrılmasını İdare Heyetinden istemek.

Ek Madde 3- Birlik Umumî Heyetince kabul edilen yönetmelik esasları dairesinde üye sayısını bildirmeyen ve T.M.M.O.Birliği hisselerini zamanında ödemeyen Odalar hakkında bir önceki devre hissesi asas alınmak suretiyle T.M.M.O.Birliği İdare Heyetinin verdiği tahsil kararları icra dairelerince ilamlar gibi infaz olunur.

Ek Madde 4- Oda Murakabe Heyeti:

Umumî Hayat tarafından seçilen 3 asil ve 3 yedek üyeden mürekkeptir. 3 ayda bir yapılacak murakabede herhangi bir mazeretle bulunamayan asil üye yerine sıra ile yedekler davet edilir. Bu yedekler 3 ayda bir yapılan murakabe neticeleninceye kadar asil üye gibi vazife görürler. Murakabe Hayetinin vazife ve selahiyetleri şunlardır:

a) Odanın hesaplarını ve hesaplarına ait muamelatını en az 3 ayda bir defa kontrol edip tanzim edeceği raporunu Oda İdare Heyetine ve bir nüshasını T.M.M.O.Birliği İdare Heyetine vermek,

b) Odanın hesap işleriyle İdare Heyetinin hazırladığı hesap hülasalarını yeni yıl bütçesi ve personel kadrosu hakkındaki düşüncelerini Oda Umumî Heyetine arzetmek üzere rapor hazırlamak,

c) Lüzum gördüğü taktirde Umumî Heyetin fevkalâde toplantıya çağrılmasını İdare Heyetinden istemek.

Ek Madde 5- Bu kanun hükümlerine aykırı hareket eden veya bu kanunda yazılı vazifeleri yerine getirmeyen Odalar Yönetim Kurulu, T.M.M.O.Birliği Yönetim Kurulunun müracaatı üzerine toplu veya kişisel olarak Yüksek Haysiyet Divanı tarafından. 26 ncı maddeye göre cezalandırılırlar.

Ek Madde 6- Yüksek Haysiyet Divanınca para cezalarına ilişkin olarak verilen kararlar, İcra Dairelerince ilâmlar gibi infaz olunur.

MADDE 41- Kanunun 41. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Adalet Partisi Milletvekillerinin Tasfiye Girişimi

Kanun Teklifi

Dönem:3

Toplantı:4

MİLLET MECLİSİ

S. Sayısı: 785

Kastamonu Milletvekili Sabri Keskin ve 4 arkadaşının, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifi ile Bayındırlık Komisyonu Raporu (2/622)

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifimiz gerekçesiyle birlikte sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygılarımızla arz ederiz.

Sabri Keskin, Kastamonu Milletvekili; Orhan Deniz, Kastamonu Milletvekili; Sabri Yahşi, Kocaeli Milletvekili; Mustafa Topçular, Kastamonu Milletvekili; Cevat Ademoğlu, Kocaeli Milletvekili. *

GEREKÇE

27.5.1959 günlü ve 7303 sayılı kanunla bazı maddeleri değiştirilmiş bulunan 27.1.1954 günlü ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda, geçmiş yıllarda edinilen tecrübeler ve T.C. Anayasasında 20.9.1971 günlü 1488 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler göz önüne alınarak, yeniden bazı düzeltmelere gidilmesi zorunlu olmuştur.

Kuruluş amacına göre kamu ve memleket yararlarını, mesleğin gelişmesini ve meslek mensuplarının haklarını, yetkilerini göz önünde bulundurmak suretiyle, teşebbüs ve faaliyetlerde bulunan bir bakıma danışma organı halinde çalışması gereken Odalar Birliği ve bu Birliğe bağlı odaların amacından saptırılması esastır.

Çalışmalarının bu esasa uygun olarak düzenlenmesi gereklidir. Bunun dışında uygulamada karşılaşılan bazı aksaklıkları ve çelişkileri de gidermek gerekmektedir.

Kanunlarımızın verdiği yetkilerle yüksek öğrenimini tamamlayan gençlerimizin yine kanunlarla verilmiş olan haklarının 6235 sayılı Kanunla kısıtlanması sakıncaları gayet açıktır. Özellikle müktesep hakların, ilgililerce noksansız ve emsallerinden farksız olarak kullanılabilmesi kadar tabii bir şey düşünülemez. Halbuki 6235 sayılı Kanun; belirli bir yüksek öğrenim görmüş ve hatta öğrenimleri boyunca, bir nevi ihtisas tecrübesi olan pratik stajlarını da tamamlayarak hayata atılmış bulunanların, kamu kesiminde görevli olsun veya serbest çalışsın, mesleklerini icra edebilmeleri için, yeniden bir şart ileri sürmekte

*Millet Meclisi Tutanak Dergilerinden, teklifin 21.2.1972 tarihinde verdiği anlaşılmaktadır

ve kendilerinin mutlaka TMMOB'nin ilgili odalarına kayıtlı olmaları mecburiyetini getirmektedir.

Hatta, kendilerinde bu şartın arandığı elemanların bir kısmı, 6235 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce meslek hayatına atılmış ve mesleklerini icra etmekte iken, bu zorunlulukla karşı karşıya bırakılmışlardır. Daha sonra çıkarılan bir kanunla esasen yapageldikleri mesleki hizmeti yapmaktan alıkonmuşlardır.

Bu ise, en azından, üniversitelerden veya dengi Akademi ve Yüksek Okullardan alınmış unvanın ve kanunlarla kazanılmış müktesep hakların ihlali demektir.

Bunun yanı sıra, yıllarca emek sarfına ve maddi kayıplara rağmen, çeşitli imkansızlıklar içerisinde, kanunların kendilerine verdiği haklarla yüksek öğrenimlerini bitirdiklerinde, kendilerine yetkili organlarca verilmiş bulunan Y. Mühendis, Y. Mimar, mühendis veya mimar unvanlarını elde etmiş olmaları da dikkate alınmayarak, kişisel anlayış ve keyfi davranışlarla, kendi isteklerine ve hatta Danıştay kararlarına rağmen, ilgili odalara kayıtlarının yapılmadığı, yapılmak istenmediği ve bu suretle sanatlarını icraya engel olunduğu da bir gerçektir.

Bu şartlar altında TMMOB'ne bağlı odaların hepsinin, 6235 sayılı Kanunun çıkarılması sırasında elde edilmek istenen gayeye bağlı kaldıkları iddia olunamaz. Özellikle son yıllarda, çalışmaların mesleki olmaktan çıkarılıp, daha çok politik bir amaca yöneltildiği de görülmektedir.

Özet olarak söylemek gerekirse, kanunlarımızda öngörülen hususlara tamamen uygun olarak yüksek öğrenimlerini bitiren, özerk üniversitelerce kendilerine Y. mühendis, Y. mimar, mühendis veya mimar unvanı verilenleri, mesleklerini icra edebilmeleri ve hele kamu kesiminde memur olarak çalışabilmeleri için, ayrıca başka bir kuruluşa girmeye zorlanmalarının, bugünkü anlayış ve hatta Anayasa ile verilmiş olan görev, yetki ve haklarla bağdaştırılması güçtür.

Konu, kamu hizmetlerinin görülmesi cephesinden incelendikte, Devlet içinde Devlet olma vasıf ve yetkilerinin hiçbir kuruluşa verilmeyeceği göz önüne alınarak, daha da önem kazanmaktadır.

İşte bu kanun teklifi, Anayasamızda son defa yapılan değişikliklere paralel olarak, bu çelişkileri ortadan kaldırmak, odaların amaç dışı hareketlere yönelmesini önlemek ve öğrenimini bilfiil tamamlayıp, üniversite, akademi ve yüksek okullardan diploma almış olan Y. mühendis, Y. mimar, mühendis ve mimarların bu unvanlarını kazandıklarında elde ettikleri kanuni hak ve yetkileri kısıtlamamak maksadıyla hazırlanmış bulunmaktadır.

Memleket gerçekleri de, hak ve hukuk prensipleri de, gelişmekte olan ülkemizin teknik güce olan ihtiyacı da bunu gerekli kılmaktadır.

Kanun teklifinin 1 nci maddesi, 6235 sayılı Kanunun 1 ve 27 nci maddelerinin yürürlükteki şekillerini değiştirmektedir. 1 nci maddede yapılan değişiklikle, odalara kayıt mecburiyeti kaldırılmakta, serbest olarak mesleki faaliyette bulunan Y. mühendis, Y. mimar, mühendis ve mimarlardan, isteyenlerin bu odalara kaydolunabilecekleri hükme bağlanmaktadır.

Burada, kamu hizmetinde çalışanların, bir yandan TMMOB'nin, diğer taraftan da çalıştıkları kuruluşların görüşlerine uymak zorunda kaldıklarında, ya odadan ihraçları veya çalıştıkları kuruluş tarafından cezalandırılmaları gibi çözülmesi ve düzeltilmesi mümkün

olmayan bir durumla da karşılaşılacaklarından, 1 nci maddenin kapsamı dışında bırakılmaları öngörülmüştür.

27 nci maddede yapılan değişiklik, yargı mercilerine başvurmayı önleyen hükmün kaldırılmasını ve cezaların uygulanmasını gerektiren durumun açıklanmasını öngörmüştür.

Teklifin 2 nci maddesiyle yapılan değişiklik, 1 nci maddede sözü geçen değişikliğe uygun olarak yapılmış olan bir düzeltmeden ibarettir.

Teklifin 3 ncü maddesiyle de, yukarıda açıklandığı şekilde, isteyenlerin, yeterli şartları haiz olmaları halinde, odalara kaydedilebilmelerini sağlayan, buna engel olunmasına ise meydan vermeyecek bir hüküm getirilmektedir.

Teklifin 4 ncü maddesi, TMMOB'nin ve buna bağlı odaların amacının dışına çıkmasını önlemek için getirilmiştir.

Teklifin 5 nci maddesiyle bazı maddelerinin kaldırılması ise, yukarıdaki değişikliklerle paralelliği sağlamak için gereklidir.

6 ncı ve 7 nci maddeler yürürlük maddeleridir.

Millet Meclisi Komisyonu Raporu

Millet Meclisi

Bayındırlık Komisyonu 12.1.1973

Esas No:2/622

Karar No:2

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

Kastamonu Milletvekili Sabri Keskin ve 4 arkadaşının, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifi, ilgili Bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle Komisyonumuzda tetkik ve müzakere edildi:

Gerekçede arz olunun hususlar Komisyonumuzca da uygun görülerek teklif aynen kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmesi dileğiyle Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Bayındırlık Komisyonu Başkanı, Kastamonu, O. Deniz

Sözcü, Balıkesir, O. Tarı

Katip, İstanbul, M. F. Güngör

Üyeler: Ankara, M. Maden (İmzada bulunmadı); Burdur, M. Özbey (İmzada bulunmadı); Kars, V. Koçulu ; Kırklareli, B. Arda; Muş, K. Emre; Zonguldak, A. N. Akın.

KASTAMONU MİLLETVEKİLİ SABRİ KESKİN VE 24 ARKADAŞININ TEKLİFİ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifi

MADDE 1. – 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 7303 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 1 nci maddesiyle aynı kanunun 27 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 1. – Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli olup da, serbest olarak mesleki faaliyette bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlardan isteyenleri teşkilatı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) kurulmuştur. Birliğin ve odaların merkezi Ankara'dır."

"Madde 27. – 26 ncı maddede yazılı cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde ve oda idare heyeti yoluyla, Yüksek Haysiyet Divanına itiraz olunabilir. Bu cezalar katileşmedikçe tatbik olunmaz."

MADDE 2. – 6235 sayılı Kanunun 7303 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 2 nci maddesinin (a) bendinde yer alan (bilumum) ibaresi (teşkilatındaki) şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 3. – 6235 sayılı Kanunun 15 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Ek fıkra: "Bu kanunda belirtilen şartları ihtiva edenlerin, müracaatları halinde, en geç 15 gün içinde ilgili odaya kayıtları yapılır."

MADDE 4. – 6235 sayılı kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir:

EK MADDE: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve bu birliğe bağlı odalar; kanunla kendilerine verilmiş olan vazife ve salahiyetlerden fazlasını kullanamayacakları gibi, hiçbir şekil ve surette siyasetle de uğraşamazlar."

MADDE 5. – 6235 sayılı Kanunun 10 ncu maddesinin son fıkrasıyla aynı kanunun 28, 33, 38 ve muvakkat 1 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 6. – Bu kanun 1.1.1972 tarihinden itibaren tatbik edilmek üzere, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 7. – Bu kanunun, Bakanlar Kurulu yürütür.

[Komisyon bu teklifi aynen kabul etmiştir]

Millet Meclisi Görüşme Tutanakları

Dönem: 3 Cilt: 33 Toplantı: 4

Millet Meclisi

Tutanak Dergisi

57 nci Birleşim

14.2.1973

19. – Kastamonu Milletvekili Sabri Keskin ve arkadaşının, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununa bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifi ve Bayındırlık Komisyonu raporu (2/662) (S. Sayısı:785) (1)

BAŞKAN – Gündemimiz gereğince ve Başkanlığa intikal eden bir önerge muvacehesinde, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair olan kanun teklifine ait önergeyi okutuyorum efendim.

Millet Meclisi Başkanlığına

Bugünkü gündemin, "Birinci görüşmesi yapılacak işler" bölümünde yer alan S. Sayısı:785 Kastamonu Milletvekili Sabri Keskin ve 4 arkadaşının, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifinin, gündemdeki sair işlere takdimen öncelik ve ivedilikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Bayındırlık Komisyonu Başkanı Orhan Dengiz

BAŞKAN – Efendim, okunan önergedeki ivedilikle görüşme isteğini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Öncelikle görüşülmesi hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İlgili Komisyon Başkanı Sayın Deniz ve Hükümeti Bayındırlık Bakanlığı Baş müşaviri Sayın Namık Sılay temsil etmekte olup, yetki belgesi Başkanlığa verilmiştir.

Tasarı ile ilgili raporun okunması hususunda bir istek vaki olmamıştır. Bu sebeple rapor okunmayacaktır.

Tasarının tümü üzerinde söz isteyen sayın üye ?. Yok..

Maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler..... Etmeyenler..... Kabul edilmiştir.

1 nci maddeyi okutuyorum.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifi

MADDE 1. – 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 7303 sayılı kanunla değiştirilmiş bulunan 1 nci maddesiyle aynı kanunun 27 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 1. – Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli olup da, serbest olarak mesleki faaliyette bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlardan isteyenleri teşkilatı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) kurulmuştur. Birliğin ve odaların merkezi Ankara'dır."

"Madde 27. – 26 ncı maddede yazılı cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde ve oda idare heyeti yoluyla Yüksek Haysiyet Divanına itiraz olunabilir. Bu cezalar katileşmedikçe tatbik olunmaz."

BAŞKAN – Madde üzerinde söz isteyen sayın üye? Yok.

Efendim, çerçeve 1 nci maddenin ihtiva ettiği 1 nci maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler..... Etmeyenler..... Kabul edilmiştir.

Aynı çerçeve maddenin ihtiva ettiği 27 nci maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler..... Etmeyenler..... Kabul edilmiştir.

Çerçeve 1 nci maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler..... Etmeyenler..... Kabul edilmiştir.

2 nci maddeyi okutuyorum.

MADDE 2. – 6235 sayılı kanunun 7303 sayılı kanunla değiştirilmiş bulunan 2 nci maddesinin (a) bendinde yer alan (bilumum) ibaresi (teşkilatındaki) şeklinde değiştirilmiştir.

BAŞKAN – Madde üzerinde söz isteyen sayın üye? Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler..... Etmeyenler..... Kabul edilmiştir.

3 üncü maddeyi okutuyorum.

MADDE 3. – 6235 sayılı Kanunun 15 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Ek Fıkra: "Bu kanunda belirtilen şartları ihtiva edenlerin, müracaatları halinde, en geç 15 gün içinde ilgili odaya kayıtları yapılır."

BAŞKAN – Madde üzerinde söz isteyen sayın üye? Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler..... Etmeyenler..... Kabul edilmiştir.

4 ncü maddeyi okutuyorum.

MADDE 4. – 6235 sayılı kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir:

Ek Madde: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve bu birliğe bağlı odalar; kanunla kendilerine verilmiş olan vazife ve salahiyetlerden fazlasını kullanamayacakları gibi, hiçbir şekil ve surette siyasetle de uğraşamazlar."

BAŞKAN – Madde üzerinde söz isteyen sayın üye? Yok.

4 ncü madde ile metne eklenen ek 4 ncü maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler..... Etmeyenler..... Kabul edilmiştir.

5 nci maddeyi okutuyorum.

MADDE 5. – 6235 sayılı Kanunun 10 ncu maddesini son fıkrasıyla aynı kanunun 28, 33, 38 ve muvakkat 1 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

BAŞKAN – Madde üzerinde söz isteyen sayın üye? Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler..... Etmeyenler..... Kabul edilmiştir.

6 ncı maddeyi okutuyorum.

MADDE 6. – Bu kanun 1.1.1972 tarihinden itibaren tatbik edilmek üzere, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Madde üzerinde söz isteyen sayın üye? Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler..... Etmeyenler..... Kabul edilmiştir.

MADDE 7. – Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümü üzerinden söz isteyen sayın üye var mı? Yok.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanun teklifi Meclisimizce kabul edilmiş bulunmaktadır.

...

Senato Komisyon Raporu

Toplantı:12

CUMHURİYET SENATOSU

S. Sayısı:228

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Bayındırlık, Ulaştırma ve İmar-İskan komisyonu raporu (M. Meclisi:2/622; C. Senatosu: 2/45)

(Not: M. Meclisi: S. Sayısı:785)

Millet Meclisi

Genel Sekreterliği

Kanunlar Müdürlüğü

Sayı:5385–40127 16.2.1973

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 14.2.1973 tarihli ve 57 nci bileşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek işari oyla kabul edilen, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifi, dosyasıyla birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Sabit Osman Avcı

Millet Meclisi Başkanı

Not: Bu teklif 21.2.1972 tarihinde Başkanlıkça ilk komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 14.2.1973 tarihli 57 nci birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı:785)

Bayındırlık, Ulaştırma ve İmar – İskan komisyonu raporu

Cumhuriyet Senatosu
Bayındırlık, Ulaştırma ve İmar-İskan Komisyonu
Esas No: 2/45
Karar No: 7 1.3.1973

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisinin 14.2.1973 tarihli 57 nci birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek işari oyla kabul edilen, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifi, Bayındırlık Bakanlığı temsilcisinin iştirakiyle Komisyonumuzun 27.2.1973, 28.2.1973 ve 1.3.1973 tarihli birleşimlerinde tetkik ve müzakere edildi.

Teklifin tümü üzerinde yapılan görüşmeler tamamlandıktan sonra görüşülmesine geçilmiş ve neticede:

Komisyonumuz, 7 esas ve 1ek maddeden oluşan kanun teklifinin 1,3,4 ve 6 ncı maddelerini değiştirerek 2, 5 ve 7 nci maddelerini de Millet Meclisinde kabul edilen şekliyle benimsemiştir.

Millet Meclisinde kabul edilen 1 nci madde ile, Devlet ve kamu teşekküllerinde çalışan mimar ve mühendislerin, ilgili odalara üye olmalarını önlemekte ve bunların dışındaki meslek mensuplarının üye olabilmelerini de mesleki faaliyet halinde olmaları şartına bağlamaktadır.

Anayasamın kamu hizmet ve teşekküllerine girebilmek için ödevin gerektirdiği niteliklerden başka ayrım gözetmeyeceğine ve fırsat eşitliğini esas aldığına göre Devlet ve kamu niteliğine haiz yerlerdeki hizmetlerde çalışanlardan mesleki bir teşekküle girmeyi arzu edenlerin odalara kayıtlarını men etmeye cevaz ve imkan görülmeyeceğinden, bu hususları nazarı itibara alan Komisyonumuz 1 nci maddeyi değiştirerek kabul etmiştir.

Yine 1 nci maddenin çerçevesi dahilinde değiştirilmesi öngörülen 27 nci maddedeki "tebliğ" kelimesini mahzurlu gördüğünden "tebellüğ" şeklinde, aynı maddede geçen "15" günü kafi görmediğinden bu müddeti de "30" gün olarak değiştirerek kabul etmiştir.

Teklifin 4 ncü maddesiyle eklenen ek madde, tamamen mesleki ve ilmi faaliyetle iştigal etmeyi öngörmüş olup gereken bu teşekküllerin günlük işlerle ve murakabesi resmi makamların yetkisi içinde bulunan konularla iştigalleri uygun görünmediğinde bu gibi hallerde kamu teşekküllerince odanın bilgisine müracaat halinde, oda bu talepleri yerine getirebilir. Ve bu yüzden doğacak ihtilafları önlemeye matuftur. Bu görüş Komisyonumuzda hakim olduğundan teklifin 4 ncü maddesini değiştirerek kabul etmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği 6 ncı maddenin yürürlük tarihinin 1.1.1972 olmasının tekniğine uygun görülmediğinden "bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer" şeklinde değiştirerek kabul etmiştir.

Genel kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulmasına karar vermiştir.

Başkan, Sakarya, O. Salihoğlu

Bu Kanuna Sözcü, Erzurum, S. Hatunoğlu

Katip, Erzincan, F. Baysoy, (1 nci maddeye muhalifim)

Üyeler: Konya, F. Özlen, (Muhalifim); Erzurum, O. Alihocagil, (İmzada bulunmadı); C.Başk. S.Ü., C. Alpan, (Muhalifim); Mardin, A. Bayar; Aydın, C. Coşkun; Bolu, T. Y. Gülez; Çanakkale, Z. Termen; Giresun, İ. Topaloğlu, (Söz hakkım mahfuzdur; Muhalifim); Bilecik, M.O. Tuğrul; Tabii Üye, H. Tunçkanat (Muhalifim); Çorum, S. Yalçuk.

Millet Meclisinin 14 Şubat 1973 tarihinde ve 57 nci birleşiminde ivedilik ve öncelikle görüşülerek işari oyla kabul edilen (Kastamonu Milletvekili Sabri Keskin ve 4 arkadaşının 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifi) ile Cumhuriyet Senatosu Bayındırlık, Ulaştırma, İmar İskan Komisyonunun bu teklifi ıslah eden raporuna karşı Cumhurbaşkanınca seçilen üye M. Cihat Alpan'ın muhalefet şerhi.

1- 1488 sayılı kanun ile yapılan Anayasa değişiklikleri, böyle bir teklifin hukuken gerekli ve hiçbir meslek kuruluşu için zaruri kılmamaktadır.

Nitekim, diğer odalar ve birlikleri için bugüne kadar böyle bir teklifte bulunulmamıştır.

2- Teklif ve komisyonumuzun bu teklifi ıslah eden raporu, maksat ve mahiyetleri itibariyle, kamu tüzel kişiliği ve kurumun niteliğini haiz olan bu türlü meslek kuruluşlarını himaye ve teminat altına alan anayasanın 12 ve 122 nci maddelerine ve idare hukukunun ilgili esaslarına aykırıdır.

Çünkü; bu teklif ve komisyon raporu, birçok mesleklerin odalarını ve birliklerini teşkil ve kamu yararına çalıştırmak için 1961 anayasasından önceki yıllarda (Mesela; Ticaret ve Sanayi Odaları ile Ticaret Borsaları Birliğinin 5590 sayılı kanunu 15 Mart 1950'de, Türk Tabipler Birliğinin 6023 sayılı Kanunu 31 Ocak 1953'te, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin 6235 sayılı kanunu 27 Ocak 1954'te, Veteriner Hekimleri Odaları ve Birliğinin teşekkül tarzını ve göreceği işlere dair 6343 sayılı Kanunu 18 Mart 1954'te, Eczacılar Birliğinin 6643 sayılı Kanunu 25 Ocak 1956'da) kabul edilip yürürlüğe konularak, birçok mesleklerin, hizmetleriyle meşgul bütün mensuplarına, kendi kuruluşlarına istisnasız katılmak mecburiyetini maddi manevi vecibeler yüklenmek mükellefiyetini koymuş olan kanunlara ve bu kanunların meydana getirdikleri fiili durumlara göre tedvin edildiği bilinen 122 nci maddenin emrettiği ve koruduğu bağlayıcı düzeni bozmaktadır. Katılmak mecburiyeti ve vecibeler mükellefiyeti kaldırıldığı veya bunlar ihtiyari kılındığı takdirde meslek kuruluşları kamu kurumu olmak niteliğini kaybederler ve birer dernek durumuna girerler.

3- Kamu tüzel kişiliği ve kurumun niteliğini haiz olan meslek kuruluşlarının teşkil edilmeleri ile yönetim ve işleyişleri, derneklerden farklı olarak, ilgili meslek mensuplarının irade ve ihtiyarlarına bağlı değildir. Oda ve birliklere katılmak, vecibe ve mükellefiyetlerine uymak, özel tüzel kişiliği haiz kuruluşlarda olduğu gibi ilgililerin iradeleri ve bu iradenin mahsulü sübjektif bir hukuki tasarruf olmayıp kanun koyucunun kamu yararına bir iradesi, bir kaide tasarrufu veyahut bir şart tasarrufudur. Ve, mezkur kuruluşların kanunlarında açıkça belirtildiği üzere kendi mensupları için mecburidir. Bu mecburiyetin Anayasa ile

çatışan bir yöne de yoktur. Bu sebeple mevcut meslek kuruluşlarının mensupları, kendi kuruluşlarına katılmadan ve kendi kuruluşlarının meslek ve hizmet disiplinine uymadan bir faaliyet gösteremezler.

4- Anayasanın 12 nci maddesine de uymayan bu teklif; kanun nitelikleri bakımından da bütün mühendis ve mimarlar için EŞİTLİK ve GENELLİK ilkelerini haiz olamayan maksadı ve mahiyeti itibariyle Türk mühendis ve Mimar Odaları Birliğini, diğer meslek kuruluşlarından, ayrı bir düzen ve statüye sokmak istemektedir. Bu önemli değişiklik, hem kendi topluluğu içinde, hem meslek kuruluşları arasında ADALETLİ de olmayıp hukuk psikolojisine de aykırıdır ve sakıncalıdır. Kapsadığı tepkinin bir karşı tepki yaratacağı beklenir. Gerçekten, teklifin kamuoyuna intikalinden bu yana muhtelif meslek kuruluşlarınca başgösteren huzursuzluklar bunu açıkça belirlemektedir.

5- Meslek kuruluşlarının, bu arada Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin, kamu yararına bazı hizmet ve görevleri, üyeleri üzerinde kamu hukukundan doğan kamu kudretine dayanan birtakım yetkileri vardır. Bu hizmet, görev ve yetkiler; kanun, karar, kararname ve diğer mevzuat ile tayin ve tespit edilmiştir.

Bunların, zamanımız icap ve ihtiyaçları ile kalkınma çabalarımıza uygun yürütülmesi zorunluluğu, meslek kuruluşlarının ve ezcümle teknolojik alanlarda işgören Mühendis ve Mimar Odalarından çoğunun kapanmasına, kalanların ise zayıflamasına sebebiyet verilmesini değil, bilakis güçlendirilmelerini gerektirmektedir. Halbuki, teklif veya rapor bu hususta menfi sonuçlar doğuracaktır.

6- Daha açık ifadelerle belirtmek isterim ki; teklif veya rapor esasları kabul edilerek kanunlaştırıldıkları taktirde:

a) Mühendis ve Mimar Odalarından birçoğu, esasen dağınık olan üyelerinin azalması dolayısıyla kapanacak, kalacak olanları ise kendilerine düşen hizmet ve görevleri tatminkar bir tarzda yürütemeyecek derecede zaafa uğrayacaktır. Ve bu yüzden, çeşitli mevzuatın Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği üzerinde tesis ettiği tetkik, tasdik, vize, hakem, bilirkişi mercileri ortadan kaldırılmış veya hizmetler aksatılmış olacaktır.

b) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin, kamu kurumu niteliğini kaybetmemeleri sonucunda üyelerden alınan kaydiye, aidat ve kesilen para cezaları ile yaptıkları kamu hizmetleri karşılığında kamu kaynaklarından sağladıkları harç ve resim gibi gelirler azalarak varlık ve faaliyetlerini idame ettirmeleri güçleşecek veya imkansızlaşacaktır.

c) BAĞ-KUR kanunuyla pek uyuşmayacak bir durum yaratılacak ve ayrıca, diğer bir sosyal güvenlik kaynağı olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Yardım Sandığının hukuki ve mali statüsü ile dengesi de bozulacaktır.

d) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin, üyeleri üzerinde nitelik ve nicelik bakımlarında sağlamaya çalıştıkları mesleki gelişme, denetleme, disiplin ve sosyal dayanışma imkanları büyük ölçüde kaybolacak veya etkisiz derecede zaafa uğrayacaktır.

7- 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun uygulanması ile bir kısmı mağdur duruma düştükleri, bir kısmı da tatmin edilmedikleri için üstün şartlı yabancı ülkelere giden ve gitmeye niyet eden veya diğer iş alanların atılmakta olan Türk Mühendis ve Mimarlarının miktarları, kendi kuruluşları için ağır ve tahribedici bir darbe saydıkları bu teklifin kabulü halinde daha da artarak, teknik işgücümüzün önemli bir surette sarsılması sonucuna varacaktır.

Bu sebepler ve ihtimaller karşısında mezkur teklif ve raporun Genel Kurulumuz tarafından reddedilmelerini saygılarımla birlikte arz ederim.

Cumhurbaşkanınca S. Üye

M. Cihat Alpan

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifi

MADDE 1. – 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 7303 sayılı kanunla değiştirilmiş bulunan 1 nci maddesiyle aynı kanunun 27 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 1. – Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli olup da, serbest olarak mesleki faaliyette bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlardan isteyenleri teşkilatı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) kurulmuştur. Birliğin ve odaların merkezi Ankara'dır.

Madde 27. – 26 ncı maddede yazılı cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde ve oda idare heyeti yoluyla Yüksek Haysiyet Divanına itiraz olunabilir. Bu cezalar katileşmedikçe tatbik olunmaz.

MADDE 2. – 6235 sayılı kanunun 7303 sayılı kanunla değiştirilmiş bulunan 2 nci maddesinin (a) bendinde yer alan (bilumum) ibaresi (teşkilatındaki) şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 3. – 6235 sayılı kanunun 15 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Ek Fıkra: Bu kanunda belirtilen şartları ihtiva edenlerin, müracaatları halinde, en geç 15 gün içinde ilgili odaya kayıtları yapılır.

MADDE 4. – 6235 sayılı kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir:

Ek Madde: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve bu birliğe bağlı odalar, kanunla kendilerine verilmiş olan vazife ve salahiyetlerden fazlasını kullanamayacakları gibi, hiçbir şekil ve surette siyasetle de uğraşamazlar.

MADDE 5. – 6235 sayılı kanunun 10 ncu maddesini son fıkrasıyla aynı kanunun 28, 33, 38 ve muvakkat 1 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 6. – Bu kanun 1.1.1972 tarihinden itibaren tatbik edilmek üzere, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 7. – Bu kanunu, Bakanlar Kurulu yürütür.

BAYINDIRLIK, ULAŞTIRMA, İMAR VE İSKAN KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifi

MADDE 1. – 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun 7303 sayılı kanunla değiştirilmiş bulunan 1 nci maddesiyle aynı kanunu 27 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 1. – Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli olan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlardan isteyenleri teşkilatı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) kurulmuştur. Birliğin ve odaların merkezi Ankara'dır.

Madde 27. – 26 ncı maddede yazılı cezalara karşı tebellüğ tarihinden itibaren 30 gün içinde ve oda idare heyeti yoluyla, Yüksek Haysiyet Divanına itiraz olunabilir. Bu cezalar katileşmedikçe tatbik olunmaz.

MADDE 2. – Millet Meclisinin kabul ettiği 2 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. – 6235 sayılı Kanunun 15 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Ek Fıkra: Bu kanunla belirtilen nitelikleri taşıyanların, istekleri halinde en geç 30 gün içinde ilgili odalara kayıtları yapılır.

MADDE 4. – 6235 sayılı kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir:

Ek Madde: Türk Mühendis ve Mimarları Birliği ve bu birliğe bağlı odalar, kanunla kendilerine verilmiş olan vazife ve salahiyetlerden fazlasını kullanamazlar.

MADDE 5. – Millet Meclisinin kabul ettiği 5 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. – Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 7. – Millet Meclisinin kabul ettiği 7 nci madde aynen kabul edilmiştir.

Senato Görüşmeleri

CUMHURİYET SENATOSU

TUTANAK DERGİSİ

Birleşim: 63 8.5.1973 Oturum:1

14 - Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Bayındırlık, Ulaştırma ve İmar İskan komisyonu raporu (M. Meclisi; 2/622, C. Senatosu 2/45) (S. Sayısı, 228)

BAŞKAN - Gündemle ilgili bir önerge var, takdim ediyorum.

Yüksek Başkanlığa

Gündemin "Birinci Görüşmesi Yapılacak işler" kısmında bulunan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifinin ehemmiyetine binaen, gündemde bulunan diğer işlere takdimen öncelik ve ivedilikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Bayındırlık, Ulaştırma ve İmar İskan Komisyonu Başkanı Osman Salihoğlu

BAŞKAN - Önergeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Raporun okunup, okunmaması hususunu oylarınıza arz ediyorum. Raporun okunmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

İvedilikle görüşülmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi efendim, daha evvel söz istemiş olan Sayın Babüroğlu ile Gümüşoğlu'dan sonra söz isteyeni..

[... Söz talepleri ve tartışmalar]

CUMHURİYET HALK PARTİSİ GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) - Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlarım;

Bu kanun teklifinin başından sonuna hangi maksat ve amaçlarla hazırlanıp, teklif edildiğini ve nasıl birtakım öç alma hevesleri peşinde düşüldüğünü ve Türk Anayasa sistematiğini bozma pahasına bazı kişilere yaranma gayretiyle...

BAŞKAN - Bir dakikanızı rica edeyim sayın Gündoğan Hükümet adına Bayındırlık Bakanlığı Müsteşarı Sayın Hamit Şerbetçioğlu Bayındırlık Bakanını temsilen kanunun müzakeresini takip edecektir.

Buyurun efendim.

CHP GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) - Ve yaranmak istenilen kişinin hakkında yapılan bazı muameleleri öç alma suretiyle cezalandırma gibi çok ağır, siyasal hayatla, kamu kuruluşları nizamı ile, Anayasa, ile hatta meslek mensuplarının haysiyetleri ile bağdaşmayacak birtakım girişimlerde bulunulduğunu bu kanun teklifinin hemen her satırında okumak mümkündür ve gereklidir. Türk Parlamentosunun Senato kanadında bulunan bütün üyelerin, bu kanunun hazırlanış nedenleri üzerine dikkatle, önemle ve adeta kendilerine yapılmış bir hareket gibi gayet açık yürekle ve açık zihinle eğilmeleri zorunludur. Aksi takdirde, Türk Parlamentosunun Senato kanadı Anayasanın ve milletin kendisine verdiği görevi ifa etmemiş olur.

Arkadaşlarım, bu kanun teklifinin bu toplumda yaşayan hiç bir kimseye, teklif edenlerden hiç birisi tarafından anlatılabilecek, hiç bir toplumsal, ekonomiksal, sosyal, siyasal veya mesleki hiç bir nedeni, dayanağı, mucip sebebi, yeni deyimle gereksinmesi vardır. Hiç, ama hiç bir teklifçi bu kanunu kamuya ve topluma şu veya bu yararı sağlama maksadıyla yaptığını iddiaya kalkışamaz. Bu kanunun teklif edildiği şekilde, hatta Millet Meclisinden geçip Senato komisyonunca yapılan değişiklikten sonraki şekilde kabulü dahi, bu kanunu teklif edenlerin, doğrudan doğruya bu kanunun değiştirilmesini isteyenlerin, bağlı bulundukları partinin başında bulunan zatın ve yine aynı partide bakanlık yapmış bir zatın, 657 sayılı Personel Kanununun, uygulanması sırasında, bu kastettikleri teşekkülün o sırada bahsettiğim o kişiler hakkında almak istedikleri birtakım disiplin kararlarına karşı, bir nevi öç alma ve o teşekkülü cezalandırma amacını güttükleri aşikar olarak görülmektedir.

Öç kanunu veya cezalandırma kanunu, diye Türk siyasal hayatına ve kanunlar mecmuasına geçecek olan bir kanunla karşı karşıyasınız. Bu kanunu kim savunacak merak ediyorum. Teklif edenler burada olmadıkları için, onları, bu kürsüde karşılıklı bir münakaşa zemini içinde, yaptıklarının, söylediklerimizin dışında bir anlama gelmediğini ispata davet edemiyoruz. Kim bu kanuna sahip çıkmışsa, burada kendisinden istiyoruz, bizim söylediklerimizi harfiyen cerhedecek; ama mutlaka bilimsel, yerel ve belgesel itirazları, iddiaları olsun.

Aslında bu kanun teklifi, böyle bir kasıtla hazırlandığı, bir öç alma, cezalandırma kanunu mahiyetinde bulunduğu sürece, bizim kanımıza ve anlayışımıza göre tamamıyla bu Parlamento kanadında ve tabii diğerinde de, hiç görüşülmemesi gereken bir kanundur. Böyle bir teklifi yürüten komisyonlar daha başından itibaren tamamen kanun teklifçilerinin havalarına, heveslerine ve onların özel maksatlarına uygun hareket etmiş olmak ithamı, töhmetti altındadırlar. Meclislerden buraya kadar geçen safahatı ile bu kanunda müspet oy kullananlar da bu vebalin altılıdadırlar. Ne yaparlarsa yapanlar bu öç ve cezalandırma maksadıyla tertip edilmiş kanundan dolayı kendilerini bu vebalden kurtaramayacaklardır.

Benim gönlüm öyle arzu ediyor ki, bu kanunu Cumhuriyet. Senatosunda görüştüğümüz şu sırada, hepimiz elbirliği ile çok aşikar olan bu nedenler yüzünden, öç alma ve cezalandırma maksadıyla hazırlanmış kanunların Türkiye Cumhuriyeti Senatosundan geçmeyeceği düşüncesinde birleşerek, tümünü baştan reddetmeliyiz, bunda ısrar etmeliyiz ve Tüzüğümüzün bize bağışladığı üçte iki çoğunlukla reddetmeliyiz ki, Millet Meclisinde tekrar görüşmesi yapıldığı zaman bizim reddimiz, artık onların da belli bir sayıda oy bulundurmasını icap ettirecek ölçüde olsun. Bunu Senatodan beklemek hakkımızdır, görevimizdir. Hatta, bir Ölçüde temellere dayanıp, dayanamayacağı, Adalet Partisi Genel Başkanının daha dün söylediği gibi, istikrarın, sağlanıp sağlanmayacağı bu kanunun reddine veya kabulüne

bağlıdır. Reddinin de, dediğim gibi, Tüzüğümüzün verdiği imkanlar dahilinde büyük bir çoğunlukla yapılması gereklidir ki bu da Türk siyasi hayatının, sağlam temeller üzerinde istikrarını, temin edecek ve her zaman müdahaleye maruz kalmamasını ve istenen biçimde yürümesini sağlayacak ilk adım olacaktır şayet, kanım üçte iki ekseriyetimizle reddedilirse... Hele tüm Senato üyelerinin reddine maruz kalırsa, burada bilerek mazhar olursa deyimimi kullanacağım o zaman, hakikaten Türk siyasi hayatında büyük bir adım, istikrara yönelmiş, demokratik hak ve hürriyetlerin herkese eşit dağıtıldığı bir toplumsal ve siyasal hayat başlatılmış olacaktır.

Arkadaşlarım; bu kanun, yalnız böyle çok kişisel, hatta insanı bir an için kendi kişiliğinden uzaklaştıracak derecede fena hislerle dolduran nedenlerle hazırlanmış olmakla kalmıyor; bir de, apaçık ve aşikar olarak Anayasanın çok belirgin 12 nci ve 122 nci maddesi gibi iki maddesini de açıkça ihlale teşebbüs ve tevessül ediyor.

Bildiğiniz gibi, Anayasanın 12'nci maddesinde kişiler, aileler, zümreler ve sınıflar arasında eşitlik esası hükme bağlanmıştır. Kişiler, müesseseler, kurumlar muhakkak surette, hiç bir şekilde diğeri aleyhine ayrıcalıklara sahip olarak Türkiye'de yaşamazlar. Bu itibarla, bu kanunla yapılmak istenen değişiklik, Anayasanın 12'nci maddesinde hükme bağlanmış olan imtiyazsızlık ve sınıfsızlık gibi, Bizim Türk siyasal edebiyatımızda çok şöhret kazandığı için bu deyimi söylüyorum büyük ilkeyi çok esaslı bir surette rahnedar eder [zarara uğratır] bir teşebbüs olarak kalacaktır. Bunu daha iyi anlayabilmek için, kanunun aynı zamanda, Anayasanın 122 nci maddesine de aykırı olduğu yolundaki savımızı da dinlemek gerekir.

Değerli arkadaşlarım, Anayasanın 122 nci maddesi bu kanun teklifi ile yapılmak istenen değişiklikle katiyen bağdaşmaz. Çünkü, bu kanunla yapılmak istenen değişikliğin hedefti olan "bu kurumun, kamu kurumu niteliğinde olan bir kurumun Türk Siyasal hayatında, toplumsal hayatında zorunlu birtakım yetkileri ve görevleri vardır. Anayasanın 122 nci maddesinin de bunları Türk demokrasisinin vazgeçilme unsurları olarak kabul eden bir madde olduğunu hepiniz bilirsiniz. 122 nci madde, kamu kurumu niteliğinde bulunan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin Kanunda yapılacak bu değişikliği men eder. Parlamento, Anayasaya bu kadar aykırı bir girişimi onaylayamaz ve hele biz Anayasanın 122 nci maddesini ihlal eder bir kanun çıkarırız, ondan sonra da Anayasa mahkemesine müracaat etme yetkisine sahip olanlar müracaat ederler gibi çok doğulu bir anlayışın arkasına saklanamazlar, bu kanunu çıkaracak olanlar. Çünkü, gerçekten 122 nci madde mefadı ile, ifadeleri ile, manasıyla, medlûlleriyle Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin bir kamu kurumu niteliğinde teşekkül olduğunu kuvvetle ifade eden bir maddedir.

Şimdi, nasıl cesaret edebiliriz, nasıl yapabiliriz? Aşikar olarak Anayasanın 122 nci maddesine aykırı bir kanun teklifini nasıl kabul ederiz? Ederiz; ama biz değil, Parlamentonun Senato kanadının bir kesimi kabul eder. Çünkü gerçekten büyük ölçüde, defalarca eşine rastladığımız gibi, Parlamentomuzun bir kanadım teşkil eden muhterem bir parti, hiç bir zaman Türkiye'de 25 yılı geçkin zaman içinde bir sürü tecrübe kazanılmış olmasına ve uygulamalar yapılmış olmasına rağmen, çoğulcu demokrasi türünden bir demokrasiyi arzu etmemiştir, kabul etmemiştir, içine sindirmemiş tir ve her fırsattan istifade ederek çoğulcu tipli demokrasi yerine tekelci, tekilci tip bir demokrasiyi arzu eder olduğunu her vesile ve her hareketle ispatlamış bir siyasal sayın partidir. O kadar ki; Türkiye'de bırakınız kamu kurumu niteliğindeki meslek teşekküllerinin Türk siyasal hayatında ki, Devlet yönetiminde ki, Anayasanın kendilerine verdiği görev ve yetkilerini diğer görevli ve yetkililerle birlikte

kullanmaları fikrini kabul etmelerini nerede ise Parlamentoların yetkilerini kısmaya ve giderek yalnız hükümetleri hem kanunu yapar, hem icraat yapar organlar haline getirmek çabasına düşmüşlerdir.

Bu kürsüden açıkça ve kesin olarak parti adına ifade ediyorum ki; 12 Mart 1971'den sonra Türk Parlamentosunda ne oldu, önemli olan olay nedir diye bir soru sorulduğu zaman kesin olarak vereceğimiz cevap şudur: 12 Mart 1971'den bugüne kadar Türk Parlamentosunda başta Anayasadan başlamak üzere bütün Türk hukuk mevzuatında ve idare sisteminde kişi haklarından kurum haklarına kadar Parlamentonun yetkilerine kadar hemen her husus, Adalet Partisi çoğunluğu eliyle ve sistemli bir şekilde büyük ölçülerde kısıtlanmalara, yok edilmelere ve tekilci demokrasi örneğine uygun biçimlere dönüştürülmeye sevk edilmiştir. maruz bırakılmıştır. Bugün Türkiye'de Anayasaya dahil, hukuk mevzuatı çoğulcu tip demokrasinin gereklerini yerine getirmeye kabil olmayacak bir hukuk düzeni içine düşürülmüştür. Türkiye; şahıs hakları bakımından da, sınıf hakları bakımından da, kurum hakları bakımımdan da, giderek Parlamento hakları bakımından da eski tabirle maksur, kısıtlı bir haldedir. Oldukça yontulmuş, törpülenmiş, iyice eli kolu bağlanmış bir hukuk ve siyasal ortam içinde yaşayan bir ülkedir, Türkiye. Bu, Adalet Partisinin tarihi içinde, özellikle 12 Mart 1971'den sonraki 12 Mart şartlarından, olağanüstü tedbirlerden yararlanıp, sistemli bir şekilde takip ettiği bir politika sonucudur. Türk halkına 'bunu buradan ve bundan sonraki zamanlarda her sesimizi duyurabileceğimiz yerden anlatacağız. Maalesef Türk halkı, haklarından ve özgürlüklerinden yoksun bırakılmış; Türk demokrasisi, çok, çok, çok ilkel biçimleri andıracak tekelci ve sadece icra başında bulunanlara büyük yetkiler veren bir hukuk ve siyasal 'anlayışın içine düşürülmüştür ve 12 Mart 1971 Muhtırası, böylece en halis niyetlerle verilmiş olmasına rağmen, sadece Türkiye'de Türk halkının, Türk Anayasasının, hukuk mevzuatını, Devlet yönetim biçiminin aleyhinde sonuçlar vermekten öteye hiçbir amaca hizmet eder gözükmemektedir. Kimse başka bir mana çıkarmaya kalkmasın, biz daha başından beri 12 Mart 1971 tarihinden sonra olacakların ne olduğunu çeşitli vesilelerle bu kürsülerden veya dışardan Türk Milletine duyurmuş bir partiyiz. Onun için hiçbir görev savsaklaması, vesaire gibi bir menfi tutum içinde bulunmakla itham edilenleyiz. Aksine, sonucun böyle olacağını başından itibaren söylemiş bir partiyiz.

İşte, şimdi bu kanuna müsaade ederseniz, 12 Marttan bu yana cereyan eden hadiselerden birine daha müsaade etmiş olacaksınız. Ne yapacak? Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği Kamu kurumu niteliğindeki bu teşekkül, Anayasanın 122 nci maddesindeki yetkileri ve hakları kullanamaz hale gelecektir. Yani Parlamentosuyla, yargı organlarıyla, icra organıyla kamu kurumu niteliğindeki bu teşekküllerle birlikte Devleti yönetme anlayışına oturmuş olan Türk Anayasası bu anlayıştan uzak tutulmuş olacaktır. Çoğulcu değil, tekilci bir anlayışa bu kanunla bir adım daha attırmış olacaksınız. Ama biliyorum ve gördüğüm misaller beni yanıltmıyor, bunu yapmak sizin için gerçekten arzulanan bir şeydir, amaçlanan bir şeydir; hatta umdeleştirilmiş bir anlayıştır. Fakat, söylüyorum ve inanıyorum ki, Türk toplumu kazandığı tecrübeler yüzünden bu davranışınızı yanınıza bırakmayacaktır. Muhakkak bunu siyasal alanda, sosyal alanda değerlendirecektir.

Türk toplumunun gerçekten böylesine, Anayasasından tutunuz da bütün hukuk mevzuatıyla ve Devlet yönetimiyle, yeniden ve çok sağ anlayışa yatkın ve bir nevi otoritarizm anlayışı içine düşürülmesi gereği ve nedeni vardır diyenlere karşıyız.

Türk toplumunda şüphesiz ki, asayiş ve kamu düzeni konularında bazı sarsıntılar geçirilmiştir bunu anlarız ve bunların tedbirlerinin alınmasında beraber olmuşuzdur; bunu da anlarız. Ama, Türk toplumunda 'böylesine olayların varlığı sebep ittihaz edilerek, 'bugün Türk Anayasasına ve Türk mevzuatına yapılmış tahripler bir terazinin iki kefesine (konsa, acaba, Anayasada yapılan tahrip ve 'bozulmalar mı, yoksa birtakım anarşik olaylar mı Türk toplumuna daha çok zarar verecektir. Bu, gerçekten kendine güvenen insanların, Türk toplumuna bağlı ve o vatan sevgisiyle dolu insanların münakaşa etmesi gereken bir konudur. Ve Sayın Türk Toplumunun mensupları, bunu münakaşa etmek zorunludur. Aksi takdirde, ne yaparlarsa doğrudur; yapılmazsa, başımıza şu belalar gelecektir diye diye, Türk toplumunu bu noktaya 'getirenlerin, bir gün bu nokta içinde bizzat kendilerinin dahi hesaba çekileceklerini ve Türk Toplumunu bu kadar özgürlüksüz hareketsiz, suskun, hakkını arayamaz şeklinde bağlı bir hale getirenlerin bunu düşünmelerini isteriz.

Bu kanun böyle bir kanundur; mühendis odalarını, mimar odalarını birkaç madde içinde güya tekrardan düzenlemek isterler. Anlattığım gibi, hiçbir gereksinme yoktur; ama 122 inci maddeye rağmen bunu yapmak isterler. Tabii, yaparlar; çünkü bu imkan açılmış ve verilmiştir. Onun için, 12 Mart sonrası rejimlerinde görev almış olanlar; partiler olsun, Parlamento olsun, kamuoyu olsun hep birlikte bu konuyu açıkça tartışmalıyız.

Cesaret nereden geliyor, nasıl olur bu? Türk toplumunda demokrasi; olağanüstü şartların getirdiği birtakım tedbirlere dayanarak zorla, Hükümet zoruyla gerçekleştirilen bir demokrasi mi; yoksa, Türk toplumunun kendi hak bilincine erişmiş insanlarının, kanunların kendilerine verdiği hak ve hudutlar içinde yapacakları demokratik ve eşit bir yarış mı. Esas, bu olacaktır.

Yok; birtakım korkular, vehimler... Söyleyeceksiniz ; kabul edeceğiz; ölçüsünü, yönünü ve onun. arkasında gizlenmiş birtakım istekleri, onun arkasında işlenmiş, birtakım tahripleri de söyleme hakkımız baki kalmak şartıyla.

Bu seçim sırasında bütün, bunlarla uğraşacağız. Belli bu. Büyük bir doğulu kurnazlığı. Olağanüstü tedbirler duracak, olağanüstü tedbirler daha da ağırlaştırılacak; Kanunu geliyor ama adı "Demokratik imkanlardan yararlanmış Koalisyon Hükümeti" olacak. Böylesine ikili bir hüviyetle çalışacaksınız, adına "demokrasi" diyeceksiniz; biz de muhalefet görevini yapan bir parti olarak, milyonlarca vatandaşın temsilcisi olarak buna rıza göstereceğiz. Niye şu veya bu bir takım trajik, dramatik hikayeler anlatma pahasına.

Tamam. Şimdi bütün bunları belli kurallar ve şartlar içinde kabul eden parti ile günlerin ve santiarın değiştiğinden ve değiştiği için de birtakım demokratik kurallara uygun hükümet kurmak olanakları meydana çıktığından dosyayı, bundan elbette birtakım manalar çıkarmak gerekir. Bundan sonraki yönetimlerde doğru, demokratik rejim icapla rina. uygun, eşitlikçi, olağanüstü tedbirlerden bir tarafın yar arlanma sına müsaade etmeyen, kanunların, verdiği özgürlükler ve yetkiler içinde savaşan bir toplum ve onun partileri olarak siyaset sahnesinde rol almalıyız. Yoksa, bu kanunla yapageldiğiniz gibi yapmak istediğiniz gibi, Türk toplumunu tenkitci demokrasi haline dönüştürmeye hakkınız olmayacaktır; nitekim bu kanunu da Maden Kanunu gibi müzakeresin geçirme tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyorduk; ama kanunla ilgili meslek kuruluşlarının aylardır yürüttükleri ve çoğulcu demokrasinin bir örneği olan faaliyetleri; nihayet bu kanunu müzakere edilmeden, kanunlaşmasına beş altı gün kala, sizi buraya getirip müzakere etme zorunluluğunda bıraktı.

Demek ki, Türk toplumu, henüz bütün Anayasal kısıtlamalara rağmen özgürlüklerinden, demokratik mücadele haklarından kendini yoksun bırakacak girişimlere boyun eğecek kadar zayıf bir hale gelmemiştir. Bundan mutluluk duyarız.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, bu kanunun içindeki maddelerin akla ve mantığa aykırılığından bahsederek yüksek Heyetinizin büyük bir çoğunluğunu kanun aleyhine imale etmek [çevirmek, döndürmek] mümkün değildir. Heyetinizin; bu, eğer tarafınızdan verilmiş veya Heyetinize mensup kişilerin verdiği veya Hükümetinizden gelmiş bir kanun teklifi ise; hiçbir mantıksal nedene dayanarak herhangi bir değişikliğe yanaşmadığı bizim tecrübelerimiz içindedir. Binaenaleyh, mesela bu kanunun Komisyonda müzakeresi sırasında Odalar mensuplarından olan mühendis ve mimarların odaya kayıt olma mecburiyetleri kalmadığı takdirde Odaların zaafa uğrayacakları ve kapanacakları savını yüksek partinizin önemseyeceğini sanmıyorum. Bu; mantıksal, topluma yararlı hizmet yerinin eskiden olduğu gibi görevine devam etmesini kabul etmediniz belli ki, biraz evvel arz ettiğim gibi, üç kişinin, genel başkanlarına yaranmak ve öç almak maksadıyla getirdikleri kanun teklifini çoğunluğunuzla ta buraya kadar da getirmiş bulunuyorsunuz.

Yine bu kanunun, değiştirilmesini isteyen bu teklifin Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin yaptığı hizmetleri aksatacağını, işte bilindiği gibi tasdik, vize, hakem, bilirkişi gibi görevleri yapmaktan mahrum bırakacağını söylersek, bu mantıksal, toplumsal ve bu faydalı hizmetin aksamasından ve, bu yüzden memleketin zarar görmesinden de müteessir olup sizin bu teklifin reddine gitmeyeceğinizi biz birçok tecrübelerimizle biliyoruz. Buraya kadar getirmişsiniz.

Yine bu kanun ile zaten hizmetleri oldukça alt düzeyde ödenen ve şimdi bu kanunla yapılacak değişiklikle Türk Mimar ve mühendislerinin büsbütün himayesiz, mesleki dayanışmadan mahrum ve bu yüzden müessiri yet gücünden yoksun kalacaklardır. Zaten biraz evvel de arz ettiğim gibi, alt düzeyde ödenen hizmetlerine karşılık bu kanunla yapılan tahribin inzimamıyla bunların büsbütün mesleklerini bırakmak ya da başka yerlerde icra etme olanaklarım arayacaklarımı söylersek, sözlerimizin yine bir ruyi kabul görmeyeceğine eminiz. Çünkü, çok tecrübesini gördük.

Bir beyin göçü vaki oluyor Türkiye'de, bunların içinde en önemli iki unsurdan biri mühendisler, diğeri de doktorlardır. Siz bu kanunla beyin göçünü hızlandırmış olacaksınız. Ama biz belki de uzaktan yakından, bilerek veya bilmeyerek birçok finans kapital mihraklarının, ya da sanayi burjuvasının başka ülkelerden mühendis, mimar, teknik adam getirme istek ve arzularını doğrudan doğruya ifadeye kadir olamadığımız bir ortamda dolaylı olarak bu kanunla sağlamak, istediğimizi iddia edeceğiz. Fakat, ruyi kabul görmeyecektir; öyle olacaktır. Çünkü, bu kanunun 34 ncü maddesindeki yasağı, yani dışarıdan gelmiş olan mimar ve mühendislerin, bu ülkede çalışırlarken bu Odaların nezareti altında çalışmalarını hüküm altına alan 34 ncü maddesini müeyyideleyen 38 nci madde maalesef kaldırılmıştır. Bunu söyleyeceğiz size, aşikar olarak. Dışarıdan getirilen mimar, mühendis ve teknik adamların denetlenmesi imkanını sağlayan 34 ncü maddesinin müeyyidesi olan 38 nci madde kaldırılmıştır, kasdınız var var diyeceğiz. Hayır diyeceksiniz. Hayır dediğiniz zaman hayır savınızı ispatlayacak nedeniniz olmayacak. Ama asıl, kafatasınızın ardında yerleşik bulunan nedende, bu ülkede bazı sınıfların gerçekten dışarıdan getirilmiş insanlarla çalışmak istedikleri yatar; bilinçlidir, bilinçsizdir, tamamen ilişkisi vardır diye. İddiası zordur, ama ona imkan bırakacaksınız; çünkü, 38 nci maddeyi kaldırmış olduğunuzu kendiniz biliyorsunuz.

Buna da ruyi iltifat göstermeyeceksiniz; buna da hoşgörü ile bakmayacaksınız.

Başka Odalarla; -Veteriner Odaları, Barolar Birliği, Tabipler Birliği, Ticaret Odaları, Sanayi Odalarıyla,- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda şimdi yapılacak tadilat yüzünden meydana gelecek çelişkileri aşikar olarak söylemiş olmamıza rağmen yine iltifata nail ve mahzar görmeyeceksiniz reddeceksiniz ve muhakkak intikamınızı alacaksınız. Niye? 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun uygulaması sırasında Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin Genel Başkanınıza ve bir mensubunuza, disiplin cezası uygulama istemesi, size bu öcü aldırmaya sevkedecektir. Bakınız, öç kadar şiddetli gelmiş ki, nihayet en asgariden bazı insaf ölçülerini bir yerde tutmuş, sizi de tutmuş; bu odalar siyasetle uğraşılmasın istenmiş. Bir yerde de, resmi sıfatı olmayan mimar ve mühendislerin Odalara kayıtları tamamen serbest bırakılmış; resmi olanlarınki de tamamen önlenmişken. Demek ki, baskı gruplarının, kamu vicdanının ağırlığı altında nihayet öcün ağırlığını çekemez olan vicdanlar siyasetle uğraşma sözünü kaldırmışlar. Ama, yine de kamu kuruluşlarına üye olmanın Anayasa gereği, kamu kurumlarının yapısı gereği olduğu yolundaki hukuk görüşlerine iltifat edilmemiş ve bu kurumların bütün mensuplarını kendi içinde, herhangi bir şallısı irade izharına lüzum olmaksızın, toplama gereğini reddetmişsiniz, bu anayasal isteği kabul etmemişsiniz ve mühendis ve mimarların istedikleri takdirde odalara girebileceklerini söylemek suretiyle getirilen teklifi biraz daha vicdanlara yakın bir hale getirmişsiniz.

Bütün bunlar bir yerde insana "Beyhude midir?" diye bir sual sorduruyor. Gerçekten biz bütün bu faaliyetlerimizle ne yaptığımızın hesabını kendimize sormak mecburiyetinde miyiz? Türk kamuoyuna ve Türk toplumuna ve milletine ne yaptığımızın bir gün -sorulsa da sorulmasa da- hesabını vermek zorunda değil miyiz? Mütemadiyen uğraşıyoruz, didiniyoruz, doğrusunu göstermeye çalışıyoruz. Bir zamanlar tutturmuşsunuz "bu, parti meselesidir" diye. Şimdi bakıyorum, bu Komisyon üyesi olan bir zat, bir muhterem senatör, benzer, hatta daha ilerini –estağfurullah- söylemiş bulunuyorlar.

Şimdi bir kere daha meseleyi ortaya koyuyorum; biz söylüyoruz, diyelim ki, kamuoyunu öyle şartlandırmışsınız, güçlü haberleşme araçlarından yararlanan sınıfla da berabersiniz - "Parlamento böyledir zaten, karşıt fikirleri temsil eden siyasal kuruluşlar böyle sonuçsuz mücadele ederler" - diyeceksiniz. Belki kamuoyu daha bir müddet bununla oyalanacak. Ama soruyorum: Hep bu böyle mi gidecek? Hiç mi muhalefet doğru bir şey söylemeyecek? Kabul edelim ki, siyasal karışıklık yüzünden muhalefet bir yerde kendi görüşlerine uygun bir kanun teklifi ile bir arada bulunmamak için çaba sarf edecek. Muhalefetle ilgisi olmayan, dışarıda bulunan kurumlar veya Parlamento içinde bulunan kişilerden olup da, hiçbir partiye mensup olmayan kişilerin yaptıkları muhalefet bunların bir siyasal kanada mensup olmamaları gerekçesi ile reddedilmemesi gerekir ve buna göre reddedilemeyince hangi mantıkla reddedilecektir? Dönecektir, dolaşacaktır, bir nevi hiçbir kaide tanımayan -zaten biraz evvel arz ettiğim gibi- bulduğu fırsatı fevt etmeden [kaçırmadan], Anayasayı da biçimine getirip artık tekildi, otoriter demokrasi yi her alanda yürütmek isteyen bir partinin mutlak oligarşisi olacaktır, bu. Bizim savlarımıza önem vermiyorsunuz -biraz evvel arz ettiğim gibi, aldatmacalarla hadi halk oyunu alır, - ama, niçin tarafsızların savlarına hiç önem vermediniz, vermiyorsunuz? Dokuz oya sahip bir Komisyonda 5'e karşı 4 oyla bu kanun teklifi buraya gelmiş; 5 oy belli, belli bir kurula alt, belli bir siyasal güce bağlı, belli bir siyasal anlayışa bağlı; 4 oydan 4'ün 3 tanesi hiçbir siyasal güce bağlı değil.

Tekrar ediyorum, bu Parlamentoların varlık nedenlerinin, hikmeti vücutlarının sorulduğu günler olacaktır. Nasıl şeydir, bu? İstenirse bir kanun müzakeresiz geçecek, istenirse bir kanun son günlerde getirilecek. Şu veya bu ama, mutlaka bir parti hakim, mutlaka bir çoğunlukla, mutlaka bir oligarşik hakimiyet ve her yönü ile tekilci demokrasiler ve şiddete yöneliş.

Bundan Türk Milleti zarar görecektir, arkadaşlar. Bir partinin fayda görmesi melhuz [düşünülmüş] ise ki, o da melhuz değildir, ona rağmen Türk Milleti zarar görecektir. Yanlış hareket içindesiniz, içindeyiz. Bırakmalıyız kurumları. Görevlerini yapar, Türk toplumunda Anayasanın emirlerini yerine getirir, toplumsal ihtiyaçlara cevap verir yetkilerle mücehhez alarak bırakmalıyız. Bizimle aynı görüşte olmasalardı dahi bırakmalıyız. Genel Başkanımızı kendi teşekkürlerinden İhraca kalksalar dahi kendi hallerine, kendi yetkileri içinde bırakmalıyız ve yaptıkları hizmetleri takdirle anmalıyız. Uymayan her kişiyi, her kurumu mutlaka saf dışı etmek için her türlü fevkalade hadiseden yararlanma yolunu terk etmeliyiz. Gerçek demokrasinin faydalarını öğretenlerden öğrendiğimize göre, artık bizim uygulama safhasına geçmemiz gerekir.

Bu kanun teklifini reddediniz; hiç soluksuz, düşünmeden, hiçbir sakınca görmeden, yapılanın bir öç alma, intikam hissi ile hareket, bir tahrip, bir sınıfı, bir zümreyi belli kişisel nedenlerle amaçlayan bir oyun olduğuna kanaat getirerek ve vicdan rahatlığı ile reddediniz ki, başkalarının düşüncelerine de önem vererek, özellikle tarafsızların gösterdikleri istikametlerdeki düşünce tarzlarına da yatarak ve yanaşarak reddediniz bu kanunu, bütününüz olarak reddediniz, hepimiz birden reddedelim. Anlatalım ki, Türkiye'de demokrasi vardır ve onun en sağlam bekçileri birçok kurumlar yanında bir de Parlamentodur.

Saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN - Anlaşmaların onaylanmamasına dair olan kanun tasarılarına açık oylarını kullanmayan sayın üye var mı efendim?.. Yok. Oylama işlemi bitmiştir.

A. P. Grubu adına Sayın Nahit Altan, buyurunuz.

A. P. GRUBU ADINA NAHİT ALTAN (Çanakkale) - Sayın Başkan, muhterem senatörler;

Müzakeresini yaptığımız Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun geliş şekli ve kanunun metinleri hakkındaki müzakerelerde elbette arkadaşlarımız görüşlerini belirtecekler. Bu görüşler belirtilirken, meselede şahsi hislerden ziyade, objektif kıstasları ele almak lazım gelir.

Biz, hadiseleri objektif olarak ele alacak olursak, kanun yapma ne demektir? Evvela bunu görüşelim. Kanunlar ebediyen kalmayacaktır; zaruretler ve hadiseler ve zamanla şartlar değişikçe kanunların da değişmesi lazım geldiği hususundan hareket ederek, bugün bu kanun teklifinin neden geldiğini ve hangi sebep ve şartların değişmesi dolayısıyla bu hale getirildiğini ele almak lazımdır.

Hepinizce malûm olduğu gibi, bu kanunun esası 6235 sayılı Kanundur. Bu kanun, 1961 Anayasasından evvel çıkarılmış ve o günkü şartlara göre tedvin edilmiş [düzenlenmiş] bir kanundur. Zaman ve şartlar değişince elbette kanunlar da değişecektir. Tatbikatta da, eksiklikler görüldüğü müddetçe değişiklik yaparız. Bunu her arkadaşın normal karşılaması lazımdır. Ancak, bunun dozajı ne olacaktır, nasıl olmalıdır, hangi şekilde tedvin edilirse

bu mahzurlar giderilir, memlekete ve mensuplarına fayda getirir düşüncesiyle tenkitlerimizi yaparsak daha adilane, daha objektif hareket etmiş olur ve Senatonun durumuna da mütenasip olur.

Evvela bu kanunun geliş sebebini ele alacak olursak, hadiselere göz atmak lazımdır. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, bugünkü Anayasamızın. 122 nci maddesinde kendisini bulan kamu niteliğindeki kuruluşlardan biridir. Ama, Anayasadaki hükümlere bugünkü kanunu tam manasıyla uymamaktadır. Anayasanın 122 nci maddesi, "Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz" demektedir. Halbuki, kanun tetkik duyurulduğu takdirde birçok hükümlerinin buna uymadığı ve idarecileri tarafından bunun suiistimal edilerek kullanıldığı ve salahiyetlerin de bu şekilde kullanıldığı hadiselerle meydandadır.

Hepinizce malûm olduğu üzere, kamu kuruluşu niteliğinde olan kurumlarla, dernekler, sendikalar siyasetle uğraşamaz. Böyle olmasına rağmen, bu kuruluşların birçoklarının tamamen siyasetin içine girdikleri kuruluş gayelerinin dışına çıktıkları, hatta ideolojik eylemlere girdikleri ve bunları yapanları teşvik ve tahrik ettikleri meydandadır. Bu hususta ayrıca delil göstermeye lüzum yok, arkadaşlarımız aktüaliteyi takip ettiklerinden bunu bilirler.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) - Hafızalarını yoklasınlar.

NAHİT ALTAN (Devamla) - Hafızalarını yokladıkları ve vicdanlarına danıştıkları takdirde bunu itiraftan çekinmemeleri iktiza eder.

Bir hususu nazarı dikkatinize sunacağım; bu kanun teklifinin Senatomuza gelmesi dolayısıyla bir mektup aldım, bu mektup şahsıma idi, içini açtım, benim vasıtamla teklif yapan şahsın birine ağır bir hakaret vardı. Yani bu, kanun teklifi dolayısıyla kendi isteklerinin yerine getirmeyişinden dolayı bu meslek kuruluşlarının zihniyetinin bariz bir tezahürü idi ve bu mektup Parlamentodan çıkacak bir kanun dolayısıyla evvela, o arkadaşa hakaret ve dolayısıyla varsa benim ve benim gibi düşünenlere bir tehditten başka bir şey değildi.

Demek ki; bu kuruluşun mensupları, böyle bir kanunun çıkmasına layıklarmış ki, bu teklif gelmiş, bir değişiklik yapılmış. Parlamentonun haysiyetine, parlamenterlere tecavüz edecek kadar kendini bilmez insanların teşkil ettiği bir zümrenin mevcudiyeti malûmdur.

Yine, 6235 sayılı Kanunda kendilerine verilmiş vazife ve salahiyetlerini suiistimal ettikleri hepimizce malûmdur. Mesela, kendi beyanlarından bir pasaj okuyacağım, "Bilimsel ve teknik yönden ülke çıkarlarını savunacak hiç bir kuruluş kalmamış olacaktır" diyorlar. Sanki, Türkiye'de bu kuruluş olmazsa, bilimsel ve teknik yönden ülke çıkarlarını savunacak kuruluş, teşekkül ve şahıs kalmamış oluyor; bir kendileri bu memlekette vatanperver ve milliyetperver, bunun dışındaki bütün müesseseler bu gibi vazifelerle kendilerini vazifelendirmiş addetmeyecekler". Sonra, bir pasaj daha, Ülkede görülen teknik hizmetler üzerinde hiç bir mesleki denetim sürdürülmeyecek, hizmetlerin ehil ellerde yapılıp yapılmadığı denetlenmeyecek" derler. Bu ifadeleriyle de kendilerini Türkiye'de icra organım denetleyen Parlamentonun ve parlamenterlerin üstünde bir varlık olarak görüyorlar ve icranın her türlü icraatını denetlemeyi, kendilerine verilmiş bir vazife olarak telakki ve tefsir, ediyorlar. Elbette bu gibi zihniyetin karşısına çıkmak ve milli iradenin ne olduğunu göstermekte bizzat Parlamentonun vazifesidir.

Bunun yanında, siyasetle uğraştıklarım belirten ve buna yardımcı olduklarını gösteren bazı pasajlar da vardır. "Bu faaliyetleriyle aynı zamanda daha bilinçli bir kamuoyu yaratmak,

demokrasinin zorunlu unsuru olan oy mekanizmasının daha sağlıklı çalışmalarında önemli roller oynamaktır". Bunu da gaye edinmişler. Yani, oy mekanizmasında mutlaka kendilerinin tesiri olmalıymış ve bunu bu derneğin yapması şartmış. Şahıs olarak yapabilirler, şahıs hürriyeti her şeyden üstündür; benim kadar her şahsın da dışarıda aynı şekilde Anayasa haklarına ve siyasi haklara sahip olduğu malûmdur. Ama, kuruluşu gayesinden uzaklaştırıp, rejimi yıkıcı faaliyetlere girecek derecede kendini şaşırmış bir müessesede bunu suiistimal etmelerine vesile verecek kanun maddeleri varsa bunu değiştirmek, zamana uydurmak ve rejimin yaşamasını, bekasını temin etmek, millete zarar vermemesini temin etmek için elbette kısıtlamak amme hukukunun icabettirdiği bir husustur.

Yine aynı kuruluşun yaptığı işlerden bir tanesi de, Anayasa Mahkemesince iptal edilinceye kadar muteber olan özel yüksek okulların mezunlarına meslek hakkını tanımamalarıdır.

Muhterem arkadaşlar, Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin, üniversiteden mezun olmuş bir şahsın mesleğini icra edip etmemesini ve onun bu evsafı haiz olup olmadığını tetkik etmesi ve bunlara "vazifelerinizi yapabilirsiniz, yapamazsınız" diye -Odaya kayıt etme imkanının kendilerine verilmesinden istifade ederek- onları saf dışı edip etmemeleri gibi durumları vardır. Birçok vatandaşlarımız alın teriyle kazandığı paralarını çocuklarının yetişmelerine sarf ettiğimden, o takdirde bunların meslek edinmesine engel olan bir teşekkül vazifesini suiistimal ediyor demektir. Vazifesini suiistimal eden her şahsın, gerekli, kanunlarla gerektiği şekilde teczıyesi lazım, geldiği gibi, vazifesini suiistimal eden kurumların da, bu vazifelerini suiistimal etmelerini önleyici tedbirleri almak Parlamentonun vazifesidir. Bu kanunun gelişinin gayesi de yine budur.

Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü muhterem arkadaşım Fikret Gündoğan'ın bilhassa calibi dikkat olan ifadesi, bu kanunun gelişi, bu teklifi yapan üç tane parlamenterin genel başkanına yaranmak amacıyla ve öç almak gayesiyle hareket ettiğidir;

Bu hususta bir parti vazifelisi olarak ithamı aynen kendilerine iade ederim. Adalet Partisi, her zaman objektif olmaya gayret etmiş ve Anayasa hükümlerinin Türkiye'de tam tatbikini istemiş ve Anayasa, çizgisinden dışarı çıkmamış olan bir partidir. Keza, 12 Marttan sonra da millet ve. memleket hayrına olan her tatbikatın, her türlü kanun, teklifi ve tasarılarının ve alınacak tedbirlerin yanında olmuştur. Bunun karşısına çıkanlar, şahsi menfaat, parti menfaati için daima milletin yanında gerekli itibarı görmemişlerdir. Bu ezeli bir alışkanlıktır. Nedense, daima halkın reylerine mazhar olmamış şahıs ve kitleler, halkın iltifatına mazhar olmuş ve bu iltifatın tezahürü olarak siyasi hayatımızda reylerle iktidara getirilmiş partilere hiç bir kusur bulamazlar da daima "çoğunluk partisi, çoğunluğun tahakkümü" derler ve yine beyanlarının bir kısmında bir taraftan çoğunluğun istediğini yaptığım söylerlerken, bir taraftan da çoğunluğun devam etmediğini, ekseriyeti teşkil etmediğini beyan etmek suretiyle tezada da düşerler.

Demokrasinin en basit kaidesi, Anayasa nizamı içindeki mevcut nizamın tatbikidir. Bu milli irade ile tecelli eder. Milli iradede nasıl ki, milletvekili ve senatör olarak seçilirken oylarla seçiliyoruz ve milletin ekseriyet oyunu alan parti aldığı oy kadar da milletvekili ve senatör çıkarıyorsa; bunun devamı olarak oya hürmet, Parlamentoda da kendini gösterir. Bu husus yalnız Parlamentoda değil, şu müzakeresini yaptığımız Odalar Birliğinin seçiminde bile böyledir. Yine ekseriyetin reyi iş başına getireceği insanları tayin eder ve yine ekseriyetin reyiyle iş başına gelenler kendi iç bünyelerinde yapacakları işleri ve alacakları kararları ekseriyetle alırlar. Onların aldıkları bu kararlar karşısında bunun, benim veya

başkaları tarafından tasvip edilmemesi halinde "çoğunluğun aldığı bir karardır tasvip ediniz" deniyor da, Parlamento çoğunlukla karar alınca bunu arkadaşlarımız neden yadırgıyorlar? Bu hususu burada sarahatle beyan etsinler.

Keza, kendi kongrelerinde dahi reyleriyle istedikleri şahısları işbaşından uzaklaştırırken ki bunların haklı veya haksız oldukları ileride belli olacak ve milli iradeye iktiran ettikleri takdirde alacakları reylerle belli olacaktır bu şahısların tutumlarının isabet derecesini münakaşa etmeye dahi lüzum görmüyorum. Çünkü lüzumsuzdur. Milli irade, her yerde ve her zaman kaim olacağına göre, ekseriyetin reyi burada muteberdir. Buna herkesin itibar etmesi, en aşağı Anayasanın hükmü ve vicdani bir vazifedir.

Kanunun getiriliş esbabı mucibesi ile kanunun tedvin edilişi arasındaki münakaşamız ayrıdır.

Şimdi, kanunun gelişini daha çok misallerle arz edebilirim; ama bunun üzerinde uzun boylu durarak sizleri işgal etmek istemiyorum. Bu kuruluşlar Anayasanın 122'nci maddesinde belirtilen kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıdır. Bunlar; Etıbba Odaları, Barolar Birliği vesaire gibi hakları haiz kuruluşlar olmalıdır.

Biz, A. P. Cumhuriyet Senatosu Grubu olarak, bugünkü geliş şekli ve tedvin ediliş sekli itibariyle bu kanun teklifinin tam yanında değiliz. Değişildik önergelerini vermek suretiyle bunları zamanı gelince belirteceğiz ve üzerinde konuşacağız.

Bir kere, Barolar Birliğinin nasıl Anayasanın 122 nci maddesine paralel bir kuruluşu varsa, Etıbba Odalarının nasıl Anayasanın 122 nci maddesine paralel bir kuruluğu varsa, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda da vaki değişikliğin aynı şekilde yapılması ve bunun demokratik düzene uygun bir şekilde tedvin edilmesi gerekir. Ayrıca, bütün mühendis ve' mimar arkadaşlarımızın mesleklerini icra ve .mesleki dertlerine çare bulmak vesaire gibi haller dolay isiyle bu kuruluşa girmelerinin lüzumlu olduğuna kaniiz. Zaten, bu konuyla ilgili önergemiz de bu mahiyettedir.

Siyasetle uğraşıp uğraşmamaları mevzun ayrıdır. Belirttiğim sebeplerden dolayı, bu hususla ilgili görüşlerimiz maddenin müzakeresi sırasında arz edilecektir.

Mesela Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda öyle maddeler vardır ki, Anayasanın 122 nci maddesinin son fıkrasına aykırıdır ve yine arz etmiş olduğum gibi burada Anayasanın aynı maddesine uymayan ve Barolar Birliği, Etıbba Odalar ve mümasili müesseselerin kanununda bulunmayan hükümler vardır.

Mesela 32 nci maddenin (c) fıkrası hizmet karşılığı alınan ücretlerden bahsetmektedir.

Muhterem arkadaşlar, bir avukatın yaptığı hizmetten dolayı Baroya bir ücret vermesi bahis mevzuu değildir. Bir doktorun aldığı ücretten dolayı Etıbba Odasına herhangi bir para vermesi bahis mevzuu değildir. Esasen Bu hizmet nedir? diye soracak olsak, buna da cevap vermek müşküldür. Çünkü, bir plan ve projenin yapımından sonra bunun bu Odaya götürülüp tasdik ettirilmesinin hiç bir hukuki mesnedi ve müdafaa edilir tarafı da yoktur. Bir avukat hiç bir zaman müdafaasını gidip baroya tasdik ettirmez, bir Etıbba Odasının mensubu verdiği reçetenin muteber olması için mutlaka bunu Odaya tasdik ettirmez ve bunun için de ücret ödemeyi mecbur tutulamaz. Bu husus Anayasaya aykırıdır. Arkadaşlarımız Anayasaya bu kadar itibar ettiklerine göre, evvela bu gibi maddelerin kanun metninden çıkarılmasını kendileri istemelidirler. Anayasayı kim müdafaa ediyor, kim etmiyor meydandadır.

Yine arz ediyorum; mesela yine aynı maddenin (h) fıkrası: "Mesleki müsabakalarda derece ve mansiyon alanlarla jüriye aza seçilenlerin alacakları paraların % 5'i"... diyor.

Bu, haraç almaktan başka bir şey değildir, beyler. Mesleki kuruluşlarda, mesleğini icra ederken temayüz etmiş olup ve bunun neticesinde hakkını alan adamdan neden para kesiyorsunuz, haraç alıyorsunuz.? Haracı Anayasa yasak etmiştir; Anayasaya aykırıdır. Ancak, görülen bir hizmetin karşılığı alınır. Bu gibi bir meselede bu para alınırken, bu Odanın ne gibi bir hizmeti geçtiğinin açıklanması lazımdır. Kendi çalışmasından ve kabiliyetinden dolayı kazandığı paradan diğer bir kimsenin veya müessesenin para kesmeye hakkı yoktur.

Bu hususlarla alakalı önergelerimiz olduğundan ve önergelerle ilgili maddelerin müzakeresi esnasında ayrı ayrı izahat vereceğimizden dolayı yüksek Senatoyu bu bapta fazla işgal etmek istemiyorum. Mühim olan ve kanun teklifinin ana unsurunu teşkil eden 1'nci maddedir. Bizce 1'nci madde, üzerinde vereceğimiz önerge ile metnin eski halinin biraz genişletilmiş şekli olacaktır ve Anayasanın 122 nci maddesine uygun olacaktır. Mühim olan burasıdır. Bu hususta A. P. kararlıdır. Bu bakımdan arkadaşlarımız A. P.'ne ne kadar haksız tecavüz ettiklerini anlayacaklardır. Çünkü, arkadaşlarımızın kimseyi dinlemeden ve bu kanuna kimlerin ne şekilde oy verdiğini de tespit etmeden tenkitte bulunması doğru değildir. Kanunun yalnız Millet Meclisine malolmuş olması hasebiyle, Millet Meclisinden çıkmış bir kanun teklifinin buraya gelişinde yine doğrudan doğruya bir kanadı itham etmenin bir alışkanlık olduğunu da belirteceğim. Bunun başka türlü tefsirine imkan görmüyorum ve sözlerime burada nihayet veriyorum.

Hepinizi saygıyla selamlarım. (A. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN - Gruplar, başka söz talebinde bulunmadıkları için C. H. P. Grubu adına ikinci defa Sayın Gündoğan'a söz veriyorum. Buyurun, Sayın Gündoğan.

C. H. P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) - Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Birinci defa yaptığım konuşmada muhterem A. P.'nin ve Parlamentodaki kanatlarının düşünce içerikliği içinde ileri sürdüğüm görüşlerin, belki dinleyenler tarafından, değil, ama karşı parti dilinden dökülmesi ve bunun zaten onlar tarafından zaten doğal olan görüşler diye nitelendirilmesinden bir ölçüde endişe etmiştim. Ama gördüğünüz gibi, muhterem A. P. Sözcüsü burada beni doğrulamaktan daha ileriye, beni de aşarak, hangi düşünce temeline dayalı bir siyasal örgüt olduklarını kendi dilleriyle, hakkın dile gelmesi kuralınca, ortaya boydular.

Beni aştılar, dedim. Ben nihayet onlara demokratik anlayışta kamu kurumu niteliğindeki kurumlarla olan ilişkiler inde ve giderek Devlet yönetiminde ne biçim bir düşünceye sahip olduklarını söylemiştim. Sayın Sözcü onu doğrula.di; beni aştı. Şimdi Mühendis ve Mimar Odalarına mensup olan kişileri, bakınız burada not aldığım gibi, kaç tane mesnetsiz ve gerçekten suç teşkil edecek ağırlıkta itham altında bıraktılar.

Önce, bu kuruluşları ve mensuplarını ideolojik sapmalar içinde bulunan kuruluşlar ve onların mensupları olarak tanımladı, ideolojik sapmalara düşmüş bir kuruluşu ve kişilerini size sergiledi. Ne dedi acaba, ne yaptı bu Mühendis ve Mimar Odaları, hangi ideolojik sapmalarda bulundu diye Türk vatandaşlarından birisi bir soru sorsa, Sayın Adalet Parti sözcüsü de, bu odaların Türkiye'de halkın gözünde ne kadar zor durumda kalacak veya

kalınması tehlikesi melhuz düşünce tarzları varsa, muhakkak ki, bu odaları onların içinde bulunur göstermeye çalıştı.

Bu, utanç verici bir şeydir arkadaşlarım. Koskoca bir kuruluşa ve mensuplarına halkın gözünden düşürücü ithamlarda bulunmak kastiyle -birtakım kelimelerin yuvarlaklığı arkasında saklanarak- söz söylemek yakışık almaz. Onları savunmuyorum, bir kurumu savunmaya çalışıyorum, kişilerle yakından uzaktan hiç bir ilgim yok tanımam. Kaldı ki, kurumun ne derece faydalı hizmetler ettiğini biraz sonra da ifade edeceğim.

Bilmiyorum, ideolojik sapmadan maksadı nedir? Biliyorum; fakat resmi olarak bilmiyorum. Ne istiyorlardı? Bugünkü davranışların dışında bir davranışta bulunsalardı kabul mu edeceklerdi? Öyle ise ben tercüme edeyim, ne demek istediklerini;

Mühendis ve Mimar Odaları, bugüne kadar toplum yararının bulunduğu yerde bulunma gayretini gösterdiler. Mühendis ve Mimar Odaları, toplumun dışa bağımlılıktan kurtulma sayasında vazife aldılar. Mühendis ve Mimar Odaları, toplumun iç sömürüden kurtulmasını sağlayacak her teşebbüsün yanında bulundular. Mühendis ve Mimar Odalan, Türkiye'de yerli teknolojinin gelişmesini sağlayacak her türlü yabancı tasalluta mani olacak tedbirlerin yanında bulundular.Mühendis ve Mimar Odaları; Türkiye'de arsa spekülasyonundan, soygunundan tutun da, ta kişi istihdamına kadar her konuda ve sorunda gerçek toplum yararlarından başka hiç bir maksat ve gaye peşinde koşmadılar.

Bunlar ideolojik bir sapma ise; Türkçülükten, milliyetçilikten, vatanseverlikten sapmadır; onu diyorlarsa. Yok, bu bir ideolojik sapma yahut bu hareketler onların anlatmak istedikleri ve anladığı gibi ve halkı devam ederek sömürecekleri gibi, büyük bir beyin sömürüsüne tabi tuttukları halka, onları komünist, Maoist, Leninist, bilmem ne gibi birtakım tabirlerle suçlamaksa, ayıptır ve belge ister. Suç olan şeyler söylenirken muhakkak surette belgesiz ithamlarda bulunmak söyleyeni yaralar ve müfteri durumuna düşürür. İftiracıların cezası vardır.

Yok, eğer bu birliği, kendilerinin geliştirmeye çalıştıkları ekonomi politikasında kapkaççı, tekelci, dışa bağlı ve her türlü sömürüye karşı olmaktan ve Türkiye'yi Türkiye'likten çıkarmak isteyen dış ekonomiler baskısına yardımcı olmamaktan dolayı itham ediyorlarsa, ben onlara bir Türk ferdi, olarak ve arkasından bir parti mensubu olarak, "sağ olsunlar, bu yolda yürüsünler" diye sesimin, nefesimin yettiği kadar hedef göstereceğim, onlara destek olacağım. Yaptıkları bu ise çarpık kapitalizmi korumadıkları bir ideolojik sapma ise, yollan doğrudur ve Tanrı onlara yardımcıdır.

Birtakım kuruluşlarmış ki, kendini bilmez insanların meydana getirdiği. Ey Rabbim, kendini bilmez insanların bir kişisi de, kendi başbakanları, o kuruluşa üye. Bu, kimi kime şikayet oluyor? Onu bilemiyorum.

Bilimsel işleri kimse yapamazmış da, bunlar mı yaparmış diye küçümsemenin alemi var mıydı? inanınız, şu anda notlarımda bu yok, bu odanın, bu memleket sorunlarına eğikliği sahalardan bir kaçını size arz edeceğim, bakalım hangi kurum ne yapmış?

Ben, Ortak Pazar sorunlarını Makine Mühendisleri Odasının yaptığı bilimsel araştırmadan öğrendim ve Türk Hükümetini 1965'den beri temsil eden kişilerin özellikle bu işleri yürüten Dışişleri bakanlarının bildiğinden fazda bilgiyle mücehhez halde eleştirdim ve bütün bunları o araştırmaların ışığı altında yaptım.

Ben, özel okullar konusunda yapılan en iyi araştırmanın bu odalar tarafından yapıldığına şahit oldum ve bu araştırına nedeni ile aydınlanmış zihinler, oluşmuş kamuoyu sonucundandır ki, özel okulları, Türk eğitiminde nasıl fena işleyen bir eğitim, kangren olmuş bir yara düzeni içinde bulunduğunu yine onların araştırmalarından öğrendim ve bizim öğrenmemizle yetinmedim, yahut da bizi öğretmekle kalmadılar Anayasa Mahkemesi dahi bu görüş ve anlayışı kabul etti. Anayasa Mahkemesi, özel okulların Türk eğitimindeki çok ağır maliyetinin Tarık halkına ödetilmesine bir an evvel mani olucu kararı öyle sanıyorum ki bu yapılan bilimsel araştırmadan esinlenerek verebildi. İşte bunlara bilimseli araştırına derler.

Dahası... Arsa spekülasyonu ve arsa -şehirleşme rezaletleri üzerine eğilen kurum bu oldu. Gerçekleri gösterdi ve ondan sonrada biz burada Arsa Ofisi Kanununu düzenledik; gördüm, kanunda onlardan esinlenmiş birtakım düşünceler vardı.

Keban Barajının gecikme sebeplerini ortaya koyan müessese budur. Büyük resmi bir yalanın ortasına iğneyi batırıp da balonu söndüren ve bugün Türkiye'de barajlar krallıkları ile geçinmek isteyenlerin, Türkiye'nin her türlü meselesini dünyada işe görülmemiş büyük dehalar gibi halletme iddiasında bulunanların, Keban Barajı gibi bir barajın, 1967-1968'lerde hitama ermesi gereken bir barajın hala daha nasıl sürünceme içinde kaldığını ortaya koyabilen ve Türkiye'de bu yolda bilimsel tetkik yapan bir tek kuruluş Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği idi. Bunları da okudum ve gördüm.

RIFAT ÖZTÜRKÇİNE (İstanbul) - Boğaz Köprüsü de var.

C. H. P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) - Uçak sanayi kurulması teşebbüsleri var. Askeri güçlerimiz de bunu ister oldular. Bu konuda en güzel bilimsel araştırmayı kim yaptı diye sorarsanız, ben yine Mühendis ve Mimar Odası Birliği derim; başkası da varsa, onunla bütünlenmiştir derim.

Motor sanayi hakkındaki araştırmayı Mühendis ve Mimarlar Odaları yaptı. Hava kirlenmesi konusunda en güzel araştırmayı da bu odalar yaptı. Bütün bunların hiçbirinden soygun düzenin devamına müsaade etmeyecek bilimsel verileri getirdikleri içindir ki Adalet Partisi memnun olmadı.

FETHİ TEVETOĞLU (Samsun) - Hayır. Mao Tse-Tungu'un eseri…

BAŞKAN - Lütfen efendim müdahale etmeyin.

C. H. P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) - Evet. Bundan dolayı olmadı. Adalet Partisi, bir memlekette Keban Barajının neden geciktiğini söyleyecek cesarette bir parti olamadı. Hangi ecnebi parmağının, hangi yerli sömürücü parmağının orada işlediğini ortaya koyacak güçte değildir. Ondan dolayı, bu araştırmaların bunları ortaya getirmesinden dolayı bu odaları cezalandırmak istediğine eminim.

Ortak Pazar konusunda getirdiğiniz Katma Protokolü burada defalarca yerdim ve eleştirdim; ama maalesef hükümetleriniz dahi meseleyi bilmiyorlardı. Kamuoyuna dahi meseleyi yansıtmak için her türlü tedbiri aldılar; daha geçen gün Hükümet Programının tenkidinde konuştuğum zaman, bile bizim kamuya haber veren araçlarımız bahsetmek lütfünde bulunmadılar. Ancak, onlar araştırdılar, getirdiler; Ortak Pazarın bizim lehimize, aleyhimize olan unsurlarını buraya elbette sizin işinize gelmedi. Çünkü, sizin Ortak Pazarla yaptığınız Katma Protokolde….

BAŞKAN - Sayın Gündoğan, mevzuun dışına çıkmayın, istirham ediyorum.

C. H. P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞ'AN (Devamla) - Araştırmadan bahsediyorum Sayın BAŞKAN.

BAŞKAN - Efendim, Ortak Pazarın ne alakası var bu kanunla? İstirham ediyorum konunun içinde konuşun.

C. H. P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) - Onlar araştırma yaptılar; aman Allahım bu nasıl rahat bir Hükümet.

BAŞKAN - İstirham ederim; konunun içinde görüşün. Buyurunuz.

C. H. P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) - Konunun içindeyim. Buyurun burada yazıyor işte.

Ondan sonra, motor sanayi üzerinde yapılan bütün araştırmaların en güzelini Makine Mühendisleri Odası getirdiler. Ama, sizin makine kurmak için, makine yapan fabrika kurmak için güttüğünüz politikaya tam ters düşen bir anlayışı getirdiler, milliyetçi bir anlayışı getirdiler, Türkçü bir anlayışı getirdiler. Toplumcu, bütün toplumun fertlerinin eşit haklarla yararlanacağı bir sanayi düzeni getirmek istedikleri içindir ki, işte siz bunları ideolojik sapmalarla veya bilmem, kendini bilmez birtakım kişilerin faaliyeti olarak niteleyeceksiniz. Siz bu kafa ile daha çok şeyler yapacaksınız sanıyorsunuz; ama inanınız bana, Türk toplumu tarihinde ve bütün dünya siyasal ve toplumsal tarihinde bilmen gerçek şudur :

FETHİ TEVETOĞLU (Samsun) - Sizin kafanızla milleti felakete götürmeyeceğiz, beyefendi.

C. H. P. GRUBU ADIMA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) - Bir parti veya o partiyi temsil eden oligarşi, hizmet ettiği sınıfın çıkarlarını dahi hesap etmeyecek kadar gözü dönük ilerilere gidiş içinde bulunursa, bizzat bastığı sınıfı da batırır.

Saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

NAHİT ALTAN (Çanakkale) - Grup adınla söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN - Buyuran efendim.

A. P. GRUBU ADINA NAHİT ALTAN (Çanakkale) - Sayın arkadaşlarım;

Bendeniz biraz evvelki konuşmamı kısa kesmiştim. Sayın Gündoğan nedense benim konuşmam anıdan alındılar. Şimdi, haklı, olduğumu daha çok anladım ve onun için ifadelerine delillerle cevap Yermek isterim.

Sathi konuşmadık; hafızalarınıza müracaat ettik. Bu kadar arkadaşımızın hafızalarından emin değillerse, kendi hafızalarını kendileri takdir etsinler.

Mesela, şimdi edimde Mimarlar Odasının yayınladığı Mao Tse-Tung'un Konut sorunu adlı bir eseri var, 1 lira gibi cüzi bir bedelle piyasaya çıkarılmış. Mesela, "Sovyetler Birliği Komünist Partisinin Tarihi" adlı eserde yine aynı teşekkül tarafından, -kendi meslekleriyle, amaçlarıyla alakası bulunmadığı halde- masrafları verilmek suretiyle efkarı umumiyeye sunulmuştur.

Şimdi, mesela Mimarlar Odası 17'ci dönem Çalışma raporunda bazı pasajlara gelelim: Ne diyor? "Yönetim Kurulumuzun göreve başladığı günler; gerici, işbirlikçi bir iktidarın,

toplumu, -Bu tabir, komünistlerin tabiridir, Bizim Radyonun tabiidir- değişik sınıf ve tabakalarına karşı baskıyı, susturma; ve yok etme politikasına dönüştürdüğü günlerdir. Bu dönemde, iktidarın faşist baskılarına karşı 'devrimci güçlerin, getirilen bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi bizi de etkilemiştir. Görevdeki işçilere işyerlerinde, üniversitelerde ve yurtlarda öğrencilere karşı düzenlenen çağdışı resmi sivil saldırılara ve baskılara odamız karşı durmuş, üniversite özerkliğini savunmuş, üyelerine ve kamuoyuna gerekli açıklamaları yapmıştır."

Şimdi arkadaşım bana cevap verebilir mi, şu konuların hangisi müzakere etmekte olduğumuz mesleki teşekkülün kanunu ile alakalıdır ve Anayasanın 122 nci maddesinde öngörülen kurumun vazifesi alanına girer?

FAKİH ÖZLEN (Konya) - Girer; Barolar Birliği Başkanı rahat rahat beyanat, veriyor

BAŞKAN -İstirham ederim müdahale etmeyiniz efendim.

NAHİT ALTAN (Devamla) - Yine Mimarlar Odasının neşrettiği: "Marksizme karşı direniş çağrısı, Hacettepe Üniversitesinde polis - sivil saldırısı.." Yine bir pasaj: "Parlamentonun, Anayasayı kendi çıkarları ve maaşları için değiştirme pervasızlığına değinilmiştir. Parlamentoyu küçük düşürmek ve parlamenterleri küçük düşürmek rejime karşı gelmekten başka nedir? Bunu yapanlar bugün Türkiye'de solculardır.

Misalleri arz etmeye devam ediyorum; "Demirel Hükümetinin istifası hakkındaki görüşümüz; diğer meslek odaları, sendikalarıyla beraber bir bildiriyle açıklanmıştır..." Bu, siyasete karışmak değil de nedir "..12 Marttan sonra ancak ülkemizin içinde bulunduğu sosyal, ekonomik ve politik bunalımlardan 1961 Anayasası sorumlu tutulmuş ve 12 Mart Muhtırasından, sonra ülkemizde önemli politik değişiklikleri sağlayacak ikinci adım 1961 Anayasası değiştirilerek atılmıştır. Anayasa değişikliğine üç meslek odasıyla beraber karşı çıkılmış ve görüşlerimiz kamuya açıklanmıştır.." Bu, siyasete katılmak değil de nedir? "...Anayasa değişikliğiyle, kamu kesiminde çalışanların sendikaları; bu arada teknik elemanların sendikası olan Tek- Sen'in çalışmaları yasaklanmış ve sendikal örgütlenme olanağı ortadan kaldırılmıştır..." denmektedir.

Bu ve buna benzer daha birçok yazılar var; bunlardan yalnız şunu arkadaşıma soracağım; bu teşekkülün başında bulunan Sedat Özkol ismindeki şahıs bugün nerededir ve bu kişiyle beraber üç arkadaşı hakkında örfi idare tarafından anarşik olaylara karışmaları ve mesleki kuruluşu alet etmelerinden dolayı takibat yapılmış mıdır yapılmamış mıdır? Ayrıca, bu arkadaşlar suç işlemediklerine kani iseler, vatanperver oldukları, suç işlemedikleri halde bu kişiler neden yurt dışına kaçmışlardır? Medeni cesaret sahibi insan yurt dışına kaçmaz, vatanını savunduysa vatanında kalır, hesabını verir.

OSMAN SALİHOĞLU (Sakarya) -Sedat Özkul.

FAKİH ÖZLEN (Konya) -Şimdi üç avukat çıktıysa bütün avukatlar böyle mi demektir?.

BAŞKAN - Lütfen müdahale etmeyiniz, sizinde söz sıranız var; o zaman söylersiniz, oturduğunuz yerden söz söylemeniz usul dışıdır.

NAHİT ALTAN (Devamla) - Ben ne dedim? Hafızalarınızı tazelemek istemiyorum; fazla konuşmak istemiyorum, kanunun geliş sebebi budur, zamana-zemine, ihtiyaçlara cevap verecek kanunlar çıkarmak veya mevcut kanunlarda değişiklik yapmak mecburiyetindeyiz ve bu kanun bunun, için gelmiştir dedim.

Arkadaşım "Yuvarlak laflardan bahsettin" dediler. Misal veriyoruz, isterlerse daha çok misal veririz; ama Yüce Senatoyu işgal etmek, bunu bir parti meselesi de yapmak istemiyoruz. Bu bir memleket meselesidir, bir anlayışın karşısında ne şekilde hareket etmemiz, ne gibi tedbirler almamız lazım geldiği hususunun münakaşa edilmesi meselesidir. Ama, buraya hangi kanun gelirse gelsin, adet olduğu veçhile muhterem arkadaşımız çıkar, evvela toprak reformundan, arsa spekülasyonundan, sömürücülükten, vurgundan bahsedenler ve buna mümasil yine kendi alışkanlıklarıyla meydana gelen bir ideolojik görüşün, açıkça belirtisini verirler ve her zaman her yeri bir seçim mıntıkası addederek, her vesileyle Türkiye'de 1950'den bu yana her an seçim varmış gibi bir havanın yaratılması gayreti içinde bulunurlar. Tecrübeler göstermiştir ki, bu şekildeki hareket hiç kimseye, hiçbir partiye, hiçbir zümreye fayda getirmemiş, memlekete zarar getirmemiştir. Hala bundan ders alınmamışsa acınacak tarafımız çok demektir.

FAKİH ÖZLEN (Konya) - Dersi sizin almanız lazım, intikam kanunu getiriyorsunuz.

BAŞKAN - İstirham ediyorum efendim, müdahale etmeyiniz.

NAHİT ALTAN (Devamla) - Biz Adalet Partisi olarak müsterihiz. Çünkü, biz, vatanın ve milletin menfaati olan her yerde fedakarlık etmişizdir, bunun numunelerini görmüşünüz dür ve şimdi misal istiyorsanız onun da misallerini verebiliriz. 12 Marta karşı çıkanlar kimdir? Meydandadır. 12 Martın, hazırlanışının sebeplerini ve bütün tahriklerini yapanlar kimlerdir? Meydandadır.

BAŞKAN - Sayın Altan, siz de konunun dışına çıkmayınız efendim, istirham ediyorum.

NAHİT ALTAN (Devamla) - Bugün bu kürsüden anarşistlerin müdafaa edildiğini görmek, Parlamentoya fayda getirmez.

İHSAN TOPALOĞLU (Giresun) - Yani bütün mühendisler anarşist mi şimdi?.

NAHİT ALTAN (Devamla) - Biz mühendislerin hepsinin anarşist olduğunu söylemiyoruz; idareyi elinde tutanları; 17 tane oda vardır, 17 odanın...

FAKİH ÖZLEN (Konya) - İdareciler için .müesseseyi kapatıyorsunuz.

NAHİT ALTAN (Devamla) - Biz müesseseyi değil...

BAŞKAN - Lütfen efendim; kimse müessese kapatmıyor, istirham ederim, oturduğunuz yerden müdahale etmeyiniz.

Sayın Altan, sizden de istirham ediyorum, müdahale celbedecek şekilde konuşmayınız efendim.

NAHİT ALTAN (Devamla) - Beyefendiler, sabit bir fikirle, peşin bir hükümle meydana çıkarsanız, önünüzdeki metni okumazsanız veya konuşmaları dinlemezseniz veya dinlemek istemezseniz daimi a aynı şekilde müdahale etmek mecburi ye tinde kalırsınız.

Biz ne dedik? Şartlar değişmiştir şu sebeplerden dolayı bir değişiklik lazımdır, ama bu geliş şekline de muhalifiz, önerge veriyoruz, hepsini içine dahil ediyoruz dedik. Daha ne istiyorsunuz... Kendilerinin dediğine gelmişiz. Yani, bir parti görüşünü tespit ederken, illa sizin paralelinizde olmazsa kusur, paralelinize gelirse yine kusur olursa, böyle bir parlamento anlayışı dünyanın neresinde görülür?

FAKİH ÖZLEN (Konya) - Onu önergeler gelince konuşuruz, şimdi ben mevcut şekli söylüyorum..

NAHİT ALTAN (Devamla) - Bunu beyan ettikten sonra angajmana girmişiz, grup Başkanvekili olarak girmişim, elbette önergemi verdikten sonra da aynı şekilde muaheze edilmemek için sözümden dönmem iktiza eder ve bunu da konuşmamda peşinen arz ettim. Şimdi önerge vereceğiz, önerge geldiği takdirde bu hususları açıklayacağız; ama şimdi konuşmaların bu safhaya girmemesi için bir hususu belirtmek lazımdır dedim. Kanunun değiştirilme sebebi ayrı, metnin tedvin ediliş şekli ayrıdır. Müzakeremizi geliş sebebi üzerine değil, tedvin şekline inhisar ettirirsek daha salim bir yola varırız, diğer konuşmacı arkadaşlarımızın da bu noktaya temas edeceklerini bildiğim için de önceden dedim ki, böyle bir önerge vereceğiz, haberiniz olsun; Adalet Partisi sizin ileri sürdüğünüz görüşte değil ve metindeki görüşü aynen savunmuyor, eski halini biraz değiştirmekle; ama Anayasanın 122 inci maddesindeki bütün şartları ihtiva edecek şekilde bunun çıkmasını istiyor dedim. Bundan sonra, daha buraya çıkıp da "Yuvarlak laflar, peşin hüküm" ile bizi itham etmeyi ve bilhassa bunu ağır bir particilik ithamı haline sokmayı doğru görmüyorum. Biz, birbirimize söyleyecek söz bulmakta çok mahiriz. Hele, gayrimesul olduktan sonra, hiçbir zaman iktidara gelme bahis mevzuu olmayacağına göre tenkit çok kolaydır. Mesele, iktidara geldiğin zaman söylediklerini yapabilmektir; ama onu da yapamayacaklarını bilenler elbette böyle konuşurlar.

Saygılarımı sunanın. (A. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Sayın Babüroğlu.

SELAHATTİN BABÜROĞLU (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) - Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Başka bir meslek dalından teknik meslek dalına gelmiş ve 1954 yılından bu yana o meslek dalı içerisinde, o meslek dalının odaları arasında her yıl görev yapmış, o meslek odalarından karınca kararınca yararlanmış bir arkadaşınız olarak konuşmama başlamak istiyorum.

Bir denge unsuru, dengeyi kaçırmama durumunda olmam bakımından da bu konuşmada bir hayli zorluk içerisindeyim.

Görüşmekte bulunan tasarı, 1954 yılından bu yana 16 meslek odasının başarılı çalışmalarına bir ölçüde son verecek nitelikte olan bir tasarıdır. Ancak, Adalet Partisinin sayın sözcüsünün ferahlatıcı bir beyanı karşısında bir ölçüde memnuniyetimi ifade etmek isterim. Özellikle Türk Mühendis ve Mimar Odaları Kanununu değiştiren bu tasarının 1nci maddesi, bir başka değişle, 40 bin, 50 bin mühendisin, mimarın, yüksek mühendisin hizmetinin, -resmi hizmetler dışında- örgütsel hizmetinin engellenmesi niteliğini de taşımaktadır. Bu yönden bu tasarıyı basit bir iş sayıp getireceği eşitsizliği, haksızlığı görmezlikten gelmemiz, gelecekte önemli sakıncalar doğurabilir.

Tarihimizde bu tür umursamazlıklar ve bu tür umursamazlığın acısını toplumumuz çekmiştir; buna ait örnekler vermek istiyorum.

Bu tasarı, Devlet ve kamu teşekküllerinde çalışan mimar ve mühendislerin, ilgili odalara üye olmalarını önlemekte ve bunların dışındaki meslek mensuplarının üye olabilmelerini de mesleki faaliyet halinde olmaları, koşuluna bağlamaktadır. Tasarıyı hazırlayanlar, ruhlarında kendilerini haklı çıkarmak için hangi nedeni bulurlarsa bulsunlar, bugün için bu

tasarı duygusallıktan kendini kurtaramayacaktır ve benim görüşüme göre tasarıyı hazırlayan arkadaşlarımız da bir ölçüde duygusallık içerisindedirler.

Tasarı Meclisten görüşmesiz, adeta bir solukta geçerek Senatomuza gelmiş bulunuyor. Senatomuz, tasarıyı süzme, ayıklama, düzenleme görevini yapacaktır. Anayasamıza girmiş olan ikinci Meclis anlamındaki Senatonun gerekliliğini ortaya koymak fırsatı şimdi bir defa daha elimize geçmiş bulunmaktadır. Değerli arkadaşlarımın bu fırsatı değerlendireceklerini ve tarihi bir görev yapacaklarını umuyorum; buradaki konuşmalardan da bu ümit ışığı belirmiştir.

Değerli arkadaşlarım; yasalara saygı istiyorsak, onlara değerlilik, süreklilik kazandırmak istiyorsak, yasaların rahat ve pürüzsüz uygulanmasını sağlamak gereğine inanıyorsak, bu tasarıyı da serinkanlı ve objektif ölçüler içerisinde geçirmemiz ve zaman harcayarak görüşmemiz gerekir. Ancak, ben bu tasarının herhangi bir değişiklik önergesiyle düzeltileceğine de tam ölçüde kani değilim. O bakımdan bu tasarının Yüce Senatoca reddedilmesini ve gelecek seçimler sonunda gelecek iktidarlar tarafından tasarının daha serinkanlı hazırlanmasını önereceğim, kürsüden ayrılırken...

BAŞKAN - Bu tasarı değil, teklif efendim.

SELAHATTİN BABÜROĞLU (Devamla) - Teklifi...

Bu teklif, başarı ile çalışan odalardan bazılarını derhal, bazılarını zaman içinde ortadan kaldıracaktır.. Örneğin, Orman ve Ziraat Mühendisleri Odaları faaliyetlerini belki de hemen tatil etmek durumunda kalacaklardır. Başka kanunların bu odalara yüklediği hizmetler aksayacak veya hiç yapılmayacaktır ve etraflı düşünce teklifte daha büyük ölçüde kusurlar bulunmak ve –affedersiniz- bir hırsla malûl olduğu sonucuna varmak mümkündür. Teklif böyle kanunlaşırsa; birgün bu kanunlaşan teklifin eskisi gibi ihya edilmesi ihtiyacının doğacağına ben de eminim ve bu tarzda kanunlaşması halinde de doğacak aksaklıkların vebalinin kimlerin üzerinde kalacağını da yüksek takdirlerinize sunarım.

Bilimsel ve mühendislikle ilgili konuları bir mesleki oda olarak, örgüt olarak inceleyen ve kamu kuruluşlarına dışarıdan hizmet katan, dış ülkeler teknik seviyesiyle tekniğimizi akbaşı beraber götürmeye çalışan bu doğrultudaki .çalışmalara uyanıklık getiren odaları sadece kişisel nedenler ve kızgınlıklarla ortadan kaldırmak kuşkusuz hukuk devleti anlayışıyla kolayca bağdaştırılamaz.

Avrupa Ekonomik Topluluğu devletlerinin teknik görevleriyle, hizmette olan personelleriyle aramızdaki seviye farkını açarsak, ki bu odalar bu dengeyi kurma doğrultusunda çalışan odalardır, o zaman bir gün Türk mühendislerinin Ortak Pazar Ülkeleri mühendisleri yanında -Tanrı göstermesin- ırgat durumuna düşmeleri gibi, teknikte ırgat durumuna düşmeleri gibi, son derece kötü bir sonuca da gidilebilir.

Önemli ihaleleri inceleyecek, uygulayacak kişiler bulamayız ve bu bizi aslında son yıllarda teknik personelin uğramış olduğu erozyon, önemli kuruluşlarımızda bu tür önemli ihale ve proje etütlerini yapacak tecrübeli mühendisin bulunmaması gibi bir sonuca götürmektedir.

Bazı arkadaşlarımızın iddia ettikleri gibi, eğer bazı meslek odaları uygulamalarında hukuk dışına çıkmışlar, yetki dışına çıkmışlarsa bununla mücadelenin yolu yöntemi bu değildir. Eğer, kanunların suç saydığı şeyleri yapmışlarsa, o günkü kolluk kuvvetleri, o günkü içişleri

Bakanlığı, o günkü Adalet Bakanlığı, o günkü savcılar nerede idi? Bunu takip etmeyeceğiz ve o günkü ülkenin durumu düşünüldüğü zaman bu tür birçok hareketler olacak, bu birçok hareketlerden sadece önemli bir kuruluşu, 16 odayı içinde tutan bir kuruluşu cezalandıracağız, ya da onların çalışmasına zarar verecek bir doğrultuya getireceğiz. Bu olamaz arkadaşlarım ve dünü bugünkü koşullar içerisinde incelediğimiz takdirde bir haksızlığa, objektiflikten uzaklaşmaya gidebiliriz. Türkiye caddelerinde -yüksek dereceli beş yargıç hariç- yüksek dereceli yargıçlar cübbeleriyle yürümek ihtiyacını duymuşlardır. Türkiye Caddelerinde, Başkent Caddelerinde evet 16-26 yaşındaki gençlerimiz buna paralel olarak birtakım tepkiler göstermişlerdir. Bu tepkilerin tahlilini ve bu tepkilere sebep olan nedenlerin kusurlusunu tarih yazacak. Bu yasadan, bu tür hareketlerin sorumluluğunu beklemek yanlış olur. Ayrıca Türk Mühendis ve Mimar Odaları örgütü içerisinde yer alıp, Anayasa çerçevesinde yapılmış bir kısım hizmetleri Türkiye'nin bu atmosferi içerisinde başka türlü dile getirecek cezalandırmayı yanlış kabul ediyorum.

Bir değerli arkadaşım bir odanın yayınlarından örnekler verdiler; bu yayınların, mesela konut sorunun ve diğer bir - iki kitabın solcu kokulu, yahut aşırı solcu kokulu olduğunu söylediler. Konut sorunu; -siyasi yönden- sol ülkelerle, sağ ülkelerde ayrı olabilir; ama sol ülkelerdeki konut sorununu, bilmemek, konut sorununun çözümünü iyi planlamamak demektir. Şimdi bu iki - üç yayını bir ölçüde kendileri gibi kabul ettiğiniz takdirde, bu iki üç yayının yanında -şuraya denklerle getirdiğim- yalnız inşaat Mühendisleri Odasının ve yalnız Mimarlar Odasının çalışmalarına ait; bilimsel çalışmalarına ait, teknik çalışmalarına ait, Türkiye'de resmi kuruluşların yapamadığı çalışmalara ait yayınlar vardır, çalışmalar vardır. Bir büyük dosya, içerisinden bir yaprağı çekip, bu yapraktaki kusurlu bir şeyi, -o da kendi takdirleriyle, katılmıyorum- kendi takdirleriyle bir kusurlu yaprağı alıp, bir koca kuruluşu yasa yolu ile çalışamaz hale getirmeğe sayın. Adalet Partisi Sözcüsünün katılmayacağını duyduğum için daha fazla genişletmiyorum.

Eğer, değerli arkadaşlarım arzu ederlerse, -o iki kitap yanında-, ondan çok daha farklı yol kendilerinin de çok daha beğenecekleri kitaplar vardır, açarız burada görürler, içerisinde öyle bir şey var mı? Pırıl pırıl gençlerimizin hasbi ve fahri [karşılıksız] olarak yıllar yılı yaptıkları çalışma ve hizmetlerinden bazıları Batı ülkelerine tercüme edilmiş, bazılarında da Batı ülkelerinden bize transfer edilmiş bilgiler dolu. Şimdi bu odalara bu çalışmaları yaptırmayacak gibi bir kanunun, çıkmasına Yüce Senatonun müsaade edeceğini zannetmiyorum.

Değerli arkadaşlarım, odaların bazı temsilcilerinin demeçlerine de takılanlar oldu. Şimdi, bazı temsilcilerin demeçlerinin savunucusu ben değilim. Ama, -daha dün Sayın Talu Hükümeti güvenoyu almadan-, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları Başkanları adeta güvenoyu verircesine bir siyasi eylem içerisine girdiler. Birinci Erim Hükümetinin kendisine özgü bir nedenle istifası sonunda, Sanayi Odalarının ve Ticaret Odaları Başkanlarının Türk radyolarını, saatlerce işgal ederek savunmasız bir ekibi, -ki biz savunmaya geçmemiştik-, böyle bir ekip hakkında türlü türlü şeyler söylediler. Onlar politikada değillerdi de, bu arkadaşlarımızın, odaların, az evvel Sayın Altan'ın söyledikleri bazı görüşleri ifade etmeleri, Anayasa hakkında görüş söylemeleri, bazı kanunlar hakkında, kendileriyle ilgili olan kısımları hakkında görüş söylemeleri bunlar ölçüsünde bir kusur mu sayılacak? Yalnız, o görüşler içerisindeki suçlu olan, kanunların suç sayabileceği, yasalara ters düşebilecek demeçlerin hiçbirisini benimsemediğimi ifade etmek isterim.

Bu teklifi reddetmenizi istirham ediyorum. Seçimlerden sonra kazanan parti, daha serinkanlı, daha az tartışmalı hatta, seçim savaşında sözü edilmemiş bir durumda gelip bu örgütleri düzenleyebilirler. Aslında, örgütler demokrasinin güvenç sübaplarıdır, yasalar içerisinde çalışan örgütler. Siyasi partiler kamu eğilimini bu örgütlerden alırlar. Bunlar, kamu oyunu kendi çalışma vadilerinde oluşturarak dengeleyen bir fonksiyon içerisinde hizmet edebilirler, etmişlerdir de. Siyasilere yardımcı olan, onları dikkate ve daha doğru yapmaya çeken ve siyasilerin zammı zaman dayandıkları ve istifade ettikleri örgütsel görüşleri burada bulmak mümkündür.

Bir arkadaşımız Boğaz Köprüsünden bahsediyordu. Boğaz Köprüsü hakkında görüşleriniz yanlış. Boğaz Köprüsü hakkında Mimarlar Odası görüşünü söylemiştir, mimarlık yönünden; İnşaat, Mühendisleri Odası ise, başka bir görüş söylemiştir.

RIFAT ÖZTÜRKÇİNE (İstanbul) - Hep lehinde konuştular...

SELAHATTİN BABÜROĞLU (Devamla) - Hayır.. Okumadığınız ve bu kürsüye getirilmediği için arkadaşımız konuyu yanlış biliyor. Bir kere daha arz etmiştim; inşaat Mühendisleri Odasının çalışmaları arasında İstanbul Boğaz Köprüsü hakkımdaki görüşü şu idi; demiryolunu da içinde bulunduran tünelle geçişin Türkiye'ye döviz kaynağı olacağını savunan çok önemli ve çok büyük bir raporu vardır; iki Türk mühendisinin, biri jeolog, biri mühendis olan iki Türk çocuğunun raporu vardır. Ayrıca bir başka ecnebi rapor vardır. Bunlar buraya getirilmemiş. Mimarlar Odası da teknik görüşlerine göre bir görüş getirmiş. Onu da bir parti savunmuş. Siz de ötekini savunduysanız, yararlansaydınız. İstanbul Köprüsünün üzerinden eğer demiryolu da geçse idi, bu köprü beş veya sekiz sene-de Dünya Demiryolları Birliğinin de garantisi altında olmak üzere döviz olarak kendisini ödeyecekti. Bu fırsatı kaçırmışsınız, bunun kusurunu niçin başka yerde arıyorsunuz, yahut bir odada arıyorsunuz? Ben teknik insan olarak Mimarlar Odasının ve diğer bazı siyasi arkadaşlarımın İstanbul Boğaz Köprüsüne karşı çıkmaları fikrine karşı olduğum için bu konuyu öteki yönden işletmek istemiyorum ve mensup olduğum Oda da bu konuda kesin bir vaziyet almamıştır. Mensup olduğum Odadaki raporlar incelenebilir, zannederim, bu getirdiğim dosyaların içerisinde de olacak.

Değerli arkadaşlarım, yıllarca önce yaşatmış olan Tocquevville balım ne diyor: "İnsanları, kendi kişisel sorunları ve tasalarından ayıran meşgaleleri özgür kurumlar yaratır; teknik, endüstri, ticaret., bilim ve sanat dalındaki mesleki kuruluşların Devlete bağlı olmayan örgütler kurma, olanakları yok edilmemelidir" diyor ve çok eski tarihlerde söylüyor bunları. "Yurttaşların kendi aralarında birleşip dernek kurmaları, kurumlar vücuda getirmeleri zorlaştırılmamalı, tersine kolaylaştırılmalıdır, onlara görev verilmelidir." diye devam ediyor ve "Aristokrasinin, demokrasiye dönüşmesi bu tür kuruluşlarla olur." diyor. "Aksi halde, siz demokrasi yaparsınız; ama bir belirli zümrenin avucunda kalır, o demokrasi; bu, modern demokrasinin gereğidir. Bu birlikler doğru olan görüşlerini hükümetlere yasalar içinde kalarak kabul ettirmeye çalışırlar; yurttaşta sorumluluk duygusu gelişir, yöneticilerin hataları azalır, dikkatli ve dürüst yönetim değer kazanır. Dış örgütlerin önemli bir görevi de, dikkatli ve dürüst hizmeti sağlamaktır" diyor.

Bu teklif, yurttaşla görevliler arasında uzlaştırma görevinden yoksundur. Genellik özelliği ihlal edilmiştir, değiştirilmediği takdirde. Amaca varmayan, ondan uzaklaşan hükümlere yer vermektedir. Bu yasaya herkesin uymasını sağlamamız kolay olmayacaktır, değerli arkadaşlarım. Bu teklif böyle çıktığı takdirde, bu haliyle kanunlaşırsa daha Meclisin kapısından

çıkarken tepkisini, ben de yanında olmak üzere, beraber götürecektir ve emekli olduğum halde bu Odaya aidatımı veren bir arkadaşınızım. Diğer bütün meslek odalarına dokunmadan, sadece ve sadece mühendislerle ilgili meslek odalarına ayrıcalıklı hükümler getiren bir kanun teklifi ile karşı karsıyıyız. Türk tarihinde; mühendishane-i Berri-i Hümayun, Tıbbiye, mülkiye, Askeriye gibi ana müesseselerimiz vardır. Bu meslek kollarından birinin mensupları olan mühendisler, -sonradan diğer meslek dalları da araya girmiştir-, bütün bu meslek dalı mensuplarından mühendisler daha duygusuz, daha vurdum duymaz, izzeti nefislerine değer vermeyen kişiler değillerdir, Bunların; eşitsizliğe, haksızlığa karşı tevekkülle köşelerine çekileceklerini zannetmeyiniz, zannetmeyelim. Buna bir ölçüde onların yetişme biçimi, bilgi düzeyleri, bilgi dalının karakteri müsaade etmez, reaksiyonları zaman içerisinde görür ve bu reaksiyonlar hesabidir, dikkatlidir. Saygı duyulacak yasalar; kişileri isyan ettirmeyen, teşekküller arasında ayrıcalıklar yaratmayan, meslekleri rencide etmeyen yasalardır. Tam bir öç alma ve cesaret denemesi diyemiyorum, eğer böyle bir durumla yetinilmişse, hiç olmazsa teklifi hazırlayan arkadaşlarım o günkü ortamda kendilerini tutamamış, böyle bir hava içerisine girmişlerse, bu havadan Yüce Senatonun bu kanunu reddetmek suretiyle kurtarılmasının mümkün olacağına inanmaktayım.

Şimdi, bazı arkadaşlar bu konuşmamdan sonra gelip, oda yönetim kurullarına ait kusurlar sayacaklar. Onların bir çoğunu ben ilgili bakanların çözebileceğini ve ilgili bakanların tedbirlerini alabileceğini kabul ediyorum ve inanıyorum. Uygulamalardan örnek vermek istemem. Çünkü, birkaçının içinde ben varım, birkaçının içinde benim çalıştığım kabinedeki arkadaşlarım var.

Özel okular konusunda söylenilenlere gelince, özel okullardan mezun olan kişilerin, odaların direnmesi nedeniyle göreve alınmaması konusu da bunlar arasındadır. Odalar, özel okullardan mezun olacak kişilerin mühendisliklerinin yasalar yönünden kesinleşeceği güne kadar direnmişlerdir. Ondan sonraki direnmeleri son derece tek tek direnmelerdir ve bakanlar tarafından çözülmüştür, çözülebilirdi de. Bu da bir gerekçe değildir.

Şimdi, oda mensupları, "oda hizmetlerine politika kattı, politikaya girdi" deniliyor. Bu konuda başka oda mensuplarının ne denli politikaya girdiklerini anlatmak istemem. Yukarıda bir ölçüde değindim. Fakat, ben, bizim meslek odalarının aktif bir siyasi parti gibi politika yapmasından yana değilim; ama, değerli arkadaşlarım, mühendislik dalı, sadece çizgiler çizen, birtakım rakamları toplayan, onu şekil haline getiren, proje masasının çizgi kısmına itilen bir dal değildir. Projenin fizibilitesini, projenin ekonomiye katkısını, projenin Türk ekonomisinin geleceğine getireceğini, götüreceğini ve bunun ekonomik teoriler içerisindeki yerini tartışacak, fikir söyleyecek dimağlardır, yerlerdir. Bunlar usta teknisyenler değil, mühendis teknisyenlerdir. Binaenaleyh, bu ölçüler içerisinde politikaya girmelerini yadırgamamak gerekir. Zaten aslında odaların tarihinde bazı şaşmalar olmuşsa, biz bunu kan davası gibi üstüne üstüne gidip, hani intikamını alacağız; sen böyle yaptın, ben de böyle yapacağım diyeceksek, bu şekilde bu ülkeyi kararlılığa götürmenin imkanı yoktur.

Değerli arkadaşlarım, 1954 yılından bu yana başbakanların, bakanların, cumhurbaşkanlarının takdir telgraflarını, takdir mektuplarını toplamış olan 16 odanın çalışmasıyle ilgili bir tasarı önünüzdedir. Bazı odaların 1954 yılından 1973 yılına kadar -belki 2-3 yıl- bazı aksamaları olmuştur. Bu mu sebep? Aslında 1954'ten evvel de çalışmalar vardı; bu derili güzel çalışmaları nasıl tersine götürürüz?.. Bir suç işlenmişse, o suçu başka kanunların verdiği olanaklarla takip etmeyeceğiz, bekleteceğiz, yozlaşacak, daha büyük suçlar haline

gelecek; ondan sonra da gelip bunun hesabını geriden soracağız. Bunun hesabını, zannedersem, -şimdi fazla gerilere gitmek istemiyorum- başkalarından sormak lazım. Bu odada sıkıyönetim tarafından takibata uğramış ve bunlar üç kişi varsa, eğer sahiden kusurlu ve suçlu iseler, sıkıyönetimden evvel niye vazifelerinden alınmadılar? Kanunlarda bir değişiklik olmadı; aynı kanunlardı.

Demek ki, bu meseleleri fazla deşmeye, bu meseleler üzerine fayda gitmeye gelmez. Bu, Türkiye'de bir ortam olmuştur. Artık bu ortamın üzerine bir süngeri çekelim ve kendimizi yeniden düzenleyelim. Yeniden düzenlemenin ile çaresi de, kızgınlık göstermemektir.

Değerli arkadaşlarım, şimdi bir başka noktaya geliyorum. Kuskusuz, her meslek dalının kendine özgü saygı duyulacak gelenekleri, özellikleri, karakteristik yönleri vardır. Bu örgütlerin, meslektaşlar arasında dayanışmalarda, kamu yararını ve vatandaş yararını korumada önemli fonksiyonları vardır. Mesleki kuruluşlarda; yüce değerlere, mesleki disipline, topluluk içinde meslek mensuplarını belirli bir düzeyde kalmaya zorlayan örgütsel disiplinler vardır. Bundan, bu meslek dalını yoksun etmemek lazım. Bu tür örgütleşmenin, teşkilatlanmanın mesleki haysiyetin, mesleki onurun, mesleki, izzetinefsin oluşmasına yararı vardır. Niçin bu olanaklardan sadece teknik dalı mahrum ediyoruz. Aynı benzeri kanunlarla çalışan bunca odalar varken, niçin yalnız teknik dalı, mühendislik dalını mahrum ediyoruz. Hele hele, 1966'dan sonra ücret yoluyla, başka yolla bu meslek dalının üzerinden silindir geçiriyoruz? Bunların olmasını hiç istemiyorum. Bu meslek dalının üzerinden silindir geçirilmesine neden olacak kişilerin hiç olmazsa o meslekten olmazsa o meslekten olmamasını -hani; ormanın, balta sapı olması meselesi var ya,- o türlü olmamasını gönlüm çok arzuluyor.

Şimdi, arkadaşlar, basit gibi görünen bir davranışı size duyurmak isterim; zengin tarihi olan eski milletlerin üç meslek dalında; hekimlik, avukatlık, teknik meslek dalında icrai mesleklerin ve mesleklerini yürütmeleri reklamsız yapılır. Tarihi çok eski olan, Osmanlı Devletinin devamı olan Türk Milletinin, Türk Devletinin bu üç meslek dalının mensupları da mesleklerinin ürününü reklamla satmayacak kadar bir kuvvetli gelenekten gelmektedirler. Bu üç meslek dalı da, 1954'ten sonra kanunla örgütleşmiş, ondan evvel de, kendi aralarında örgütlenerek böylesine bir manevi değerler çemberine girmiş. Şimdi, biz bu manevi değerlerin altına -nedenini başka arkadaşlar söylüyorlar- ister öyle olsun, ister böyle olsun, ister kör bir tesadüfle gelmiş olsun bu teklif ile dinamit sokmayalım. Evet, Türkiye büyük devlet ve bu ülkede tarihi zengin olan bir millet yaşıyor; bir geleneğini kaldırırsanız, başka yandan bir gelenekle gelir, karşınıza başka değerler getirir. Ama, mevcudu niçin götürüyoruz? Bu bakımdan da, bu kanunun reddedilerek daha serinkanlı, daha dikkatli hazırlanarak gelmesinin sağlanmasını arkadaşlarımdan tekrar istirham ediyorum.

Şimdi, bir başka noktaya değinmek isterim. Bu tasan böyle kanunlaşırsa –affedersiniz- bu teklif kanunlaşırsa - boyuna "tasarı" tabirini kullanıyorum - böyle kanunlaşırsa...

SUPHİ GÜRSOTRAK (Tabii Üye) - İlk gelişi tasarı idi.

RİFAT ÖZTÜRKÇİNE (İstanbul) - Teklif, teklif.

SELAHATTİN BABÜROĞLU (Devamla) - Efendim; -tasarı, teklif, her ne ise;- kanunlaştığı zaman, söz konusu olan odaların kanununda odalara zararlı bir değişiklik getirdiği ve eğer bu türlü kanunlaştığı takdirde durum ne olacaktır, biliyor musunuz? Yukarıda manevi bir yolunu söyledim; hırslanmış, izzetinefsi rencide edilmiş ve bu işi kendi gördükleri ideal

noktasına getirmek için bir araya gelmiş; aktif kişilerin kuracakları -ki, ilk oda üyesi ben olacağımı söyledim- bir topluluk olurlar. Halbuki bundan evvel, daha ılımlı kişilerin, daha sakin kişilerin, olaylar karşısında fazla acele etmeyen, aktivite göstermeyen kişilerin de bulunduğu genel kurul toplantılarında bazıları için ters düşebilecek, bazı görüşler için ters düşebilecek hususlar ılımlaştırılıyor, sakinleştiriliyordu. Hatta yönetim kurulları, değiştirilmek suretiyle, genel kurullardaki eleştirilerle, normal yola götürülüyordu. Dünyanın bütün demokratik rejimlerinde, gerçekten bütün hür demokratik rejimlerinde bu tür örgütler vardır ve bu tür örgütlerin hepsi de üstelik politikaya girerler. Batı ülkelerinde ve Amerika'da bütün bu tür örgütler bizim düşündüğümüzden de fazla -ki, ben o kadarını da önermiyorum- politikaya girerler. Politikadan fazla korkulmamalıdır; politika yapıp suç işliyorsa, kanunun varsa işletirsin; ama bu kanunu kaldırmakla olmaz.

Şimdi bu teklif neler getiriyor ve neler götürüyor; onları kısaca arz etmek isterim;

Önce tasarı olarak gelen ve sonradan teklif olan bu kanun teklifi bu şekilde kanunlaştığı takdirde yıllardan beri yararlı hizmetlerini sürdüren, yabancı mühendis istismarının bir ölçüde de olsa karşısına çıkan bu odalar kapanacaktır.

Şimdi değerli arkadaşlarım, bazı kimseler yabancı mühendis istismarı deyince sağ, sol gibi birtakım felsefelere sapıp, başka türlü düşüncelere ve suçlamalara gidiyorlar.

İstanbul yüksek gerilimli enerji nakil hattına ait Boğaz atlaması çalışmalarını Stone And Welester Firması müşavirlik yapıyordu. Ben bu atlamayı yapan Türk teşkilatında görev almıştım. Bu atlama tesisleri; amelesinden mühendisine, yöneticisine kadar Türk emeği ve Türk mühendisinin gücü ile yapılmıştır. Buranın yöneticiliğinden birisini Münir Tanyelioğlu yapıyordu ve sonradan Etibank Genel Müdürü olmuştur, muavinliğini de ben yapıyordum ve şimdi de aranızdayım. Bütün bunlar haftada bir gün sıcak yemek yiyebilen Türk mühendislerinin gücü ve Türk emeği ile yapılmıştır. Bu, öylesine bir mesleki onur meselesi yapılmıştı; çünkü, başkalarına yaptırılmak isteniyordu. Bir gün Münir Tanyelioğlu ile çalışmaları görmeye gittiğimiz zaman bum'u düşürmüşler. Bumu düşüren Yozgatlı arkadaşı sanki kan tutmuştu, bize bakarak, "Efendim, keşke kolum kopsa idi, halat elimden kaçtı bum kırıldı" dedi. Etrafına ustabaşları ve ameleler toplanmışlardı, sanki kan tutmuştu. Biz hemen ortaya atılarak, "Zararı yok, biz onu yaptırırız". dedik Bunu yapacak kaynak da özel bir kaynaktı ve Türkiye'de bulunmuyordu.

Arkadaşlarım, böylesine bir ruhu taşıyan mühendisler bir ecnebi istismarını önlediler. Stone And Welester Firması kredinin bir dikeni olarak bu teknik teşkilatı kendi mühendisleri ile kontrol etmek istiyordu. Bu vakıalar Etibank'ın dosyasında bulunduğu için rahatça söyleyebilirim; bir gün 113 metre yüksekliğindeki bir direk temeli projesi önüme getirildiği zaman, bu temel olmaz dedim. Sayın Kemal Noyan inşaat Şubesi Müdürü idi, onun yanına da gittik, kendileri de tereddüt ettiler. Ben kornişi gösterdim, kornişin takozu ile temel derinliği 3,10 idi. 113 metre yüksekliğindeki demir direğin bu şöhretli firma tarafından yapılacak temeli 3,10 idi. Uzatmayalım, bu konu Etibank Genel Müdürlüğüne götürüldü ve Amerika'dan gelen Mayer isimli mühendis bu temeli bizim istediğimiz gibi değiştirdi ve giderken de, "Biraz daha çalışırsanız, bizim gibi mühendis olursunuz" şeklinde de bir küstahlık yaparak gitti ve buraya geldiği zaman da 12 bin dolar alıyordu. Şimdi bu örgüt o zaman dışarıdan bir mühendis getirmesine ihtiyaç olmadığını ve bizim temel hesaplarımızın doğru olduğunu kabul etmişti; fakat o mühendis getirildi, o parayı aldı gitti ve bizim projemizi de aynen kabul etti.

Yine başka bir hususu da burada değerlendirmek istiyorum.

Bir gün betonu kontrol etmek için gönderdikleri bir kişi ile numune alıyorlardı, kontrola gittim; araya başka ayraç karıştırmadan yassı çakıllarla çimentoyu su ile karıştırıyorlardı. Ne oluyor dedim, "Kontrol yapıyorum, bu numuneleri sonra laboratuar deneylerine vereceğiz, betonun kronometresini tayin edeceğiz" dedi. Kendime uygun bir tepki ile hizmeti durdurdum. Biz Odalardaki arkadaşların dediği "sömürü" zoru ile gelmiş olan bu mühendisler böyle kimselerdi. Ayrıca, işin başındaki adam, bunun bir elektrikçi olduğunu, affetmemizi de söyledi ve "pardon" diyerek yanımdan ayrıldılar. Bu işin daha fazla, dedikodusuna girmek istiyorum. Çünkü, koca direği de payanda ile eğmeye de kalkışmışlardı.

İşte, elektrik ve İnşaat Mühendisleri Odası bu tür sömürüye kargı devreye girmek suretiyle Devletin yanında dış örgüt olarak, dış Örgütün sağladığı imkanlarla bu savaşı vermişti.

Ortak Pazar ülkeleri arasında her daldaki Türk mühendisliğinin, belirli bir düzeyde kalmasını, dışarıdaki örgütlerin faaliyetleri sağlayacaktı. Sadece kamunun, bürokratik devlet memuriyetinin bürokratik faaliyetleri ve halta öğrenim kuruluşları buna yetmez.

Sonra, dış ülkeler baskısı karsısında bilimsel ve teknik işlerde ülke çıkarlarına eğilecek bir örgüt kalmayacaktır. Arz ettiğim gibi, bu önemli koruma konusu, resmi dairelerin memur zihniyetine, kendi bürokratik havasına, kendi hiyerarşik disipline kalabilecektir.

Ayrıca, tüm teknik işlerde denetim kalkacak, düzmece mühendisler alanı boş bulacaklardır Basında belki okumuşsunuzdur, bundan 18 ay evvel bizzat kendim masa başında, görev yapan uydurma bir mühendis yakalamıştım. İşte o zaman bu türlü çalışmalar da denetsiz kalacaktır. Bir süre sonra da, yukarıdan beri işlemeye çalıştığım gibi, mesleki denetim ve dayanışına kalkacak, mesleki gelenekler zayıflamaya başlayacak ve topluluğun manevi baskısın kalkacaktır; yani eski tarihlerde esnafların kendi loncaları içerisindeki baskısına benzeyen baskısı kalkacak, yozlaşan meslek ve düzmece teknik elemanlar uzun süre gizli olarak iş alanında kalmış olacak, meslek ve memleket de bundan zarar görecektir.

Yabancı ülkelerin mesleki kuruluşları ile kopuklukları olacaktır ve yabancı teknik işler sömürüsü daha rahat başlayacak; başka yasaların -Yasa tabiri içerisinde yönetmelik, tüzük gibi mevzuatı da kullanıyorum- bu odalara yüklediği görevler yapılamayacaktır. En azından, yargıçlar bilirkişi bulamayacaktır. Çünkü, 6380 sayılı Kamulaştırma Kanunu orada hükümler getirmiştir, başka yasalar başka hükümler getirmiştir. Bu odalar kapandığı tekdirde bütün bunları değiştirmek zorunda kalacaksınız.

Burada bir müşahedemi arz etmek isterim. Kuşkusuz bu odalardaki fikir hareketlerinin yanında ve karşısında olan kimseler de vardı. Bu teklif kanunlaştıktan sonra, benim meslektaşlar arasındaki müşahedem o ki, çok aşırı gibi dediğiniz meslektaşlarımla, bazılarına göre aşırı olmayan meslektaşlarınım hepsi bundan memnun olmayacaklardır. Yani demek istiyorum ki, tasarıyı hazırlayan kişilerin fikirdaşı olabilecek yahut düşünce paralelinde olabilecek kişiler dahi bundan şikayetçiler. Onun için bu konuda son derece dikkatli davranılmasını istirham ediyorum.

Bu proje bedelleri ve demin arkadaşımızın özel okullarla ilgili olarak beyan ettiği bazı konular da vardır. Eğer maddelere geçilirse, o konuda da. görüşlerimi içtüzüğün imkanlarından yararlanarak tabiatıyla arz edeceğim. Çünkü, Sayın Altan arkadaşımızın haklı olduğu tarafları var; fakat bilgiler kendisine tam olarak aktarılamamış, bilgiler ortamda düşünülmek için gelmiş. Ama, kendilerinin verdikleri müjdeden çok memnunum; fakat

yine de o görüşlerine ben katılmıyorum, Çünkü, bu derecede ivicaclaşmış[eğri büğrü olmuş], bu derece kurcalanmış bir kanunun seçimlerden sonra getirilmesi daha isabetli olur. Yine hata yapabiliriz, getireceğiniz tekliflerle yine bazı noktalarda atlamalarımız olabilir. Nitekim, 32 nci ve 38 inci maddeleri değerlendirmeleri bir ölçüde uygun değil.

Sonra, angarya konusuna da, temas edeyim; tam tersine, bu kanun angarya getiriyor. Bu kanun, Anayasanın 12 nci, 42 nci ve 122 nci maddelerine aykırıdır. Sayın Altan'ın o buyurdukları husus, benim bildiğim kadarı ile, yönetmeliktir. Oda mensupları kendi aralarında toplanmışlar, bir akde girmişler; "Ben şu jüri üyeliğinden aldığım paranın % 5 ini Oda faaliyeti olarak, aidat gibi vereceğim" demiş. Neticede, hem bunların çoğu da, benim bildiğim kadarı ile oy birliği ile çıkmıştır. Bu, öyle kanunla Anayasaya aykırı...

NAHİT ALTAN (Çanakkale) - Kanunda var beyefendi.

SELAHATTİN BABÜROĞLU (Devamla) - Yani; kanunda da varsa, ayrıca bu Odalarca, yönetmeliklerde oybirliği ile getirilmiştir ve bu ücretler bir hizmet karşılığıdır, angarya değildir. Tersine bu yasanın gerekçesi okunduğu zaman göreceksiniz, burada şöyle der; "Bu odalara Devlet verdiği vazifelerden dolayı..." diye devam ediyor. Yani, Oda hizmet yapacak, Devlet vazife verecek; fakat Oda bundan para istemeyecek. Asıl bu angarya. Komisyonlardaki çalışmalarımızda da böyle bir angarya vardı; komisyon üyesi olmadığım, halde takip etmiştim; benim müşahedem o idi. Bu hususu söz konusu olduğu zaman da arz edeceğim.

Değerli arkadaşlarım, bu projeler konusunda da bir noktada durmak isterim; arkadaşım, "Avukatın mahkeme ilamını, hekimin reçetesini bir başka örgüte götürüyor muyuz?" dediler. Değerli arkadaşım proje ile reçeteyi, yani teknik elemanın ürünü ile hukukçu elemanın ürünündeki karakter farkını -benim anlayışıma göre- biraz karıştırıyorlar. Hekimin ürünü olan reçete de zaman zaman laboratuarlardan ve testlerden geçirilir, hatta heyetlerden geçirilir. Oysa ki; mühendislik hizmeti bunun da dışındadır. Bu denetim, odaların vizesi konusu, mühendislik hizmetinin karakterinden doğma, katlı kontrolden doğma, katlı kontrol ihtiyacından ileri gelen bir zorunluluktur. Nitekim, İstanbul Belediyesi, belediyenin bu vizeyi yapmasını istemektedir.

Bu proje konusunda tekrar kürsüye gelmemek için söylüyorum, bazı arkadaşlarım bu proje konusunda şu noktayı karıştırıyorlar ki, kamu kuruluşlarının yaptığı yüksek mühendislik isteyen projeler ile özel kesimin belediyelerden geçireceği projeleri ve bir de daha küçük projelerin denetimini sanıyorum karıştırıyorlar. Bu katlı kontrola ihtiyaç, ilk projeyi yapan arkadaşlar ne kadar tecrübeli olurlarsa olsunlar, tekniğin karakterinden dolayı bir atlama olabilir; işte bu atlamaları bir vizeden, bir görüşten geçirmenin faydası budur.

Bazı arkadaşlarımız dediler ki, koca projeyi odaya götüreceksin; bir inşaat mühendisi ya da bir mimar bunu bir dakikada nasıl kontrol edecek?

Bir defa bu iş bir dakikada olmaz; bunun için gerekli bir zaman ayrılır. Yetişmiş elemanlar tarafından bu projenin denetlenmesi işi o kadar uzun zaman almaz. Ama denetim, bir hastanın muayenesi gibi uzun değildir, kısa bir zaman alır. Mühendisin kazandığı bon sens iyi görüş ve ölçüler, hemen o projedeki aksaklıkları gösterebilir. Üstelik, o projelerin altına imza atan adamların durumlarının ne olduğunu da görebilir. Kaç projeye imza atmış? Yılda 700 projeye imza atmış bir statiker varsa, o zaman o projelerin hepsinin onun olmadığı manası çıkar; yılda 700 mü, 10 mu, 12 mi, kendi kapasitesine uygun proje adedinde proje

mi çıkarmış? Bütün bunlar bu saydığım Odalar vasıtasıyla belli olur. Ayrıca, bunlar gibi daha sayamadığım bir sürü şeyleri görür ve bu proje hizmetinden karşılık olarak da, -bazı arkadaşlarımızın kuliste dedikleri gibi, 50 000 - 60 000 lira değil, şimdi arkadaşlardan sorup öğrendiğim gibi- 3 000, 300 gibi bir para alırlar. Hele, Elektrik ve Makine Mühendisleri Odaları son derece küçük meblağlar almakta ve bunu ek görev olarak yapmaktadırlar.

İşte, bu hususlar karşısında mühendislik mesleği kendi karakterlerine uygun görüşlerle mütalaa edilmezse yanlış bir noktaya gidilebilir. Onun içindir ki, değerli arkadaşlarımdan çok samimi olarak bu teklifin reddedilmesini, rica ediyorum. Bu konu üzerinde çok daha rahat ve çok daha az politik tartışmaların yapılmasını istiyorsanız, hatta seçimlerde de kullanılmasını istemiyorsanız, böyle yüce bir mesleğe mensup ve kalkınmamızda da en çok ihtiyaç olan teknik elemanlarının seçimlerde siyasi tartışmalara malzeme yapılmasını istemiyorsanız, bırakınız malzeme yapılacağı gün seçimlerden sonra olsun, eğer böyle bir şey istemiyorsanız, ki, bu odanın kurulduğu günden itibaren içinde son derece objektif görevler almış ve inanmış bir kişisi olarak söylüyorum, lütfen bu yasayı reddediniz. Bu yasa, seçimle gelmiş olan Parlamentonun ürünü olsun. Yüce Heyetinize saygı duyarım; ama görüyorsunuz ki, çok aceleye geliyor. Bunun bu yönden de reddini ve bir siyasi malzeme yapılmamasını istirham ediyorum, Üçüncü Baş Yıllık Planın teknik elemanlara yüklediği, büyük ve milyarları aşan yatırım hizmetlerine girecek bu teknik elemanları moral bakımından daha fazla çökertmemek -ücret bakımından yapacağımızı yaptık,- için hiç olmazsa bu konuda basiretinizi ve önerime iltifatınızı şimdiye kadar getirdiğim konulardan daha büyük bir önemle arz etmekteyim.

Saygılarımı sunarım. (M. Gr. P., Milli Birlik Grubu sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN - Sayın Gümüşoğlu, buyurunuz.

O. ZEKİ GÜMÜŞOĞLU (İstanbul) - Sayın Başkan, Yüce Senatonun değerli üyeleri;

Kanun teklifinin tümü üzerinde söz alırken metin içinde yar alan birtakım aksaklıklara işaret etmek ve kısa bir süre huzurunuzu işgal etmek gibi bir gaye içindeyim. Elemle ifade edeyim ki; müzakerelerin cereyan tarzı, gerçekten yurdumuzun kalkınmasında büyük bir etken olan bu meslek grubu hakkında birtakım partizan düşüncelerle ve meselenin başka yönleriyle müzakereye konu olmasıdır.

Bu arada şunu da arz etmeye mecburum ki; çeşitli vesilelerle yüksek huzurunuza çıkarken, muayyen konular üzerinde görüşme yaparken o konu üzerinde etraflıca malûmat sahibi olmadan, konuyu kavramadan, kapsamadan yüksek Heyetinizi hiç bir zaman işgal etmemeyi şiar edinmiş olan arkadaşlarınızdan biriyim. Esefle ifade edeyim ki; şu müzakerelerin cereyan tarzı itibariyle tamamen hazırlıksız, tamamen konunun dışında birtakım polemikleri dile getireceksem, beni ilk kez mazur karşılamanızı rica etmekteyim.

Muhterem arkadaşlar, Meclislerin, özellikle Yüce Senatonun fonksiyonlarından, vazifelerinden en büyüğü, en güçlüsü tabiatıyla kanun yapma görevidir. Kanunlar, bir toplumun devamlılığını, gelişmesini sağlayan tedbirler manzumesidir. Bu vasfıyla o toplum içinde yaşayan fertlere huzur ve güven sağlayıcı bir unsur olurlar. Böylece, fertlerin yekdiğeri ile olan münasebetlerini ve fertle Devlet arasında birtakım yükümlülükleri ve sorumlulukları meydana getiren kaideler, nizamlar manzumesidir. Meselenin bu yönüyle müzakere edilmesi lazımken, meselenin bu vasfı ortaya konması lazımken, maalesef Türkiye'nin kaderinde ve geleceğinde çok büyük rolü ve fonksiyonu olan bir meslek grubunu şu veya bu tarafa

çekme amacı ile yapılan müzakereler gerçekten hüzün vericidir. Ben Yüce Heyetinizin bir üyesi sıfatıyla Türkiye'mizin geleceği için büyük vazifeleri olan bu meslek gruplarına, bu türlü tan edilmemesini [yerilmemesini] dilerken, memleketin leh ve aleyhinde sonuçlar verebilecek bu türlü bir üzüntü kaynağını kendilerine götürebilecek olan bu müzakerelerden de kendilerini tenzih ederim. Ayrıca, kendilerine büyük saygı ve minnet borcu bulunduğumuzu da peşinen ifade etmek isterim.

Muhterem arkadaşlar, gerçek şudur ki; bir ülkede çeşitli konularla uğraşan, gerek resmi sektörde gerek özel sektörde birtakım meslek kuruluşları, birtakım iş ve güç sahipleri insanlar vardır. Şayet, özel kesimde çalışan, kendi maişetlerini temin eden, muayyen bir işi meslek haline getiren insanların faaliyetlerini tanzim etmeye nasıl lüzumu varsa; özel teşebbüsleri ve gayretleri kamu yararı mülahazası ile bir kanun konusu yapmak gereği var ise; bunları tıpkı fertlerin kendi aralarındaki normal münasebetlerinde olduğu gibi, fertle Devlet arasında olan ilişkililerde olduğu gibi, kendi meslek ve işlerini icrada kamu yararına birtakım vecibeleri, birtakım vazifeleri de vardır ve bunlar kanun hükümleri içinde ayrıca bu kanuni kuruluşlar hakkında, bunların meslek faaliyetlerinin ve işlerinin devamında da birtakım esasların yazı, birtakım kaide ve prensiplerin ortaya konması toplum lehine bir zaruret olarak da görülmüştür. işte bunlar, bir kamu kuruluşu halinde ve kendi hizmetlerini toplum yararına muvazi bir noktada toplum menfaatleriyle paralel yürütmenin kaideleridir ve bu da bir kanunla, bir nizamla ortaya konulmuş olur.

Muhterem arkadaşlar, şu kanunla mühendis veya mimarların kendi birliklerine girip girmeyecekleri şekli bir nevi serbest bırakılıyor. Tıpkı barolar gibi, tıpkı Etibba Odaları gibi. Yani, mesleklerini icrada kamu yararı bahis konusu ise bunların bir kısmını gelişi güzel bırakmaya, kendi meslek faaliyetlerini diledikleri gibi icra etmelerine serbestlik tanımaya imkan yoktur. Bunları toplum lehine kanalize etmenin mecburiyeti vardır. Bu itibarla kanunla gelmiş olan bu serbestiyeti kabul etmek anlamsızdır, manasızdır; aslında kamu kuruluşu niteliğiyle de kabili telif değildir.

FAKİH ÖZLEN (Konya) - Hay Allah razı olsun, söylemek istediğimiz de bu.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) - Bravo, bravo..

OSMAN Z. GÜMÜŞOĞLU (Devamla) -

Muhterem arkadaşlar, bu bir realite ise, bu bir toplum için bir zaruret ise, muayyen mesleği icra eden, toplum içinde muayyen iş gören insanların da bu kuruluşlar içinde hissi ve şahsi kanaatler ile o kuruluşu hatta kamu niteliğinde olan kanuni bir kuruluşu şu veya bu siyasi maksatlara alet etmeleri de o meslek grubu için bir nevi ihanettir. O meslek grubunun gelişmesi için, yücelmesi için, günün teknolojik gelişmelerini kendi bünyesi içinde yaymak için, pratikle ilmi birleştirmek için kendi asli faaliyetlerinin dışına çıkmak günün aktüel, siyasi birtakım maksatlarına alet olmak da maalesef hoş görülecek bir mesele değildir.

Çünkü, bu büyük toplumun içinde insan olarak, fert olarak ayrı ayrı siyasi kanaatlerin sahibi olan kişilerin bulunacağı mutlaktır; ayrı ayrı düşüncelerin sahibi olan kişilerin barınacağı da mutlaktır. Küçük bir topluluğun büyük bir camia içinde; bir federasyon idare heyetinin, bir oda idare heyetinin veya bir birliğin üç kişisinin, beş kişisinin bir araya gelmesiyle; üç kişinin, beş kişinin vereceği bir kararla tebliğ neşretmesi, birtakım neşriyatların içine girişmesi hoş bir durum değildir. Ayrıca, o odaya, o birliğe, o topluma kanun yoluyla gelen birtakım gelirleri, mesleğin gelişmesi ve yücelmesi için sarf etmeleri

lazım gelen. birtakım, imkanları üç, beş kişinin şahsi arzulan için sarf etmelerini hoş görmeyi de herhalde o meslek için, millet için övünülecek bir hareket tarzı olarak takdim ediliyorlarsa, o takdirde gerçekten bunun üzüntüsünü duymak lazım.

Muhterem arkadaşlar, Sayın Babüroğlu bir ölçü içinde ifade buyurdular: Biz kamu kurumu niteliğinde olan birtakım kurumlara bünyesinde karar almak, yönetmelik yapmak ve bunu Resmi Gazete ile neşrettirmek suretiyle bir nevi teşrii vazifeyi onlara devir etmiş gibi bir imkan tanımaktayız. Çünkü kanun yapmak konusunda teşrii fonksiyonu kanunla tahdit etmeye imkan yoktur; nizamnameler, yönetmelikler de vardır ve bunlar kanunların teferruatıdır. Bu itibarla bunlara uymak zorunluluğu da vardır. Odalar birliği toplanmış bir karar almış: Ne yapmış?.. Proje vizelerini ben vereceğim demiş. Belediyelerin, tatbikat projesi olarak tasdik edilmek üzere gönderilen projeleri "Mevzuata imar talimatnamesine uygundur" şeklinde tasdiki gerekeceği yerde, "gidin Odalar Birliğine, vizeyi alın, ondan sonra tasdik edeceğim"demelerinin nedeni budur.

Böylece, vatandaş aleyhine olmak üzere bir nevi bu heyeti umumiyenin veya bu Odalar Birliğinin almış olduğu kararla bir yük tahammül edilmekte, kendilerine kanuni bir vecibe getirilmektedir.

Muhterem arkadaşlar, bu türlü kuruluşlara kamu kuruluşu niteliğini verirken bunları kamu yararına denetlemekte de, bunları denetleyecek bir merci tayin etmekte de zorunluluk ve zaruret vardır.

Şimdi, bu türlü kuruluşlar bir nevi müeyyide getirecek, vatandaş için mecburiyetler vazedecek; fakat bunları kamu yararı mülahazasıyle denetleme imkanınız olmayacaktır; bu da mümkün değil.

Bu itibarla kanun, bu noktasıyla de sakat gelmiştir. Yani, tam gelmemiştir, noksan gelmiştir. Madem ki, Türkiye'nin kalkınmasında büyük rolü olabilecek bu meslek camiasını kamu yararı mülahazasıyle çalıştırmak, onların faaliyetlerini yurt menfaatleri lehine tanzim etmek zarureti vardır; o takdirde bunların yine kamu yaran mülahazası ile birtakım kamu organları tarafından denetimi de şarttır. Ben, tadil edilen kanuna baktım, muhterem arkadaşlar, bu odalar, her mühendis ve mimardan bu odaya girerken bir aidat ve kayıt ücreti ahmaktadırlar. Ayrıca bunlar, bilirkişi olanak veya Devletin kendisine vermiş olduğu birtakım hizmetlerin karşılığı olan ekspertiz ücreti olarak da başka namlarla bu odaya varidat sağlamaktadırlar. Sonra bu odalar, üyeleri için tanzim ettikleri vesikalar mukabili ücret almakta, neşriyatlarının satış sebebiyle kar sağlamakta, bağış ve yardım toplayabilmekte ve ayrıca da kendi mensuplarına ceza tayin edebilmekte ve bu cezaların karşılığını da yine gelir olarak bu kuruluşun bünyesi içinde toplamaktadırlar.

SELAHATTİN BABÜROĞLU (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) - Dernekte bile var, bu sadece buraya münhasır değildir.

BAŞKAN - Müdahale etmeyin istirham ediyorum.

OSMAN Z. GÜMÜŞOĞLU (Devamla) - Muhterem arkadaşlarım, böylece çıkmış bir kanunla veya çıkarılacak bir kanunla bu dermeğe bir nevi varidat, gelir ve imkan sağlayan bu kuruluşların bu türlü gelirlerini nereye sarf ettiklerini, hangi kamu yararı mülahazasıyle bunları harcadıklarını kontrol ve murakabe etme imkanımız da yok. Bir yandan hizmetlerini kamu yararı mülahasıyle tanzim ederken, kanunla kendilerine bahsettiğimiz imkanların gelişi güzel israfına da müsamaha gösterilemez inancı içindeyim. Miktarlarını bilmiyorum; ama yalnız proje tasdiki sebebiyle yıla 850 bin lira varidatı vardır.

Aslında şunu da bir gerçek olarak ifade edeyim, bu meslek grubu odalarına bu kadar tahaccüm edilmesinin sebebi, bu konu üzerinde bu kadar hassasiyetle durulmasının asıl mihrakı, büyük mali imkanlara sahip oluşudur. Çünkü, bu mali imkanlarla mücehhez bulunuşudur ki, -toplum içinde, mesleki gelişmelerin dışında- birtakım etkenliklerinin, müesseriyetlerinin bulunuşudur ki, bu türlü odaları ele geçirenlerin toplum içinde bir güç olarak takdim edilmesinin esasını teşkil edenler.

Kısaca şunu arz ve beyan etmek isterim ki, kamu kuruluşu içinde yer alan bu meslek sahipleri ile özel kuruluş alanında veyahut içendi şahsi teşebbüsleriyle çalışanların bir ayrıcalık içinde bulunmaları mümkün değildir. Eğer sosyal bir meslek grubu ise, pratik ile ilmi kariyerle birlikte mütalaa edilmeleri lazımdır ve bu türlü mesleki kuruluşlara politika yaptırmak, bunları politikanın içine itmek, politikacılar tarafından bunlara kalkan olmak bu meslek için günahtır, memleket için yazıktır. Memleketimizin, geleceği bakımından büyük değer taşıyan bu sosyal gruba siyasi birtakım, mülahazalarla tasallut etmeye hakkımız yoktur.

Bunu arz ve beyan eder, saygılarımı sunarım

BAŞKAN – Başkanlık Divanında açık bulunan üyeliklere yapılan seçim neticelerini arz ediyorum:

[...]

Sayın Alpan, buyurunuz.

CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) Sayın Başkan, sayın senatörler;

Komisyonumuzda karşı oy kullandığım müzakere konusuna hangi açıdan girdiğimi belirtmek için evvela bir ilkeye temas edeceğim:

Birçok mahkemelerimizi "Mülkün temeli, adalettir" ilkesinin dövizi süsler. Arapça olan "Mülk" kelimesinin bu ilkedeki manası, şüphesiz taşınmaz mallar değil, diğer manası olan "ülke" yani "Devlet" tir. Aynı kökten gelen ve "Devlet başkanı" manasını taşıyan "melik" kelimesi de bunu teyit eder. Onun için bu ilkeyi, amacına ve önde gelen manasına göre doğru ve herkes tarafından aynı anlayış ile kullanmak maksadını güdersek "Devletin temeli, adalettir" şeklinde ifade etmek ve yakmak gerektir.

Müzakere ettiğimiz kanun teklifi ve Komisyon raporu, Devletin kamu kuramları içinde ve arasında bu ilke açısına dahil cari ve adil bir düzen konusunu ve dengesini menfi bir adalet meselesi haline dönüştüren kavram ve kapsam taşımaktadır ve Devletin adalet temeli üzerinde oturtulması ve tutulması gereken genel yapısını bozucu sonuçlar vereceklerdir.

Bu sebeple kanun teklifi ile komisyonumuz raporunu ve bu konuda birçok kaynaklardan aldığımız ve basından öğrendiğimiz mütalaaları evvela kısaca tahliline çalıştığım mezkûr ilke çerçevesinde inceledim. Ayrıca, ilgili kanunları, Anayasanın 122 nci maddesinin tedvine ait müzakere zabıtlarını ve idare hukukunun genel esaslarını gözden geçirdim. Vardığım sonucun gerekçesini irdeleyerek muhalefet şerhi olarak Komisyonumuzun raporuna ilave ettirdim.

Şimdi bu raporumu arz ediyorum:

1. "1488 sayılı Kanunun ile yapılan Anayasa değişiklikleri..." -ki, Meclise sunulan gerekçede dayatılan bir husus bu idi,- "böyle bir teklifi hukuken gerekli ve hiçbir meslek

kuruluşu için zaruri kılmamaktadır. Nitekim, diğer odalar ve birlikleri için bugüne kadar böyle bir teklifte bulunulmamıştır.

2. Teklif ve Komisyonumuzun bu teklifi ıslah eden raporu; maksat ve mahiyetleri itibariyle, tüzel kişiliği ve kurumu, niteliğini haiz olan bu türlü meslek kuruluşlarını himaye ve teminat altına alan Anayasanın 12 ve 122 nci maddelerine ve idare hukukunun ilgili esaslarına aykırıdır.

Çünkü; bu teklif ve Komisyon raporu, birçok mesleklerin odalarını ve birliklerini teşkil ve kamu yararına çalıştırmak için 1961 Anayasasından önceki yıllarda mesela; Ticaret ve Sanayi Odalarıyla Ticaret Borsaları Birliğinin 5590 sayılı Kanunu 15 Mart 1950'de, Türk Tabipler Birliğinin 6023 sayılı Kamunu 27 Ocak 1954'de, Veteriner Hekimleri Odaları ve Birliğinin teşekkül tarzını ve göreceği işlere dair 6343 sayılı Kanunu 18 Mart 1954'te, Eczacılar Birliğinin 6643 sayılı Kanunu 25 Ocak 1956'da kabul edilip yürürlüğe konularak; birçok mesleklerin, hizmetleriyle meşgul bütün mensuplarına kendi kuruluşlarına istisnasız katılmak mecburiyetini maddi ve manevi vecibeler yüklenmek mükellefiyetini koymuş olan kanunlara ve bu kanunların meydana getirdikleri fiili durumlara göre tedvin edildiği bilinen 122 nci maddenin emrettiği ve koruduğu bağlayıcı düzeni bozmaktadır. Katılmak mecburiyeti ve vecibeler mükellefiyeti kaldırıldığı veya bunlar ihtiyari kılındığı takdirde, meslek kuruluşları kamu kurumu olmak niteliğini kaybederler ve birer dernek durumuna girerler...

Bunu amaç tutan bir teklif, 122 nci maddenin tedvini sırasında verilen bir takrirle ileri sürülmüş ve bu takrir o zaman ki, fiili durum dikkate alınarak müzakereye dahi değer görülmeden reddedilmiştir. Bu hususu Sayın Kazım Öztürk'ün Anayasanın tedvinine ait derlediği üç ciltlik kitabın 3 üncü cildinde ve 3328 inci sayfada görebilirsiniz.

"3. Kamu tüzelkişiliği ve kurumunu niteliğini haiz olan meslek kuruluşlarının teşkil edilmeleriyle yönetim ve işleyişleri, dernekler farklı olarak, ilgili meslek mensuplarının irade ve ihtiyarlarına bağlı değildir. Oda ve birliklere katılmak, vecibe ve mükellefiyetlerine uymak, özel tüzelkişiliği haiz kuruluşlarda olduğu gibi ilgililerin iradeleri ve bu iradenin mahsulü sübjektif bir hukuki tasarruf olmayıp kanun koyucunun kamu yararına bir iradesi, bir kaide tasarrufu veyahut bir şart tasarrufudur. Ve, mezkûr kuruluşların kanunlarında açıkça belirtildiği üzere kendi mensupları için mecburidir. Bu mecburidir. Bu mecburiyetin Anayasa ile çatışan bir yönü de yoktur."

Çünkü, yürürlükteki 6235 sayılı Kanun, Anayasa Mahkemesinin kontrolünden geçmiş ve yalnız Birliğin haysiyet divanını disiplin cezalarının son mercii olduğunu belirten hükmü iptal edilmiştir ve bunun dışında başka bir değişikliğe uğratılmamıştır.

"4. Anayasamın 12 nci maddesine de uymayan bu teklif; kanun nitelikleri bakımından da bütün mühendis ve mimarlar için EŞİTLİK ve GENELLİK ilkelerini haiz olmayan maksadı ve mahiyeti itibariyle Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğini, diğer meslek kuruluşlarından, ayrı bir düzen ve statüye sokmak istemektedir. Bu önemli değişiklik, hem kendi topluluğu içimde, hem meslek kuruluşları arasında ADALETLİ de olmayıp hukuk psikolojisine de aykırıdır ve sakıncalıdır. Kapsadığı tepkinin bir karşı tepki yaratacağı beklenir. Gerçekten, teklifin kamuoyuna intikalinde bu yana muhtelif meslek kuruluşlarınca muhtelif makamlara bu konuda yapılanı müracaatlar ve bütün meslek kuruluşlarında baş gösteren huzursuzluklar bunu açıkça belirtmektedir..."

İleri sürülen kanun teklifi bu esası bozacak olursa, 6235 sayılı Kanuna ve onu değiştirmeye ihtiyaç kalmaz. Buna göre işin doğrusu, 6235 sayılı Kanunu yürürlükten kaldırmak olur. Üç satırdan ibaret üç maddelik bir küçük kanun bunu sağlayabilir. Çünkü, ihtiyari hareket ancak, -tekrar .arz ediyorum,- dernekler için bahis konusu edilebilir.

"5. Meslek kuruluşlarının, bu arada Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin, kamu yararına bazı hizmet ve görevleri, üyeleri üzerinde kamu hukukundan doğan ve kamu kudretine dayanan birtakım yetkileri vardır. Bu hizmet, görev ve yetkiler; kanun, karar, kararname ve diğer mevzuat ile tayin ve tespit edilmiştir..."

Bu hususta uygulamaya ait en taze misaller son günlerin gazetelerinde tahmin ediyorum manzurunuz olmuştur [görülmüştür]. Resmi Gazetenin 28 Nisan tarihli ve 14520 sayılı nüshasında, İnşaat, Makine, Elektrik Mühendisleri ve Mimar Odası Proje ve Teknik Uygulama Sorumluluğu Yönetmeliği yayınlanmıştır ve bunu takibende Elektrik, İnşaat, Makine Mühendisleri ve Mimar Odası Yönetim Kurulları "önemli duyuru" başlığı altında şu metni basına vermişlerdir. "28 Nisan 1973 gün ve 14620 sayılı Resmi Gazetede yayınlanıp yürürlüğe giren yönetmelikle, Türkiye'deki bütün yapıların mimari, statik, elektrik, sıhhi ve kalorifer tesisat projelerini yapacak ve teknik uygulama sorumluluğu yüklenecek bütün üyelerimizin, ruhsat mercilerine başvurmadan önce projelerini odalarımıza vize ettirmeleri ve teknik uygulama sorumluluğu için belge almaları zorunlu kılınmıştır. İlgili üyelerin Odalarımızdan gerekli bilgi ve dokümanları istemesi rica olunur." Ve bunun yapılmaması son yayınlanan yönetmelikte kanuna dayanan bir cezai müeyyideye de bağlanmıştır.

Ayrıca, birçok çökme hadiseleri olur, her birinde yüreğimiz burkulur, sebepleri hemen araştırmaya koşulur; ama bir türlü neticesi kamuoyuna açıklanmaz. Bunlardan biri üzerinde misal teşkil edici haberde, -yine son günlerin gazetelerinde-, "inşaatlarda niteliksiz beton dökülmesine göz yuman mimar ve mühendisler çalıştırılmayacak şeklinde..." dir ve bu konuda İstanbul Odaları bir bildiri de yayınlamışlardır.

Buraya kadar arz ettiklerimi "...daha açık ifadelerle neticeyi sağlayıcı şekilde belirtmek için şunları açıklamak istiyorum:

...a) Mühendis ve Mimar Odalarından birçoğu, esasen dağınık olan üyelerinin..." ihtiyari kılındığı takdirde bu teşekküllere katılmaları "dolayısıyle kapanacak, kalacak olanları ise kendilerine düşen hizmet ve görevleri tatminkar bir tarzda yürütemeyecek derecede za'fa uğratacaktır. Ve bu yüzden, çeşitli mevzuatın Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği tesis ettiği tetkik, tasdik, vize, hakem, bilirkişi mercileri ortadan kaldırılmış veya hizmetleri aksatılmış olacaktır.

b) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin, kamu kurumu niteliğini kaybetmeleri sonucunda üyelerden alınan kaydiye, aidat ve kesilen para cezalarıyla yaptıkları kamu hizmetleri karşılığında, kamu kaynaklarından sağladıkları harç ve resim gibi gelirler azalarak varlık ve faaliyetlerini idame ettirmeleri güçleşecek veya imkansızlaşacaktır.

c) BAĞ-KUR Kanunuyle pek uyuşmayacak bir durun yaratılacak..." Çünkü, hep hatırlarız, BAĞ-KUR'a üye olabilmek için, serbest çalışanların bir meslek kuruluşuna intisabetmiş bulunması ve onu tevsik etmesi gerekir. Bu da bozulacak, bu münasebetle tesis edilemeyecek,"... diğer bir sosyal güvenlik kaynağı olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Yardım Sandığının hukuki ve mali statüsü de dengesi de bozulacaktır..."

Üye arkadaşlarımızdan öğrendiğimize göre, bu sandık, bir üyenin vefatı halinde, otomatik

olarak ailesine 15 bin lira maddi yardım yapıp onun ilk sıkıntılarını karşılıyor. Böyle bir dağılma halinde bu yardım sandığının durumu da hakikaten büyük bir sarsıntıya uğratılacaktır.

d) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin, üyeleri üzerinde nitelik ve nicelik bakımlarından sağlamaya çalıştıkları mesleki gelişine, denetleme, disiplin ve sosyal dayanışma imkanları büyük ölçüde kaybolacak veya etkisiz derecede zaafa uğrayacaktır.

7. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun uygulanmasıyla bir kısmı mağdur duruma düştükleri, bir kısmı da tatmin edilmedikleri için üstün şartlı ülkeler giden ve gitmeye niyet eden veya diğer iş alanlarına atılmakta olan Türk mühendis ve mimarlarının miktarlar, kendi kuruluşları için ağır ve tahrip edici bir darbe saydıkları bu teklifin kabulü halinde daha da artarak, teknik iş gücümüzün önemli bir surette sarsılması sonucuna varacaktır.

"Bu sebepler ve ihtimaller karşısında mezkur teklif ve raporun Genel Kurulumuz tarafından reddedilmelerini saygılarımla birlikte arz ederim."

Bunun gereğini sağlamak için Başkanlığa bir takrir veriyorum. Teklifimi kabul buyurmanızı diler, teşekkürlerimi sunarım. (Sol ve orta sıralardan alkışlar.)

BAŞKAN - Çalışma süremiz dolduğundan 10 Mayıs 1973 Perşembe günü saat 15.00'de toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati: 18:55

(Görüşmelerin devamı)

CUMHURİYET SENATOSU

TUTANAK DERGİSİ

Birleşim: 64 19.5.1973

Oturum:1

IV. GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. - Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Konusunda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Bayındırlık, Ulaştırma ve İmar-İskân komisyonu raporu (M. Meclisi; 2/622; C. Senatosu 2/45) (S. Sayısı : 228)

BAŞKAN- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifinin tümü üzerindeki müzakeresine devam ediyoruz.

Söz sırası bulunan sayın üyeleri takdim ediyorum:

Sayın Atayurt, Sayın Topaloğlu, Sayın Öztürkçine, Sayın Özlen, Sayın Ucuzal, Sayın Yıldız.

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabii Üye)- Grup adına söz rica ediyorum, Sayın Başkan.

BAŞKAN – Kişisel görüşmelere geçtik; dün, talep etmedi grubunuz.

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabii Üye) - Buna hakkımız var, Sayın Başkan.

BAŞKAN- Her ne kadar istediğiniz zamanda rüçhan hakkınız var ise de kanunların müzakeresinde böyle bir usul takip ediyoruz, ama vereyim. Yani, bir daha o şekilde hareket etmenizi rica ederim.

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabii Üye)- Tüzük vermiş o hakkı bize.

BAŞKAN- Tüzük vermiş; ama müzakerenin de bir usulü var, o usulü bozmayalım efendim.

Milli Birlik Grubu adına kim görüşecek, efendim.

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabii Üye)- Şimdi geliyor, efendim.

BAŞKAN- Peki efendim.

Sayın Atayurt.

FAİK ATAYURT (Uşak)- Sayın Başkan, sayın Senatörler;

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunda yapılmak istenilen bazı değişikliklere ait teklifin tümü üzerinde kişisel görüşlerimi arz etmek üzere huzurlarınızda bulunmaktayım.

Hepinizce de bilindiği veçhiyle Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, kamu tüzel kişiliğini haiz mesleki kuruluşlardan bulunmaktadır. Aynı şekilde Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları birlikleri, Türk Tabipler Birliği, Veteriner Hekimler Odaları ve

Birliği, Eczacılar birliği, barolar ve Ziraat Odaları gibi emsal kuruluşların hepsi de birer kamu tüzel kişiliğini haiz mesleki kuruluşlardan ibarettir. Bu kuruluşlar hizmet ve faaliyetlerini icra ederlerken kendi genel kurullarına karşı sorumlu olmakla beraber, zaman zaman bunların icraat ve faaliyetlerinin Devletçe de kontrol ve murakabe edilmesi esası vazedilmiş olmakla beraber, bu hususun bir türlü bazı imkansızlıklar nedeniyle yerine getirilmediği bilinmektedir.

Ayrıca, kanuni mevzuat bakımından da bazı noksanlıkların bulunduğu belli olmaktadır. Gerçekten Türk Mühendis ve Mimar Odaları ve bunların teşkil ettikleri birlikler, kuruluşlarından bu yana kanunlarının öngördüğü şekil ve esaslara uygun olarak pek çok faydalı hizmet ve faaliyetlerde bulunmuşlardır. Ancak, zaman zaman bazı odaların yönetim kurullarının teşekkül tarzlarının bir icabı olarak, mahdut sayıda da olsa, bazı yönetim kurulları kendi kişisel görüş ve düşüncelerini sanki mensubu oldukların odanın tüm görüşleriymiş gibi kamuoyuna da yansıttıkları belli olmaktadır. Bununla beraber 17 odadan pek azının nadiren bu şekil tutum ve davranışlara geçmiş olmaları, bu müesseselerinin heyeti umumiyesinin kınanmalarını icabettirecek bir davranış olmaktan uzaktadır.

Şu hususu dikkatle nazarı itibara almak lazımdır ki; politika, bilim ve teknik üzerinde baskılı olduğu sürece olumlu gelişmeler yapılamaz ve ancak bilim ve teknik kendi prosedürü içerisinde gelişecek ve kamuya aktarılacak olursa bu takdirde faydalı çalışmalar semeresini gösterecektir.

Bu genel görüşlerimi arz ettikten sonra teklif üzerinde bir nebze durmak zaruretini hissediyorum.

Kastamonu Milletvekili Sayın Keskin ve dört arkadaşına ait kanun teklifinin başlangıcında ileride sürülen gerekçe iki esasa dayanmaktadır. Bunlardan birisi şudur; Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, güya özel mesleki teknik okullardan çıkanları ihtisas odalarına kaydetmemişlerdir ve bunda bazı müşkülat çıkarmışlardır.

Gerçekten bidayette böyle tutum ve davranışlar olmuştur; bunun üzerinde bazı şikayetler ileri sürülmüştür. Ancak bu şikayetler yargı organlarına intikal etmiş, Danıştay meseleyi tezekkür etmiş ve netice itibariyle bu hususu hükme bağlamış bulunmaktadır.

Binaenaleyh, gerekçede belirtilmiş bulunan bu esas, Danıştay'ın lazımül icra kararları muvacehesinde artık geçerli olmaktan uzak bulunmaktadır. Bu itibarladır ki, bu mesele kendiliğinden halledilmiş bulunmaktadır.

Gerekçedeki ikinci husus ise, 6235 sayılı kanunun 1954 yılında yürürlüğe girmesi dolayısıyla yürürlük tarihinden önceki teknik elemanların da ihtisası bulundukları odalara üye kaydedilme mecburiyetini getirmiş bulunduğu ve hukuk kaidelerinin makabline teşmilinin caiz olmadığı konusu üzerindedir.

Bu husus ise biraz önce adını bahis mevzu etmiş olduğum bütün odalarda aynen hükme bağlanmış ve tatbikat alanına intikal etmiştir. Binaenaleyh, oda statülerinin tabii ve normal bir icabı olarak üyeliğe kaydolma mecburiyeti ve zarureti 6235 sayılı Kanunun da icaplarından bulunduğu içindir ki, gerekçede ikinci nokta olarak ileri sürülmüş bulunan bu hususun bugünkü tatbikat muvacehesinde geçerli sayılmaması iktiza eder. Esasen mevcut olan bu teklifin Anayasanın 12 ve 122 nci maddeleri muvacehesinde ve idare hukuku açısından da münakaşalı bir durumu bahis mevzudur ve bunlara tam manasıyla uygun düşmediği belli olmaktadır.

Kamu tüzel kişiliği niteliğindeki meslek kuruluşlarında diğer emsal odalarda yapıldığı gibi, meslek mensuplarının kendi idare ve ihtiyaçlarına bağlı kalınmadan üyelik mecburiyeti şarttır ve lüzumludur; bu, diğer müesseselerde de bu tarzda cereyan etmiştir.

Tasarının tümü üzerindeki münakaşalarımızın iki esas nokta üzerinde toplamak lüzum ve zaruretini hissetmiş bulunmaktayım. Bunlardan birincisi, odalara ve birliğe kaydolma mecburiyeti ve mükellefiyeti açısındandır. Bu nokta, bu gelen teklifin önemli bir konusunu teşkil etmektedir.

Biliyorsunuz 27.1.1954 tarihinde yürürlüğe konulmuş bulunan 6235 sayılı Kanunun 1 nci maddesinde bu meslek mensuplarının, ister resmi sektörde ve ister özel sektörde çalışsınlar bütün mühendis ve mimarlar odalara ve birliğe girmek mecburiyetindedirler. Ancak mesleklerini icra etmeyenler bu hükmün dışında bırakılmışlardır.

Hal böyle iken, millet Meclisinin kabul etmiş bulunduğu metinde resmi sektörde çalışanların odalara girmeyeceği ve buna mukabil özel sektörde çalışanların ise arzu ederlerse, isterlerse ihtisasına dahil bulanan odalara girmesi ifade edilmiş bulunmaktadır.

Bu böyle iken, Cumhuriyet Senatomuzun ihtisas komisyonu tarafından kabul edilmiş ve şimdi müzakereye alınmış bulunan metinde ise, resmi ve özel sektörde çalışanlar arzu ederlerse ihtisası bulundukları odalara girmek üzere diye yeni bir düzenleme getirilmiştir. yani, üyelik tamamen ihtiyari bırakılmış bulunmaktadır.

Birçok odaların kanuni statülerinde zaruri ve mecburi bulunan bu üyelik durumu münhasıran şimdi Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinde ihtiyari bırakılıp, diğer odalarda kendi statülerinde aynen muhafaza edilmiş bulunması hukuka ve Anayasamızın öngörmüş bulunduğu eşitlik ve genellik prensiplerine aykırı düşmekte ve hukukun bu esaslı prensiplerini ihlal eder mahiyette bulunmaktadır.

Biliyorsunuz, oda statüleri; dernekler ve cemiyet statülerinden farklı olarak düzenlenmiştir. Bütün odalar ayrı ayrı kanunlara dayanmaktadır ve bu kanuni mevzuatta üyelikler ihtiyari değil, mecburi bir şekilde tanzim edilmiştir. Getirilen teklif, biraz önce arz ve ifade etmiş olduğum veçhile Anayasamızın 12 nci maddesindeki eşitlik ilkesine de mugayir düşmüş bulunmaktadır ve nitekim metinde yer alan "isterlerse" kelimesi, bunu açıkça teyit ve ifade etmektedir.

6235 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde, odalar ve birlik amme hizmetlerine yararlı birer kuruluş olarak nitelendirilmişlerdir ve o şekilde görevlendirilmişlerdir. Madem ki, amme hizmeti bahis konusudur, o halde üyelik tabii bir netice olarak zorunlu olmalıdır. Halbuki getirilen teklifte, bu ilkeden ve bu prensipten uzaklaşılmış bulunmaktadır.

6235 sayılı Kanunun genel esprisi, odaların ve birliğin çalışmalarının disipline edilmesi ve buranın mensuplarının bir otorite altında toplanarak, mesleki faaliyetlerini nizam ve intizam içersinde, bilim ve tekniğin esaslarına uygun bir şekilde yürütmek zorunluluğunu ifade etmektedir ki, getirilmiş olan bu teklifte odaların genel kanuni statülerinden ayrılmak istenilmektedir. Bu, esas bakımından uygun düşmemektedir. Bu itibarladır ki, düzeltilmesi ve tashih edilmesi icabeden bir kanun teklifi ile karşı karşıya bulunulmaktadır.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, kamu hizmet ve faaliyetlerinin yürütülmesi bilimsel ve teknik bakımdan yararlı olmakta, mevzuatların hazırlanmasında istişari olarak mütalaalarını bildirmekte, mesleki inkişaf ve tesanüdün teessüsüne hizmet etmekle, teknik ilerlememizi ve mesleki terakkinin gelişmesini, meslektaşlar arasındaki tesanüdü

yapmakta, kuvvetlendirmekte ve beynelmilel alandaki gelişmeleri takip ederek tatbik imkanlarını tavsiye etmekte, velhasıl pek çok faydalı işler görebilmektedir. Bu itibarladır ki kanun teklifindeki isterlerse üyelik sıfatının devam etmesi ve ona göre bir düzenleme yapılması, kamu yararına olmayacağı gibi, bu mesleki odaların gelişmesini de sınırlayacak ve güçleştirmiş olacaktır.

Yine teklifin 5 nci maddesiyle getirilmek istenilen çok önemli bir hususta, 6235 sayılı Kanunun bazı fıkra ve maddelerinin bu kanun teklifi münasebetiyle lağvedilmek istenmesidir. bu da önemli bir husus ifade etmektedir. Bunlardan birincisi 6235 sayılı Kanunun 10 ncu maddesinin son fıkrasıdır. Bu fıkrada, "Yüksek Haysiyet divanının verdiği karar katidir." deniliyordu. İşte bu 5 nci madde ile bu fıkra kaldırılmak istenmektedir. Gerçekten bu fıkranın kaldırılması yerinde bir hareket olacaktır, doğrudur. Nitekim, bir mesele dolayısıyla keyfiyet Anayasa Mahkemesine intikal etmiş, Anayasa Mahkemesi 19.7.1963 tarihinde esas 1963/112, karar 1963/196 sayılı lazimül icra kesin Kararıyla bunun anayasanın ilkelerine ve hukuka aykırılığını tespit ederek yürürlükten kaldırmıştır ve bu hususta gerekçeli kararı 19.10.1963 tarih 11535 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış bulunmaktadır. Hakikaten 10 ncu maddenin son fıkrasının kaldırılması doğru bir ilke olarak görülmektedir.

6235 sayılı Kanunun 28 nci maddesi de kaldırılmak istenmektedir. 28 nci maddeyi tetkik ettiğimiz zaman, memur, asker, serbest olsun muvakkaten mesleklerini icra etmekten men edilenler, çalışmayanların odalara kayıtları kendilerinin ihtiyarına bırakılıyor. Binaenaleyh, kendilerinin ihtiyarına bırakılmış bulunduğuna göre buna göre muamele yapılması gerekmektedir. Bu itibarladır ki, 28 nci maddenin lağvı değil, kalması lüzumlu ve zaruridir.

33 üncü madde; Türkiye'de mesleklerini icra etmek isteyen teknik elemanların ihtisaslarına uygun odaya kayıt olma mecburiyeti tamamen ihtiyari bir tasarruf olarak, bir muamele şekli olarak ortaya atılmış ve bu itibarla 33 ncü madde de lağvedilmek şöyle dursun, yine muhafaza edilerek tatbikat alanında kalmak durumunda bir hüküm olarak kendisini göstermektedir.

38 inci maddede bu teklifteki 5 nci madde ile kaldırılmak istenilmektedir. Halbuki, bu madde 33 ve 34 ncü maddelere atıfta bulunmaktadır. Bu itibarla, onlar mahfuz tutulmak zaruretinde kaldığına göre, gereken müeyyideyi koymaktadır, mahzurlu değildir, belki yeni ihtiyaçlara göre tanzim edilebilir. Bu itibarlardır ki, 38 nci maddenin de genel esprisi itibarıyla muhafazası zarureti vardır.

Lağvedilmek istenen maddelerden bir diğeri 6235 sayılı kanunun muvakkat 1 nci maddesidir. Kanunun meriyetinden itibaren bu madde ile iki ay içerisinde mühendis ve mimarların Bayındırlık Bakanlığına beyanname vererek odalara girmeleri öngörülmektedir. Bu hükmünü icra etmiştir, gereken muameleler bu geçici 1 nci maddeye göre yapılmıştır. Bu itibarladır ki, yerinde bir hüküm olarak artık bu madde üzerinde bir muamelede bulunulması gerekmemektedir.

Kısaca genel esprisini bu şekilde arz ve ifade etmiş bulunduğum bu Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda yapılmak istenilen bazı değişikliklerde dikkati çeken unsurlar bu iki madde üzerinde toplanmaktadır. Şayet maddelere geçilmesi imkanları hasıl olursa, şu takdirde bu iki madde üzerinde hazırlamış bulunduğumuz önergeyi Yüce Başkana, tashih edilir, düzeltilir mülahazasıyla takdim ediyorum. Bu kanunun tümü hakkında söyleyebileceklerim kısaca bunlardan ibarettir. Beni dinlemek nezaket ve lütfunda bulunan Genel Kurula bu vesile ile saygılarımı sunarım, teşekkür ederim.

BAŞKAN- Komisyon Başkanı şimdi mi istiyorsunuz efendim?

BAYINDIRLIK ULAŞTIRMA VE İMAR, İSKAN KOMİSYONU BAŞKANI OSMAN SALİHOĞLU (Sakarya) - Konuşmalarımla belki arkadaşlara yardımcı olurum.

BAŞKAN- Komisyon Başkanı Sayın Salihoğlu, buyurunuz.

BAYINDIRLIK, ULAŞTIRMA VE İMAR-İSKAN KOMİSYONU BAŞKANI OSMAN SALİHOĞLU (Sakarya)- Değerli arkadaşlarım;

Bayındırlık, Ulaştırma ve İmar-İskan Komisyonu Başkanı olarak dünden beri müzakeresi yapılmakta olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunda yapılan değişiklik telifi üzerindeki konuşmaları dinledim. Benim, mühendis olmayan üyelerden farklı bir durumum da vardır. Bu odalar 1954 yılında kurulurken ben kurucuları arasında bulunmaktaydım ve üye kayıt numaram 82'dir. Binaenaleyh, bu camianın içinde bu kadar uzun zamandır bulunmak ve adeta kendi evi gibi olmak yanında bir de siyasi görev olarak Komisyon Başkanı ve Cumhuriyet Senatosunun bir üyesi bulunmam dolayısıyla bu konu hiç şüphesiz diğer üye arkadaşlarımızdan çok beni ilgilendirmiştir.

Nitekim, teklif komisyonumuzdan çıktığından bu yana birçok mühendis arkadaşları ve kuruluşları hem resmen Komisyona davet etmek suretiyle, hem de özel olarak temaslarda bulunmak suretiyle bunun en iyi bir şekil alması için gayret sarf etmişimdir ve Parlamentomuzdaki senatör arkadaşlarımız, hangi partiden olursa olsun, sormuşlardır, ben onlara sormuşumdur ve bu suretle bu kanun teklifini iyi bir şekle sokmanın çarelerini aramışızdır; ama dünden beri dinlediklerimden hüsrana uğradığımı da ifade etmek isterim, şöyle ki: Her zaman olduğu gibi, tabii siyasi bir heyet siyaset tarafından tutuyor, alabildiğine çekiyor, "Sömürücü, indirici, kaldırıcı..." diyor.

Arkadaşlar, bunların bu kanunla hiçbir ilgisi yoktur. Sizi temin ederim, beni sekiz seneden beri tanırsınız, bilirsiniz; A.P. kanadı bu mevzuda asla bu düşüncelerin hiçbirine iltifat etmemiştir ve grubumuzdaki müzakerede kendilerine verdiğim izahatta objektif kıstasları ele aldım. Komisyonumuza rağmen kanun teklif üzerinde değişiklik önergesi takdim edeceklerini, yetkili grup başkanı arkadaşımız dün burada ifade etmiştir; ama buna rağmen "Yok efendim, kapatıyorsunuz, durduracaksınız, ağızlara bilmem ne sokacaksınız.." şeklindeki konuşmaları olmuştur. Kanaatim odur ki, bu tür konuşmaların rey toplama hususunda bir faydası da olmaz. Neden olmaz, bakın arz edeyim:

Ben Komisyonun Başkanıyım. Bana 384 tane telgrafla bu kanunun bu şekilde çıkmaması için yardım edilmesi talebinde bulunulmuştur; ama 500 küsur telefon ve telgrafla da "Aman bizi kurtarın" diyen mühendis arkadaşlarımız vardır.

Demek ki, bunda bir düzeltme ihtiyacı vardır ve lüzumludur. Hadise budur. Tek taraftan dinleyip, Buca Belediye Başkanı seçiminden "Biz bunu halledeceğiz" diye çıkmak işi bilmeden işe müdahale etmek şeklinde oluşuyor. Türkiye'nin bütün problemlerinde bu şekilde acele davranışlar da, sonunda iyi neticeler vermiyor.

Şimdi, nedir hadise?

1954 yılının Ocak ayında Parlamentodan 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun diye bir kanun çıkmıştır. İlk anda 10 tane oda teşekkül etmiştir; ama bugün 17 tane oda vardır. Nedir bunlar? Çok affedersiniz, meslekten olmadıkları için bilmeyen arkadaşlarımız bulunabilir, o bakımdan anlatıyorum.

Tabii biliyorsunuz mühendisler çeşitli ihtisas kollarına ayrılmıştır. Orman mühendisi, tarım mühendisi, inşaat mühendisi, gemi inşaat mühendisi, maden mühendisi ve saire. İşte 17 tane olan bu odalar ayrı ayrı birer hükmi şahsiyeti haiz kuruluşlar haline gelmiştir. Bir de bunların federasyonu olan odalar birliği vardır. Tabii kendi tüzüklerine göre her sene kongrelerini yaparlar ve odalar birliği denilen kuruluşa da her oda delege seçer, onlar da kendi kongrelerini yaparlar. Her odanın kendine ait neşir organları vardır. İnşaat Mühendisleri Odası üyesi olan bendenizin bu neşir organlarında çeşitli makalelerim yayınlanmıştır, çeşitli başmakalelerim vardır.

Burada çıkıp da "Şöyle yaptık, böyle yaptık" demekle bu işler halledilmez, esas olan vesikalardır. Şu anda yine bir vesika ile huzurunuzda bulunuyorum.

İlk kuruluşunda şevkle, heyecanla hakikaten bir bayram havası içinde kurulan oda son zamanlarda, üye arkadaşlarımın da söylediği gibi, -ben de buna katılırım- her kuruluşta olduğu gibi, 2-3 odada -17 tane oda vardır, hepsinde değil- bazı aşırı akımların, ideolojilerin peşine düşmek ve bu destek kuvvetten istifade etmek isteyen idareciler de olmuştur; ama bunlar olmuştur diye biz burada bir kanun çıkarırken "Aman efendim, bunu kesip budayalım" demek doğru olmaz ve hele Cumhuriyet Senatosu, bu yüksek seviyedeki yer böyle bir düşünceye elbette ki esir olmayacaktır, ve objektif kriterlere göre hareket edecektir.

Şimdi, arkadaşlar, ben siz odaların parlamenter olmayan üyelerinin şu dergide; yani Türk Mühendis Haberleri dergisinin Mart 1973 de yayınlanan 216 ncı sayısından, kendi aralarında yaptıkları toplantıda şu kanun mevzuundaki fikirlerinden bazılarını okuyayım. Göreceksiniz ki, parlamenter arkadaşlarımız hadisenin külline vakıf olmadan burada çıkıyorlar, fikir beyan ediyorlar.

İşte bakın üyelerden biri ne diyor; başlık kısmını okuyorum:

"... İlk defa oda olarak bir derlenip toparlanmamız ve kendimize bir şahsiyet kazandırmamız gerekir. Nitekim, ben İstanbul'daki durumda gördüm, Ankara'daki durumu da gördüm. İstanbul bugün oda genel merkezinden daha iyi bir yönde, yeni bir havada gözüktü bana; yani burada hiçbir şekilde taraf tutmadan söylüyorum, Ankara'daki vize işleminde" ki, ona da geleceğim "... Arkadaşlarımızın dediği gibi, evet bize bir destektir, maddi yönden; ama tamamen göstermelik bir şeydir. Gelinir, proje getirilir, alelacele kağıtlar mühürlenir, alınır gidilir..."

Arkadaşlar, bunu odanın bir üyesi söylüyor. Biz şimdi burada bir teşekkülü savunalım, güzel; ama vatandaşı da elbette ki, haksız yere bir yerde istismar edilme vaziyetine terk etmeyelim.

Diğer bir üye veya delege toplantılarında konuşuyor ve diyor ki:

"Hiç olmazsa siz teknik güç" diye bir gazete hazırladınız da, biraz okundu başkaları tarafından. Bundan evvelki İdare Heyeti eline kalem almadı. Bunları esasında mesul tutmak lazımdı. Bu kadar laçkalıktan dolayı hiç olmazsa siz bir karar alınız, bir şey yapınız. Ben diyorum ki, bunu artıralım, mühendise anlatalım ki, bugün büyük şehirlerde çekilen büyük sıkıntıların sebebi mühendisliğin olmamasındandır. Dış ülkelerde her evin önünde teslim edilen su borusundaki basıncın dahi şebeke hesapları yapılır. Buradaki gibi yerin altına 20 santim soruyu ser, üst tarafı hidrofor mu, ne halt edersen et..." aynen okuyorum "... Denmez. Bütün bunların inceden inceye detaylandırılması lazım. İşte bunlar bizim işimiz. O zaman Türkiye değil 9 bin, 19 bin, 29 bin mühendisle doymaz. Bu meseleleri açıklamak vazifesini,

oda yapsın lütfen. Ben bunu arzu ederim ve bu şekilde inşaat mühendisi denildiği zaman sadece belediyeye proje yapan bir kişi değil, Türkiye'nin esas meselelerine eğilen kudretli bir grup halinde ortaya çıkalım ve şahsiyetimizi bu şekilde elde edelim diyorum."

SELAHATTİN BABÜROĞLU (Cumhurbaşkanınca S.Ü)- Bravo iyi demiş ne var bunda?

BAŞKAN- Müdahale etmeyiniz efendim.

BAYINDIRLIK, ULAŞTIRMA VE İMAR İSKAN KOMİSYONU BAŞKANI OSMAN SALİHOĞLU (Devamla)- Bir dakika efendim bir dakika...

Diğer bir üye "Muhakkak ki bahsettiğiniz, kanunun bu şekilde, hakikaten çok sert bir şekilde Meclisten geçmesi hoş bir şey değil. Dediğiniz gibi hiç olmazsa bazı tadiller sağlanmasında hakikaten ben şahsen fayda görüyorum. Diğer taraftan İnşaat Mühendisleri Odası var olmaya devam edeceğine göre bu kanunun bu şekilde Meclisten geçirilmesinde odanın da acaba düştüğü hatalar var mıdır mazide. Bunun da herhalde tahlil etmek icabeder oda yönünden. Daha önce yapılmış neşriyatlar, hareketler ve saireyi tahlil ederek oda acaba hakikaten evvelki hadiselerin tahlilinde her zaman ağır başlı ve tarafsız hareket edebilmiş midir, yoksa bazı zamanlar bu tarafsızlığı, yani böyle bir teknik bir topluluğun icabettirdiği tarafsızlığın dışına çıkmış mıdır? Bunları, bence tahlil ederek yönetim kurulu hiç olmazsa bundan sonra neşriyatta yani bu kanunun ileride şu veya bu şekilde değiştirilmesi arzu edilir ise, o arzuyu destekler mahiyette faaliyette bulunmasında fayda olacağını umuyorum. Biz İnşaat Mühendisleri Odası olarak veya diğer mühendis odaları olarak teknokratların meydana getirdiği bir topluluğuz. Bu topluluk içerisinde doktrin olacaktır. Yani teknikle politika ayrı olduğuna göre, bir teknisyenin politik görüşleri değişik olabilir. Odalar bu politik ilişkileri yüreklendirmek yönüne maalesef mazide gittiler. Yani, teknikten ayrılıp bu şekilde bir akımları oldu, neşriyatları oldu, hareketleri oldu. Bu hususlarda bence daha ziyade tekniğe önem verip bu çok sivri taraflara gitmemeye, neşriyatlarda ağırbaşlı olmaya ve tarafsız kalmaya riayet etmek ileride bu kanun eğer çıkarsa kanunun tadilinde destek olmaya yardımcı olur kanaatindeyim" falan, falan...

Arkadaşlar, parlamentodaki üye arkadaşlarımızın hepsi kanun teklif edebilirler. Kanun teklif edilmiş, gerekçesi meydanda bu gerekçeye uygun burada üyelerin sözleri de vardır. Ama, benim şahsi kanaatim odur ki, biliyorsunuz idare heyetleri geçicidir. Bir sene için seçilir sevilirse gelecek sene de öbür sene de olur. Yani, şahsi ve kişisel birtakım sapıklıklardan dolayı yıllardan beri memlekete çeşitli yönleriyle bilhassa camiası mensuplarına çok faydalı olan bir kuruluşu keellemyekün [hiç yokmuş gibi] addetmenin ben de aleyhindeyim. Hadiseyi bu şekilde, bu çerçeve içinde mütalaa edecek olursak, bunların en çok telaş ettikleri giriş mecburiyeti meselesi... Yani üye bir mühendis mektepten çıktıktan sonra mesleğini icra etmek için odaya kaydolmak mecburiyeti de tartışabilir arkadaşlar. Hukukçular, avukatlar, şöyle imiş, ticaret odaları, böyle imiş. Benzer değillerdir. Ben hukukçu arkadaşlarımın çoklarının mütalaasını aldım. Anayasa Komisyonu üyelerinin de mütalaasını aldım.

Düşününüz bir hakim 4-5 sene hakimlik yaptığı zaman avukatlık hakkını iktisabediyor. Görev görürken otomatik olarak, hakim avukatla beraber görev görüyorlar. Bir davayı avukatla beraber yürüttüklerine rağmen hakimin kayıt mecburiyeti yoktur. Hukuk müşavirlerinin kayıt mecburiyeti yoktur.

Ticaret odalarını bununla nasıl karıştırıyorlar ben bunu anlamıyorum. Ticarete odası tamamen özel sektördür, tamamen özel bir kuruluştur. Ben fikir olarak aksini savunmuyorum, yanlış anlaşılmasın. Hadiseyi efendim, şu şöyledir, bu yönü ile böyledir, şu buna benziyor şeklinde polemiklerle halletmek mümkün değildir; ama Parlamentoda görüyorum umumi bir hava; kamu kesimde çalışan bir mühendis 657 sayılı Kanunun bütün ceza ve müeyyidelerinin altında olan bir mühendisi ayrıca ceza verecek bir dış organa bağlamak pek müdafaa edilecek şey değildir arkadaşlar.

Biz zaten Fakih Özlen arkadaşımızla da anlaşmıştık. Hadiseyi size anlatayım, biz bunu hep istişare ettik. Fakih Özlen Komisyonumuzun üyesidir. Kendisi aynı şekilde kamu sektöründe olanların ihtiyari ve özel kesimdekilerin mecburi kılınması şeklinde teklifler yapmıştır. Yalnız bir meseleyi arz edeyim (Hukukçu değilim, hukuki yönünü bilmem), Anayasa Mahkemesine götürüldüğü zaman Anayasa Mahkemesinin bunu itmesi, şu parti bu parti meselesi değil Senatonun haysiyeti yönünden beni ilgilendirmiştir. O yönü ile hukukçu arkadaşlarımdan "Bunun hukuki vaziyetini tam yapın, hukuki yönü ile herhangi bir şekilde itilmesin" şeklinde mütalaa istedim, onlar o şekilde bir hazırlık içine girdi. Yoksa çıkıp da burada efendim şöyledir deyince mutlaka o öyledir şeklinde değil, onun aksi fikri vardır ve fikirler muhteremdir. Sizin söylediğiniz gibi herkes de her şeyi söylemeye muktedirdir.

Değerli arkadaşlarım, kanunun müddeti bitmektedir. Bugün bu kanun buradan çıkmazsa ki, bunu da maalesef özür dileyerek söylüyorum, çok hayınane şekilde işte Komisyon Başkanı bunu böyle yapıyor, işte bilmem ne reformu kanununda olduğu gibi bu da öyle olacak şekilde üye arkadaşlarımızdan aleyhimizde konuşalar olmuştur. Oysaki, eğer Salihoğlu'nun öyle bir maksadı olsa idi, kanun Komisyondan çıktığı anda ben bu Parlamentonun 8 senelik üyesiyim bunun yollarını bilmiyor değilim, gelir burada öncelik, ivedilik önergesini verirdim ve dilediğimiz şekilde de çıkartırdık. Ondan da şüpheniz olmasın. Bütün mesele bunun en iyi şekilde meslektaşlarımı, arkadaşlarımı ve camiayı tam tatmin edecek şekilde çıkması için gecikmiştir; ama bugün mutlaka çıkması lazım; aksi takdirde Meclisten geldiği şekilde çıkar. Saygılarımı arz ederim efendim.

BAŞKAN- Buyurun Sayın Topaloğlu.

İHSAN TOPALOĞLU (GİRESUN)- Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Huzurunuza getirilmiş olan Mühendis ve Mimar Odaları kanunun teklifi üzerinde kısaca görüşlerimi açıklayacağım.

Bu kanun teklifi hiç şüphesiz bugün 50 bine yakın mühendis ve mimarı ilgilendirmektedir. Bu kitle memleketin kalkınması ile doğrudan doğruya ilişkisi olan insanlardır ve onların huzur içinde çalışabilmeleri memleketin gelişmesi bakımından büyük önem taşır.

Bu kanun teklifi her ne şekilde gelmiş olursa olsun muhakkak olarak bu grubun, bu kitlenin bir birlik halinde çalışması, Anayasamızın 122 nci maddesine göre bir kamu tüzel kişiliği şeklinde çalışmasını önleyecek şekildedir. Meclisten geçip buraya kadar gelmiştir. Sayın Salihoğlu'nun söylediği gibi eğer burada Senato bu kanunu geçirmekte bağlı bulunan taraf buna daha iyi şekle sokmak isterse, bunun değişikliklerini gördükten sonra tabidir ki memnuniyetini söyleyebilirim. Ama, bir vakıa ile karşı karşıyayız. Doğrudan doğruya bu Mühendis ve Mimar Odalarını bir nevi tecziye etmek [cezalandırma] mahiyetinde bir kanun teklifidir. Bu gerekçelerden de anlaşılıyor, bunu buradan söylemeden geçmek mümkün değil, bir vakıadır bu.

Mühendis ve Mimar Odalarının kuruluşunda ben de eskiden görev yaptım son zamanlarda pek ilgim yok. Ancak, özet olarak bu odaların neler yapmakta olduklarını size anlatırsam önemi daha iyi anlaşılır. Şimdiye kadar bu husus üzerinde açık olarak durulmadı.

Bu odalar daha 1961 Anayasasından önce 1954 yılında sayıları her yıl artan teknik personelin bir disiplin altında birleştirilmesi ve yurt hizmeti ve mesleğine, ortak sorunlara dengeli biçimde katkıda bulunması için kanuni kuruluş haline getirilmek ihtiyacından doğmuştur. 19 yıldır oluşmuş, birçok konuda hizmet görmüştür. Bunların başında, kamulaştırmada görevi vardır, Bağ-Kurda görevi vardır... Şimdiki getirilen bu teklif veya Senato Komisyonunda kabul edilen şekliyle kanun geçerse, bu kuruluşlara girme mecburiyeti kalkarsa, bizim memleketimizde cari olan usullere göre çok kere bu odalar zayıf kalacaklar ve bu görevleri yapamayacaklardır.

Bunun dışında mühendislik konularında, mühendisle işveren arasındaki sözleşme esaslarının saptanmasında, hizmet-ücret dengesinin yıkıcı rekabetleri önleyecek dengesinin sağlanmasında görev alır. Meslek ahlak esasının sağlanıp yürütülmesinde görevi vardır, meslek kongreleri, teknik bakımından mesleki araştırmalar, meslek içi eğitim, konferanslar, mesleki yayınlar yapar.

Bilhassa bu yayınlar üzerinde duracağım; geçen oturumda Mimar Odasının yaptığı yayınlar ele alınarak tenkitler yapıldı. Bu tenkitlerin, her nereden olursa olsun alınıp yurdun hizmetine arz edilmesi bir görevdir. Sayın Babüroğlu da zannederim değindi; konut sorunun dünyanın her yerinde mevcuttur, çözüm yollarını her şekliyle bilmek bir meslek insanı için gereklidir. Çünkü ondan çıkarılacak sonuçlar nereden gelirse gelsin yurt yararına olabilir. Bunun yanı başında, tarım ile ilgili bir yayın yapmış olmak da, en nihayet tarımın dolaylı yollardan mühendisliğe ve sanayie etkisini bilenler için bir şey olmayabilir; ben o yazıları okumuş değilim, ama fikir olarak bunların karşısında durmak yanlıştır. Kaldı ki, bu odalar -ben Kimya ve Maden Odalarından misal göstereceğim- çok değerli orijinal çalışmalar ve neşriyat yapmaktadır. Elimde bulunan şu iki eser; bir tanesi son Maden Bilimsel ve Teknik III ncü Kongresinin tutanağıdır: Bunun içerisinde, maden konusunda yurt ihtiyaçlarını karşılayacak önemli yazılar vardır.

Diğer eser ise, Kimya Mühendisleri Odası II nci Kongresinden yapılmış tebliğlerdir; bunların faaliyetlerini zayıflatacak herhangi bir teşebbüs yurt yararına olmaz.

Bu kuruluşlara Devletin doğrudan doğruya yardımı yoktur. Meslek dallarının araştırmasıyla , meslek alanlarının sürtüşmesi ve girişimi gibi birçok konuda, ancak meslek kuruluşları tarafından çözümlenmesi mümkündür, kanun ve emirlerle bu ayrım yapılamaz. Bütün dünyada, yukarıda değinilen benzeri işleri meslek kuruluşları yapmaktadır. Mesela Kanada bunun için bir de kanun çıkarmıştır. Kamu kesiminde çalışmaların, bir kamu kuruluşuna girmelerini yasaklamak, kişi hak ve hürriyetlerine çok aşırı, hatta anlamsız bir müdahale sayılmak lazım gelir. Kaldı ki, kamu kesimindeki personelin, bugünkü birlik, oda kararlarının ve tüm çabaların da var olması, bu kuruluşların içinde istenilen en güzel dengeyi sağlar. Odalar, kamu özel kesimleri, üniversite öğretim üyeleriyle esasen kendi içlerinde en ideal bir üçlü dengeyi sağlayacak kuruluşa sahip kılınmışlardır. Her istek, her karar bu üçlü kuvvetin dengesine bağlıdır. Ayrıca, ihtisas dallarına göre odalar birbirini de dengelerler. İnşaat mühendisleri Odasının isteğiyle, Mimar Odasının isteği çoğu kez birbirine karşı, birbirini frenleyici niteliktedir. Böylece birlik, başlı başına bir dengeli kuruluştur. Birliğin bu yapısı ve sahip olduğu teknik potansiyeli göz önünde tutularak,

1960'tan önceki hükümetler, birlikten bir anlamda teknik müşavirlik istemiştir. O zamanki bakanlardan Samet Ağaoğlu'nun imzasıyla dairelere bu anlamda genelge de gönderilmiştir; kamu kuruluşlarının birlikten yararlanması istenmiştir.

Şimdi, özetlediğimiz bu çalışmalarını, getirilen teklif üç yoldan önlemek istemektedir: Evvela, girişleri ihtiyari kılmak veya kamu sektörüne yasaklamak suretiyle, odanın kuruluşunu ve devamını ortadan kaldırmaktadır. Daha sonra, politikayla uğraşamaz şeklinde bir fikir ortaya atılmıştır. Bu politikanın ne olduğunu ne olmadığını sınırlarıyla tespit etmek mümkün olmadığına göre, bu konuda bu kuruluşlar -ki, birçok meseleleri doğrudan doğruya politikayla ilgilidir- artık çalışamaz hale getirilir kanısındayım. Ayrıca 34 ncü maddede bulunan ve yabancı teknik eleman istihdamını bir usule bağlayan maddenin 38 nci maddedeki müeyyidesi kaldırılmak suretiyle bunu açık bırakmaktadır.

Şimdi, 1 nci maddenin şekli değiştiği ve ihtiyari halde getirildiği halde -çünkü Senato Komisyonunda kabul edilen şekil ihtiyari şekildir- odalara ilgi azalacak ve Mühendis ve Mimar Odaları Birliği zayıf düşecektir. Bu, dediğim gibi Anayasanın 122 nci maddesine aykırıdır. Sayın Salihoğlu'nun görüşüne ben burada iştirat etmiyorum, çünkü bunun dışında da meslek odaları, Devlet kesiminde hizmet gören birçok meslek erbabı için kurulmuş olan bu gibi birliklere girmek mecburiyeti vardır. Mesela, Türkiye Barolar Birliğinde böyledir; hakimler olmasa bile avukatlar girmek mecburiyetindedir, Devlet sektöründe avukatlık yapan hukukçularımız da vardır. Sonra, bütün Devlet dairelerinde doktorlar vardır ki, bunlar için de Türk Tabipler Birliğine girmek mecburiyeti vardır; veterinerlikte, eczalıkta olduğu gibi... Bunlar bir birine benzer mesleklerdir, yalnız Ticaret ve Sanayi Odalarını ben burada saymadım.

Şimdi bunu dışında, demin de söylediğim gibi politikayla uğraşmama meselesine gelince, bu biraz telakki meselesidir. Demin Sayın Salihoğlu'nun okuduğu yerde yapılan tenkitler doğrudan doğruya iç tenkitlerdir, bunlar alınacak tedbirlerle, mühendisliğin ve odaların gelişimi ve varacağı seviyelerle hallolacak konulardır; getirilecek bu kanunla bunlar hallolmaz. Çünkü, teknik adamlar oturur karşı karşıya münakaşasını yaparlar, kendi birlikleri vardır, kongreleri vardır, orada bir mücadele vardır, seçimle gelmektedirler, görüşler hak kazanır, gelir. Kaldı ki, bunların içerisinde yöneticiler hatalı bir yola gittiği zaman, bunu kanunlarla bu şekilde değil, mevcut usullere göre veya rejime karşı bir hareket dahi olsa mevcut kanunlarla bunları cezalandırmak veya ona gitmek de mümkündür. Biraz daha sonra söylediğim gibi, bilhassa teknik eleman istihdamında, yabancılara yersiz olarak yer verilmesi ve bunun müeyyidesinin kaldırılması, önümüzde büyük zararlara yol açar.

BAYINDIRLIK, ULAŞTIRMA VE İMAR-İSKAN KOMİSYONU BAŞKAN OSMAN SALİHOĞLU (Sakarya)- O kaldırılmadı, Komisyonda onu münakaşa ettik ya beyefendi!.

İHSAN TOPALOĞLU (Devamla)- 38 nci madde kalıyor. Gelen kanunda var.

BAŞKAN- Lütfen müdahale etmeyiniz efendim. Siz de cevap vermeyiniz, konuşmanıza devam ediniz efendim.

İHSAN TOPALOĞLU (Devamla)- Size bir misal vereceğim: Mesela evvelki gün öğrendim, Makine Mühendisleri Odasında Alman uyruklu 7 yıllık bir tekstil mühendisine 74 000 lira aylık verilmektedir; bu teklif gelmiştir, özel kesimde çalıştırılmak istenmektedir. Devlet kesiminde aynı tecrübedeki bir Türk mühendisinin aldığı para da 2 000 liradır.

Şimdi, bu kadar fahiş taleplerle karşı karşıya kalınabilir. Bu müeyyide, 38 nci maddede tespit edilmiştir: İzinsiz ve usulsüz olarak yabancı istihdam edenlerin meslek odalarından çıkarılması, daha doğrusu mesleklerini icra etmelerini önlemek şeklindedir. Bu da çıktığı takdirde, müeyyidesiz kalacak olan 34 ncü madde yürümez hale gelir.

Değerli arkadaşlarım, bendenizin söylemek istediğim özetle budur. Biz, mademki çoğulcu demokrasiye inanıyoruz, bu gibi odaların ve teşkilatların tenkitleri veya çıkışları karşısında Anayasanın sınırları içerisinde, kanunların hudutları içinde kaldığı sürece tahammüllü olmamızı gerekir. Bu odaların yapacakları görevler memleket açısından çok önemli ve değerlidir. Bu bilinç altında bu kanunun değiştirilmesi veya iyi hale getirilmesi; eğer getirilemeyecekse reddedilmesi taraftarıyım.

Saygılarımla efendim.

BAŞKAN- Sayın Öztürçine, buyurunuz efendim.

RIFAT ÖZTÜRKÇİNE (İstanbul)- Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım;

"Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür" diye bir hüküm vardır, anakanunda "Bayındırlık ve Adalet Bakanları yürütür." deniyor. Ana kanun ve buna bağlı olan değiştirilen bir iki maddelik kanunun Bakanlar kurulu tarafından yürütülmesi dengeyi bozacağı nedeni ile bu hususta bir önerge verdim kabulü her halde iyi olacaktır.

Şimdi bazı arkadaşlarımız Anayasanın 122 nci maddesinden bahsettiler. Onların malumatını tazelemek için konumuzla ilgili olan 1 nci fıkrayı okumak isterim.

"Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir."

6235 sayılı Kanun mevcuttur. Demek ki, bu Anayasadan daha önce bir kamu kuruluşu niteliğini haiz yasa mevcuttur. Bu itibarla, Anayasanın 122 nci maddesi ihlal ediliyor diye bir hükmün, burada yersiz olduğu inancımı, tekrar etmek içindir.

Diğer bir husus; bazı arkadaşlarımız eşitlikten bahsettiler. Hatta bir sürü Odalar Birliğinin üye olma mecburiyetini ortaya koydular ve 6235 sayılı Kanunun değiştirilen hükmünde, isteyen kişinin üye olabilme niteliğine de karşı çıktılar ve bu karşı çıkma durumun da sömürücü düzeni ihya dediler.

Aziz arkadaşlarım, şimdi resmi bir mimar ve mühendisi ele alalım. Bu adama biz zorla odaya üye olma imkanını vereceğiz; ama bir doktor gibi, bir veteriner gibi bu arkadaşımıza da özel bir inşaatın plan ve projesini yapma imkanını vermeyeceğiz. Hani ya eşitlik? Hekim mükemmel muayenehane açar çalışır, resmi tabip çalışır, muayenehanesi vardır. Veterinerin de muayenehane vardır. O elbette odaya üye olmaya mecburdur ama ben şimdi resmi bir mühendis ve mimarı sülük gibi teşekküle emdireceğim; ama o teşekkülden bu memura asla bir pay da verilmeyecek. İşte sömürü düzeni bu. Eğer bu ise, bunun bir hal çerçevesine bakalım. O zaman mümkünse bu arkadaşlara da plan ve proje yapma imkanlarını sağlayalım. Birincisi bu.

Bütün telaş aidat ve hizmet meselesi değil, mide meselesi. Çünkü serbest bir meslek sahibi projesini belediyeye vermeden önce evvela eğer asansörlü, kaloriferli ve betonarme bir inşaat ise Mühendisler Birliğine gidecek demir ve statik durumundan dolayı tasdik ettirecek; ama bunun statik durumu, hesabı, kitabı doğru mu? Doğru ise, o zaman niye

bu binalar çürük çürük yapılıyor? Niye bu odalar birliği dur bakalım arkadaş, sen bunu yapıyorsun; ama sen müteahhitten yanasın, halkın sıhhatinden yana değilsin. Bunun hesabı, kitabı yanlıştır, demiri, çimentosu, kumu noksandır deyip hesabı kitabı tetkik ediyor mu? Yok. Gel para. Tasdik edip gidiyor, vize ediyor. Ondan sonra neresi lazım? Mimarlar Odası, Mimarlar Odası da plan doğru mu değil mi diye tetkik etmeden ver parayı diyor. Asansör işinde geliyor. Elektrik Mühendisleri odaları kısmı bakıyor, kalorifer var ise Makine Mühendisleri Odası bakıyor, ama bunların halkın sıhhati ile uygun olup olmadığı maalesef tetkik edilmiyor, etüt edilmiyor. Eğer etüt ediliyor ise, binaların çökmemesi lazım. Binalar çöküyor. Ben vatandaş olarak bir bina alıyorum iki gün sonra bina çöküp içinde ölüyorum. Hani benim Anayasaya göre yaşama teminatım?

SELAHATTİN BABÜROĞLU (CUMHURBAŞKANINCA S.Ü.)- Hasta da ölüyor.

RIFAT ÖZTÜRKÇİNE (Devamla)- Hasta ölür... O zaman Hazreti...

BAŞKAN- Lütfen, Sayın Babüroğlu.

RIFAT ÖZTÜRKÇİNE (Devamla)- O zaman Hazreti İsa kuvvetinde bir insan olması lazım ki, ölüleri diriltme imkanını bulalım. Yahut da Hazreti İsa'nın bir sözü vardır: "Felçli bir kişi 18 seneden beri yatalaktır. Ya İsa!... beni niye iyi etmiyorsun, sen ölüleri ayağa kaldırıyorsun, beni niye iyi etmiyorsun, ben ki, nefes alıyorum" Diyor. Hazreti İsa. "Benim seni iyi edeceğime inancın var mı" Diyor. "Var efendim" Diyor. "Tut öyle ise elimden yürü" Diyor. O senelerce perişan hasta kalkıp yürüyor. Bu İslam Dininde de mevcuttur, inanmaktır. Hekime inanan kurtulur; ama hekime inanmayan kurtulmaz. Bunun hekimle alakası yok, bunun inanmakla da alakası yok. Küçük bir zelzele de bütün binalar yıkılıyor. Niye yıkılıyor?

MEHMET NURİ ADEMOĞLU (Adana)- Çimento, demir hızsızlığı desene.

BAŞKAN- Lütfen efendim, bununla alakası yok çimento ile demirin.

RIFAT ÖZTÜRKÇİNE (devamla)- Çimento, demir hızsızlığı, gayri meşru kazançlar devam ediyor... Bunun tıpla hiçbir zaman alakası yok; ama bir ilaç müstahzarı ilacın miligramını noksan koymuşsa bunda hekimin suçu olmaması gerekir.

Şimdi durum, netice itibariyle bazı maddeler hakikaten sert uçludur, bunların düzeltilmesi zorunluluğu vardır. Mesela Komisyonumuzun kabul etmiş olduğu ek maddeyi, Millet Meclisinin kabul ettiği ek madde ile mukayese ettiğimiz zaman, Millet Meclisinin kabul etmiş olduğu kısımda "hiçbir şekil ve suretle siyasetle uğraşılamaz." Bu hüküm yerindedir. Çünkü Odalar Birliği daima siyasetle uğraşmıştır, daima politika yapılmıştır. İstanbul Boğaz Köprüsü yapılacaktır. İstanbul Boğaz Köprüsünün statik hesabının üzerinde durulması yerine, bize bu konuda fikir yerine "İstanbul Boğaz Köprüsüne ne lüzum vardır, benim köyüme su elektrik lazımdır" diyor. O da lâzımdır; ama İstanbul Boğaz Köprüsünün finansmanının nereden geldiğini bilmiyor. Çünkü hizmet etmeye, hizmete inanmamış bir teşekkül.

Bu nedenle Millet Meclisinin bu maddesi gayet yerindedir. Sonra 6235 sayılı Kanunun 5 nci maddesi hatalıdır. Burada muvakkat 1 nci madde yürürlükten kaldırılmıştır diyor. Zaten kanun 1954 yılında çıktığına göre ve muvakkat maddede iki aylık müddet olduğuna göre, zaten bu muvakkat madde şu anda mevcut değil ki? Mevcut olmayan bir muvakkat maddeyi ben nereden kaldırıyorum. Mevcut olmayan bir madde kalkmaz. Bu da hatalıdır.

Netice itibariyle inşallah bu Odalar Birliği kendi teşekkülüne, dolayısıyla memlekete hayırlı olur düşüncesi ile teşekkür ediyorum.

BAŞKAN- Bir kifayet takriri var takdim ediyorum.

Divan Başkanlığına

228 sıra sayılı Kanun teklifinin tümü üzerinde şahıslar adına görüşmelerin 15'şer dakika ile tahdidini ve 6 kişi konuştuktan sonra müzakerenin kifayetine karar verilmesini arz ve teklif ederim.

Konya, O. Nuri Canpolat

BAŞKAN- Takrir iki kısımdan teşekkül etmiş. Birincisi kısmından vazgeçmesini sayın takrir sahibinden ben rica ettim kabul ettiler.

Kifayet kısmını oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi maddelere geçilmesini oylayacağım. Yalnız bu arada Sayın Babüroğlunun bu teklifin tümünün reddini isteyen bir önergesi vardır.

Zaten maddelere geçilmesi oylandığında kabul edilmediği takdirde reddini tazammum edeceği için bu takriri oya arz etmiyorum efendim.

Maddelere geçilmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

[...]

BAŞKAN- Sayın Babüroğlu, buyurun efendim.

SELAHATTİN BABÜROĞLU (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)- Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Ben yerimden görüşmeleri takip ederken, Sayın başkanın gösterdiği sabra son derece hayran oldum. Çünkü ben bazı konuşmalarda yerimde zor duruyordum. Şimdi de söz alamayacaktım; fakat, bazı arkadaşların 1 inci maddeyle ilgili çalışma yapan odaları bir ölçüde suçlar biçimde bazı görüşleri getirmiş olmalarından odayı arkadaşlarıma bu konuda öğrendiklerimi iletmek isterim.

Bir defa evvelki birleşimde görüşüldüğü zaman da arkadaşlarımızın bahsettikleri o aşırı sol yayınlar, meselâ komünist partisi tüzüğünün odalar tarafından yayınlanmadığını öğrendim.

Konut politikasına ait kişisel bir yazıda da, sol ülkelerde de yayınlanmış olan bilimsel kitaplardan referanslar alındığını öğrendim; yani sayın arkadaşlarımıza getirildiği gibi olmadığını öğrendim. Yine ayrıca bir arkadaşımızın, İnşaat Mühendisleri Odası Başkanının ve o Başkandan başka iki arkadaşın, Türk ülkesini terk ederek yabancı ülkelere gittiğini ve hesap vermekten kaçtığını söylemişlerdi. Şimdi bu arkadaşımızdan biri bizi locadan dinlemektedir. Bu olay da doğru değildir. Kendisi adli mercilerde hesabını vermiş, berat etmiş, şu anda da büyük bir büroda uzmanlık yapmaktadır. Bu konuyu da tutanaklara geçmesi bakımından arz ediyorum.

Bu odaların yayınlarının sıkıyönetim komutanlıkları bildiğiniz titizlikle taramışlardır ve arkadaşlarımızın ileride sürdüğü yayınları sıkıyönetim komutanlığı, o dedikleri biçimdeki yayınların odalara ait olmadığını tespit etmiş bulunmaktadır. Zaten böyle yayınlar eğer

sıkıyönetim komutanlığı tarafından tespit edilmiş olsa idi, başka türlü görevler yapılırdı. Düzeltirim.

Bazı arkadaşlarımızı şimdi gelip bu kürsüden arz ettiğim şekilde belgeler söyleyebilirler. O belgeler referans belgeleridir. Şu anda oda yetkililerinden almış olduğum bilgi budur.

Bir arkadaşımız, maalesef Komisyon Başkanı olan arkadaşımızı buradan 500 kadar telefonla bu yasanın bu biçimde değişiklikle çıkması yolunda haberler aldığını söylediler. Bu türlü telefonlara iltifat edeceklerine, bundan 15-20 yahut bir ay evvel odalar bütün genel kurul toplantılarını yaptılar. Odalarda bu tür teklifleri olan arkadaşlarım, telefon gibi iki kişi arasında kalabilen, mektup gibi kimin tarafından yazıldığı bilinmeyen belge yerine, Hükümet komiserinin önünde yapılan genel kurul toplantılarında bu fikirlerini söylerlerdi ki, bu fikirler söylenmemiştir. Sayın Komisyon Başkanının bunun düzeltmesini ve Komisyon Başkanının telefonlara değil, bu odaların resmi ve genel kurullarındaki görüşlerine iltifat etmesini dilerim.

Ayrıca Sayın Komisyon Başkanının göstermiş olduğu örnekleri değerli arkadaşlarım düzelttiler. Dedikleri gibi, diğer odaların üyelerinin sorumlulukları dedikleri gibi değil, hatip arkadaşlarımızın düzelttikleri gibidir.

Sayın Komisyon Naşkanı Fakih Özlen arkadaşımızla anlaşmış olabilir. Fakih Özlen arkadaşım sizleri temsil etmemektedir, sadece kendisini temsil etmektedir. Ben burada memnuniyetle bir hususu belirtmek isterim; bu konuda hemen hemen her partinin ileri gelen değerli arkadaşlar ile görüştüm; fikir paraleline, fikir birliğine varmış bulunuyoruz. Demek ki, bir konu serinkanlılıkla, objektif esaslara dayanabilirse, başka felsefelerde olan kişiler dahi bir araya gelebiliyorlar. umuyorum ki, önergelerle bu sözlerimde ben yanılmamış olacağım.

Diğer bir arkadaşımız yine burada vizesi yapılan projelerin yıkıldığını ve bunlar için işte "gel para" denildiğini söylediler. Ben mühendislik dalında çalışan arkadaşlarımın kolayca "gel para" diyebilecek bir mesai icra ettiklerine, inanmıyorum. Zaten hizmetin karakteri de ona müsait değildir. Binalar yıkılabilir, o yıkılan binaların deprem bölgesinde olduklarını söylemişlerdi. Bu tür vizelerden, projelerden geçmemiş projelerdir. Oysa ki, spor salonu, baraj gibi tesislerin yıkılması da söz konusudur ve olabilir. Bunlar bu kanunun içinde yer almış olan vize müessesinin kaldırılmasını değil, tersine ihya edilmesini gerektirecek gerekçelerdir. Sayın İmar İskan Bakanından da bu vesile ile çetin tartışmalarla kaldırılmış olan vize konusunu tekrar ihya etmesini diliyorum. Sayın Başbakanın ve bu fikre yanaşmış olan değerli arkadaşlarımın da yardımcı olmalarını diliyorum. Bu vize konusu biraz büyütülmüştür. Bunu on dakikaya nasıl sığdırarak izah edeceğim, bilemiyorum. Onun için biraz hızlı konuşacağım.

Bu vesile ile vizelerden alınan paraları sizlere duyurmak isterim. Odaların yapılmış proje vizesinden aldıkları paralar zannettiğiniz gibi büyük paralar değildir. Projeyi yapan müellifin alacağı para da başka bir yönetmelikle düzenlenmiştir. O ayrı mesaidir, onu projeyi yapan kişi alır. Odaların 10 bin liradan 25 liraya kadar statik ve mimari projeden aldığı para 40 lira, fenni mesuliyet 30 liradır. 20 milyon liralık bir projeden aldığı 1 000 liradır, fenni mesuliyet 500 liradır. Bunun 50 bini, 60 bini nerede? Ama, üç aylık bir mesai harcamakla yapılacak proje elbette 5 000 lira ile olmaz. Hem bir sanat mesaisi verilecektir, hem gece gündüz bir ekip çalışacaktır. Bunun yanında da 50 bin niçin aldınız denilecek. Bu konuyu da düzeltmek isterim.

Diğer Ticaret Odaları ve sair odalarda buna benzer gelir kaynakları vererek, bu odaları bir rekabet durumuna getirmemek için arz etmiyorum. Sadece bizim odaların söz konusu olan ve göze batan gelirlerini arz edeceğim.

Giriş aidatı, yıllık aidat, hizmet karşılığı belge ücreti, yayın geliri, bağış ve yardımlar, müsabaka ve jüriden alınan % 5 lerdir. Başka odalarda buna benzer çok daha fazla ücretler alınmaktadır. Hatta burada Ticaret ve Sanayi Odalarının Anayasaya kadar aksetmiş, -Detaya girmiyorum.- 122 nci maddeye göre üyelerinden aldıkları bazı munzam ücretler vardır. Anayasa Mahkemesi de bunu doğrulamıştır. Yani arkadaşlar bu 122 nci maddeye aykırı demişlerdir. O odada bu tür gelirlerin alınması hakkında Anayasa Mahkemesine müracaat edilmiş, Anayasa Mahkemesi de böyle gelirlerin alınmasının Anayasaya aykırı olmadığı konusunda karar vermiştir. Merak eden arkadaşlarımız görebilirler.

Diğer buna paralel odalarda veya dağıtılması, küçültülmesi istenilmeyen odalardaki gelir kaynaklarının sadece isimlerini okuyacağım. Miktarlar bunun çok üzerindedir, rekabete sokmamak için miktarlarını okumayacağım. Çünkü ben o odaların da bu türlü çalışmalarından yanayım.

Fiyat tescili ve tasdik harcı, fatura tasdik harcı, ithalakçı vesikası harcı, ithalat talepleri hizmet karşılığı ücreti, kayıt ve sicil ücretleri harcı, hüviyet varakası sair belgeler harcı, simsariye, kantariye, yatak üreti... Mesela kayıt ücreti, düzenlenecek onaylanacak vesikalar ücreti, para cezaları, yayın gelirleri, bağış ve yardımlar, imtihan harçları, -Bunlar hep gelir. -dernek gayesinin tahakkukunu sağlamak için kurulacak kurumlar geliri, dernek için düzenlenecek müsamere ve emsali gösteriler geliri, üyelerin faydalanmasına yarayacak ihtiyaç maddesi ve dolayısıyla elde edilecek hizmet karşılıkları geliri ve buna benzer gelirler benim anladığıma göre abartılmış ve Anayasaya aykırı olarak gösterilmişti. Bunların da bu şekilde olmadığını, özellikle odaların tümü ile yayınları arasında bazı arkadaşlarımızı hoşlandırmayacak yayınlar olabilir, bunun savunucusu değilim. Çünkü, tümünü incelemem lazım. Yalnız evvelki görüşmelerden sonra her odanın yetkili kurulları ile temas ettim ve ben kalkıp bunu kürsüden söyleyeceğim, tersine bir şey olur ben tekribedilirsem, size çok gücenirim dedim. Söyledikleri söz şudur; "Sıkıyönetim incelemiştir ve bu dediğiniz biçimdeki yayınları bizim yayınlamamız akılcılık değildir." dediler. Ben de bu genç arkadaşlarımın sözlerini benim kanalımdan Yüce Senatoya iletiyorum.

Birinci madde ile ilgili olarak bir de takririm vardır, saygılar sunarım.

BAŞKAN- Sayın Altan, A.P. Grubu adına.

A.P. GURUBU ADINA NAHİT ALTAN (Çanakkale)- Sayın Başkan, muhterem senatörler;

Malumualiniz iki birleşimdir müzakeresini yaptığımız Mühendis ve Mimarlar Odası Birliği kanun teklifi üzerinde arkadaşlarımız görüşüyorlar. Tümü üzerinde görüşmeler yapıldı ve maddelere geçildi. Bakıyorum geçen birleşimde tümü üzerinde yapılmış olar görüşmelere maddeler dolayısıyla, 1 nci maddeyle hiçbir münasebeti olmadığı halde sanki mecburlaşmış gibi bazı arkadaşlar cevap veriyorlar.

Yine bu açıdan işe el atarsak ve bu maddeyle ilgili olmadığı halde diğer maddelerde görüşülmesi lazım gelen hususları yine bu maddede görüşürsek, tümü üzerinde de aynı maddeler üzerinde görüşürsek buradan hiçbir kanun çıkaramayız.

Cevap vermiş olmak için değil; fakat bir hakikatin aydınlanması için şurada bir iki pasajı ben de Umumi Heyete sunmak isterim. Bizim görüşmemizde bahsedilen oda Mimarlar

Odasıdır. Yani, yayını yapan Mimarlar Odasıdır, ve "konut sorunu" dediği mevzu konutların tamamıyla devletleştirilmesi mevzuu üzerinde yazılmış bir eserdir. Bunun yanında halkın demokratik diktatörlüğü üzerinde bir neşriyatı yine aynı oda yayınlamış ve bir lira gibi cüzi bir bedel koymuştur.

SELAHATTİN BABÜROĞLU (Cumhurbaşkanınca S.Ü)- Kişi mi, oda mı? Kişi imzası var.

A.P. GRUBU ADINA NAHİT ALTAN (Devamla)- Oda efendim.

"Partinin çalışma tarzını düzelteyim" diye Mao The Tung'un yine bir eserini iki lira gibi cüzi bir fiyatla bizzat odanın kendi mesleği için kendisine tahsis edilen parasından neşriyat yapmıştır. Halbuki, bu gibi kamu kuruluşu niteliğinde meslek kuruluşlarının, bunlar meslek kuruluşlarıdır, meslekle ilgili neşriyat yapmaları Anayasanın da emredici hükmüdür. Biz paraların bu şekilde sarf edilişinin bir gayeye matuf olduğunu iddia ettik ve 17 tane odanın iki veya üçünün idarecilerinden böyle bir tasarrufun gelip, suiistimal edildiğinden bahsettik.

Yine bahsedildiği gibi ücretler az değildir. Mesela Mimarlar Odasının 1972 bütçe tasarısında gelirleri okuyorum:

"Yıllık aidat : 840 000; Belge gelirleri : 850 000"

Hep böyle başlıyor, 2 700 000 lira gelir tasavvur ediliyor. Bunlar tabii bu yolda sarf edildiği müddetçe hepimizin Anayasanın 122 nci maddesi gereğince karşısına çıkmak mecburiyetimiz doğuyor. Gereken tedbirlerin alınması lazım gelir hususundaki beyanımız ve esbabı mücibemiz de bundandır.

Diğer hususa gelince: Yine biz iddia ettiğimiz gibi isim vermedik. Bir tek şahıs için isim verdik, diğer üç kişinin kim olduğunu bilmiyoruz. Yalnız bize verilen bilgi şahıs için de..

SELAHATTİN BABÜROĞLU (Cumhurbaşkanınca S.Ü)- O şahıslar burada, dinliyorlar locadan. (A.P. sıralarından gürültüler, anlaşılmayan müdahaleler.)

BAŞKAN- Müsaade buyurun efendim, müsaade buyurun. Bir dakika efendim, müsaade buyurunuz.

Sayın Babüroğlu, dinlemek herhangi bir baskıyı tazammum etmez. Kaldı ki; Türkiye Cumhuriyetinin Senato Umumi Heyeti hiçbir baskı altında ne çalışılır, ne hiçbir baskıyı kabul eder. "Dinliyorlar" kelimesiyle eğer böyle bir şey kastediliyorsa, dinleyebilirler; ama bunu sizin Cumhuriyet Senatosunun Umumi Heyetinde söylemeniz doğru olmaz, Bunu arz ederim. (A. P. sıralarından gürültüler, anlaşılmayan müdahaleler.)

Müsaade buyurunuz efendim. Müsaade ediniz efendim, ben meseleyi hallediyorum.

Sayın Babüroğlu, buyurunuz, yerinizden söyleyiniz.

SELAHATTİN BABÜROĞLU (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)- Teşekkür ederim. Sayın Başkanım. Burada olduklarını söylemek istedim. Bir kişinin Yüce Senatoya baskı yapması mümkün mü? Ve bendenizden bunu beklemeniz mümkün olabilir mi? Düzeltirim. Ben, yurt dışında değil demek istedim.

BAŞKAN- Ama, sizin o şekilde hitabınız Cumhuriyet Senatosu içerisinde tasvibedilemez. O bakımdan zatıalinize hatırlatıyorum, istirham ediyorum.

Buyurunuz efendim.

A.P. GRUBU ADINA NAHİT ALTAN (Devamla)- Muhterem arkadaşlar, buraya sözcü olarak çıkardığınız arkadaşa da itimat etmenizi rica ederim. Ben gerektiği şekilde her şeye

cevap verecek kudretteyim, sizin itimadınız da bunu gösteriyor. Müsaade buyurunuz, ben cevap veremezsem gereken arkadaşım cevap verir.

Burada belirtildiği gibi herhangi bir şahsın dinlemiş olması; değil şahsın, kitlenin dinlemiş olması bizim medeni cesaretimizden hiçbir zaman değişikliğe ve fedakarlığa sebebolamaz. Bunun nümunelerini vermişizdir. Onun için bunu büyütmeden be şu maruzatımı yapayım.

Burada ismi geçen arkadaş takibata uğradıktan kaç ay sonra İzmir mıntıkasında gelip yakalanarak teslim alınmıştır ve bugün gayri mevkuf olarak mahkemesi devam etmektedir. Bunun aksini iddia ediyorlarsa mahkeme dosyalarını çıkaralım.

SELAHATTİN BABÜROĞLU (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)- Ne demek istiyorsunuz.

A.P. GURUBU ADINA NAHİT ALTAN (Devamla)- Kaçmış, yurt dışına kaçtığı söylenmiş, sonra İzmir'de yakalanmıştır. Kaçan adam nerede olduğu belli olmayan adamdır.

BAŞKAN- Karşılıklı konuşmayalım efendim. Müsaade ediniz.

A.P. GURUBU ADINA NAHİT ALTAN (Devamla)- Neyse müsaade buyurursanız ben zaruret dolayısıyla bunları açıkladım.

BAŞKAN- Sayın Altan, sizin de şahsiyete girmeden meseleyi objektif olarak canlandırmanızı rica edeceğim.

A.P. GURUBU ADINA NAHİT ALTAN (Devamla)- Muhterem arkadaşlar, gerek tümü üzerinde, bilhassa arkadaşlarımızın titizlikle durdukları 1 nci madde hepimizce malum. Hepimiz tenkid ettik ve bunun için önerge verdik. Vereceğimizi de söyledik. Ondan sonra bile konuşmalar bunun üzerine teksif edildi. Vermiş olduğumuz önergenin bir sureti elimde. Bunu da arz etmek için çıkmış bulunuyorum. 122 nci maddeye uygun, arkadaşlarımızın beyanına uygun ve her türlü suizanları [kötü sanışları] ortadan kaldıracak ve vaki ithamlarını yersiz olduğunu ispatlayacak imzalı bir vesikamız olarak arz ediyorum. Diyoruz ki;

Yüksek Başkanlığa

228 Sıra Sayılı teklifin 1 nci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Madde 1.- Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen selahiyetli olup da mesleki faaliyette bulunan sivil veya asker yüksek mühendis, yüksek, mimar mühendis ve mimarları içinde toplayan (Türk Mühendis ve Mimar Odaları ve Birliği kurulur.)

Şimdi, eski metinden biraz daha farklı. Çünkü bu kanun malumu aliniz 1954 senesinde çıkmış olduğu için 1961 senesindeki Anayasamız gereğince, 122 nci maddeye uygun bir hale gelmesi dolayısıyla bir ibare daha ekliyoruz:

"Birlik, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur."

"Aynı Anayasanın metnidir. Bunu da almaya mecburuz. Meslek kuruluşu da olduğunu burada zikretmekle meslekin dışında herhangi bir faaliyette bulunmaması lazım geldiğini de önermek isteriz.

"Birliğin merkezi Ankara'dır."

Şimdi, bunun üzerinde arkadaşlarım, gerektiği şekilde müzakerede serbesttirler. Biz zannediyoruz ki; Umumi heyetimizin arzusuna tercüman olduk, buna itibar edilecektir.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN- ... [...]

EK

Karşılaştırmalı TMMOB Yasası

TMMOB Yasası ve Bu Yasada Değişiklik Yapan Düzenlemelerin Listesi

(Tarih Sırasına Göre)

Yasa / KHK No	Yasanın / KHK'nin adı	Kabul Tarihi	Resmi Gazetede Yayınlanma Tarihi	Resmi Gazetenin Sayısı
6235	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu	27.01.1954	04.02.1954	8625
7303	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Hakkındaki 6235 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Ve Mezkur Kanuna 4 ve 5 nci Muvakkat Maddelerin İlavesine Dair Kanun	27.05.1959	04.06.1959	10222
-	Anayasa Mahkemesi Kararı	19.07.1963	19.10.1963	11535
KHK 66	27.1.1954 Tarihli ve 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	19.04.1983	05.08.1983	18126
KHK 85	27/1/1954 Tarihli ve 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında 19/4-1983 Tarihli ve 66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Hükümleri İle 6235 Sayılı Kanunun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname	06.09.1983	16.09.1983	18167
4276	Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına İlişkin Kanunların Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun	18.06.1997	20.06.1997	23025
KHK 601	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname	09.06.2000	29.06.2000	Mükerrer
4708	Yapı Denetimi Hakkında Kanun	29.06.2001	13.07.2001	24461
4817	Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun	27.02.2003	06.03.2002	25040

6235 Sayılı TMMOB Yasası ve Değişiklikler*

ODALAR BİRLİĞİ

MADDE 1

6235 Sayılı Yasa hükmü

Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli olup da mesleki faaliyette bulunan bütün sivil ve askeri yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları, teşkilatı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) kurulmuştur.

Birliğin merkezi Ankara'dadır.

7303 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Türk hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyeti olup da mesleki faaliyette bulunan sivil ve askeri yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları teşkilatı içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) kurulmuştur.

Birliğin ve odaların merkezi Ankara'dır.

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen yetkili olup da mesleki faaliyette bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları teşkilatı içinde toplayan tüzel kişiliğe sahip Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği kurulmuştur.

Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan Birliğin ve Odaların merkezi Ankara'dadır

MADDE 2

6235 Sayılı Yasa hükmü

Amme hizmetlerine yarar bir teşekkül olan birliğin maksat ve gayeleri şunlardır:

a) Bütün mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için lüzum gördüğü yerde oda tesis etmek, bu suretle aynı ihtisasa mensup meslektaşları bir odanın bünyesinde toplamak;

b) Ammenin ve memleketin menfaatleri, meslekin inkişafı, meslek mensuplarının hak ve salahiyetleri bakımından lüzumlu gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak;

c) Meslek ve menfaatleri ile alakalı işlerde resmi makamlarla işbirliği yaparak mesleki yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle alakalı bilcümle mevzuatı, normları, fenni şartnameleri incelemek ve bunlar hakkında düşünceleri alakalılara bildirmek.

* TMMOB yasası ve yapılan değişiklikler maddeler itibariyle karşılaştırılmaktadır. Sadece yapılan değişiklikler değil, her maddenin yapılan değişiklikten sonraki şekli yazılmıştır.

7303 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Amme hizmetlerine yarar bir teşekkül olan birliğin maksat ve gayeleri şunlardır:

a) Bilumum mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için bir oda tesis etmek;

Merkezde idare heyeti, haysiyet divanı ve murakıplar gibi vazifelilere yetecek kadar azası bulunmayan odanın merkezini umumi heyetinin tespit ve tayin edeceği yerde açmak, bu suretle aynı ihtisasa mensup meslek mensuplarını bir odanın bünyesinde toplamak;

b) Ammenin ve memleketin menfaatleri, meslekin inkişafı, meslek mensuplarının hak ve salahiyetleri bakımından lüzumlu gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak;

c) Meslek ve menfaatleriyle alakalı işlerde resmi makamlarla işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle alakalı bilcümle mevzuatı, normları, fenni şartnameleri incelemek ve bunlar hakkındaki düşünceleri alakalılara bildirmek.

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Birliğin kuruluş amacı ile yapamayacağı faaliyetler ve işler aşağıda gösterilmiştir.

Birliğin kuruluş amacı:

a) Bütün mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için bir oda kurulmasına karar vermek;

Bu suretle aynı ihtisasa mensup meslek mensuplarını bir Odanın bünyesinde toplamak; merkezde idare heyeti, haysiyet divanı ve murakıplar gibi görevlilere yetecek kadar üyesi bulunmayan Odanın merkezini, Umumi Heyetin belirleyeceği yerde açmak;

b) Mühendislik ve mimarlık mesleği mensuplarının, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumak için gerekli gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak;

c) Meslek ve menfaatleriyle ilgili işlerde resmi makamlarla işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuatı, normları, fenni şartnameleri incelemek ve bunlar hakkındaki görüş ve düşünceleri ilgililere bildirmek.

Birliğin yapamayacağı faaliyetler ve işler:

Birlik ve organları kuruluş amaçları ve kanunda belirtilenler dışında hiçbir faaliyet gösteremezler; kendilerine kanunla verilen görevlerin yerine getirilmesiyle ilgili olmayan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler siyasetle uğraşamazlar; siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler; siyasi partilere maddi yardım yapamazlar; onlarla siyasi ilişki ve işbirliği içinde bulunamazlar, milletvekilleri ve mahalli idarelerin seçimlerinde belli adayları destekleyemezler.

4276 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Birliğin kuruluş amacı ile yapamayacağı faaliyetler ve işler aşağıda gösterilmiştir.

Birliğin kuruluş amacı:

a) Bütün mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için bir oda kurulmasına karar vermek;

Bu suretle aynı ihtisasa mensup meslek mensuplarını bir Odanın bünyesinde toplamak; merkezde idare heyeti, haysiyet divanı ve murakıplar gibi görevlilere yetecek kadar üyesi bulunmayan Odanın merkezini, Umumi Heyetin belirleyeceği yerde açmak;

b) Mühendislik ve mimarlık mesleği mensuplarının, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumak için gerekli gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak;

c) Meslek ve menfaatleriyle ilgili işlerde resmi makamlarla işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuatı, normları, fenni şartnameleri incelemek ve bunlar hakkındaki görüş ve düşünceleri ilgililere bildirmek.

Birliğin yapamayacağı faaliyetler ve işler:

Birlik ve organları kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.

MADDE 3

6235 Sayılı Yasa hükmü

Birliğin idare uzuvları şunlardır:

a) Birlik umumi heyeti;

b) Birlik idare heyeti;

c) Birlik umumi katipliği

d) Yüksek haysiyet divanı.

7303 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Birliğin idare uzuvları şunlardır:

a) Birlik Umumi Heyeti:

b) Birlik İdare Heyeti:

c) Yüksek Haysiyet Divanı

MADDE 4

6235 Sayılı Yasa hükmü

Birlik umumi heyeti; her yıl odalar umumi heyetlerince odaya kayıtlı azanın yüzde beşi nispetinde ve üç kişiden az olmamak üzere seçilecek delegelerden teşekkül eder.

Birliğin maksadı teşekkülüne ait kararlar almak, idare heyeti çalışmalarını incelemek ve direktifler vermek, hesaplarını tetkik etmek, gelir ve gider bütçelerini, muvakkat veya daimi

ücretli ve ücretsiz vazifelilerin tayinini yapmak ve ücret miktarlarını tespit etmek, mesleki inkişaf ve gerekli faaliyetler hakkında sahalar ve esaslar tayin etmek, idare heyeti azası ve yedeklerini, birlik umumi katibini, birliğin haysiyet divanına vereceği aza ve yedeklerini ve murakıpları seçmek umumi heyetin vazife ve salahiyetleri meyanındadır.

7303 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Birlik Umumi Heyeti; her yıl odalar umumi heyetince odaya kayıtlı bulunan azanın %5 i nispetinde ve on kişiden az ve yüz kişiden fazla olmamak üzere seçilen delegelerden teşekkül eder.

Birlik Umumi Heyetinin vazifeleri şunlardır:

a) Birliğin teşekkül maksadına müteallik kararları ittihaz etmek:

b) Mesleki inkişafı ve gerekli faaliyetleri hakkında sahalar aramak ve bu hususların esaslarını tespit etmek;

c) İdare Heyetinin çalışmalarını ve hesaplarını incelemek, direktifler vermek;

d) Varidat ve masraf bütçelerini kabul etmek;

e) Daimi veya muvakkat, ücretli veya ücretsiz vazifelileri tayin ve ücretlerini tespit etmek;

f) İdare Heyeti, Haysiyet Divanı azalarını ve murakıpları ve bunların yedeklerini seçmek;

Birlik hissesini ödemeyen Odalar Umumi Heyet toplantısına katılamazlar

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Birlik Umumi Heyeti; Odaların meslekte en az on beş yıl kıdemli olan üyeleri arasından toplam üye sayısının %2'si oranında ve üç kişiden az, yüz kişiden çok olmamak üzere seçecekleri delegeler ile kurulur.

Birlik Umumi Heyetinin vazifeleri şunlardır:

a) Birliğin teşekkül maksadına müteallik kararları ittihaz etmek:

b) Mesleki inkişafı ve gerekli faaliyetleri hakkında sahalar aramak ve bu hususların esaslarını tespit etmek;

c) İdare Heyetinin çalışmalarını ve hesaplarını incelemek, direktifler vermek;

d) Varidat ve masraf bütçelerini kabul etmek;

e) Gizli oyla, İdare Heyeti, Yüksek Haysiyet divanı ile Murakıpları ve bunların yedeklerini seçmek.

Birlik hissesini ödemeyen Odalar Umumi Heyet toplantısına katılamazlar.

85 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Birlik Umumi Heyeti; iki yılda bir Odaların meslekte en az on beş yıl kıdemli olan üyeleri arasından toplam üye sayısının %2'si oranında ve üç kişiden az, yüz kişiden çok olmamak üzere seçecekleri delegelerden oluşur. Birlik Umumi Heyeti, üye tam sayısının çoğunluğu

ile toplanır ve kararlarını çoğunlukla alır. Birinci toplantıda çoğunluğun sağlanamaması halinde ikinci toplantı için çoğunluk aranmaz. Birlik Umumi Heyetinin seçimle ilgili toplantılarına üyelerin katılmaları ve oy kullanmaları zorunlu olup geçerli bir mazereti olmaksızın katılmayanlar ile oy kullanmayanlar Yüksek Haysiyet Divanınca cezalandırılır.

Birlik Umumi Heyetinin vazifeleri şunlardır:

a) Birliğin teşekkül maksadına müteallik kararları ittihaz etmek:

b) Mesleki inkişafı ve gerekli faaliyetleri hakkında sahalar aramak ve bu hususların esaslarını tespit etmek;

c) İdare Heyetinin çalışmalarını ve hesaplarını incelemek, direktifler vermek;

d) Varidat ve masraf bütçelerini kabul etmek;

e) Daimi veya muvakkat, ücretli veya ücretsiz vazifelileri tayin ve ücretlerini tespit etmek;

f) Gizli oyla Birlik İdare Heyeti, Yüksek Haysiyet Divanı ile Birlik Denetçilerini ve bunların yedeklerini seçmek.

Birlik hissesini ödemiyen odalar umumi heyet toplantısına katılamazlar

MADDE 5

6235 Sayılı Yasa hükmü

Birlik idare heyeti; her oda bir aza ile temsil edilmek üzere birlik umumi heyetince mevcut oda adedine göre seçilecek azalardan terekkübeder.

7303 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Birlik İdare Heyeti; her oda bir aza ile temsil edilmek üzere mevcut oda adedine göre Birlik Umumi Heyetince seçilecek azalardan teşekkül eder. İdare Heyeti aralarından gizli reyle reis, reis vekili ve muhasip seçer. İdare Heyetinden ayrılan aza hangi odaya mensup ise onun yerini yedek azası alır.

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Birlik İdari Heyeti; her Oda bir üye ile temsil edilmek üzere, mevcut Oda adedine göre Odanın genel kuruldaki delegeleri arasından Birlik Umumi Heyetince seçilecek üyelerden oluşur.

İdare Heyeti, aralarından gizli oyla başkan, başkan vekili ve muhasip seçer. İdare Heyetinden ayrılan üye hangi Odaya mensup ise, onun yerini yedek üyesi alır

MADDE 6

6235 Sayılı Yasa hükmü

Birlik idare heyetinin vazifeleri:

Umumi heyetçe alınacak kararları tatbik etmek, odaların çalışmalarını kontrol ve teshil

etmek, bu kanunla tanınan hak ve salahiyetlerin iyi bir şekilde kullanılmasını sağlamak ve birliği dahilde ve hariçte temsil etmek.

MADDE 7

6235 Sayılı Yasa hükmü

Birlik umumi katibinin vazifesi , birlik muamelatını ve idare heyeti işlerini muntazam bir şekilde yürütmekten ibarettir.

Umumi katip idare heyetinin tabii azasıdır.

7303 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Birlik Umumi Katibi; Birlik İdare Heyeti tarafından tayin olunur. Vazifesi, Umumi Heyetle İdare Heyeti kararlarını ve birlik işlerini yürütmektir.

Umumi Katip İdare Heyeti toplantılarına iştirak eder, düşüncelerini bildirir. Ancak reye iştirak edemez.

MADDE 8

6235 Sayılı Yasa hükmü

Yüksek haysiyet divanı:

a) Bayındırlık Vekaleti Bayındırlık Meclisince seçilecek bir temsilci;

b) Temyiz Mahkemesi Umumi Heyetince seçilecek bir temsilci;

c) Devlet Şurası Umumi Heyetince seçilecek bir temsilci;

d) Odalar Birliği umumi heyetince seçilecek iki temsilcinin iştirakiyle teşekkül eder.

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Yüksek Haysiyet Divanı; Birlik Umumi heyetince delegeler arasından gizli oyla seçilen beş asil üyeden kurulur. Ayrıca beş yedek üye de seçilir

MADDE 9

6235 Sayılı Yasa hükmü

Yüksek haysiyet divanına seçilen asıl ve yedek azanın müddeti iki yıldır. Müddeti dolanlar yeniden seçilebilir.

MADDE 10

6235 Sayılı Yasa hükmü

Yüksek haysiyet divanı müretteb adediyle içtima eder ve ekseriyetle karar verir. Yüksek haysiyet divanı oda haysiyet divanı kararıyle vaki itirazları evrak üzerinden tetkik ve esbabı

mucibe beyaniyle tasdik eder veya bozar ve dosyayı alakalı odaya iade eder.

Oda Haysiyet Divanı, kararında ısrar ettiği takdirde nihai karar Yüksek Haysiyet Divanına aittir.

Yüksek haysiyet divanının verdiği nihai karar kati olup aleyhine hiçbir mercie başvurulamaz.

Anayasa Mahkemesinin kararı ile iptal edilen hükümden sonraki şekli

Yüksek haysiyet divanı müretteb adediyle içtima eder ve ekseriyetle karar verir. Yüksek haysiyet divanı oda haysiyet divanı kararıyle vaki itirazları evrak üzerinden tetkik ve esbabı mucibe beyaniyle tasdik eder veya bozar ve dosyayı alakalı odaya iade eder.

Oda Haysiyet Divanı, kararında ısrar ettiği takdirde nihai karar Yüksek Haysiyet Divanına aittir.

Yüksek haysiyet divanının verdiği nihai karar kati olup *

MADDE 11

6235 Sayılı Yasa hükmü

Bayındırlık Vekaleti lüzumu halinde yüksek haysiyet divanını toplantıya çağırır ve divanca alınan kararları alakalılara tebliğ ve infaz eder.

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Bayındırlık Bakanlığı gerekli hallerde Yüksek Haysiyet Divanını toplantıya çağırır. Divanca alınan kararların tebliğ ve infazını sağlamakla Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği görevlidir

MADDE 12

6235 Sayılı Yasa

Birliğin gelirleri şunlardır:

a) Odaların tahakkuk eden yıllık gelirlerinin yüzde yirmisi;

b) Odalarca yapılacak fevkalade yardımlar;

c) Neşriyat gelirleri;

d) Yardım ve bağışlar;

e) Sair müteferrik gelirler.

7303 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Birlik gelirleri şunlardır:

* Maddenin ilk şeklinde yer alan (aleyhine hiçbir mercie başvurulamaz) hükmü Anayasa Mahkemesinin 19/7/1963 tarih ve E.1963/112, K.1963/196 kararıyla iptal edilmiştir.

a) Birlik İdare Heyetince odalara kayıtlı aza adedine göre her yıl için aza başına tespit olunacak ve odalar bütçelerinden ödenecek hisse;

b) Odalarca yapılacak fevkalade yardımlar;

c) Neşriyat gelirleri;

d) Yardım ve bağışlar;

e) Sair gelirler

II – O d a l a r

MADDE 13

6235 Sayılı Yasa hükmü

Lüzum görülen yerlerde birlik umumi heyeti kararıyla (Türk mühendis ve mimar odaları) açılabilir.

MADDE 14

6235 Sayılı Yasa hükmü

Her ihtisas şubesi için ancak bir oda açılır. Odaların merkezi birlik umumi heyetince, tayin ve tespit olunur. İhtisasları ve iştigal mevzuları aynı olan mühendis ve mimarlar yalnız bir odanın azası olabilirler.

7303 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Her ihtisas şubesi yalnız bir oda açar. İhtisas ve iştigal mevzuları ayrı olan mühendis ve mimarlar; ancak ihtisas veya iştigal mevzularının taalluk ettiği odaya kaydolunurlar.

MADDE 15

6235 Sayılı Yasa hükmü

Odalarda asli aza olabilmek için Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinde olmak ve Türkiye hudutları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyetli bulunmak şarttır.

MADDE 16

6235 Sayılı Yasa hükmü

Orman ve ziraat yüksek mühendis ve mühendisleri de mensup bulundukları cemiyetlerin umumi heyetleri kararı ile oda kurarak birliğe dahil olurlar.

MADDE 17

6235 Sayılı Yasa hükmü

Sayıları oda teşkiline müsait olmayan ihtisas mensupları Birlik Umumi Heyeti karariyle ihtisaslarına göre en yakın odaya ithal olunur.

MADDE 18

6235 Sayılı Yasa hükmü

Her oda kendi umumi heyeti kararıyla tayin ve tespit olunacak yerlerde şubeler açabilir ve mümessillikler ihdas edebilir.

MADDE 19

6235 Sayılı Yasa hükmü

Odalar bu kanunun 2 nci maddesinin (b) bendinde yazılı maksat ve gayelerden başka, birlik umumi heyetince kararlaştırılan işlerden yalnız odalarını alakalandıran kısımlar ile vazifelidirler.

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Odalar, bu kanunun 2 nci maddesinde belirtilen amaç için Birlik Umumi Heyetince kararlaştırılan işlerden yalnız odalarını ilgilendiren kısımlar ile görevlidirler.

Odalar ve organları, kuruluş amaçları ve kanunda belirtilenler dışında hiçbir faaliyet gösteremezler; kendilerine kanunla verilen görevlerin yerine getirilmesiyle ilgili olmayan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler; siyasetle uğraşamazlar; siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler; siyasi partilere maddi yardım yapamazlar; onlarla siyasi ilişki ve işbirliği içinde bulunamazlar; milletvekilleri ve mahalli idarelerin seçimlerinde belli adayları destekleyemezler

4276 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Odalar, bu kanunun 2 nci maddesinde belirtilen amaç için Birlik Umumi Heyetince kararlaştırılan işlerden yalnız odalarını ilgilendiren kısımlar ile görevlidirler.

Odalar ve organları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.

MADDE 20

6235 Sayılı Yasa hükmü

Odaların idare uzuvları şunlardır:

a) Oda umumi heyeti;

b) Oda idare heyeti;

c) Oda haysiyet divanı.

MADDE 21

6235 Sayılı Yasa hükmü

Oda umumi heyeti, odaya kayıtlı asli azalardan teşekkül eder.

7303 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Şube Umumi Heyeti o şubeye kayıtlı asil azalardan, oda umumi heyeti ise odaya kayıtlı asil azalardan teşekkül eder.

85 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Şube Umumi Heyeti o şubeye kayıtlı asil azalardan, oda umumi heyeti ise odaya kayıtlı asil azalardan teşekkül eder.

Şube ve Oda Umumi Heyetleri üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır ve kararlarını çoğunlukla alır. Birinci toplantıda çoğunluğun sağlanamaması halinde ikinci toplantı için çoğunluk aranmaz. Umumi heyetlerin seçimle ilgili toplantılarına üyelerin katılmaları ve oy kullanmaları zorunlu olup geçerli bir mazereti olmaksızın katılmayanlar ile oy kullanmayanlar Oda Haysiyet Divanınca cezalandırılırlar.

MADDE 22

6235 Sayılı Yasa hükmü

Oda umumi heyetinin vazifeleri:

a) Odaların maksadı teşekkülüne ait kararları almak, idare heyeti çalışmalarını incelemek ve direktifler vermek, hesaplarını tetkik ve bütçesini yapmak;

b) İdare heyeti, haysiyet divanı aza ve yedekleri ile murakıplarını seçmek;

c) Birlik umumi heyetine gidecek asıl ve yedek delegeleri seçmek.

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Oda umumi heyetinin vazifeleri:

a) Odaların maksadı teşekkülüne ait kararları almak, idare heyeti çalışmalarını incelemek ve direktifler vermek, hesaplarını tetkik ve bütçesini yapmak;

b) İdare heyeti, haysiyet divanı aza ve yedekleri ile murakıplarını seçmek;

c) Birlik umumi heyetine gidecek asıl ve yedek delegeleri seçmek

Umumi heyetin kararları bir tutanakla tespit edilir. Tutanak umumi heyet başkanlık divanı tarafından imzalanır ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine gönderilir.

MADDE 23

6235 Sayılı Yasa hükmü

Oda idare heyeti, oda umumi heyetince seçilen beş veya yedi kişiden teşekkül eder.

İdare heyeti aralarında bir reis, bir umumi katip ve bir muhasip seçmek suretiyle vazife taksimi yaparlar.

7303 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Oda İdare Heyeti, Oda umumi Heyetince seçilen beş veya yedi azadan teşekkül eder.

İdare Heyeti kendi aralarından gizli reyle reis, reisvekili, katip ve muhasip seçer.

MADDE 24

6235 Sayılı Yasa hükmü

Oda idare heyetinin vazifeleri:

Umumi heyetçe alınan kararları tatbik etmek ve bu kanunla tanınan hak ve salahiyetleri iyi bir şekilde kullanmak ve oda ile birlik arasındaki irtibat ve iş birliğini sağlamak.

MADDE 25

6235 Sayılı Yasa hükmü

Oda haysiyet divanı, oda umumi heyetince iki sene müddetle seçilen beş kişiden teşekkül eder.

Oda haysiyet divanı müretteb adedi ile içtima eder ve ekseriyetle karar verir.

MADDE 26

6235 Sayılı Yasa hükmü

Odalara kayıtlı meslek mensuplarından bu kanuna aykırı hareketleri görülenlerle, meslekle alakalı işlerde gerek kasten ve gerekse ihmal göstermek suretiyle zarara sebebiyet veren veya akdettiği mukavelelere riayet etmeyen veyahut meslek şeref ve haysiyetini muhil durumları tespit olunanlara kayıtlı bulundukları oda haysiyet divanınca aşağıda yazılı inzibati cezalar verilir:

a) Yazılı ihtar;

b) (25) liradan (100) liraya kadar para cezası;

c) (100) liradan (1000) liraya kadar para cezası;

ç) 15 günden 6 aya kadar serbest sanat icrasından men'i;

d) Odadan ihraç.

Bu cezaların verilmesinde sıra gözetilmez. Ancak sebep teşkil eden hadisenin mahiyet ve neticelerine göre bu cezalardan biri tatbik olunur.

MADDE 27

6235 Sayılı Yasa hükmü

Haysiyet divanları tarafından verilen yazılı ihtar ve (100) liraya kadar para cezaları kati olup hiçbir mercie itiraz olunamaz. Ancak 26 ncı maddenin (c, ç, d) bentlerinde yazılı cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde ve oda idare heyeti yoluyla yüksek haysiyet divanına itiraz olunabileceği gibi, bu cezalar yüksek haysiyet divanının tasdikinden geçirilmedikçe de tatbik olunamaz.

Anayasa Mahkemesinin kararı ile iptal edilen hükümden sonraki şekli

Haysiyet divanları tarafından verilen yazılı ihtar ve (100) liraya kadar para cezaları kati

olup * Ancak 26 ncı maddenin (c, ç, d) bentlerinde yazılı cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde ve oda idare heyeti yoluyla yüksek haysiyet divanına itiraz olunabileceği gibi, bu cezalar yüksek haysiyet divanının tasdikinden geçirilmedikçe de tatbik olunamaz.

MADDE 28

6235 Sayılı Yasa hükmü

Serbest olsun, memur veya asker bulunsun muvakkaten sanat icrasından men edilen azalar hiçbir surette serbest sahada mesleki faaliyette bulunamazlar. Bunlar hakkında verilen kararlar alakalılarca bilinmek üzere Bayındırlık Vekaletince münasip görülecek yollarla ilan olunur ve tatbiki ciheti sağlanır. Sanat icrasından men'i müddetince memur ve asker azaların memuriyeti ile alakalı vazifelerine halel gelmez Bunların mesleki bakımdan kusur ve suçları bu kanun hükümlerine tabidir.

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Odadan ihraç edilenler süresiz olarak, sanat icrasından geçici olarak men edilenler ise, men süresi içinde; hiçbir şekil ve biçimde mesleki faaliyette bulunamazlar. Bunlar Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği tarafından derhal bütün ilgili yerlere ve kuruluşlara duyurulur.

MADDE 29

6235 Sayılı Yasa hükmü

Muvakkaten sanat icrasından men olunanlar sanatlarını icraya devam ederlerse cezaları bir misli daha artırılır.

MADDE 30

6235 Sayılı Yasa hükmü

Her türlü oda aidatı ile diğer para cezalarının tebliğ gününden itibaren otuz gün içinde mensup olduklar odaya ödemiyenler hakkında İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre takibat yapılır.

MADDE 31

6235 Sayılı Yasa hükmü

Odalardan ihraç kararı ancak umumi hükümlere göre medeni haklarını kaybetmiş olanlar veya meslek camiasından uzaklaştırılmalarında mutlak zaruret görülenler hakkında verilebilir.

* Maddenin ilk şeklinde yer alan (hiçbir mercie itiraz olunamaz) hükmü Anayasa Mahkemesinin 19/7/1963 tarih ve E.1963/M2, k. 1963/196 kararıyla iptal edilmiştir.

MADDE 32

6235 Sayılı Yasa hükmü

Odaların gelirleri:

a) Aza kaydiyeleri;
b) Aza yıllık aidatı;
c) Azanın o yıl içinde kazancının Gelir Vergisine matrah olan kısmının binde beşi;
ç) Hizmet karşılığı alınan ücretler;
d) Vesika ücretleri;
e) Neşriyat hasılatı;
f) Bağış ve yardımlar;
g) Para cezaları;
h) İştiraklerden mütevellit karlar;
i) Mesleki müsabakalarda derece ve mansiyon alanlarla jüriye aza seçilenlerin alacakları paraların yüzde beşleri;
j) Müteferrik gelirler.

7303 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Odaların gelirleri:
a) Aza kaydiyeleri;
b) Aza yıllık aidatı;
c) Hizmet karşılığı alınan ücretler;
ç) Vesika ücretleri;
d) Neşriyat hasılatı;
e) Bağış ve yardımlar:
f) Para cezaları;
g) İştiraklerden mütevellit karlar;
h) Mesleki müsabakalarda derece ve mansiyon alanlarla jüriye aza seçilenlerin alacakları paraların yüzde beşleri;
i) Müteferrik gelirler.

III – U m u m i H ü k ü m l e r

MADDE 33

6235 Sayılı Yasa hükmü

Türkiye'de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları mesleklerinin icrasını iktiza ettiren işlerle meşgul olabilmeleri ve mesleki tedrisat yapabilmeleri için ihtisasına uygun bir odaya kaydolmak ve azalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler.

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Türkiye'de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları mesleklerinin icrasını iktiza ettiren işlerle meşgul olabilmeleri ve mesleki tedrisat yapabilmeleri için ihtisasına uygun bir odaya kaydolmak ve azalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler

Kamu kurumu ve kuruluşları ile iktisadi Devlet Teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşlarında asli ve sürekli olarak çalışan mühendislik ve mimarlık meslekleri mensuplarının meslek ve ihtisaslarıyla ilgili odaya girmeleri isteklerine bağlıdır. Ancak bunlar, görevlerinin gereği olan işleri yaparken, mesleki bakımından, Odaya kayıtlı meslektaşlarının yetkileriyle haklarına sahip ve onların ödevleriyle yükümlüdürler.

Bu konuda Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları ile ilgili hükümler saklıdır.

MADDE 34

6235 Sayılı Yasa hükmü

Yabancı müteahhitler veya yabancı müesseseler:

Türkiye'de Devlet daireleri ile resmi ve hususi bilumum müessese ve şahıslara karşı resen veya yerli müesseselerle müştereken taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlık ile alakalı işlerde yalnız bu işe münhasır kalmak ve odalar birliğinin mütalaasını almak ve Bayındırlık Vekaletinin tasvibinden geçmek şartıyla yabancı mütehassıs çalıştırabilirler.

4817 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Yabancı müteahhit veya yabancı kuruluşlar, Türkiye'de Devlet daireleri ile resmi ve özel kuruluş ve şahıslara karşı re'sen veya yerli kuruluşlarla birlikte taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlıkla ilgili işlerde, yalnız bu işe münhasır kalmak kaydıyla, Bayındırlık ve İskân Bakanlığının ve Odalar Birliğinin görüşleri alınarak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen çalışma izni ile yabancı uzman çalıştırabilirler

MADDE 35

6235 Sayılı Yasa hükmü

34 ncü maddede yazılı hususlardan gayrı işlerde yabancı yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimar kullanılabilmesi odalar birliği idare heyetinin mütalaası üzerine Bayındırlık Vekaletince karar verilmesine bağlıdır. Yalnız Devlet daireleri ile resmi ve hususi müessese ve şahıslar tarafından istişari vazifelerle getirilen ve teknik tedrisat için gelenler bu kayda tabi değildirler. Bunlar da ancak getirildikleri iş mevzuu dahilinde kalarak bunların haricinde mesleki faaliyette bulunamazlar.

4817 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

34 üncü madde kapsamına girmeyen işlerde yabancı mühendis ve yüksek mühendisler ile mimar ve yüksek mimarlar, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile Odalar Birliğinin görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen çalışma izni ile çalıştırılabilir

MADDE 36

6235 Sayılı Yasa hükmü

34 ve 35 nci maddeler gereğince gelen yabancı meslek mensupları Türkiye'de bir aydan fazla kaldıkları takdirde ihtisaslarına en yakın odaya müracaatla geçici aza olarak kaydolunurlar.

MADDE 37

6235 Sayılı Yasa hükmü

Yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar kanunen kendilerine verilmiş olan unvandan başka her hangi bir unvan kullanamazlar.

MADDE 38

6235 Sayılı Yasa hükmü

Bu kanunun 33 ve 34 ncü maddelerinde yazılı vecibeleri yerine getirmeyen yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar Türkiye'de mesleki faaliyetten men edilirler.

MADDE 39

6235 Sayılı Yasa hükmü

Bu kanun hükümleri müteşebbis heyetlerce ihzar ve birlik umumi heyetince tasvip edilecek bir talimatname ile tatbik olunur.

EK MADDE 1

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükmü

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğini veya Odaları temsil etmek üzere uluslararası toplantı ve kongrelere katılmak, Bayındırlık Bakanlığından izin alınmasına bağlıdır. Bu izin verilmeden önce, İçişleri ve Dışişleri Bakanlıkları ile toplantı ve kongrenin konusuna göre diğer ilgili Bakanlıkların görüşleri de alınabilir.

EK MADDE 2

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükmü

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile Odaların bu kanun hükmünde kararnameye göre gizli oyla yapılacak organ seçimlerine ilişkin işlemler, aşağıdaki esaslara göre yargı gözetimi altında gerçekleştirilir.

Seçim yapılacak genel kurul toplantısından en az on beş gün önce seçimlere katılacak üyeleri veya delegeleri belirleyen liste, toplantının gündemi, yeri, günü, saati ile çoğunluk olmadığı takdirde yapılacak ikinci toplantıya ilişkin hususları belirten bir yazıyla birlikte üç nüsha olarak o yer ilçe seçim kurulu başkanı olan hakime tevdi edilir. Bir yerde birden fazla ilçe seçim kurulu bulunması halinde görevli hakim Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir. Toplantı tarihleri, gündemde yer alan diğer konular göz önünde bulundurularak, görüşmelerin bir Cumartesi günü akşamına kadar sonuçlanmasını ve seçimlerin ertesi gün olan Pazar gününün dokuz-on yedi saatleri arasında yapılmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi zorunludur. Hakim, gerektiğinde ilgili kayıt ve belgeleri de getirtip incelemek suretiyle varsa noksanları tamamlattırdıktan sonra seçime katılacak mühendislik ve mimarlık meslekleri mensuplarını belirleyen liste ile yukarıdaki fıkrada belirtilen diğer hususları onaylar. Onaylanan liste ile toplantıya ilişkin diğer hususlar Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve ilgili Odanın ilan yerlerinde asılmak suretiyle üç gün süre ile ilan edilir.

İlan süresi içinde listeye yapılacak itirazlar hakim tarafından incelenir ve en geç iki gün içinde kesin olarak karara bağlanır.

Bu suretle kesinleşen listeler ile toplantıya ilişkin diğer hususlar onaylanarak Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine veya ilgili Odaya gönderilir.

Hakim, kamu görevlileri veya aday olmayan mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları arasından bir başkan ile iki üyeden oluşan bir seçim sandık kurulu atar. Aynı şekilde ayrıca üç yedek üye de belirler. Seçim sandık kurulu başkanının yokluğunda kurula yaşlı üye başkanlık eder.

Seçim sandık kurulu seçimlerin kanunun öngördüğü esaslara göre yürütülmesi, yönetimi ve oyların tasnifi ile görevli olup, bu görevleri seçim ve tasnif işleri bitinceye kadar aralıksız olarak devam eder.

Seçime katılacak üye veya delege sayasının dörtyüz kişiden fazla olması halinde, her dörtyüz kişi için bir oy sandığı bulunur ve her seçim sandığı için ayrı bir kurul oluşturulur. Yüze kadar olan üye fazlalığı sandık sayısında nazara alınmaz. Seçimlerde kullanılacak araç ve gereçler, ilçe seçim kurulundan sağlanır ve sandıkların konacağı yerler hakim tarafından belirlenir.

Seçim süresinin sonunda seçim sonuçları tutanakla tespit edilip seçim sandık kurulu başkan ve üyeleri tarafından imzalanır. Birden fazla sandık bulunması halinde tutanaklar, hakim tarafından birleştirilir. Tutanakların birer örneği seçim yerinde asılmak suretiyle geçici seçim sonuçları ilan edilir. Kullanılan oylar ve diğer belgeler tutanağın bir örneği ile birlikte üç ay süreyle saklanmak üzere ilçe seçim kurulu başkanlığına tevdi edilir.

Seçimin devamı sırasında yapılan işlemler ile tutanakların düzenlenmesinden itibaren iki gün içinde seçim sonuçlarına yapılacak itirazlar, hakim tarafından aynı gün incelenir ve kesin olarak karara bağlanır. İtiraz süresinin geçmesi ve itirazların karara bağlanmasından hemen sonra hakim, yukarıdaki hükümlere göre kesin sonuçları ilan eder ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile ilgili Odaya bildirir.

Oy verme işlemi, gizli oy açık tasnif esaslarına göre yapılır. Listede adı yazılı bulunmayan üye oy kullanamaz. Oylar, oy verenin kimliğinin Oda, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği veya resmi kuruluşça verilen belge ile ispat edilmesinden ve listedeki isminin karşısındaki yerin imzalanmasından sonra kullanılır. Oylar, üzerinde ilçe seçim kurulu mührü bulunan ve oy verme sırasında sandık kurulu başkanı tarafından her seçim için ayrı ayrı verilecek kağıtlara yazılmak suretiyle kullanılır. Bunların dışındaki kağıtlara yazılan oylar geçersiz sayılır.

Hakim, seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde bir usulsüzlük veya kanuna aykırı uygulama nedeniyle seçimlerin iptaline karar verdiği takdirde, süresi bir aydan az ve iki aydan fazla olmamak üzere seçimin yenileneceği pazar gününü tespit ederek Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine veya ilgili Odaya bildirir. Belirtilen günde yalnız seçim yapılır ve seçim işlemleri bu madde ile kanunun öngördüğü diğer hükümlere uygun olarak yürütülür.

İlçe seçim kurulu başkanı hakime ve seçim sandık kurulu başkanı ile üyelerine, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda belirtilen esaslara göre ücret ödenir.

Bu ücret ve Birliğin ve Odaların diğer seçim giderleri kendi bütçelerinden karşılanır.

Seçimler sırasında sandık kurulu başkan ve üyelerine karşı işlenen suçlar, devlet memurlarına karşı işlenmiş gibi cezalandırılır.

Seçimlerin düzen içerisinde ve sağlıklı biçimde yürütülmesi amacıyla hakimin ve sandık kurulunun aldığı tedbirlere uymayanlara, eyleminin ağırlığına göre bu kanunda yazılı disiplin cezaları verilir.

85 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile Odaların bu kanun hükmünde kararnameye göre gizli oyla yapılacak organ seçimlerine ilişkin işlemler, aşağıdaki esaslara göre yargı gözetimi altında gerçekleştirilir.

Seçim yapılacak genel kurul toplantısından en az on beş gün önce seçimlere katılacak üyeleri veya delegeleri belirleyen liste, toplantının gündemi, yeri, günü, saati ile çoğunluk olmadığı takdirde yapılacak ikinci toplantıya ilişkin hususları belirten bir yazıyla birlikte üç nüsha olarak o yer ilçe seçim kurulu başkanı olan hakime tevdi edilir. Bir yerde birden fazla ilçe seçim kurulu bulunması halinde görevli hakim Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir. Toplantı tarihleri, gündemde yer alan diğer konular göz önünde bulundurularak, görüşmelerin bir Cumartesi günü akşamına kadar sonuçlanmasını ve seçimlerin ertesi gün olan Pazar gününün dokuz-on yedi saatleri arasında yapılmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi zorunludur. Hakim, gerektiğinde ilgili kayıt ve belgeleri de getirtip incelemek suretiyle varsa noksanları tamamlattırdıktan sonra seçime katılacak mühendislik ve mimarlık meslekleri mensuplarını belirleyen liste ile yukarıdaki fıkrada belirtilen diğer hususları onaylar. Onaylanan liste ile toplantıya ilişkin diğer hususlar Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve ilgili Odanın ilan yerlerinde asılmak suretiyle üç gün süre ile ilan edilir.

İlan süresi içinde listeye yapılacak itirazlar hakim tarafından incelenir ve en geç iki gün içinde kesin olarak karara bağlanır.

Bu suretle kesinleşen listeler ile toplantıya ilişkin diğer hususlar onaylanarak Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine veya ilgili Odaya gönderilir.

Hakim, kamu görevlileri veya aday olmayan mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları arasından bir başkan ile iki üyeden oluşan bir seçim sandık kurulu atar. Aynı şekilde ayrıca üç yedek üye de belirler. Seçim sandık kurulu başkanının yokluğunda kurula yaşlı üye başkanlık eder.

Seçim sandık kurulu seçimlerin kanunun öngördüğü esaslara göre yürütülmesi, yönetimi ve oyların tasnifi ile görevli olup, bu görevleri seçim ve tasnif işleri bitinceye kadar aralıksız olarak devam eder.

Seçime katılacak üye veya delege sayasının dörtyüz kişiden fazla olması halinde, her dörtyüz kişi için bir oy sandığı bulunur ve her seçim sandığı için ayrı bir kurul oluşturulur. Yüze kadar olan üye fazlalığı sandık sayısında nazara alınmaz. Seçimlerde kullanılacak araç ve gereçler, ilçe seçim kurulundan sağlanır ve sandıkların konacağı yerler hakim tarafından belirlenir.

Seçim süresinin sonunda seçim sonuçları tutanakla tespit edilip seçim sandık kurulu başkan ve üyeleri tarafından imzalanır. Birden fazla sandık bulunması halinde tutanaklar, hakim tarafından birleştirilir. Tutanakların birer örneği seçim yerinde asılmak suretiyle geçici seçim sonuçları ilan edilir. Kullanılan oylar ve diğer belgeler tutanağın bir örneği ile birlikte üç ay süreyle saklanmak üzere ilçe seçim kurulu başkanlığına tevdi edilir.

Seçimin devamı sırasında yapılan işlemler ile tutanakların düzenlenmesinden itibaren iki gün içinde seçim sonuçlarına yapılacak itirazlar, hakim tarafından aynı gün incelenir ve kesin olarak karara bağlanır. İtiraz süresinin geçmesi ve itirazların karara bağlanmasından hemen sonra hakim, yukarıdaki hükümlere göre kesin sonuçları ilan eder ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile ilgili Odaya bildirir.

Oy verme işlemi, gizli oy açık tasnif esaslarına göre yapılır. Listede adı yazılı bulunmayan üye oy kullanamaz. Oylar, oy verenin kimliğinin Oda, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği veya resmi kuruluşça verilen belge ile ispat edilmesinden ve listedeki isminin karşısındaki yerin imzalanmasından sonra kullanılır. Oylar, üzerinde ilçe seçim kurulu mührü bulunan ve oy verme sırasında sandık kurulu başkanı tarafından her seçim için ayrı ayrı verilecek kağıtlara yazılmak ve mühürlü zarflara konulmak suretiyle kullanılır. Bunların dışındaki kağıtlara yazılan veya mühürsüz zarflara konulan oylar geçersiz sayılır. Delege seçimlerinde, basılı aday listeleri kullanılabilir.

Hakim, seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde bir usulsüzlük veya kanuna aykırı uygulama nedeniyle seçimlerin iptaline karar verdiği takdirde, süresi bir aydan az ve iki aydan fazla olmamak üzere seçimin yenileneceği pazar gününü tespit ederek Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine veya ilgili Odaya bildirir. Belirtilen günde yalnız seçim yapılır ve seçim işlemleri bu madde ile kanunun öngördüğü diğer hükümlere uygun olarak yürütülür.

İlçe seçim kurulu başkanı hakime ve seçim sandık kurulu başkanı ile üyelerine, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda belirtilen esaslara göre ücret ödenir.

Bu ücret ve Birliğin ve Odaların diğer seçim giderleri kendi bütçelerinden karşılanır.

Seçimler sırasında sandık kurulu başkan ve üyelerine karşı işlenen suçlar, devlet memurlarına karşı işlenmiş gibi cezalandırılır.

Seçimlerin düzen içerisinde ve sağlıklı biçimde yürütülmesi amacıyla hakimin ve sandık kurulunun aldığı tedbirlere uymayanlara, eyleminin ağırlığına göre bu kanunda yazılı disiplin cezaları verilir.

EK MADDE 3

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükmü

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği üzerinde Bayındırlık Bakanlığınca; ihtisas dallarına göre, Odalar üzerinde ise, ilgili bakanlıklarca idari ve mali denetim yapılır. İlgili Bakanlıklar, Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile tespit edilir.

EK MADDE 4

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükmü

Bu Kanunun 2 nci ve 19 uncu maddelerinin son fıkralarında belirtilen yasaklara uymayan Birlik ve Odaların sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçilmesine, Adalet Bakanlığının; ilgili Bakanlığın teklifine dayanarak veya doğrudan doğruya isteği uyarınca, bulundukları yer Cumhuriyet Savcılığının açacağı dava üzerine o yerdeki asliye hukuk mahkemesince karar verilir. Yargılama basit usule göre yapılır ve en geç üç ay içinde sonuçlandırılır.

Görevlerine son verilen organların yerine en geç bir ay içerisinde yenileri seçilir. Yeni seçilenler eskilerin süresini tamamlarlar.

ilgili Bakanlıkların bu kanun hükmünde kararname uyarınca Birlik ve Oda organlarının karar ve işlemleri hakkındaki tasarruflarına, Birliğin ve Odaların görevli organları tarafından uyulması zorunludur.

İlgili Bakanlığın tasarruflarını kanuni ve sebep olmaksızın yerine getirmeyen veya eski karara direnme niteliğinde eni bir karar veren veya kanunun zorunlu kıldığı işlemleri Bakanlığın uyarısına rağmen yerine getirmeyen Birlik ve Oda organları hakkında da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.

Görevlerine son verilen organ başkan ve üyelerinin kanunda yazılı ceza sorumlulukları saklıdır. Bu organların yukarıdaki fıkra gereğince görevlerine son verilmesine neden olan tasarrufları hükümsüzdür.

Türk Devletinin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün, toplumun huzurunun korunması ve Devletin Anayasada belirtilen temel niteliklerini tehdit edici faaliyetlerin önlenmesi bakamından gecikmesinde sakınca bulanan hallerde mahallin en büyük mülkiye amiri, Birliğin ve Odaların seçimle gelen organlarını geçici olarak görevden uzaklaştırabilir.

Görevden uzaklaştırma kararı, dayanakları ile birlikte üç gün içinde birinci fıkrada sözü edilen mahkemeye bildirilir. Mahkeme görevden uzaklaştırma kararının yerinde olup olmadığını dosya üzerinde inceleyerek bu konudaki kesin kararını en geç on gün içinde verir. Görevden uzaklaştırmanın yerinde olduğuna mahkemece karar verilmesi halinde ikinci fıkra hükümleri uygulanır.

4276 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Amaçları dışında faaliyet gösteren Birlik ve odaların sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçilmesine, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının veya bulundukları yer Cumhuriyet Savcılığının istemi üzerine, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince basit usule göre yargılama yapılarak karar verilir ve dava en geç üç ay içinde sonuçlandırılır.

Görevlerine son verilen organların yerine en geç bir ay içerisinde yenileri seçilir. Yeni seçilenler eskilerin süresini tamamlarlar.

İlgili Bakanlıkların bu kanun hükmünde kararname uyarınca Birlik ve Oda organlarının karar ve işlemleri hakkındaki tasarruflarına, Birliğin ve Odaların görevli organları tarafından uyulması zorunludur.

İlgili Bakanlığın tasarruflarını kanuni ve sebep olmaksızın yerine getirmeyen veya eski karara direnme niteliğinde eni bir karar veren veya kanunun zorunlu kıldığı işlemleri Bakanlığın uyarısına rağmen yerine getirmeyen Birlik ve Oda organları hakkında da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.

Görevlerine son verilen organ başkan ve üyelerinin kanunda yazılı ceza sorumlulukları saklıdır. Bu organların yukarıdaki fıkra gereğince görevlerine son verilmesine neden olan tasarrufları hükümsüzdür.

Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, Birlik ve Odalar, Vali tarafından faaliyetten men edilebilir. Faaliyetten men kararı, yirmi dört saat içinde görevli hakimin onayına sunulur. Hakim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar, aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

EK MADDE 5

601 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükmü

Mühendis ve mimarlara, meslek alanlarına giren konularda hizmet kalitesini yükseltmek amacıyla belirli bir deneyim ve meslek içi eğitiminden sonra ilgili meslek odasınca uzman mühendis veya uzman mimar belgesi verilir.

4708 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Madde yürürlükten kaldırılmıştır.

EK MADDE 6

601 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükmü

Uzman mühendis ve uzman mimar belgesi almak isteyenler, ilgili meslek odasınca tespit edilen ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin onayladığı uzmanlık alanları ile ilgili konularda sınava tabi tutulurlar. Bu sınav, ilgili meslek odası tarafından yazılı olarak yapılır.

Sınav komisyonu, ilgili meslek odası tarafından 7 asil ve 7 yedek üyeden oluşturulur. Üyeler, meslek disiplinleri ve uzmanlık alanları dikkate alınarak; 3 asil ve 3 yedek üye ilgili bakanlıklardan, 3 asil ve 3 yedek üye Yükseköğretim Kurulundan, 1 asil ve 1 yedek üye ilgili meslek odasından seçilir. Komisyonun asil üyeleri kendi aralarından bir üyeyi komisyon başkanı seçer.

Sınav komisyon üyelerinin, uzman mühendis veya uzman mimar unvanına sahip olmaları ve mesleklerinde fiilen 15 yıl çalışmış veya bu kadar süre öğretim üyeliği yapmış olmaları şarttır.

Birden fazla sınav komisyonu oluşturulabilir. Sınav komisyon üyeleri üç yıl için seçilir, süresi dolan üyeler yeniden seçilebilir.

4708 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Madde yürürlükten kaldırılmıştır.

EK MADDE 7

601 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname

Uzman mühendis veya uzman mimar olabilmek için aşağıdaki şartlar aranır.

a) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin ilgili meslek odasına üye olmak,

b) Yüz kızartıcı bir suçtan hüküm giymemiş olmak,

c) İlgili meslek alanlarında, uzman mühendisler veya uzman mimarlar denetiminde en az 5 yıl meslek deneyimi edinmek ve bunu belgelemek,

d) İlgili meslek odalarınca düzenlenen belge edinmeye yönelik meslek içi eğitim programına katılmış olmak,

e) Uzman mühendis ve uzman mimar sınavında başarılı olmak.

Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde

çalışanlarda ilgili meslek odasına üye olma şartı aranmaz. Meslek içi eğitim programlarının usul ve esasları, sınav komisyonunun çalışma usulleri, sınav esasları, sınav konuları, eğitim programına katılım ve sınav giriş ücretlerinin belirlenmesi, uzman, mühendis veya uzman mimar yanında çalışma şekli ve süresi, uzmanlık belgesi verilmesi, süresi, yenilenmesi, iptali ile ilgili hususlar ve mesleki deneyim için gerekli şartlar, Birliğin görüşü alınarak, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

4708 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Madde yürürlükten kaldırılmıştır.

MUVAKKAT MADDE 1

6235 Sayılı Yasa hükmü

Türkiye'de mevcut bilumum yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar bu kanunun neşrinden itibaren iki ay içinde Bayındırlık Vekaletinden alacakları birer beyannameyi doldurarak bulundukları yer bayındırlık müdürlüklerine veya doğrudan doğruya Bayındırlık Vekaletine vermeye mecburdurlar.

MUVAKKAT MADDE 2

6235 Sayılı Yasa hükmü

Bu kanunun neşri tarihinden itibaren bir ay içinde Bayındırlık Vekaletinin teşebbüsü ile mezkur tarihte faaliyet halinde bulunan mesleki birliklerce gönderilecek ikişer temsilci ile Bayındırlık Vekaletinin tayin edeceği beş temsilciden müteşekkil müteşebbis heyet Bayındırlık Vekaletinde toplanır. Kanunun neşrinden itibaren üç ay içinde odalar birliği talimatnamesiyle kurulacak odaların hazırlıklarını ve ilk umumi heyet toplantısı için lüzumlu diğer bilumum hazırlıkları tamamlar ve ilan eder. Kanunun neşrinden itibaren altı ay içinde o tarihte faaliyette bulunan birlikler umumi heyetlerini toplayarak üç kişiden az olmamak üzere kayıtlı azalarının yüzde beşi nispetinde delegelerini seçer, bunların isim ve adreslerini Bayındırlık Vekaletine bildirir. Vekaletçe bir ay içinde birliklerce seçilen delegelere yazılı davetiye gönderilerek toplantıya davet olunur. Toplanan bu heyet Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin birinci umumi heyetini teşkil eder.

Umumi heyet, toplantısını idare etmek üzere bir reis, iki reis vekili, dört de katip seçer. Bu heyet kararlarını ekseriyetle verir. Yalnız talimatnameye ait kararlarda üçte iki ekseriyet aranır.

MUVAKKAT MADDE 3

6235 Sayılı Yasa hükmü

Birinci odalar birliği umumi heyetinin vazifeleri:

a) Müteşebbis heyet tarafından hazırlanmış bulunan odalar birliği talimatnamesini müzakere ve kabul etmek;

b) Kurulması icabeden ve müteşebbis heyet tarafından hazırlanmış olan odaları tespit etmek ve oda teşkili mümkün olmayan meslek mensuplarının hangi odaya kayıtlı olacaklarını tetkik ve tayin etmek;

c) Odalar birliği idare heyetini ve yedeklerini seçmek;

ç) Odalar birliği umumi katibini ve murakıplarını seçmek;

d) Yüksek haysiyet divanı azalarını ve yedeklerini seçmek.

MUKAKKAT MADDE 4

7303 Sayılı Yasa hükmü

Birlik İdare Heyeti bu kanunun neşrinden itibaren 3 ay içinde birlik ve odaların durumunu nizamname ve talimatnamelerini bu kanunun hükümlerine uydurmaya, hariçte olan oda merkezlerini Ankara'ya getirmeye, ihtisas ve iştigal mevzuları dışındaki odalara kaydolanları mensup olduğu odaya nakletmeye ve bu hususlara riayet etmeyenler hakkında 6235 sayılı Kanunun 38 nci maddesi hükümlerini tatbike mecburdur.

MUVAKKAT MADDE 5

7303 Sayılı Yasa hükmü

Bu kanunun meriyete girdiği tarihe kadar tahakkuk eden borçlar tahsil olunur.

GEÇİCİ MADDE 6

601 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükmü

Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihte en az 5 yıllık deneyimi bulunan mühendis veya mimarlar için, 2 yıl süreyle müracaatları halinde ek 7 nci maddenin birinci fıkrasının (c) bendindeki koşul aranmaz.

Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihte 12 yıl ve daha fazla mesleki deneyimi bulunan başvuru sahiplerine;

a) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin ilgili meslek odasına üye olmaları,

b) Yüz kızartıcı bir suçtan hüküm giymemiş olmaları

durumlarında ilgili meslek odasınca eğitim programına ve sınava tabi tutulmadan uzmanlık alanları dikkate alınarak uzmanlık belgesi verilir.

Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışan mühendis ve mimarlar için üyelik şartı aranmaz.

Mesleki deneyim için gerekli şartlar yönetmelikle belirlenir.

4708 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Madde yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 7

601 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükmü

Sınav komisyonunun ilk defa oluşturulmasında uzman mühendis veya uzman mimar olma şartı aranmaz.

4708 Sayılı Yasa ile değişiklikten sonraki şekli

Madde yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükmü

Seçim dönemlerinin sona erip ermediğine bakılmaksızın, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile Odaların seçimle gelen tüm organlarının ve Birlik Genel Kurulunu oluşturacak delegelerin seçimi, 31 Ekim 1983 tarihine kadar yapılır.

Birinci fıkraya göre, yapılan seçimler 1983 yılının kanunda öngörülen aylarında yapılmış gibi itibar edilerek kanuni süreleri buna göre hesaplanır.

Bu madde uyarınca yapılacak seçimlerin milletvekili genel seçim dönemine rastlaması halinde 16.4.1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun Kongre ve Toplantılara ilişkin yasaklayıcı hükümleri uygulanmaz.

85 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Seçim dönemleri ve görev sürelerinin sona ermiş olup olmadığına bakılmaksızın Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği organları ile delegeleri ve oda organlarının seçimleri 1 Aralık 1983 tarihinden itibaren dört ay içerisinde tamamlanır.

Birinci fıkraya göre, yapılan seçimler, 1984 yılının, ilgili mevzuatta öngörülen aylarında yapılmış sayılarak kanuni süreleri buna göre hesaplanır.

MADDE 40

6235 Sayılı Yasa hükmü

Bu kanunun neşri tarihinden itibaren meriye girer.

MADDE 41

6235 Sayılı Yasa hükmü

Bu kanunun hükümlerini icraya Bayındırlık ve Adalet Vekilleri memurdur.

66 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklikten sonraki şekli

Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.